

Proletari din toate țările, uniți-vă!

INSTITUTUL DE ISTORIE A PARTIDULUI
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

LECTII
ÎN AJUTORUL CELOR CARE STUDIAZĂ
ISTORIA P.M.R.

EDITURA POLITICĂ
București — 1961

PREFAȚA

Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R. a elaborat în cursul anilor 1956—1960 o serie de lecții și consultații privind istoria mișcării muncitorești și a partidului revoluționar marxist-leninist al clasei muncitoare din România.

Cu scopul de a înlesni studierea istoriei Partidului Muncitoresc Român s-a alcătuit, pe baza acestor materiale, prezenta culegere de lecții.

Institutul de istorie a partidului solicită cititorii, activiștii de partid, propagandiștii și pe toți cei care studiază istoria P.M.R. să trimită observații, sugestii și propuneri privind îmbunătățirea lecțiilor cuprinse în volumul de față.

*Institutul de istorie a partidului
de pe lângă C.C. al P.M.R.*

**INCEPUTUL MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI
ȘI AL RĂSPÂNDIRII MARXISMULUI
ÎN ROMÂNIA.
CREAREA PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT
AL MUNCITORILOR DIN ROMÂNIA (1893).
P.S.D.M.R. ÎNTRE ANII 1893 ȘI 1899**

*1. Dezvoltarea capitalismului în România
în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.
Formarea proletariatului industrial. Rolul istoric
al proletariatului în transformarea revoluționară a societății*

În România, apariția și dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste au avut loc mai târziu decât în apusul Europei.

Elemente capitaliste au apărut în economia țărilor române, în primul rând în industrie, încă la sfârșitul secolului al XVIII-lea. În prima jumătate a secolului al XIX-lea ele cresc, se dezvoltă. Cu toate acestea, în domeniul agriculturii, relațiile de producție feudale continuau să rămână dominante.

Producția agricolă se baza pe o tehnică înapoiată, transmisă din generație în generație fără modificări esențiale, iar țărâniimea iobagă, precum și alte pături muncitoare erau puse să lucreze în asemenea condiții, încât excludeau aproape orice interes economic și le paralizau inițiativa.

Iobăgia și îndeosebi claca, formele relațiilor feudale cele mai puțin prielnice afirmării noului mod de producție, țineau ferecate într-o stare de stagnare și înapoiere toate laturile vieții social-economice. Un alt factor care a frânat dezvoltarea țării noastre a fost jugul otoman existent în Moldova și Țara Românească și cel habsburgic în Transilvania.

Mai bine de 4 secole Moldova și Țara Românească au fost apăsată de stăpânirea turcească. De aici luau drumul Constantinopolului imense bogății. O bună parte din truda maselor populare trebuia să satisfacă lăcomia fără margini atât a claselor stăpânitoare din țară, cât și a sultanului și a curții sale. Comerțul era paralizat, pus în slujba intereselor imperiului turc; în țară domnea o stare de nesiguranță provocată de bunul plac al funcționarilor și împuterniciților Porții. Deseori Moldova și Țara Românească deveneau teatrul unor războaie pustiitoare purtate de Turcia.

Larga răspîndire a cămătăriei, lipsa de capitaluri, concurența mărfurilor străine, produse în condițiile unei tehnici superioare, frînau de asemenea dezvoltarea țărilor romîne.

Cu toate acestea, noile forțe de producție, mai ales în domeniul industriei, se dezvoltau în sînul vechilor relații sociale, ca un proces obiectiv, care putea fi încetinit, dar nu oprit. Între caracterul noilor forțe de producție și relațiile feudale-iobăgiste se crease o neconcordanță ce devenea tot mai puternică. Orînduirea feudală, intrată în faza sa de criză, trebuia lichidată. Trebuiau înlăturate nenumăratele bariere care împiedicau apariția în masă a brațelor de muncă libere, trebuia lărgită piața internă, rețeaua de transporturi și legăturile economice exterioare. În 1848, cînd aproape întreaga Europă era cuprinsă de flăcările revoluției, în Moldova, în Țara Romînească și în Transilvania au izbucnit mișcări revoluționare care au căpătat în Țara Romînească și în Transilvania caracterul unor revoluții burghezo-democratice.

Revoluția de la 1848 era chemată să înlătore vechea orînduire feudală și s-o înlocuiască cu cea capitalistă. Sarcina principală și conținutul revoluției constau în desființarea privilegiilor boierești și împrumietăria țăranimii. Marele patriot și democrat-revoluționar N. Bălcescu scria cu clarviziune că articolul din proclamația de la Izlaz care prevedea desființarea clăcii și împrumietăria țăranilor a format „caracterul deosebit și principal al revoluției de la 1848”. Burghezia în formare a căutat să folosească nemulțumirile maselor populare, în primul rînd ale țăranimii iobage, pentru a-și atinge scopurile ei de clasă.

Burghezia era interesată din punct de vedere economic în crearea de condiții favorabile creșterii puterii sale economice, iar din punct de vedere politic urmărea să capete dreptul de a lua și ea parte la conducerea politică a țărilor romîne alături de boierime. Faptul că burghezia romînă a pășit mai tîrziu pe arena istorică, atunci cînd pe plan european proletariatul se afirmase deja ca forță independentă în lupta împotriva orînduirii capitaliste, iar contradicțiile de neîmpăcat dintre masele exploatate și burghezie se adînciseră, a determinat atitudinea șovăielnică a acesteia, politica de compromisuri și înțelegere cu boierimea. Slabă din punct de vedere economic și politic, temîndu-se de

lupta maselor, burghezia a căzut la înțelegere cu moșierimea și a trădat revoluția, renunțînd pentru totdeauna la calea revoluționară de asigurare a victoriei orînduirii capitaliste.

După 1848 capitalismul s-a dezvoltat în România pe calea reformelor și a compromisului dintre clasele dominante: moșierimea și burghezia. Interesele burgheziei și ale moșierimii se îpleteau tot mai strîns, avînd drept obiectiv principal înnăbușirea luptei maselor populare.

Principala trăsătură a dezvoltării capitaliste pe calea reformelor o constituia menținerea, în cadrul orînduirii capitaliste, a unor puternice rămășițe feudale, care-și puneau pecetea pe întreaga viață social-economică a țării.

Experiența țării noastre confirmă pe deplin cuvintele marelui Lenin, care spunea: „Este în avantajul burgheziei să se sprijine pe unele rămășițe ale trecutului împotriva proletariatului... Pentru burghezie este avantajos ca revoluția burgheză să nu măture prea hotărît toate rămășițele trecutului, ci să mai lase unele din ele; cu alte cuvinte, ca această revoluție să nu fie pe deplin consecventă, să nu meargă pînă la capăt, să nu fie hotărîtă și necruțătoare”¹.

Baza materială a regimului burghezo-moșieresc era marea proprietate capitalistă și moșierească.

Această evoluție specifică a Romîniei se răsfrîngea cît se poate de grav asupra maselor muncitoare. Crîncena exploatare capitalistă se altoia pe cea de tip feudal. Proletariatul și țăranimea sufereau atît din cauza dezvoltării capitaliste cît și de pe urma insuficienței sale dezvoltări. Interesele maselor populare și cerințele obiective ale dezvoltării istorice se aflau în contradicție de neîmpăcat cu orînduirea burghezo-moșierească.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după revoluția de la 1848, în procesul de înlăturare a piedicilor din calea dezvoltării sociale, cele mai importante momente au fost unirea Țării Romînești cu Moldova în 1859, care a pus temelia statului național unitar romîn, legiuirea agrară din 1853—1854 din Transilvania, reforma agrară din 1864 în România și cucerirea independenței naționale prin războiul din 1877—1878. Aceste momente

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 35.

cu un conținut burghez formează verigile principale ale procesului de transformare capitalistă a României.

Unirea Țării Românești cu Moldova a fost rezultatul firesc al întregii dezvoltări anterioare a poporului român, al dezvoltării forțelor de producție și relațiilor de producție capitaliste în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Acest act a corespuns năzuinței de veacuri a poporului nostru spre unificarea sa națională, a creat o piață internă comună și a deschis drum prefacerilor importante care au urmat. Factorul de bază în realizarea Unirii l-a constituit lupta maselor populare de la orașe și sate, care sperau că prin acest act istoric vor dobîndi libertatea socială și națională.

Burghezia și moșierimea s-au folosit însă de roadele Unirii în scopurile lor de clasă, în timp ce situația maselor populare continua să rămînă la fel de grea. Lipsită de drepturi și exploatarea nemilos de proprietarii de moșii, țărănimea și-a intensificat lupta împotriva orînduirii burghezo-moșierești. Anii premergători reformei agrare din 1864 sînt caracterizați prin puternice frămîntări țărănești, care tindeau să se dezvolte într-o răscoală generală.

Reforma agrară din 1864 s-a impus ca o necesitate economică. Ea a fost înfăptuită sub presiunea luptei țărănimii, în ciuda împotrivirii boierimii conservatoare. Potrivit prevederilor reformei, țărani erau eliberați de servituțiile feudale și iobăgia desființată. După veacuri de-a rîndul de dependență feudală, țărănimea își recapătă libertatea personală. Țăranii urmau să primească loturi de pămînt în raport cu mijloacele de muncă de care dispuneau. Lotul mediu al unui țaran împroprietărit era de 3,77 ha, ceea ce reprezenta, în condițiile unei agriculturi extensive, o suprafață cu totul insuficientă pentru ducerea unei gospodării independente. Pentru pămîntul primit, țărani trebuiau să plătească sume imense, în care intrau de fapt nu numai valoarea suprafeței respective, ci și echivalentul obligațiilor feudale. Unele categorii de țărani dependenți (148.000) au fost cu totul excluși de la împroprietărire sub diferite pretexte. Răzeșii și moșnenii aflați în situația de țărani liberi și înainte de reformă nu primeau de asemenea nimic, indiferent de suprafața de pămînt pe care o dețineau.

Reforma agrară din 1864 a subminat bazele regimului feudal în agricultură, dar nu l-a lichidat complet. Moșierimea a continuat să dețină majoritatea covârșitoare a pămînturilor arabile și pădurilor. După reformă, proprietatea țărănească cuprindea aproximativ 25% din suprafața țării, iar cea moșierească 75%. În afară de aceasta, țărani au primit pămîntul de cea mai proastă calitate, puțin productiv, așezat pe locuri îndepărtate. Pădurile și imășurile le dețineau exclusiv marii proprietari de pămînt.

Neavînd pămînt suficient pentru a-și asigura traiul, o mare parte a țărănimii s-a văzut nevoită, începînd cu anii imediat următori reformei, să muncească mai departe pe pămînturile moșierești în condiții care nu se deosebeau, prin conținutul lor, de cele anterioare anului 1864. Dijma, rușfeturile etc. constituiau rămășițele vechiului mod de producție.

Cu toate acestea, reforma agrară din 1864 a dat un puternic impuls dezvoltării producției de mărfuri, apariției treptate a forței de muncă ca marfă. Ea a creat premisele lărgirii pieței interne, atît pe linia mijloacelor de producție cît și a bunurilor de consum. În gospodăria moșierească, care continua să rămînă, ca deținătoare a pămîntului, principala celulă economică a relațiilor agrare de după 1864, s-a accentuat pătrunderea treptată a formelor de producție capitaliste. Unelele perfecționate și mîna de lucru salariată luau treptat locul țaranului învoit. În însăși sînul țărănimii contactul cu piața ducea la diferențierea rîndurilor sale. Țărănimea se descompunea, înceta să mai fie o clasă unitară, ea începea să se stratifice. La un pol se forma o pătură subțire de burghezic sătească, iar la celălalt se concentra masa proletariatului agricol, a semiproletarilor și a țăranilor săraci.

După 1864 modul de producție capitalist a devenit dominant în economia României, industria a avut condiții mai prielnice de dezvoltare datorită apariției unui număr tot mai mare de brațe de muncă libere, sporirii acumulărilor bănești provenite din răscumpărarea pămînturilor și lărgirii pieței interne pentru capitalul industrial.

Caracteristic pentru evoluția economică a României în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea este procesul de tre-

cere de la stadiul cooperăției simple și manufacturier de dezvoltare industrială la producția mecanizată bazată pe mașini.

În 1860 existau în România 12.867 de stabilimente industriale. Majoritatea covârșitoare a acestor stabilimente foloseau tehnica manuală, 90% dintre ele nedepășind stadiul cooperăției simple. Pe ramuri, cele mai multe stabilimente reveneau industriei alimentare, iar jumătate din numărul acestora erau mori. Această repartizare pe ramuri a întreprinderilor industriale, ca și faptul că $\frac{4}{5}$ din ele erau așezate în mediu sătesc, reflectă puternica înapoiere economică a României din perioada respectivă.

Puterea aburului era folosită numai în 171 de așezări industriale (1,30%), din care 33 de mori și 109 poverne.

Față de anul 1860, tabloul dezvoltării industriale a României la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea prezintă schimbări importante.

Unitățile producției de mărfuri industriale au crescut de la 12.867 la 62.188 (majoritatea dintre ele continuau să reprezinte simple ateliere meșteșugărești). Numărul întreprinderilor încadrate în industria mare a ajuns la 625, dintre care 502 fabrici foloseau 961 de motoare cu o forță motrice de 45.000 cai putere.

Dacă în 1880 în România existau numai 4 societăți pe acțiuni, cu un capital de 20.537.000 de lei aur, în 1900 funcționau 20 de societăți, cu un capital de 106.266.912 lei aur. A început să se dezvolte capitalul bancar. În 1880 s-a înființat Banca Națională a României, iar în 1895 a fost înființată, cu capital german, Banca Generală Română.

Trecerea la producția mecanizată s-a realizat pînă la începutul secolului al XX-lea în ramura morăritului, alcoolului; industria zahărului și a cimentului se formează direct pe baze mașiniste. În ramuri industriale ca aceea a petrolului, industriei textile, pielăriei și confecțiilor, a uleiurilor vegetale și panificație, a lemnului, în ramura mecano-metalurgică, înlocuirea muncii manuale cu mașina era abia în curs de desfășurare. În același timp, unele ramuri de importanță vitală pentru dezvoltarea economică a țării lipseau complet. Așa, de pildă, nu exista industria siderurgică, cea constructoare de mașini, iar în industria carboniferă și a materialelor de construcții trecerea la producția bazată pe mașini încă nu începuse. Valoarea producției industriale nu

depășea $\frac{1}{5}$ din valoarea producției agricole, iar numărul muncitorilor industriali reprezenta doar 5—7% față de brațele ocupate în agricultură.

Majoritatea producției industriale era furnizată de ramurile industriei ușoare în frunte cu industria alimentară. Paralel cu dezvoltarea industriei avea loc procesul centralizării și concentrării capitalului.

Repartizarea teritorială a obiectivelor industriale era anarhică.

O importanță deosebită a avut-o pentru dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste în industrie creșterea și lărgirea rețelei de transporturi și comunicații. Construcția căilor ferate, a șoselilor, legăturile telefonice și telegrafice erau condiții necesare pentru dezvoltarea industriei, a comerțului intern, a agriculturii, a comerțului extern în care fusese antrenată România.

Rapiditatea și volumul crescut al circulației mărfurilor cereau înlocuirea tracțiunii animale și a drumurilor nepietruite cu transportul mecanic pe căile ferate și drumuri amenajate.

De la 172 km în 1869, căile ferate ajung la 2.489 km în 1888 și la 3.070 km în anii 1900—1901. Creșterea rapidă a căilor ferate a contribuit la dezvoltarea producției de mărfuri, atrăgînd regiuni noi în schimbul prin piață. A sporit considerabil și lungimea șoselilor. S-a dezvoltat transportul fluvial și maritim. Porturile Constanța, Galați și Brăila au fost amenajate și modernizate. Paralel s-a dezvoltat și serviciul de poștă.

Printre evenimentele politice care au avut un rezultat pozitiv asupra dezvoltării industriale a țării din această perioadă a fost războiul pentru cucerirea independenței naționale (1877—1878). Victoria obținută în războiul din 1877—1878 prin colaborarea de arme ruso-română a însemnat ieșirea definitivă a României de sub dependența turcească, posibilitatea nestingherită de a încheia tratate comerciale și vamale cu alte țări, cît și posibilitatea pentru burghezie de a dezvolta industria.

Aceste posibilități au fost însă paralizate în bună măsură de convenția comercială încheiată cu Austro-Ungaria la 1875, sub presiunea cercurilor moșierești, în condiții extrem de dezavantajoase pentru industria României. Avînd la bază politica liberului schimb, convenția din 1875 a permis Austro-Ungariei să in-

vadeze timp de un deceniu piața românească cu mari cantități de mărfuri, condamnând industria românească, care făcea primii pași, la stagnare, iar pe micii meseriași la ruinare și pauperizare. În schimb, moșierimea își asigura astfel o piață de export pentru cerealele românești în condițiile izbucnirii crizei agrare mondiale.

O parte a burgheziei, interesată în profiturile provenite din industrie, a dus o campanie puternică împotriva convenției cu Austro-Ungaria, și după denunțarea acesteia, fluturând lozinca necesității protejării și încurajării industriei, a adoptat o serie de măsuri corespunzătoare. Cea mai importantă dintre ele a fost legea adoptată în 1887 privind încurajarea întreprinderilor industriale. Această lege acorda avantaje acelor capitaliști autohtoni și străini care întemeiau fabrici cu cel puțin 25 de lucrători și cu un capital de cel puțin 50.000 de lei. Legile de încurajare a industriei și tarifele vamale protecționiste au contribuit într-o oarecare măsură la progresul industriei. Astfel, dacă în perioada 1866—1887 s-au înființat anual câte 8,2 fabrici, în perioada 1887—1893 s-au înființat câte 14, iar în 1893—1906 câte 18. În timp ce în 1887 îndeplineau condițiile legii de încurajare a întreprinderilor industriale doar 83 de întreprinderi industriale, în 1902 aceste condiții erau îndeplinite de 182 de fabrici.

Atât tarifele vamale de protejare a industriei cât și avantajele legilor de încurajare a dezvoltării ei duceau la realizarea unor profituri cât mai mari pentru capitaliști pe seama maselor de oameni ai muncii, care trebuiau să plătească impozite mari și să cumpere mărfuri la prețurile ridicate impuse de fabricanți, aflați la adăpostul tarifelor vamale protecționiste.

În această perioadă economia și politica României burghezo-moșierești încep să cadă într-o puternică dependență față de capitalul străin. Dominația capitalului străin era asigurată prin împrumuturile înrobitoare contractate de guvernele burgheziei și moșierimii române cu grupurile financiare germane, franceze, engleze, prin investiții în bănci și comerț, prin construcțiile de căi ferate. Pozițiile-cheie ale economiei românești treceau sub controlul capitalului străin, care avea să-i imprime, potrivit intereselor sale, o dezvoltare unilaterală și avea să scoată din țară capitaluri enorme sub formă de profituri și procente.

În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea Transilvania a cunoscut o dezvoltare a industriei.

S-a dezvoltat industria extractivă, metalurgică, textilă și alimentară. Au căpătat o dezvoltare tot mai mare centrele de exploatare minieră de la Anina și Lupeni, precum și uzinele de fier de la Bocșa și Reșița. S-au pus în funcțiune noi întreprinderi industriale la Timișoara, Arad, Oradea etc. În 1890 existau 210 fabrici mari, cu un număr de peste 16.000 de muncitori. Căile ferate au cunoscut în Transilvania un ritm mai puternic de dezvoltare la sfârșitul secolului al XIX-lea. Creșterea rețelei de căi ferate a contribuit la dezvoltarea industriei fierului, a mineritului, a lărgit și a intensificat schimbul de mărfuri.

Cea mai mare parte a capitalurilor investite în industria Transilvaniei aparținea burgheziei austriece și maghiare. Cercurile capitaliste austriece și maghiare transformau Transilvania într-un izvor de materii prime, de cărbune și fier brut pentru capitalul austriac, iar prin intermediul acestuia și pentru capitalul german. Capitalul burgheziei românești pătrundea treptat în industrie, în comerț și mai ales în bănci.

Capitaliștii din Transilvania desfăceau produsele lor industriale atât în vechea Românie cât și în alte țări din sud-estul Europei, de unde se importau totodată materii prime. Dezvoltarea industriei din Transilvania depindea deci în bună măsură de piețele din aceste țări și în special de piața românească. Între 1880 și 1890 imperiul austro-ungar a dus însă un adevărat război vamal cu România, în urma căruia industria din Transilvania a fost lovită. Aceasta a contribuit la o înrăutățire și mai accentuată a mizeriei oamenilor muncii de diferite naționalități din Transilvania. Adoptarea în 1891 a unui nou tarif vamal a atenuat acest război și a influențat pozitiv dezvoltarea industriei în Transilvania. Deși industria progresează, și în economia Transilvaniei principalul loc continua să-l dețină agricultura. Marile latifundii ocupau proporțional aproape tot atât de mult din întreaga suprafață cultivată ca și în vechea Românie. Dezvoltarea agriculturii pe calea prusacă, menținerea rămășițelor feudale și împletirea lor cu relațiile capitaliste, dările apăsătoare au dus la ruinarea și pauperizarea țărănimii.

Prefacerile care au avut loc în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea în domeniul economic au determinat transformări adânci și în structura socială și dispoziția forțelor de clasă din România. Dezvoltarea modului de producție capitalist a însemnat dezvoltarea celor două clase noi, care aveau interese fundamentale opuse, burghezia și proletariatul.

* * *

Pe arena istoriei apăruse și se dezvoltă proletariatul — clasa căreia i se deschidea un viitor de imensă însemnată istorică, luptătorul revoluționar consecvent, purtătorul consecvent al prefacerilor progresiste, al celor mai înalte idealuri, al celor mai înaintate tradiții. Marii dascăli ai proletariatului Marx și Engels au arătat că orînduirea capitalistă, întocmai ca și celelalte orînduiri social-economice premergătoare, nu este veșnică, ci are un caracter trecător, iar inevitabilitatea pieirii acestei orînduiri decurge din însăși natura proceselor materiale care se petrec în ea.

Ei au demonstrat că în sinul societății capitaliste se pregătesc condițiile materiale ale propriei sale distrugerii. Capitalismul presupune în mod necesar concentrarea mijloacelor de producție: întreprinderile mai mici sînt înghițite de cele mari, un număr mic de capitaliști, care devin din ce în ce mai puternici, înlătură pe cei mai slabi și incapabili să reziste legii concurenței. În felul acesta, munca și producția capătă tot mai mult un caracter social, dar produsul muncii în comun este însușit de un grup tot mai restrîns de capitaliști, care dețin mijloacele de producție. Pentru a înlătura această contradicție principală a modului de producție capitalist, contradicția dintre caracterul social al procesului de producție și însușirea individuală a produsului obținut, este necesară trecerea mijloacelor de producție din proprietatea privată a clasei capitaliștilor în proprietatea întregii societăți. Dar burghezia, ca orice clasă exploatatoare, nu renunță de bunăvoie la privilegiile economice și politice pe care le deține. Ea caută pe toate căile să-și păstreze dominația economică și politică. Este nevoie de aceea de o forță socială capabilă să înlătore vechea societate bazată pe exploatare

și să construiască o societate nouă, lipsită de exploatare. Această forță socială este proletariatul, căruia îi revine misiunea istorică de a fi groparul orînduirii capitaliste și făuritorul societății noi, comuniste. „O dată cu micșorarea continuă a numărului magnaților capitalului — scria în legătură cu aceasta K. Marx —, ...crește mizeria, asuprirea, robia, degenerarea, exploatarea, dar și revolta clasei muncitoare, al cărei număr sporește fără încetare și care e educată, unită și organizată prin însuși mecanismul procesului de producție capitalist. *Monopolul capitalului devine o cătușă pentru modul de producție* care a înflorit o dată cu el și prin el. Centralizarea mijloacelor de producție și socializarea muncii ajung la un punct în care ele devin incompatibile cu învelișul lor capitalist. Acesta e sfărîmat. *Proprietății private capitaliste i-a sunat ceasul. Expropriatorii sînt expropriați*“¹. Capitalismul creează prin urmare nu numai condițiile materiale ale pieirii sale, dar și clasa socială care înfăptuiește transformarea revoluționară a societății capitaliste în cea socialistă. Marea producție îi disciplinează, îi organizează pe muncitori în mari colective. Strîns uniți, muncitorii încep să fie frămîntați în comun de aceleași idei ca urmare a faptului că și condițiile lor materiale de existență sînt asemănătoare. Spre deosebire de alte categorii de oameni ai muncii, ei sînt lipsiți de mijloacele de producție. Proletariatul nu este cîtuși de puțin interesat în menținerea orînduirii capitaliste. El nu are de pierdut în urma revoluției decît lanțurile exploatării. Interesele proletariatului se lovesc permanent de interesele burgheziei. Inseși condițiile obiective în care se află determină proletariatul să ducă lupta împotriva dușmanului său — clasa capitaliștilor. O dată cu adîncirea și ascuțirea contradicțiilor dintre muncă și capital crește și se dezvoltă conștiința de clasă a proletariatului, organizarea rîndurilor sale, capacitatea de a înțelege rolul său istoric. În lupta sa de eliberare, proletariatul trebuie să fie înarmat cu teoria socialismului științific, care să-i lumineze calea și să-l conducă întocmai ca o busolă spre victoria finală. Contopirea socialismului științific cu mișcarea muncitorească constituie o necesitate, deoarece numai astfel mișcarea de eliberare a proletariatului devine o

¹ Karl Marx: „Capitalul“, vol. I, Editura politică, 1960, ediția a IV-a, pag. 756—757.

mişcare conștientă de scopurile și sarcinile sale, de căile și mijloacele de luptă. Această contopire o realizează partidul clasei muncitoare, detașamentul de avangardă al proletariatului, care intruchipează idealurile și năzuințele acestuia și îi apără cu fermitate interesele.

Istoria clasei muncitoare constituie o parte integrantă și cea mai însemnată din istoria țării noastre. Lupta și acțiunile clasei muncitoare au o adâncă semnificație istorică. Proletariatul fiind prin însăși poziția sa obiectivă purtătorul unui nou mod de producție, luptele și acțiunile sale trebuiau în mod necesar să se dezvolte, să ia amploare, și mai târziu, sub conducerea încercată a partidului comunist, să ducă la victoria revoluției socialiste din zilele noastre. Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej arată că proletariatul din România „îi revenea..., încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, sarcina istorică de a duce societatea înainte, sarcina de a fi conducătorul și călăuzitorul transformărilor necesare în direcția burghezo-democratică pe cale revoluționară”¹.

*
* *

Către anul 1860 numărul lucrătorilor salariați din stabilimentele industriale din vechea Românie se ridica la 28.252. În Transilvania, în 1870, numărul total al muncitorilor se ridica la aproape 76.000.

În cursul ultimelor 4 decenii ale secolului al XIX-lea a avut loc o creștere neîncetată a clasei muncitoare din România. Aceasta reiese clar din unele calcule statistice potrivit cărora la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea existau deja un număr de 107.010 persoane ocupate în industria prelucrătoare și extractivă, din care aproximativ 44.000 erau ocupate în industria mare², în întreprinderi cu caracter de fabrici și uzine.

Cele 4 decenii de dezvoltare capitalistă au dus prin urmare la o creștere de peste 3 ori a numărului muncitorilor. Proletaria-

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 362.

² Drept „industrie mare” erau socotite de statisticienii burghezi ai vremii întreprinderile care foloseau forța motrice, capital minim de 10.000 lei și 5 lucrători.

tul modern de fabrică a apărut și a început să se dezvolte aproape exclusiv în această perioadă. Formarea proletariatului industrial de fabrică constituie un fenomen de cea mai mare importanță. Oprindu-se asupra formării proletariatului ca clasă, F. Engels arată: „Numai dezvoltarea pe scară largă a producției capitaliste, a industriei moderne și a agriculturii a făcut ca existența sa să aibă un caracter permanent, i-a sporit rîndurile și l-a format ca o clasă deosebită”¹. În această perioadă s-au profilat de asemenea unele centre muncitorești mai puternice ca București, Ploiești, Galați, Valea Prahovei, Brăila. Concentrarea forței de muncă a atins la sfârșitul secolului al XIX-lea un nivel mai ridicat. S-a extins folosirea muncii salariate a femeilor și copiilor în procesul producției industriale. Dacă în anul 1860 în toate stabilimentele industriale erau ocupate 1.318 femei și 1.198 de copii pînă la 16 ani, la începutul secolului al XX-lea numai în marea industrie încurajată de stat erau atrase 7.092 de femei, ceea ce reprezenta 19,7% din numărul total al lucrătorilor și ucenicilor. Femeile lucrau cu precădere în industria textilă, chimică și alimentară.

În comparație cu țările înaintate din punct de vedere tehnic-industrial, gradul de dezvoltare a clasei muncitoare din România în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea era totuși scăzut. Aceasta reiese dintr-o serie întreagă de indici ca: greutatea specifică a proletariatului în ansamblul populației, structura și compoziția sa pe ramuri industriale, nivelul de concentrare în centre industriale și în întreprinderi etc.

Procesul formării clasei muncitoare a decurs însă anevoios, stînjinit de condițiile generale ce determinau înapoierea economică a României. Sursa principală de formare a proletariatului a fost țărănimea ruinată și pauperizată. O altă sursă în formarea mai ales a muncitorilor industriali o constituiau meseriașii ruinați. Masa principală a clasei muncitoare era alcătuită de lucrătorii din atelierele meșteșugărești, transporturi, construcții, industria ușoară.

Situația clasei muncitoare era deosebit de grea. Crunta exploatare capitalistă, la care se adăuga moștenirea grea a trecu-

¹ K. Marx și F. Engels, Opere, vol. XVI, partea I, ed. rusă, pag. 287.

tului, condamna proletariatul la lipsuri permanente. Condițiile de muncă nu erau reglementate prin lege. Durata zilei de muncă oscila în medie între 12 și 15 ore pe zi, dar adesea se ridica și pînă la 17—18 ore.

În raportul prezentat de delegații romîni la Congresul Internațional al II-a ținut la Bruxelles în 1891 se arată că în România „aproape toate atelierele sînt strîmte, improprii, fără aer; munca în ele este de 16—18 ceasuri, iar lefurile foarte mici”¹.

Muncitorii nu aveau repaus duminical. Salariile foarte scăzute erau departe de a asigura o existență cît de cît suportabilă producătorilor de bunuri materiale ale societății. Sistemul amenziilor, al reținerilor micșorau și mai mult nivelul real al salariilor. La muncă egală femeile și copiii primeau o salarizare cu mult inferioară.

În general nivelul de salarizare a femeilor reprezenta 50% din cel al bărbaților, iar copiii erau supuși la o exploatare și mai cruntă decît femeile.

Regimul de muncă în fabrici și ateliere era istovitor nu numai datorită duratei zilei de muncă, dar și grelelor condiții tehnice-sanitare. Lipseau cele mai elementare măsuri de protecție a muncii, îngrijire și asistență medicală etc.

Condițiile de locuit completau tabloul sumbru al grelei situații în care era aruncată clasa muncitoare de către clasele exploatare. Încăperile insalubre, subsolurile, barăcile sau chiar locul de muncă alcătuiau de obicei locuința muncitorilor. De un confort cît de sumar nu putea fi vorba. Bolile sociale se răspîndeau în rîndurile proletariatului, secerînd mii de vieți ca tribut al „prosperității” capitaliste. Spectrul șomajului devenea și el o amenințare reală la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Un ziar al mișcării muncitorești scria în 1894 că în București „sînt mahalale întregi cuprinse de lipsă de lucru”.

Deosebit de grea era situația maselor de țărani muncitori. Lipsa pămîntului necesar, urcarea nestăvilită a prețului de arîndare a pămînturilor, creșterea impozitelor și dărilor către stat, anii de secetă și foamete, toate acestea au dus mai ales în ulți-

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 167.

mele decenii ale secolului al XIX-lea la o considerabilă înrăutățire a stării materiale a țărănimii.

Gîrbaciul logofătului și arbitrarul administrației locale și al jandarmilor veneau să completeze tabloul suferințelor țărănimii. De satisfacerea celor mai elementare cerințe culturale aproape că nu putea fi vorba. Spre lumina cărții cu greu puteau răzbate doar 15—20% din fiții truditoresilor pămîntului.

Pe lîngă exploatarea la care erau supuși, muncitorii și țărani erau lipsiți și de drepturi politice, fiind de fapt excluși, prin sistemul electoral cenșitar, de la participarea la viața de stat. În viața politică a Romîniei guvernau succesiv două partide politice: conservator și liberal. Ele duceau deopotrivă o politică antinațională și antipopulară, pusă în slujba intereselor moșierimii, ale burgheziei și ale capitalului străin.

În cadrul „înțelegerii” burghezo-moșierești, liberalii căutau să susțină cu precădere interesele burgheziei, în timp ce conservatorii făceau același lucru mai ales pentru moșierime. Lupta demagogică pe care o desfășurau pe arena politică și acuzațiile ce și le aruncau reciproc erau menite să creeze în fața maselor iluzia unei reale deosebiri de interese dintre aceste două partide și să le înlesnească venirea la putere. Partidele de guvernămînt, reprezentînd clasele reacționare din Romînia, acționau în strînsă legătură cu monarhia. Expresie a regimului burghezo-moșieresc, monarhia de Hohenzollern a avut misiunea de a înnăbuși lupta maselor, de a veghea la menținerea monstruoasei coaliții, de a garanta față de puterile străine, și mai ales față de Germania, menținerea regimului burghezo-moșieresc.

În Transilvania, care se afla sub dominația monarhiei austro-ungare, masele populare romînești aveau de suferit nu numai de pe urma cruntei exploatare de clasă, ci și a împilării și asupririi naționale.

Regimul burghezo-moșieresc din Austro-Ungaria promova o politică de desnaționalizare, împiedica dezvoltarea culturală a populației romînești și a celorlalte naționalități conlocuitoare. În raport cu restul populației, masele muncitoare romînești din Transilvania erau lipsite într-o măsură și mai mare de drepturi politice.

2. Primii pași ai mișcării muncitorești și socialiste. Inceputul răspîndirii marxismului în România

În perioada de început a mișcării muncitorești, ca pretutindeni, și în România acțiunile de luptă ale muncitorimii au fost spontane și izolate. Ele erau îndreptate împotriva scăderii salariilor, împotriva amenzilor, a condițiilor neomeneste de muncă, împotriva abuzurilor și silniciilor patronilor. Formele cele mai frecvente de manifestare a nemulțumirilor în această perioadă erau distrugerea uneltelor de muncă, răfuiala izolată cu patronii sau cu antreprenorii care-i exploatau nemijlocit pe muncitori. Cu timpul însă, muncitorii au trecut la noi forme de luptă, printre care un loc însemnat îl ocupau grevele spontane. Astfel, în 1869 au loc greve muncitorești la șantierele de construcție ale căilor ferate. În 1872 au intrat în grevă muncitorii de la Regia de tutun din București și lucrătorii din portul Galați; în 1873 au avut loc acțiunile muncitorilor tipografi de la Imprimeriile statului din București. În martie 1873, la Giurgiu a izbucnit o revoltă a căruțașilor din port. În același an au intrat în grevă lucrătorii croitori din capitală. În portul Brăila a avut loc în 1875 o mare grevă, la care participă peste 4.000 de muncitori. O mare amploare au avut-o luptele celor câteva mii de muncitori de la construcțiile de cale ferată: în 1876 pe linia Ploiești-Predeal, iar în toamna anului 1877 pe linia Zimnicea-Frătești.

Aceste acțiuni au constituit prima etapă a luptei clasei muncitoare împotriva burgheziei, etapă pe care Marx a denumit-o „copilăria mișcării proletariului” și în care proletariatul nu a devenit încă conștient de rolul său istoric. Transformarea proletariului din clasă „în sine” în clasă „pentru sine” este un proces îndelungat, care se desfășoară în focul luptelor muncitorilor pentru revendicările lor imediate.

Prin noțiunile de clasă „în sine” și clasă „pentru sine”, Marx și Engels definesc diferitele trepte de maturizare a proletariului, de creștere a conștiinței sale ca forță politică de sine stătătoare. Pentru ca proletariatul să-și dea seama că interesele sale sînt diametral opuse intereselor burgheziei, a fost necesară o întreagă epocă istorică. Proletariatul nu a avut dintr-o dată

conștiința de sine ca clasă exploatată. „La început — arată Marx și Engels în „Manifestul Partidului Comunist” — luptă muncitori răsleți, apoi muncitorii unei fabrici, pe urmă muncitorii unei ramuri de muncă dintr-o localitate împotriva burghezului care-i exploatează direct”¹. Pe această treaptă muncitorii nu luptă încă împotriva capitaliștilor ca clasă. Proletariatul nu s-a ridicat încă pînă la înțelegerea sarcinilor sale de clasă; el reprezintă încă o clasă „în sine”. Pe treapta următoare, o dată cu creșterea fabricilor, a uzinelor, proletariatul crește numeric, se organizează și se unește, capătă experiența luptei de clasă. De la lupta împotriva unui singur capitalist, a stăpînului lor direct, muncitorii trec la lupta împotriva clasei capitaliștilor în ansamblu și la lupta împotriva statului burghez. Pe această treaptă proletariatul își dă seama de misiunea sa istorică, își făurește partidul său politic, care are propriul său program, realizînd unirea teoriei socialismului științific cu mișcarea muncitorească. Proletariatul începe lupta pentru doborîrea claselor exploatatoare de la putere, pentru instaurarea dictaturii proletariului în vederea transformării revoluționare a societății pe baza orînduirii comuniste. În aceste condiții el devine o clasă „pentru sine”.

Greutățile materiale întîmpinate de muncitori în comun au făcut să crească simțul lor de solidaritate, ceea ce i-a determinat să facă spontan primii pași pe calea organizării. Astfel s-au format și s-au dezvoltat primele asociații, case de ajutor reciproc, case în care pe lîngă muncitori intrau și patroni. Prima organizație de acest fel care s-a înființat în țara noastră, în 1858 la București, a fost „Casa de prevedere a lucrătorilor tipografi”. În Transilvania, lucrătorii tipografi din Brașov înființează în 1846 „Asociația de ajutor de boală, înmormîntare și de ajutor de călătorie”. Asemenea asociații se mai înființează la Timișoara, Anina, Reșița etc. În Transilvania, printre membrii de rînd ai asociațiilor muncitorești și în conducerea lor se găseau muncitori romîni, maghiari, germani, sîrbi etc. Cu toate că se aflau sub influență patronală, aceste prime organizații muncitorești, apărute sub forma unor case de ajutor reciproc a mun-

¹ K. Marx și F. Engels: „Manifestul Partidului Comunist”, Editura politică, 1959, ediția a VII-a, pag. 40.

citorilor, tindeau spre îmbunătățirea situației membrilor lor, dintre care majoritatea erau lucrători.

După Comuna din Paris (1871), clasele exploatoare au dezlănțuit pe scară internațională o cruntă teroare împotriva mișcării muncitorești și socialiste. Autoritățile au trecut la dizolvarea asociațiilor muncitorești, la arestarea conducătorilor acestora. În ciuda măsurilor represive, muncitorii nu au încetat lupta.

Clasele exploatoare din România au încercat să țină proletariatul sub influența lor și să sugrume în fașă tendințele lui de organizare. În afară de campaniile de calomnii duse în presă împotriva Internaționalei I, precum și împotriva comunarilor, burghezia și moșierimea română au căutat să remorcheze la carul intereselor lor noile organizații muncitorești. Astfel, burghezia liberală a oferit „patronajul” ei Asociației generale a lucrătorilor din România, care se înființase în 1872, reușind să impună admiterea patronilor de ateliere în rândurile asociației.

Încercările burgheziei de a sădi în rândurile muncitorilor iluzia armoniei de clasă n-au avut succes. Sub presiunea muncitorilor, dornici de organizare și de luptă, în editorialul gazetei „Lucrătorul român”, apărut în noiembrie 1872, se vorbea despre înfrățirea muncitorilor pentru a combate „tot ce e rău și vătămător lucrătorilor”.

Împotriva încercărilor persistente ale burgheziei liberale de a da primelor asociații muncitorești o coloratură naționalistă, șovină, creșterea și dezvoltarea mișcării muncitorești din România are loc sub semnul internaționalismului proletar. Sub presiunea elementelor înaintate muncitorești se prevedea în statutul Asociației generale a lucrătorilor din România că pot face parte din această asociație „atît romîni cît și străini”.

Treptat, muncitorii se desprind de sub influența ideologiei burgheze. Ei se conving, mai ales în urma luptelor greviste pentru mărirea salariului, că de fapt casele de ajutor reciproc, în conducerea cărora se aflau și patroni, nu-i ajută la susținerea luptei lor. Muncitorii își dau seama treptat că numai uniți, pe baza principiului de clasă, în organizații în care să intre numai muncitori își vor putea îmbunătăți situația. De aceea muncitorii au trecut la înființarea unor astfel de organizații de clasă mun-

citorești. Lucrătorii tipografi din București, de exemplu, neputînd determina societatea „Gutenberg” să pornească o acțiune pentru îmbunătățirea traiului lor datorită existenței patronilor în sînul acesteia, pun bazele, în 1879, unei asociații muncitorești de clasă: „Societatea generală a lucrătorilor tipografi din România”, intitulată „Deșteptarea”. Societatea își propunea să lupte pentru „dezvoltarea spiritului, ridicarea și îmbunătățirea stării sociale și materiale a lucrătorilor tipografi”. Luînd exemplul lucrătorilor tipografi, și alți muncitori dintr-o serie de ramuri de producție încep să se organizeze. Ei „se întrunesc, se consultă, decid și lucrează pentru binele progresului și prosperitatea lor...”, după cum aflăm din presa muncitorească a timpului. Aceste societăți, bazate pe principiul de clasă, se vor dezvolta și întări datorită pătrunderii în rândurile lor a elementelor conștiințe, socialiste.

În Transilvania se creează în anii 1868—1870, într-o serie de orașe ca Timișoara, Oradea, Oravița, Reșița, Brașov, Arad, Sibiu, Cluj, organizații muncitorești de clasă sub denumirea de „Asociația generală a muncitorilor”. La începutul activității lor, aceste organizații muncitorești de pe teritoriul Transilvaniei se găseau sub o puternică influență a ideilor lassalleiene¹, de aceea ele militau numai pentru satisfacerea unor revendicări politice, ca dreptul de vot, de asociere, de întrunire, libertatea presei. Sub influența ideilor marxiste, care pătrund tot mai mult în Transilvania, numeroși membri, recrutați chiar din rândurile asociațiilor muncitorești de pe teritoriul Transilvaniei, se vor ocupa și de luptele economice, inițiind înființarea de asociații profesionale muncitorești bazate pe principiul de clasă și îndrumînd lupta muncitorilor pentru mărirea salariului, pentru reducerea zilei de muncă, împotriva samavolnicilor patronilor și autorităților. Totodată, sub influența ideilor marxiste, aceste organizații muncitorești vor prevedea în programul lor și principiul

¹ *Lassalleieni* — adepții lui Lassalle, socialist mic-burghez german; ei susțineau că prin agitația legală pentru dreptul de vot universal și prin crearea de cooperative de producție muncitorești, subvenționate de statul capitalist, vor reuși să înfăptuiască societatea nouă, „statul popular liber”. Politica oportunistă a lassalleienilor a constituit un obstacol în activitatea Internaționalei I și în crearea unui adevărat partid muncitoresc în Germania. Intrînd în legătură cu Bismarck, Lassalle a trădat mișcarea muncitorească în interesul iuncherilor prusaci.

marxist cu privire la problema națională, și anume dreptul popoarelor la autodeterminare. „Asociația generală a muncitorilor din Timișoara” a organizat și a condus greva din 1869 a lucrătorilor de la căile ferate din Timișoara.

Conducătorii organizațiilor muncitorești din Transilvania, ca, de exemplu, Carol Farcaș, muncitor din Reșița, și muncitorul Gheorghe Ungureanu, au recrutat un număr însemnat de membri pentru Internaționala I, eliberând acestora cărți de membru al secției Internaționalei.

Ca urmare a valului contrarevoluționar internațional care s-a resimțit după înfrângerea Comunei din Paris, filialele „Asociației generale a muncitorilor” de pe teritoriul Transilvaniei au fost dizolvate de autoritățile burghezo-moșierești din Ungaria, muncitorii rămânând încadrați numai în asociații profesionale muncitorești, care au desfășurat mai departe lupta pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai ale muncitorilor.

*
* *
*

Paralel cu acțiunile de luptă spontană a muncitorilor se dezvoltă în România și mișcarea socialistă.

Încă în primele decenii ale secolului al XIX-lea, în România se fac simțite ideile socialismului utopic. Astfel, între 1832 și 1835 se simte o agitație cu caracter socialist utopic, care s-a concretizat în organizarea în 1835 a unei asociații cooperatiste-comuniste în genul falansterului preconizat de socialistul utopic Charles Fourier.

Între 1875 și 1878 s-au creat în principalele orașe ale țării, ca Iași, București, Galați, Ploiești, cercuri revoluționare secrete, care continuau ideile revoluționar-democratice de la 1848. Aceste cercuri erau alcătuite din intelectuali progresiști, printre care un rol de frunte l-au jucat Nicolae Petrovici-Zubcu-Codreanu, Eugen Lupu, dr. Russel, C. Dobrogeanu-Gherea și alții. Datorită ideilor narodniciste care predominau în primele cercuri revoluționare din România, ele își îndreptau atenția mai mult spre suferințele țărănimii. Neavând la bază învățătura marxistă, cercurile revoluționare secrete nu înțelegeau rolul istoric al proletariatului în

conducerea luptei maselor asupra și subjugate pentru eliberarea din lanțurile exploatații.

Activitatea cercurilor revoluționare secrete reprezenta pentru acea perioadă pozițiile politice cele mai înaintate din țara noastră. Insufletește de dragostea pentru popor, de ura împotriva asupritorilor, aceste cercuri apărau interesele maselor largi și militau, ce-i drept utopic, pentru înfăptuirea unei societăți în care să nu existe exploatare.

Cu tot caracterul lor utopic, lipsit de o înțelegere științifică a dezvoltării societății, importanța cercurilor revoluționare constă în aceea că ele exprimau starea de spirit revoluționară din România.

Mutarea centrului mișcării revoluționare mondiale din apusul Europei în răsăritul ei, în Rusia, în ultimele decenii ale secolului trecut a influențat și cursul mișcării socialiste și muncitorești din România. Cercurile revoluționare din România au luat de asemenea contact, direct sau indirect, cu socialistii mariști Wilhelm Liebknecht, August Bebel etc. sau cu lucrările lor.

Cercurile revoluționare din România au desfășurat o vie activitate în perioada războiului pentru cucerirea independenței naționale a României (1877—1878). Deși erau împotriva vărsărilor de sânge cauzate de războaie, membrii cercurilor revoluționare au susținut lupta poporului pentru cucerirea independenței naționale, adoptând o poziție politică înaintată în această problemă. Unii membri ai cercurilor au participat ca voluntari în război. Cercurile revoluționare au editat la București, în timpul războiului pentru cucerirea independenței naționale, gazeta „Socialistul” (1877), gazetă care a avut însă o existență scurtă.

Luptând pentru cucerirea independenței naționale, cercurile revoluționare au demascat lăudăroșeniile partidului liberal. Astfel, în 1878, Nicolae Petrovici-Zubcu-Codreanu scria: „Dar poporul care a suferit, dar noi, puținii socialiști români care încercăm acum să ne organizăm, nu vom uita cu al cui sânge, cu ale cui lacrimi, cu a cui sărăcie a fost cumpărată independența țării”.

Războiul din 1877—1878 a dus la cucerirea independenței de stat a României. Dar roadele victoriei nu au fost culese de popor, ci de clasele dominante care erau la cîrma țării. După cucerirea

independenței de stat, masele populare au continuat să trăiască în mizerie și sărăcie. Această stare de lucruri a dus, în anii care au urmat războiului, la creșterea nemulțumirii generale a poporului și la intensificarea activității propagandistice și organizatorice a cercurilor revoluționare.

După războiul de independență, membrii cercurilor revoluționare se orientau din ce în ce mai mult spre însușirea ideilor socialiste, ceea ce a dus la schimbarea caracterului acestor cercuri în cercuri socialiste.

Acordând o mai mare atenție problemei țărănești și urmărind eliberarea țăranilor de puternicele rămășițe ale exploatării feudale, cercurile revoluționare încep totodată să desfășoare propaganda și în rândurile muncitorilor. Astfel, la Iași, în zilele de duminică, membri ai cercului revoluționar se întâlneau cu muncitorii, cărora le vorbeau despre diverse probleme legate de condițiile de muncă și de trai ale muncitorilor, de necesitatea organizării, de necesitatea cuceririi votului universal. În aceste întâlniri, socialiștii români țineau o serie de prelegeri despre unele fenomene ale naturii și societății, explicându-le în lumina materialismului.

În toamna anului 1879 a avut loc prima conferință a cercurilor socialiste, la care au participat socialiști români și emigranți revoluționari ruși din mai multe orașe din țară. La această conferință s-a discutat întocmirea unui program de acțiune și direcția în care să se dezvolte propaganda socialistă în România.

Unii delegați erau de părere să se lucreze numai în școli pentru a atrage tineretul. Alții — să fie luminați muncitorii, care sînt adevărații interesați în cauză, iar alții susțineau îmbinarea acestor propuneri.

În 1880 dr. Russel publică „Un studiu psihiatric urmat de câteva comentarii asupra ideilor sănătoase“, în care expune unele principii programatice ale cercurilor socialiste din țara noastră. Principiile programatice conțineau, pe lângă o serie de părți juste, și o serie de concepții străine de ideologia clasei muncitoare (narodnice, anarhiste, lassalleiene etc.).

Activitatea desfășurată de socialiștii români și de asociațiile profesionale muncitorești alarmează clasele stăpînitoare din România burghezo-moșierească. În 1881, cînd cercul socialist

din Iași a organizat comemorarea a 10 ani de la Comuna din Paris, guvernul burghezo-moșieresc a folosit aceasta ca pretext pentru a lua măsuri represive împotriva mișcării revoluționare. Invocînd faptul că printre membrii acestor cercuri se aflau și străini, guvernul face să se voteze legea expulzării, pe baza căreia au fost expulzați mulți socialiști. Alții au fost arestați și crunt persecutați.

Activitatea cercurilor revoluționare și apoi a cercurilor socialiste din deceniul al 8-lea al secolului trecut are meritul de a fi pregătit terenul pentru răspîndirea ideilor marxiste în România.

Un rol important în răspîndirea ideilor marxiste în țara noastră în această perioadă l-au jucat organele de presă editate de către socialiști. În aprilie 1880 apare, la București, ziarul „Înainte“. Este primul ziar din România care se intitulează organ al „democrației sociale și al proletariatului român“. O altă publicație care reflectă începutul pătrunderii ideilor marxiste în cercurile socialiste din România este „România viitoare“. Începînd din 1881 și pînă în 1891 apare la Iași revista „Contemporanul“. Revista considera ca o sarcină a ei lămurirea științifică a problemelor sociale, politice și culturale, pentru „a sluji adevăratului progres“. Datorită activității sale bogate și multilaterale, revista „Contemporanul“ a avut o influență puternică asupra întregii vieți politice și culturale din țara noastră, deși conținea și o serie de confuzii ideologice și unele idei greșite. În paginile revistei „Contemporanul“ s-au dezbătut cele mai variate probleme de știință, artă și literatură. Revista a făcut cunoscut în țară darvinismul și a dezbătut probleme legate de dezvoltarea școlii, combătînd obscurantismul în care era ținut poporul muncitor, falsitatea diferitelor teorii burgheze reacționare, apărînd folclorul, creația populară care stă la baza culturii noastre naționale. Revista „Contemporanul“ a contribuit totodată la răspîndirea ideilor materialiste despre natură și societate. La început „Contemporanul“ milita pentru revendicări general-democratice. După 1885 revista începe să propage marxismul, prin publicarea în traducere românească a unor texte din operele marilor dascăli ai proletariatului internațional, Karl Marx și Friedrich Engels, precum și prin încercarea de a aplica

tezele socialismului științific în lămurirea problemelor vieții sociale și culturale din țara noastră.

Ideile socialismului științific au fost propagate și prin publicațiile „Dacia viitoare” și „Emanciparea”.

Apariția la Iași în aprilie 1884 a „Revistei sociale” marchează o importantă etapă a pătrunderii marxismului în România. În declarația ei programatică, „Revista socială” își asumă sarcina de a combate falsele teorii ale adversarilor socialismului, de a face cunoscute opiniei publice învățăturile socialismului științific și dezvoltarea mișcării muncitorești din celelalte țări.

Din inițiativa militanților grupați în cercul de studii sociale, în februarie 1885 apare la București „Drepturile omului”, ziar politic-social cotidian. Cu toate confuziile manifestate în coloanele sale, el reprezenta o încercare de trecere la o activitate politică de masă mai largă.

Publicațiile editate de cercurile socialiste au avut o puternică influență și asupra dezvoltării culturii din țara noastră. Combătarea cu succes a teoriilor reacționare junimiste (susținute de Titu Maiorescu și alții), la care un aport a avut C. Dobrogeanu-Gherea, reprezenta una dintre însemnatele contribuții aduse de mișcarea socialistă de la sfârșitul secolului al XIX-lea la analiza de pe poziții marxiste a creațiilor literare.

Însemnătatea deosebită a activității ziarelor și revistelor editate de diferite cercuri socialiste constă în faptul că unele dintre ele au început să răspândească în țara noastră învățătura marxistă. Muncitorii din țara noastră fac cunoștință cu operele lui Karl Marx și Friedrich Engels: „Capitalul”, „Salariu, preț, profit”, „Originea familiei, a proprietății private și a statului”, „Manifestul Partidului Comunist” și altele.

Din operele lui Marx și Engels muncitorii aflau care sînt cauzele situației lor grele, învățau să se unească în luptă comună împotriva burgheziei. Pe măsură ce muncitorii își însușeau învățătura marxistă, ei deveneau conștienți de forțele lor, de interesele lor de clasă.

Răspîndirea marxismului în mișcarea muncitorească din țara noastră era însoțită de creșterea luptei elementelor înaintate, muncitorești și intelectuale, contra elementelor oportuniste

și anarhiste, în cele mai multe cazuri intelectuali de origine burgheză și mic-burgheză, pătrunși în mișcarea muncitorească. Aceste elemente burghezo-liberale, care predominau în conducerea unor cercuri socialiste, erau purtătoare ale ideologiei mic-burgheze. Ele aduceau în rîndurile clasei muncitoare spiritul lor de șovăială, de anarhie, de oportunism și urmăreau să abată muncitorimea de la lupta de clasă. Existența acestor elemente în sînul mișcării socialiste a reprezentat o serioasă piedică în procesul de răspîndire a marxismului în România, în aplicarea învățăturii marxiste la analiza situației din țara noastră, la lămurirea sarcinilor și perspectivei luptei mișcării socialiste și muncitorești din țara noastră.

Un rol însemnat în răspîndirea marxismului la noi în țară l-a avut C. Dobrogeanu-Gherea. El a adus o însemnată contribuție la răspîndirea marxismului în România, atît prin traducerile din operele întemeietorilor marxismului cît și printr-o serie de lucrări proprii de popularizare a socialismului științific („Karl Marx și economiștii noștri”, „Anarhia cugetării”, „Ce vor socialiștii romîni. Expunerea socialismului științific și programul socialist”, „Concepția materialistă a istoriei”, „Robia și socialismul” etc. etc.).

Paralel cu aceste merite evidente, la Gherea încep să se manifeste serioase greșeli politice și ideologice, care constituiau germenii viitoarei sale atitudini oportuniste și reformiste.

3. Programul cercurilor socialiste din 1886.

Înființarea cercurilor muncitorești.

Mișcarea muncitorească în deceniul al 9-lea și răscoalele țărănești din 1888

Răspîndirea teoriei marxiste în România a influențat pozitiv activitatea cercurilor socialiste. Numărul membrilor cercurilor socialiste a crescut simțitor. Totodată, răspîndirea marxismului în România a influențat lupta revoluționară a proletariatului. În legătură cu această luptă a muncitorimii se simțea nevoia elaborării de către socialiștii romîni a unui program de luptă, pe baza căruia să se desfășoare activitatea.

Studiul „Ce vor socialiștii romîni“ al lui C. Dobrogeanu-Gherea reprezintă o încercare de a aplica învățătura marxistă la condițiile de dezvoltare a țării noastre de la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

Pe baza operelor lui Marx și Engels „Manifestul Partidului Comunist“ și „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință“, în studiul „Ce vor socialiștii romîni“ se face o analiză a istoriei dezvoltării societății omenești, subliniindu-se factorii care determină succesiunea progresivă a dezvoltării istorice.

Trebuie menționat că studiul „Ce vor socialiștii romîni“ a fost prima lucrare de popularizare a socialismului științific în România, în care se vorbea în general despre necesitatea și rolul dictaturii proletariatului în construirea societății socialiste, dar atunci cînd se trecea la analiza situației din România ideea dictaturii proletariatului era abandonată.

În studiul „Ce vor socialiștii romîni“ apar germeii teoriilor gheriste oportuniste de mai tîrziu, că, de pildă, rolul determinant al înrîuririi țărilor înaintate asupra celor înapoiate, care se dezvoltă în orbita statelor apusene civilizate.

În aceeași lucrare Gherea întocmește și un program de revendicări practice al mișcării socialiste, pe care îl considera ca „un șir de cereri politice și economice care urmau să constituie programul partidei socialiste“.

Acest program era constituit din două părți: una cuprindea revendicări de ordin politic, iar cealaltă cuprindea revendicări de ordin economic¹.

Revendicările de ordin politic, ca: votul universal, desființarea armatei permanente, libertatea presei, întrunirilor, învățămînt liber și gratuit, egalitatea femeii etc., au avut, în fond, un caracter burghezo-democratic și au jucat un rol pozitiv în obținerea unor condiții mai favorabile pentru lupta proletariatului.

În ce privește revendicările cu caracter economic ce priveau clasa muncitoare și țăranimea, ele nu și-au găsit în acest program o rezolvare corespunzătoare etapei istorice de dezvoltare social-economică a Romîniei burghezo-moșierești. Prin ele se urmărea limitarea exploatării și îmbunătățirea condițiilor de trai ale mun-

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916“, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 60—61.

citorilor și țăranilor pe calea reformelor și nu pe calea luptei revoluționare.

Programul nu pomenește nimic despre necesitatea înlăturării exploatării omului de către om prin înlăturarea revoluției proletare. Dimpotrivă, în problema agrară programul nu preconizează lichidarea pe cale revoluționară a rămășițelor feudale, ci susține răscumpărarea treptată de către stat a marilor proprietăți și trecerea lor la comune.

Totodată, în formularea revendicărilor cerute pentru muncitori s-au manifestat influențe ale ideilor lassalleiene, prevăzîndu-se ca statul burghezo-moșieresc să acorde credite societăților de lucrători pentru ca acestea să construiască întreprinderi industriale.

Lipsurile și erorile manifestate în elaborarea programului de luptă a clasei muncitoare reflectă faptul că socialiștii romîni nu au analizat consecvent situația social-economică din România de pe poziții marxiste.

Aceste lipsuri și greșeli nu erau întîmplătoare. C. Dobrogeanu-Gherea, deși a contribuit la răspîndirea marxismului în țara noastră, era străin de marxismul revoluționar. Aceste greșeli erau în fond germeii teoriilor sale oportuniste, pe care le va dezvolta la sfîrșitul secolului al XIX-lea și mai ales în primele decenii ale secolului al XX-lea.

Cu toate aceste limite, programul cercurilor socialiste din 1886 a avut un însemnat rol în întărirea mișcării socialiste și muncitorești din țara noastră.

În scurtă vreme de la publicarea lui, programul din 1886 a servit drept platformă de revendicări ale cercurilor muncitorești care se înființează, stînd totodată la baza întocmirii programului primului partid al clasei muncitoare din România.

*
*
*

Ca urmare a răspîndirii marxismului în România și concomitent cu intensificarea activității socialiștilor în rîndurile clasei muncitoare, crește nivelul conștiinței de clasă a proletariatului român, ceea ce se exprimă prin intensificarea luptei pentru or-

ganizare, prin acțiuni din ce în ce mai combative împotriva exploatării.

Cu ajutorul socialiștilor, începînd cu anul 1880, iau ființă la Iași o serie de asociații profesionale bazate pe principiul de clasă. Astfel se organizează lucrătorii brutari, apoi lucrătorii tîmplari, lăcătuși, rotari, fierari și cizmari. De remarcat este faptul că în cadrul acestor asociații s-a dezvoltat conștiința de clasă a muncitorilor; ei au simțit că numai uniți vor fi tari, căci „unirea face puterea“, cum se menționa într-un apel al comitetului de organizare a societății lucrătorilor croitori din Iași.

În 1884 o parte a lucrătorilor din portul Brăila înființează, cu ajutorul socialiștilor înaintați, o societate de ajutor reciproc bazată pe principiul de clasă.

În această perioadă, orașul București era centrul industrial cel mai important și cu proletariatul cel mai numeros din țară. Din rîndurile muncitorilor s-au ridicat în scurt timp propagandiști ca, de pildă, Constantin Olcescu, Alexandru Ionescu, care au stat în fruntea luptei pentru înființarea organizațiilor muncitorești.

În vara anului 1886 se înființează la București Societatea curelarilor, care cuprindea exclusiv muncitori. Un an mai tîrziu (1887) se constituie, tot în București, Societatea generală a lucrătorilor în fier și lemn de la căile ferate, care număra 1.000 de membri și avea în frunte pe muncitorul ceferist Constantin Olcescu. Această societate a fost una dintre cele mai puternice organizații muncitorești din capitală. Se înființează de asemenea asociația muncitorilor cizmari „Frăția“, precum și alte organizații profesionale asemănătoare.

Creșterea mișcării muncitorești în capitala țării noastre s-a răsfrînt asupra creșterii spiritului de organizare al muncitorilor din întreaga țară. În anii 1887—1888 se formează numeroase asociații profesionale și în provincie. Astfel, la Galați se pun bazele asociației muncitorești „Înfrățirea“, la Iași ia ființă asociația lucrătorilor cizmari „Steaua“ și aceea a tipografilor „Albina“.

Lărgirea propagandei socialiste printre muncitori, creșterea tendinței acestora de a se organiza au avut ca rezultat crearea

în București, în toamna anului 1887, a „Cercului muncitorilor“. Spre deosebire de asociațiile profesionale muncitorești, „Cercul muncitorilor“ era o organizație muncitorească cu caracter politic. Înființarea lui a marcat un început de unire a mișcării muncitorești cu socialismul științific în țara noastră.

„Cercul muncitorilor“ era focarul răspîndirii ideilor socialiste, centrul de organizare a luptei muncitorești din București.

O expresie a întăririi „Cercului muncitorilor“ o constituie apariția, în decembrie 1887, a ziarului săptămînal „Dezrobirea“. Apariția acestui ziar muncitoresc a contribuit mult la lărgirea propagandei socialiste în mase, la ridicarea muncitorilor împotriva exploatării patronale, la unirea și la organizarea lor. Tot în această perioadă ia ființă și cercul muncitoresc din Iași (1887) cu ziarul săptămînal „Muncitorul“. În jurul acestor centre se grupează elementele socialiste din restul țării, considerîndu-se ca făcînd parte din „partida muncitorilor“. După exemplul acestor cercuri se grupează muncitorii de la Turnu-Severin, Galați, Brăila etc. Programul acestor cercuri muncitorești era cel din 1886, elaborat de cercurile socialiste.

Creșterea acțiunilor muncitorești a alarmat autoritățile burghezo-moșierești. Acestea încearcă să stăvilească activitatea cercurilor muncitorești cu ajutorul poliției. În toamna anului 1887 sînt arestați o serie de socialiști, printre care și un grup de muncitori. Ca răspuns, cîteva sute de muncitori din București se întrunesc într-o adunare de protest și votează o moțiune în care cereau eliberarea imediată a arestaților.

Spre deosebire de „Cercul muncitorilor“ din București, care se preocupa de organizarea acțiunilor de luptă ale proletariatului, cercul muncitorilor din Iași continua să se mărginească la propagandă socialistă, ținîndu-se departe de organizarea muncitorimii și de luptele ei. Aceasta se datora faptului că în conducerea cercului muncitorilor din Iași dominau elemente burghezo-liberale, în frunte cu Ion Nădejde. Prin presă și prin alte manifestări, elementele burghezo-liberale încercau să abată muncitorimea de la calea luptei revoluționare împotriva capitalului. „Nu prin luptă, ci prin supunere, prin respectarea legilor burgheze vor scăpa muncitorii de rău“ — iată ideea profund dușmănoasă pe care acești oportuniști încercau s-o sădească în

mişcarea muncitorească. Ion Nădejde a încercat să imprime aceste idei oportuniste și în cercul muncitorilor din București. Acest lucru îl mărturisește chiar el atunci când declară că a venit în capitală „cu însărcinarea de a face ca și în București să domnească ideea că prin o tactică violentă, prin măsuri revoluționare partidul socialist nu poate propăși, ci, dimpotrivă, poate fi dăunat și chiar nimicuit“.

În deceniul al 9-lea al secolului al XIX-lea se intensifică luptele muncitorești împotriva exploatării capitaliste.

Organizați în societatea de ajutor reciproc, lucrătorii din portul Brăila, crunt exploatați de vătafi, declară în iulie 1884 o mare grevă. La ea participă un număr de 1.200 de căruțași. Greva a fost însoțită de manifestații și de o demonstrație, care s-a soldat cu ciocniri cu armata și cu arestarea conducătorilor societății căruțașilor, între care era și Atanasie Thanu.

La procesul intentat organizatorilor demonstrației, acuzați de a fi „căpeteniile unor cete tulburătoare liniștei obștești“, cercul socialist din București vine în ajutorul lucrătorilor, trimițând un avocat, care ia apărarea celor arestați.

În septembrie 1886 are loc greva lucrătorilor de la secția de curelărie a fabricii de furnituri militare „Mandrea și Leon“. Motivul grevei a fost scăderea de către patroni a plății lucrului cu bucata.

În octombrie același an (1886) au loc în București încă două greve, de data aceasta la întreprinderile tipografice „Carol Göbl“ și „Moderna“. Elementele înaintate din rîndul socialiștilor au sprijinit și au îndrumat aceste greve.

În 1888, ca urmare a unei organizări mai temeinice a muncitorilor în organizații profesionale și politice, luptele greviste cresc în amploare. În aceste greve apare, ca element nou în mișcarea muncitorească din țara noastră, solidarizarea cu greviștii din alte ramuri industriale.

În 1888 au loc la București, Galați, Pașcani greve generale ale lucrătorilor de la Atelierele căilor ferate, greva generală a lucrătorilor tipografi din București etc.

Cel mai însemnat moment al luptelor muncitorești din 1888 a fost greva celor aproape 900 de muncitori de la Atelierele Gării de Nord C.F.R.-București, care a durat peste o lună de

zile. Ea a fost organizată de Societatea generală a lucrătorilor în fier și lemn și a fost sprijinită de „Cercul muncitorilor“ din București. Un rol de frunte în această luptă a avut Constantin Olcescu. Muncitorii din toate secțiile Atelierele C.F.R.-București și-au formulat revendicări de ordin economic, pe care le-au înaintat directorului atelierelor printr-o delegație aleasă, care a devenit ulterior Comitetul de conducere a grevei. În semn de solidaritate cu muncitorii din București, ceferiștii din Galați și Pașcani, care au luat cunoștință de revendicările ceferiștilor din București, au intrat în grevă. Grevele ceferiștilor din 1888 au fost înfrînte prin represiunile crunte ale guvernului. În cursul desfășurării grevelor și mai ales în cursul grevei ceferiștilor din București, muncitorii încep să înțeleagă că îmbunătățirea situației lor depinde numai de ei înșiși, de propria lor luptă.

În iulie 1888 are loc greva generală a muncitorilor tipografi din capitală. Peste 400 de muncitori încetează lucrul, cerînd reducerea zilei de muncă, mărirea salariilor, reglementarea angajării ucenicilor. În timpul grevei, ziarul „Gutenberg“, scris de ziarîști socialiști și lucrători tipografi, apărea zilnic. Greva a avut răsunet internațional. În presa Partidului muncitoresc francez au apărut articole în care se exprima, din partea muncitorilor francezi, solidarizarea în luptă cu frații lor de muncă din România.

Între anii 1881 și 1890 au loc și în Transilvania o serie de lupte greviste.

Muncitorii de la fabrica de tutun din Cluj declară grevă în august 1882, cerînd mărirea salariilor. Împotriva tratamentului inuman la care erau supuși muncitorii și împotriva sistemului de salarizare se ridică muncitorii de la Fabrica de țigări din Timișoara în 1886. Greve cu un program de revendicări asemănător au fost declarate și de lucrătorii tîmplari din Arad (1885), de muncitorii de la Reșița (1887), de minerii romîni și germani de la minele Drencova și Cozla (1889).

Însemnătatea luptelor greviste constă în faptul că ele învățau pe muncitori să înțeleagă că fără luptă unită și fără organizare nu pot avea sorți de izbîndă. Totodată muncitorii înțelegeau că trebuie dusă lupta nu numai împotriva unui singur

capitalist, ci împotriva întregii clase burgheze, deținătoare a puterii de stat.

„Orice grevă — arată V. I. Lenin vorbind despre importanța grevelor — sugerează cu o putere uriașă muncitorilor ideea socialismului, ideea luptei întregii clase muncitoare pentru eliberarea ei de sub jugul capitalului“¹.

* * *

Paralel cu creșterea acțiunilor muncitorilor, mari nemulțumiri se manifestau și în rîndurile țăranilor, a căror situație grea n-a fost rezolvată nici prin reforma agrară din 1864, nici după cucerirea independenței naționale. Ca urmare a acestor nemulțumiri, în 1888 țărănimea pornește, ca de atîtea ori în trecut, să-și rezolve problemele pe calea răscoalelor.

Răscoala țăranilor din 1888 a cuprins o mare parte a țării. Ea a fost mai puternică în fostele județe Ilfov, Prahova, Ialomița, Vlașca, Iași și Botoșani. Țărănimea, pe lângă împroprietărire, mai cerea înlăturarea grelelor condiții ale învoielilor agricole, scutirea de dijmă și de alte obligații.

În timpul răscoalei, țăranii au luat cu asalt și au devastat conace moșierești, împărțind cu de la sine putere grînele din hambarele moșierilor și arendașilor, precum și pămîntul moșieresc. Dar răscoala a fost spontană, neorganizată și lipsită de conducere. Ea nu a izbucnit deodată în toate județele și n-a avut pretutindeni aceeași amploare.

Burghezia și moșierimea au aruncat împotriva țăranilor forțe armate de represiune. Ele au dezlănțuit o crîncenă teroare împotriva răsculaților. Cruzimea cu care guvernul a înnăbușit răscoala reiese din numărul mare de țărani morți și arestați. Au fost cazuri însă cînd ostașii concentrați de guvernul burghezo-moșieresc pentru a înnăbuși răscoala n-au tras în țărani. Unii ostași au trecut activ de partea răsculaților. În unele locuri muncitorimea, populația nevoiașă a orașelor s-a solidarizat spontan cu țărănimea răsculată. Astfel, în gara Mizil, mulțimea a încercat să elibereze pe țăranii arestați. La Galați, muncitorimea și-a exprimat într-o adunare solidaritatea cu lupta țăranilor

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 4, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 292.

răsculați. La București și Iași, cercurile muncitorești publice manifeste în care iau apărarea țăranilor răsculați, ridicîndu-se împotriva sălbăticilor comise de autoritățile burghezo-moșierești, și organizează adunări de solidaritate cu țăranii, cu toate că ele nu înțelegeau încă limpede rolul clasei muncitoare în conducerea luptelor țărănești.

Cercurile muncitorești din București și Iași iau poziții diferite față de răscoalele țărănești din 1888. Cercul muncitorilor din București și-a exprimat solidaritatea cu răscoala țărănimii. Manifestul prin care cercul din București își fixa poziția față de răscoale arăta că numai muncitorii care suferă exploatarea capitalistă pot înțelege pe frații lor de suferință țărani.

„Muncitori! Numai voi știți ce e amarul și sărăcia, numai voi știți ce va să zică robia muncii, numai voi puteți să înțelegeți pe cei care, desperați de lipsă și nedreptate, s-au sculat. Ceilalți sînt potrivnicii voștri, ca și ai lor... Voi trebuie să strigați cînd ea (țărănimea. — *Nota red.*) e împușcată, datoria voastră e să ridicați glasul...“

În manifestul cercului muncitorilor din Iași, lansat în același timp cu cel din București, se pune întrebarea: „Care e pricina răscoalei?“ În continuare se arată principalele cauze ale răscoalei: „lipsa de hrană și de pămînt, nelegiuirile primarilor, ale perceptorilor și mai presus lăcomia posesorilor și a proprietarilor, purtarea guvernului care n-a ținut seama de cererile norodului. Toate acestea au lucrat de au scos pe norod din calea legilor...“

Acest manifest îndeamnă însă pe țărani să stea liniștiți, încercînd să demonstreze ideea falsă că „norodul nu poate să-și capete drepturile prin răscoală“. Prin organul lor de presă, „Muncitorul“, socialiștii din Iași atacă chiar pe socialiștii bucureșteni pentru conținutul manifestului lansat de ei.

Cu toată dorința lor de a ajuta răscoalele țărănești, muncitorii nu înțelegeau încă necesitatea conducerii acestor răscoale de către proletariat, nu înțelegeau necesitatea alianței clasei muncitoare cu țărănimea.

Atunci cînd frămîntările sociale au crescut, elementele oportuniste din conducerea cercurilor muncitorești intensifică propaganda pentru folosirea exclusivă a „căilor legale de luptă“. Elementele burghezo-liberale nu chemau masele la luptă pentru

lărgirea libertăților democratice cucerite, ci la respectarea „ordinii” burghezo-moșieresci, încercînd în felul acesta să le abată de la lupta revoluționară. În loc să sprijine revendicările țărănilor și să organizeze lupta maselor îmbinînd mișcarea grevistă a muncitorilor cu acțiunile revoluționare ale țărănimii, conducătorii oportuniști I. Nădejde, V. Morțun, G. Diamandi, A. Radovici și alții, care au devenit ulterior trădători fățiși ai mișcării muncitorești, s-au străduit să le frîneze pe amîndouă deopotrivă.

Propovăduind renunțarea la lupta de clasă, aceste elemente, care se temeau de creșterea acțiunilor muncitorești și țărănești, căutau să le separe, pentru ca fiecare dintre ele să fie înfrînte mai ușor de burghezie și moșierime.

Măsurile represive luate de clasele dominante împotriva mișcării muncitorești după luptele din 1888 nu au reușit însă s-o lichideze. Din acțiunile duse și din înfrîngerile suferite, muncitorii au tras învățăminte. „Dar învinși sau învingători — scria gazeta „Muncitorul” — muncitorii au făcut un pas însemnat pe calea luptei de clasă, au înțeles acum într-o clipă, mai mult decît în ani de propagandă, că între dînșii și partidele stăpînitorilor este o prăpastie și că mîntuirea muncitorilor nu poate veni decît de la dînșii. Acum vor vedea că vorba lui Marx și Engels «Proletari din toate țările, uniți-vă!» trebuie să fie lozincă mișcării muncitorești”. Într-adevăr, experiența acestor lupte a creat în conștiința muncitorilor din România ideea necesității unui partid al muncitorilor. „Organizați-vă, alcătuiți marele partid al muncitorilor, care este partidul viitorului, căci numai astfel vă veți putea dezrobi” — aceasta era chemarea lansată de elementele înaintate din mișcarea muncitorească din România la începutul anului 1889.

4. Lupta pentru crearea Partidului social-democrat al muncitorilor din România. Primul congres al P.S.D.M.R.

În deceniul al 9-lea al secolului trecut, mișcarea muncitorească din România își întărește legăturile cu mișcarea muncitorească internațională. V. I. Lenin menționează că lui F. Engels

i se adresau pentru sfaturi și directive, în egală măsură, și socialiștii germani, a căror forță, cu toate persecuțiile din partea stăpînirii, creștea repede și neconținut, și reprezentanții țărilor înapoiate, de pildă spaniolii, românii, rușii, care trebuiau să-și chibzuiască și să-și măsoare primii lor pași¹.

Socialiștii din România au cerut, în 1887, părerea lui Friedrich Engels cu privire la mișcarea socialistă din România. În scrisoarea adresată socialiștilor români și publicată în „Contemporanul”, Engels își arată satisfacția pentru participarea mișcării socialiste din România alături de clasa muncitoare din întreaga lume la promovarea și aplicarea ideilor socialismului științific. F. Engels își exprimă satisfacția pentru faptul că socialiștii din România „primesc în programul lor principiile de căpetenie ale teoriei care a izbutit a aduna într-un mănunchi de luptători mai pe toți socialiștii din Europa și din America; e vorba de teoria prietenului meu Karl Marx”.

La Congresul de constituire a Internaționalei a II-a, care a avut loc în 1889 la Paris, au participat și delegați ai mișcării muncitorești din România. Congresul a adoptat o serie de măsuri privind organizarea internațională a muncitorilor. Congresul a hotărît, printre altele, ca în fiecare an ziua de 1 Mai să fie sărbătorită ca zi a luptei și a solidarității internaționale a muncitorilor.

Congresul de la Paris al Internaționalei a II-a a constituit un sprijin important pentru dezvoltarea mișcării muncitorești internaționale, pentru întărirea organizațiilor din diferite țări și pentru crearea unor partide muncitorești în țările unde încă nu existau.

Delegații români întorși de la congres au făcut cunoscut muncitorimii din țara noastră, prin scris și prin viu grai, lupta mișcării muncitorești internaționale și hotărârile luate la Congresul de la Paris. Rezoluțiile congresului internațional, întocmite sub îndrumarea lui F. Engels, au fost publicate în coloanele ziarelor muncitorești din România. Aceasta a influențat pozitiv acțiunile duse pentru crearea unui partid al muncitorilor din România, intensificîndu-le.

Spre sfîrșitul anului 1889, un grup de muncitori socialiști editează gazeta săptămînală „Revolta”. În editorialul primului

¹ Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 2, Editura politică, 1958, pag. 12.

număr, intitulat „Programul nostru”, se arată că scopul gazetei este acela de „a dobîndi cît de mulți aderenți... pentru organizarea tuturor muncitorilor într-un singur partid”¹.

Muncitorii socialiști din București grupați în jurul gazetei „Revolta”, care între timp și-a schimbat numele în „Steagul roșu”, au luat hotărîrea să transforme „Cercul muncitorilor” într-un club al muncitorilor din București. Muncitorii luptau pentru făurirea unei organizații politice puternice în care să găsească sprijin și prin care să lupte.

La 3 februarie 1890 are loc la București prima întrunire a membrilor „Clubului muncitorilor”. „Clubul muncitorilor” a fost conceput pe baze mai largi decît „Cercul muncitorilor” și a reușit să strîngă încă de la început un număr mai mare de muncitori activi. „Clubul muncitorilor” urmărea în primul rînd ca prin lupta sa să servească drept „sîmbure în jurul căruia să se grupeze toate puterile partidului muncitorilor”. Statutul clubului prevedea ca scop final al luptei eliberarea totală de sub exploatarea capitalistă, „emanciparea definitivă și desăvîrșită a muncitorilor prin ei înșiși”, și avea la bază ideea internaționalismului proletar. Prin activitatea pe care o desfășura, „Clubul muncitorilor” din București a devenit nucleul în jurul căruia s-au strîns muncitorii și cercurile locale, din care s-a încheșat apoi, în 1893, Partidul social-democrat al muncitorilor din România (P.S.D.M.R.).

Un rol important în încheșarea partidului l-a avut gazeta „Munca”, organul săptămînal al „Clubului muncitorilor” din București, care a început să apară la 25 februarie 1890. Noua gazetă se adresa maselor largi de muncitori și își propunea să le pregătească din punct de vedere politic și cultural, să le facă să participe activ la lupta de clasă. Din comitetul de redacție făceau parte atît elemente burghezo-liberale cît și muncitori, militanți activi ai mișcării muncitorești, în frunte cu Alexandru Ionescu. Deși se resimțea influența ideologică a elementelor burghezo-liberale, care constituiau majoritatea în redacția gazetei, Alexandru Ionescu, Ion Catina, I. C. Frimu și alți muncitori conștienți au dus o luptă consecventă pentru

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 116.

reflectarea în coloanele ei a năzuințelor și a intereselor muncitorilor, desfășurînd totodată o largă și susținută luptă în vederea creării unui partid politic al clasei muncitoare. Printre colaboratorii gazetei se mai găseau C. Dobrogeanu-Gherea, Panait Mușoiu, Raicu Ionescu, Arghir Parua, dr. Stîncă, precum și numeroși muncitori. În coloanele sale erau redat luptele greviste muncitorești din acel timp. Gazeta „Munca” făcea propagandă și agitație socialistă cu scopul de a lumina și a organiza muncitorimea, de a o face conștientă de necesitatea organizării muncitorilor într-un partid propriu de clasă.

În 1890, în lumina hotărîrilor Congresului de constituire a Internaționalei a II-a, a fost organizată pentru prima dată în țara noastră demonstrația de 1 Mai. La București, demonstrația s-a desfășurat cu steaguri roșii sub lozincile: „Vrem vot universal”, „8 ore de muncă”, „Drepturi pentru femei” etc.

Guvernul a încercat prin diferite măsuri să împiedice organizarea demonstrației de 1 Mai. Cu toate aceste măsuri, au avut loc mari demonstrații muncitorești. Numai în București au participat peste 5.000 de oameni ai muncii. Adunări și demonstrații asemănătoare au avut loc și în alte centre ale țării.

În lumina indicațiilor Congresului de la Paris al Internaționalei a II-a, sărbătorește 1 Mai și muncitorii din Transilvania. Uniți sub steagul roșu al internaționalismului proletar, muncitorii romîni, maghiari, germani din Timișoara, Reșița, Oradea, Oravița, Dognecea, Cluj, Brașov și din alte localități au organizat mari demonstrații de 1 Mai, cerînd ziua de muncă de 8 ore, repaus duminical și alte revendicări.

Perioada de intense pregătiri pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai și manifestațiile și demonstrațiile organizate cu acest prilej au dus la creșterea numărului organizațiilor muncitorești. Se creează noi cluburi muncitorești la Iași, Bacău, Botoșani, Roman, Galați, Craiova, Ploiești etc. Unele dintre ele aveau și organe de presă proprii.

Totodată, grevele muncitorilor cuprind noi centre și noi ramuri industriale. În februarie 1890 are loc greva tipografilor de la întreprinderea „Progresul-Ploiești”. În aceeași lună are loc greva de la fabrica de cherestea „Goetz”-Galați, greva

curelarilor din București și altele. Cluburile muncitorești sprijineau luptele economice ale muncitorilor.

În activitatea desfășurată de elementele socialiste înaintate în vederea întemeierii unui partid social-democrat, un loc important l-a avut revista „Critica socială”, care a apărut în 1891. Această revistă și-a asumat misiunea de a face cunoscută în țara noastră teoria marxistă. Revista conținea o serie de articole teoretice și de popularizare a marxismului.

La începutul anului 1892, din inițiativa unui grup de socialiști, între care și Alexandru Ionescu, se publică în „Munca” un manifest al „Partidului muncitorilor” în care se schițează programul viitorului partid al muncitorilor. „Ca toți socialiștii din lumea întreagă — se arăta în manifest —, socialiștii români se luptă în țara lor pentru organizarea socială socialistă, care va pune capăt mizeriei și suferinței de jos, ca și luxului, desfrîului și corupției de sus”. În raportul prezentat de delegații socialiști români la al doilea Congres al Internaționalei a II-a, care s-a ținut la Bruxelles în 1891, se arătau obiectivele ce urmau să fie atinse de socialiștii români, și anume: „Organizarea politică a muncitorilor cu scopul de a obține drepturi politice care le lipsesc, mai cu seamă votul universal, de a obține îmbunătățirea materială imediată a soartei lor” și „organizarea muncitorilor pentru scopul final, care este emanciparea lor din robia politică și economică”¹.

În primăvara anului 1892, în rândurile muncitorilor se contura tot mai puternic tendința de a se organiza într-un partid politic, tendință care s-a manifestat în toate acțiunile muncitorești.

Nivelul ideologic al mișcării socialiste din acești ani era încă scăzut. În conducerea organizațiilor socialiste și a presei au pătruns elemente oportuniste, burghezo-liberale, ca Nădejde, Morțun etc., care răspindeau idei reformiste. Aceste elemente fie că evitau publicarea lucrărilor lui Marx și Engels în țara noastră, fie că le denaturau în traducerea românească.

În 1892 a fost tradus de Panait Mușoiu și publicat pentru prima dată în limba română „Manifestul Partidului Comunist”,

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 176.

scris de K. Marx și F. Engels. Un an mai târziu, cu prilejul reeditării lui de către Ion Nădejde, acesta a falsificat textul „Manifestului Partidului Comunist”, eliminând părțile esențiale ale conținutului său revoluționar.

Sub îndrumarea elementelor înaintate din conducerea „Clubului muncitorilor” din București și în urma tot mai insistențelor voci din rândul muncitorilor conștienți, care cereau crearea unui partid al clasei muncitoare, în adunarea „Clubului muncitorilor” din 2 mai 1892 s-a hotărât convocarea unui congres. În acest sens, Comitetul executiv al „Clubului muncitorilor” din București, însărcinat cu pregătirea congresului, duce o intensă activitate propagandistică și organizatorică și stabilește data ținerii lui pentru 31 martie 1893.

În ziua de 31 martie 1893 s-a deschis la București primul congres al cercurilor, cluburilor și societăților muncitorești din România, cu următoarea ordine de zi: 1) Programul partidului; 2) Organizarea partidului; 3) Organul partidului; 4) Atitudinea social-democrației față de celelalte partide; 5) Alegerea unui consiliu național; 6) Alegerea delegaților pentru Congresul internațional de la Zürich.

La congres au participat 54 de delegați din București, Iași, Ploiești, Galați, Roman, Craiova, Bacău, Botoșani, Tecuci, Tîrgu-Frumos. În timpul congresului au sosit telegrame de salut din mai multe centre ale țării. De asemenea pe adresa congresului au sosit numeroase telegrame de salut din Bulgaria, Rusia, Franța, Germania, Austria, Italia, Spania etc.

La congres au fost dezbătute o serie de probleme importante pentru mișcarea muncitorească din țara noastră. Cea mai importantă hotărâre luată la congres a fost constituirea Partidului social-democrat al muncitorilor din România (P.S.D.M.R.).

În ziua I și a II-a a congresului s-a discutat și s-a adoptat programul P.S.D.M.R. Acest program era compus din două părți: o parte teoretică, în care se menționau principiile ce stăteau la baza partidului, și una practică, care cuprindea revendicări de ordin economic, social și politic. În partea teoretică se sublinia adâncirea pe plan internațional a antagonismului de clasă, dezvoltarea proletariatului, a cărui „menire istorică e realizarea societății socialiste”. Cu privire la România se sub-

linia scopul partidului, și anume că „democrația română, ca și social-democrația lumii întregi, luptă pentru emanciparea desăvârșită economică, politică și intelectuală a poporului muncitor“, prin „prefacerea tuturor instrumentelor de muncă în proprietatea colectivă a societății întregi...“¹

În program au fost prevăzute revendicări ca votul universal, învățământul gratuit, drepturi egale femeilor cu bărbații, impozite progresive asupra veniturilor și altele. În program se prevedea fixarea zilei de muncă la 8 ore, repaus duminical, reglementarea muncii femeilor, inspecții sanitare asupra condițiilor de muncă.

Pentru țărănime se cerea: răscumpărarea treptată a pământurilor particulare și a celor aparținând așezămintelor publice și formarea unui domeniu inalienabil; arendarea acestor pământuri lucrătorilor agricoli; punerea de mașini agricole și seminte la dispoziția țărănimii prin intermediul administrației comunale; desființarea zilelor de prestație; o lege pentru tocmelele agricole spre a apăra pe muncitorii agricoli contra despuierii din partea arendașilor și proprietarilor; desființarea tuturor învoielilor în natură etc.

În opoziție cu voința de luptă și cu aspirațiile maselor muncitorești și țărănești, programul adoptat de acest congres se limita la revendicări general-democratice, fără să arate necesitatea luptei revoluționare pentru doborârea capitalismului și pentru instaurarea dictaturii proletariatului. Cu toate că programul cuprindea o serie de revendicări general-democratice care corespundeau etapei respective a mișcării muncitorești, prin el se reducea aproape întreaga activitate politică a partidului exclusiv la lupta electorală, parlamentară. De asemenea, prin lozincă reformistă, înșelătoare a „răscumpărării treptate a pământurilor particulare“, programul nu se orienta spre rezolvarea pe cale revoluționară a problemei agrare.

În program nu se indicau mijloacele prin care se va putea face această prefacere, ci se ajungea la concluzia profund greșită, oportunistă că, datorită înapoierii României, „lupta socia-

listă de la noi nu poate visa transformarea imediată a orânduirii sociale actuale, pentru că transformarea aceasta atîrnă cu desăvîrșire de transformarea deja efectuată în țările mai înaintate“, și ca o consecință a acestui fapt „urmează acea moderație a tacticii socialiste la noi, mersul ei pe căile strict legale“. Adoptarea unei astfel de tactici oportuniste la Congresul de constituire a partidului a fost posibilă datorită preponderenței în conducerea mișcării muncitorești din acel timp a elementelor burghezo-liberale, care căutau să îngusteze baza de acțiune a mișcării muncitorești, călăuzind-o pe calea reformelor și nu pe calea revoluționară.

Ca urmare a poziției muncitorilor înaintați delegați la congres, în rezoluția privind probleme organizatorice s-a introdus ideea că partidul trebuie să îndrumeze și să organizeze asociațiile profesionale astfel ca ele să fie „o școală pregătitoare a partidului...“¹ Dar elementele oportuniste reușesc să imprime și acestei rezoluții un caracter trade-unionist, prin sublinierea că asociațiile profesionale nu trebuie să se ocupe de politică, ci numai de interesele economice și sociale ale muncitorilor.

Problema națională a fost pusă la congres de pe poziții înaintate, arătîndu-se că P.S.D.M.R. este convins că numai lupta unită a muncitorilor de toate naționalitățile poate duce la rezultate bune. S-a hotărît editarea unui cotidian, gazeta „Munca“ rămînînd pînă atunci organul oficial al P.S.D.M.R. Congresul a ales organele de conducere ale partidului și delegați pentru congresul internațional de la Zürich din 1893.

Cu toate lipsurile din programul său, crearea P.S.D.M.R. are o deosebită însemnătate. Acesta a fost primul partid care a unit cluburile muncitorești și alte organizații muncitorești din țară sub o conducere unică. Crearea partidului a constituit un mare succes al luptei muncitorilor împotriva claselor exploatoare. Crearea în 1893 a Partidului social-democrat al muncitorilor din România a însemnat încheierea organizatorică a mișcării muncitorești. Organizați din punct de vedere politic, muncitorii au reușit să pună bazele primului partid muncitoresc în România.

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916“, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 207.

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916“, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 198.

Inițierea P.S.D.M.R. a întărit mișcarea muncitorească. Către partid s-au îndreptat din ce în ce mai mulți muncitori. Încă din 1893 s-au afiliat partidului 15 asociații profesionale muncitorești.

Creșterea mișcării muncitorești a avut influență asupra diferitelor pături sociale, printre care și asupra intelectualității, din rîndul căreia figuri proeminente, ca Raicu Ionescu-Rion, dr. Stîncă, C. I. Parhon, A. Toma, D. Voinov, Păun-Pincio și alții, s-au apropiat de mișcarea socialistă.

Faptul că ritmul de dezvoltare a mării industrii în România a fost mai lent a făcut ca proletariatul român să aibă o pregătire ideologică puțin dezvoltată. Aceasta a permis elementelor burghezo-liberale — I. Nădejde, V. Gh. Morțun, G. Diamandi, Al. Radovici și alții — să acapareze conducerea P.S.D.M.R. Aceștia căutau să folosească partidul pentru a abate clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea progresistă de pe făgașul luptei revoluționare. Cu toate aceste lipsuri, P.S.D.M.R., creat în 1893, a reprezentat în acea vreme — prin susținerea revendicărilor general-democratice pentru care lupta proletariatul — forța politică cea mai înaintată din România.

5. P.S.D.M.R. între 1893 și 1899.

Trădarea săvîrșită de elementele burghezo-liberale

Odată constituit partidul clasei muncitoare, în fața sa, ca și în fața clasei muncitoare, s-au pus sarcini din ce în ce mai mari, care se cereau rezolvate. Trebuia continuată munca de propagandă în rîndurile muncitorilor în scopul educării lor în spiritul luptei de clasă și în scopul întăririi organizațiilor clasei muncitoare. Trebuiau mobilizate masele muncitoare la lupta pentru realizarea revendicărilor cuprinse în programul partidului. După Congresul de constituire a P.S.D.M.R. din 1893, mișcarea muncitorească crește. Cu prilejul manifestațiilor organizate de 1 Mai 1893 la București, Iași, Craiova, Galați, Ploiești etc., mii de muncitori demonstrează cerînd ziua de lucru de 8 ore, repaus duminical, dreptul de organizare, vot universal etc. La manifestație iau parte muncitorii organizați și neorganizați din diferite ramuri de producție.

Luptele greviste muncitorești cresc și cuprind aproape toate orașele țării. Astfel au loc: greva muncitorilor tipografi din București, a cizmarilor din Ploiești, a muncitorilor din portul Giurgiu, a brutarilor din Galați și Brăila etc. În mai 1893 se constituie pe lângă „Clubul muncitorilor” societatea femeilor din București „Ajutorul”. Paralel cu grevele desfășurate, muncitorii înaintați organizați în partidul muncitorilor inițiază numeroase acțiuni politice (campanii de presă, întruniri, demonstrații) prin care iau atitudine împotriva politicii reacționare a claselor dominante.

Aceste acțiuni economice și politice au atras și alți muncitori în rîndurile P.S.D.M.R. și au întărit și mai mult influența lui în masele muncitoare.

În această perioadă, socialiștii romîni au depus eforturi pentru transformarea organului săptămînal „Munca” într-un organ de presă zilnic. Acest lucru s-a îndeplinit la 2 noiembrie 1894, cînd apare primul număr al gazetei „Lumea nouă”. Deși „Lumea nouă” își propune să se ocupe în special „de toate marile probleme sociale din punctul de vedere al socialismului” și în primul rînd să reprezinte interesele muncitorimii, gazeta a reflectat în coloanele sale cu totul insuficient aceste probleme, fiind acaparată de elementele burghezo-liberale din conducerea partidului.

Din inițiativa P.S.D.M.R. a fost creată, în ianuarie 1895, Uniunea votului universal. Hotărîrea de a se crea Uniunea votului universal a fost luată ca urmare a faptului că muncitorii se convinseseră, așa cum relatează gazeta „Munca”, că „nu au nimic de așteptat de la vechile partide politice burgheze” și că ei trebuie să fie în fruntea tuturor acelor care vor să cucerască votul universal.

Totodată, muncitorii și-au concentrat eforturile pentru a transforma asociațiile profesionale în organizații sindicale, care să fie capabile să mobilizeze masa muncitorilor în lupta pentru revendicări economice, să sprijine temeinic grevele și activitatea partidului. Dar elementele burghezo-liberale din conducerea P.S.D.M.R. susțineau că muncitorii trebuie să se limiteze mai departe la organizarea asociațiilor muncitorești cu caracter de

ajutor reciproc, organizații care să nu se amestece în problemele politice și care să nu susțină lupta politică a clasei muncitoare.

O altă problemă importantă care frământa pe muncitori și în rezolvarea căreia trebuiau să primească tot sprijinul conducerii partidului a fost organizarea și desfășurarea grevelor muncitorești. Sarcina P.S.D.M.R. era să organizeze cât mai temeinic clasa muncitoare din România și s-o conducă la lupte hotărâte împotriva exploatării. Creșterea exploatării, mizeria împingeau pe muncitori la lupta grevistă pentru mărirea salariilor, reducerea zilei de muncă etc. Ei se adresau conducerii partidului și cereau să se ia măsuri pentru organizarea luptei. Conducerea oportunistă se eschiva însă de la organizarea grevelor. Elementele burghezo-liberale căutau să frâneze avântul luptei muncitorilor manifestat prin declararea de greve, sub pretextul că pentru sprijinirea lor sînt necesare fonduri mari. Altfel, afirmau oportuniștii, grevele sînt sortite eșecului, iar muncitorii vor suferi mult mai mult.

Oportuniștii spuneau muncitorilor că grevele „sînt o armă foarte primejdioasă în România și de aceea, unde s-a putut, au căutat să evite greva“. Ei afirmau că partidul trebuie să-și concentreze toate forțele pentru obținerea votului universal și, după aceea, cu ajutorul lui muncitorii vor obține pe cale legală mult mai ușor satisfacerea revendicărilor.

Muncitorii au declarat însă greve peste capul și împotriva poziției oportuniștilor. Muncitorii au reușit deseori să impună patronilor satisfacerea revendicărilor lor. Așa, de pildă, prin luptă unită lucrătorii tipografi au reușit să obțină repausul duminical.

La Congresul al II-lea (1894) și la Congresul al III-lea (1895) al P.S.D.M.R., elemente înaintate au insistat asupra schimbării liniei tactice a partidului și au cerut adoptarea unei tactici corespunzătoare condițiilor concrete social-economice. Revendicarea lor s-a izbit însă de poziția elementelor burghezo-liberale din conducerea partidului. Pentru a-și putea duce activitatea pusă în slujba burgheziei, oportuniștii din conducerea partidului țineau departe de muncile de răspundere elementele muncitorești, printre care Alexandru Ionescu, I. C. Frimu și alții.

În aceste condiții, la 20 aprilie 1894 are loc Congresul al II-lea al P.S.D.M.R.

În centrul preocupărilor partidului continuau să fie puse problemele legate de lupta electorală, în această direcție fiind îndrumată activitatea P.S.D.M.R.

Prin concentrarea activității mai ales în jurul problemelor electorale, elementele burghezo-liberale voiau să sustragă muncitorimea de la luptele revoluționare pentru revendicările ei economice, sociale și politice.

Congresul a adoptat o serie de hotărîri cu privire la necesitatea unei legiuri democratice, desființarea armatei permanente și înlocuirea ei cu miliție populară, acordarea de drepturi femeilor și altele.

Cererea formulată de unii delegați de a se scoate din raport afirmația că socialismul va veni la noi pe cale „legală“, după ce se va introduce în Occident, a fost respinsă.

Unii delegați din Craiova și din Iași au cerut să se dezbată situația grea a țăranilor și calea pe care trebuia să fie îndrumată lupta lor. Sub influența elementelor burghezo-liberale, congresul nu a luat hotărîri în aceste probleme. Cererea de a se dezbate aceste probleme, neputînd fi însă respinsă cu totul, s-a reflectat într-o rezoluție prin care congresul îndeamnă „toate grupurile socialiste să înceapă agitarea pentru înființarea la sate de bresle țărănești care să fie alipite pe lângă cluburile bine organizate din țară și al căror scop să fie, pe lângă propagarea ideilor socialiste, și ajutorarea reciprocă a membrilor țărani la vreme de nevoie“¹.

În ziua de 4 aprilie 1895 se deschide Congresul al III-lea al P.S.D.M.R.

Din dezbaterile congresului rezultă că oportuniștii aflați în conducerea partidului, ca urmare a orientării lor tot mai vădite pe calea reformismului, au continuat să dea întâietate problemelor electorale, în detrimentul celorlalte forme de luptă ale clasei muncitoare.

După moartea lui F. Engels (1895), care a fost, alături de Karl Marx, unul dintre fondatorii socialismului științific, în

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916“, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 230.

partidele social-democrate se întăresc ideile reformiste, revizioniste, fapt care are urmări negative și asupra activității P.S.D.M.R.

Oficiosul P.S.D.M.R., „Lumea nouă“, începe să publice mai des articole inspirate nemijlocit de revizionști. În numărul apărut cu ocazia morții lui F. Engels, „Lumea nouă“ declara: „Va trebui acum să ne îndreptăm... la Bernstein și alții pentru teorie“, când de fapt se știa că Bernstein reprezenta revizionismul în mișcarea muncitorească internațională.

Această influență revizionistă se resimte și în organizațiile mișcării muncitorești din Transilvania, care făceau parte din Partidul social-democrat din Ungaria (creat în 1890).

Muncitorii din diferite centre ale țării, conduși de elemente înaintate, organizează sărbătorirea zilei de 1 Mai prin demonstrații, cerînd ziua de muncă de 8 ore, luptă pentru înființarea de sindicate capabile să conducă acțiunile muncitorilor pentru obținerea unor revendicări economice. Totodată, apăsată de crunta exploatare, muncitorimea declară o serie de greve. Așa, de exemplu, au avut loc greva minerilor din Dognecea și Moravița-Vașcău din 1890, greva minerilor din Petroșani din 1892, greva muncitorilor de la Reșița din 1895, grevele lucrătorilor de la fabrica „Goetz“ și greva lucrătorilor din portul Galați (martie și mai 1896), a brutarilor din Birlad (iunie 1896), a lucrătorilor din portul Brăila (iulie 1896), a lucrătorilor de la fabrica „Mandrea“ din București, greva minerilor de la Anina din 1897 etc.

Ca urmare a grevelor și demonstrațiilor muncitorești, ideea întemeierii de sindicate prinde tot mai mult teren în rîndurile muncitorilor. Astfel, la 27 octombrie 1896 are loc la București o consfătuire a 14 bresle cu scopul reorganizării pe baze sindicale a tuturor breslelor din capitală.

Deși existau încă unele confuzii în legătură cu rolul sindicatelor, faptul că preocuparea muncitorilor pentru organizarea în sindicate creștea era o dovadă a atașamentului lor față de organizațiile lor de clasă, dezacordul lor față de concepțiile oportuniștilor din conducerea partidului, care puneau la cale desființarea partidului clasei muncitoare.

Elementele burghezo-liberale din conducerea partidului au încercat să lichideze partidul încă la Congresul al IV-lea al

P.S.D.M.R., care s-a deschis în ziua de 15 aprilie 1897. În cadrul unor dezbateri secrete, V. Gh. Morțun a propus desființarea P.S.D.M.R. și trecerea la liberali.

Elementele înaintate din partid au reușit să determine congresul să respingă această propunere, ceea ce a însemnat un succes al mișcării noastre muncitorești. Dar ele n-au reușit să imprime partidului o orientare revoluționară. Problema centrală discutată la congres a fost organizarea cluburilor și propaganda la orașe. Elementele burghezo-liberale din conducerea partidului, sub pretextul că proletariatul din țara noastră era încă slab din punct de vedere numeric, susțineau că organizațiile partidului trebuie să intensifice propaganda mai ales în rîndurile păturii culte, sub care se înțelegea intelectualitatea burgheză. Elementele proletare din cadrul partidului socoteau necesar, dimpotrivă, să se intensifice propaganda mai ales în rîndurile muncitorilor. Sub presiunea elementelor de stînga, congresul a însărcinat Consiliul general să studieze problema lucrătorilor din ateliere și a muncitorilor din porturi și să prezinte despre aceasta un raport la congresul următor. Congresul nu a luat hotărîri care să ducă la rezolvarea problemelor vitale ale clasei muncitoare.

Cu toate că între 1895 și 1896 au avut loc răscoale țărănești, congresul s-a mulțumit să dezbată doar cererile pentru izlazuri comunale și, printr-o moțiune, a însărcinat Consiliul general să facă, pînă la viitorul congres, anchete agricole și să se studieze de către comisii speciale chestiunea țărăneasă¹.

Dezvoltarea proletariatului industrial modern, creșterea numărului muncitorilor înscriși în partid și în organizațiile profesionale (bresle) au avut ca urmare ridicarea la congres și mai ales în cluburile socialiste a unor însemnate probleme economice, sociale, politice de pe poziții înaintate. Dar reformiștii din conducerea partidului erau hotărîți „să lupte pînă-n pînzele albe împreună cu liberalii“, cum spunea Morțun. Elementele muncitorești s-au opus acțiunilor trădătoare ale oportuniștilor din conducerea partidului. Socialiștii înaintați au luptat pentru întărirea continuă a organizațiilor de partid, pentru conducerea acțiunilor muncitorești în vederea satisfacerii revendicărilor

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916“, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a completată, pag. 262.

zîlnice ale maselor. Dar, nefiind suficient înarmate cu învățătura marxistă, elementele înaintate nu au putut duce cu succes lupta împotriva trădătorilor. Proletariatul din întreaga țară a continuat să lupte pentru obținerea de revendicări imediate, menite să contribuie la ușurarea condițiilor de trai.

Astfel au declarat grevă muncitorii hamali din portul Sulina, muncitorii Atelierului de mobile din fier Horstein, conductorii de tramvaie din București, lucrătorii tipografi din Atelierele de arte grafice „Miron Costin“ din Iași etc. Deși mai numeroase decît în anii precedenți, aceste greve au fost de mai mică amploare.

În ziua de 7 aprilie 1898 s-a deschis la București Congresul al V-lea al P.S.D.M.R. La acest congres a ieșit mai clar în evidență întărirea poziției elementelor înaintate în sînul partidului și creșterea nemulțumirii maselor muncitorești față de conducerea oportunistă a partidului. Acest congres a demonstrat că tactica legală, lupta parlamentară, ajunsese să fie apreciată de muncitori, pe bună dreptate, ca ineficace. Exagerînd succesele luptei parlamentare, reformiștii din conducerea partidului căutau să împingă mai departe partidul pe făgașul iluziilor electorale. Unii delegați au combătut această poziție. Al. Ionescu arăta la congres că burghezia nu va acorda votul universal decît în urma unor greve, adică sub presiunea clasei muncitoare organizate. Cu toate acestea, congresul, la îndemnul elementelor oportuniste, a votat o moțiune prin care aproba tactica luptei parlamentare susținută de Morțun.

Problema centrală a P.S.D.M.R. — creșterea influenței sale în mase prin organizarea cît mai temeinică a clasei muncitoare — a căpătat, prin lupta elementelor înaintate, o rezolvare justă la congres, în sensul că moțiunea adoptată cerea tuturor membrilor partidului să militeze permanent pentru „organizarea breslelor de muncitori, acestea alcătuiind unul din cele mai puternice elemente de luptă ale muncitorilor atît pentru îmbunătățirea soartei lor cît și pentru priceperea necesității luptei de clasă“¹.

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916“, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 273—274.

Un loc important pe ordinea de zi a congresului l-a ocupat problema propagandei la sate. Neîntreruptele mișcări țărănești care izbucneau în acești ani puneau în fața P.S.D.M.R. sarcina de a-și fixa în mod hotărît atitudinea față de problema țărănească. Elementele burghezo-liberale, sau așa-zisa „pătură cultă“, în frunte cu Morțun, legate prin interesele lor de clasă de orînduirea socială existentă, respingeau fățiș ideea susținerii luptei țărănimii pentru pămînt, pentru exproprierea moșierilor. Votînd la congres moțiunea prin care se hotăra începerea propagandei socialiste la sate, grupul oportunist din fruntea partidului urmărea de fapt „să liniștească“ pe țărani, concentrîndu-și întreaga propagandă sub lozinca „respectării“ legilor statului burghezo-moșieresc.

La congres s-au mai adoptat moțiuni de protest contra „ilegalităților, barbariilor și crimelor săvîrșite în numele naționalismului de către administrația dobrogeană“¹, precum și „în chesfiunea vandalismelor antisemite...“, afirmînd „caracterul internațional al mișcării muncitorilor“².

În cursul anului 1898, elementele înaintate, înțelegînd că oportuniștii din conducerea partidului făceau totul pentru distrugerea mișcării muncitorești și atragerea muncitorilor sub steagul liberal, au cerut tot mai hotărît convocarea unui congres care să pună în discuție problema reorganizării partidului.

Cu toată creșterea combativității elementelor înaintate, ca Al. Ionescu, I. C. Frimu și alții, muncitorii socialiști și intelectualii înaintați din partid acționau neorganizat, fapt care permitea elementelor burghezo-liberale să păstreze mai departe conducerea în mîinile lor.

În cursul anului 1898 au izbucnit o serie de greve care ilustrau nivelul combativității muncitorilor. În aprilie 1898 a avut loc greva tîmplarilor din Ploiești, în mai cea a tipografilor, în iunie a muncitorilor de la Fabrica de olării din București, apoi greva de la Fabrica de bazalt din București, marea grevă a tipografilor din București, a hamalilor din portul Brăila, a muncitorilor de la Arsenal, greva croitorilor din diferite centre ale țării etc.

¹ Op. cit., pag. 276.

² Op. cit., pag. 274.

Delegați ai clubului muncitorilor din București, ca I. C. Frimu, Al. Ionescu și alții, depuneau o intensă activitate pentru organizarea și conducerea grevelor.

Lupta muncitorilor a influențat acțiunile țărănimii pentru pământ. În urma hotărârilor Congresului al V-lea al P.S.D.M.R., elementele înaintate din cluburile muncitorești au început o susținută acțiune de propagandă la sate. Cu toate că țărani erau sfătuiți să respecte legile și să nu se răscoale, propaganda socialistă, contribuind la organizarea țărănimii și la ridicarea nivelului ei cultural, avea o influență pozitivă asupra satelor. Crunt exploatată, lipsită de pământ, dornică să-și rezolve revendicările, țărănimea a primit cu căldură propaganda socialistă. În satele din fostele județe Vlașca, Teleorman, Romanați, Olt, Dolj, Argeș, Dâmbovița etc. au luat naștere, după modelul cluburilor muncitorești, cluburi socialiste. În numai trei luni de zile s-au înființat peste 300 de cluburi socialiste la sate. Amploarea acestei acțiuni a înspăimântat clasele exploatatoare, care, pe de o parte, făceau apel la sprijinul elementelor burghezo-liberale din P.S.D.M.R., iar pe de altă parte, treceau ele înseși direct la măsuri represive.

În 1898—1899 au apărut o serie de articole în „Lumea nouă” în care elementele oportuniste din partid îndemneau pe țărani să respecte cu strictețe legalitatea burgheză, să-și îndrepte atenția exclusiv spre obținerea votului universal, prin care se puteau, chipurile, rezolva cererile lor. Totodată guvernul burghezo-moșieresc a dezlănțuit în iarna anului 1898—1899 o teroare sîngeroasă împotriva țăranilor. Nenumărați țărani și unii socialiști care activaseră la sate au fost arestați și schingiuiți. A fost interzisă funcționarea cluburilor socialiste la sate.

Și în Transilvania în ultimii ani ai secolului al XIX-lea, datorită înăspririi de către moșieri a condițiilor de muncă, și în urma recoltei proaste din 1896 și a foametei cumplite din 1897, proletariatul agricol și țărani săraci, în special din regiunile de apus ale Transilvaniei, au pornit o serie de acțiuni și lupte greviste, cerînd desființarea clăcii, mărirea salariilor și încetarea abuzurilor săvîrșite de autorități.

Măsurile represive îndreptate de guvernul burghezo-moșieresc român atît împotriva țărănimii răscolate cît și împotriva

mișcării muncitorești n-au reușit însă să înfrîngă voința de luptă a proletariatului. Sărbătorirea zilei de 1 Mai în acești ani de adînci frămîntări capătă o semnificație deosebită. Demonstrațiile de stradă organizate cu acest prilej, a căror lozincă principală a fost „concentrarea puterilor tuturor muncitorilor”, au dovedit, pe de o parte, dorința de luptă a maselor și, pe de altă parte, cufundarea tot mai adîncă a vîrfurilor oportuniste ale P.S.D.M.R. în mlaștina trădării.

Intelectualii îmburgheziți sau cu dorința de a se îmburghezi, „generoșii”, nu mai puteau rămîne în P.S.D.M.R. în condițiile creșterii conștiinței de clasă a muncitorilor. Ei nu voiau să țină pasul cu revendicările de clasă ale muncitorilor.

În 1899 elementele burghezo-liberale din conducerea partidului au pornit un atac fățiș împotriva mișcării muncitorești, urmărind desființarea P.S.D.M.R. și atragerea muncitorilor în partidul liberal.

La Congresul al VI-lea al P.S.D.M.R., care s-a deschis la 20 aprilie (2 mai) 1899, oportunistul Diamandi a propus schimbarea denumirii partidului în „național-democrat” și, implicit, dizolvarea P.S.D.M.R.

Elementele înaintate ale muncitorimii au înțeles caracterul trădător al acțiunii întreprinse de elementele burghezo-liberale. Chiar în timpul congresului, un grup de delegați au adresat președintelui congresului o scrisoare în care anunțau desolidarizarea lor de hotărîrea privitoare la crearea noului partid fantomă „național-democrat”: „...Considerînd că nu mai avem nici un rost într-un congres care are a se ocupa cu programul unui nou partid care nu reprezintă interesele organizațiilor care ne-au trimis în congres *pentru a reorganiza partidul, nu a-l distrugé*, vă rugăm să ne considerați ca demisionați din acest congres”¹.

La congres s-a dus o luptă deschisă între reprezentanții muncitorilor și elementele burghezo-liberale, în frunte cu V. Gh. Morțun și G. Diamandi. În cele din urmă, congresul, neputînd adopta hotărîri definitive în nici o problemă, a dispus reluarea lucrărilor peste două luni. Oportuniștii au fost de acord cu această propunere, dar nu au pregătit congresul. La sfîrși-

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 294.

În luna iunie, în locul congresului s-a ținut o consfătuire neoficială, la care elementele burghezo-liberale nu au mai luat parte. Consfătuirea a discutat problemele vitale ale mișcării muncitorești și a hotărât continuarea luptei pentru menținerea partidului muncitorilor. În acest scop a fost reorganizată redacția gazetei „Lumea nouă”, care a început să fie condusă de I. C. Frimu, C. Buzdugan și Al. Ionescu, și s-a editat un supliment special, „Drepturile țaranului”, pentru propaganda la sate.

Elementele burghezo-liberale, deși formal în vara anului 1899 nu trec în partidul liberal, au rămas în afara mișcării muncitorești. Manevra lor de a atrage clasa muncitoare sub drapelul unui partid al coaliției burghezo-moșierești a fost zădărnicită de fermitatea de clasă a muncitorilor.

Trădarea mișcării muncitorești de către elementele burghezo-liberale își găsea explicația în mai multe cauze. Elementele burghezo-liberale din conducerea mișcării muncitorești nu fuseseră niciodată socialiști în adevăratul înțeles al cuvântului. Sub paravanul unei frazeologii fals socialiste, ei au reușit să se mențină în fruntea partidului social-democrat în condițiile nivelului politic și ideologic scăzut al clasei muncitoare. O dată însă cu creșterea conștiinței de clasă a muncitorimii și cu intensificarea luptelor acesteia, așa-zisa „pătură cultă” s-a demascat ca dușmană a intereselor celor asupriți. Morțun, Diamandi și Nădejde s-au speriat de hotărîrea de luptă tot mai accentuată a muncitorilor, care nu se mulțumeau cu limitarea activității P.S.D.M.R. la obținerea votului universal. Muncitorii din P.S.D.M.R. au căutat să impună forme de luptă mai combative și cu un conținut de clasă care depășea limitele revendicărilor general-democratice. Combativitatea muncitorilor, care se manifesta peste capul acestor oportuniști, a creat o prăpastie de netrecut între muncitori și elementele oportuniste din conducerea partidului. Neputînd frîna lupta muncitorilor, speriați de amploarea pe care țindea s-o ia această luptă, elementele burghezo-liberale s-au hotărît să distrugă mișcarea muncitorească.

Lupta țăranilor a trecut limitele impuse de conducătorii oportuniști. Țărănimea cerea rezolvarea problemei pămîntului

printr-o reformă agrară care să-i dea pămînt. Dar elementele burghezo-liberale din conducerea P.S.D.M.R. nu voiau să lupte nici pentru această reformă, realizată în alte țări cu decenii înainte de către burghezie, de teamă ca avîntul maselor să nu le depășească și în felul acesta să pună în primejdie existența orînduirii burghezo-moșierești. Răscoalele și avîntul spre organizare al țăranimii i-au speriat pe trădători, așa cum i-au speriat și luptele muncitorilor.

Etapa nouă în care a intrat capitalismul pe plan mondial la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, adică etapa imperialismului, cu ascuțirea tuturor contradicțiilor sociale, naționale și internaționale, a fost un factor de seamă care de asemenea a determinat trădarea elementelor burghezo-liberale. În acest timp se termina perioada relativ pașnică a dezvoltării capitalismului. Pentru mișcarea muncitorească vechile metode de luptă deveniseră nesatisfăcătoare. Trebuiau folosite metode noi de luptă și părăsite, în parte, unele metode vechi. Dar elementele burghezo-liberale, care și în perioada relativ pașnică au încercat să abată mișcarea muncitorească din România de la lupta revoluționară, cu atît mai puțin voiau acum să găsească și să adopte metode noi de luptă. Acești trădători au trecut în lagărul burgheziei, au trădat fățiș mișcarea muncitorească, devenind apoi adversarii ei cei mai înverșunați.

Trecerea elementelor burghezo-liberale în rîndurile partidelor claselor dominante nu era un fenomen specific mișcării muncitorești din România. Pe scară mai mare sau mai mică, el s-a petrecut și în alte țări. Referindu-se la trădările unor intelectuali din Rusia, Lenin scria că acesta este „cazul tipic al *imensei majorități* a reprezentanților «culți»”, care „urmează exact același drum al renegării, *începînd* ca studenți radicali și *terminînd* cu «posturi grase» în cutare instituție și cu învîrteli în diferite afaceri verozase”¹.

Legat prin relații de prietenie cu mulți dintre „generoși” și avînd el însuși o concepție oportunistă cu privire la înfăptuirea socialismului în țările înapoiate, C. Dobrogeanu-Gherea nu a

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 261.

luat o poziție fermă împotriva trădătorilor, deși muncitorii i-au cerut lucrul acesta. Din scrisoarea pe care Dobrogeanu-Gherea a publicat-o în vara anului 1900 reieșea că el se pronunța pentru desființarea partidului muncitorilor. El își exprima nădejdea că elementele trădătoare din 1899 vor face o operă utilă în partidul liberal, contribuind la „democratizarea” acestuia.

Trădarea săvârșită de elementele burghezo-liberale a constituit o lovitură grea pentru mișcarea muncitorească, datorită faptului că ele aveau în mână majoritatea conducerii P.S.D.M.R. Cu toate acestea, trădarea lor nu a reușit să desființeze mișcarea muncitorească. Elementele înaintate ale clasei muncitoare, în frunte cu I. C. Frimu, Al. Ionescu etc., au înfierat trădarea „generoșilor” și au continuat lupta. Hotărîrea muncitorilor de a continua lupta a fost puternic exprimată, înainte chiar de ținerea Congresului al VI-lea al P.S.D.M.R., în articolul intitulat „Sîntem și rămînem”, în care muncitorul tipograf Al. Ionescu declara: „Noi sîntem și rămînem soldați credincioși ai steagului roșu al proletariatului internațional și în această direcție vom lupta...”

Trădarea grupului Morțun-Diamandi, manifestată fățiș la Congresul al VI-lea din primăvara anului 1899, a desființat din punct de vedere organizatoric Partidul social-democrat al muncitorilor din România. Societățile profesionale care îl compuneau au continuat însă să-și ducă activitatea, iar clubul muncitorilor din București a fost reorganizat de I. C. Frimu și Al. Ionescu, care s-au desolidarizat de hotărîrile trădătoare ale congresului.

Clubul muncitorilor din București a dus în a doua jumătate a anului 1899 și în 1900 o vie activitate politică, prin conferințe săptămînale, întruniri, manifestații etc. La începutul anului 1900 el a mobilizat muncitorimea din capitală în vederea intensificării luptei pentru reorganizarea partidului clasei muncitoare. Aceste întruniri au culminat cu manifestația în cinstea zilei de 1 Mai 1900.

Manifestul scos cu acest prilej de Comitetul executiv al „Clubului muncitorilor” din București, în numele partidului muncitorilor, spunea: „Înainte mereu spre a dovedi că, oricît guvernele claselor stăpînitoare ar prigoni și închide pe luptătorii pentru dreptate, oricît unii ar dezerta din mișcarea munci-

torilor în tabăra exploatatorilor, mișcarea muncitoare nu piere, ci din ce în ce devine mai puternică, mai neînvinsă”.

În jurul muncitorilor înaintați I. C. Frimu, Al. Constantinescu, Ștefan Gheorghiu și alții s-au strîns elementele proletare combative, devotate cauzei celor ce muncesc. Acțiunea neobosită a elementelor proletare înaintate pentru a duce mai departe lupta maselor muncitoare a dovedit din plin forța și vitalitatea mișcării muncitorești din România. Trădătorii clasei muncitoare au ajuns în lada de gunoi a istoriei. Mișcarea muncitorească a continuat însă să se dezvolte.

Desfășurarea ulterioară a evenimentelor a confirmat justețea ideilor manifestului publicat în februarie 1900 de „Clubul muncitorilor” din București, în care se spunea: „Niște inși pot să treacă la o parte, pot să se rătăcească, pot să se conto-pească, pot chiar să moară, dar MIȘCAREA MUNCITORILOR NU MOARE”.

2

**MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN ROMÎNIA
LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA
(1900—1917)**

1. Situația social-economică și politică a României la începutul secolului al XX-lea. Mișcarea muncitorească între 1900 și 1904

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, capitalismul trece în ultimul său stadiu de dezvoltare, stadiul imperialist.

Schimbările economice și politice petrecute în faza imperialistă a capitalismului aveau la bază procesul de concentrare și de centralizare a capitalului, care a determinat trecerea de la libera concurență la dominația monopolurilor.

Teoria despre imperialism a fost elaborată pentru prima dată de V. I. Lenin. El a dezvăluit contradicțiile care macină lumea capitalistă ajunsă în faza imperialistă de dezvoltare, a analizat profund și multilateral trăsăturile esențiale ale imperialismului și i-a definit locul istoric. Trăsăturile economice principale care caracterizează imperialismul au fost astfel formulate de Vladimir Ilici Lenin: „1) Concentrarea producției și a capitalului, care a atins o treaptă de dezvoltare atât de înaltă încât a creat monopolurile, care joacă un rol hotărâtor în viața economică; 2) fuziunea capitalului banțar cu cel industrial și formarea, pe baza acestui «capital financiar», a unei oligarhii financiare; 3) exportul de capital, spre deosebire de exportul de mărfuri, capătă o însemnătate deosebit de mare; 4) se formează uniuni monopoliste internaționale ale capitaliștilor, care împart între ele lumea, și 5) terminarea împărțirii teritoriale a globului pământesc între cele mai mari puteri capitaliste”¹.

O mână de uniuni monopoliste acaparează, încă de la începutul secolului al XX-lea, pozițiile-cheie în economia principalelor țări capitaliste, ceea ce duce la dominația economică și

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 261.

politică a oligarhiei financiare în aceste țări. Mașina de stat burgheză, indiferent de forma sa, se transformă tot mai mult în organ al dictaturii unui pumn de magnați. Paralel cu aceasta are loc, pe diferite căi, pătrunderea sistematică — economică și politică — a marilor puteri în țările slab dezvoltate, subjugându-le și transformându-le în semicolonii sau țări dependente, furnizoare de materii prime, piețe de desfacere și zone de investiții pentru marele capital.

Imperialismul a dus la ascuțirea tuturor contradicțiilor lumii capitaliste. Principalele contradicții ale capitalismului în faza imperialistă sînt următoarele: 1) contradicția dintre muncă și capital, dintre burghezie și proletariat; 2) contradicția dintre diferite state imperialiste sau grupuri de țări în lupta pentru reîmpărțirea lumii deja împărțite, ceea ce dă naștere în mod inevitabil la războaie imperialiste pentru acapararea de teritorii străine. Inceștarea dintre marile puteri imperialiste determină slăbirea lor reciprocă, activizarea maselor proletare de la orașe și sate apropiind dezlănțuirea revoluției proletare; 3) contradicția dintre un număr neînsemnat de puteri imperialiste și popoarele țărilor coloniale, semicoloniale și dependente, care alcătuiau la începutul secolului al XX-lea majoritatea covârșitoare a populației globului pămîntesc. Mișcarea de eliberare a popoarelor coloniale și dependente împotriva dominației imperialiste constituie o rezervă a luptei revoluționare a proletariatului din metropole, iar, la rîndul său, lupta proletariatului statelor imperialiste constituie un sprijin deosebit pentru popoarele coloniale.

Imperialismul constituie cel mai înalt și totodată ultimul stadiu al capitalismului, capitalismul parazitar, putred și muribund. Faza imperialistă a capitalismului este o epocă a războaielor imperialiste de cotropire, dar în același timp o epocă a revoluțiilor proletare. Revoluția proletară devine o problemă a practicii nemijlocite.

V. I. Lenin a demonstrat, iar întreaga evoluție istorică ulterioară a confirmat că în stadiul imperialist dezvoltarea inegală economică și politică a capitalismului devine și mai pronunțată și capătă un caracter de dezvoltare în salturi, unele țări capitaliste întrecînd rapid și puternic pe altele care înainte erau mai

avansate. Din această cauză, echilibrul dintre state se rupe. Țările „sărace“, dar puternice cer „loc sub soare“, însă acest loc este deja ocupat de alții. Începe lupta armată pentru o „justă“ împărțire a lumii, care, o dată cu marile nenorociri pentru masele largi, duce și la slăbirea burgheziei din ambele tabere. Analizînd situația creată în imperialism, Lenin a descoperit legea posibilității victoriei revoluției socialiste la început într-o singură țară sau în cîteva țări și a imposibilității acestei victorii concomitent în toate țările sau în majoritatea țărilor înaintate, așa cum se socotea pînă atunci. Ruperea lanțului imperialist se produce în țara care reprezintă veriga sa cea mai slabă, acolo unde contradicțiile întregului sistem s-au concentrat ca într-un focar, unde s-au maturizat pe deplin condițiile obiective și subiective interne pentru desfășurarea revoluției socialiste victorioase, chiar dacă această țară nu este cea mai dezvoltată sau dintre cele mai dezvoltate din punct de vedere tehnic-industrial.

În condițiile trecerii capitalismului în faza imperialistă, pentru mișcarea muncitorească se impunea înlocuirea vechilor metode de luptă cu metode noi, corespunzătoare noilor condiții.

Dar oportunității din Internaționala a II-a nu numai că nu au înarmat proletariatul cu noile metode revoluționare de luptă, ci s-au abătut complet de la marxism, revizuindu-l. Înlocuirea luptei de clasă cu colaborarea între clase, legalismul și lupta parlamentară deveniseră dogme ale Internaționalei a II-a, care se afunda tot mai mult în mlaștina oportunismului. În timpul primului război mondial, aproape toate partidele Internaționalei a II-a au trădat fățiș interesele clasei muncitoare, trecînd pe pozițiile apărării „patriei“ burgheze. Victoria oportunismului în Internaționala a II-a a dus la falimentul deplin al acesteia.

Împotriva curentului oportunist din Internaționala a II-a, marxștilor din lumea întreagă — și în primul rînd Partidului Comunist din Rusia, genialului său întemeietor, V. I. Lenin — le-a revenit sarcina istorică de a apăra învățătura marxistă de rugina oportunistă, de a o dezvolta și îmbogăți cu noi teze și teorii, corespunzătoare situației noi create.

La începutul secolului al XX-lea, Rusia devenise centrul mișcării revoluționare mondiale, nodul unde se împleteau toate

contradicțiile imperialiste. Rusia constituia veriga cea mai slabă a lanțului imperialist; acolo se cocea o revoluție de mari proporții, cu caracter burghezo-democratic. În Rusia acționa proletariatul cel mai revoluționar din lume, hegemonul revoluției burghezo-democratice, care a îmbogățit experiența de luptă a proletariatului mondial în timpul revoluției din 1905—1907 cu noi metode și forme de luptă și a dat dovadă de înalt eroism și combativitate. Revoluția din 1905—1907 a exercitat o uriașă influență asupra luptei popoarelor coloniale și a proletariatului european; ea a inaugurat era puternicelor mișcări revoluționare din epoca imperialistă.

De aceea nu este întimplător că tocmai Rusia a fost patria leninismului — marxismul epocii imperialismului și a revoluției proletare.

Unul dintre meritele istorice mondiale ale lui Lenin constă în crearea la începutul secolului al XX-lea, în Rusia, a partidului de tip nou, marxist-leninist, consecvent revoluționar, capabil să ducă proletariatul și celelalte mase populare la luptă pentru victoria revoluției socialiste și instaurarea dictaturii proletariatului.

Conducerea clasei muncitoare de către partidul de tip nou, bazat pe învățătura marxist-leninistă, constituie o condiție indispensabilă pentru victoria revoluției proletare și construirea noii orînduiri, socialiste.

*
*
*

Începutul secolului al XX-lea a marcat și pentru capitalismul din România trecerea în faza sa monopolistă, imperialistă de dezvoltare. Nivelul tehnic-economic al dezvoltării industriale a României era încă scăzut, în agricultură se mențineau puternice rămășițe feudale, cînd în viața economică și politică a țării au început să se manifeste trăsăturile caracteristice imperialismului. Prins fiind, așa cum spunea Lenin referindu-se la exemplul Rusiei, „într-o plasă, deosebit de deasă, de relații

precapitaliste”¹, în România imperialismul avea să adauge la racilele care măcinau deja societatea propriile sale contradicții, agravînd și intensificînd astfel întregul sistem de contradicții social-economice din țară.

La începutul secolului al XX-lea, ritmul dezvoltării industriei mașiniste în România crește relativ mai repede decît în perioada anterioară. Dacă între 1887 și 1893 s-au înființat anual cîte 14 fabrici, între 1893 și 1906 au luat ființă cîte 18 fabrici. În 1904 existau 346 de fabrici care intrau în prevederile legii de încurajare, în 1910 numărul lor a crescut la 472, iar în 1915 la 847. În timp ce în 1905 toate fabricile din România foloseau 49.766 CP, în 1910 numai cele 472 de fabrici încurajate de stat foloseau 73.919 CP. Capitalul fix al fabricilor încurajate de stat a crescut în aceeași perioadă de la 165.700.000 de lei la 281.516.000 de lei. Întreprinderile industriale erau înzestrate cu tot mai multe mijloace mecanizate de producție. Puterea aburului, a motoarelor cu explozie și energie electrică începea să fie folosită într-o măsură mai mare decît în trecut. În industria petrolului se introduc metode noi de forare și rafinare și se construiesc primele conducte. Pînă la 1910, în industria textilă numărul războaielor mecanice se ridică la cîteva mii. În industria hîrtiei — la Letea, Bușteni — se creează secții pentru fabricarea celulozei. Industria cimentului se modernizează. Se extinde rețeaua de căi ferate. În porturi încep să fie folosite elevatoare și alte mijloace moderne pentru încărcarea și descărcarea vapoarelor.

Ritmul înființării societăților pe acțiuni scoate de asemenea în relief progresele procesului concentrării și centralizării capitalurilor în vechea Romînie. Dacă între 1880 și 1900 s-au înființat (în domeniul bancar, industrial, comercial, de asigurări, transport etc.) numai 48 de societăți, între 1900 și 1914 s-au înființat 382 de noi societăți. La dezvoltarea industriei au contribuit politica economică protecționistă a statului, de încurajare a mării producții, și pătrunderea capitalului monopolist străin în țară. În goană după profituri cît mai ridicate, reprezentanții oligarhiei financiare apusene urmăreau nu atît dezvoltarea bazei teh-

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 254.

nice-materiale a ramurilor de producție, pe care le acaparau tot mai mult, cît crearea formelor de organizare corespunzătoare capitalismului monopolist, capabile să asigure supraprofituri.

Cu toate rezultatele înregistrate pe linia dezvoltării industriale, trebuie subliniat că, în comparație cu gradul la care ajunsese dezvoltarea altor țări capitaliste, România burghezo-moșierească continua să rămînă și la începutul secolului al XX-lea o țară înapoiată, cu un pronunțat caracter agrar, cu o înzestrare tehnică-materială foarte slabă. În 1907, la 1.000 de locuitori, România era înzestrată tehnic (exprimat în CP) de 10—15 ori mai slab decît Anglia, de 5—8 ori mai slab decît Franța și de 2—3 ori mai slab decît Austria. Numărul întreprinderilor în care lucrau peste 500 de muncitori era extrem de redus. În cadrul mării industrii mecanizate predominau întreprinderile în care lucrau de la 50 la 100 de muncitori, urmate de cele în care lucrau între 100 și 500 de muncitori. Ca urmare a acestui fapt, gradul de concentrare a muncitorilor era și el mai redus decît în alte țări dezvoltate.

Trebuie subliniat, totuși, că la începutul secolului al XX-lea în întreprinderile cu mai mult de 100 de lucrători erau ocupați peste 56% din totalul muncitorilor mării industrii prelucrătoare, în timp ce în întreprinderile cu mai puțin de 50 de muncitori erau ocupați numai 24,9%.

O trăsătură specifică pentru țara noastră o constituia faptul că alături de industria mașinistă continuau să existe numeroase manufacturi, ateliere bazate pe cooperăția simplă și o masă însemnată de meseriași, răspîndiți mai ales în țîrguri și la sate. Atelierele micilor meseriași existau în special în ramura confecțiilor (îmbrăcăminte, încălțăminte), în tăbăcărie etc.

Sub înrîurirea concurenței mării producții capitaliste, a crizei economice din 1899—1903, s-a accentuat procesul de ruinare a micilor meseriași. Situația lor materială s-a înrăutățit continuu; micile ateliere au devenit tot mai dependente de marile capital.

Greutatea specifică a diferitelor ramuri în ansamblul industriei constituie de asemenea un indiciu al slabei dezvoltări industriale a României acelor ani. Industria alimentară, în care

ponderea principală revenea morăritului, deținea la începutul secolului al XX-lea 56,7% din valoarea producției mării industrii și 42% din forța motrice a acesteia. Industria chimică (alcătuită aproape exclusiv din rafinăriile de petrol) și industria lemnului luaseră de asemenea o oarecare extindere. În schimb, industria metalurgică deținea numai 11,8% din capitalul fix, 6,4% din forța motrice și dădea abia 7,5% din valoarea producției mării industrii prelucrătoare, fiind redusă la cîteva întreprinderi mecano-metalurgice, care produceau obiecte de uz agricol, piese de schimb etc. Prioritatea industriei ușoare, în special a celei alimentare, în cadrul dezvoltării industriale din România era determinată de o serie întreagă de factori, printre care și acela că ea necesita investiții mai mici, rotația capitalului se făcea mai rapid și aducea profituri ridicate și imediate. Pe lîngă aceasta, în dezvoltarea industriei ușoare erau interesate și cercurile moșierești, ca principali furnizori de materie primă, iar imperialiștii străini nu aveau nici ei interes să investească capitaluri în ramurile care ar fi creat condițiile unei dezvoltări economice independente a României.

La sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, între 1899 și 1903, economia României a fost zguduită de o puternică criză capitalistă de supraproducție. Desfășurîndu-se în strînsă legătură cu criza economică mondială, a cărei parte integrantă era, criza economică din România a avut rădăcini adînci interne. Zdruncinarea finanțelor statului reflectată în enormul deficit bugetar, criza financiară care a zguduit lumea capitalistă apuseană, precum și seceta cumplită din 1899 au accelerat declanșarea crizei și au agravat consecințele ei. Criza economică dintre 1899 și 1903 a lovit în special industria bunurilor de larg consum, ca industria zahărului, a morăritului etc.

Criza economică dintre 1899 și 1903 a dat un puternic impuls formării de uniuni monopoliste. Sporadic, încă la sfîrșitul secolului al XIX-lea au luat ființă unele uniuni monopoliste sub formă de carteluri, ca, de exemplu, al morarilor mari, al brutarilor, al marilor fabricanți de spirt. După 1900 s-au creat uniuni monopoliste stabile, care jucau un rol tot mai mare în viața economică a țării, punîndu-și prin aceasta pecetea și asupra dezvoltării ei sociale și politice.

Între anii 1900 și 1905 au luat naștere uniuni monopoliste în industria petrolului, a cimentului și varului hidraulic, în industria zahărului, a hîrtiei și a sticlei. După criza economică din anii 1907—1908, ca urmare a accentuării procesului de concentrare a producției, uniunile monopoliste au continuat să se extindă, cuprinzînd noi ramuri industriale. S-au consolidat și s-au reînnoit unele cartele vechi (de pildă în ramura morăritului, în industria petroliferă) și s-au înființat unele noi, ca, de exemplu, uniunea tăbăcarilor, cartelul fabricilor de bere, al fabricilor de ulei, iar marile societăți forestiere și de cherestea s-au grupat în cadrul unui cartel internațional al lemnului.

Una dintre particularitățile procesului de apariție și dezvoltare a uniunilor monopoliste din România constă în aceea că acest proces a avut loc pe fondul înapoierii industriale generale, al unui slab nivel tehnic. De asemenea, în cadrul oligarhiei financiare, dată fiind împletirea de interese dintre burghezia și moșierimea romînă, un loc însemnat, pe lîngă reprezentanții capitalului bancar și al cercurilor industriale, îl dețineau și marii proprietari de pămînt, care adesea erau concomitent moșieri, bancheri și capitaliști.

Ca urmare a dependenței sale economice, România nu era o țară exportatoare de capital, ci o piață de desfacere și sursă de materii prime pentru imperialiștii apuseni. Pînă în preajma primului război mondial, capitalul străin a acaparat marea majoritate a principalelor ramuri ale industriei din România. Astfel el a ajuns să dispună de 91% în industria petroliferă, de 94% în industria zahărului, de 74% în industria metalurgică, de 70% în industria lemnului, de 31% în industria alimentară etc. În ansamblu, din întregul capital al societăților anonime industriale, considerate mare industrie, capitalul străin deținea 80%. Pozițiile cele mai puternice le deținea capitalul german, apoi cel englez, austro-ungar, francez, belgian etc. O luptă acerbă s-a dat în toată această perioadă între grupurile imperialiste, mai ales pentru acapararea zăcămintelor petrolifere ale țării. La această luptă s-a angajat din ce în ce mai mult, pe lîngă capitalul german și cel englez, capitalul american. Vorbînd despre lupta care se dădea între trusturile străine pentru jefuirea petrolului romînesc, V. I. Lenin arăta că „Banca germană” și alte

bănci berlineze căutau să păstreze pentru ele bogăția petroliferă a Romîniei, dar trusturile americane care aparțineau lui Rockefeller au înfrînt în 1907 „Banca germană”, care a fost nevoită să accepte convenția dictată de „Standard Oil”, proprietatea lui Rockefeller¹.

Pozițiile pe care le cucerise capitalul străin în România se întăreau și datorită faptului că în mîinile lui se afla cea mai mare parte a instituțiilor de credit — băncile. Încă din acea perioadă, marile bănci nu se mai limitau la cunoscutele operații din trecut, de schimb și tranzacții, ci, prin sistemul participațiilor, ele își plasau tot mai mult capitalurile în marea industrie.

Dependența economică a Romîniei burghezo-moșierești de marea finanță apuseană a dus la dependența sa politică față de statele imperialiste, în primul rînd față de Germania și de Austro-Ungaria.

În goană după profituri cît mai mari, capitalul străin, în înțelegere cu burghezia și moșierimea romînă, jefuia bogățiile țării și exploata crîncen mîna de lucru. Companiile petrolifere germane, americane, engleze etc. au obținut, în intervale scurte de timp, profituri fabuloase, care întreceau de cîteva ori sumele plasate inițial. Investițiile pe care le făceau reprezentanții capitalului străin și care, într-o oarecare măsură, contribuiau la dezvoltarea economică a țării urmăreau de fapt crearea de condiții pentru o exploatare și mai cruntă atît a bogățiilor țării cît și a forței de muncă. Dependența economică a Romîniei față de capitalul străin ducea la dezvoltarea unilaterală a economiei.

În Transilvania, dezvoltarea capitalismului industrial prezenta trăsături asemănătoare. O dezvoltare mai puternică înregistrează aici, după 1900, industria extractivă a cărbunelui, a fierului, a metalelor prețioase, a sării etc. La începutul secolului al XX-lea se extrăgeau anual circa 3.000 kg de aur și circa 9.000 kg de argint, aproape dublu față de sfîrșitul secolului al XIX-lea. Creștea de asemenea producția minereurilor de fier, aramă, producția de cărbuni etc.

Paralel cu aceasta se dezvoltau și ramurile industriei ușoare, ca, de pildă, industria textilă, a pielăriei etc. S-au dezvoltat

¹ Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 244—245.

unele centre industriale, ca Hunedoara, Caraș-Severin, Arad, Reșița etc., unde lucrau mase tot mai mari de muncitori. Fără a socoti întreprinderile miniere, numai în întreprinderile din industria prelucrătoare din Transilvania lucrau la începutul secolului al XX-lea peste 82.000 de muncitori. Concentrarea producției a atins în această perioadă, în Transilvania, un grad relativ înalt. Astfel, către anul 1907, trei întreprinderi dețineau 82,7% din producția de cărbune, două întreprinderi dispuneau în 1906 de 86,7% din producția minereului de fier.

În întreprinderile mari și mijlocii, care reprezentau mai puțin de 2% din numărul total al întreprinderilor existente în 1910 în Transilvania, lucrau 49% din numărul total al muncitorilor. Capitalul monopolist internațional deținea poziții-cheie în industria Transilvaniei, exploatând-o mai ales ca pe o sursă de materii prime. Majoritatea întreprinderilor pe acțiuni erau deținute de marea finanță imperialistă. Producția de cărbune, a minereului de fier și a fierului brut era acaparată în special de capitaliștii austrieci și de cei germani.

Burghezia naționalităților care locuiau în Transilvania și mai ales burghezia română, rămânând în afara ramurilor importante pe care le acapara marea finanță germană și austriacă, își plasa capitalurile mai ales în industria locală a morăritului, a berei, a spiritului, a construcțiilor etc.

Împinsă pe planul al doilea de către burghezia altor națiuni din cadrul imperiului austro-ungar în ceea ce privește activitatea industrială, burghezia română din Transilvania își îndrepta privirile spre domeniul bancar. La începutul secolului al XX-lea a crescut atât numărul cât și capitalul băncilor românești din Transilvania.

În agricultura României continuau să persiste puternice rămășițe feudale. Natura relațiilor agrare din România era determinată de structura proprietății asupra mijloacelor de producție, în primul rând de repartizarea proprietății asupra pământului ca principal mijloc de producție în agricultură, de faptul că majoritatea pământului era deținută de către clasa moșierilor. În 1905 un număr de 4.171 de proprietari stăpâneau 57,41% din întinderea cultivabilă și forestieră a țării, în timp ce 920.930 de

proprietăți țărănești dețineau doar 34,18% din suprafața agricolă și forestieră a României.

Proprietatea funciară moșierească era lucrată, în proporție de aproximativ 30—35%, cu inventar agricol propriu și mână de lucru salariată, adică pe baze capitaliste. Pe restul întinderilor se mențineau forme de producție de tip feudal, exprimate în dijmă, rușfeturi etc.

De aceea sarcina istorică care se punea la începutul secolului al XX-lea în domeniul relațiilor agrare consta în desființarea proprietății moșierești, care permitea moșierilor să perpetueze în proporții aproape neîntinse la nici una dintre țările europene sistemul semifeudal bazat pe dijmă. O situație asemănătoare era în Transilvania, unde, la începutul secolului al XX-lea, 20,3% din gospodăriile țărănești cu proprietăți mai mici de un iugăr posedau în total numai 0,6% din întreaga suprafață arabilă, în timp ce moșierii cu proprietăți între 100 și 1.000 de iugăre, care reprezentau numai 0,7% din numărul total al gospodăriilor, posedau 40% din totalul terenului arabil, iar cei cu peste 1.000 de iugăre dețineau 26,5% din acest teren.

În ciuda menținerii rămășițelor feudale, capitalismul își croia drum neîncetat în agricultura României la începutul secolului al XX-lea. Progresele capitalismului se reflectă într-o serie întreagă de indici, ca folosirea de mașini și unelte perfecționate, utilizarea mîinii de lucru salariate, specializarea producției agricole, creșterea suprafețelor destinate culturii, îmbunătățirile funciare etc. Către anul 1905 în agricultura României erau folosite, în special în gospodăriile moșierilor și marilor arendași, 55 de pluguri cu aburi, 4.535 de mașini de treierat, 1.258 de mașini de bătut porumbul. Aceasta însemna mult prea puțin față de întinderea cultivabilă a țării, dar reprezenta totuși un progres în comparație cu perioada anterioară. În strînsă legătură cu înzestrarea moșiilor cu inventar agricol perfecționat, avea loc și folosirea mîinii de lucru salariată, a muncitorilor agricoli. În 1900 existau în mediul sătesc aproximativ 156.000 de locuitori capi de familie care trăiau exclusiv din vânzarea forței de muncă. Zeci de mii de muncitori agricoli, mai ales în toiu muncilor de vară, erau aduși de către moșieri și arendași din străinătate.

Accentuarea pătrunderii capitalismului în agricultură a dus la adâncirea procesului de diferențiere a țărănimii. La începutul secolului al XX-lea, din 1.257.257 de gospodării țărănești existau 300.000 de familii țărănești lipsite complet de pământ, 744.564 aveau pământ cu totul insuficient pentru hrană, în timp ce 36.318 gospodării chiaburești dețineau între 10 și 50 ha de pământ fiecare.

Dezvoltarea capitalismului în industrie și agricultură, creșterea rețelei de transport au avut ca urmare creșterea numerică a proletariatului din România. La începutul secolului al XX-lea s-a făcut tot mai simțită accelerarea procesului de formare și dezvoltare a proletariatului modern. Dacă în 1901—1902 numărul total al muncitorilor din industria încurajată de stat era de 37.325, în 1911 el a crescut la 46.280, iar în 1915 la 53.470.

Indeosebi au crescut rândurile muncitorilor din industria extracției de petrol, care, alături de muncitorii ceferiști, se afirmă tot mai mult ca unul dintre detașamentele înaintate ale clasei muncitoare din România. Astfel, dacă în 1904—1905 numărul muncitorilor din industria extractivă a petrolului era de 5.703, în 1916 el s-a ridicat la 13.440.

În 1913 erau ocupați, după unele date, în industria extractivă, prelucrătoare, construcții, transporturi, comerț, agricultură, silvicultură, muncitori cu ziua, ucenici etc., un număr de 435.478 de persoane. Totuși, proletariatul de fabrică reprezenta o mică minoritate față de numărul total al muncitorilor din economia națională.

Proletariatul din România a cunoscut întreaga grozăvie a exploatării capitaliste. Rezultatele obținute în domeniul dezvoltării industriei capitaliste din România se datorau activității productive a maselor populare, eforturilor istovitoare la care erau supuși muncitorii de către clasele exploatoare. Durata zilei de muncă, salariile depindeau de bunul plac al patronilor. Condițiile de muncă erau foarte grele, în localuri insalubre, fără măsuri elementare de protecție a muncii. Micile întreprinderi se aflau într-o stare de cruntă înapoiere tehnică. Femeile și copiii lucrau adesea pînă la 16 ore pe zi pentru un salariu mult mai redus decît al bărbaților. De o legislație muncitorească nici nu era vorba. Prevederile reduse de protecție a minorilor, a

femeilor gravide etc. erau sistematic încălcate. Din cauza inexistenței celor mai elementare măsuri de protecție a muncii, accidente de muncă erau foarte frecvente. Chiar o statistică burgheză arăta că numai în 1905 la exploatările de lignit și petrol cad victimă accidentelor de muncă mai mult de 25 % din totalul muncitorilor angajați. Criza din 1899—1903 a aruncat noi poveri pe umerii maselor muncitoare. Clasa muncitoare cunoștea în proporții tot mai mari flagelul șomajului, al concedierilor, al scăderii salariilor și al creșterii impozitelor.

Salariile mici, lipsa de asistență medicală, neștiința de carte mențineau pe muncitori într-o neagră mizerie, materială și culturală.

Dezvoltarea capitalismului în agricultură, în condițiile menținerii rămășițelor feudale, ducea la ruina micilor gospodării țărănești și împingea țărănimea muncitoare într-o cumplită mizerie. Ritmul și proporțiile pauperizării și ruinerii maselor țărănești crescuseră la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în mod vertiginos. Obligațiile impuse țăranilor prin învoielile agricole au devenit în această perioadă de cel puțin 2—3 ori mai grele decît cele existente cu 40—50 de ani în urmă.

Seceta din 1899 și 1904 a aruncat noi suferințe asupra țărănimii. Dar chiar în condiții obișnuite mămăliga constituia aproape 90 % din rația nutritivă a țărănimii sărace și mijlocașe.

Datorită alimentației insuficiente și de proastă calitate, bolile sociale — în special pelagra — făceau adevărate ravagii la sate. Mortalitatea infantilă era extrem de ridicată, atingînd 48‰ din numărul total al noilor născuți la sate și 42‰ la orașe, cifre „record” pentru Europa și chiar pentru alte continente. În 1905 mai trăiau în bordeie sau în colibe cu cîte o încăpere 31 % din totalul populației sătești. Țărănimea era ținută în bezna neștiinței de carte, alimentată de către burghezie și moșierime cu tot felul de superstiții.

Numărul școlilor și al învățătorilor nu ar fi putut să satisfacă nici $\frac{1}{5}$ din cerințele învățămîntului în cazul în care toți copiii de vîrstă școlară ar fi fost cuprinși în sistemul de școlarizare. Nu este de mirare că la începutul secolului al XX-lea aproape 80 % din populația sătească era analfabetă. Pe lîngă

situația economică extrem de grea, țăranimea trebuia să îndure suferințele și neajunsurile provenite din lipsa de drepturi politice, din metodele birocratice și polițienești de administrare, din corupția aparatului de stat sau din arbitrarul justiției și al altor organe ale puterii de stat.

Cele două partide de guvernământ — conservatorii și liberalii —, exponenți ai intereselor burgheziei și moșierimii, erau strâns legate între ele și promovau o politică la fel de ostilă maselor populare. Sistemul cenșitar de vot, înapoierea culturală în care erau ținute masele populare, lipsa de mijloace materiale necesare exercitării pînă și a celor extrem de reduse drepturi politice pe care le aveau excludeau de fapt majoritatea populației de la viața politică a țării. Parlamentul reprezenta exclusiv interesele burgheziei și ale moșierimii.

În Transilvania, situația politică și economică a maselor populare era deosebit de grea. Monarhia austro-ungară, aflată în ultimele decenii ale existenței sale, își intensifica și mai mult exploatarea și asuprirea oamenilor muncii; în ceea ce privește naționalitățile asuprite, exploatarea capitalistă și cea semifeudală se îmbinau cu jugul asupririi naționale. Masele muncitoare românești din Transilvania erau puse într-o și mai mare inferioritate politică și culturală decît restul populației, în timp ce curtea de la Viena și cercurile dominante maghiare cochetau tot mai mult cu burghezia română.

Față de această situație, la începutul secolului al XX-lea crește tot mai mult nemulțumirea și protestul oamenilor muncii. Proletariatul se afirmă tot mai viguros în luptele de clasă din perioada avîntului revoluționar din 1905—1907, avînt care a culminat cu marea răscoală a țăranilor din primăvara anului 1907.

*
* *
*

Trădarea mișcării muncitorești în 1899 de către elementele burghezo-liberale din conducerea P.S.D.M.R., cunoscută sub denumirea de trădarea „generoșilor“, n-a putut să distrugă mișcarea muncitorească, așa cum intenționaseră dușmanii ei. Elementele muncitorești și intelectualii înaintați care au rămas

credincioși socialismului au continuat să activeze, grupîndu-se în jurul societății „Munca“, în jurul „Clubului muncitorilor“ din București și al celorlalte cluburi muncitorești din țară. La începutul anului 1900 au avut loc mai multe întruniri cu scopul mobilizării muncitorilor în vederea întăririi organizațiilor lor, întruniri care au culminat cu manifestația în cinstea zilei de 1 Mai 1900. Pînă la 1 octombrie 1900 a continuat să apară, sub conducerea unui grup de socialiști, gazeta „Lumea nouă“, în coloanele căreia era înfierată trădarea elementelor burghezo-liberale. Asociațiile profesionale, înființate încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, au continuat să activeze. În iunie 1901 a apărut la București gazeta „Apărătorul“, organul lucrătorilor fără lucru, care sfătuiă pe muncitori să se unească, „pentru ca, cu puteri unite, să putem duce lupta la bun sfîrșit, căci numai prin unire vom cîștiga“.

În condițiile înrăutățirii stării materiale a muncitorilor, a creșterii șomajului — ca urmare a crizei economice din 1899—1903 —, muncitorii din diferite centre ale țării luptau prin greve și manifestații pentru reducerea zilei de muncă, pentru mărirea salariilor etc. În 1900 a avut loc greva tramvaiștilor din București, apoi greva a 500 de căruțași din Brăila. În 1901 s-a declarat greva hamalilor din Constanța, iar în 1902 a izbucnit greva a peste 2.000 de muncitori din portul Brăila, care cereau să li se reducă ziua de lucru de la 16 ore la 10 ore și să li se urce salariile. În același an au declarat grevă muncitorii brutari din Iași.

În acest timp elementele devotate principiilor socialismului luptau pentru apărarea și dezvoltarea organizațiilor de clasă ale muncitorilor. Un rol important în această acțiune l-a avut în cursul anului 1902 gazeta „România muncitoare“. Seria I a „Romîniei muncitoare“, „organ socialist săptămînal“, a apărut la 1 ianuarie 1902 în București, fiind editată, cu prețul unor mari greutateți, de muncitorii socialiști. Deși au apărut numai 23 de numere, această gazetă a avut un rol propagandistic important. Pe lîngă faptul că în coloanele sale se înfiera trădarea elementelor burghezo-liberale și se demonstra viabilitatea ideilor socialiste în Romînia — ceea ce „generoșii“ încercau să conteste în publicațiile burgheze — gazeta a publicat mai multe fragmente

din lucrările lui Marx și Engels („Muncă salariată și capital” de K. Marx, introducerea din lucrarea lui Engels „Originea familiei, a proprietății private și a statului” și o mare parte din lucrarea lui Engels „Ludwig Feuerbach și sfârșitul filozofiei clasice germane”). Cu toate confuziile ideologice din coloanele ei, în special cu privire la corporații, gazeta a contribuit la menținerea și la regruparea elementelor socialiste în cercuri politice.

În această perioadă, o activitate mai susținută a desfășurat cercul „România muncitoare” din București, sub conducerea lui I. C. Frimu, Al. Constantinescu și Th. Neculuță, format în majoritate din muncitori, și „cercul de studii sociale” din Iași, în care predominau intelectuali. Cercuri socialiste cu o activitate mai restrânsă au existat în acești ani și în orașele Ploiești și Galați. În primii ani activitatea tuturor acestor cercuri era limitată la întruniri și conferințe săptămânale.

Elementele înaintate din România, devotate cauzei internaționalismului proletar, au contribuit în acești ani la trecerea prin țara noastră a literaturii revoluționare ruse, tipărită în Apus din cauza opresiunii țariste, printre care și a ziarului „Iskra”.

Pentru a înnăbuși dorința tot mai pronunțată a muncitorilor de a se grupa în organizații proprii de clasă, guvernul liberal, susținut și de partidul conservator aflat în opoziție, a creat în 1902, prin legea reacționară Missir, corporațiile, în care muncitorii erau obligați să se înscrie alături de patroni.

Corporațiile erau organizații puse în slujba patronilor și a statului burghezo-moșieresc. Grupînd laolaltă pe patronii și muncitorii din aceleași ramuri de producție, corporațiile urmăreau înșelarea muncitorilor, derutarea lor cu ajutorul lozincilor mincinoase despre „comunitatea” de interese a muncitorilor și a patronilor și despre „armonia” dintre clase. Aceste organizații urmăreau îndepărtarea muncitorilor de la lupta de clasă.

O parte a muncitorilor n-a înțeles de la început scopul adevărat al corporațiilor. Ei au crezut că prin folosirea posibilităților legale oferite formal de legea Missir vor putea obține satisfacerea unei serii de revendicări economice și politice. O poziție greșită în această privință a adoptat și gazeta „România muncitoare”, care a lansat lozincă luptei pentru cucerirea comitetelor

de conducere ale corporațiilor, în loc să cheme pe muncitori la luptă directă împotriva acestor organizații patronale.

Nu a trecut însă mult timp, și muncitorii, pe baza propriei lor experiențe, s-au convins de caracterul antimuncitoresc al corporațiilor. Cu toate că muncitorii reușiseră să cucerească chiar unele comitete de conducere ale corporațiilor, ei n-au obținut în urma acestui succes nici o îmbunătățire a condițiilor de muncă și de viață. Acest fapt a contribuit într-o mai mare măsură la înțelegerea de către muncitori a adevăratelor lor interese de clasă și, implicit, la grăbirea înființării sindicatelor — organizații muncitorești bazate pe principiul luptei de clasă. În 1904 ciocnirile de interese dintre patroni și muncitori au devenit tot mai frecvente, aceștia din urmă declarînd greve chiar în cadrul corporațiilor (greva tipografilor din București etc.).

Ca urmare a caracterului restrîns al activității cercurilor socialiste, între 1901 și 1904 nu s-au organizat demonstrații de masă cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Mai; cercul socialist „România muncitoare” din București a reușit însă să tipărească în 1904 ziarul festiv intitulat „1 Mai”.

În ceea ce privește mișcarea muncitorească din Transilvania, la începutul secolului nostru ea își desfășura activitatea sub influența austro-marxismului. Contrar învățăturii marxist-leniniste privind structura organizatorică a partidului clasei muncitoare, austro-marxiștii promovau principiul profund dăunător intereselor unității de luptă a celor ce muncesc de divizare pe naționalități a partidului social-democrat. Partidul social-democrat din Ungaria era format din mai multe secții pe naționalități. Cu toate acestea, muncitorii români, maghiari, germani etc. din Transilvania s-au unit în lupta comună împotriva exploataților, mișcarea muncitorească de aici cunoscînd între 1900 și 1904 o perioadă de creștere a luptelor pentru revendicări economice și politice.

Muncitorii, nemaiputînd îndura exploatarea la care erau supuși, se ridicau la luptă împotriva capitaliștilor. Între 1900 și 1904 au avut loc greve la Arad, Timișoara, Oradea, Tg. Mureș, Brașov, Cluj etc. În 1904 grevele se extind în întreaga Transilvanie. Una dintre cele mai mari lupte de clasă care s-au desfășurat în 1904 (20—25 aprilie) a fost greva generală a feroviarilor

lor. Ea a fost atât de puternică, încât a tulburat întreaga viață economică din Transilvania prin paralizarea circulației feroviare. Greva a fost reprimată în mod sîngeros de către autoritățile burghezo-moșierești cu ajutorul unor elemente reformiste din P.S.D.

În perioada 1901—1904, sub influența mișcării muncitorești, s-a întesit și lupta țărănimii muncitoare din Transilvania pentru pămînt și pentru drepturi politice. Au izbucnit greve ale muncitorilor agricoli, în special ale secerătorilor. Una dintre luptele desfășurate în Transilvania care au avut un răsunset deosebit a fost cea a țărănilor din Aleșd. La 25 aprilie 1904, în comuna Aleșd, județul Bihor, s-au adunat cîteva mii de țărani, cerînd să li se satisfacă revendicările. Împotriva țărănilor care cereau pămînt, scăderea impozitelor și încetarea prigoanei la care erau supuși socialiștii, autoritățile austro-ungare au trimis jandarmi, care au ucis peste 30 de țărani și au rănit alți 150. La vestea celor întîmplate, țărăni din împrejurimi au protestat în mod energic prin întruniri și manifestații, cerînd pedepsirea ucigașilor.

Speriate de acțiunile revoluționare ale maselor populare, elementele reformiste ale P.S.D. făceau neîncetate apeluri la muncitori să folosească în lupta lor numai metode „pașnice“.

În timp ce mișcarea muncitorească de pe teritoriul țării noastre era în plină frămîntare, iar masele țărănești luptau pentru pămînt (acțiunile din județul Vaslui din 1904 etc.), în Rusia a izbucnit revoluția burghezo-democratică din 1905. Acest mare eveniment, cu adînc răsunset internațional, a dat un puternic impuls luptei pentru dezvoltarea pe o bază mai largă a mișcării muncitorești din România.

2. Avîntul mișcării muncitorești din România.

Influența primei revoluții burghezo-democratice din Rusia (1905—1907).

Crearea Comisiei generale sindicale din România (1906)

Avîntul mișcării muncitorești din România din anii 1905—1907 își avea rădăcinile în realitățile vieții social-economice și politice interne. Creșterea numerică a proletariatului, întesirea exploatării ca urmare a trecerii capitalismului în ultimul său stadiu de dezvoltare — imperialismul —, lupta muncitorilor împotriva cor-

porațiilor, toate acestea au stat la baza avîntului revoluționar din anii 1905—1907. Avîntul mișcării muncitorești din 1905—1907 a distrus legenda despre lipsa de viabilitate a ideilor socialiste în România, pe care ani de-a rîndul o propagaseră „generoșii“.

Mișcarea muncitorească din România a continuat să se dezvolte în lărgime și după anii 1905—1907 și, antrenînd o parte din ce în ce mai mare a clasei muncitoare, a devenit o forță de care se temeau clasele stăpînitore.

Izbucnirea revoluției burghezo-democratice din Rusia în 1905 a marcat un eveniment de cea mai mare importanță pentru mișcarea muncitorească internațională. Ea a deschis „epoca celor mai adînci zguduiri politice și furtuni revoluționare“¹, a însemnat începutul unui avînt puternic al mișcării muncitorești în Europa și al mișcării de eliberare națională a popoarelor înrobite din Asia.

Vestea că poporul rus s-a ridicat la luptă revoluționară împotriva autocrației țariste a exercitat o influență adîncă și a insuflat un avînt puternic mișcării muncitorești și țărănești din lumea întregă. „Către proletariatul din întreaga Rusie — scria V. I. Lenin — își îndreaptă acum cu o nerăbdare febrilă privirile proletariatul din întreaga lume“².

Spre proletariatul rus și-a îndreptat privirea și proletariatul român. Situația grea în care se aflau clasa muncitoare și țărănimia din țara noastră și dorința lor de a găsi calea de eliberare explică răsunsetul larg pe care l-a avut în România revoluția rusă din 1905—1907.

În urma desfășurării revoluției din Rusia, lupta muncitorilor și țărănilor din țara noastră împotriva exploatării și asuprii a luat avînt. Revoluția a arătat în mod concret clasei muncitoare metode noi de luptă și a îndemnat-o la organizare.

În acești ani, procesul de organizare a muncitorilor în vederea luptei pentru satisfacerea propriilor lor revendicări s-a împletit cu acțiunile de solidarizare a maselor cu prima revoluție populară rusă.

Prima manifestare puternică de solidarizare a clasei muncitoare din România cu revoluția rusă a avut loc în ziua de 24 ia-

¹ „Cea de-a 50-a aniversare a primei revoluții ruse. (Tezele P.C.U.S.)“, în „Scînteia“ din 23 ianuarie 1955.

² V. I. Lenin, Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 86.

nuarie 1905, cînd cercul socialist „Romînia muncitoare” a organizat în sala „Eforia” din Bucureşti o mare întrunire publică. Peste 2.000 de muncitori din Bucureşti au luat parte la această întrunire de solidarizare cu proletariatul rus. Poliţia a încercat zadarnic să intimideze pe muncitori, bruscîndu-i şi închizînd sala. Protestul energic al participanţilor a silit autorităţile să redeschidă sala şi astfel întrunirea a avut loc. Luînd cuvîntul la întrunire, I. C. Frimu arăta, printre altele, că datoria muncitorilor din Romînia este „de a trage învăţăminte din cele ce se petrec în Rusia şi de a organiza pe muncitori...”

În moţiunea pe care au votat-o cu entuziasm, participanţii la întrunire protestau împotriva măcelului sîngeros organizat de guvernul ţarist la 9 ianuarie în piaţa Palatului de iarnă. Adunarea a trimis un salut frăţesc muncitorilor ruşi, care luptau pentru libertatea poporului.

Cîteva zile după întrunirea din sala „Eforia”, cercul „Romînia muncitoare” din Bucureşti a tipărit gazeta „Jos despotismul”, consacrată evenimentelor din Rusia. În articolul de fond stătea scris: „Sîngeroasele fapte petrecute în Rusia au caracterul unei revoluţii politice şi sociale. Mişcarea a putut fi înnăbuşită în sînge pentru moment (este vorba de evenimentele petrecute în „Duminica sîngeroasă”. — *Nota red.*); ea a fost însă anunţătoarea unei furtuni care se va dezlănţui în curînd şi, zguduind din temelii puternicul imperiu, va răsturna un regim şi va transforma o societate.

Elementul acestor furtuni a ieşit la iveală: e proletariatul industrial, conştient de menirea lui de clasă...

Muncitorimea romînă se uneşte cu proletariatul internaţional pentru a-şi afirma solidaritatea cu cei în luptă”.

Intruniri de solidarizare cu revoluţia rusă au avut loc şi în alte oraşe ale ţării. La Iaşi, muncitorii şi intelectualii înaintaţi au înfierat crimele ţarismului şi au cerut eliberarea marelui scriitor proletar Maxim Gorki, arestat de guvernul ţarist.

O manifestare grăitoare a solidarităţii internaţionale a muncitorilor din Romînia cu proletariatul din Rusia a fost sprijinul pe care ei l-au dat marinarilor revoluţionari de pe crucişătorul „Potemkin”. Marinarii de pe crucişătorul „Potemkin” au fost primii care au ridicat steagul revoluţiei în flota ţaristă din

Marea Neagră. Lipsit de carburanţi şi de alimente, crucişătorul a fost nevoit să ancoreze la Constanţa. Aici marinarii au fost primiţi sărbătoreşte de populaţia oraşului. Cercurile muncitoreşti din întreaga ţară au creat comitete de ajutorare a potemkiniştilor, au organizat colecte şi i-au ajutat să-şi găsească de lucru. Protestele muncitorimii şi ale opiniei publice progresiste din ţară au împiedicat guvernul burghezo-moşieresc român să extrădeze în Rusia pe marinarii revoluţionari. Muncitorii au reuşit, prin comitete de apărare create de ei, să scape pe mulţi marinari de prigoana autorităţilor romîneşti şi de urmărirea ohranei ţariste.

Mulţi potemkinişti au rămas în Romînia şi s-au încadrat activ în mişcarea muncitorească.

Paralel cu aceste manifestări de solidarizare s-a intensificat procesul de organizare a muncitorilor. Lupta împotriva corporaţiilor patronale, pentru crearea organizaţiilor proprii de clasă a atras mase din ce în ce mai largi de muncitori. Din primele zile ale lunii ianuarie 1905 au avut loc o serie de consfătuiri ale muncitorilor pe unele ramuri de producţie, care au luat hotărîrea de a se organiza cît mai curînd în sindicate bazate pe principiul luptei de clasă şi al internaţionalismului proletar. Din februarie 1905, cînd a luat fiinţă primul sindicat, şi pînă la sfîrşitul anului 1906 s-au creat în principalele centre industriale din ţara noastră peste 50 de sindicate în diferite ramuri de producţie.

Dorinţa de luptă şi de organizare a muncitorilor se îndrepta mai cu seamă spre mişcarea sindicală. Deşi numărul şi activitatea cercurilor socialiste „Romînia muncitoare” au crescut, ele nu aveau o conducere centralizată; în sînul cercurilor predominau confuzii ideologice, ca urmare a influenţei ideilor oportuniste din mişcarea socialistă de dinaintea anului 1900.

În aceste condiţii, cînd sindicatele şi cercurile „Romînia muncitoare” activau răzleţ, un rol deosebit de important în orientarea mişcării muncitoreşti l-a avut seria a doua a gazetei „Romînia muncitoare”, „organ social-democrat săptămînal”, care a început să apară la 5 martie 1905. Programul „Romîniei muncitoare”, expus în articolul „Rolul nostru” apărut în primul număr, arăta că gazeta va fi exponentul intereselor clasei muncitoare, pe care îşi propunea „a o trezi, a o lumina, a o organiza”.

În 1905 și mai cu seamă în 1906 au avut loc mari acțiuni greviste ale muncitorilor din România. Astfel au fost grevele de la Șantierul naval din T.-Severin, de la Societatea petroliferă „Steaua română” (1905), greva celor 6.000 de muncitori cizmari, greva tîmplarilor, a factorilor poștali, a muncitoarelor de la Regie (București), greva muncitorilor din portul Galați (1906) etc.

Mari lupte greviste au avut loc și în Transilvania. În ianuarie și în mai 1906 au izbucnit greve la Timișoara. În ianuarie 1906, cu ocazia grevei muncitorilor feroviari din Timișoara, jandarmii au omorît 7 muncitori și au rănit alți 40. Jandarmii au fost folosiți de asemenea și împotriva minerilor de la Lupeni, care declaraseră grevă. Înfruntînd teroarea, minerii și-au impus revendicările lor. La Lugoj au avut loc mișcări de protest împotriva terorii și împotriva arestării mai multor conducători ai muncitorimii.

Expoziția jubiliară organizată în vara anului 1906 de guvernul burghezo-moșieresc în scopul lingușirii regelui Carol și înșelării poporului a primit o ripostă hotărîtă din partea clasei muncitoare. O serie de greve au izbucnit chiar pe șantierele expoziției. Cercul socialist „România muncitoare” a publicat manifestul „40 de ani de sărăcie, de robie și rușine” (tipărit în 1906 în două ediții). Acesta este unul dintre documentele cele mai importante pe care le-a elaborat mișcarea muncitorească din România în perioada de avînt din anii 1905—1907.

Manifestul, în prima parte, făcea o caracterizare generală a situației social-economice și politice a României în cel de-al 40-lea an de domnie a lui Carol de Hohenzollern, subliniind mizeria adîncă a clasei muncitoare și a țărănimii. În aceste condiții, se spunea în manifest, „poporul nu-și poate schimba într-o clipă jalea și obida în chioțe de veselie”. În partea a doua, sub titlul „Soluții și îndemn la luptă”, erau expuse principalele revendicări cuprinse în programul mișcării socialiste. În manifest se sublinia necesitatea refacerii partidului. „Idealul nostru apropiat — spune manifestul — trebuie să fie un partid socialist al muncitorilor”.

Acțiunile greviste din anii 1905—1906 din România erau strîns legate de luptele muncitorimii pentru organizarea sindica-

telor. Grevele conduse de sindicate se soldau în multe cazuri cu victoria greviștilor. Aceste izbînzi au dus la creșterea prestigiului sindicatelor, la mărirea numărului membrilor lor și la înființarea de noi organizații sindicale. De aceea a apărut ca o necesitate firească cerința unificării organizatorice a sindicatelor pentru coordonarea acțiunilor muncitorești pe întreaga țară.

Unificarea mișcării sindicale sub o conducere centrală s-a realizat în urma *primei conferințe a sindicatelor și a cercurilor socialiste din România*, ținută la București în zilele de 13—15 august 1906. La conferință au participat 94 de delegați din centrele mai importante din țară: București, Iași, Galați, Brăila, Pașcani, Cîmpina, Constanța etc. Ordinea de zi a conferinței a fost următoarea: 1) organizarea sindicală; 2) sindicatele și corporațiile; 3) raportul dintre mișcarea sindicală și cea politică; 4) organizarea propagandei; 5) grevele și declararea lor; 6) 1 Mai și sindicatele; 7) legislația muncii. La conferință au participat și delegați ai cercurilor socialiste. Prin aceasta sfera discuțiilor s-a extins și asupra problemelor de propagandă socialistă și de creare a unei organizații politice a clasei muncitoare.

Sarcina principală care stătea în fața conferinței era centralizarea mișcării sindicale, stabilirea principiilor sale organizatorice într-un statut general și alegerea unui organ central. Raportor la problema centralizării sindicatelor a fost Al. Constantinescu, care a scos în evidență faptul că în formarea sindicatelor din România un rol deosebit l-au avut cercurile socialiste „România muncitoare”, în special după 1905.

La conferința din 1906 s-au făcut simțite, pentru prima oară după trădarea săvîrșită de elementele burghezo-liberale în 1899, diferitele tendințe în mișcarea muncitorească din România. O poziție înaintată, de stînga, au avut în timpul dezbaterilor Ștefan Gheorghiu, I. C. Frimu, Al. Constantinescu și alți delegați care militau pentru ridicarea conștiinței de clasă a muncitorimii în scopul organizării ei într-un partid politic propriu. Aceștia au combătut cu tărie corporațiile și au cerut ca toate grevele muncitorești să fie organizate și conduse de sindicate. Elementele de stînga nu au putut însă întotdeauna să-și impună punctul de ve-

dere, din cauza elementelor reformiste în frunte cu dr. Ghelerter, care recomandau muncitorilor să se limiteze în luptele lor la revendicări pur economice, să nu părăsească corporațiile și să se folosească de ele, să nu ajute pe greviștii neorganizați etc.

Importanța acestei conferințe constă în faptul că ea a realizat centralizarea organizatorică a mișcării sindicale, dând un nou impuls procesului de organizare a sindicatelor și propagandei socialiste. În fruntea Comisiei generale sindicale au fost aleși Al. Constantinescu, I. C. Frimu etc. Redactor responsabil al gazetei „România muncitoare” a fost numit M. Gh. Bujor.

În perioada care a urmat conferinței din 1906, luptele muncitorimii au crescut. Au izbucnit numeroase greve în întreaga țară, iar împotriva corporațiilor au fost organizate mari întruniri și demonstrații de protest în orașele Ploiești, Brăila, Galați, Iași, București etc. La aceste întruniri participau mii și mii de muncitori. Prin moțiunile votate, aceștia cereau desființarea legii corporațiilor, aplicarea prevederilor din legea minelor în legătură cu limitarea muncii femeilor și copiilor, legislație pentru protecția muncii, repaus duminical complet etc.

3. Răscoala țăranilor din 1907.

Poziția mișcării muncitorești față de răscoală

În primăvara anului 1907, țăranimea din România, lipsită de pământ, apăsată de învoielile agricole înrobitoare, obligată să muncească pământul moșierilor sub paza vătafilor, s-a ridicat la luptă pentru a-și face singură dreptate, pentru a-și rezolva revendicările pe cale revoluționară.

Răscoala din 1907 a fost pregătită de însuși mersul dezvoltării istorice a României. Ea a apărut înainte de toate ca rezultat firesc al proceselor petrecute în economia agrară.

Împletirea relațiilor capitaliste cu rămășițele feudale în agricultură au dus la înrăutățirea situației materiale a țăranimii, la ascuțirea conflictelor dintre țăranime și exploatații săi.

Prin amploarea și intensitatea ei, prin importanța sarcinii pe care era chemată s-o rezolve, răscoala din 1907 se înscrie

în istoria patriei ca unul dintre momentele importante ale luptei țăranimii.

Acest eveniment remarcabil din trecutul de luptă al poporului nostru ocupă în același timp un loc de seamă în cadrul noii epoci de mișcări revoluționare, de mari lupte de clasă pe care le-a inaugurat pe plan mondial, o dată cu intrarea capitalismului în imperialism, prima revoluție populară (1905—1907) din Rusia.

V. I. Lenin a apreciat în mod deosebit răscoala țăranilor din 1907. În conspectele sale asupra lucrării „Tendința de dezvoltare a economiei mondiale” de economistul german Schilder, Vladimir Ilici Lenin făcea următoarea remarcă: „Răscoala țăranilor din România în 1907 (primăvara) a jucat același rol pentru îmbunătățirea situației lor ca și revoluția din Rusia în 1905—1907”¹.

Principalul obiectiv al țăranimii sub semnul căruia s-a desfășurat răscoala din 1907 a fost cucerirea pământului moșieresc. Cererea „Vrem pământ!” a devenit, în toila mișcării, lozincă generală a răsculaților, steagul lor de luptă.

Luptele duse de clasa muncitoare din România și evenimentele revoluționare din Rusia au exercitat o puternică înfrurire asupra luptei țăranimii române. Între 1904 și 1906, în diferite județe ale țării, ca Vaslui, Roman, Dorohoi etc., au avut loc mișcări și frământări țăranesti sporadice, izolate și fărâmițate.

Răscoala din 1907 a cuprins întreaga țară, fiind îndreptată împotriva stăpînirii de clasă a moșierimii.

Revolta care mocnea în rîndurile țăranimii a izbucnit ca un adevărat incendiu.

Răscoala țăranilor din 1907 a izbucnit în prima decadă a lunii februarie în comuna Flămînzi, jud. Botoșani. De acolo ea s-a lărgit, cuprinzînd de-a lungul Prutului noi sate.

Țăranii luau cu asalt primăriile, goneau pe arendași, înconjurau și atacau curțile moșierești, cereau „pământ cu 25 de lei falcea, anularea tocmelilor agricole”. Din ce în ce mai mult se făcea auzit strigătul unanim al țăranimii: „Vrem pământ!”

¹ V. I. Lenin, *Caiete despre imperialism*, Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1939, pag. 65.

Partidul liberal căuta să folosească începutul răscoalelor ca un mijloc de presiune asupra guvernului conservator. De asemenea, folosind faptul că unii dintre arendașii din nordul Moldovei erau evrei, liberalii încearcă să creeze o diversiune antisemită, îndreptînd pe țărani împotriva arendașilor evrei. Dar se vedește repede că țărani s-au răscolit împotriva tuturor exploataților, moșieri sau arendași, indiferent de naționalitatea lor. Prefectul județului Botoșani raporta la 1 martie ministrului de interne: „...Lățindu-se asemenea mișcări ca fulgerul din comună în comună, (țărani) au început a devasta și curțile și averile tuturor proprietarilor și arendașilor, nemaiținînd seama dacă sînt evrei, romîni, armeni sau alte naționalități, transformîndu-se astfel aceste mișcări într-o adevărată revoluție, administrația neputîndu-i opune nici o rezistență“.

Punctul culminant al mișcării din Moldova a fost atins între 6 și 9 martie, cînd răscoala s-a răspîndit și asupra județelor din centrul și sudul Moldovei. După 9 martie văpaia răscoalei se aprinde cu o putere deosebită în județele din Muntenia și din Oltenia. Între 12 și 13 martie răscoala s-a întins în special în regiunea de șes a Dunării. În jud. Teleorman răscoala a căpătat o intensitate deosebită în 85 de comune; în jud. Vlașca 52 de comune au fost cuprinse de răscoală în mai puțin de 2 zile (10—11 martie); în jud. Olt răscoala s-a desfășurat deosebit de violent timp de 3 zile (12—15 martie) în 31 de comune; în jud. R.-Sărat mișcarea a cuprins 38 de comune.

O extindere deosebită a căpătat-o răscoala în Oltenia. Principalul focar al răscoalei țaranilor din Oltenia a fost jud. Dolj, unde au fost cuprinse în 3—4 zile de iureșul mișcării 94 de comune din cele 160 cîte avea Doljul. Țărani au incendiat $\frac{2}{3}$ din conacele atacate și au ars sau au distrus peste 600 de magazii și pătule.

Formele de luptă ale răsculaților erau caracteristice mișcărilor țărănești în general. Porniți în cete numeroase, ei ocupau cu forța primăriile, incendiau arhivele cu tocmelile agricole din cancelariile acestora și din administrațiile moșiilor, izgoneau pe moșieri și pe arendași din sate, le înconjurau și atacau casele. Răsculații distrugeau sau ardeau conacele, uneori împărțeau între ei cerealele și inventarul agricol. Pe drum, mai ales în Mun-

tenia și în Oltenia, țărani distrugeau legăturile telefonice pentru ca să îngreuiuze comunicația și să încetineze deplasarea trupelor spre localitățile unde acționau răsculații.

În timp ce flăcările răscoalei cuprindeau satele, țărani se adunau în cete numeroase și porneau asupra orașelor, unde se refugiase majoritatea moșierilor și arendașilor. La 4 martie au pătruns în Botoșani, prin toate barierele orașului, peste 2.000 de țărani, cu toată împotrivirea armată pe care au întîmpinat-o. De asemenea de barierele orașului Iași s-au apropiat cete de mii de răsculați. La diferite bariere ale orașului aveau loc ciocniri violente cu armata. În Galați, detașamentul de represiune, condus de sublocotenentul Ion Antonescu, singerosul dictator fascist de mai tîrziu, a împușcat 14 locuitori ai cartierelor mărginașe Lozoveni și Vadul Ungurului din grupul de răsculați care venea spre prefectură. În Muntenia, coloanele de răsculați, care variau între 1.000 și 8.000 de oameni, căutau să pătrundă în orașele R.-Sărat, Craiova, Giurgiu, Buzău, Pitești, Turnu-Măgurele, Tg.-Jiu, Caracal, Turnu-Severin și altele. Mișcarea țaranilor îndreptată împotriva orașelor a fost, prin urmare, o mișcare generală, care a cuprins aproape toate centrele mai însemnate ale Munteniei, Olteniei și Moldovei, în special reședințele de județe. Prin încercările de a pătrunde în oraș, țărani urmăreau nu numai să se răfuiască cu proprietarii și arendașii care părăsiseră moșiile, ci să și impună autorităților puterii de stat reglementarea învoielilor agricole în condiții mult mai ușoare pentru ei, scăderea impozitelor și reforma agrară. Lupta împotriva puterii politice ca un scop conștient nu intra în țelurile țaranilor, dar atitudinea dîră a țărănimii constituia de fapt o amenințare a puterii politice.

Împotriva răsculaților guvernul burghezo-moșieresc a pus pe picior de război 140.000 de soldați. Neputînd face față situației, conservatorii se pregăteau să apeleze la forțele armate austro-ungare. La 13 martie, dată fiind amploarea uriașă a răscoalei și caracterul ei extrem de violent în Muntenia, conservatorii au încheiat cu liberalii o înțelegere pentru „a salva patria de pericol“.

Înțelegerea dintre partidele burghezo-moșierești s-a săvîrșit sub lozinca lansată de conservatorul Petre Carp: „Întii repre-

siunea, apoi vom aviza". Cu această misiune a venit la guvern partidul liberal (prim-ministru era D. A. Sturdza, ministru de interne Ion I. C. Brătianu, iar ministru de război generalul Al. Averescu), care era ajutat necondiționat de majoritatea parlamentară conservatoare și de monarhia de Hohenzollern.

Guvernul liberal a continuat și a întărit acțiunile represive începute de conservatori, acțiuni care au intrat în istorie ca un cumplit act de acuzare împotriva burgheziei și moșierimii. Țara a fost transformată într-un vast teatru de operații militare. „Misiunea trebuia să fie privită... întocmai ca și o operație de război”, suna o instrucțiune militară.

Focul artileriei a șters zeci de sate de pe fața pământului în județele Vlașca, Teleorman, Olt, Dolj, Romanați și Mehedinți.

Sîngeroasa represiune s-a dezlănțuit deosebit de puternic către sfîrșitul răscoalei și după înfrîngerea ei.

Tributul de sînge plătit de țărani în 1907 claselor exploatare în lupta pentru pămînt se ridică la peste 11.000 de oameni. Această cifră imensă este o mărturie vie a măreției răscoalei și a tragismului înfrîngerii ei. Alte zeci de mii de țărani au fost arestați, condamnați la ani grei de închisoare, torturați în mod bestial de moșieri, arendași și trupele de represiune.

În timpul răscoalei din 1907, singura clasă socială care a sprijinit lupta țărănimii a fost proletariatul. Aceasta se vedește în unele acțiuni comune de luptă cu țărănimea muncitoare, în grevele izbucnite în unele localități, în întrunirile de solidaritate organizate în diferite centre ale țării.

În numeroase orașe, cînd mii de țărani atacau barierele acestora, populația nevoiașă orășenească se găsea alături de răsculați. Printre elementele orășenești care au suținut spontan lupta țărănimii se aflau mulți muncitori, ucenici etc. Deși în 1907 nu exista în România un partid marxist revoluționar, totuși unele organizații muncitorești locale au sprijinit lupta țăranilor. La Pașcani, muncitorii cefești membri ai cercului socialist din localitate, împreună cu țărani răsculați, au atacat trenul în care erau transportați răsculații arestați în comuna Ruginoasa, eliberînd pe cîțiva dintre ei. O altă acțiune asemănătoare a avut loc pe linia Dolhasca—Fălticeni, în dreptul cantonului Dolhești. La Buhuși, un număr de peste 200 de muncitori de la fabrica de

postav din localitate s-au alăturat țăranilor din împrejurimi și au demonstrat cerînd împărțirea pămînturilor. Aflînd de răscoala țăranilor din localitățile învecinate, un grup de muncitori petroliști din fostul județ Prahova au părăsit lucrul și, purtînd steagul roșu, s-au alăturat țărănimii răscolate.

În timpul mării răscoale țărănești au avut loc demonstrații și întruniri de solidaritate, la care clasa muncitoare și-a exprimat cu putere protestul și indignarea față de teroarea sîngeroasă dezlănțuită de clasele stăpînitoare împotriva țărănimii. La București, de pildă, a avut loc la 11 martie 1907, în sala „Eforia”, o adunare la care au participat peste 5.000 de muncitori. În moțiunea adoptată la această adunare, muncitorii protestau împotriva exploatarei seculare a țăranilor, urcării neconținute a arenzilor, creșterii impozitelor și lipsei de drepturi și de libertăți politice.

Participarea a mii de muncitori la întrunirile de solidaritate cu țărănimea răscolată organizate și în alte centre, ca Iași, Galați, Brăila etc., reflectă interesul viu pe care clasa muncitoare îl manifesta față de situația țărănimii, caldă simpatie cu care ea îmbrățișa mișcarea țărănească.

În perioada evenimentelor din martie, în diferite uzine și alte întreprinderi din numeroase localități au izbucnit peste 15 greve muncitorești. Astfel, la Galați au declarat grevă muncitorii de la fabrica Goetz, docherii din port și lucrătorii altor 3 întreprinderi din localitate. La Brăila au intrat în grevă căruțașii din port, la Slănic-Prahova lucrătorii de la salină au programat o manifestație împotriva direcțiunii, iar lucrătorii de la fabrica societății „Argeșul” au început să se agite. La Ploiești au încetat lucrul muncitorii de la „Cazangeria Carol Klein”.

Frămîntări deosebit de puternice au avut loc în centrul muncitoresc din Valea Prahovei, acolo unde se afla unul dintre detașamentele principale ale proletariatului din România, petroliștii, care aveau legături strînse cu țărănimea. Grevele din regiunea petroliferă au fost mai puternice, mai organizate.

În a doua jumătate a lunii martie s-a semnalat o intensă frămîntare printre muncitorii din București. O deosebită îngrijorare în cercurile guvernamentale au provocat frămîntările muncitorilor cefești din București, care se pregăteau să intre în

grevă. Izbucnirea acestei greve ar fi paralizat în bună parte mișcarea trupelor de represiune.

În opoziție cu starea de spirit a clasei muncitoare, elementele oportuniste din conducerea cercurilor socialiste și a Comisiei generale a sindicatelor din România au dezaprobat răscoala țăranilor. În apelul care fixa linia generală de conduită a elementelor oportuniste tocmai în momentul când răscoala era în toi, apel intitulat „Către muncitori și țărani, către studenți“, se nega însăși rațiunea mișcării, susținându-se că țăranii nu trebuie să recurgă „la mijlocul cel mai periculos de luptă“, pentru că el ar fi „în același timp cel mai neeficace“¹. „Țărani — se spunea în apel —, nu prin răscoală veți ajunge la un rezultat folositor și trainic“². Negînd lupta revoluționară ca mijloc de rezolvare a problemei agrare, liderii oportuniști preconizau soluții care nu înlăturau în fond dominația economică a moșierilor asupra țăranimii. Printre ele figurau îmbunătățirea sistemului de arendare, reforma impozitelor și a administrației, introducerea votului universal etc.

C. Dobrogeanu-Gherea a avut și în 1907 o poziție oportunistă față de răscoalele țărănești. El făcea parte din rîndurile celor care apelau la țărani să înceteze lupta și preconizau rezolvarea reformistă a problemei țărănești. Negînd energia revoluționară a țăranimii și capacitatea ei de a fi principalul aliat al proletariatului, elementele oportuniste s-au situat pe pozițiile reformiste ale Internaționalei a II-a, scufundîndu-se adînc în mlaștina oportunismului.

Poziția reformistă a elementelor oportuniste din conducerea mișcării socialiste din România era combătută atît prin vorbe cît și prin fapte de către mulți militanți din cadrul mișcării socialiste.

În spiritul simpatiei deschise față de lupta țăranimii își ducea activitatea pe Valea Prahovei neobositul luptător Ștefan Gheorghiu. El a desfășurat o vie activitate propagandistică printre muncitori și în rîndul soldaților pentru sprijinirea luptelor țăranimii.

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916“, Editura C.G.M., 1947, pag. 358.

² Op. cit., pag. 359.

Autoritățile nu au pierdut prilejul de a lovi în Ștefan Gheorghiu. El a fost arestat și supus la un regim de distrugere fizică, care i-a zdruncinat sănătatea. Muncitorimea conștientă din țară și-a ridicat cu tărie glasul împotriva arestării lui Ștefan Gheorghiu.

Un document deosebit de important în care se oglindește atitudinea elementelor înaintate față de evenimentele din martie 1907 este apelul-manifest intitulat „Către concentrați și rezerviști“. Protestînd împotriva mizeriei în care era ținută țăranimea, grupul de socialiști înaintați, între care M. Gh. Bujor, îndemnau pe muncitorii îmbrăcați în haine militare să nu tragă în țăranii răsculați.

„Voi știți, tovarăși — scrie „România muncitoare“ —, cît de drepte sînt cererile țăranilor apăsați de proprietari, de arendași și de boierimea romînă și de orice neam, de baștină sau de viță mai nouă.

După cum mizeria vă împinge pe voi la greve, la luptă, tot mizeria i-a împins și pe țărani la răscoală.

Voi știți atunci, ca muncitori cinstiți, ca tovarăși bravi și ca luptători neînfrinți, care e datoria lucrătorului încătușat în livreaua cazonă; să nu tragă niciodată în cei ce suferă, în tovarășii de muncă, în frați, surori, rude sau părinți... Arătați prețutindeni pe dușmanul adevărat și, dacă va fi nevoie și dacă va fi cu putință, dați-vă de partea răsculaților ca să luptați contra acestui dușman.

...Niciodată gloanțele voastre în pieptul țăranilor asupriți“¹.

Apelul reflecta năzuința de a imprima desfășurării luptei un curs favorabil maselor țărănești. El a produs o impresie adîncă asupra celor mai diferite cercuri ale opiniei publice din România.

Elementele oportuniste din conducerea cercurilor muncitorești au condamnat acest manifest.

Apelul nu definea, totuși, locul și rolul proletariatului în evenimentele din 1907 și nu punea problema făuririi unei alianțe revoluționare a clasei muncitoare cu țăranimea răsculată.

Cu toate acțiunile desfășurate de clasa muncitoare în timpul răscoalei din 1907 și atitudinea înaintată a elementelor de stînga

¹ Op. cit., pag. 363—364.

din mișcarea socialistă, clasa muncitoare, singura clasă capabilă să conducă frontul de luptă pentru transformarea revoluționară a societății, nu a putut să îndeplinească atunci acest rol. „Proletariatul din România — arăta în această privință tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej —, tînăr, cu o conștiință slab dezvoltată, lipsit de un partid politic revoluționar cu o ideologie marxistă, nu putea uni lupta sa împotriva exploatării capitaliste cu lupta țărănimii”¹.

Luptele greviste și alte acțiuni duse de muncitorime în timpul răscoalei și participarea unor grupuri de muncitori la răscoala țărănilor au dovedit totuși creșterea spiritului de clasă al muncitorimii și au făcut să apară, deși într-o formă embrionară, conștiința necesității de a înfăptui alianța clasei muncitoare cu țărănimea.

Luptele muncitorimii din 1905—1907 și marea răscoală a țărănilor din 1907 au determinat schimbări în politica burgheziei și a moșierimii față de țărănime.

Legiuirile agrare pe care statul burghezo-moșieresc a fost nevoit să le adopte după 1907 interziceau munca la tarla și rușfeturile. Invoielile agricole, conform acestor legiuiri, urmau să fie înregistrate, iar arenda nu putea avea o durată mai mare de 5 ani. Prin lege se reglementa totodată prețul maxim al arendei, ca și minimul de salariu pentru muncitorii agricoli. În practică însă prevederile legilor cu privire la invoielile agricole erau sistematic încălcate de către moșieri, astfel că aplicarea lor a rămas iluzorie.

Printr-o lege din 1908 se creează, cu scop diversionist, Casa rurală pentru răscumpărarea unora dintre moșiile pe care boierii acceptau să le vîndă. Casa rurală urma să revîndă țărănilor aceste pămînturi în loturi de 5 ha. Desigur că marea masă a țărănimii, nedispunînd de sumele necesare cumpărării unor asemenea loturi, nu putea beneficia de prevederile acestei legi.

Legiuirile agrare care au urmat după 1907 au lovit într-o măsură oarecare în rămășițele feudale din economie și, cu toate că ele n-au distrus baza acestora — marea proprietate moșierească —, au contribuit la dezvoltarea mai largă a relațiilor

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 364.

capitaliste în agricultură. Situația grea în care se zbătea țărănimea nu și-a găsit însă rezolvarea. După răscoala din 1907, așa cum arată tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, „clasele exploatare au adoptat o politică de creare la sate a unei baze sociale de sprijin, prin întărirea burgheziei sătești cu ajutorul Casei rurale și al altor instituții special înființate în acest scop; iar pe de altă parte ele au introdus măsuri de terorizare sîngeroasă și permanentă a țărănimii, înființînd jandarmeria rurală”¹.

Burghezia și moșierimea au trecut la măsuri represive și la orașe, dezlănțuind o prigoană generală împotriva mișcării muncitorești, cu scopul de a împiedica organizarea muncitorilor în general și activitatea sindicatelor în special.

În ciuda terorii, mișcarea muncitorească continuă lupta.

4. Lupta pentru rețacerea partidului politic al clasei muncitoare. Crearea Uniunii socialiste din România. Congresul de rețacere a P.S.D. (1910)

O dată cu înnăbușirea în sînge a răscoalei țărănești din 1907, guvernul burghezo-moșieresc din România a dezlănțuit o prigoană sălbatică și împotriva mișcării muncitorești.

Scopul urmărit de burghezia și moșierimea romînă era de a împiedica organizarea clasei muncitoare și mai ales de a împiedica unirea luptelor muncitorești cu cele țărănești. Mulți conducători ai mișcării muncitorești au fost arestați și schingiuți sau expulzați din țară. Ștefan Gheorghiu, arestat pentru agitația revoluționară pe care o desfășura în rîndurile soldaților, a fost ținut în închisoare mai multe luni la Galați.

Sediile organizațiilor muncitorești au fost închise, gazeta „Romînia muncitoare” a fost confiscată de mai multe ori; burghezia și moșierimea nu voiau ca gazeta să ajungă în mîna masei muncitoare, de aceea căutau să împiedice apariția și răspîndirea ei. Clasa muncitoare n-a putut fi însă îngenuncheată. Ea a tras învățăminte din evenimentele care au avut loc și și-a intensificat lupta.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 178.

La 17 iunie 1907 s-a ținut la București o mare întrunire, la care au participat 7.000—8.000 de muncitori; întrunirea s-a încheiat cu o puternică manifestație de stradă. Manifestanții s-au îndreptat spre Ministerul de Interne, sprijinind astfel delegația trimisă de ei pentru a protesta împotriva politicii de teroare a guvernului. Represiunea însă a continuat, actele samavolnice ale organelor de stat burghezo-moșierești generalizându-se în întreaga țară. La București, Ploiești, Iași etc., sediile organizațiilor muncitorești au fost atacate. La Galați, sediul sindicatelor a fost devastat și o parte din conducătorii muncitorimii arestați. În semn de protest, muncitorii din Galați, întruniți în ziua de 18 iunie 1907, au hotărât declararea unei greve. Din cauză că întrunirile erau interzise, muncitorii greviști au folosit un mijloc original pentru a ocoli legile represive. Ei s-au adunat în lacul Brateș și au ținut întrunirea.

În ciuda terorii dezlănțuite de guvernul burghezo-moșieresc și ca răspuns la aceasta, în zilele de 29 iunie—1 iulie 1907 a fost convocată la Galați cea de-a doua conferință pe țară a organizațiilor sindicale și a cercurilor socialiste. La conferință au fost reprezentate 51 de organizații, care au trimis 87 de delegați. Mai multe organizații nu au putut trimite delegați din cauza terorii. Ordinea de zi a conferinței a fost următoarea: raportul comisiei generale a sindicatelor din România; presa mișcării; atitudinea față de corporații; tactica mișcării; chestiunea evreiască; raportul dintre mișcarea sindicală și cercurile socialiste „România muncitoare”; chestiunea trimiterii unei delegații la Congresul Internaționalei a II-a de la Stuttgart.

La conferință s-a făcut bilanțul muncii desfășurate de la prima conferință (1906), constatându-se că lupta clasei muncitoare în această perioadă s-a caracterizat prin puternice acțiuni pentru cucerirea dreptului de organizare a muncitorilor, pentru crearea de noi sindicate și cercuri „România muncitoare”, precum și printr-un început de centralizare politică a acestor cercuri. Mișcarea muncitorească a crescut numericeste, în ciuda neîntreruptei prigoane la care era supusă de către organele statului burghezo-moșieresc în cadrul faimoaselor acțiuni de „pacificare” întreprinse de guvernul liberal. Numărul membrilor înscrși în sindicate se ridica acum la 8.470. Influența po-

litică a mișcării muncitorești era însă mai mare decât cuprinderea organizatorică.

Conferința a adoptat o moțiune de protest împotriva masacrării țăranilor răsculați în 1907 și a prigoanei dezlănțuite de guvernul brătienist împotriva mișcării muncitorești. Discutând problema corporațiilor, conferința a lansat lozincă: „Nici un om și nici un ban la corporații”, lozincă al cărei conținut era lupta necruțătoare pentru desființarea legii reacționare a corporațiilor.

La conferință s-a discutat problema relațiilor dintre sindicate și organizațiile politice ale proletariatului, dar ea nu a reușit să precizeze caracterul acestor relații. Acest lucru a îngreuiat mult justa organizare și conducere a acțiunilor desfășurate ulterior de către clasa muncitoare. S-a ridicat de asemenea problema intensificării luptei pentru reînființarea partidului politic al clasei muncitoare.

La această conferință nu s-a hotărât refacerea partidului. Dar, trăgând învățăminte din luptele desfășurate pînă în 1907, conferința a hotărât crearea organului conducător al cercurilor socialiste „România muncitoare” sub forma unei „uniuni”, care în 1908 a primit denumirea de „Uniunea socialistă din România”. Conferința din 1907 a ales Comitetul Central al cercurilor „România muncitoare”, care a primit sarcina elaborării unui proiect de program și de Statut al uniunii.

La această conferință s-a făcut un pas important înainte pe drumul constituirii unei organizații a tineretului muncitoresc.

Statutul general provizoriu al Uniunii socialiste, adoptat la conferință, prevedea în legătură cu problema organizării tineretului că pentru răspîndirea ideilor socialiste în rîndul tineretului comitetele locale, ca și Comitetul Central, pot crea organizații speciale. Pe baza acestei prevederi a luat ființă, la 3 februarie 1908, primul cerc „Tineretul muncitor”.

Conferința a adoptat importanta hotărîre de restabilire a legăturilor cu mișcarea socialistă internațională și de trimitere a unei delegații la Congresul de la Stuttgart al Internaționalei a II-a, care a avut loc în același an. Conferința a ales Comisia generală a sindicatelor din România. Spre deosebire de comisia aleasă de conferința din 1906, care cuprindea numai reprezentanți

ai muncitorimii din București, în noua comisie au fost aleși și reprezentanți ai muncitorimii din celelalte orașe din țară.

Cu toate lipsurile manifestate la conferință, lucrările ei au ajutat luptei pentru întărirea mișcării sindicale și pentru refacerea partidului. Însăși desfășurarea lucrărilor conferinței, care a avut un puternic caracter de protest împotriva sălbaticelor măsuri de reprimare a mișcării muncitorești și a celei țărănești luate de guvernul burghezo-moșieresc, marca gradul de creștere a luptei proletariatului din România.

Hotărîrea de a se crea Uniunea socialistă din România în condițiile terorii instituite de burghezie și moșierime după răscoala din 1907 a însemnat un succes politic și organizatoric al mișcării muncitorești din România. Uniunea socialistă din România a avut un rol important în pregătirea refacerii partidului social-democrat.

În lupta împotriva mișcării muncitorești, burghezia și moșierimea au continuat și au înăsprit măsurile de represiune.

Sălbăticia represiunilor a stîrnit indignarea opiniei publice progresiste din țară și din întreaga lume. Congresul de la Stuttgart al Internaționalei a II-a, la care au luat parte și delegați din țara noastră, exprimînd voința clasei muncitoare internaționale, a protestat printr-o moțiune specială împotriva terorii din România. Congresul a trimis din partea proletariatului internațional un mesaj de solidarizare cu oamenii muncii prigoșiți din România și a dat tuturor delegaților la congres sarcina de a cere guvernelor din țările lor să intervină pe lângă guvernul român pentru a înceta teroarea.

În ciuda condițiilor deosebit de grele, lupta muncitorimii din România nu a încetat să se afirme. În întreaga țară au fost organizate mai multe întruniri de protest, la care, pe lângă revendicările clasei muncitoare, se cerea și rezolvarea problemei țărănești. La întrunirea care a avut loc în august 1907 la București, muncitorii au votat o moțiune în care cereau printre altele exproprierea în folosul țărănimii a tuturor moșiilor de la 500 ha în sus. Incluzînd în moțiunea votată această revendicare, muncitorii din București, deși limitau exproprierea la 500 ha, manifestau față de problema țărănească o atitudine diferită de cea pe care o adoptaseră anterior, în 1906, sub influența ele-

mentelor oportuniste din conducerea mișcării muncitorești. Exproprierea moșierimii a fost introdusă în moțiune din inițiativa elementelor înaintate din mișcarea muncitorească, care în timpul răscoalei din 1907 au înțeles necesitatea susținerii luptei țărănimii pentru pămînt.

În august și septembrie au avut loc mari întruniri, la care au participat mii de muncitori. În fața acestor manifestări de masă, guvernul a mobilizat puternice forțe armate și polițienești, ajun-gînd chiar la scoaterea în stradă a artileriei.

Muncitorii au continuat lupta împotriva corporațiilor. În noiembrie 1907 Comisia generală a sindicatelor din România a întocmit un memoriu, semnat de un mare număr de muncitori, în care se cerea desființarea corporațiilor. S-a hotărît înaintarea acestui memoriu parlamentului, iar în cazul în care parlamentul l-ar fi respins, urma să se organizeze o grevă generală pe întreaga țară. Această acțiune nu a putut fi dusă la bun sfîrșit, din cauză că listele cu semnăturile muncitorilor au fost confiscate de către poliție.

Conform hotărîrii luate la conferința din 1907, la 6 ianuarie 1908 s-a deschis cea de-a treia conferință pe țară a sindicatelor și cercurilor socialiste, al cărei punct principal de pe ordinea de zi era dezbaterea și votarea programului Uniunii socialiste și a statutelor sindicatelor și Uniunii socialiste.

La stabilirea definitivă a ordinii de zi, între elementele înaintate și cele reformiste s-au manifestat divergențe legate de data discutării programului, întrucît reformiștii voiau să amîne această dată. Elementele înaintate au criticat și faptul că programul nu a fost dezbătut în prealabil de către organizațiile din țară. Sub influența elementelor reformiste, conferința a scos de pe ordinea de zi discutarea programului. Aceasta a făcut ca la conferința din 1908 să nu fie lămurite principiile de bază ale mișcării muncitorești din România, întîrziindu-se elaborarea programului partidului.

În ce privește statutul Uniunii socialiste, la conferință au fost puse în discuție două proiecte: unul întocmit de cercul „România muncitoare” din București și altul de cercul din Iași. Conferința a luat ca bază de discuție proiectul întocmit de cercul din Iași, care cuprindea unele principii mai înaintate. În sta-

tutul Uniunii socialiste se arăta că uniunea îndrumază muncitorimea „spre desăvârșita ei dezrobire economică, politică și culturală. Ea își însușește programul mișcării socialiste internaționale și aderă la Biroul socialist internațional din Bruxelles” (Internaționala a II-a). Punctul 3 al statutului prevedea că din uniune putea face parte orice supus român de la 18 ani în sus, fără deosebire de neam, religie și sex, care recunoaște principiile uniunii. Statutul prevedea obligativitatea fiecărui membru al Uniunii socialiste de a face parte și din sindicat.

Principiile înscrise în statutul general al sindicatelor din România erau: lupta de clasă, solidaritatea internațională a muncitorilor, desființarea exploatării muncii sub orice formă.

Conferința din 1908 a discutat pe larg situația gazetei „România muncitoare” și a protestat împotriva repetatelor confiscări și a piedicilor puse de autoritățile burghezo-moșierești în apariția și difuzarea ei. S-au votat mai multe moțiuni. Una dintre acestea a fost închinată memoriei luptătorilor căzuți în revoluția rusă; în alte moțiuni se protesta contra terorii burghezo-moșierești, cerându-se amnistierea tuturor celor condamnați în urma răscoalei țărănești din 1907.

Prin adoptarea statutului Uniunii socialiste și a statutului general al sindicatelor, conferința din 1908 a contribuit la pregătirea refacerii partidului în condițiile dezvoltării mișcării muncitorești.

Sub presiunea elementelor înaintate, programul Uniunii, care nu a fost votat la conferință, a fost publicat în „Calendarul muncii” pe anul 1909, pentru a fi discutat de mase cât mai largi de muncitori.

Alături de lupta împotriva corporațiilor, pentru vot universal, pentru libertatea de organizare etc., un loc de frunte în activitatea mișcării muncitorești după 1907 îl ocupa lupta împotriva expulzării și pentru întoarcerea în țară a celor expulzați. S-a format o ligă a expulzaților, cu scopul de a organiza ajutorarea celor alungați din țară. Manifestațiile de 1 Mai (1908—1909) au căpătat un puternic caracter de protest împotriva expulzării, a prigoanei, a arestărilor.

Deși în anii 1908—1909 mișcarea grevistă a scăzut în intensitate, totuși în această perioadă s-au înregistrat o serie de

greve în diferite ramuri de producție pentru mărirea salariilor și reducerea zilei de muncă. Gazeta „România muncitoare” a re-introdus rubrica intitulată „Buletinul grevelor”.

Din 1908 gazeta „România muncitoare” a început să apară de două ori pe săptămână. În această perioadă s-au tipărit mai multe gazete ocazionale cu prilejul anumitor acțiuni și greve mai mari (de exemplu gazeta „Greva tipografilor” în iunie 1907). Au apărut gazete locale și de breaslă: „Dezrobirea”, organul sindical săptămânal din Brăila, „Buletinul”, organul sindicatului lucrătorilor țimplari, „Cizmarul” (1907), „Muncitorul căilor ferate” (București), „Înainte”, organ de luptă al muncitorilor gălățeni, „Muncitorul Olteniei” (Craiova, 1908—1909). În 1907 a început să apară revista „Viitorul social”, organul teoretic al mișcării muncitorești, care va apărea, cu unele întreruperi, până în 1916.

Toate acestea au contribuit la ridicarea nivelului conștiinței de clasă a proletariatului, pregătind terenul pentru refacerea partidului politic al clasei muncitoare.

Un rol important în lupta pentru refacerea partidului l-a avut succesul înregistrat în acest timp de mișcarea muncitorească în lupta împotriva diversiunilor ideologice ale burgheziei și moșierimii.

La începutul secolului al XX-lea burghezia și moșierimea au intensificat răspîndirea unor teorii reacționare, antipopulare, cum era, de pildă, semănătorismul¹ și poporanismul.

În anii 1906—1908 scribii claselor dominante au căutat să contrapună răspîndirii marxismului în România *poporanismul*, o teorie înrudită cu *narodnicismul* din Rusia, care considera țărănimea ca factor esențial în dezvoltarea social-economică a României. În revista „Viața românească” au fost publicate o serie de articole, scrise mai ales de C. Stere, prin care se încerca combaterea marxismului, în general, și a mișcării socialiste din România, în special.

¹ Numele provine de la revista „Sămănătorul”. Acest curent, care a avut o răspîndire mai largă în literatură, avea un substrat politic profund reacționar, pentru că sub aparența menținerii „tradițiilor poporului” — pe care o recomandau promotorii „semănătorismului” în frunte cu N. Iorga — se ascundea rezistența la orice manifestare a progresului, a ideilor înaintate.

Socialiștii din România au combătut printr-o puternică acțiune, dusă în coloanele gazetei „România muncitoare” și ale revistei „Viitorul social”, fondul reacționar al poporanismului și au demascat această manevră a reacțiunii. Scriind despre poporanism în 1910, „România muncitoare” arăta că „una din îndatoririle cele mai imperioase ale democrațiilor conștiinței... din țara aceasta, și cu atât mai mult a partidului socialist..., este de a demasca fără cruțare democratismul mincinos care se ascunde sub epitetul înșelător de poporanism...”

Acțiunea de demascare a poporanismului a avut o însemnată influență asupra gândirii social-politice a vremii. Dar, combătînd cu succes poporanismul, mișcarea muncitorească din România nu era îndreptată încă pe făgașul marxist-leninist. Dimpotrivă, sub influența ideilor oportuniste ale Internaționalei a II-a, C. Dobrogeanu-Gherea, care a avut un rol important în combaterea poporanismului, a elaborat teoria neoioabăgăiei și cea privind socialismul în țările înapoiate, teorii oportuniste, care au influențat în mod negativ mișcarea muncitorească din țara noastră.

Lupta pentru întărirea pozițiilor muncitorimii înaintate a fost greu lovită de aceste teorii nefaste, cărora C. Dobrogeanu-Gherea le-a dat circulație încă înainte de apariția lucrărilor sale publicate în 1910 și 1911.

Ignorînd conținutul real al proceselor petrecute în structura social-economică a României de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, Gherea susținea în mod eronat că exista o adîncă prăpastie între baza economică, denumită de el neoioabăgă, și suprastructura liberal-burgheză. Pornind de la această teză, în lucrările sale „Neoioabăgia” (1910) și „Socialismul în țările înapoiate” (1911), Gherea a adoptat concepția mic-burgheză a menșevicilor — caracterizată de Lenin drept tactică de transformare a proletariatului într-o jalnică anexă a claselor burgheze —, susținînd că nu proletariatului, ci burgheziei îi revenea rolul de hegemon în revoluția burghezo-democratică. El socotea că elementele „luminate” și „prevăzătoare” ale burgheziei romîne vor impune lichidarea relațiilor iobăgiste din țară și „crearea” de relații capitaliste moderne, prefăcînd astfel România într-o țară burghezo-democratică.

În ceea ce privește revoluția socialistă, Gherea a formulat așa-numita teorie a „socialismului în țările înapoiate”. Potrivit acestei teorii, străină de marxismul revoluționar, în România, ca și în alte țări mai înapoiate din punct de vedere economic, victoria socialismului era condiționată de victoria prealabilă a socialismului în țările occidentale, înaintate din punct de vedere economic.

Remarcînd în mod just că menținerea unor rămășițe puternice ale feudalismului în agricultură împiedica dezvoltarea forțelor de producție, C. Dobrogeanu-Gherea considera însă în mod greșit că nu prin confiscarea pămînturilor moșierești și împroprietărirea țăranilor se vor înlătura în modul cel mai radical aceste relații, ci prin răscumpărarea parțială a moșiilor de către statul burghezo-moșieresc și prin „introducerea” relațiilor capitaliste la sate.

Dezvăluind esența oportunistă a concepției neoioabăgiste a lui C. Dobrogeanu-Gherea, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej arăta că, fiind „străin de marxismul revoluționar, Gherea, ca și social-democrații din Europa occidentală, considera țăranimea ca un element individualist, reacționar, ignorînd imensele rezerve de energie revoluționară ale țăranimii apăsate de jugul moșieresc, ca și ideea fundamentală a marxism-leninismului care spune că alianța dintre proletariat și țăranime este o condiție principală a victoriei revoluției proletare”¹.

Teoriile oportuniste ale lui C. Dobrogeanu-Gherea, împrumutate în mare parte din arsenalul oportunist al Internaționalei a II-a, au influențat însăși pregătirea și desfășurarea congresului de refacere a partidului, care s-a ținut la începutul anului 1910.

Creșterea luptelor muncitorești împiedica tot mai mult guvernul în aplicarea politicii sale antipopulare. Pentru a lovi mișcarea muncitorească, pentru a frîna acțiunea de pregătire a refacerii partidului, siguranța statului burghezo-moșieresc a pus în aplicare o provocare mîrșavă în decembrie 1909, înscenînd un atentat împotriva primului-ministru, I. Brătianu. În urma acestui atentat a fost trecută prin parlamentul burghezo-

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 363—364.

moșieresc legea Orleanu (pe care presa socialistă o numea „scelerată”), prin care li se răpea muncitorilor din întreprinderile statului dreptul de a se organiza în sindicate și de a face greve.

Această măsură nu a dat însă rezultatele scontate de guvernul liberal. Dimpotrivă, manifestațiile și grevele muncitorești au crescut în amploare. La atacul burgheziei și al moșierimii, muncitorimea din întreaga țară a răspuns prin mari demonstrații de stradă. În ziua de 24 decembrie 1909 a avut loc la București o mare întrunire de protest contra legii Orleanu.

În timpul manifestațiilor împotriva legii Orleanu, muncitorii au început să ceară din ce în ce mai hotărât reînființarea partidului clasei muncitoare. În aceste condiții, congresul Uniunii socialiste, care avea să aibă loc la începutul anului 1910, a fost transformat în congres de refacere a Partidului social-democrat din România.

Refacerea partidului social-democrat era de mai mulți ani pe ordinea de zi a mișcării muncitorești din România. Votarea legii împotriva sindicatelor, prin valul de manifestații muncitorești pe care le-a determinat, a grăbit convocarea congresului de refacere a partidului. Astfel, lucrările congresului s-au deschis la 31 ianuarie 1910 la București. La acest congres, Uniunea socialistă a fost transformată în partid, căpătând denumirea de Partidul social-democrat din România. Congresul a avut următoarea ordine de zi: darea de seamă materială și morală a Uniunii socialiste; transformarea Uniunii socialiste în partid; votarea programului și a Statutului partidului; alegerea comitetelor etc. Au fost prezenți 94 de delegați, reprezentând 47 de organizații din 20 de localități.

Votarea programului partidului a fost unul dintre punctele centrale de pe ordinea de zi a congresului; discutarea programului a dat naștere la manifestări mai fățișe ale reprezentanților diferitelor tendințe din mișcare.

În expunerea de motive a programului se arăta că „Partidul social-democrat din România se inspiră din ideile socialismului științific și din principiile de program și tactică elaborate de congresele internaționale. El urmărește desființarea exploatării

muncii sub orice formă și înlocuirea ei prin socializarea mijloacelor de producție...”¹

Expunerea de motive sublinia faptul că partidul, situându-se pe poziții internaționaliste, este totodată „singurul partid cu adevărat național, căci el apără și reprezintă interesele tuturor claselor oprimate ale națiunii... El își propune să lupte pentru a ridica proletariatul și masele sătești cele mai de jos, spre a lua ele însele în mâini destinele României și a-i crea un loc de vrednicie și de fericire în mijlocul popoarelor înfrățite și eliberate de sub jugul capitalist”. Deși nu vorbea direct despre alianța dintre clasa muncitoare și țărănimă, expunerea de motive arăta că P.S.D. se considera ca pavăza cea mai sigură a țărănimii, „protectorul ei natural”. Insuficienta pregătire teoretică marxistă a elementelor înaintate și influența oportunismului din mișcarea muncitorească din România și a oportunismului Internaționalei a II-a au făcut ca în expunerea de motive să nu fie amintită sub nici o formă ideea dictaturii proletariatului.

Programul conținea revendicări general-democratice, ca vot universal, legislație muncitorească, dreptul de asociere și de grevă, drepturi egale pentru femei, laicizarea și gratuitatea învățământului, ziua de lucru de 8 ore, ocrotirea muncii femeilor, repaus duminical complet, contract colectiv de muncă, salarii egale pentru femei și bărbați etc.

În legătură cu problema agrară, congresul a desemnat o comisie pentru a studia această problemă și a prezenta concluzii la următorul congres al partidului.

Principiul de organizare a partidului social-democrat era cel teritorial, iar tactica prevăzută era cea a luptei parlamentare. Prin aceasta se limita considerabil sfera de acțiune a partidului, mai ales că, în condițiile sistemului electoral cenzitar din România, perspectiva alegerii de deputați socialiști în parlament lipsea aproape cu desăvîrșire.

Congresul a adoptat Statutul partidului.

Congresul din 1910 a dezbătut și problemele sindicale. În raportul prezentat se sublinia necesitatea îndreptării atenției spre întărirea organizațiilor de fabrică, pentru că lucrătorul din fa-

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 459.

brică, fiind adevăratul proletar, „va deveni cel mai bun luptător în mișcarea sindicală“. De asemenea s-a pus problema creării sindicatelor agrare. Mărginindu-se la cadrul strict legal, congresul a respins propunerea de organizare a sindicatelor ilegale acolo unde burghezia împiedica prin lege organizarea muncitorilor (în întreprinderile de stat).

La congres, elementele oportuniste s-au ridicat împotriva folosirii grevei ca armă de luptă, propunând să fie susținute de către Comisia generală a sindicatelor și partidul social-democrat numai grevele care erau declarate cu avizul conducerii centrale. Prin adoptarea rezoluției oportuniste în această problemă erau frinate acțiunile de luptă ale clasei muncitoare.

Într-un moment când contradicțiile de clasă se adânceau, reformiștii recomandau muncitorilor o activitate educativă, de ajutor reciproc, și nu calea luptei deschise, revoluționare, împotriva regimului burghezo-moșieresc.

În dezbaterile congresului s-au resimțit și unele influențe anarho-sindicaliste, care s-au oglindit în supraaprecierea rolului sindicatelor și în subaprecierea rolului partidului. La congres, delegații au protestat împotriva răpirii dreptului de organizare a salariaților din întreprinderile statului. De asemenea congresul a votat moțiuni prin care se cerea amnistierea soldaților care au refuzat să tragă în țărani răsculați în 1907 și se protesta contra terorii exercitate de guvernul liberal împotriva clasei muncitoare.

Cu toate lipsurile manifestate la congres, refacerea partidului a însemnat un succes al clasei muncitoare, care simțea nevoia unui partid politic propriu.

5. Activitatea P.S.D. între 1910 și 1914.

Poziția mișcării muncitorești față de războaiele balcanice

În anii care au urmat congresului (1910—1912), acțiunile de luptă ale clasei muncitoare au continuat, în ciuda piedicilor puse de conducerea oportunistă (pentru grevă fiind necesar, după cum s-a arătat, aviz favorabil din partea Comisiei generale a sindicatelor); lupta grevistă n-a putut fi împiedicată. Din ianuarie 1910 până la 1 iulie 1912 au izbucnit 126 de greve,

la care au participat 35.336 de muncitori, numărul total al zilelor de grevă ridicându-se la 530.245.

În februarie 1910 a avut loc greva a 2.000 de muncitori din portul Brăila. În iunie 1910 a avut loc greva a 10.000 de muncitori din același oraș, la care au participat muncitori din port, de la fabricile de celuloză, ciment, scinduri, precum și căruțași etc. Tot în acel timp a avut loc greva muncitorilor tipografi din București, greva docherilor din Galați, greva lucrătorilor din 8 tăbăcării din Ploiești, greva petroliștilor de la „Romîno-Americana“ din Ploiești etc. Multe dintre acestea s-au încheiat cu victoria muncitorimii. De exemplu, greva muncitorilor din Ploiești îndreptată împotriva legii reacționare a breslelor, întocmită de Nenițescu, a determinat amânarea aplicării legii în această localitate.

În Transilvania au avut loc în acest timp mari lupte muncitorești, care au culminat cu manifestațiile și grevele generale din mai 1912 pentru revendicări economice și politice. Astfel de acțiuni — adunări, greve, manifestații —, la care au participat zeci de mii de oameni, au avut loc la Cluj, Oradea, Arad, Timișoara, Tg.-Mureș, Brașov (Orașul Stalin) etc.

Greve generale pe localități sau pe ramuri industriale s-au desfășurat în întreaga țară. Pe lângă revendicările de ordin economic, muncitorii au formulat revendicări de ordin politic, ca de exemplu votul universal, libertatea de organizare etc.

În primăvara anului 1912 acțiunile muncitorești au continuat. Muncitorii erau indignați de manevra guvernului conservator, care, în loc să desființeze corporațiile și legea meseriilor din 1902, a întocmit o nouă „lege a breslelor“, cu același conținut reacționar ca și legea din 1902. Știind că o asemenea lege va stârni din nou nemulțumirea clasei muncitoare, guvernul a fost nevoit să atașeze legii breslelor un capitol privind asigurațiile sociale. Adusă în discuția parlamentului în toamna anului 1911, legea a fost votată și a intrat în vigoare în primăvara anului 1912.

În condițiile creșterii împotrivirii muncitorilor față de legea breslelor (Nenițescu) s-a deschis Congresul al II-lea al partidului social-democrat și al mișcării sindicale din România, care avea pe ordinea de zi, în afara dărilor de seamă ale P.S.D. și

C.G.S.R., problemele tacticii mișcării, legea breslelor, votul universal ș.a. Lucrările congresului s-au desfășurat în zilele de 29—30 iunie și 1 iulie 1912. La congres au luat parte 93 de delegați cu drept de vot deliberativ și 35 de delegați cu drept de vot consultativ. De asemenea au participat la congres mai mulți delegați ai diferitelor partide socialiste din alte țări, printre care Gh. Dimitrov, care reprezenta pe socialiștii „strîmți“ (tesneaci) ¹ din Bulgaria.

Prezența la congres a delegaților partidelor socialiste din Balcani a prilejuit discutarea unor probleme legate de situația internațională încordată din această regiune a Europei. Luînd cuvîntul la congres, Gh. Dimitrov a subliniat pericolul izbucnirii unui război între țările balcanice și Turcia și necesitatea întăririi legăturilor dintre socialiștii din țările balcanice.

La congres au fost dezbătute problemele legate de lupta pentru cucerirea votului universal. În rezoluția adoptată de congres privitoare la aceste probleme se cerea ca votul universal să fie considerat ca o revendicare imediată, pentru realizarea căreia P.S.D. și sindicatele din România „trebuie să lupte din răsputeri“, și se aproba crearea unei comisii permanente — comisia votului universal — care să facă o intensă propagandă prin scris și prin viu grai în vederea cuceririi acestei revendicări.

Ținînd seama de necesitățile crescînde ale mișcării, congresul a adoptat o serie de hotărîri care să ducă la îmbunătățirea muncii organizatorice. Astfel s-a hotărît crearea de comisii locale ale sindicatelor mai mari; organizarea conducerii cercurilor „Tineretul muncitor“; îmbunătățirea aparatului Comisiei generale a sindicatelor; întărirea activității partidului în rîndurile organizațiilor de femei și tineret etc. În dezbaterile cu privire la îmbunătățirea activității organelor centrale ale partidului social-democrat a fost enunțată ideea necesității asigurării mișcării muncitorești din România cu cadre care să se ocupe exclusiv cu munca în mișcare — revoluționari de profesie. Mulți dintre cei care au luat parte la dezbateri au văzut în acești activiști ai mișcării muncitorești oameni care se

¹ În 1903 Partidul social-democrat bulgar s-a scindat în „largi“ și „strîmți“. „Strîmții“ formau aripa revoluționară din P.S.D. bulgar, care conducea mișcarea muncitorească de masă și se găsea sub influența ideologică a bolșevicilor.

dedică cu trup și suflet organizării și conducerii luptelor muncitorimii din țara noastră. Deși delegații care au pus această problemă nu se ridicau pînă la concepția leninistă a rolului revoluționarului de profesie, ei se apropiau însă în bună măsură de aceasta.

Un loc important în dezbaterile congresului l-a ocupat problema tacticii mișcării. Cu privire la această problemă s-au emis mai multe păreri; rezoluția votată la congres și intitulată „Tactica mișcării“ sublinia principiile internaționalismului proletar, caracterul revoluționar al mișcării muncitorești din România, dar în același timp prelua din arsenalul ideologic al Internaționalei a II-a teza greșită despre „revoluția spontană“. Deși în rezoluție se delimita activitatea mișcării politice de cea sindicală, urmînd ca în viitor, pe baza acestei hotărîri, să se țină congrese separate, rezoluția nu afirma rolul conducător al partidului, lăsînd să reiasă astfel că punea semn de egalitate între partid și sindicate.

Deși unii oportuniști cereau ca acțiunile pe care mișcarea le întreprindea să fie „moderate“, elementele înaintate au inclus în rezoluția votată de congres lupta prin greve, boicot, demonstrații etc.

Elementele revoluționare, în frunte cu Ștefan Gheorghiu, au cerut ca partidul și sindicatele să-și îndrepte activitatea în primul rînd spre centrele industriale importante, „care vor aduce în mișcare zeci de mii de muncitori“ ¹.

Congresul a adoptat o rezoluție în problema tineretului, care prevedea înființarea unui comitet central al cercurilor „Tineretul muncitor“. Această rezoluție a constituit un act important în viața tineretului din țara noastră, deoarece prin crearea Comitetului central s-a realizat unirea cercurilor tineretului muncitoresc. Tineretul organizat a participat alături de muncitorii vîrstnici la greve și demonstrații, pentru cucerirea revendicărilor economice și politice, s-a ridicat cu hotărîre împotriva exploatării capitaliste și a războiului imperialist.

Congresul din 1912 a votat de asemenea o serie de moțiuni în care își manifesta solidaritatea cu lupta proletariatului din

¹ „România muncitoare“ din 8 iulie 1912.

Rusia. Reprimarea sîngeroasă de către țarism a luptelor revoluționare de la Lena din aprilie 1912 a produs o puternică indignare și în rîndurile maselor muncitorești din țara noastră. Congresul a votat o moțiune prin care „se închină memoriei miilor de victime ale absolutismului țarist căzute în lupta pentru libertate și trimite eroicului proletariat rus în luptă salutul frățesc și urări pentru izbînda cît mai apropiată a revoluției din Rusia, în interesul proletariatului mondial, și îndeosebi al proletariatului din Orientul Europei...”¹

De asemenea congresul a votat o moțiune de solidaritate cu proletariatul din Ungaria, care a luptat eroic la Budapesta în timpul grevei generale din 1912. Congresul „salută memoria tovarășilor căzuți pe baricadele Budapestei pentru cucerirea votului universal, egal, direct și secret. Blamează reacțiunea ungară pentru politica sa sălbatică de represiune. Blamează partidul național român, care, pe socoteala drepturilor poporului muncitor român din Ungaria, și-a dat mîna cu guvernul reacționar al lui Lukács și cu dinastia Habsburgilor. Trimite urări de izbîndă deplină proletariatului ungar, a cărui luptă are o însemnătate și dincolo de granițele Ungariei”².

Congresul s-a ridicat totodată împotriva terorii dezlănțuite de burghezia și moșierimea romînă, împotriva expulzărilor și a îndemnat poporul muncitor să lupte pentru cucerirea dreptului de organizare, pentru vot universal etc.

Deși Congresul din 1910 a însărcinat o comisie specială care să studieze „chestiunea țărănească” pentru a se putea hotărî poziția partidului față de problema agrară, Congresul din 1912 nu a rezolvat această importantă problemă.

Crearea și dezvoltarea P.S.D. din România au contribuit la lărgirea relațiilor dintre mișcarea muncitorească din țara noastră și cea internațională. Participarea mai multor delegați străini la Congresul P.S.D. din 1912 era o dovadă grăitoare în acest sens.

Mișcarea muncitorească din țara noastră a avut legături și cu partidul bolșevicilor, creat și condus de V. I. Lenin. Gazeta

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 516—517.

² Op. cit., pag. 516.

„România muncitoare” a publicat o serie de informații privind mișcarea revoluționară din Rusia. De o deosebită importanță a fost publicarea în numărul din 15 martie 1912 al gazetei „România muncitoare” a raportului lui V. I. Lenin asupra Conferinței delegaților organizațiilor social-democrate (bolșevice) din Rusia¹.

În această perioadă, în țara noastră și-au găsit refugiu, în afară de potemkiniști, și o serie de alți revoluționari ruși, bulgari, precum și din alte țări.

Într-o scrisoare pe care i-a adresat-o lui I. C. Frimu în 1911, V. I. Lenin îl ruga pe acesta să dea ajutor unor emigranți politici ruși care se aflau în România.

Cu toate că o parte din fruntașii social-democrați romîni, în frunte cu Gherea, aveau cunoștința de activitatea partidului bolșevic și de lucrările lui V.I. Lenin, ei nu le făceau cunoscute membrilor de partid și de sindicate, în vreme ce lucrările oportuniștilor și reformiștilor din Internaționala a II-a erau larg răspîndite.

Sub influența elementelor revoluționare, mișcarea muncitorească din România menținea legături cu gruparea „strîmților” din Bulgaria. Dar totodată ținea legătură și cu menșevicii ruși, și cu gruparea „largilor” din P.S.D. din Bulgaria (o variantă a menșevismului).

În anii 1911—1912 a luat avînt mișcarea de eliberare națională a popoarelor balcanice. O parte din teritoriile locuite de populația sîrbă, bulgară și greacă se afla încă sub jugul feudalilor turci. Lichidarea stăpînirii turcești în Balcani și crearea unor state naționale independente erau sarcini de importanță vitală pentru popoarele balcanice. În aceste condiții, în 1912 a izbucnit primul război balcanic. Popoarele din Serbia, Bulgaria, Grecia și Muntenegru au început lupta pentru eliberarea completă de sub jugul turcesc și pentru cucerirea independenței naționale. Slăbiciunea proletariatului din aceste țări a făcut însă ca aceste probleme vitale să fie rezolvate nu pe

¹ „Raport prezentat Biroului Socialist Internațional în legătură cu Conferința generală a P.M.S.D.R.” (vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 486—487).

cale revoluționară, ci pe calea unor alianțe ale monarhilor. Din această cauză, popoarele n-au putut trage toate foloasele de pe urma cuceririi independenței, deși primul război balcanic, care a început la 9 octombrie 1912, însemna, după cum scria V. I. Lenin, „un mare pas înainte pe calea distrugerii rămășițelor feudale în întreaga Europă răsăriteană”¹.

România nu a participat la primul război balcanic. Dar burghezia și moșierimea română, manifestând tendințe expansioniste și dorind să devină „arbitru al Balcanilor”, duceau o propagandă șovină deșănțată, prin care își expuneau fățiș tendințele imperialiste de cotropire a unei părți din teritoriul Bulgariei.

Conducerea oficială a mișcării muncitorești din România a avut o atitudine oportunistă față de problema războiului. În timpul primului război balcanic, conducerea mișcării muncitorești se limita să ceară muncitorilor apărarea „neutralității” și, pentru „a tempera” elementele înaintate din mișcare, susținea că trebuie „să păstrăm forțele noastre intacte pentru cuceriri de reforme”².

Muncitorii înaintați, în frunte cu Ștefan Gheorghiu, au inițiat însă acțiuni revoluționare împotriva manevrelor guvernului român, care se pregătea să împingă România în război. Poziția lor a fost expusă în septembrie 1912 într-un manifest intitulat „Război războiului”, în care demascau țelurile hrăpărețe ale claselor exploatatoare din România. Manifestul arată că războiul pe care îl pregăteau burghezia și moșierimea română era un război purtat numai în interesul acestora. Demascând falsitatea lozincii că România se pregătea de război în vederea apărării intereselor sale „naționale”, manifestul arăta că „nu e apărare națională apărarea intereselor celor bogați, celor puțini contra celor săraci, celor mulți... Când ni se va tot cînta că «patria cere, patria vrea», să închidem o dată pentru totdeauna gura șarlatanilor cu «Patria sîntem noi, muncitorii, producătorii întregii bogății sociale, și numai noi știm mai bine ca oricine ceea ce trebuie de făcut»”³.

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 359.

² „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 547.

³ Op. cit., pag. 549—550.

Poziția autorilor acestui manifest, în frunte cu Ștefan Gheorghiu, reflecta o concepție apropiată de teza leninistă cu privire la războaie.

Conducerea oportunistă a mișcării muncitorești s-a dezis însă de acest manifest, iar cînd autoritățile statului burghez-moșieresc au arestat pe Ștefan Gheorghiu și pe ceilalți autori ai manifestului, nu le-a luat apărarea în nici un fel.

În ceea ce privește cel de-al doilea război balcanic, guvernul burghez-moșieresc român, în înțelegere cu guvernele Serbiei și Greciei, a contribuit direct la izbucnirea lui; la puțin timp după ce Bulgaria a atacat Serbia (30 iunie 1913), România a mobilizat și a atacat Bulgaria (10 iulie 1913).

Al doilea război balcanic, la care a participat și România, a fost un război nedrept, de cotropire. Neînțelegîndu-se asupra „împărțirii” prăzii, clasele dominante din țările balcanice s-au năpustit unele asupra altora.

La începutul celui de-al doilea război balcanic, Comitetul executiv al P.S.D. a condamnat formal politica de cotropire dusă de guvernul burghez-moșieresc, dar nu a mobilizat pe oamenii muncii la acțiuni revoluționare împotriva acestui război. La 22 iunie 1913 a avut loc o întrunire antirăzboinică a muncitorilor din Brăila. La această întrunire Ștefan Gheorghiu a ținut un discurs înflăcărat împotriva războiului, în care arăta că amestecul Romîniei în războaiele balcanice constituie o pagină rușinoasă din istoria poporului român. Și în alte orașe muncitorii au întrerupt lucrul în momentul anunțării mobilizării.

Participarea Romîniei la cel de-al doilea război balcanic a avut ca rezultat intensificarea exploatării maselor muncitoare de la orașe și sate și creșterea mizeriei lor. În timp ce oamenii muncii duceau tot greul războiului, o mîină de capitaliști și de moșieri care aprovizionau armata și făceau speculă au adunat averi fabuloase. Ca urmare a acestei situații, la sfîrșitul războiului nemulțumirea maselor populare a crescut și mai mult.

Pacea de la București din august 1913, cu care s-a încheiat cel de-al doilea război balcanic, prin prevederile sale anxioniste a provocat indignarea clasei muncitoare din România. Muncitorii din București, Ploiești, Iași, Galați, Cîmpina etc., paralel cu lupta pentru revendicări economice și politice, au protestat îm-

potriva păcii rușinoase de la București și au asigurat pe oamenii muncii din Cadrilater de „deplină simpatie a mișcării socialiste din România, care urmărește idealul măreț de eliberare a clasei muncitoare și a popoarelor de orice jug economic, politic, național și social”¹.

Perioada care a urmat celui de-al doilea război balcanic și pînă la intrarea Romîniei în primul război mondial (1916) se caracterizează prin ascuțirea contradicțiilor de clasă, prin intensificarea luptelor greviste ale muncitorimii, prin creșterea combativității politice a proletariatului din țara noastră.

Cheltuielile militare pentru pregătirea războiului în vederea unor noi cuceriri imperialiste, întețirea exploatării la care se adăuga necontenita creștere a scumpetei și a speculei au dus la pauperizarea și mai accentuată a maselor de oameni ai muncii.

Specificul luptei clasei muncitoare în acești ani consta în împlinirea tot mai accentuată a acțiunilor care aveau de regulă un conținut economic cu cele pentru revendicări politice (votul universal, pace între popoare etc.).

Mișcarea muncitorească și-a dezvoltat formele de luptă, căutînd să le dea un caracter mai larg, de masă. Astfel, memoriul de protest întocmit împotriva legii breslelor în martie 1913 a fost semnat de peste 30.000 de muncitori. În ziua înaintării memoriului către parlament a fost organizată în sala „Dacia” din București o mare întrunire, la care au luat parte delegați din mai multe centre ale țării. La adunare au participat circa 7.000 de muncitori din capitală.

Acțiunile greviste s-au înmulțit. Printre marile greve la care au participat mii de muncitori au fost: greva muncitorilor de la „Vulcan” (București), greva petroliștilor de la Moreni, greva muncitorilor din portul Brăila, extinsă apoi la toate docurile din țară, greva ceferiștilor, greva factorilor poștali etc.

Numai în primele luni ale anului 1913 au avut loc 45 de greve. În focul luptelor greviste creștea aflusul muncitorimii spre sindicate. Într-un an și jumătate au fost înființate 29 de sindicate noi. Prin amploarea luptelor duse, muncitorimea a cucerit dreptul de a trata cu patronii prin intermediul C.G.S.R. pentru rezolvarea problemelor sale.

¹ Op. cit., pag. 579.

Între 5 și 7 ianuarie 1914, în plină creștere a luptelor muncitorimii, a avut loc congresul sindical de la Ploiești, ținut pentru prima dată separat de congresul P.S.D. Congresul s-a ocupat de lupta pentru obținerea de drepturi și libertăți sindicale, ridicîndu-se împotriva legilor antimuncitorești, cerînd ocrotirea muncii femeilor, a copiilor, ajutorarea celor fără lucru etc. În raportul cu privire la cauzele șomajului se făceau referiri la lucrările lui Marx și Engels. Raportul se încheia subliniind că „mijlocul cel mai eficace pentru înlăturarea definitivă a lipsei de lucru este înlăturarea însuși a sistemului de producție capitalist...” În dezbaterile congresului a ieșit la iveală mai pronunțat lupta dintre diferitele curente care existau în mișcarea sindicală din România în acea vreme. Problema în jurul căreia s-au dus cele mai aprinse discuții a fost aceea a tacticii mișcării sindicale.

Curentul reformist socotea că sindicatele aveau numai rolul de „a educa” și de „a lumina” pe muncitori și că ele trebuiau să fie „neutre” față de lupta politică.

La congres s-a văzut de asemenea că tendințele anarho-sindicaliste continuau să se manifeste. Anarho-sindicaliștii minimalizau rolul partidului politic al clasei muncitoare, considerînd că trebuia să se dea mai multă importanță mișcării sindicale decît partidului. Ei atribuiău sindicatelor, și nu partidului, rolul conducător în lupta proletariatului.

Alt curent, care reprezenta o poziție mai înaintată și care s-a manifestat împotriva reformismului și împotriva anarho-sindicalismului, susținea că sindicatele trebuiau să apere interesele economice ale proletariatului, iar partidul pe cele politice. Reprezentanții acestui curent s-au pronunțat împotriva așa-zisei Teorii a „neutralității” sindicatelor, susținînd necesitatea unirii tuturor forțelor muncitorești. Dar nici acest curent nu a precizat necesitatea asigurării rolului conducător al partidului în lupta proletariatului și caracterul raporturilor dintre sindicat și partid.

Între ianuarie 1914, cînd a avut loc congresul sindical, și aprilie 1914, cînd a avut loc congresul P.S.D., muncitorii au dus o serie de lupte importante. La 15 ianuarie 1914 a avut loc greva a 1.200 de muncitori de la fabrica „Goetz” (Galați) îm-

potriiva concedierilor ; muncitorii de la Arsenal (București) au dus acțiuni cerînd să li se plătească salariile pe timpul campaniei din 1913. La 23 ianuarie 1914 a izbucnit greva textiliștilor de la Pitești ; lucrătorii și funcționarii de la Atelierele C.F.R. au declarat grevă la 24 martie, iar un număr de 3.000 de muncitori au demonstrat pe străzile Bucureștiului. Sub presiunea acestor acțiuni, revendicările muncitorilor au fost satisfăcute ; de la 26 februarie pînă la 23 martie a avut loc o nouă grevă a muncitorilor de la fabrica „Goetz” și din port (Galați), cu care prilej s-au produs ciocniri cu armata de pe urma cărora 13 muncitori au fost răniți grav cu baionetele.

La 6 martie 1914, în urma schingiuirilor suferite în închisorile burghezo-moșierești, Ștefan Gheorghiu se îmbolnăvește grav și moare. Înmoșmîntarea lui Ștefan Gheorghiu a fost transformată de muncitorimea din București și Ploiești într-o grandioasă manifestație de stradă. Cu acest prilej au avut loc întruniri și în alte centre ale țării.

În septembrie 1913, partidul liberal, înfricoșat de creșterea mișcării muncitorești și a agitației țărănești, a început o propagandă demagogică, promițînd înfăptuirea reformei electorale, a reformei agrare și convocarea unei Adunări constituante. Prin demagogia făcută pe marginea reformei electorale, partidul liberal urmărea să tocească spiritul de luptă al maselor muncitorești, care cereau tot mai puternic votul universal, iar prin promisiunea unei reforme agrare partidul liberal voia să împiedice unirea luptei muncitorilor cu lupta țărănimii. Partidul liberal, venit la guvern la începutul anului 1914, a pus problema convocării unei Adunări constituante care să modifice constituția în sensul „realizării” reformelor susamintite. În primăvara anului 1914 au avut loc alegeri parlamentare pentru Adunarea constituantă. În această adunare majoritatea aparținea liberalilor. P.S.D., deși a candidat, din cauza sistemului de vot cenșitar (după avere) nu a reușit să trimită nici un deputat în Adunarea constituantă. Discuțiile în jurul „reformelor” purtate în presă și în parlament au atras mase muncitorești din ce în ce mai largi spre viața politică.

În aceste condiții s-a deschis la București, la 6 aprilie 1914, Congresul al III-lea al P.S.D. Lucrările congresului au avut

ca obiectiv, în primul rînd, dezbaterea problemei „reformelor”, precizînd prin hotărîrile luate poziția partidului față de acestea. Congresul a demascat diversiunea folosită de partidul liberal și a chemat poporul muncitor să lupte pentru transformarea acțiunii duse cu prilejul revizuirii constituției și a alegerilor pentru Constituantă într-o luptă puternică pentru vot universal, pentru republică etc.

„Pentru reușita acestei lupte — se spune în hotărîrile congresului —, afară de demonstrațiile din toată țara din 20 aprilie, afară de punerea de candidați cu ocazia alegerilor pentru Constituantă :

Congresul hotărăște organizarea grevei generale demonstrative cu ocazia revizuirii constituției”¹.

Discutarea problemei modificării Statutului partidului în sensul adoptării principiului centralismului democratic, cerută de elementele de stînga, a scos la iveală divergențe serioase între congresiști. O serie de delegați, în special cei din Iași, susțineau autonomia organizațiilor locale (din această cauză s-au și numit „autonomiști”), ceea ce însemna menținerea vechiului Statut. Congresul nu a putut adopta o hotărîre clară în această problemă, rămînînd ca ea să fie discutată altădată.

Congresul a dezbătut și problema țărănească, declarîndu-se pentru „exproprierea totală a mării proprietăți și arendarea (pămîntului), prin comune la obști și individual, pe termene lungi și arende mici”². Deși în acest fel congresul nu a reușit să găsească rezolvarea justă a problemei țărănești, totuși în rezoluția asupra acestei probleme se sublinia faptul că interese asemănătoare legau țărănimea de proletariat, că trebuia să se ducă lupta comună împotriva marilor proprietari de pămînt și că țărănimea trebuia convinsă că numai sub conducerea proletariatului va putea obține pămînt.

Dezbaterile care au avut loc la congres au arătat creșterea combativității elementelor înaintate din mișcare ; totuși nu s-a luat poziție într-o serie de probleme importante ale mișcării. De pildă, deși pericolul de război era iminent, congresul nu a

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 596.

² Op. cit., pag. 595.

luat o hotărîre în această privință, ceea ce a făcut ca mișcarea muncitorească din România să nu aibă o atitudine clară în iulie 1914, la izbucnirea primului război mondial.

6. *Lupta clasei muncitoare împotriva participării României la primul război mondial imperialist*

Primul război mondial a avut un caracter imperialist din partea ambelor tabere beligerante.

În cursul pregătirii războiului imperialist, care a izbucnit în iulie 1914, și mai ales după declanșarea lui, cele două tabere imperialiste opuse — statele Antantei, conduse de Anglia, și Puterile centrale, conduse de Germania — au dus fiecare o luptă pentru atragerea României de partea lor.

Ducînd o politică de duplicitate, guvernul burghezo-moșieresc român a purtat, din primele zile ale războiului mondial, negocieri secrete cu ambele tabere imperialiste beligerante cu privire la intrarea României în război de partea uneia sau a celeilalte tabere.

Pînă la urmă, burghezia și moșierimea din țara noastră, socotind că interesele lor puteau fi mai bine satisfăcute alături de puterile Antantei, au tîrît România în august 1916 în războiul imperialist alături de aceste puteri.

Participarea României la primul război mondial a fost determinată nu de interesele naționale, de năzuințele maselor populare din țara noastră, ci de scopurile de clasă reacționare și anexioniste ale burgheziei și moșierimii romîne, care urmăreau să transforme România într-o putere dominantă în Balcani. Războiul României din 1916—1918 a fost o parte integrantă a războiului reacționar, de jaf și cîmpire, dus de Antantă.

Chiar de la începutul izbucnirii primului război mondial (1914), clasa muncitoare a luptat împotriva antrenării României în acest măcel imperialist, organizînd în semn de protest adunări, numeroase greve, manifestații de stradă, care au avut un pronunțat caracter politic: împotriva războiului, pentru pace. Astfel au avut loc marile greve ale muncitorilor tramvaiști

din București, ale muncitorilor din porturile Galați, Brăila, Constanța. De asemenea o amploare deosebită au luat grevele muncitorilor de la Arsenalul armatei, ale muncitorilor de la căile ferate, ale celor de la fabrica „Goetz“-Galați etc. În acest timp gazeta „România muncitoare“ și-a schimbat denumirea mai întîi în „Jos războiul“, iar la 12 septembrie 1914 în „Lupta zilnică“.

La 19 iulie 1914, sub presiunea muncitorimii, conducerea P.S.D. a convocat la București o adunare la care au participat mase largi populare, inclusiv țărani din împrejurimile Bucureștiului. Adunarea a protestat împotriva pregătirilor făcute de clasele exploatare pentru aruncarea României în războiul imperialist. Majoritatea conducătorilor P.S.D. care au luat cuvîntul la întrunire s-au limitat însă la lozincă pacifistă „Jos războiul!“ și au cerut proclamarea neutralității, pe care guvernul liberal nu voia s-o declare oficial tocmai din cauză că intenționa să se aventureze în război. Ei au chemat la luptă pentru pace „în general“, fără să indice metode revoluționare pentru apărarea păcii și pentru transformarea războiului imperialist în război civil, lozincă sub care luptau leniniștii în Rusia.

La „rugămîntea“ guvernului, conducerea P.S.D. a contra-mandat demonstrația care trebuia să aibă loc după adunare, lăsînd guvernului „răspunderea“ pentru desfășurarea ulterioară a evenimentelor.

În cadrul adunării însă s-au făcut auzite apeluri revoluționare la luptă împotriva războiului chiar și după eventuala intrare în război a României, adică la transformarea războiului imperialist în război civil. „Dacă împrejurările ne vor forța să punem mîna pe arme ca să ne vîrsăm sîngele — spunea unul dintre vorbitori — îl vom vîrsa, însă nu pentru război, ci pentru revoluție“.

Sub presiunea creșterii luptei muncitorimii împotriva războiului, P.S.D. din România și C.G.S.R. au convocat în august 1914 un congres extraordinar, la care s-au dezbătut problemele legate de izbucnirea primului război mondial.

În rezoluțiile Congresului extraordinar al P.S.D. (al IV-lea) și al sindicatelor unite din România (10 august 1914) în problema neutralității României față de războiul european se sublinia necesitatea unei neîntrerupte propagande antimilitariste,

arătându-se că războiul este „mijlocul suprem prin care capitalismul caută să scape din crizele economice și sociale inerente producției capitaliste...”, prin cuceriri de noi teritorii și de bușeuri“¹.

La congres s-au manifestat unele poziții mai înaintate, dar nu s-a format o grupare bine încheată, de sine stătătoare, care să se ridice la înțelegerea necesității de a îndrepta războiul împotriva propriei burghezii și moșierimi din interior.

Elementele internaționaliste din sânul P.S.D. au reușit să impună publicarea în ziarul „Lupta zilnică” a manifestului Comitetului Central al partidului bolșevic intitulat „Războiul și social-democrația”.

În pofida indignării clasei muncitoare împotriva acelor care pregăteau intrarea României în războiul imperialist, poziția conducătorilor P.S.D., expusă într-o serie de documente și articole publicate în presă între 1914 și 1916, s-a dovedit a fi, încă de la începutul războiului, profund oportunistă.

Desconsiderând forțele clasei muncitoare și posibilitățile ei de a lupta împotriva războiului, oportuniștii din conducerea P.S.D. se mulțumeau cu faptul că guvernul burghezo-moșieresc păstra „neutralitatea”. După cum a arătat V. I. Lenin în 1915, această „neutralitate” nu a împiedicat însă burghezia română să țîrguiască cu puterile beligerante intrarea țării în război.

Acțiunile antirăzboinice ale bolșevicilor, care luptau cu consecvență pentru înfăptuirea liniei leniniste în problema războiului și păcii, atitudinea stîngii social-democrate germane și a „strîmților” din Bulgaria au avut influență asupra muncitorimii din România, întărindu-i încrederea în victoria forțelor revoluției. Sub presiunea luptei revoluționare a proletariatului, care era sprijinită de mase tot mai largi de oameni ai muncii, Comitetul executiv al P.S.D. a fost silit să rupă în 1915 legătura cu gruparea „largilor” din P.S.D. din Bulgaria și să aibă legături numai cu gruparea „strîmților”.

În iulie 1915 s-a ținut la București a doua conferință socialistă interbalcanică, la care au participat delegați ai partidelor socialiste din Bulgaria („strîmții”) și din Grecia. Socialiștii sîrbi au

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 610—611.

aderat și ei la hotărârile Conferinței de la București. Conferința, în rezoluțiile adoptate, condamna social-șovinismul, declarînd că „principiul luptei de clasă ireductibil este singurul fir conducător sigur pentru luptele proletariatului și că orice deviere din această cale nu poate fi decît fatală cauzei socialismului”¹. Declarînd că respinge orice colaborare de clasă, conferința condamna social-patriotismul, social-imperialismul și toate celelalte manifestări ale oportunismului, subliniind că rămîne credincioasă luptei de clasă. Totuși conferința interbalcanică nu a înscris nici ea în programul său lupta pentru transformarea războiului imperialist în război civil.

În octombrie 1915 s-a ținut Congresul al V-lea al P.S.D. din România. Congresul a făcut bilanțul activității partidului. Atît dezbaterile cît și rezoluțiile congresului condamnau social-șovinismul, precum și tentativele unora care, în numele păcii civile, „împing la colaborare între clasa muncitoare și burghezie”. Într-unul din documentele congresului s-a introdus obligația Comitetului executiv de a organiza lupta împotriva războiului prin toate mijloacele eficace. Metodele de luptă recomandate dovedeau însă concentrarea atenției pentru obținerea de reforme.

Congresul a trimis un salut frățesc tuturor socialiștilor închiși și prizoniți pentru că au rămas credincioși marelui ideal internaționalist și își exprima „admirația față de reprezentanța social-democrată a proletariatului în Duma rusească, care, înfruntînd urgia despotismului rus (țarist. — *Nota red.*), a protestat contra războiului și a refuzat creditele militare”².

Salutînd hotărârile Conferinței de la Zimmerwald, congresul a trimis Comisiei de la Berna o telegramă în care se spunea că „Congresul al V-lea al P.S.D. din România trimite adeziunea sa la deciziile luate la Conferința de la Zimmerwald contra războiului și pentru triumful socialismului internațional”.

Elementele înaintate au făcut să apară în „Lupta zilnică” din 13 februarie 1916, sub titlul „Războiul și îndatoririle muncitorimii”, cuvîntarea pe care V. I. Lenin a ținut-o la începutul lunii februarie 1916 la mitingul socialist internațional de la

¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M., 1947, ediția a II-a, pag. 635.

² *Op. cit.*, pag. 641.

Berna¹. Invățătura leninistă cu privire la problemele războiului, păcii și revoluției a ajutat cadrele înaintate ale mișcării muncitorești să se orienteze tot mai mult către drumul just al luptei împotriva războiului imperialist.

Spre sfârșitul anului 1915 și în primele luni ale anului 1916, în mișcarea muncitorească din România s-a adâncit opoziția dintre elementele de stînga și curentul oportunist.

Un grup de socialiști din Iași au scos revista intitulată „Convorbiri sociale”. În paginile acestei reviste, ei publicau articole de pe poziții social-șovine. Ei cereau ca, în cazul cînd n-ar fi posibil să rămîna neutră, România să intre în război alături de Germania. Alți conducători ai partidului și ai sindicatelor, în frunte cu Rakovski, au adoptat o poziție „de mijloc”, centristă.

Elementele de stînga s-au ridicat însă împotriva conducătorilor oportuniști, demascîndu-i ca trădători ai principiilor socialismului. Ele au luat atitudine împotriva tacticii oportuniste, „legaliste”, promovată de majoritatea conducerii P.S.D., ca și împotriva „social-patrioților” fățiși și mascați. În această acțiune s-au remarcat Al. Constantinescu, Gh. Vasilescu-Vasia și alții.

Deși s-au ridicat împotriva oportunismului și tacticii „legaliste”, preconizînd metode revoluționare de luptă, elementele de stînga nu erau ele însele suficient de clarificate asupra acestor metode. Ele nu au reușit să înțeleagă sensul luptei bolșevicilor pentru transformarea războiului imperialist în război civil, deoarece erau încă prizoniere ale unor dogme învechite, moștenite de la Internaționala a II-a.

Cu toate aceste slăbiciuni, aripa de stînga a partidului social-democrat, din care se vor forma grupurile comuniste după anul 1917, a jucat un rol important în conducerea luptei antirăzboinice dintre 1914 și 1916.

Masele muncitoare își manifestau tot mai puternic hotărîrea de a lupta împotriva războiului. În 1916, pentru prima dată în istoria mișcării muncitorești din România, a fost sărbătorită ziua de 1 Mai în întreaga țară nu duminica, cum se obișnuia înainte, ci chiar în ziua de 1 Mai (zi lucrătoare), prin încetarea lucrului și prin demonstrații de stradă în principalele centre muncitorești.

¹ Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 117—120 (cuvîntarea a fost publicată sub titlul: „Cuvîntare rostită la mitingul socialist internațional de la Berna în ziua de 8 februarie 1916”).

Succesul manifestației de 1 Mai 1916 a dat un mare impuls luptei proletariatului din România pentru pace, împotriva războiului, luptă care a culminat cu eroica manifestație de la Galați din 13 iunie 1916. Burghezia și moșierimea au încercat să înnăbușe prin teroare și gloanțe lupta muncitorilor. La întrunirea muncitorilor din Galați împotriva războiului, armata și poliția au deschis în mod provocator focul, ucigînd mișelește nouă muncitori, în frunte cu Spiridon Vrînceanu și Pascal Zaharia, și rănind cîteva zeci de muncitori. Acest atac mișeleșc premeditat al burgheziei și moșierimii a provocat indignarea muncitorilor. Grevele și întrunirile de solidaritate și de protest împotriva acestui măcel au cuprins întreaga țară. Represaliile au îndîrjit și mai mult pe muncitori. În întreaga țară au avut loc demonstrații și greve de protest. Cele mai mari greve de protest au fost la București, Ploiești și Brăila. La aceste demonstrații de solidaritate au luat parte 20.000 de muncitori la București, 10.000 la Ploiești, 5.000 la Brăila. La Galați, a doua zi după măcel, 15.000 de muncitori au declarat grevă generală de protest. Manifestațiile proletariatului român împotriva războiului, pentru pace au căpătat o amploare deosebită în ajunul intrării Romîniei în război.

Curentul antirăzboinic începea să-și facă loc și în armată. Cu ocazia demonstrației de la Ploiești din 12 iunie 1916, unii dintre soldații aduși pentru menținerea „ordinii” îi asigurau pe muncitori că nu vor trage în ei.

Aceste fapte ilustrează poziția proletariatului din România în anii „neutralității armate”. Conducerea P.S.D., în majoritate oportunistă, nu putea și nici nu voia să conducă mișcarea maselor muncitoare din România la revoluție. Proletariatului din România îi trebuia un partid de tip nou, în stare să organizeze și să conducă alianța clasei muncitoare cu țărăimea muncitoare — forța socială capabilă să zdrobească puterea capitaliștilor și a moșierilor. Evenimentele din acești ani au ajutat elementelor revoluționare din P.S.D. să-și dea seama de necesitatea ruperii cu oportuniștii, de necesitatea creării unui partid de tip nou.

În Transilvania, cu toată teroarea regimului burghezo-moșieresc ungar, masele muncitoare desfășurau de asemenea o acți-

vită susținută împotriva războiului imperialist, la care imperiul austro-ungar participa din 1914. În general, mizeria provocată de război și teroarea care se înăsprea din ce în ce mai mult au contribuit la ascuțirea contradicțiilor de clasă și naționale din cadrul monarhiei austro-ungare, ceea ce a determinat o împotrivire din ce în ce mai dîră a maselor populare de toate naționalitățile. Ca urmare a înfrîngerilor armatei austro-ungare pe front, a mizeriei și a greutăților provocate de război au început o serie de frămîntări. Mase tot mai largi se opuneau războiului. În iunie 1916 muncitorii mineri din bazinul carbonifer al Văii Jiului au intrat în grevă, cerînd încetarea războiului și satisfacerea revendicărilor economice și politice. În numeroase localități s-au ales comitete de grevă. În Lunca de la Petroșani s-a organizat o adunare a muncitorilor mineri care a fost atacată de armată. Un mare număr de mineri au fost arestați, dintre care unii condamnați la moarte și executați, iar alții închiși sau trimiși pe front. Și muncitorii lemnari, și cei de la căile ferate din Cluj, precum și muncitorii de la unele întreprinderi din Timișoara și Oradea, au declarat greve, cerînd încetarea războiului și îmbunătățirea condițiilor de muncă și de salarizare.

*
*
*

La 14 august 1916, guvernul burghezo-moșieresc român, declarînd război Austro-Ungariei, a intrat în războiul imperialist. Alegerea momentului, impusă de guvernele Antantei, era nefavorabilă desfășurării operațiilor militare ale armatei române. Lipsa de armament și echipament corespunzător, incapacitatea comandamentului român, nerespectarea de către aliați a angajamentului de a împiedica atacul dinspre sud printr-o ofensivă a frontului de la Salonic, ca și greutatea în sine pentru armata română de a lupta pe două fronturi, au determinat guvernul și comandamentul militar român să evacueze cea mai mare parte a teritoriului și să se retragă în Moldova, lăsînd pradă nemților populația și bogățiile țării.

În teritoriul ocupat, autoritățile militare germane au introdus un regim de teroare, violență, jaf și abuzuri nelimitate, jefuind sistematic bogățiile țării. Autoritățile de ocupație au re-

chiziționat întreaga producție de cereale, toate produsele alimentare, petrolifere. Numai pe căile ferate au fost scoase din țară 1.768.552 de tone de grâu și de porumb, 393.352 de tone de leguminoase, 1.140.809 tone de produse petrolifere, 1.400.000 de bovine, 4.600.000 de ovine etc. La toate acestea se adăugau mașini, unelte, produse textile, piei.

Părăsind capitala, guvernul burghezo-moșieresc a lăsat în teritoriul ocupat o parte a aparatului administrativ și polițienesc cu scopul de a ajuta autoritățile de ocupație în reprimarea oricăror încercări de revoltă a maselor populare. În capitală au rămas de asemenea fruntașii grupărilor burghezo-moșierești germanofile, care au devenit ulterior complicitii și lacheii ocupanților în terorizarea și jefuirea populației.

Intrarea României în august 1916 în războiul imperialist a dus la dezlănțuirea unui val de teroare împotriva clasei muncitoare, care se pronunțase tot timpul împotriva acestui război. Organizațiile muncitorești au fost dizolvate, presa muncitorească interzisă.

Sub pretextul că mișcarea muncitorească din România era „prea slabă” pentru răsturnarea guvernului burghezo-moșieresc, conducerea oportunistă a P.S.D. nu a pus problema folosirii în interesul luptei clasei muncitoare a greutăților pe care le întîmpina guvernul în război.

Înfrîngerea armatei române pe front, epidemiile, foamea, specula cu alimente, pierderea celei mai mari părți din teritoriul țării — ocupat de trupele dușmanului — au dus la creșterea spiritului revoluționar. După declararea războiului, elementele oportuniste, sub pretextul „menajării forțelor” pentru perioada postbelică, se împotriveau acțiunilor antirăzboinice de masă. Dar încă din octombrie-noiembrie 1916 s-a format un grup revoluționar, condus de Alecu Constantinescu, care desfășura în sinul maselor acțiuni îndreptate împotriva războiului imperialist. Un grup socialist ilegal s-a constituit și la Ploiești. În lunile decembrie 1916 — februarie 1917 au fost organizate o serie de acțiuni muncitorești revendicative și împotriva războiului la București, Ploiești, T.-Severin.

Revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 din Rusia a dat un puternic impuls mișcării revoluționare din România.

Prin exemplul lor, soldații ruși aflați pe teritoriul Moldovei au influențat direct lupta revoluționară a proletariatului din Moldova și a sutelor de mii de țărani îmbrăcați în haine militare.

În acest timp, militanții revoluționari și-au intensificat activitatea. Din inițiativa lor, secțiunea din Iași a partidului social-democrat a ținut în martie 1917 o ședință ilegală la care s-a adoptat o moțiune de simpatie față de revoluția rusă din februarie. În martie-aprilie 1917, un grup de socialiști din Iași, cărora li s-au adăugat militanți socialiști veniți din teritoriul ocupat, a organizat în Iași și în alte orașe din Moldova, precum și în armată, munca de agitație revoluționară împotriva războiului imperialist și a guvernului trădător. Grupul socialist ilegal a luat contact cu soldații ruși, organizând cu ajutorul lor tipărirea de manifeste revoluționare, pe care le-a răspândit în special printre soldați. La 16 (30) aprilie 1917, cu prilejul înmormântării lui Ottoi Călin, unul dintre fruntașii mișcării socialiste din Iași, a fost organizată la Iași o manifestație pentru pace, împotriva guvernului burghezo-moșieresc.

În ziua de 1 Mai 1917 au avut loc în majoritatea orașelor din țară mari manifestații, la care au participat muncitori români și ostași din armatele rusă și română. Reprezentanții socialiștilor români care au luat cuvântul la demonstrația de 1 Mai 1917 din Iași au chemat masele să lupte pentru instaurarea republicii, pentru exproprierea pământului moșieresc. În același oraș, muncitori români, cu care au fraternizat soldați ruși și români, au deschis porțile închisorilor regimului burghezo-moșieresc și au eliberat pe deținuții politici. În orașele Galați, Bacău, Roman, la adunările delegaților unităților rusești au participat muncitori și țărani români. Aceste manifestații au fost urmate în multe locuri (Atelierele C.F.R., Arsenalul din Iași) de greve și de alte acțiuni revendicative. Pentru a scăpa de urmărirea autorităților române, un grup de revoluționari români a plecat la Odessa, unde a format în iunie 1917 „Comitetul de acțiune social-democrat român”. Acesta ținea legătura cu grupurile revoluționare ilegale din Moldova.

Luând ca exemplu lupta popoarelor Rusiei, grupurile revoluționare ilegale au început, pentru prima oară în istoria mișcării

muncitorești din România, să cheme masele la înlăptuirea imediată a revoluției, la instaurarea unei republici democratice.

În acest timp, liderii reformiști din Iași, în frunte cu Ghelenter, au sprijinit guvernul burghezo-moșieresc, publicând în iulie 1917 o declarație prin care se desolidarizau de activitatea grupurilor revoluționare ilegale. În urma acestei acțiuni trădătoare, grupurile revoluționare ilegale au început să se orienteze spre ruperea cu reformiștii.

Revoluția burghezo-democratică rusă din februarie 1917 a dat impuls și luptelor populare din teritoriul ocupat. Grupurile revoluționare din această parte a țării, ca și cele din Moldova, au primit cu entuziasm știrea despre victoria revoluției burghezo-democratice din Rusia. Grupurile revoluționare au constituit singura forță politică din teritoriul ocupat de trupele germane care s-a ridicat în mod deschis împotriva samavolnicilor autorităților de ocupație, pronunțându-se în același timp împotriva războiului imperialist, pentru o pace democratică. La București, în ziua de 26 martie 1917, grupurile revoluționare au organizat o demonstrație a citorva mii de femei, care au protestat împotriva înfometării populației de către ocupanți în complicitate cu autoritățile române trădătoare de țară și au cerut încheierea unei păci democratice. S-au tipărit și s-au răspândit manifeste ilegale care salutau revoluția rusă și cereau încheierea imediată a păcii.

Militanții revoluționari din mișcarea muncitorească și-au continuat activitatea, organizând în perioada aprilie-octombrie 1917 adunări ilegale ale reprezentanților sindicali, greve și alte acțiuni revendicative.

Participarea României la războiul imperialist în anii 1916—1918 a mărit și mai mult mizeria maselor populare. Ea a grăbit radicalizarea maselor muncitoare și a contribuit astfel la coacerea condițiilor obiective pentru deschiderea unei perioade de nou avânt revoluționar a mișcării muncitorești.

Acest avânt revoluționar a luat o mare amploare sub influența uriașă a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

**MAREA REVOLUȚIE SOCIALISTĂ DIN OCTOMBRIE —
INCEPUTUL UNEI ERE NOI ÎN ISTORIA OMENIRII.
AVÎNTUL REVOLUȚIONAR DIN ROMÂNIA.
CREAREA P.C.R. —
VICTORIE ISTORICĂ A LENINISMULUI
ASUPRA OPORTUNISMULUI ȘI REFORMISMULUI
ÎN MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN ROMÂNIA
(1917—1922)**

*1. Insemnătatea istorică mondială
a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 1917.
Avântul revoluționar
al mișcării muncitorești internaționale în 1917—1923.
Crearea Internaționalei a III-a, Comuniste*

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a zdrobit puterea capitaliștilor și moșierilor, a instaurat dictatura proletariatului și a deschis calea construirii socialismului și comunismului pe a șasea parte a pământului.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a reprezentat manifestarea cea mai vie a agravării crizei generale a capitalismului. S-a pus capăt dominației exclusive a imperialismului. Lumea s-a împărțit în două lagăre: lagărul capitalismului muribund și lagărul socialismului în nestăvilă dezvoltare.

Insemnătatea internațională a revoluției proletare ruse se manifestă, așa cum arăta Lenin, în două forme: în influența asupra mișcării revoluționare din întreaga lume și în inevitabilitatea repetării trăsăturilor fundamentale ale revoluției socialiste din Rusia în revoluția socialistă din fiecare țară.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, ridicând pentru prima dată proletariatul la situația de clasă dominantă, a însuflețit prin pilda sa pe muncitorii din toate țările. Revoluția din Octombrie a deschis era revoluțiilor proletare în toată lumea, a marcat începutul prăbușirii capitalismului, începutul epocii victoriei comunismului.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, eliberând toate popoarele subjugate din fosta Rusie țaristă, a însuflețit popoarele din țările coloniale și dependente, a dat un mare avânt luptei de eliberare națională a acestor popoare. Revoluția socialistă rusă a marcat începutul unirii luptei revoluționare a proletariatului cu lupta de eliberare națională a popoarelor asuprite, într-o forță capabilă să răstoarne imperialismul.

Revoluția din Octombrie a creat Statul sovietic, avangarda și bastionul mișcării socialiste internaționale, a luptei tuturor popoarelor lumii pentru pace, independență națională și progres social.

Uriașa însemnătate internațională a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie constă nu numai în aceea că ea a împins înainte dezvoltarea istorică a întregii omeniri, dar și în aceea că a pus în lumină legile fundamentale ale revoluției socialiste, care, în forme specifice, potrivit particularităților naționale, se manifestă în fiecare țară.

„...Exemplul rus — scria V.I. Lenin — arată tuturor țărilor câte ceva, dar cu totul esențial, din viitorul lor inevitabil și apropiat. Muncitorii înaintați din toate țările au înțeles de mult acest lucru, și de cele mai multe ori nu atât l-au înțeles, cât l-au sesizat, l-au simțit cu instinctul lor de clasă revoluționară”¹.

Marea revoluție Socialistă din Octombrie a constituit o revoluție în gândirea, în ideologia și în formele de organizare ale clasei muncitoare. Ea a însemnat o victorie istorică a marxism-leninismului asupra oportunistului din mișcarea muncitorească internațională.

Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie au avut loc între 1917 și 1923 — perioada avântului revoluționar — mari lupte în țările capitaliste. Anii îndelungați de război imperialist, pieirea a milioane de oameni și nenumăratele nenorociri de pe urma războiului provocat de poftele de jaf și de cotropire ale claselor exploatare au trezit o uriașă revoltă în sinul popoarelor.

Au avut loc revoluții burghezo-democratice într-un șir de țări: în Cehoslovacia (octombrie 1918), Ungaria (octombrie—noiembrie 1918), Germania (noiembrie 1918), Austria (noiembrie 1918). În Bulgaria a avut loc în septembrie 1918 o răscoală republicană.

După terminarea războiului mondial (noiembrie 1918), marile puteri imperialiste învingătoare și-au reîmpărțit între ele coloniile, semicoloniiile și sferile de influență.

Reîmpărțirea lumii capitaliste între marile puteri capitaliste a fost consfințită, după primul război mondial, prin tratatele

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 6.

de pace din 1919—1920, care au alcătuit așa-numitul „sistem de la Versailles”. Acest sistem era îndreptat împotriva Uniunii Sovietice și asigura preponderența cucerită în cadrul lumii capitaliste de către Anglia, Franța și S.U.A. datorită victoriei asupra Germaniei și a aliaților ei. Sistemul de la Versailles urmărea să asigure jefuirea de către imperialiștii englezi, francezi și americani a coloniilor, semicoloniiilor și țărilor dependente, precum și a țărilor învinse și a celor mici „aliate”.

Ca urmare a faptului că popoarele din Austro-Ungaria învinsă, încurajate de exemplul Revoluției din Octombrie, s-au eliberat prin luptă revoluționară de sub jugul imperiului austro-ungar, punând marile puteri imperialiste în fața unui fapt împlinit, acestea din urmă au fost nevoite să recunoască crearea statelor naționale și înfăptuirea unirii naționale a popoarelor din fosta Austro-Ungarie. Terminarea războiului imperialist și reîmpărțirea lumii capitaliste între imperialiști nu puteau pune capăt luptelor revoluționare. Clasele exploatare făceau totul pentru a arunca asupra maselor uriașele greutateți provocate de ruina economică și de celelalte urmări ale războiului. Crunta exploatare capitalistă, jaful monopolurilor străine adânceau sărăcia și mizeria maselor și le împingeau la luptă. În majoritatea țărilor capitaliste continua să se desfășoare un val de furtunoase acțiuni revoluționare de masă.

Greve uriașe au cuprins principalele ramuri ale industriei din Franța, Anglia, S.U.A., Italia și din alte țări. În numeroase țări se creează Soviete. În 1919, în Ungaria revoluția burghezo-democrată se transformă în revoluție socialistă; la 21 martie este instaurată Republica Sovietică Ungară, care se menține pînă în august 1919. În diferite orașe și provincii din Germania este instaurată, de asemenea, pentru scurt timp, Puterea sovietică (la Bremen între 10 ianuarie și 3 februarie 1919 și în Bavaria între 13 aprilie și 1 mai 1919). În august — septembrie 1920, muncitorii din nordul Italiei ocupă fabricile. În Germania izbucnește în martie 1921 o nouă răscoală armată a muncitorilor, iar în octombrie 1923 se instaurează guverne muncitorești în Saxonia și Turingia și are loc o răscoală a muncitorilor din Hamburg. În Bulgaria are loc în septembrie 1923 o mare răscoală antifascistă. Se pun în mișcare masele

populare din țările Asiei și Africii. În august—septembrie 1918, în Japonia, 10.000.000 de muncitori, țărani și mici patroni au fost cuprinși în „revoltele pentru orez”. În Africa de sud are loc în 1920 prima mare grevă a muncitorilor negri. Ia o mare amploare lupta național-revoluționară a popoarelor din colonii și semicolonii: din China, Mongolia, India, Turcia, Egipt, Coreea etc.

În întreaga lume se desfășoară o uriașă mișcare împotriva criminalei intervenții dezlănțuite de imperialiști contra Rusiei Sovietice (1917—1920). În majoritatea țărilor au loc greve, demonstrații și alte acțiuni de protest împotriva intervenției antisovietice în Rusia. Muncitorimea sabota transporturile destinate trupelor de intervenție împotriva Rusiei Sovietice. În rândurile acestor trupe au izbucnit puternice răscoale.

În focul marilor lupte revoluționare și în lumina experienței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, aripa de stînga din partidele socialiste, elementele înaintate ale mișcării muncitorești încep să înțeleagă că proletariatul va putea cuceri victoria în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei numai dacă va avea în fruntea sa un partid comunist făurit după exemplul glorioșului partid marxist-leninist din Rusia.

Marxism-leninismul constituie baza ideologică-teoretică a formării partidelor proletare de tip nou din țările capitaliste, baza unirii partidelor comuniste într-o nouă Internațională — Internaționala a III-a, Comunistă. Internaționala a III-a a luat naștere în martie 1919. Ea a reprezentat o organizație internațională absolut necesară în condițiile istorice în care se puneau problema creării și maturizării partidelor marxist-leniniste.

În noua epocă istorică — epoca prăbușirii capitalismului și a revoluției proletare — problema atragerii, organizării și conducerii clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii în lupta pentru instaurarea dictaturii proletariatului se pune cu acuitate la ordinea zilei pe plan internațional. Această sarcină istorică nu putea fi îndeplinită de vechile partide social-democrate, ale căror concepții și metode fuseseră imprimate de liderii oportuniști ai Internaționalei a II-a. Pentru îndeplinirea mărețelor sarcini revoluționare pe care istoria le pune la ordinea zilei, pentru mobilizarea maselor la lupta pentru dictatura proletaria-

tului, era necesară transformarea vechilor partide social-democrate în partide de tip nou, marxist-leniniste, era necesară crearea partidelor comuniste în toate țările. Era necesar ca tinerele partide comuniste să lichideze cât mai repede influența vechilor idei și practici oportuniste ale Internaționalei a II-a, era necesar ca partidele comuniste să-și însușească grabnic o profundă călire marxist-leninistă, să câștige de partea lor și să ridice la luptă revoluționară cele mai largi mase populare. Legăturile internaționale dintre oamenii muncii, vremelnice întrerupte în timpul primului război din cauza social-șoviniștilor, trebuiau restabilite și dezvoltate pe o bază nouă, pe baza marxism-leninismului. Rezolvarea noilor sarcini istorice care stăteau în fața mișcării muncitorești internaționale a fost asigurată de Internaționala Comunistă.

„Însemnătatea istorică mondială a Internaționalei a III-a, Comuniste — spunea V. I. Lenin —, constă în faptul că ea a început să traducă în viață cea mai măreață lozincă a lui Marx, lozincă care constituie bilanțul dezvoltării seculare a socialismului și a mișcării muncitorești, lozincă care își găsește expresia în noțiunea: dictatura proletariatului”¹.

Sarcina centrală înscrisă în platforma adoptată de Congresul I, de constituire, al Internaționalei Comuniste (martie 1919), pe baza raportului prezentat de V. I. Lenin, era tocmai mobilizarea proletarilor din lumea întreagă la luptă hotărâtă pentru instaurarea dictaturii proletariatului. Pentru a ajuta să se pună bazele organizatorice-politice necesare creării și activității partidelor comuniste, pentru a feri Internaționala Comunistă de pătrunderea influențelor oportuniste, Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste (19 iulie—7 august 1920) a elaborat „cele 21 de condiții”, care trebuiau acceptate și respectate de partidele dornice să facă parte din Internațională. Aceste condiții prevedeau că fiecare partid comunist trebuie, potrivit condițiilor concrete din fiecare țară, să desfășoare o muncă de propagandă și agitație de zi cu zi cu caracter comunist în rândurile muncitorilor și ale organizațiilor muncitorești de masă, precum și în rândurile țăranilor și soldaților, cu scopul de

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 291.

a pregăti masele pentru revoluția socialistă. Cele 21 de condiții prevedeau de asemenea că partidele comuniste trebuie să lupte pentru înfăptuirea alianței revoluționare cu masele țărănești, cu popoarele din colonii, cu popoarele și naționalitățile asuprite din punct de vedere național. Condițiile de primire în Internațională subliniau că centralismul democratic este principiul organizatoric care trebuie să stea la baza partidelor de tip nou. Ele subliniau că partidele comuniste trebuie să rupă cu reformismul și oportunismul, sub orice formă s-ar ascunde acestea, să le demaște fără cruțare în fața maselor, să înlăture elementele reformiste și oportuniste din partid.

Cele 21 de condiții de primire în Internaționala Comunistă au jucat un rol uriaș în făurirea partidelor revoluționare, în lupta lor împotriva oportunismului.

Din cauză că partidele comuniste din țările capitaliste erau încă tinere și lipsite de suficientă claritate ideologică marxist-leninistă și de experiență organizatorică, iar în numeroase țări nici nu luaseră încă ființă partide comuniste, în 1918—1920 burghezia a reușit, cu ajutorul liderilor reformiști, să înnăbușe o serie de mari lupte ale clasei muncitoare din țările capitaliste și să-și mențină puterea.

În aceste împrejurări era necesară pregătirea clasei muncitoare în vederea unor noi lupte revoluționare. Problema principală imediată care stătea în fața partidelor comuniste era stringerea legăturilor cu masele. În această privință, o deosebită importanță avea activitatea comuniștilor în cadrul organizațiilor de masă: a sindicatelor, a organizațiilor de tineret, a organizațiilor țărănești. Sarcinile partidelor comuniste în direcția stringerii legăturilor cu masele, a pregătirii pentru noile lupte în vederea cuceririi puterii au fost analizate la Congresele al III-lea (1921) și al IV-lea (1922) ale Internaționalei Comuniste. Internaționala Comunistă a arătat că partidele comuniste trebuie să conducă luptele pentru revendicările imediate politice-economice ale maselor, să activeze intens pentru organizarea, dezvoltarea și conducerea mișcării sindicale, să demaște și să combată politica reformistă a liderilor social-democrați de dreapta, care încercau să abată sindicatele de la lupta împotriva

burgheziei. Internaționala a subliniat datoria comuniștilor de a transforma sindicatele, organizațiile de tineret și celelalte organizații de masă ale oamenilor muncii în organizații de luptă împotriva claselor exploatoare, în organizații care să apere revendicările economice de zi cu zi ale oamenilor muncii și care să asigure în același timp pregătirea maselor în vederea luptei pentru dictatura proletariatului.

Pe baza tezelor și indicațiilor lui Lenin, Congresele al III-lea și al IV-lea ale Internaționalei Comuniste, stabilind sarcinile mișcării comuniste internaționale în legătură cu atragerea în luptă a majorității proletariatului, a majorității oamenilor muncii, au subliniat necesitatea înfăptuirii unității de luptă a muncitorimii, a realizării Frontului unic muncitoresc. Tactica frontului unic, indicată de V. I. Lenin, a avut o mare însemnătate în dezvoltarea mișcării comuniste internaționale, în lupta pentru făurirea unității de acțiune a proletariatului, în lupta partidelor comuniste pentru apărarea intereselor vitale ale clasei muncitoare.

Activitatea Internaționalei a III-a, Comuniste, constituia astfel un neprețuit ajutor pentru tinerele partide comuniste. Internaționala Comunistă a avut un rol istoric de o imensă însemnătate. Ea a asigurat unitatea internațională a mișcării muncitorești revoluționare sub steagul marxism-leninismului. Internaționala a III-a a apărat marxismul împotriva revizionismului de tot felul, împotriva falsificărilor și denaturărilor oportuniștilor, a combătut reformismul și sectarismul, a contribuit la îmbogățirea marxism-leninismului cu teze și concluzii noi, la dezvoltarea învățaturii comunismului științific în noile condiții istorice. Internaționala a III-a a contribuit la unirea muncitorilor înaintați din majoritatea țărilor lumii în cadrul unor partide consecvent revoluționare, a sprijinit transformarea vechilor partide socialiste în partide de tip nou, a sprijinit crearea partidelor comuniste. Internaționala a III-a a ajutat la formarea cadrelor de conducători proletari revoluționari, a ajutat partidele comuniste să devină partide de masă puternice, înarmate cu teoria marxist-leninistă.

2. Desfășurarea luptelor revoluționare în România sub influența imediată a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie

Pe baza ascuțirii contradicțiilor interne ale regimului burghezo-moșieresc, determinată de războiul imperialist, și sub influența imediată a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, lupta revoluționară a oamenilor muncii din țara noastră s-a dezvoltat în ritm furtunos, ridicându-se pe o treaptă superioară. „Cucerirea puterii politice de către proletariat pe a șasea parte a globului a dat clasei muncitoare de la noi un curaj și un avânt revoluționar încă necunoscut pînă atunci”¹.

Masele muncitoare din România erau însuflețite de marile țeluri ale luptei pentru pace, împotriva războiului imperialist, pentru revendicări economice și libertăți democratice, pentru împroprietărirea țăranilor, pentru instaurarea unui guvern muncitoresc-țărănesc.

În momentul instaurării puterii proletare în Rusia, România se afla în plin război imperialist. Peste 300.000 de oameni căzuseră deja pe front, peste jumătate de milion de oameni continuau să fie mobilizați în armată, fiind utilizați drept carne de tun pentru interesele burgheziei și moșierimii române și ale imperialiștilor Antantei. Foametea și mizeria, bolile și nenumăratele lipsuri apăsau pe oamenii muncii. Peste două treimi din teritoriul României erau cotopește de imperialiștii germani. Masele populare clocoteau de ură și de revoltă împotriva claselor exploatoare care țiriseră România în măcelul imperialist și provocaseră dezastrul țării.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a dat muncitorilor și țăranilor din țara noastră un puternic imbold în lupta revoluționară, arătându-le calea ieșirii grabnice din războiul imperialist și a eliberării de sub jugul claselor exploatoare.

Victoria muncitorilor și țăranilor ruși și creșterea frământărilor revoluționare din țară au provocat panică în rîndurile claselor dominante din țara noastră, care nu mai puteau governa cu vechile metode.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 179.

Guvernul sovietic a propus guvernului român, ca și tuturor guvernelor puterilor Antantei și ale Puterilor centrale, să înceapă tratative pentru încheierea unei păci generale, democratice. Cercurile burghezo-moșierești române au respins propunerile guvernului sovietic, orientîndu-se spre o pace separată, imperialistă cu Puterile centrale. Inspăimîntate de influența revoluției proletare ruse asupra poporului nostru și de creșterea frământărilor revoluționare din țară, cercurile conducătoare burghezo-moșierești hotărâsc să înfeudeze țara imperialismului german, care dobîndise o serie de succese militare vremelnice, pentru a obține ajutorul acestuia în vederea înnăbușirii luptelor revoluționare din țară și în vederea intervenției contra Puterii sovietice.

Prin intervenția antisovietică, cu sprijinul imperialismului german guvernul burghezo-moșieresc român urmărea să lovească în primul stat socialist din lume, să cotopească teritoriile sovietice, să însăimînte și să abată astfel de la lupta revoluționară masele populare din țara noastră. Ca urmare a situației militare de pe fronturile războiului imperialist, guvernele Antantei nu aveau atunci posibilitatea nici de a trimite trupe în România, nici de a interveni în sudul Rusiei și din această cauză au fost de acord ca guvernul român să iasă din războiul cu Puterile centrale, pentru a-și arunca toate forțele pe frontul intervenției antisovietice.

La 9 decembrie 1917 guvernul român încheie cu Puterile centrale armistițiul de la Focșani. Apoi, cu aprobarea imperialismului german și a imperialiștilor Antantei, guvernul român trece la 22 decembrie 1917 la atac împotriva trupelor ruse din Moldova, și în ianuarie 1918 cotopește Basarabia.

Mergînd pe linia înrobirii țării față de imperialismul german, guvernul burghezo-moșieresc încheie pacea separată cu Puterile centrale (Buftea, 5 martie 1918), definitivată prin tratatul de pace de la București (7 mai 1918).

Tratatul de la București răpea o parte a teritoriului României (lanțul Munților Carpați era predat Austro-Ungariei, care prin aceasta urmărea consolidarea stăpînirii ei asupra

Transilvaniei, iar Dobrogea trecea de fapt sub stăpînirea Germaniei) și transforma România într-o semicolonie germană. În schimbul renunțării la independența națională, guvernul burghezo-moșieresc român a obținut introducerea în tratatul de la București a unor clauze care îi asigurau sprijinul imperialismului german în înnăbușirea luptelor revoluționare din țară.

Incheierea armistițiului și apoi a păcii separate nu au putut opri creșterea luptelor revoluționare din țară. Starea economică a maselor continua să se înrăutățească ca urmare a jafului imperialiștilor germani și a ruinei economice cauzate de război, care în 1918 au provocat o adevărată foamete, agravată de specula și de goana după câștig a capitaliștilor și moșierilor.

Sub pretextul „mobilizării pe loc“, patronii, cu sprijinul statului, obligau o mare parte a muncitorilor să lucreze fie fără plată, în schimbul unei hrane mizere, fie cu salarii nominale de cîteva ori mai mici decît înainte de război.

Politica fățișă de înfeudare a țării imperialismului german a compromis și mai mult regimul burghezo-moșieresc, a sporit și mai mult ura maselor populare împotriva claselor dominante.

În aprecierea luptelor revoluționare de pînă în noiembrie 1918 trebuie avut în vedere deosebirea existentă pe atunci între condițiile concrete din teritoriul Romîniei aflat sub autoritatea directă a guvernului burghezo-moșieresc și condițiile din teritoriul ocupat de trupele Puterilor centrale.

Guvernul burghezo-moșieresc român își exercita nemijlocit puterea numai în Moldova. Sutele de mii de ostași ruși care se găseau pe acest teritoriu în 1917 și care s-au alăturat Puterii sovietice se bucurau de simpatia maselor largi de muncitori, țărani și ostași romîni. În focul luptei pentru pămînt, pentru pace, împotriva războiului imperialist, oamenii muncii din Moldova au venit în contact direct cu trupele ruse, aflate în plină luptă revoluționară. Influența pe care a exercitat-o asupra clasei muncitoare din țara noastră exemplul luptei revoluționare a soldaților ruși a fost înlesnită și de faptul că în Moldova era evacuată o parte însemnată a muncitorimii din teritoriul ocupat de trupele germane, care a putut vedea cu propriii ei ochi cum s-a desfășurat revoluția socialistă în rîndurile armatei ruse.

Activitatea grupurilor revoluționare ilegale din Moldova se intensifică. Manifestele și celelalte materiale răspîndite în mod ilegal în Moldova de grupurile revoluționare popularizau revoluția socialistă din Rusia, chemau masele populare din țara noastră să-i urmeze exemplul și se ridicau împotriva intervenției antisovietice. Începînd din noiembrie-decembrie 1917, în activitatea grupurilor revoluționare din Moldova se observă o orientare tot mai hotărîtă spre leninism. Ele se pronunță pentru transformarea războiului imperialist în război civil, pentru dictatura proletară sub forma Puterii sovietice.

Se dezvolta și activitatea grupurilor revoluționare din teritoriul ocupat de trupele Puterilor centrale. Încă în noiembrie-decembrie 1917, elementele revoluționare atrag un număr de muncitori înaintați și formează grupuri „maximaliste“¹, care își desfășoară ilegal activitatea la București, Ploiești, Brăila, Șeverin, Craiova, Buzău etc. Grupurile „maximaliste“ din teritoriul ocupat erau conduse de un Comitet de acțiune ilegal, avînd în frunte pe Alecu Constantinescu. Ca și grupurile revoluționare ilegale din Moldova, grupurile „maximaliste“ din teritoriul ocupat s-au orientat spre leninism. Ulterior, toate grupurile revoluționare ilegale din țara noastră au adoptat denumirea de comuniste. Manifestele lor exprimau entuziasmul fierbinte față de revoluția socialistă, față de politica de pace a Puterii sovietice. Într-un manifest editat de grupurile revoluționare în decembrie 1917 se arăta: „Pacea, dorința tuturor popoarelor, nu ne este adusă nici de papa de la Roma, nici de împărați și regi, nici de boieri și fabricanți; pacea a fost cucerită pe baricadele orașelor Rușiei cu sîngele revoluționarilor, muncitori și țărani, călăuziți de lumina socialismului“.

Activitatea grupurilor revoluționare ilegale a contribuit la avîntul luptelor populare, care s-a manifestat din primele săptămîni de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Trecînd peste legile teroriste care interziceau întrunirile, muncitorii din diferite întreprinderi din Moldova țîn adunări ilegale și își aleg

¹ „Maximalist“ era traducerea improprie a cuvîntului rus „bolșevic“.

delegați care prezintă autorităților revendicări economice. Deși legile de război interziceau grevele, deși legea scelerată din 1909 interzicea grevele salariaților statului, în decembrie 1917 are loc o grevă a muncitorilor de la Atelierele C.F.R. din Moldova, urmată de acțiuni revendicative ale muncitorilor din diferite întreprinderi. În teritoriul ocupat, cu toată teroarea exercitată de autoritățile de ocupație, au loc greve în diferite întreprinderi (de exemplu la București). La sate, țărani atacă conacele, refuză să lucreze pământurile moșierești, atacă pe reprezentanții autorităților însărcinați cu efectuarea rechizițiilor și refuză să execute corvezi pentru autoritățile militare. Pe front, soldații români fraternizează cu soldații Puterilor centrale. Un mare număr dintre soldații români care au refuzat să participe la intervenția în Rusia și să lupte împotriva Puterii sovietice treceau în masă în Rusia. Numărul soldaților români care au trecut în Rusia a atins câteva zeci de mii.

Tot în Rusia se găseau mai multe unități militare din flota română, precum și muncitori evacuați pe teritoriul Rusiei o dată cu întreprinderile în care lucrau. În ianuarie 1918 Comitetul de acțiune social-democrat a creat la Odesa Comitetul militar-revoluționar român. Acesta organizează două batalioane revoluționare. Marinarii flotei române de pe Dunăre și din Marea Neagră refuză să participe la intervenția antisovietică și se răscoală în ianuarie-februarie 1918.

Pe vasele românești din Galați, Tulcea, Chilia, Vilcov, Odesa, Sevastopol etc., marinarii români formează comitete revoluționare, înalță steagul roșu pe catargele vaselor românești, editează manifeste pe care le adresează ostașilor, muncitorilor și populației civile. Comitetele revoluționare pun stăpânire și preiau conducerea majorității vaselor flotei românești. Ele înalță pe vechii comandanți și pun în fruntea navelor o conducere revoluționară. Unitățile navale românești s-au alăturat luptei duse de Puterea sovietică împotriva contrarevoluției interne și intervenționiștilor. Răscoala marinarilor și a soldaților români a avut o mare însemnătate istorică. Ea a arătat că, în ciuda eforturilor burgheziei, forțele armate n-au putut fi

izolate de luptele și de frământările revoluționare ale poporului. Se adevereau astfel pe deplin cuvintele lui V. I. Lenin, care scria că „văpaia insurecției proletare a cuprins Finlanda. Flăcările s-au extins și asupra României”¹. Răscoala marinarilor a fost înăbușită în martie-aprilie 1918, după ce porturile sovietice de la Dunăre au fost ocupate de cotropitorii români ajutați de cei germani, iar porturile sovietice de la Marea Neagră au fost ocupate de cotropitorii germani.

După încheierea păcii separate între România și Puterile centrale, luptele muncitorești din Moldova s-au intensificat. Cu toate că legile interziceau grevele, în martie-aprilie 1918 are loc o grevă a muncitorilor Atelierele C.F.R.-Iași, Pașcani și Galați, la care se alătură ulterior muncitorii altor servicii ale C.F.R.-ului, muncitorii întreprinderilor militare, muncitorii de la docurile din Galați etc. Grevele erau însoțite de întruniri și de manifestații. În mai au loc o serie de greve parțiale ale ceferiștilor, ale muncitorilor de la întreprinderile militare din Moldova, ale muncitorilor de la întreprinderile din Bacău. În iunie se desfășoară o grevă generală a mecanicilor și fochiștilor din Moldova. În iunie declară grevă muncitorii principalelor tipografii din Iași. În august are loc o nouă grevă generală a muncitorilor de la Atelierele C.F.R. din Moldova. Cu grevele ceferiștilor din Moldova s-au solidarizat și feroviarii din Basarabia. Grevele erau conduse de comitete de grevă, alese de muncitori din rândurile celor mai înaintate elemente. Grevele erau însoțite de demonstrații de stradă. Revendicările economice (mărirea salariilor) se îmbinau cu revendicări politice (drept de organizare și de întrunire, demilitarizarea întreprinderilor, încetarea intervenției antisovietice). Autoritățile căutau să înăbușe grevele prin teroare: arestări, bătăi, retragerea cartelelor greviștilor și ale familiilor lor. Prin grevele din martie-august 1918, muncitorii din Moldova au impus încetarea militarizării întreprinderilor și a „mobilizării pe loc”, precum și recunoașterea organizațiilor muncitorești; muncitorii au desființat cu de la sine putere legile de război care interziceau

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 27, Editura politică, 1959, pag. 45.

organizarea în sindicate și „legea scelerată din 1909”¹. Ei au creat cu de la sine putere sindicate și au silit pe patroni și autorități să le recunoască. În afară de aceasta, muncitorii au obținut o oarecare sporire a salariilor și îmbunătățire a aprovizionării. Muncitorii ceferiști au câștigat ziua de muncă de 9 ore, iar muncitorii tipografi din Iași au impus, pentru prima oară în România, ziua de muncă de 8 ore. În mai-iunie 1918 a reînceput în Moldova activitatea legală a organizațiilor muncitorești.

Grevele muncitorilor au pus în mișcare păturile muncitoare neproletare. Au loc răscoale țărănești împotriva încercărilor făcute de moșieri și de autorități de a impune munca forțată pe moșii. Ostașii cer demobilizarea și de multe ori pleacă cu de la sine putere acasă.

*
* *
*

În ciuda terorii exercitate de ocupanții germani, acțiunile muncitorești se intensifică. Grevele muncitorești se împletesc cu lupta pentru o pace democratică și pentru cucerirea libertății naționale, împotriva tratatului de la București și a cotropitorilor germani coalizați cu clasele exploatare române.

În teritoriul ocupat, mișcarea revoluționară a fost singura forță care a luptat în mod organizat și deschis împotriva cotropitorilor germani. Încă înainte încheierii păcii dintre guvernul român și Puterile centrale, propaganda grupurilor revoluționare ilegale demasca planurile claselor exploatare din România de a se înțelege cu imperialismul german în scopul luptei comune împotriva tinerei Puteri sovietice. Grupurile revoluționare au arătat apoi în manifestele lor că tratatul de pace dintre România și Puterile centrale însemna înrobirea țării noastre de către imperialismul german, că burghezia și moșierimea română au acceptat înrobirea țării pentru a obține sprijinul militarismului german în vederea cotropirii teritoriului sovietic și înnăbu-

¹ „Legea scelerată” interzicea organizarea în sindicate și grevele salariaților statului. Ea a fost desființată în practică în urma grevelor din 1918 ale ceferiștilor și ale celorlalți salariați de stat.

șirii luptelor populare din România. Demascând caracterul anti-național al tratatului de pace cu Puterile centrale, înfierând jafurile și samavolniciile autorităților de ocupație, grupurile revoluționare arătau că singura cale spre încheierea unei păci democratice care să corespundă năzuințelor maselor era lupta revoluționară împotriva claselor exploatare coalizate cu imperialismul străini și instaurarea unei puteri populare.

Manifestele răspândite de grupurile revoluționare îndemneau pe muncitori să rupă cu practica social-democrată a „împăcării” și „colaborării” de clasă și să pășească pe calea luptei revoluționare consecvente după exemplul comuniștilor ruși. „Ațiți-vă privirea și îndreptați-vă pașii numai într-acolo unde flutură steagul roșu. Trăiască proletariatul internațional! Trăiască republica socialistă! Trăiască socialismul revoluționar al lui Lenin! *Trăiască pacea între popoare!*”¹

Grupurile revoluționare se bucurau de sprijinul muncitorimii înaintate. În mai, un număr de activiști ai mișcării muncitorești, printre care și conducători ai grupurilor revoluționare ilegale, sînt arestați de autoritățile de ocupație germane. Muncitorii din București fac numeroase demonstrații de protest (iunie 1918), strîng ajutoare pentru cei arestați și impun în cele din urmă eliberarea lor.

Au loc greve și alte acțiuni revendicative ale muncitorilor ceferiști din București și ale muncitorilor petroliști din Valea Prahovei. Venind în ajutorul patronilor și guvernanților români, autoritățile de ocupație germane arestează numeroși greviști și reprimă grevele.

O nouă și puternică creștere a luptelor revoluționare are loc imediat după retragerea din România a trupelor de ocupație germane și austro-ungare, care constituiseră pînă atunci, pe două treimi din teritoriul Romîniei, principalul instrument de reprimare a luptelor populare.

La începutul lunii noiembrie 1918, Puterile centrale sînt învinse. În aceste condiții, cercurile burghezo-moșierești române se grăbesc să se alătore din nou imperialismului Antantei; aceștia, la rîndul lor, urmăreau să transforme România într-o

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1917—1922”, vol. I, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 28.

bază a agresiunii antisovietice și într-un jandarm al contra-revoluției în sud-estul Europei, să folosească armata română în vederea intervenției împotriva Puterii sovietice și în general împotriva mișcărilor revoluționare din răsăritul Europei. Guvernul român decretează din nou mobilizarea generală a armatei¹ (decembrie 1918), pregătind un nou atac contra Rusiei Sovietice.

Trupele germane și cele austro-ungare înfrînte încep să se retragă. O parte a acestor trupe este cuprinsă de frământări revoluționare, care se manifestă prin nesupuneri, proteste și răscoale împotriva comandamentului reacționar. În fostul teritoriu ocupat se creează în noiembrie 1918 o situație extrem de favorabilă unor puternice lupte revoluționare. Guvernul burghezo-moșieresc român se găsea încă în Moldova, iar în teritoriul fost ocupat nu existau forțe armate capabile să înăbușe prin violență luptele populare. În București și în alte orașe, vechile autorități care slujiseră sub ocupație s-au destrămat, iar noile autorități nu erau încă organizate. Se crease astfel o situație în care, în fostul teritoriu ocupat, clasele exploatatoare nu aveau forțe suficiente pentru reprimarea maselor populare. În acest moment o parte a populației s-a înarmat în mod spontan cu armele din depozitele părăsite de trupele de ocupație. Existau condiții pentru ca masele să preia conducerea capitalei și să exercite o puternică influență asupra desfășurării evenimentelor din țară. Existau condiții favorabile pentru organizarea și declanșarea imediată a unor lupte revoluționare de mare amploare, însă lipsea un partid comunist care să folosească această situație favorabilă pentru a conduce masele populare în lupta pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc.

Imediat după retragerea trupelor Puterilor centrale, organizațiile muncitorești din fostul teritoriu ocupat au căpătat posibilitatea de a activa în condiții legale. La 14 noiembrie 1918 apare gazeta legală a mișcării muncitorești, intitulată „Trăiască socialismul!”, care și-a schimbat apoi numele în „Socialismul“.

¹ Armata română fusese în cea mai mare parte demobilizată, ca urmare a încheierii păcii separate cu Puterile centrale și a acțiunilor soldaților pentru demobilizare.

În noiembrie-decembrie 1918 se organizează în sindicate zeci de mii de muncitori din București, Valea Prahovei și alte localități din fostul teritoriu ocupat. Elementele oportuniste din conducerea sindicatelor, care se temeau de lupta revoluționară, căutau să canalizeze luptele maselor pe calea simplei înaintări de memorii și a intervențiilor pe lângă patroni, sfătuind pe muncitori să nu facă greve.

Muncitorii s-au convins însă repede că numai prin înaintare de memorii nu puteau obține nimic și au pornit la acțiuni de masă hotărâte. La București au loc greve ale muncitorilor ceferiști, ale muncitorilor de la întreprinderile R.M.S., grevele generale ale metalurgistilor, ale muncitorilor de la mori, ale timplarilor, greva salariaților de la P.T.T. etc.

În Valea Prahovei a avut loc o grevă generală a petroliștilor. La 9 decembrie a avut loc în București o grevă de protest împotriva suspendării ziarului „Socialismul”, la care au participat muncitorii principalelor întreprinderi din capitală. Greva și demonstrațiile muncitorilor au obligat autoritățile să revină asupra suspendării ziarului.

Toate aceste greve, îmbinate cu mari demonstrații de stradă, se desfășurau sub steagul revendicărilor economice și al lozincilor politice revoluționare. În cursul grevelor și demonstrațiilor, muncitorii cereau instaurarea unei republici democratice, împărțirea pământului la țărani, încetarea remobilizării și a intervenției în Rusia. Grevele și demonstrațiile se desfășurau sub semnul solidarității cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Muncitorii își exprimau dorința de a urma exemplul proletariatului rus și de a răsturna puterea claselor exploatatoare.

Grevele și demonstrațiile din noiembrie-decembrie 1918 au impus într-o serie de întreprinderi din București și din Valea Prahovei ziua de muncă de 8 ore, o oarecare sporire a salariilor, desființarea amenzilor, reprimirea muncitorilor concediați. Aceste greve au dat o nouă și grea lovitură legilor și ordonanțelor care interziceau organizarea și demonstrațiile muncitorești și au deschis calea unui mare avînt al mișcării sindicale.

Sub presiunea marilor lupte muncitorești, la 1 decembrie guvernul a publicat un decret prin care desființa vechiul sistem electoral cenșitar și lărgea considerabil numărul cetățenilor cu

drept de vot. În cursul marilor lupte muncitorești din noiembrie-decembrie 1918, în București și Valea Prahovei au apărut noi forme de organizare: consiliile muncitorești. Organizate pe fabrici, consiliile muncitorești cuprindeau reprezentanții tuturor muncitorilor din întreprinderea respectivă. Ele erau de fapt comitete de întreprindere și organizau lupta economică și politică a tuturor muncitorilor din întreprinderi. Comitetele de întreprindere de la principalele tipografii din București au exercitat o adevărată „cenzură roșie” asupra ziarelor burgheze. Pe baza hotărârii comitetelor de întreprindere, muncitorii au refuzat în repetate rânduri să tipărească articole calomnioase la adresa organizațiilor muncitorești, articole în care burghezia chema la represiuni împotriva muncitorilor.

Concomitent cu luptele muncitorești, la sate se desfășurau puternice lupte țărănești. Imediat după retragerea trupelor germane și pînă la venirea trupelor române au avut loc în Muntenia și în Oltenia numeroase răscoale țărănești locale. Țăranii atacau conacele boierești, își împărțeau cerealele, lemnele și celelalte produse din depozitele statului sau ale moșierilor, își împărțeau vitele etc. Răscoalele țărănești nu au fost însă unite cu luptele duse în acea vreme de proletariat.

Remobilizarea generală decretată de guvern a trezit o mare nemulțumire și revoltă în întreaga țară. În ciuda amenințărilor guvernului și autorităților, mobilizații nu se prezentau la unitățile lor. Se dezvoltă agitația socialistă antiimperialistă în armată. Unele unități militare s-au descompus. Guvernul a fost silit să renunțe la noua mobilizare generală, înlocuind-o cu o mobilizare parțială, restrînsă. De asemenea guvernul a trebuit să renunțe la planul elaborat anterior de a trimite în Ucraina 15 regimente românești care să sprijine trupele de intervenție franceze.

În noiembrie 1918, ținînd seama de starea de spirit revoluționară a muncitorimii, Comitetul executiv al Partidului social-democrat din România a schimbat denumirea partidului în „Partidul Socialist din România”, ca o expresie a dorinței majorității membrilor de partid de a rupe cu oportunismul care domina majoritatea partidelor social-democrate ale Internaționalei a II-a.

Din inițiativa grupurilor comuniste, în cadrul secțiilor (organizațiilor locale) ale Partidului Socialist din România s-au desfășurat vii discuții cu privire la adoptarea unui nou program și a unei noi tactici a partidului, inspirate de principiile revoluționare.

În decembrie 1918, secțiile partidului socialist, pe baza votului majorității membrilor de partid, au adoptat noul program („Declarația de principii”) al partidului socialist. Declarația condamna teoriile reformiste și sublinia că partidul socialist se consideră un partid revoluționar care „va depune toate eforturile pentru trezirea, educarea și organizarea muncitorimii de la orașe și din sate, pentru ca, făcînd-o conștientă asupra idealului comunist — idealul ei de clasă —, s-o pregătească pentru momentul decisiv al realizării societății socialiste”¹.

Declarația sublinia că partidul socialist este solidar cu Partidul Comunist din Rusia și luptă pentru instaurarea dictaturii proletariatului prin toate mijloacele. Pentru prima oară în istoria mișcării muncitorești din România, un program oficial al partidului vorbea despre lupta pentru *dictatura proletariatului* și pentru *comunism*.

Dar declarația nu indica metodele concrete, căile practice pentru răsturnarea puterii burghezo-moșierești, nu vorbea nimic despre sarcina înlăturării alianței dintre proletariat și țărănime. Declarația nu preciza caracterul, etapele și sarcinile revoluției în România.

„Declarația de principii” din decembrie 1918 oglindea năzuința majorității membrilor partidului socialist de a lupta pentru „idealul comunist”, dar în același timp oglindea lipsa călirii ideologice și politice, lipsă care caracteriza atunci marea majoritate a militanților revoluționari din țara noastră.

Burghezia și moșierimea erau înspăimîntate de creșterea luptelor populare. Regele și guvernul au plănuit să înnăbușe prin teroare luptele muncitorești, pentru a stăvili în fașă avîntul revoluționar și a pregăti spatele frontului în vederea agresiunii antisovietice. Guvernul român se bizuia și pe sprijinul promis de comandamentul trupelor Antantei din România. Încercînd să

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1917—1922”, vol. I, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 82.

pună capăt luptelor revoluționare, burghezia și moșierimea au pregătit și au înfăptuit masacrul de la 13 decembrie 1918.

Pentru ziua de 13 decembrie 1918 se hotărîse o grevă a tuturor muncitorilor tipografi din București. Muncitorii tipografi aveau, în afară de revendicările lor economice (mărirea salariilor, ziua de muncă de 8 ore), și o serie de revendicări politice, ca ridicarea stării de asediu, înlăturarea cenzurii, înființarea și recunoașterea comitetelor muncitorești.

Încercînd să intimideze pe muncitori și dezvoltîndu-și planul de a recurge la măsuri sîngeroase împotriva maselor, guvernul a ordonat ca armata să încercuiască sediul din str. Sf. Ionică al organizațiilor muncitorești, în fața căruia se adunaseră muncitorii tipografi. Această măsură a provocat revolta muncitorilor. La 13 decembrie muncitorii celorlalte întreprinderi din capitală au declarat o grevă de solidaritate pentru a sprijini lupta muncitorilor tipografi și pentru a protesta împotriva încercuirii cu trupe a sediului organizațiilor muncitorești din str. Sf. Ionică.

Luptele de la 13 decembrie au căpătat un caracter politic de protest împotriva măsurilor de teroare ale guvernului. Demonstrații cereau desființarea stării de asediu și a cenzurii, își manifestau simpatia și entuziasmul față de revoluția socialistă.

În după-amiaza zilei de 13 decembrie 1918, coloane de muncitori se îndreptau spre sediul din str. Sf. Ionică, unde se hotărîse ținerea unei mari întruniri. Ajunși în piața fostului Teatru Național din Calea Victoriei, manifestații au fost înfrînute cu focuri de armă de către polițiști, jandarmi și de soldați amețiți de băutură, mobilizați pentru a înăbuși în sînge luptele revoluționare muncitorești. Peste 100 de muncitori au fost uciși și cîteva sute răniți. Sute de muncitori au fost arestați și schingiuiți. Sediul partidului socialist și al sindicatelor din str. Sf. Ionică a fost devastat, iar muncitorii aflați în sediu au fost arestați și maltratați. După-amiază și seara, morții au fost îngropați pe ascuns.

Regele, care participase direct la organizarea masacrului, a felicitat personal pe generalii care au ordonat soldaților masați în Piața Teatrului să tragă în muncitori.

În întreaga țară sediile muncitorești au fost închise. Cu ocazia presiunilor au fost arestați și schingiuiți fruntași ai

clasei muncitoare, printre care I. C. Frimu. În februarie 1919 I. C. Frimu moare în urma schingiuirilor și a bolii căpătate în închisoare. În ciuda măsurilor represive ale guvernului burghezo-moșieresc, înmormîntarea lui I. C. Frimu s-a transformat într-o manifestație la care au participat zeci de mii de muncitori ai capitalei. Sub faldurile steagului roșu și în sunetele Internaționalei, muncitorii l-au condus pe tovarășul lor pe ultimul său drum. În urma acestei demonstrații, muncitorii au impus redeschiderea sediilor și desființarea unor piedici puse activității legale a partidului socialist și sindicatelor.

În ceea ce privește creșterea rolului grupurilor comuniste, e grăitoare telegrama trimisă poliției și siguranței de către Mirzescu, ministrul de interne, în care se arată că grupurile comuniste activează mai organizat și pe o rază mult mai mare în capitală și în provincie, editînd ziare, răspîndind manifeste printre soldați etc.

Astfel, masacrul de la 13 decembrie 1918 n-a reprezentat „mormîntul mișcării muncitorești“, așa cum ar fi vrut burghezia și moșierimea din România. Luptele clasei muncitoare au continuat, au crescut în amploare și în organizare.

* * *

Un rezultat important al avîntului revoluționar care a cuprins țările Europei sub influența nemijlocită a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a fost descompunerea imperiului austro-ungar. Imperialiștii din S.U.A., Anglia, Franța, în ciuda promisiunilor cu privire la „eliberarea popoarelor“, căutau să mențină Austro-Ungaria ca un bastion împotriva Rusiei și Germaniei. Dar în 1918, ca urmare a luptelor revoluționare ale popoarelor din Austro-Ungaria încurajate de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, imperiul austro-ungar, înfrînt în război, se descompune; popoarele se eliberează de sub asuprirea națională a claselor dominante din Austria și din Ungaria. Se formează statul cehoslovac, statul iugoslav. Izbucnește revoluția burghezo-democratică în Ungaria și se formează statul de sine stătător ungar.

În Transilvania se desfășoară mari lupte revoluționare împotriva asupririi naționale, pentru unire cu România, pentru lichidarea proprietății moșierești și instaurarea unor rînduiri democratice. În cursul acestor lupte oamenii muncii — români, maghiari, germani —, acționînd cot la cot, au înlăturat vechile autorități de stat austro-ungare. În primele rînduri ale acestor lupte au fost militanții revoluționari ai organizațiilor muncitorești.

În 31 octombrie 1918 are loc la Timișoara o grevă generală, însoțită de o mare demonstrație de stradă, în cursul căreia muncitorii cer încheierea păcii, libertatea națională. Muncitorilor li se alătură și soldații. Poliția și celelalte autorități ale statului austro-ungar sînt reduse la neputință. În primele zile ale lunii noiembrie, evenimente asemănătoare se desfășoară în majoritatea orașelor și centrelor muncitorești din Transilvania. La Timișoara, Arad, Cluj, Oradea, Reșița, Petroșani, Lupeni și în numeroase alte locuri se formează sfaturi muncitorești, organizate pe baze internaționaliste, cuprinzînd delegații muncitorilor de diferite naționalități. „Într-adevăr — scria V. I. Lenin — s-au produs evenimente de o uriașă importanță. În România și în Austro-Ungaria s-au format Soviete de deputați ai muncitorilor”¹.

Soldații garnizoanelor din Transilvania și soldații ardeleni de pe fronturile războiului imperialist întorc armele împotriva ofițerilor, îi degradează și se întorc cu de la sine putere acasă.

În noiembrie 1918 încep în Transilvania răscoale țărănești, care cuprind în cîteva zile întregul său teritoriu. Țăranii români, maghiari, germani alungă din sate pe reprezentanții statului austro-ungar (jandarmi, notari, perceptori), atacă conacele moșierilor și gospodăriile chiaburilor, ocupă pămînturile moșierilor, ale bisericii și ale statului. În unele regiuni (Banat, Bihor) în sate s-au format comitete și Soviete țărănești.

În prima săptămîină a lunii noiembrie, ca urmare a luptei revoluționare a maselor, armata austro-ungară din Transilvania era în practică dizolvată, împrăștiată, poliția era descompusă,

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 28, Editura politică, 1959, pag. 188.

jandarmii erau alungați de la sate. Autoritățile statului austro-ungar erau înlăturate sau reduse la neputință, datorită luptei revoluționare a maselor. Înlăturarea puterii autorităților statului austro-ungar a însemnat înlăturarea principalului instrument al asupririi naționale. Masele populare se pronunțau pentru unirea Transilvaniei cu România în cadrul unei republici democratice, luptau pentru înfăptuirea unor transformări democratice.

În timpul evenimentelor revoluționare din octombrie-noiembrie 1918, întreaga burghezie și moșierime din Transilvania, indiferent de naționalitate, inclusiv conducerea Partidului național român al burgheziei și moșierimii romîne, înfricoșate de luptele revoluționare, făceau eforturi desperate ca să oblige masele să respecte „legile și autoritățile existente” ale statului austro-ungar.

Burghezia și moșierimea romînă din Transilvania au căutat să canalizeze lupta maselor pe drumul dorit de ele și de puterile Antantei și să înnăbușe lupta revoluționară unită a muncitorilor și țăranilor români, maghiari, sași etc. din Transilvania. În acest scop ele au declanșat o campanie naționalist-șovină, ațîțind pe români contra ungarilor, a sașilor etc. Pe această linie burghezia a fost ajutată de politica reformistă a unor elemente de dreapta din P.S.D., ca Flueraș, Jumanca și alții, care acționau împotriva intereselor maselor populare.

În același timp, Consiliul național român, în cadrul căruia colaborau politicienii burghezi și reformiștii români, conlucrează cu Consiliul național maghiar și cu Consiliul național german (în cadrul cărora colaborau politicienii burghezi și reformiștii din rîndurile minorităților naționale respective) și organizează gărzi care încearcă să reprime prin violență luptele revoluționare.

Dar, în cursul lunii noiembrie, lupta revoluționară a maselor, care au înlăturat puterea vechilor autorități, a eliberat de fapt Transilvania de sub jugul imperialismului austro-ungar și a creat premisele desăvîrșirii unirii naționale a țării noastre prin unirea Transilvaniei cu România.

La 1 decembrie 1918 Consiliul național român a convocat la Alba-Iulia o „adunare națională” în care majoritatea locurilor au fost rezervate burgheziei. Din cele peste 1.250 de locuri,

reprezentanților muncitorilor le-au fost rezervate numai 60. Dar la 1 decembrie la Alba Iulia s-au strins și 100.000 de muncitori, țărani, intelectuali, reprezentanți ai populației românești din toate colțurile Transilvaniei. Sub presiunea maselor, declarația adoptată la 1 decembrie la Alba-Iulia prevedea că unirea Transilvaniei cu România trebuia să se facă în cadrul unui stat democratic, care să asigure aplicarea unei reforme agrare radicale, înfăptuirea unor largi libertăți democratice, respectarea egalității în drepturi a minorităților naționale.

Făgăduind în vorbe reforme democratice, burghezia și moșierimea română au urmărit să înșele masele, să câștige timp și să înnăbușe luptele revoluționare.

Guvernul burghezo-moșieresc român a trimis trupe, care au dezlănțuit o cruntă represiune împotriva maselor populare.

Grupurile comuniste care s-au creat în Transilvania în 1918 au dus în acest timp o luptă susținută pentru răspîndirea principiilor revoluționare și demascarea reformiștilor, pentru combaterea măsurilor teroriste și a campaniei naționalist-șovine dezlănțuite de burghezie și de moșierime. Grupurile comuniste erau însă tinere, erau încă lipsite de experiență și de maturitate politică și ideologică. Muncitorimea nu-și făurise încă un partid marxist-leninist.

Unirea Transilvaniei cu România a constituit un act just, progresist, corespunzător năzuinței maselor populare spre desăvîrșirea unirii naționale.

Roadele luptei revoluționare de eliberare națională a maselor au fost culese de clasele exploatoare, care și-au menținut puterea, izbutind să impună ca unirea Transilvaniei cu România să se înfăptuiască în cadrul regimului burghezo-moșieresc, reacționar.

3. Situația economică și socială a României după primul război mondial.

Criza politică a regimului burghezo-moșieresc

Cu toate că după primul război mondial România și-a mărit teritoriul și populația, economia națională se afla într-o situație grea. Războiul imperialist a dus la pierderea a sute de mii de

oameni. În afară de aceasta, războiul a provocat mari distrugerii materiale. Instalațiile industriale fuseseră distruse fie în timpul retragerii trupelor românești, fie în cursul luptelor desfășurate pe teritoriul țării; altă parte din întreprinderi fuseseră demontate și transportate în Germania. Imperialiștii germani, austrieci și unguri jefuiseră țara de o enormă cantitate de materii prime și de produse industriale.

România continua să rămână înapoiată din punct de vedere industrial, lipsită de o industrie grea corespunzătoare necesităților dezvoltării economice, lipsită în special de industria producătoare de mașini și unelte. Pe de altă parte, producția industrială a scăzut considerabil din cauza războiului, iar ritmul refacerii industriei era foarte lent.

Lipsurile și nevoile populației erau extrem de mari, dar puterea de cumpărare extrem de redusă a maselor făcea ca industria să nu aibă posibilitatea să-și desfacă mărfurile. Nivelul de trai scăzut al maselor a provocat în 1920—1921 o criză de supraproducție în toate țările capitaliste. Această criză a lovit în 1921 și România și s-a manifestat în primul rînd prin îngrămădirea în depozite a mărfurilor nevîndute, ceea ce a dus la stagnarea producției și la reducerea temporară a activității unor fabrici. În 1922 producția industrială a început din nou să crească, într-un ritm foarte lent, fără a putea atinge, așa cum s-a arătat, nivelul dinainte de război.

Distrugerile provocate de războiul imperialist, jaful ocupanților și în special distrugerea șeptelului de vite mari, care constituiau principala forță de tracțiune în agricultură, au dus și la scăderea producției agricole.

Scăderea producției industriale și agricole era agravată de haosul financiar. În țară circulau patru feluri de monede fără acoperire. Cheltuielile statului depășeau în 1918—1920 de 4 și chiar de 5 ori veniturile.

În anii imediat următori războiului se întăresc pozițiile mării burghezii, se dezvoltă rapid cele mai înalte forme ale capitalului monopolist. Se accentuează cu deosebire concentrarea capitalului și contopirea capitalului bancar cu capitalul industrial.

„Banca românească“ a ajuns să controleze 25 de bănci și 52 de întreprinderi industriale, „Banca Marmorosch Blank“ 9 bănci și 58 de întreprinderi industriale, „Banca de credit român“ 46 de întreprinderi industriale. Băncile controlate de cele trei bănci mari controlau la rândul lor alte întreprinderi industriale.

O cale de centralizare a capitalurilor a fost și acapararea cu ajutorul statului, prin așa-zisele naționalizări, a unora dintre întreprinderile capitaliștilor din Transilvania de către marile bănci din vechea Românie.

Situația grea economică în care se afla România după război și pauperizarea din ce în ce mai accentuată a maselor au fost agravate și de faptul că clasele exploatare din România au înfeudat țara imperialiștilor străini. În noile condiții create în urma războiului se intensifică ofensiva monopolurilor franceze, engleze și americane în vederea acaparării principalelor bogății ale României.

A crescut în mod considerabil dependența financiară a României față de Franța, Anglia și S.U.A. Intre 1916 și 1918 clasele exploatare din România contractează de la imperialiștii străini împrumuturi de peste un miliard de lei, cu dobânzi ruinătoare. În 1919 guvernul român a contractat în S.U.A., în vederea intervenției antisovietice, un împrumut militar de 44.000.000 de dolari. În schimbul acestui împrumut, guvernul burghezo-moșieresc român trebuia să înapoieze Statelor Unite suma de 122.000.000 de dolari. Pe de altă parte, capitaliștii francezi, englezi și americani au pus mâna pe cea mai mare parte a acțiunilor aflate înainte de război în proprietatea capitaliștilor germani.

Capitaliștii „aliați“ au pus sub controlul lor marile bănci, prin intermediul cărora se infiltrau în numeroase întreprinderi industriale. În sfârșit, capitaliștii francezi, englezi și americani au înființat noi întreprinderi, acaparând noi bogății ale țării noastre. Economia națională a României era dominată de marile monopoluri străine.

În 1921—1922 principalele trei întreprinderi petrolifere din țară și trei mari bănci controlate de marele capital român și străin au realizat beneficii de 1,5 miliarde de lei, în timp ce cheltuielile bugetului de stat al României pentru agricultură, lucrări publice, sănătate, muncă, ocrotire socială, culte și arte erau de numai 1,2 miliarde de lei.

Înfeudând economia națională imperialiștilor străini, burghezia și moșierimea au transformat totodată România într-un avangard al intervenției antisovietice, organizată de marile puteri imperialiste. Guvernul burghezo-moșieresc român a pus teritoriul României la dispoziția comandamentului Antantei pentru a servi drept bază de pornire și de aprovizionare pentru trupele intervenționiste franceze care în ianuarie 1919 au invadat Ucraina. Guvernul burghezo-moșieresc român a aprovizionat cu arme, cereale, petrol bandele albgardiste din sudul Rusiei, a permis chiar organizarea lor pe teritoriul României, pentru a fi ulterior aruncate pe teritoriul sovietic. În 1920, guvernul român a aprovizionat cu arme pe intervenționiștii polonezi. În 1919—1920 și chiar după aceea, guvernul român a ținut sub arme sute de mii de soldați, pîndind un moment favorabil pentru a-i arunca împotriva Puterii sovietice.

Atunci cînd forțele reacțiunii mondiale — puterile Antantei —, înspăimîntate de întinderea focarelor revoluției proletare în Europa, s-au ridicat împotriva revoluției socialiste ungare, clasele exploatare române au sprijinit intervenția dezlănțuită de marile puteri imperialiste împotriva Republicii Sovietice Ungare. Reacțiunea burghezo-moșierească din România, în frunte cu dinastia Hohenzollernilor, a luat parte activă la acțiunea criminală de sugrumare a tînărului stat muncitoresc-țărănesc maghiar, organizată și condusă de imperialiștii francezi, englezi și americani. La aceasta au mînat-o interesele ei de clasă, teama de moarte că apariția la granițele țării a unui nou stat socialist după Rusia Sovietică ar fi întetit și mai mult avîntul revoluționar desfășurat în România sub influența imediată a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Faptul că guvernul burghezo-moșieresc român a tirat țara în intervenția organizată de Antantă contra Rusiei Sovietice și a Ungariei Sovietice a adâncit dependența țării față de imperialiștii străini, a contribuit la subminarea economiei naționale, a provocat noi suferințe maselor populare.

În timp ce burghezia română și străină realizau profituri uriașe, oamenii muncii trebuiau să lupte din greu cu mizeria. Războiul însemnase pentru clasa muncitoare, în afara pierderii a sute de mii de vieți, reducerea catastrofală a salariilor, cursa nebunească a prețurilor, mărirea zilei de muncă, intensificarea muncii, istovirea forței de muncă.

În martie 1918-octombrie 1920, pe măsură ce s-au dezvoltat organizațiile muncitorești și au luat amploare grevele, muncitorii din numeroase întreprinderi au impus, prin greve lupte cu patronii, reducerea zilei de muncă la 8 ore, reducerea sau desființarea amenzilor și satisfacerea altor revendicări economice, concedii de odihnă sau de alt gen, desființarea bătaii. Toate aceste cuceriri erau cîștigate numai în întreprinderile în care muncitorii erau bine organizați și, prin greve repetate și respingînd manevrele patronilor, își impuneau revendicările. Creșterea salariilor a rămas însă, chiar în perioada de avînt a grevelor, cu mult în urma creșterii prețurilor. Datele oficiale arătau că în primele luni ale anului 1920 salariile erau de 3 ori mai mari decît înainte de război, iar prețurile produselor alimentare de 8 ori mai mari. Nu exista nici un fel de asigurare pentru cazuri de boală, pentru naștere etc., nu exista asistență medicală gratuită.

La sfîrșitul anului 1920, patronii au dezlănțuit o puternică ofensivă prin care au izbutit să lichideze majoritatea cuceririlor din anii precedenți ale muncitorilor. Ziua de muncă a fost mărită la 10 ore sau chiar mai mult, în timp ce salariile au fost micșorate, iar amenzile reînființate; concediile de odihnă au fost desființate, s-a reintrodus bătaia în fabrici.

Pentru recîștigarea vechilor cuceriri, muncitorii au dus lupte grele în anii următori.

Sub presiunea valului revoluționar și pentru a împiedica uniunea în luptă a muncitorilor și țăranilor, burghezia și moșierimea din România au fost nevoite să promită reforma agrară și reforma

electorală. Promisă țăranilor soldați de pe front în primăvara anului 1917 și înscrisă fără efecte practice în Constituție în vara anului 1917 după victoria celei de-a doua revoluții burghezo-democratice ruse, reforma agrară a fost legiferată parțial numai după ce în Rusia avusese loc Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, și anume a doua zi după luptele din 13 decembrie 1918. Improprietărirea țăranilor a fost însă tărăgănată timp de doi ani, pînă la greva generală din 1920, reforma agrară fiind legiferată definitiv abia în 1921.

Legiferată de către clasele exploatoare, reforma agrară avea menirea să salveze marea proprietate moșierească, cedînd țăranilor o parte cît mai mică a ei și în condiții deosebit de grele pentru țărani. În schimbul pămîntului expropriat contra plată, moșierii scăpau de o serie de datorii și trebuiau să primească o despăgubire mai mare decît prețul real al pămîntului expropriat.

Reforma agrară din 1921 trebuia să asigure în același timp o dezvoltare și mai mare a burgheziei sătești, baza socială a regimului burghezo-moșieresc la sate.

Reforma agrară a salvat marea proprietate și a înlăturat o mare parte a țăranimii chiar de la improprietărirea cu acea parte a pămîntului care fusese expropriat de la moșieri. Numeroase terenuri expropriate au fost predate chiaburimii și agenților statului burghezo-moșieresc (subofițeri, jandarmi, notari, primari, agenți electorali, popi etc.). Țăranii care au primit o parte din terenul expropriat nu puteau plăti despăgubirile către moșieri, nu aveau bani pentru a-și cumpăra inventar, trebuiau să se îndatoreze la bănci și la cămătari și de multe ori sfîrșeau prin a vinde pămîntul primit.

Deosebit de grea era situația oamenilor muncii aparținînd minorităților naționale, care erau de două ori asupriți: ei erau apăsați atît de asuprirea socială cît și de cea națională. Clasele stăpînitoare au dus o politică șovină, dezlănțuind sălbatice persecuții împotriva minorităților naționale, creînd tot felul de piedici în funcționarea învățămîntului în limba maternă și în apariția publicațiilor în limbile minorităților naționale, străduindu-se să semene vrajbă între poporul român și minoritățile naționale. Au-

toritățile burghezo-moșierești practicau o politică de discriminare față de minoritățile naționale în școli, justiție, administrație, interziceau folosirea limbii materne în fața organelor de stat. Funcționarii maghiari, ucraineni etc. erau dați afară din toate întreprinderile și instituțiile de stat.

Cu toate măsurile pe care le-a luat, regimul burghezo-moșieresc din țara noastră a trecut printr-o puternică criză politică. Criza politică a regimului burghezo-moșieresc s-a desfășurat pe fondul ruinei economice și al avântului revoluționar al maselor. Masele nu mai voiau să trăiască în condițiile grele de dinaintea și din timpul războiului. Incercînd să facă față ruinei economice și celorlalte greutăți legate de urmările războiului, căutînd să stăvilească luptele populare și să salveze regimul burghezo-moșieresc, clasele dominante se vedeau silite să adopte noi metode de guvernare, și în primul rînd să consimtă la anumite concesi, să promită maselor înfăptuirea unor reforme larg democratice. Pe de altă parte, diferitele fracțiuni ale burgheziei și moșierimii luptau între ele pentru a-și rezerva rolul preponderent în viața economică și politică a Romîniei.

Sub presiunea luptelor revoluționare și ca urmare a ciocnirilor dintre diferitele grupuri ale claselor dominante are loc o nouă regrupare a partidelor politice burgheze. Compromiterea vechilor partide burghezo-moșierești a determinat clasele dominante să înființeze noi partide, care, pentru a înșela masele, făceau oamenilor muncii promisiuni demagogice. Se destramă și dispăre partidul conservator și apar noi partide burghezo-moșierești cu programe demagogice, ca partidul poporului, partidul țărănesc, partidul muncii etc. etc.

Criza politică a regimului se oglindea cu deosebire în extrema instabilitate guvernamentală. De la sfîrșitul anului 1918 pînă la sfîrșitul anului 1922 au avut loc peste 50 de schimbări sau remanieri de guvern, care au arătat șubrezenia regimului burghezo-moșieresc.

În timp ce clasele exploatoare nu-și mai puteau exercita dominația cu vechile metode, creșteau năvalnic luptele revoluționare ale maselor populare, dornice să făurească o nouă orînduire socială, să pășească pe calea deschisă de revoluția rusă.

4. Luptele revoluționare din 1919 și de la începutul anului 1920

În fruntea luptelor populare erau militanții revoluționari ai mișcării muncitorești. În 1919—1920 vechile partide socialiste care existau înainte de război în diferite provincii ale Romîniei au stabilit legături între ele și au format în decembrie 1919 un consiliu general comun, ca organ de coordonare cu un rol mai mult consultativ, dar și-au continuat activitatea independentă. Ca urmare, în această perioadă au existat în țara noastră mai multe partide socialiste, organizate pe provincii. În fiecare dintre aceste partide, precum și în sindicate, activa o aripă revoluționară, al cărui nucleu îl constituiau grupurile comuniste.

Grupurile comuniste erau formate din elemente înaintate, revoluționare, dar care nu aveau încă suficientă claritate ideologică. Membrii grupurilor comuniste erau uniți prin ura lor împotriva exploatatorilor, prin dorința lor de a instaura în Romînia un guvern al muncitorilor și țăranilor, prin devotamentul lor pentru revoluție și prin hotărîrea de a urma și de a apăra revoluția rusă.

Dar în rîndurile grupurilor comuniste dăinuiau încă influențe reformiste, blanquiste, anarhiste, anarho-sindicaliste etc. Unii membri ai grupurilor comuniste considerau că se poate înfăptui revoluția în țara noastră numai de către o „minoritate conștientă” de revoluționari, fără aportul maselor muncitoare. Alții fetișizau activitatea ilegală, tindeau să imprime grupurilor comuniste linia limitării la activitatea conspirativă, fără folosirea posibilităților de activitate legală.

Grupurile comuniste nu erau încă suficient clarificate asupra sarcinilor și etapelor revoluției din Romînia, nu aveau încă o idee clară asupra strategiei și tacticii revoluționare, a căilor de înfăptuire a revoluției. Unele grupuri propagau prin viu grai și prin manifeste necesitatea înfăptuirii nemijlocite a revoluției socialiste, a instaurării imediate a dictaturii proletarietului în țara noastră. Altele își puneau în mod just ca obiectiv imediat lupta pentru instaurarea dictaturii revoluționare a muncitorilor și țăranilor. Astfel, un timp destul de îndelungat, grupurile comuniste nu au format un tot omogen.

Cu toate deosebirile de vederi, cu toate aceste greutăți de creștere, grupurile comuniste erau unite prin aceea că vedeau în revoluție, în lupta neîmpăcată pentru răsturnarea puterii burghezo-moșierești, drumul pentru desființarea orînduirii bazate pe exploatarea omului de către om.

Membrii grupurilor comuniste erau cei mai dîrzi apărători ai intereselor maselor populare. Ei militau pentru apărarea independenței economice și politice a țării, împotriva înfeudării ei imperialiștilor străini, pentru dezvoltarea Romîniei pe drumul progresului și al păcii. Ele își dădeau seama că toate aceste năzuințe se vor putea realiza numai atunci cînd oamenii muncii vor avea în frunte un partid revoluționar ca Partidul Comunist din Rusia, capabil să-i conducă în lupta pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc. De aceea grupurile comuniste și-au pus drept sarcină centrală lupta pentru crearea partidului comunist.

Pentru ca majoritatea muncitorilor înaintați să treacă de partea grupurilor comuniste și să înțeleagă pe deplin necesitatea făuririi unui partid de tip nou, marxist-leninist, era nevoie de o anumită experiență acumulată în focul marilor bătălii de clasă. Proletariatul din țara noastră era însă un proletariat tînăr; în rîndurile sale exista un mare număr de muncitori de curînd desprinși de agricultură, exista un mare număr de muncitori proveniți recent din rîndurile micilor meșteșugari ruinați sau intrați în fabrică pentru a nu fi trimiși pe front. Mulți muncitori mai lucrau în mici ateliere. Din toate aceste motive, o mare parte a muncitorilor erau încă lipsiți de experiența luptelor de clasă ascuțite. În timpul avîntului revoluționar, pe arena luptelor revoluționare și în rîndurile organizațiilor muncitorești au intrat pături largi de muncitori care nu participaseră încă la acțiuni puternice de clasă și erau lipsiți de călire ideologică și politică, dar care acum, însuflețiți de entuziasm revoluționar, erau plini de combativitate. Profitînd de aceste condiții, elementele străine de clasă, mic-burgheze și chiar burgheze, pătrunse în organizațiile muncitorești „luate de curent” sau mînate de scopuri carieriste, politicianiste, au mai putut un timp să exercite o influență asupra membrilor partidului socialist și ai sindicatelor și să-și mențină pozițiile de conducere în mișcarea

muncitorească, care erau încă dinainte de război în mîna reformiștilor.

Elementele reformiste erau de acord cu crearea unui partid unic pe țară, dar voiau ca acesta să se întemeieze pe baze reformiste. Social-democrații de dreapta se ridicau fățiș împotriva grupurilor comuniste, împotriva principiilor revoluționare, propovăduind în mod deschis ideile și metodele reformiste ale Internaționalei a II-a. O parte a reformiștilor — centriștii — încercau să-și ascundă oportunismul sub masca unei frazeologii revoluționare. Sub pretextul menținerii unității mișcării muncitorești, centriștii promovau linia capitulării în fața social-democraților de dreapta, a renunțării la principiile și la activitatea revoluționară de dragul unității cu oportuniștii. După represiunea sîngeră din 13 decembrie 1918, profitînd de arestarea elementelor revoluționare, social-democrații de dreapta au pornit o acțiune de anulare a „declarației de principii”, întocmită în 1918. Ei au început să ducă o largă campanie de calomniere a Rusiei Sovietice, publicînd și o declarație de sprijinire a politicii contra-revoluționare brătieniste. Ei au reușit în mai 1919 să convoace o conferință a partidului socialist din vechea Romînie, pentru a imprima partidului o orientare reformistă. La conferință au participat și reprezentanți ai conducerii partidelor socialiste din toate regiunile țării. Scopul conferinței era de a elabora un program pe baza căruia să se unească toate partidele socialiste din Romînia.

Grupurile de stînga au propus ca programul să cuprindă principiile revoluționare înscrise în declarația din decembrie 1918. Centriștii, care dețineau majoritatea în Comitetul executiv al Partidului socialist din vechea Romînie, s-au declarat la început de acord cu aceasta, dar au renunțat repede la susținerea declarației din decembrie 1918. Delegații conducerii partidelor socialiste din Ardeal, Banat și Bucovina, care reprezentau aripa social-democrată de dreapta, au precizat că nu vor accepta unirea cu Partidul socialist din vechea Romînie pe baza unor principii revoluționare. Sub pretextul „salvării unității”, centriștii s-au înțeles cu social-democrații de dreapta și au elaborat un program profund oportunista, reformista. Sub presiunea aripii de stînga a partidului socialist, care era sprijinită de majoritatea membrilor partidului, oportuniștii au fost nevoiți să accepte ca în program

să se înscrie că partidul socialist trebuie să lupte pentru dictatura proletariatului. Oportuniștii au golit însă referirea la dictatura proletariatului de orice conținut revoluționar. Ei au pus la baza programului din mai 1919 teza „integrării pașnice“ a capitalismului în socialism, teză care susținea că dezvoltarea capitalismului va duce de la sine la desființarea exploatării omului de către om și care condamna partidul socialist să nu facă altceva decât să aștepte desfășurarea acestui proces. Programul pornea de la premisa că înlocuirea capitalismului prin socialism se va reduce la un șir de reforme, adică de schimbări bazate pe menținerea vechii puteri de stat, pe păstrarea puterii claselor exploatatoare. Aplicarea acestui program în practică ar fi obligat clasa muncitoare să înlocuiască lupta revoluționară pentru dictatura proletariatului prin lupta pentru reforme, care nu numai că lăsau neatinsă, dar consolidau chiar bazele regimului burghezo-moșieresc. Programul din mai 1919 a întâmpinat însă împotrivirea aripii de stînga a mișcării muncitorești.

Masele proletare au continuat cu și mai multă vigoare luptele revoluționare. În iunie 1919 se desfășoară greva generală a tuturor ceferiștilor din vechea Romînie. Greva generală a ceferiștilor a constituit semnalul a numeroase alte greve în diferite orașe ale țării, greviștii cerînd recunoașterea sindicatului și a consiliilor muncitorești, mărirea salariilor etc. În același timp cu greva generală a ceferiștilor, la București au loc grevele muncitorilor de la R.M.S., de la Imprimeria națională, de la uzina electrică; la Iași declară grevă majoritatea muncitorilor din oraș; în apropiere de Buzău are loc greva unor muncitori agricoli etc. Concomitent cu greva generală a ceferiștilor se pregătea începerea grevei generale a petroliștilor, a muncitorilor din porți etc. Apăruse astfel perspectiva unei greve care să cuprindă simultan unele dintre cele mai importante ramuri economice. Obiectivele acestor greve erau: mărirea salariilor, ziua de lucru de opt ore, recunoașterea consiliilor muncitorești și a sindicatelor. Toate aceste revendicări revin mereu în grevele din 1919—1920, pentru că ele nu erau cucerite dintr-o dată în toate locurile și pentru că, acolo unde patronii și autoritățile le recunoșteau la un moment dat, peste cîtva timp încercau din nou să le suprimă. Cît despre revendicarea mării salariilor,

ea revenea mereu din cauza creșterii neîncetate a prețurilor. Conducerea centristă a partidului socialist și a sindicatelor din vechea Romînie a fărîmițat și a frînat însă luptele greviste prin aceea că a determinat sindicatele petroliștilor și docherilor să amîne declararea grevelor pe care le pregăteau și a convins apoi diferite categorii de muncitori aflați în grevă să reia lucrul cu un câștig parțial. Greviștii au impus recunoașterea sindicatelor și consiliilor muncitorești, dar nu au obținut decât în parte satisfacerea revendicărilor economice.

În a doua jumătate a anului 1919 se desfășoară numeroase greve generale pe ramuri sau localități: greva generală a petroliștilor (iulie-august), greva generală a docherilor din Galați și din Brăila (septembrie); la București au loc greva metalurgiștilor, cea a tîmplarilor, a brutarilor, a muncitorilor de la mori, de la fabricile de uleiuri; are loc o grevă generală a muncitorilor din Piatra Neamț. Ca și cele precedente, aceste greve îmbinau revendicările economice cu revendicări politice privind recunoașterea comitetelor de întreprindere și a sindicatelor și alte libertăți democratice. În timpul grevelor muncitorii țineau adunări în cursul cărora își manifestau dorința de a lupta pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc.

În decembrie 1919 au avut loc în București acțiuni revendicative și greve ale muncitorilor de la S.T.B., fabricile de țigări și chibrituri, tipografiile statului. La 26 decembrie 1919, în semn de protest împotriva împușcării de către armată a unor muncitori greviști de la S.T.B. și cu prilejul comemorării unui an de la luptele din Piața Teatrului din decembrie 1918, au loc în București și în toate orașele țării mari demonstrații împotriva terorii guvernului burghezo-moșieresc, pentru libertăți democratice.

După relatări oficiale, în 1919 au avut loc circa 250 de greve. În ce privește numărul greviștilor, este de ajuns să amintim că numai la două greve — la grevele generale ale ceferiștilor și petroliștilor — au participat peste 40.000 de oameni.

În toată această perioadă muncitorii au împletit lupta pentru revendicările lor economice și politice cu lupta hotărîtă pentru apărarea Rusiei Sovietice și a Republicii Sovietice Ungare, condamnînd odioasele intervenții militare imperialiste la care parti-

cipa guvernul burghezo-moșieresc. Într-un document al conducerii grupurilor comuniste din România din prima jumătate a anului 1919 se arăta : „Trebuie cerut ca în toate ocaziile mișcarea din țară să se solidarizeze cu revoluția socialistă rusă... Să se ceară neamestecul armatei în contra socialismului din Ungaria și Rusia. Soldații să nu tragă în contra fraților lor“¹.

Grupurile comuniste din toată țara au răspândit manifeste în care se arăta că intervențiile contrarevoluționare sînt puse la cale de regimul burghezo-moșieresc din ordinul și cu sprijinul imperialiștilor americani, englezi, francezi, cu sprijinul direct al socialiștilor de dreapta de teapa lui Jumanca și Flueraș. Ele demascau guvernele imperialiste ale puterilor Antantei, care batjocoreau poporul român, sacrificînd pentru scopurile lor reacționare viețile ostașilor romîni.

Grupurile comuniste chemau proletariatul din România să sprijine revoluția proletară din Rusia și cea din Ungaria, să lupte pentru răsturnarea puterii burghezo-moșierești.

Militanții revoluționari organizau greve de protest împotriva intervenției antisovietice. Sub conducerea grupurilor comuniste, clasa muncitoare din România, alături de proletariatul internațional, răspunde apelului Internaționalei Comuniste și organizează la 21 iulie o mare grevă cu caracter politic îndreptată împotriva intervențiilor contrarevoluționare în Rusia și în Ungaria. Greva a cuprins întreaga muncitorime din București și din multe alte orașe și centre industriale. În unele locuri micii negustori s-au solidarizat cu greva, închizîndu-și magazinele. Concomitent cu grevele muncitorești se desfășoară lupta pentru pămînt a țărănimii. În numeroase comune țărăniile intră cu forța pe moșiile boierești, împărțindu-și pămînturile.

Au loc mișcări revoluționare în rîndurile armatei. În primăvara anului 1919 a fost pregătită o răscoală a marinarilor de pe trei monitoare ale flotei dunărene; în ultima clipă răscoala a fost trădată și zădărnicită. Au izbucnit răscoale în numeroase

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922“, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 112—113.

regimente pregătite pentru a fi trimise pe frontul intervenției contrarevoluționare în Ungaria. Au loc răscoale în aprilie 1919 în Regimentul I Avram Iancu din Cluj, în iunie 1919 în Regimentul de infanterie din Dej, în august în Regimentul de infanterie din Alba Iulia. În iunie 1919 un întreg regiment din Sighet părăsește cazarma, soldații plecînd acasă cu de la sine putere. Au loc acțiuni de masă pentru demobilizare. Soldații se adună în grupuri mari, de zeci și sute de oameni, și vin în fața ofițerilor pentru a cere să fie trimiși imediat acasă; astfel de acțiuni au loc în august 1919 în Regimentul 114 infanterie, în decembrie 1919 la batalionul 3 infanterie din Piatra Neamț etc.

La începutul anului 1920 a luat un mare avînt lupta împotriva intervenției militare antisovietice, pentru stabilirea unor relații de pace și prietenie cu Rusia Sovietică. În ianuarie-februarie 1920, la București, Cluj, Timișoara, Turnu-Severin, Iași, Galați, Brașov, Botoșani, Tecuci, Craiova, Ploiești au loc sute de întruniri în care masele cer guvernului să înceapă tratative cu guvernul sovietic în vederea stabilirii de relații de prietenie cu marea Țară a socialismului. La 26 februarie 1920, la o ședință a Consiliului de Miniștri, generalul Prezan, șeful Marelui cartier general al armatei romîne, a declarat că, în cazul declanșării unei noi campanii militare antisovietice, „cu starea de spirit din armată și populație, n-am putea rezista mult“. În adevăr, guvernul român a trebuit să renunțe la planurile vînturate atunci cu privire la trimiterea trupelor romîne într-o nouă campanie antisovietică în Ucraina.

Luptele muncitorilor, ale țărănilor și ostașilor din 1919 și de la începutul anului 1920 au slăbit în mod serios regimul burghezo-moșieresc, dar nu au reușit să-l răstoarne. Liderii reformiști căutau să evite creșterea luptei maselor populare împotriva regimului burghezo-moșieresc și să abată masele de la revoluție, se străduiau să frîneze luptele clasei muncitoare și să împiedice unirea acestora cu luptele țărănilor și soldaților. Prin aceasta ei au ajutat claselor exploatare să-și mențină dominația. Clasa muncitoare nu avea încă un partid revoluționar, de tip nou, ca-

pabil să centralizeze și să canalizeze luptele maselor muncitoare într-un singur șuvoi revoluționar care să răstoarne puterea burghezo-moșierească. Necesitatea făuririi unui astfel de partid era însă înțeleasă de tot mai mulți muncitori înaintați, care, pe baza propriei lor experiențe câștigate în focul luptelor de clasă, își dădeau seama că numai un partid comunist făurit după exemplul partidului leninist din Rusia poate conduce lupta oamenilor muncii din România la victorie, la dezrobirea de sub jugul exploataților.

Elementele de stînga din mișcarea muncitorească din țara noastră, care, în frunte cu grupurile comuniste, luptau pentru transformarea partidului socialist în partid comunist, au avut un reprezentant la primul Congres al Internaționalei a III-a. Constituirea Internaționalei Comuniste a însemnat pentru aripa stîngă a mișcării muncitorești din țara noastră un ajutor imens în clarificarea și precizarea sarcinilor legate de crearea partidului comunist. Pe măsura dezvoltării procesului de cristalizare ideologică, lupta pentru ca partidul socialist să-și însușească și să aplice în viață principiile Internaționalei a III-a, „principiile comunismului“, și să se transforme astfel într-un partid de tip nou, comunist, a devenit platforma aripii revoluționare a mișcării muncitorești. În legătură cu aceasta, lozinca „Cerem afilierea la Internaționala a III-a“ a devenit lozinca comună a tuturor elementelor de stînga din Partidul Socialist din România, atît a grupurilor comuniste cît și a militanților revoluționari din afara lor. Prin „afilierea la Internaționala a III-a“, elementele înaintate din mișcarea muncitorească aveau în vedere aderarea la principiile comunismului și transformarea partidului socialist în partid comunist.

Ca urmare a activității grupurilor comuniste, adunarea generală anuală a secției București a partidului socialist ținută în ianuarie 1920 votează o rezoluție în care se pronunță pentru înălțurarea oportuniștilor din partid, pentru transformarea partidului socialist în partid comunist, înarmat cu un program și o tactică revoluționare. În legătură cu aceasta, rezoluția adunării generale a secției București cerea Comitetului executiv al parti-

dului socialist să proclame afilierea partidului socialist la Internaționala a III-a.

Încă la 29 iunie 1919, secția din București a partidului socialist a votat, din inițiativa grupurilor comuniste, o moțiune de simpatie față de Internaționala Comunistă, moțiune care arăta, totodată, hotărîrea secției București de a propune viitorului congres al partidului socialist afilierea la Internaționala a III-a, ceea ce trebuia să însemne transformarea partidului socialist în partid comunist. Cîteva luni mai tîrziu, în ianuarie 1920, grupul comunist din secția București a partidului socialist a publicat un manifest prin care se cerea partidului socialist să adere la Internaționala a III-a, „să părăsească atitudinea lui șovăitoare și oportunistă, atît de plăcută clasei stăpînitoare, dar atît de dăunătoare demnității și cauzei de dezrobire a muncitorilor și țărănilor romîni“¹.

Urmînd această chemare, numeroase organizații locale socialiste au votat pentru convocarea congresului partidului socialist care să hotărască transformarea partidului socialist în partid comunist și afilierea la Internaționala a III-a.

Pe măsură ce ideile leninismului pătrundeau mai adînc în rîndurile maselor populare, pe măsură ce desfășurarea și țelurile Revoluției din Octombrie deveneau mai cunoscute în țară, aripa stîngă a partidului socialist, în frunte cu grupurile comuniste, exprimînd voința majorității membrilor partidului, puneau tot mai accentuat în fața proletariatului din România problema creării partidului comunist.

5. Greva generală din octombrie 1920

În martie 1920, clasele dominante aduc la guvern așa-zisul „partid al poporului“, condus de generalul Averescu, care încearcă să răpească cuceririle maselor din anii precedenți și pornește ofensiva pentru lichidarea avîntului revoluționar. Măsurilor burgheziei, clasa muncitoare le răspunde printr-un nou val de lupte, care începe în primăvara anului 1920 și care duce în cele din urmă la greva generală din octombrie 1920.

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922“, vol. I, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 158—159.

În martie 1920, minerii din Valea Jiului declară grevă. Conducătorii greviștilor sînt arestați, dar muncitorii organizează demonstrații pentru eliberarea lor. Demonstrații sînt atacați de armată, care deschide focul. Un muncitor este ucis și mai mulți sînt răniți.

În primăvara anului 1920, avîntul luptelor muncitorești se intensifică. Guvernul și patronii diferitelor întreprinderi încearcă să împiedice activitatea comitetelor de întreprindere prin arestarea sau mobilizarea în armată a membrilor lor, prin introducerea de noi gărzi militare în fabrici, deși le retrăseseră anterior etc. Pe de altă parte, inflația anulase în practică modestele sporuri de salarii obținute de muncitori prin grevele pe care le desfășuraseră. Ca urmare, în aprilie 1920 are loc o nouă grevă generală a muncitorilor ceferiști din vechea Romînie. O dată cu ceferiștii declară grevă muncitorii de la R.M.S. din București și din alte întreprinderi de stat, muncitorii metalurgiști și tîmplari etc. Muncitorii cereau recunoașterea sindicatelor și comitetelor de întreprindere, mărirea salariilor etc. Aceste greve se prelungesc pînă în iunie. Au loc întruniri furtunoase la care muncitorii se declară gata să pășească la lupte de stradă.

În fața acestei situații, guvernul se vede nevoit să promită ceferiștilor și celorlalți salariați ai statului că după încetarea grevei va aplica următoarele măsuri: recunoașterea comitetelor de întreprindere din toate întreprinderile statului, retragerea imediată a armatei din întreprinderi, anularea ordinelor de mobilizare, eliberarea arestaților și înființarea unei comisii mixte de studiere a revendicărilor economice (ceea ce însemna de fapt o amîinare a satisfacerii revendicărilor economice ale muncitorilor). Muncitorii refuză să înceteze greva, dar liderii oportuniști ai partidului socialist îi conving în cele din urmă să reia lucrul. Muncitorii metalurgiști și tîmplari resping apelurile la încetarea grevei. Muncitorii tîmplari din București continuă greva pînă în august 1920, iar metalurgiștii pînă în septembrie 1920, obținînd satisfacerea revendicărilor.

Șirul marilor greve din aprilie-mai-iunie 1920 marchează o nouă fază de ascuțire a luptei de clasă în toată țara, relevînd puterea organizațiilor muncitorești și creșterea conștiinței de

clasă a proletariatului din Romînia. În cursul acestor lupte tot mai mulți muncitori își formează convingerea că, pentru a-și impune revendicările — încetarea terorii contra organizațiilor muncitorești, îmbunătățirea condițiilor de trai —, era necesară organizarea unei greve generale pe întreaga țară. La 4 mai 1920, o adunare a comitetelor de întreprindere din București propune ca, în cazul în care guvernul va refuza satisfacerea revendicărilor muncitorești; să se declare greva generală. La 3 iunie 1920, la o mare adunare a greviștilor din București, muncitorii cer din nou declararea grevei generale. La 17 iunie, o nouă adunare a comitetelor de întreprindere din București, constatînd că guvernul nu-și respectă promisiunile făcute cu prilejul terminării grevelor ceferiștilor și celorlalți muncitori din întreprinderile statului, cere conducerii partidului socialist și sindicatelor să dovedească mai multă energie și să dea semnalul grevei generale pe întreaga țară. Uniuni sindicale dintre cele mai importante se pronunță, de asemenea, pentru greva generală. Conducerea centrală a partidelor socialiste, dominată de elemente reformiste, care se temeau ele însele de marile lupte revoluționare, tergiversează sub diferite pretexte declararea grevei generale pe întreaga țară, sperînd că pînă la urmă va putea determina pe muncitori să renunțe la greva generală și să se mulțumească cu promisiunile guvernului.

Însuflețiți de elan revoluționar, muncitorii pornesc însă în mai 1920 un șir de greve generale pe orașe și regiuni. Minat de ura contra clasei muncitoare, încercînd să stăvilească grevele, guvernul prezintă parlamentului spre aprobare legea Trancu-Iași, care avea drept scop interzicerea grevelor. În București, la 12 august 1920, 30.000 de muncitori fac o grevă generală de protest de două ore, manifestînd pe străzile capitalei împotriva scleratei legi Trancu-Iași¹. Demonstrația muncitorilor n-a putut fi oprită, în ciuda ordinelor prefectului. De-a lungul străzilor răsuna lozinca: „Jos legea sclerată împreună cu autorul ei”². Greve generale demonstrative pe localități însoțite de manifestații de stradă contra acestei legi au loc a doua zi la

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922”, vol. I, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 187.

² Op. cit., pag. 189.

Ploiești, Iași, Constanța, Turnu-Severin și în alte orașe. În cursul acestora, demonstrații înfierează, de asemenea, planurile guvernului român de a se alătura din ordinul Antantei la noua agresiune antisovietică, pornită de panii polonezi.

Fără să țină seama de protestele maselor, parlamentul votează legea Trancu-Iași, dar grevele generale pe regiuni sau orașe nu pot fi oprite. La 23 august 1920 începe o grevă în Banat pentru respectarea dreptului de organizare. La 29 august are loc o grevă generală a muncitorilor din Transilvania ca protest împotriva intervenției în Rusia Sovietică și a speculei cu coroanele¹.

Guvernul recurge la noi măsuri teroriste. La Arsenalul armatei din București armata trage în muncitorii care își cereau drepturile, omoară și rănește mai mulți oameni. Însă muncitorimea nu cedează. Dimpotrivă, crește spiritul de solidaritate proletară. În întreaga țară sînt convocate mari mitinguri de protest împotriva crimei de la Arsenal. Guvernul reacționar face nenumărate arestări, dezlănțuie noi măsuri teroriste în toată țara, în special împotriva militanților mișcării muncitorești închiși la Jilava, Văcărești etc. „Justiția militară — scriau comuniștii din fortul Jilava — introduce mijloace inchizitoriale în instruirea faptelor. Teroarea și tortura au căpătat din nou drept de intrare în practica juridică”².

Autoritățile întăresc gărzile militare din fabrici, arestează membri ai comitetelor muncitorești, încearcă să împiedice activitatea lor. Grevele generale pe orașe continuă: în septembrie 1920 au loc astfel de greve împotriva terorii, pentru revendicări economice, la Satu-Mare, Turda etc. După datele oficiale, între 1 martie și 20 octombrie 1920 au avut loc în toată țara 345 de greve, dintre care 112 în București. Dezvoltarea furtunoasă a luptelor greviste și, în special, grevele generale pe ramuri, orașe sau regiuni pregăteau premisele unei greve generale pe întreaga țară.

¹ „Coroana” era vechea monedă austro-ungară care a circulat în Transilvania pînă în 1920. Specula în legătură cu preschimbarea coroanelor în lei contribuia la mărirea prețurilor.

² „Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1917—1922”, vol. I, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 215.

În focul marilor bătălii de clasă se întărea lupta ideologică și politică condusă de grupurile comuniste împotriva reformismului, progresa în ritm rapid procesul clarificării ideologice în mișcarea muncitorească. Pînă la jumătatea anului 1920, aproape toate organizațiile socialiste locale votaseră deja moțiuni prin care cereau Consiliului general să afilieze partidul la Internaționala Comunistă și să convoace un congres care să consfințească crearea partidului comunist. Consiliul general al partidelor socialiste, dominat de centriști și de social-democrații de dreapta, fără a se pronunța în mod deschis împotriva transformării partidului socialist în partid comunist, susținea că această problemă poate fi rezolvată numai prin convocarea unui congres, dar în același timp amîna mereu congresul, pentru a împiedica în acest fel crearea partidului comunist. Sub presiunea masei membrilor de partid, Consiliul general este obligat însă, în aprilie 1920, să anunțe în mod oficial ruperea cu Internaționala a II-a, care fusese reconstituită la începutul anului 1919.

Militanții revoluționari, în frunte cu membrii grupurilor comuniste, desfășoară o activitate mai sistematică de răspîndire a ideilor leniniste. În 1920 sînt publicate broșuri cuprinzînd lucrări ale lui Lenin și documente ale Internaționalei Comuniste. În iulie 1920 apare primul număr al revistei „Lupta de clasă”, organul teoretic al secției București a partidului socialist. Revista „Lupta de clasă”, a cărei linie politică și ideologică era imprimată de grupurile comuniste, își punea ca scop să popularizeze în țara noastră principiile marxist-leniniste, să îndrumeze elementele revoluționare din punct de vedere teoretic, pentru zdrobirea ideologiei oportuniste și pentru transformarea partidului socialist în partid comunist.

Sub presiunea aripii de stînga a partidului socialist, conducerea partidului se vede nevoită să trimită o delegație care să asiste ca observatori la Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste, din iulie 1920.

Exprimînd dorința majorității membrilor partidului, revista „Lupta de clasă” cerea ca delegații să se prezinte la congres ca participanți și să ceară primirea în Internaționala a III-a, deoarece votul secțiilor partidului socialist se pronunțase în zdrobitoare majoritate pentru afiliere.

Influența grupurilor comuniste, care cereau transformarea partidului socialist în partid comunist, crește tot mai mult. Acest fapt a fost ilustrat de congresele organizațiilor socialiste din Transilvania, pe care social-democrații de dreapta le considerau drept fortăreața lor. În august 1920 are loc la Cluj un congres al partidului socialist și al sindicatelor din Transilvania și Banat. Delegații la congres se pronunță pentru aderarea la principiile Internaționalei Comuniste.

Față de întărirea considerabilă a aripii de stînga a organizațiilor muncitorești, care se pronunțau pentru crearea partidului comunist, și față de creșterea stării de spirit revoluționare a muncitorilor, care cereau declararea grevei generale, liderii oportuniști recurg la noi manevre, acceptă să facă unele concesii, cu scopul de a-și menține pozițiile de conducere în mișcarea muncitorească.

Consiliul general al partidelor socialiste, întrunit la București în 11 octombrie 1920, decide unirea tuturor partidelor socialiste în cadrul unui partid unic — „Partidul Socialist din România” — și adoptă un Statut, elaborat de elementele de stînga, al cărui prim articol declara că partidul luptă pentru „cucerirea puterii politice și aplicarea dictaturii proletariatului prin regimul politic al Sfaturilor (Sovietelor. — *Nota red.*) în vederea socializării mijloacelor de producție”¹. Reflectînd năzuințele militanților revoluționari, Statutul partidului socialist stabilea deci ca sarcină fundamentală a partidului lupta pentru dictatura proletariatului, pentru un stat de tip nou, proletar. Declarîndu-se în vorbe de acord cu noul Statut, liderii reformiști nici nu se gîndeau să-l aplice. Deși formal Consiliul general din octombrie 1920 a proclamat crearea unui partid socialist unic, pe baza Statutului amintit, în practică liderii oportuniști au împiedicat unificarea; de fapt au continuat să existe vechile partide socialiste organizate pe provincii, a căror conducere a rămas pînă la începutul anului 1921 în mîinile reformiștilor.

Consiliul general al partidului socialist întrunit la 11 octombrie 1920 a trebuit să ia atitudine și față de cererile insistente ale organizațiilor muncitorești de a se declara grevă generală.

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922”, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 199.

Muncitorii erau hotărîți să se opună măsurilor represive ale guvernului — starea de asediu, evacuarea forțată a muncitorilor revoluționari, înmulțirea arestărilor, teroarea polițienească, confiscarea fondurilor caselor de ajutorare ale muncitorilor¹ etc. Marea majoritate a membrilor Consiliului general primiseră din partea organizațiilor locale mandatul imperativ (obligator) de a cere declararea grevei generale. Liderii reformiști considerau că riscul compromiterii definitive în ochii maselor era prea mare dacă ar fi continuat să tergiverseze în mod deschis declararea grevei generale, dacă ar fi continuat să se opună în mod fățiș voinței de luptă a maselor. Sub presiunea puternică a muncitorilor, Consiliul general este obligat să voteze în ședința plenară din 11 octombrie 1920 un program de revendicări pe care îl înaintează guvernului. Printre aceste revendicări erau: recunoașterea consiliilor muncitorești, dreptul de organizare, retragerea armatei din fabrici, desființarea stării de asediu, reangajarea concediaților, recunoașterea libertăților de asociere, de întrunire, de presă etc. În cazul cînd guvernul nu le va aproba, se arată în memoriu, „muncitorimea organizată din toată țara va fi chemată ca printr-o grevă generală să obțină toate aceste drepturi și libertăți, de care sînt legate interesele ei cele mai vitale”².

Dar oportunității social-democrați de dreapta și centristii, deși în fața muncitorilor se vedeau obligați să se declare pentru grevă generală, în practică refuzau să ia măsuri pentru pregătirea și conducerea grevei. Mergînd pe linia tratativelor și a cerșirii de audiențe, ei sperau că prin obținerea unor mici concesii din partea guvernului vor reuși în cele din urmă să evite complet declararea grevei sau s-o facă să se termine „în liniște” după începerea ei. Liderii reformiști nu urmăreau nici pe departe să organizeze greva generală. Centristul Ilie Moscovici, secretarul din acea vreme al partidului socialist din vechea Romînie, declara, de altfel, în noiembrie 1920 că dînsul, deși a aprobat toate punctele din memoriu, nu a vrut greva generală.

¹ Aceste case serveau pentru ajutorarea muncitorilor în caz de boală, accidente, precum și în caz de grevă.

² „Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1917—1922”, vol. I, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 199.

pe care o socotea o calamitate, sub pretextul că grevele împiedică adunarea de fonduri necesare pentru cultivarea intelectuală a maselor. Astfel, sub acest pretext, oportuniștii căutau să stăvilească dezvoltarea luptelor de masă, care constituie în condițiile exploatații nu numai singurul mijloc pentru înfăptuirea revendicărilor și năzuințelor oamenilor muncii, dar și cea mai bună școală pentru educarea revoluționară a clasei muncitoare, pentru maturizarea ei politică și ideologică.

Formal, conducătorii oportuniști au consimțit la declanșarea grevei generale, dar metodele lor pasive, reformiste, au împiedicat organizarea și conducerea luptei și au dus în cele din urmă la înfrângerea grevei generale.

Guvernul burghezo-moșieresc a căutat să inducă în eroare țărănimea pentru a împiedica alierea ei cu clasa muncitoare, răspîndind zvonul mincinos că muncitorii sînt împotriva reformei agrare. În același timp, guvernul burghezo-moșieresc, pentru a dezorienta mica burghezie și a o înstrăina de muncitori, a dezlănțuit o campanie de minciuni, spunînd că muncitorii vor prin grevă să flămînzească populația orășenească. Conducătorii reformiști nu au făcut nimic pentru a atrage masele muncitoare neproletare de partea muncitorilor, în sprijinul grevei generale. Clasa muncitoare a început greva generală plină de elan revoluționar, dar greva a fost lipsită de orice pregătire concretă și de o conducere corespunzătoare, iar alianța cu masele țărănești nu fusese încă încheată.

La 18 octombrie mecanicii de locomotivă au declarat grevă. Guvernul burghezo-moșieresc refuză să satisfacă cererile juste ale muncitorilor. De aceea, la 20 octombrie 1920, muncitorii din toată țara încep greva generală. Greva generală a avut un pronunțat caracter politic, obiectivul ei fiind cucerirea de drepturi democratice. Revendicările grevei generale erau: recunoașterea sindicatelor și comitetelor de întreprindere, retragerea gărzilor militare din întreprinderi, încetarea represiunilor împotriva membrilor organizațiilor muncitorești. Peste 200.000 de muncitori au participat la grevă. Deși durata grevei generale nu a fost aceeași în toată țara — în unele locuri greva a ținut o zi, în altele trei, cinci și chiar zece zile —, aproape întreaga activitate economică a țării a fost paralizată pentru un timp. Greva

a fost de mai mică amploare în unele locuri, în special în Bucovina, unde conducătorii social-democrați de dreapta, în frunte cu Grigorovici, au dat încă din prima zi de grevă directiva de reluare a lucrului. Ea a fost mai puternică în unele centre din Transilvania, în special în Valea Jiului, și mai cu seamă în vechea Romînie, unde numai în București și Valea Prahovei au participat circa 40.000—50.000 de muncitori.

Greva generală a exprimat cu tărie protestul și opoziția hofărită a maselor muncitoare față de politica teroristă, anti-populară a guvernului burghezo-moșieresc. Luptînd pentru libertăți politice, clasa muncitoare a dovedit în focul grevei generale că a devenit o forță politică de frunte. Ea a scos cu tărie în evidență maturizarea și creșterea conștiinței de clasă a proletariatului din Romînia.

Grupurile comuniste, neînchegate din punct de vedere organizatoric, insuficient călitate din punct de vedere ideologic și politic, n-au putut prelua conducerea grevei generale.

Conducătorii partidului socialist și ai sindicatelor au lăsat muncitorii fără nici o îndrumare concretă, susținînd înaintea grevei că prin ziarul „Socialismul“ vor da directive în timpul desfășurării luptei, deși experiența anterioară, confirmată în cursul grevei generale, arăta că ziarele muncitorești vor fi interzise. Unii conducători ai partidului socialist, în frunte cu Ilie Moscovici, părăsind în mod deschis lupta, s-au predat autorităților de bunăvoie, pentru a-și dovedi „respectul față de legi“ și lipsa intențiilor revoluționare.

Directiva principală lansată de conducătorii oportuniști, care se străduiau să tocească pe cît posibil ascuțișul și vigoarea luptelor de masă, a fost: „În timpul grevei, toată lumea stă acasă, nu se face nici o manifestație“. Această directivă a dezorientat clasa muncitoare, a împiedicat-o să acționeze în spirit ofensiv, a răzlețit și a dezorganizat forțele ei, a împins muncitorii la pasivitate. Chiar dacă în unele locuri, trecînd peste directivele liderilor reformiști, muncitorii au făcut demonstrații de stradă, sau și-au părăsit locuințele și s-au ascuns pentru a evita represiunile, în cea mai mare parte a țării muncitorii greviști nu s-au adunat laolaltă pentru a acționa în comun împotriva represiunilor dezlănțuite de guvern. „Bonzii și

șefii social-democrați — subliniază tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej în legătură cu greva generală — trădează proletariatul și, comunicând greviștilor «să stea liniștiți acasă», fac posibilă reprimarea sîngeroasă a grevei de către călăul Averescu, aflat în slujba capitaliștilor și moșierilor“¹. Muncitorimea a intrat în marea luptă — greva generală — lipsită de un stat-major revoluționar, de un partid marxist-leninist, care să asigure alianța proletariatului cu masele muncitoare neproletare și să conducă spre victorie luptele revoluționare de masă. Aceasta a făcut cu puțință reprimarea grevei de către guvernul Averescu, care dezlănțuie o teroare sîngeroasă, arestează sau expulzează mii de muncitori, suspendă ziarele muncitorești, sigilează sediile muncitorești.

Greva generală a fost înfrîntă, dar experiența ei a arătat mai mult ca oricînd proletariatului din România necesitatea tot mai acută de a avea în fruntea sa un partid politic revoluționar, marxist-leninist, capabil să conducă la victorie luptele oamenilor muncii.

Experiența grevei generale din octombrie 1920 a ajutat muncitorilor înaintați să-și dea seama că trebuie să-și făurească un partid comunist, care să înfăptuiască alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și să conducă lupta poporului muncitor pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii și pentru instaurarea unui guvern revoluționar al muncitorilor și țăranilor. Un manifest ilegal tipărit imediat după înfrîngerea grevei generale, semnat „Un grup de membri din partidul socialist“, arată că: „Greva generală de acum două săptămîni a fost numai o încercare din șirul lung de lupte pe care le avem de dat pentru *triumful socialismului*... Să nu uităm că lupta muncitorilor socialiști trebuie dusă cu ajutorul țăranilor și al soldaților... Avem de luptat pentru triumful clasei muncitoare, pentru domnia muncitorilor, soldaților și țăranilor săraci, luptăm pentru *dictatura proletariatului*... Dacă guvernul a fost în stare să dezlănțuie această teroare în contra noastră, dacă greva generală nu s-a putut termina cu cîștig, *vina nu este a noastră*. Din cauză că ne-a lipsit curajul, am fost blînzi, prea blînzi, partidul nostru

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 366—367.

a rămas un partid de paie, fără program, fără tactică, fără disciplină, fără puterea de a da educație revoluționară marilor mase de muncitori. Din cauză că nu am știut la timp să impunem partidului afilierea la Internaționala a III-a, transformîndu-l într-un partid comunist, partidul s-a dovedit incapabil să conducă o mare masă“¹.

Într-un alt manifest, legal, editat de grupurile comuniste în decembrie 1920, se spunea: „Lupta noastră n-a luat sfîrșit. Poziția slabă trebuie întărită și armele îmbunătățite. Partidul socialist trebuie transformat într-un *puternic partid politic comunist*“².

După greva generală se intensifică lupta ideologică-politică în mișcarea muncitorească. Majoritatea zdrobitoare a membrilor partidului socialist pășește pe calea creării partidului comunist și a afilierei lui la Internaționala Comunistă.

* * *

În 1917—1920, ascuțirea contradicțiilor interne ale regimului burghezo-moșieresc, care s-a produs în urma războiului imperialist și sub influența imediată a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a creat în România o situație revoluționară. Situația revoluționară constă în totalitatea condițiilor obiective, care apar independent de voința claselor, grupărilor sau partidelor și care fac ca revoluția să fie posibilă. Lenin a arătat că situația revoluționară se caracterizează prin trei simptome principale: 1) Criza politică a claselor stăpînitoare, neputința acestor clase de a-și menține dominația într-o formă neschimbată, ceea ce „provocă o spărtură prin care răbufnește nemulțumirea și revolta claselor asuprite“; 2) Înăsprirea considerabilă a mizeriei și sărăciei claselor asuprite; 3) Creșterea însemnată, ca urmare a cauzelor arătate, a combativității maselor, care acționează independent pe arena politică³.

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922“, vol. I, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 241—242.

² Op. cit., pag. 244.

³ Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 202.

Dar existența situației revoluționare, a condițiilor obiective necesare revoluției, nu duce în mod inevitabil la înlăptuirea și victoria revoluției. Pentru ca situația revoluționară obiectivă să se transforme în revoluție victorioasă mai este necesară existența unor factori subiectivi: organizarea clasei revoluționare, capacitatea ei de a întreprinde acțiuni revoluționare îndeajuns de puternice pentru a răsturna vechea putere a claselor reacționare. Pentru ca proletariatul să transforme situația revoluționară în revoluție victorioasă, este necesar în primul rând să existe un partid marxist-leninist, capabil să organizeze și să conducă în chip revoluționar clasa muncitoare, capabil să înlăptuiască alianța clasei muncitoare cu masele țărănești, capabil să folosească contradicțiile din sînul claselor exploatoare și să unească luptele maselor populare pentru diferitele lor revendicări într-un singur șuvoi revoluționar îndreptat împotriva vechii puteri.

În 1917—1920 simptomele obiective caracteristice situației revoluționare au existat și în România. S-a manifestat cu deosebită putere criza politicii claselor exploatoare, care nu mai puteau să-și mențină dominația într-o formă neschimbată, care nu mai puteau governa cu vechile metode. A crescut în proporții cu totul neobișnuite mizeria maselor, care aveau de suferit povara ruinii și distrugerilor provocate de război. Combativitatea și voința de luptă a maselor, elanul revoluționar al oamenilor muncii, acțiunile populare au crescut furtunos, luptele proletariatului s-au ridicat pe o treaptă înaltă, nemaicunoscută pînă atunci în istoria țării noastre.

Situația revoluționară existentă în 1917—1920 în România nu s-a putut însă transforma în revoluție tocmai pentru că n-au existat factorii subiectivi necesari pentru aceasta, și în primul rând pentru că nu a existat un partid proletar marxist-leninist.

Experiența evenimentelor revoluționare din 1917—1920, experiența acumulată în focul marilor bătălii de clasă din acești ani încununată cu greva generală din octombrie, a arătat cu claritate muncitorilor necesitatea de a-și făuri un partid comunist.

*6. Congresul I al Partidului Comunist din România,
din 8—13 mai 1921.*

*Crearea Partidului Comunist din România —
victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului
și reformismului în mișcarea muncitorească din România*

Imediat după greva generală, aripa revoluționară a organizațiilor socialiste, în frunte cu grupurile comuniste, a trecut la o serie de acțiuni practice pentru pregătirea nemijlocită a creării partidului de tip nou, partidul comunist.

Trăsătura caracteristică fundamentală a partidului de tip nou este intransigența față de capitalism. Comuniștii luptă pentru desființarea capitalismului și făurirea societății comuniste pornind de la premisa că pentru înlăptuirea acestui scop mareț este absolut necesară cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, instaurarea dictaturii proletariatului. Tocmai de aceea partidele de tip nou combat cu fermitate orice soi de oportunism, care în practică înseamnă renunțarea la lupta pentru desființarea capitalismului, pentru răsturnarea puterii burgheziei.

Partidul de tip nou este călăuzit de teoria revoluționară marxist-leninistă, de învățătura comunismului științific.

Partidul marxist-leninist, avangardă a clasei muncitoare, reunește cei mai buni și mai conștienți fii ai clasei muncitoare, capabili să ridice la lupta împotriva capitalismului masele cele mai largi de oameni ai muncii.

Partidul de tip nou este detașamentul organizat al clasei muncitoare; el se caracterizează prin cea mai deplină unitate de voință și de acțiune, prin disciplina conștientă, unică, de nezdruncinat a membrilor săi, izvorită din ideologia și țelurile lor comune, din devotamentul lor față de cauza mareață a comunismului. Principiul organizatoric fundamental al partidului de tip nou este centralismul democratic. Centralismul democratic îmbină în mod armonios conducerea centralizată, unitară, necesară pentru asigurarea unității de voință și de acțiune a partidului, cu democrația internă, care dă tuturor membrilor de partid posibilitatea de a participa la elaborarea liniei și hotărîrilor partidului și la alegerea organelor de partid de jos în sus.

Partidul de tip nou reprezintă cea mai înaltă formă de organizare a clasei muncitoare, el îndrumază și conduce organizațiile de masă ale oamenilor muncii (sindicatul, organizațiile de femei și de tineret, cooperativele etc.) pe drumul luptei unite împotriva claselor exploatare.

Aderarea la Internaționala Comunistă, pentru care milita aripa de stînga a mișcării muncitorești, în frunte cu grupurile comuniste, trebuia să asigure tocmai crearea unui astfel de partid, capabil să zdrobească pe toți cei ce stau în calea luptei de eliberare a oamenilor muncii. Problema care trebuia rezolvată imediat era convocarea congresului pe țară al partidului socialist, congres cerut de mult de secțiile partidului și care trebuia să îndeplinească cererile secțiilor privind transformarea partidului socialist în partid comunist și afilierea lui la Internaționala Comunistă. Liderii social-democrați de dreapta se opuneau în mod deschis transformării partidului socialist în partid comunist și susțineau în mod deschis politica reformistă.

Reformiștii, ignorînd întreaga experiență istorică, care arată că numai lupta revoluționară intransigentă a claselor asuprite poate înlătura dominația claselor exploatare, susțineau teza oportunistă a așa-zisei „integrări pașnice“ a capitalismului în socialism. Pornind de la această teză antiproletară, reformiștii considerau că partidul socialist trebuie să-și limiteze activitatea la obținerea unor reforme în cadrul vechii orînduirii sociale, la obținerea anumitor concesi mărunte din partea claselor dominante, fără a-și pune ca obiectiv înlăturarea prin revoluție a puterii claselor exploatare și instaurarea dictaturii proletariatului. În legătură cu aceasta, reformiștii negau posibilitatea și necesitatea ca proletariatul să făurească alianța revoluționară cu țărănimea și, în general, cu masele muncitoare neproletare, să atragă și să conducă aceste mase la lupta pentru răsturnarea puterii claselor exploatare. Mergînd pe linia colaborării de clasă, pe linia compromisurilor neprincipiale cu burghezia, reformiștii susțineau că principalul mijloc prin care clasa muncitoare poate să obțină satisfacerea revendicărilor sale imediate îl constituie nu luptele de clasă, nu acțiunile de masă, ci „înțelegerile pașnice“, tratativele și tîrguierile cu

clasele exploatare. Conștienți că acțiunile de masă, atunci cînd iau amploare, cu greu mai pot fi îndepărtate de făgașul revoluționar, reformiștii se temeau de luptele de masă, căutînd să le înlocuiască prin activitatea parlamentară. Activitatea electorală și parlamentară, reformiștii o concepeau nu ca un mijloc de stimulare a luptei maselor, ci ca un mijloc pentru încheierea a tot felul de „combinații“ electorale și parlamentare de tip politicianist cu partidele burgheze. Astfel, fetișizînd reformele, ignorînd faptul că burghezia acceptă unele reforme numai sub presiune și de frica luptei maselor pentru transformarea revoluționară a societății, social-democrații de dreapta mergeau pe drumul înlocuirii luptei pentru revoluție prin cerșirea unor concesi care nu primejduiau interesele claselor exploatare. Esența concepțiilor și metodelor reformiste constă în adaptarea și subordonarea intereselor proletariatului față de interesele burgheziei.

Reformiștii oglindeau poziția elementelor neproletare, mic-burgheze, pătrunse în mișcarea muncitorească, oglindeau poziția elementelor capitulante față de presiunea burgheziei.

Lupta social-democraților de dreapta împotriva creării partidului comunist era sprijinită de centriști. Situîndu-se în fond pe aceeași poziție ca și elementele de dreapta, centriștii continuau să-și mascheze oportunismul și reformismul în spatele frazelor despre „păstrarea unității“ partidului socialist. Ei se declarau — în vorbe — împotriva reformismului, susțineau însă că pentru a salva unitatea mișcării muncitorești elementele revoluționare trebuie să renunțe la principiile lor și să accepte vechile concepții și metode reformiste, care călăuziseră majoritatea conducerii partidului socialist. Sub pretextul asigurării „unității“, centriștii urmăreau să oprească pregătirea congresului, pentru a împiedica victoria comuniștilor la congres și întemeierea partidului comunist, pe care o cerea marea majoritate a membrilor partidului.

În primele săptămîni de după greva generală, în urma arestărilor efectuate de autorități și a celorlalte măsuri teroriste ale guvernului, elementele reformiste au izbutit să-și întărească temporar pozițiile în conducerea centrală a partidului socialist.

În noiembrie 1920 are loc o consfătuire pe țară a grupurilor comuniste. Această consfătuire a avut un rol important în lupta pentru crearea partidului de tip nou, contribuind la clarificarea, în lumina ideilor leniniste, a sarcinilor imediate care stăteau atunci în fața mișcării muncitorești revoluționare din țara noastră. Consfătuirea a subliniat că numai un partid marxist-leninist va putea conduce la victorie lupta revoluționară a maselor pentru instaurarea dictaturii proletariatului, pentru victoria revoluției socialiste, pentru dezrobirea oamenilor muncii. Consfătuirea a cerut comuniștilor să lupte în toate secțiunile partidului socialist pentru atragerea membrilor partidului de partea ideilor comuniste, pentru ca aceștia să impună urgenta convocare a congresului și să aleagă delegați care la congres să ceară cu hotărâre transformarea partidului socialist în partid comunist.

Consfătuirea a arătat necesitatea desfășurării unei intense munci politice pentru ca atât în rândurile delegaților la congres cât și în conducerea partidului și în redacțiile ziarelor sale să fie aleși tovarăși care se situează cu fermitate pe pozițiile comunismului. La consfătuire s-a subliniat că înlăturarea din partid a elementelor oportuniste, departe de a slăbi mișcarea muncitorească, va contribui la întărirea ei, la lichidarea obstacolelor care împiedică dezvoltarea luptei revoluționare a proletariatului¹. Pentru conducerea activității grupurilor comuniste din întreaga țară a fost ales Comitetul Central al grupurilor comuniste (numit apoi în mod curent Comitetul Central comunist).

În ianuarie 1921, reformiștii din conducerea centrală a mișcării muncitorești au convocat Consiliul general al partidului socialist și al sindicatelor, cu scopul de a lua măsuri îndreptate împotriva aripilor revoluționare, care se pronunța pentru crearea partidului comunist. Comitetul Central comunist, printr-un manifest adresat secțiilor partidului socialist, a demascat această manevră a elementelor oportuniste² și a luat măsuri pentru ca ședința Consiliului general să fie transformată într-un for care să ia hotărâri pe linia luptei pentru crearea partidului comunist. Membri ai grupurilor comuniste — ca Pandele Becheanu,

¹ Vezi hotărârile consfătuirii în „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922”, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 221—240.

² Op. cit., pag. 268—272.

Leonte Filipescu și alții —, antrenînd în jurul lor alți militanți ai aripii de stînga din partidul socialist, au asigurat pregătirea politică a ședinței Consiliului general. Dezbaterile ședinței Consiliului general au avut loc în zilele de 30 ianuarie—3 februarie 1921. Ele au reflectat faptul că „în sînul partidului socialist... grupurile comuniste cîștigă teren în favoarea afilierii la Internaționala Comunistă, reușind să înfrîngă tezele oportuniste și reformiste ale reprezentanților curentului socialist de dreapta și ai curentului centrist, revoluționar în vorbe și trădător în fapte”¹.

Toți delegații prezenți la ședința Consiliului general s-au declarat de acord cu convocarea congresului. Comuniștii au propus o moțiune care aproba principiile Internaționalei Comuniste și trasa Consiliului general sarcina de a milita pentru ca apropiatul congres al partidului socialist să decidă transformarea partidului socialist în partid comunist. Moțiunea centriștilor propunea amînarea hotărîrii în problema aderării la Internaționala a III-a și cerea ca partidul să se mențină pe baza programului reformist din mai 1919. Ridicîndu-se fățiș împotriva aripilor revoluționare, grupul de dreapta a propus o moțiune prin care cerea excluderea din organizațiile muncitorești a tuturor celor care susțineau ideile comuniste. Moțiunea propusă de comuniști a întrunit o majoritate zdrobitoare de voturi.

Rămînînd în minoritate, social-democrații de dreapta au anunțat că se retrag din partid și au pășit la spargerea unității mișcării muncitorești. În primele zile ale lunii februarie 1921, social-democrații de dreapta au constituit „Comitetul provizoriu al social-democrației romîne” și un așa-zis „Birou sindical” pentru crearea de partide social-democrate pe provincii și de syndicate reformiste. Centriștii au rămas mai departe în partidul socialist. Unii dintre centriști — ca, de pildă, Cristescu și alții —, pentru a-și păstra pozițiile de conducere în mișcarea muncitorească, s-au declarat comuniști și partizani ai aderării la Internaționala a III-a.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 367.

Dezbaterile ședinței Consiliului general din ianuarie-februarie 1921 au arătat că în mișcarea muncitorească era dominant curentul care lupta pentru transformarea partidului socialist în partid comunist. Imediat după ședința Consiliului general, secțiile partidului socialist au votat rezoluții care condamnau pe acei delegați care la ședința Consiliului general se pronunțaseră împotriva creării partidului comunist, pășind la spargerea mișcării muncitorești, și care căutaseră să atragă pe această cale organizațiile locale ai căror membri erau¹. Grupurile comuniste, organizate pe fabrici și ramuri de producție, devin tot mai puternice. Ele cuprind tot mai mulți membri ai partidului socialist și alți oameni ai muncii. Grupurile comuniste reușesc să influențeze și să organizeze numeroși membri ai partidului socialist, care lucrează sub directa îndrumare a C.C. comunist ilegal. Această creștere a organizațiilor comuniste în partidul socialist și în afara lui permit ca, sub conducerea C.C. comunist, să se pregătească congresul partidului socialist, convocat pentru 8 mai 1921 la București. Se duce o intensă activitate propagandistică: se editează și se răspîndesc zeci de mii de manifeste, se tipăresc în mii de exemplare broșuri legale și ilegale, apeluri ale Internaționalei Comuniste, tezele și apelul Internaționalei Roșii Sindicale, lucrări ale lui V. I. Lenin. O activitate deosebită încep să desfășoare grupurile comuniste în rândurile soldaților și ale tinerilor, răspîndind manifeste și literatură comunistă concomitent cu munca de propagandă pentru lămurirea și organizarea acestora.

Un moment important în ajunul congresului îl constituie conferința tuturor grupurilor comuniste din România, care a avut loc la Iași în martie 1921.

Conferința a subliniat că sarcina principală și imediată era crearea unui partid marxist-leninist unit, care să fie în stare să impună un program unic, o disciplină unică, să mobilizeze clasa muncitoare la lupta pentru doborîrea regimului burghezo-

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1917—1922”, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 289—294, și „Socialismul” din 10 februarie 1921.

moșieresc și pentru cucerirea puterii de către muncitorime și țărănime.

Conferința de la Iași trasează comuniștilor sarcina de a activa în vederea atragerii tuturor membrilor partidului socialist la lupta pentru convocarea congresului menit să înființeze partidul comunist.

O luptă aprigă s-a desfășurat în toată țara cu prilejul alegerii delegaților la congres. Social-democrații de dreapta se declarau pe față împotriva creării partidului comunist, erau împotriva afilierii la Internaționala a III-a. Știind că vor rămîne în minoritate, ei au refuzat să participe la congres. Adversari înverșunați ai creării P.C.R. erau și centristii. Aceștia s-au declarat pentru „afilierea cu rezerve” la Internaționala Comunistă. Ei erau împotriva punctului care prevedea că principiile Internaționalei a III-a sînt obligatorii pentru toate partidele comuniste afiliate, manifestîndu-și astfel intenția ca, în interiorul partidului, la adăpostul afilierii de formă la Internaționala a III-a, să continue lupta împotriva principiilor marxist-leniniste. Așa-zisele rezerve ale centristilor exprimau poziția acelor conducători ai partidului socialist care, sub presiunea maselor, se declarau de acord cu ideile comuniste, dar care în fond se străduiau să împiedice prin toate mijloacele formarea partidului comunist, capabil să organizeze și să conducă lupta revoluționară. În ciuda eforturilor desperate ale social-democraților de dreapta și ale centristilor, comuniștii au reușit să cîștige de partea lor majoritatea covîrșitoare a membrilor partidului socialist, fapt care s-a oglindit în componența delegaților veniți la congres cu mandat imperativ de a vota pentru crearea partidului comunist, precum și în rezoluțiile care au fost adoptate la congres.

Congresul s-a deschis la București la 8 mai 1921. Ordinea de zi a congresului a fost următoarea: 1) Darea de seamă morală și materială; 2) Raportul delegației care a fost în Rusia Sovietică; 3) Afilierea și programul; 4) Problema agrară; 5) Cooperativele; 6) Presa și propaganda; 7) Modificarea Statutelor; 8) Chestiunea naționalităților; 9) a) Mișcarea tineretului, b) Mișcarea feminină; 10) Alegerea comitetului;

11) Diverse. Participau delegații tuturor partidelor socialiste din țară.

La congres au fost adoptate o serie de moțiuni de însemnătate istorică pentru mișcarea muncitorească din România. Prima moțiune a congresului exprima dragostea clasei muncitoare din România pentru eroicul proletariat rus. Congresul și-a exprimat adinca sa admirație față de proletariatul rus, care, prin lupta sa revoluționară și prin nenumăratele sacrificii aduse cauzei celor ce muncesc, „formează astăzi avangarda proletariatului mondial în războiul său de dezrobire de sub jugul capitalist”¹. În felul acesta, încă de la început congresul a pus la temelie Partidului Comunist din România principiile internaționalismului proletar, dragostea fierbinte pentru prima țară în care a ieșit victorioasă revoluția socialistă. Congresul a chemat clasa muncitoare din țara noastră să urmeze marele exemplu dat exploataților și asupriților din lumea întreagă de către eroicul proletariat rus.

Congresul a luat, de asemenea, atitudine împotriva războaielor imperialiste, expresie a politicii prădalnice, reacționare a claselor exploatare, și a arătat că „aceeași politică războinică și antipacifică duc guvernării noastre prin diplomația lor...”²

Congresul din mai 1921 a arătat că primul pas care trebuie făcut în vederea asigurării păcii este aplicarea unei politici de pace cu Rusia Sovietică. Congresul a hotărât intensificarea luptei pentru apărarea revoluționară a statului socialist și pentru prietenia cu Rusia Sovietică, luptă pe care Partidul Comunist din România a desfășurat-o cu consecvență de-a lungul întregii sale existențe.

Congresul a trimis un salut de îmbărbătare comuniștilor închiși în temnițe, un salut de luptă muncitorilor și muncitoarelor de la Regie, Fabrica de chibrituri, Pirotehnice etc., care se aflau în grevă. A fost votată o moțiune împotriva cenzurii și stării de asediu etc. etc.

Problema centrală a congresului a fost problema creării

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922”, vol. I, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 328.

² Op. cit., pag. 326.

partidului comunist și a afilierii la Internaționala a III-a, Comunistă.

După șase zile de la începerea congresului, în urma unor dezbateri vii, în cursul cărora a criticat politica oportunistă, reformistă a fostei conduceri a mișcării muncitorești, majoritatea zdrobitoare a delegaților a votat pentru crearea Partidului Comunist din România¹ și afilierea lui la Internaționala a III-a, Comunistă. Partidul Comunist din România reunea pentru prima oară în istoria țării organizațiile muncitorești din toate provinciile în cadrul unui partid unic, și anume în cadrul unui partid consecvent revoluționar. Vechile partide pe provincii încetau să mai existe.

Burghezia și moșierimea au încercat zadarnic să anihileze rezultatele congresului prin cele mai brutale mijloace de reprimare împotriva delegaților. Votul congresului pentru afilierea la Internaționala a III-a a fost calificat drept „crimă și complot contra siguranței statului”. A doua zi după ce congresul a votat pentru crearea partidului comunist, localul în care au avut loc lucrările congresului a fost înconjurat de jandarmi. Polițiștii și jandarmii pătrund în săli și arestează pe delegații care votaseră pentru crearea partidului comunist și afilierea la Internaționala a III-a. Astfel lucrările congresului au fost întrerupte și majoritatea covârșitoare a delegaților au fost întemnițați.

„Partidul Comunist Român, călăuzit în activitatea sa de teoria marxist-leninistă, și-a luat asupra sa sarcina să îndrumeze clasa muncitoare și întregul popor pe calea înfăptuirii unei societăți în care să dispară exploatarea omului de către om... Tînărul partid muncitoresc, partidul comunist, s-a impus chiar de la primii pași făcuți în arena luptei politice ca o forță politică independentă, producînd o serioasă deplasare în cursul vieții politice a țării noastre...”²

„Crearea Partidului Comunist din România a constituit o victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din România”³.

¹ După Congresul I (mai 1921), numele partidului a fost scurt timp acela de Partidul Socialist Comunist.

² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 10.

³ Op. cit., pag. 368.

Partidul Comunist din România este rezultatul unui îndelungat proces de dezvoltare istorică a poporului nostru muncitor, rezultatul luptei de veacuri a poporului pentru dezrobirea sa socială și națională, luptă care a fost continuată și ridicată pe o treaptă superioară de mișcarea muncitorească revoluționară. El a continuat cele mai bune tradiții ale mișcării socialiste, care a luat naștere în România în a doua jumătate a secolului trecut.

Partidul Comunist din România s-a plămădit în focul marilor lupte de clasă din România anilor 1918—1919—1920, în focul avântului revoluționar produs în țara noastră de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Lupta pentru crearea P.C.R. a fost totodată și o aprigă luptă dusă în mișcarea muncitorească din țara noastră între ideologia marxist-leninistă și cea oportunistă și reformistă, o luptă pentru unificarea partidelor socialiste existente atunci în diferite regiuni ale țării într-un singur partid revoluționar.

După ce majoritatea delegaților la congres au fost arestați, centriștii și social-democrații de dreapta au încercat să obțină anularea hotărârilor congresului și, acționând pe linia spargerii unității proletare, au înjghebat un partid social-democrat. În aceste condiții „tînărul Partid Comunist din România își luă asupra-și marea și totodată istorica sarcină de a restabili unitatea politică și de acțiune a clasei muncitoare”¹. Insuflețit de dragostea fierbinte față de popor, călăuzit de ideile invincibile ale marxism-leninismului, Partidul Comunist din România a pășit cu hotărâre de neclintit pe calea luptei revoluționare, pentru victoria cauzei clasei muncitoare, pentru eliberarea oamenilor muncii din țara noastră de sub jugul exploatării și asupririi.

7. Lupta P.C.R. în condițiile de semilegalitate. Congresul al II-lea al P.C.R. (octombrie 1922)

În fața tînărului partid comunist se puneau probleme grele. Pentru a putea îndeplini marea sa misiune istorică, noul partid trebuia să se călească profund din punct de vedere marxist-lenin-

¹ Op. cit., pag. 10.

nist, ceea ce nu se putea dobîndi de la o zi la alta. Partidul trebuia să se înarmeze cu cunoașterea multilaterală a învățaturii comunismului științific, trebuia să-și dobîndească capacitatea de a aplica în mod creator această învățătură în condițiile țării noastre. Partidul trebuia să-și elaboreze o strategie și o tactică revoluționare izvorîte din principiile generale ale științei marxist-leniniste și din particularitățile dezvoltării istorice a României, trebuia să-și precizeze pe această bază atitudinea în toate problemele care se puneau în fața poporului și a țării. Întreaga muncă a partidului, recent creat prin transformarea partidului socialist, trebuia reorganizată în chip revoluționar. Trebuia asigurată construirea partidului pe baza principiilor organizatorice ale partidului de tip nou. Era necesară lichidarea cât mai rapidă a moștenirii rămase de la vechea mișcare, demascarea și înlăturarea elementelor oportuniste din rîndurile partidului. Membrii partidului trebuiau educați în munca de zi cu zi, concretă, entuziastă, pentru rezolvarea practică a sarcinilor luptei revoluționare. Trebuia asigurată o strînsă legătură a partidului cu masele, membrii de partid trebuiau să învețe să mobilizeze, să organizeze și să conducă cele mai largi mase de oameni ai muncii din orașe și sate la lupta pentru revendicări imediate și să ridice masele de la lupta pentru nevoile lor zilnice la lupta pentru transformarea revoluționară a societății. Tînărul partid comunist nu putea rezolva dintr-o dată toate aceste probleme deosebit de complexe. Era necesar ca partidul să treacă printr-un proces de călire marxist-leninistă, era necesar ca acest proces să se înfăptuiască într-un ritm cât mai rapid. Această necesitate era cu atît mai acută, cu cît condițiile în care trebuia să-și desfășoare activitatea tînărul partid comunist erau extrem de grele.

Partidul Comunist din România a fost nevoit din primul moment al creării sale să înfrunte teroarea burghezo-moșierească. Imediat după arestarea delegaților la congresul din mai și pînă în decembrie 1921, activitatea legală a partidului a fost în mod practic interzisă; poliția a închis sediile, a interzis ședințele, a suprimat ziarul „Socialismul”. În perioada mai-decembrie 1921 grupurile comuniste ilegale au continuat să formeze principalul nucleu al partidului. În decembrie 1921, sprijinindu-se pe lupta

maselor, partidul a cucerit o serie de posibilități de activitate legală: redeschiderea sediilor, reapariția „Socialismului”. S-a format un Comitet Central provizoriu în frunte cu C. Ivănuș. Membrii partidului continuau însă să fie urmăriți, amenințați și arestați de poliție, numeroase ședințe, întruniri și consfătuiri erau interzise. Între 23 ianuarie și 23 iunie 1922 a avut loc procesul din „Dealul Spirii”, în care guvernul a implicat delegații la primul Congres al P.C.R. care s-au pronunțat pentru crearea partidului comunist și numeroși membri ai grupurilor comuniste arestați în diferite ocazii. În proces au fost implicați peste 300 de militanți ai mișcării muncitorești. Pentru a le înfrânge rezistența, a-i obliga să renunțe la luptă, autoritățile burghezo-moșierești au torturat în mod sălbatic pe arestați, printre care se aflau Pavel Tcacenco, Leonte Filipescu și alții.

Ca expresie a solidarității cu cei arestați, soseau la Consiliul de război mii de proteste din țară și din străinătate prin care se cerea stingerea procesului. Sub presiunea maselor, guvernul a fost nevoit să acorde amnistie unui număr de acuzați. Ceilalți au fost condamnați la ani grei de temniță. Leonte Filipescu a fost asasinat mișelește în 1922 sub pretextul încercării de „fugă de sub escortă”.

Cu toată teroarea în care s-a desfășurat procesul, comuniștii de pe banca acuzaților au demascat cu curaj crimele odioase săvârșite de guvernul burghezo-moșieresc, precum și persecuțiile dezlănțuite în întreaga țară împotriva mișcării muncitorești.

Din primul moment al existenței sale, P.C.R. a luptat pentru refacerea unității de acțiune a clasei muncitoare. Încă din decembrie 1921 Partidul Comunist Român a propus social-democraților încheierea Frontului unic muncitoresc. Obiectivele frontului unic propus de comuniști erau: înlăturarea terorii, eliberarea muncitorilor din închisori, desființarea tribunalelor militare și casarea sentințelor lor, libertatea de organizare în sindicate și apărarea intereselor economice și politice ale oamenilor muncii.

Propunerile partidului comunist au fost respinse de social-democrații de dreapta.

Comuniștii au fost în fruntea luptei pentru refacerea unității sindicale. În iunie 1921, folosind temporara ilegalizare a partidului comunist, un grup de conducători centristi care în 1921—1922 au format cîțva timp un partid reformist separat, au creat așa-numita „Comisie centrală a sindicatelor”, iar social-democrații de dreapta au creat „Consiliul general al sindicatelor”. Centristii și social-democrații de dreapta luptau pentru a acapara conducerea întregii mișcări sindicale, împotriva intereselor unității clasei muncitoare. Muncitorii, în frunte cu comuniștii, au determinat însă ținerea unor congrese sindicale avînd ca sarcină refacerea unității sindicale (Congresul de la Brașov, octombrie 1921, Congresul de la Sibiu, iunie 1922). Congresul de la Sibiu pune bazele unui centru sindical unic pe întreaga Romînie prin unificarea „Comisiei generale” cu „Consiliul general”. La congres se alege un Consiliu general al sindicatelor, în care însă majoritatea o aveau centristii și social-democrații de dreapta. Comuniștii au continuat să apere unitatea sindicală, luptînd pentru transformarea sindicatelor în organizații revoluționare de clasă, pentru înlăturarea oricăror tendințe de spargere a unității sindicale.

După Congresul sindical de la Sibiu, partidul a pus ca sarcină comuniștilor să întărească lupta pentru transformarea sindicatelor în organizații revoluționare de clasă, să lupte pentru revendicările economice imediate ale muncitorilor (ziua de muncă de 8 ore, ridicarea salariului la nivelul scumpetei, dreptul la activitate al consiliilor muncitorești pe fabrici etc.), să înlocuiască organizațiile sindicale pe bresle cu organizații sindicale pe ramuri industriale, să lupte cu hotărîre pentru unitatea sindicală.

Lupta dusă de aripa revoluționară din mișcarea sindicală a înregistrat succese. Numeroase uniuni sindicale aleg comitete cu majoritate revoluționară. Partidul clasei muncitoare din țara noastră a acordat de asemenea o deosebită atenție organizării și educării revoluționare a tineretului.

Mergînd pe linia leninistă de mobilizare a întregii clase muncitoare, a întregului popor la lupta împotriva claselor exploatatoare, Partidul Comunist din România a îndrumat și a condus cu fermitate și lupta tineretului muncitor.

Încă de la crearea sa, P.C.R. s-a preocupat de mișcarea tineretului muncitor din România, de crearea unei organizații cu adevărat revoluționare, capabilă să organizeze și să îndrumeze lupta maselor de tineri împotriva regimului burghezo-moșieresc.

Sub conducerea P.C.R., în primăvara anului 1922 a fost creată organizația revoluționară marxist-leninistă a tineretului muncitor din România. Conferința generală a tineretului din 19—20 martie 1922, care a întrunit pe reprezentanții tineretului muncitor din întreaga țară, marchează începutul transformării Uniunii Tineretului Socialist — organizația tineretului muncitor — în organizație revoluționară, marxist-leninistă, care, sub conducerea partidului, a mers cu hotărîre pe calea luptei consecvent revoluționare.

Conducerea partidului trece la reorganizarea vieții interne potrivit principiilor revoluționare și la reînscriserea membrilor fostului partid socialist. În legătură cu aceasta se convoacă pentru luna aprilie 1922 conferința pe țară a partidului. Guvernul, încercînd să desființeze partidul comunist, interzice ținerea ei și începe o campanie deșănțată anticomunistă, arestînd și maltrătuind pe militanții de frunte. În ciuda greutăților provocate de teroarea guvernului, conferința a avut totuși loc în octombrie 1922. Convocată la început ca o conferință, ea s-a transformat în timpul desfășurării lucrărilor sale în Congresul al II-lea al partidului.

Congresul a dezbătut probleme deosebit de importante și a adoptat rezoluții în legătură cu: situația economică și politică a țării, chestiunea sindicală, națională, agrară etc. Au fost alese forurile de conducere. Unul dintre cele mai importante momente ale congresului îl reprezintă adoptarea Statutului partidului.

Analizînd situația internă, congresul arată că după represiunile împotriva comuniștilor a urmat ofensiva patronală împotriva nivelului de trai al clasei muncitoare și a cuceririlor obținute în timpul anilor 1917—1920.

În rezoluția privind situația din țară era demascată reforma agrară din 1921 ca o manevră menită să înșele țărănimea. Rezoluția arată că o mare parte a țărănimii n-a fost împroprietărită, iar cei mai mulți dintre împroprietăriți n-aveau nici vite, nici unelte necesare muncii.

Un alt capitol al rezoluției se ocupă de demascarea politicii liberale, politică ce avea ca scop să asigure condițiile pentru exploatarea mai accentuată a poporului și a țării de către burghezia romînă în colaborare cu capitalul străin.

Rezoluția demască trădarea reformiștilor, arătînd că aceștia nu numai că au renunțat la orice luptă, fie chiar economică, împotriva burgheziei, dar și ajută guvernul burghezo-moșieresc să intensifice lupta contra clasei muncitoare și a avangărzii ei — partidul comunist.

Congresul demască teoriile oportuniste social-democrate potrivit cărora trebuia sprijinită burghezia pentru a se asigura dezvoltarea capitalismului, întrucît acesta ar duce la dezvoltarea forțelor de producție. Congresul a subliniat că burghezia și relațiile capitaliste se transformaseră într-o piedică în calea dezvoltării forțelor de producție, în calea progresului social. Totodată, el a condamnat tezele menșevice gheriste care susțineau că proletariatul din România va putea lua puterea numai după ce revoluția va fi triumfat în vestul Europei; aceste teze, care condamnau oamenii muncii din România la neputință și pasivitate, negau capacitatea revoluționară a proletariatului și a maselor țărănești din țara noastră, ignorau semnificația internațională a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Congresul arată că P.C.R. este singura forță capabilă de a scăpa țara de ruina economică în care se găsea, singurul partid care putea organiza și conduce masele muncitoare pe drumul răsturnării societății capitaliste. Totodată, congresul trasează comuniștilor sarcina de a folosi toate posibilitățile pentru realizarea frontului unic de luptă al proletariatului, pentru organizarea și conducerea luptei de apărare a intereselor poporului muncitor împotriva ofensivei claselor dominante.

În rezoluția votată de congres cu privire la problema sindicală este demascată politica de spargere a unității sindicale dusă de liderii centriști și social-democrați de dreapta și uneltirile lor pentru îndepărtarea comuniștilor din sindicate. Se sublinia că toți comuniștii au datoria de a intra în sindicate și de a activa pentru transformarea lor în organizații de luptă ale clasei muncitoare.

Cu privire la problema națională, congresul arăta că burghezia și moșierimea din România caută să-și întărească dominația cultivând șovinismul și ațîțind ura contra naționalităților conlocuitoare, cu scopul de a împiedica unitatea de luptă a oamenilor muncii. Congresul subliniază că desființarea definitivă a asupririi naționale nu poate fi realizată decît prin doborîrea claselor exploatare și instaurarea unui guvern muncitoresc-țărănesc.

Congresul al II-lea a avut de rezolvat, ca una dintre sarcinile principale, elaborarea Statutului partidului. Grupurile comuniste au pregătit în 1920 un proiect de Statut pe baza principiilor marxist-leniniste. Așa cum s-a arătat, în ședința Consiliului general din octombrie 1920, sub presiunea aripii de stînga, s-a aprobat proiectul de Statut al partidului socialist, care a fost publicat în „Socialismul”. Acest proiect îmbunătățit trebuia să fie supus Congresului I, deschis la 8 mai 1921. Dar, din cauza arestării delegaților, Statutul nu a putut fi votat la primul Congres. Abia la Congresul al II-lea a fost votat Statutul provizoriu al Partidului Comunist din România. Acest Statut a definit partidul ca avangardă organizată a clasei muncitoare, ca formă supremă a organizării de clasă a proletariatului, fără de care clasa muncitoare nu poate obține victoria.

Statutul partidului, întocmit în conformitate cu principiile centralismului democratic, a definit, pe baza tezelor leniniste, calitatea de membru de partid, drepturile și îndatoririle membrilor de partid, arătînd că ei au datoria de a lupta pentru îndeplinirea hotărîrilor partidului, pentru răspîndirea ideilor comuniste. Statutul prevedea că Partidul Comunist din România este o secție a Internaționalei Comuniste și că tezele și hotărîrile Internaționalei a III-a sînt obligatorii pentru toți membrii și toate comitetele, comisiile, grupurile P.C.R. În locul numelui de Partidul Socialist Comunist din România, purtat după primul Congres, Statutul stabilea pentru partid denumirea de „Partidul Comunist din România”.

Caracterizînd Statutul adoptat de Congresul al II-lea al P.C.R., tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej spunea: „Statutul stabilea organele superioare și inferioare ale partidului, relațiile dintre organele de partid și membrii de partid potrivit centralismului

democratic, delinea calitatea de membru de partid și fixa ca datorii ale membrilor de partid: a lupta în cadrul hotărîrilor partidului pentru răspîndirea ideilor comuniste, a lua parte la adunările, manifestările și toate acțiunile partidului, a plăti cotizația, a păstra cinstea proletară, a da exemplu de devotament de clasă și a executa însărcinările primite de la partid.

Avînd neconținut ca model Partidul Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice, partidul nostru a dus o luptă permanentă pentru a introduce în organizațiile sale principiile organizatorice leniniste”¹.

Congresul al II-lea al P.C.R. a combătut tezele și metodele reformiste într-o serie de probleme, dar n-a reușit să lichideze influența ideologiei reformiste, oportuniste și să elimine pe purtătorii ei din partid. În partid au mai rămas confuzii politice și ideologice moștenite de la partidul socialist. Chiar în organele de conducere au reușit să se strecoare unele elemente nestabile, aventuriste, cu mentalitate și concepții mic-burgheze. Problemele pe care Congresul al II-lea al Partidului Comunist din România n-a reușit să le lămurească pînă la capăt și-au găsit rezolvarea ulterior, în lupta pentru călirea marxist-leninistă a partidului din anii ce au urmat.

Insemnătatea istorică a Congresului al II-lea al P.C.R. constă în victoria învățăturii leniniste cu privire la bazele organizatorice ale partidului de tip nou în mișcarea muncitorească din România. Congresul a demascat și a combătut politica anti-națională și antipopulară a regimului burghezo-moșieresc și a înfărit lupta pentru frontul unic muncitoresc în vederea apărării intereselor oamenilor muncii, a reafirmat cu fermitate poziția P.C.R. pentru o politică de prietenie cu poporul sovietic și de apărare a revoluției proletare din Rusia. Prin toate acestea, partidul și-a întărit poziția sa politică, poziția revoluționară cea mai înaintată din țara noastră.

Născut în focul unor mari bătălii revoluționare, Partidul Comunist din România a fost făurit de muncitorii înaintași, care, pe baza propriei lor experiențe și în lumina Marii Revoluții

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 369.

Socialiste din Octombrie, au înțeles că numai un partid de tip nou poate asigura victoria în lupta pentru instaurarea puterii clasei muncitoare și eliberarea oamenilor muncii de sub jugul exploatării. O dată cu formarea Partidului Comunist din România a început să se desfășoare procesul călirii marxist-leniniste a rîndurilor sale. Continuînd și ridicînd pe o treaptă mai înaltă eroicele tradiții de luptă ale clasei muncitoare, ale poporului muncitor, Partidul Comunist din România și-a asumat marea misiune istorică de a conduce lupta proletariatului și a tuturor oamenilor muncii pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii și trecerea puterii în mîinile clasei muncitoare.

**LUPTA P.C.R. PENTRU APĂRAREA INTERESELOR
MASELOR MUNCITOARE
IN PERIOADA STABILIZĂRII RELATIVE
A CAPITALISMULUI
(1923—1928)**

1. Stabilizarea relativă a capitalismului în România

Perioada de criză economică și politică a capitalismului și de avânt revoluționar din anii 1917—1921 a fost urmată de perioada stabilizării relative a capitalismului, caracterizată prin refacerea parțială a economiei capitaliste, bazată pe reutilizarea întreprinderilor, reînnoirea capitalului fix, creșterea nivelului producției în anumite ramuri, atragerea în producție a unei părți din șomeri și o oarecare sporire a producției obiectelor de consum, precum și printr-o stabilizare politică vremelnică. Totodată, refacerea economiei țărilor capitaliste, întărirea concernelor și a trusturilor internaționale au avut loc pe calea intensificării exploatării maselor muncitoare.

În țările capitaliste, marile bătălii de clasă din perioada premergătoare se încheiaseră, burghezia reușind să respingă ofensiva proletariatului. Această înfrângere temporară a clasei muncitoare s-a datorat, într-o măsură considerabilă, trădării conducătorilor social-democrați, precum și greșelilor serioase săvârșite de unele partide comuniste, partide tinere, încă neeliberate de sub influența concepțiilor reformiste, și în conducerea cărora se mai găseau unele elemente oportuniste, capitularde, de dreapta.

Stabilizarea capitalismului avea însă un caracter relativ, nedurabil, fiind grefată pe criza generală a capitalismului, și a însemnat numai o vremelnică consolidare a lui. Ea n-a rezolvat și nici nu putea rezolva contradicțiile de bază ale capitalismului din faza imperialistă.

Contradicțiile dintre muncitorii și capitaliștii fiecărei țări, dintre diferitele puteri imperialiste, dintre metropole și colonii s-au adâncit tot mai mult, ceea ce a dus la izbucnirea în 1929 a

puternicei crize economice mondiale care a zguduit profund lumea capitalistă.

Unele țări capitaliste și-au refăcut pozițiile economice și politice cu prețul contractării unor împrumuturi grele din S.U.A., devenite principalul centru al lumii capitaliste. Pentru a achita datoriile către S.U.A., burghezia a intensificat exploatarea maselor muncitoare prin introducerea așa-ziselor sisteme științifice de organizare a muncii (taylorism, fordism etc.), sisteme de istovire a clasei muncitoare, menite să aducă profituri maxime capitaliștilor. Exploatarea crâncenă a proletariatului și aruncarea poverii impozitelor pe umerii săi au avut drept urmare accentuarea procesului de pauperizare relativă și absolută.

În același timp s-au adâncit mult contradicțiile dintre țările învingătoare și țările învinse în război: S.U.A., Anglia și Franța, pe de o parte, Germania, Austria, Ungaria etc., pe de altă parte.

Intensificarea exploatării și jefuirii populației din colonii, pe de o parte, și influența exercitată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și de succesele construcției socialismului în U.R.S.S., pe de altă parte, au avut ca urmare creșterea luptei de eliberare în principalele țări coloniale: China, India, Maroc etc.

În anii 1923—1928, clasa muncitoare din U.R.S.S., întregul popor sovietic se afla în luptă pentru refacerea economiei distruse de război și pentru traducerea în viață a planului leninist de construire a socialismului în U.R.S.S. În această perioadă au avut loc Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea și al XV-lea ale P.C.U.S., congrese care au orientat partidul comunist și Statul sovietic pe drumul dezvoltării industriei socialiste și al colectivizării agriculturii, drumul obținerii unor succese din ce în ce mai mari în construirea bazelor economiei socialiste.

La 21 ianuarie 1924, poporul sovietic, proletariatul mondial, întreaga omenire progresistă a suferit o grea pierdere: a încetat din viață Vladimir Ilici Lenin. O durere de nedescris a cuprins oamenii muncii de pretutindeni. În ziua înmormântării lui Lenin, muncitorii din numeroase țări au încetat lucrul pentru 5 minute, luându-și rămas bun de la conducătorul muncitorimii de pe întregul glob pământesc, al cărui nume devenise simbolul lumii noi, liberă de orice exploatare și asuprire.

Întregul popor sovietic și-a strâns și mai puternic rîndurile în jurul P.C.U.S., al C.C. al P.C.U.S., demonstrînd unitatea indestructibilă dintre clasa muncitoare și partidul ei, dintre poporul muncitor și partidul făurit de Lenin.

Comitetul Central leninist al P.C.U.S. a demască și a zdrobit din punct de vedere politic troțkismul și toate celelalte grupuri fracționiste, oportuniste, adversare teoriei leniniste cu privire la construirea socialismului în Țara sovietică. Congresul al XIV-lea al P.C.U.S. (1925) a dat directiva de a se traduce în viață planul leninist de industrializare socialistă a țării, apreciînd această sarcină drept principala verigă din lanțul sarcinilor construcției economice, a cărei îndeplinire trăgea după sine întregul lanț al construcției socialiste.

Consolidarea Puterii sovietice și politica sa de pace au mărit prestigiul internațional al U.R.S.S., au determinat recunoașterea de către numeroase țări capitaliste a Statului sovietic, reluarea relațiilor diplomatice și încheierea de tratate comerciale între U.R.S.S. și diferite țări.

Stabilizarea relativă a capitalismului a fost frînată de avîntul mișcării de eliberare din țările coloniale împotriva asupririi insuportabile a imperialiștilor. Evenimentul cel mai important în această etapă, în lupta de eliberare națională a popoarelor asuprite, a fost revoluția marelui popor chinez. În anii 1924—1927 s-a desfășurat primul război civil revoluționar din China.

Faptul că burghezia a reușit să iasă din haosul economic și politic în care intrase în timpul și în primii ani după război, faptul că a putut să-și întărească vremelnice pozițiile economice și politice, a pus în fața partidelor comuniste din țările capitaliste sarcina schimbării tacticii de luptă în raport cu noile condiții istorice.

În perioada de avînt revoluționar, în fața partidelor comuniste dintr-o serie de țări se punea nemijlocit problema răsturnării regimului capitalist. După 1923, cînd valul revoluționar era în scădere, cînd mișcarea revoluționară era în reflux, în fața partidelor comuniste se punea problema luptei pentru păstrarea și lărgirea legăturilor cu masele, pentru apărarea cuceririlor obținute în anii 1917—1922, pentru pregătirea clasei muncitoare

în vederea unor noi bătălii. Era necesar să se asigure unitatea de luptă a proletariatului și să fie atrase alături de proletariat toate păturile care sufereau jugul exploatării capitaliste și moșierești, în primul rînd țărănimea muncitoare. În fața partidelor comuniste se punea sarcina transformării lor în partide de masă, călitate din punct de vedere ideologic și politic, capabile să pregătească proletariatul pentru marile lupte revoluționare ce aveau să urmeze.

Procesul de stabilizare relativă a cuprins și România încă din 1922. Această stabilizare a capitalismului s-a bazat în România pe refacerea distrugerilor din timpul războiului, pe răpirea unor cuceriri obținute de oamenii muncii în timpul avîntului revoluționar, ca : dreptul de organizare, ziua de muncă de 8 ore, contract colectiv de muncă, repaus duminical etc., și pe întetirea exploatării celor ce muncesc. De asemenea ea s-a bazat pe acordarea de credite de către grupurile imperialiste în scopul subordonării economice și politice a Romîniei, pentru transformarea ei într-un avanpost contra U.R.S.S.

Ca urmare a refacerii vremelnice a pozițiilor economice ale burgheziei, s-a pus capăt, pentru un timp, instabilității guvernamentale. Guvernul liberal, venit la putere, a trecut la dezlănțuirea unei ofensive atît pe plan economic cît și politic împotriva nivelului de trai al maselor muncitoare și împotriva drepturilor și libertăților cucerite în perioada de avînt revoluționar. În aceste condiții are loc un reflux vremelnice al mișcării revoluționare.

În perioada stabilizării relative a capitalismului a avut loc o dezvoltare a industriei, exprimată prin creșterea forței motrice utilizate, sporirea capitalurilor investite și mărirea valorii producției obținute. În 1924 existau în România 4.830 de fabrici și de uzine, spre deosebire de anii dinainte de război, cînd existau numai 1.140 de întreprinderi mari și mijlocii.

Numărul societăților anonime s-a ridicat de la 2.440 în 1925 la 2.729 în 1927, capitalul acestora a crescut în aceeași

perioadă de la 108,2 la 117,3 miliarde de lei, iar fondurile de investiții de la 37,2 la 51,1 miliarde de lei.

Exploatarea bogățiilor și a capacității de producție a industriei din Transilvania a făcut să crească indicii producției industriale (metalurgică, minereu de fier și cărbune etc.). Dar burghezia și moșierimea romînă au continuat să ducă o politică de menținere a Romîniei într-o cruntă înapoiere economică, politică conform căreia Romînia trebuia să rămînă o țară „eminamente agricolă“, un „hinterland“ agricol al țărilor industriale înaintate din Apus. Această politică este oglindită în statisticile burgheze privind plasarea capitalurilor. Astfel, dintre cele 2.721 de societăți anonime existente în 1928, peste 58% erau bănci, societăți comerciale etc. și numai aproximativ 42% societăți anonime industriale.

În același timp, în cadrul industriei ponderea mai mare o avea industria ușoară, și în primul rînd cea alimentară.

Astfel, valoarea producției metalurgice în 1928 era de două ori și ceva mai mică decît cea alimentară. Locul al doilea în cadrul dezvoltării industriei Romîniei îl ocupa industria lemnului (fabrici de cherestea și de prelucrare a lemnului), care, începînd din 1926, a intrat în criză. Numărul muncitorilor din această industrie a început să scadă continuu. Reducerea numărului muncitorilor a fost însoțită de prelungirea zilei de lucru pentru cei ocupați, ceea ce a dus la intensificarea exploatării acestora.

Decăderea industriei lemnului se datora faptului că se epuizaseră o serie de masive păduroase ușor accesibile din fondul forestier al țării, jefuite în mod sălbatic de capitaliști, în special de cei străini, în mîinile cărora se afla o mare parte a întreprinderilor din industria lemnului. Începerea exploatării altor masive presupunea noi investiții, pe care capitaliștii nu erau dispuși să le facă.

Capitaliștii străini aveau tot interesul să nu dezvolte în țara noastră decît ramurile industriale care le aduceau profituri uriașe într-un timp cît mai scurt, cu investiții cît mai mici. Politica lor era de a ține Romînia în stare de anexă, furnizoare de materii prime. Așa se explică faptul că ramuri industriale de

importanță hotărîtoare pentru dezvoltarea economică a Romîniei, ca cea constructoare de mașini, industria chimică etc., lipseau sau erau foarte puțin dezvoltate.

În perioada stabilizării relative a capitalismului, în Romînia a avut loc un simțitor proces de concentrare și de centralizare a capitalului. Astfel, în timp ce în 1928, comparat cu 1924, numărul întreprinderilor din industria metalurgică scăzuse cu aproape 20%, capitalul investit în aceste întreprinderi a crescut cu 200%.

Mijloacele folosite pentru obținerea de capitaluri necesare investițiilor au fost în această perioadă, pe lângă împrumuturile externe și interne, exploatarea pe toate căile a forței de muncă, mărirea impozitelor și taxelor de tot felul, mărirea prețurilor. Înșiși economiștii burghezi menționau că exploatarea intensivă a bogățiilor naționale, restabilirea creditului, consolidarea financiară și stabilizarea cursului leului s-au făcut „în acești ani (perioada stabilizării relative. — *Nota red.*) prin creșterea succesivă a impozitelor și taxelor“ și prin „scumpirea treptată a vieții în țară“.

În perioada stabilizării relative a capitalismului, bugetul Romîniei a fost, după mulți ani, excedentar.

Principalele surse de venituri bugetare erau cele indirecte (raportul dintre veniturile directe și indirecte ale bugetului era în 1924 de peste 1 la 3), între care „taxele de consumație“ au crescut an de an, ajungînd de la 199.000.000 de lei în 1923 la 1.271.000.000 de lei în 1928.

În cadrul veniturilor bugetare directe, impozitul pe salarii ocupa un loc important și a crescut din 1923 pînă în 1928 cu 443%.

Opera de „refacere“ economică a țării în urma distrugerilor de război a fost începută de partidul liberal, exponentul marii burghezii financiare și al moșierimii, care a stat la conducerea țării din 1922 pînă în 1926.

Partidul național-liberal a încercat să formeze „un grup capitalist centralizat care să fie destul de puternic pentru a putea căpăta apoi de la capitalul străin... cît mai mari concesiuni cu

putință“¹. Totodată, acest partid a căutat să joace și rolul de mijlocitor al capitalurilor străine care pătrundeau în țară.

Guvernul național-liberal a aplicat o politică economică menită să ducă la întărirea considerabilă a pozițiilor vîrfurilor burghezii din vechea Romînie în toată economia națională a țării.

Tendințele monopoliste ale burghezii grupate în jurul partidului național-liberal și exproprierea forțată a capitalurilor din noile teritorii au dus la înăsprirea luptelor dintre diferitele grupări ale burghezii.

Partidul național-liberal, grupînd în special burghezia din vechea Romînie, a lansat lozincă refacerii economice a țării „prin noi înșine“. Această lozincă însemna, în esență, import de capital „bani gheață“, cu condiția ca acesta să fie fructificat „prin forțe proprii“, adică prin băncile care aparțineau burghezii liberale. Prin fluturarea unei asemenea lozinci, național-liberalii nu urmăreau însă apărarea intereselor naționale, smulgerea țării de sub exploatarea prădalnică a capitaliștilor străini, ci, fiind cea mai puternică grupare a burghezii, ei căutau să rămînă singurii exploatare ai maselor populare din Romînia sau să-și asigure cele mai mari beneficii cu sprijinul capitalului străin. Ori de cîte ori au alcătuit guvernul, ei au luat măsuri prin care își apărau interesele în dauna intereselor naționale, a intereselor poporului. Astfel, pentru construirea de noi întreprinderi, capitaliștii au primit terenuri de la stat, mașinile importate pentru dotarea acestor întreprinderi au fost scutite de vamă, iar în primii 10 ani de la intrarea în funcțiune a noilor întreprinderi li s-a creat proprietarilor lor privilegiul de a plăti un impozit derizoriu de numai 3—4% din venit. Lozincă „prin noi înșine“ nu era, în fond, decît o formulă demagogică cu ajutorul căreia național-liberalii căutau să-și acopere trădarea națională și colaborarea cu capitalul străin în condiții cît mai avantajoase pentru ei.

O expresie a politicii „prin noi înșine“ avea să fie legea minelor, votată de parlament în 1924, menită să întărească pozițiile capitalului romînesc, îndeosebi ale grupului financiar

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1923—1928“, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 239.

din P.N.L., în exploatarea petroliferă. Dar guvernul liberal n-a rezistat presiunilor cercurilor imperialiste din Apus. Burghezia liberală a încheiat un tîrg cu capitalul străin prin care a acceptat să concesioneze mari terenuri petrolifere monopoliştilor din afară. Aşa se explică de ce în 1928 capitalul românesc în industria petroliferă se ridica la numai 26%, în timp ce capitalul străin deţinea singur 41,5%, în afară de participarea sa în cadrul societăţilor mixte, care deţineau 32,5% din capital. Procentul de 41,5 din capital deţinut de capitalişti străini asigura acestora controlul asupra întregii industrii petrolifere. În „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului”, V. I. Lenin scria: „...Experienţa arată că este de ajuns să deţii 40% din acţiuni pentru a dispune de afacerile unei societăţi pe acţiuni...”

În ceea ce priveşte producţia petroliferă, societăţile cu capital românesc deţineau în 1925 30,6% din întreaga producţie, capitalului străin revenindu-i 69,4%, iar în 1928 capitalul român deţinea 24,5%, în timp ce societăţile străine deţineau 75,5% din producţie.

Grupul „Morgan” (aparţinînd unor monopolişti din S.U.A.) şi grupul „Metro-Vickers” (aparţinînd unor monopolişti din Anglia) au acaparât cele mai mari centre ale industriei grele din ţara noastră (în special în industria extractivă şi cea metalurgică).

Unul dintre principalele mijloace folosite de către monopolişti străini pentru acapararea şi mai puternică a economiei României burghezo-moşiereşti au fost împrumuturile. În 1928 România avea de amortizat, ca datorie către statele imperialiste din Apus, uriaşa sumă de 216.677.783.333 de lei, faţă de 20.451.807.958 de lei cît avea la 1 martie 1921, ceea ce reprezenta o creştere a datoriilor de 10,6 ori. (Din aceste date reiese că, de fapt, partidul naţional-liberal nu s-a opus pătrunderii capitalului străin în economia ţării şi totodată apare încă o dată clar adevăratul conţinut al lozincii „prin noi înşine”).

Nici după primul război mondial România nu şi-a schimbat caracterul de ţară agrară, înapoiată din punct de vedere economic. Ea a rămas o ţară agrară înapoiată.

În timpul şi imediat după război, lupta maselor de oameni ai muncii de la oraşe şi sate pentru reforma agrară a luat amploare

şi a impus claselor dominante să treacă la legiferarea ei în 1921. Dar burghezia şi moşierimea au reuşit să diminueze mult caracterul şi efectele unei reforme agrare care să rezolve revendicarea de bază a ţărănimii: lichidarea moşierimii şi împrumutarea ţăranilor.

În 1926, cînd guvernul declarase că reforma agrară a fost terminată, din suprafaţa de 6.055.864 ha de pămînt care trebuia expropriată şi împărţită celor în drept, în mîinile ţăranilor intraseră 3.629.808 ha, restul de 2.426.056 ha rămînînd mai departe în stăpînirea moşierilor.

Marii proprietari de pămînturi, cărora li se luaseră unele moşii, au primit de la stat sume importante drept despăgubiri, pe care le-au investit apoi în industrie, întărindu-şi astfel poziţiile în acest sector al economiei.

Reforma agrară a uşurat pătrunderea capitalului în agricultură. Caracterul tipic capitalist alarendăşiei s-a întărit.

Moşierii şi chiaburii, pe lîngă exploatarea pămîntului propriu, luau în arendă capitalistă pămîntul pentru a-l lucra cu muncitori salariaţi, acest sistem ajungînd, în perioada dintre cele două războaie mondiale, la peste 45% din volumul de exploatare exercitată de cele două categorii. În afară de acest sistem, peste 17% din marile întreprinderi agricole din ţară erau constituite din pămînturi exclusiv arendate şi lucrate cu muncitori salariaţi.

Masa de ţărani care a rămas mai departe fără pămînt a fost nevoită să lucreze la moşieri în condiţii grele, iar ţăranii care au primit pămînt se îndatorau pentru a putea face faţă grelelor condiţii de răscumpărare a pămîntului, ceea ce agrava situaţia lor, şi aşa destul de grea.

Felul cum a fost făcută reforma a dus la accentuarea procesului de diferenţiere socială la sate şi la îngroşarea rîndurilor ţărănimii sărace şi a proletariatului agricol, la întărirea chiaburimii. O dată cu creşterea chiaburimii, baza socială la sate a regimului burghezo-moşieresc s-a întărit. Totodată însă, prin creşterea rîndurilor ţărănimii sărace şi a proletariatului agricol s-a dezvoltat şi s-a întărit lupta asupriţilor de la sate împotriva

exploatării exercitate de moşierime şi chiaburime, s-a lărgit baza socială a luptei clasei muncitoare de la oraşe. Țărănimea săracă şi proletariatul agricol, împreună cu țăărănimea mijlocaşă, constituiau rezerva şi sprijinul social al proletariatului industrial, aliatul său de nădejde în înfăptuirea rolului său istoric.

Procesul de diferenţiere socială, criza agrară, care s-a manifestat chiar în cursul stabilizării relative a capitalismului, au accentuat contradicţiunile la sate. Această criză s-a răsfrînt asupra întregii economii naţionale, micşorînd efectele stabilizării relative.

Stabilizarea relativă a capitalismului în România, făcută în primul rînd prin acordarea de împrumuturi înrobitoare de către cercurile monopoliste străine, prin mărirea investiţiilor de capital autohton, a avut drept urmare, după cum am văzut, o foarte mare creştere a sarcinilor fiscale, care apăsau greu asupra maselor muncitoare. Totodată, această stabilizare a fost făcută pe calea ofensivei capitalului împotriva nivelului de viaţă al maselor, pe calea intensificării exploatării clasei muncitoare.

Prelungirea zilei de lucru, tendinţa de a reduce mereu salariile şi înlocuirea muncii calificate cu cea necalificată, exploatarea femeilor şi copiilor, neacordarea concediilor de boală şi de odihnă oamenilor muncii etc. constituiau tot atîtea căi directe de exploatare sîngeroasă a clasei muncitoare.

În întreprinderile unde muncitorii reuşiseră, în perioada de avînt revoluţionar, să silească pe patroni să recunoască ziua de muncă de 8 ore, după 1922 — cînd burghezia şi moşierimea au reuşit să-şi întărească poziţiile economice şi politice — a început atacul şi împotriva acestui drept. Întîmpinînd rezistenţa hotărîtă a maselor muncitoare împotriva prelungirii zilei de lucru peste cele 8 ore, capitalişti au recurs la introducerea în fabrici şi uzine a diferitelor sisteme de raţionalizare capitalistă a muncii (în special sistemele „Taylor“ şi „Ford“) în scopul stoarcerii la maximum posibil a forţei de muncă, al intensificării muncii în cadrul celor 8 ore.

Burghezia căuta în acelaşi timp să-şi mărească profiturile prin scăderea salariilor pe care le primeau muncitorii şi prin mărirea preţurilor la mijloacele de subzistenţă. Pînă şi statisticele burgheze din acea perioadă sînt nevoite să recunoască marea diferenţă dintre salarii şi costul mijloacelor de subzis-

tenţă necesare unei familii. Dacă în 1914, pentru acoperirea nevoilor sale strict necesare, un muncitor trebuia să cheltuiască 100 de lei, în 1926 el trebuia să cheltuiască 5.223 de lei, dar nu primea decît 2.490 de lei.

Indicele general al salariilor în primul trimestru al anului 1923 era în Bucureşti 1.520, în timp ce acela al bunurilor de consum se ridica la 2.617.

Statisticile burgheze arată că salariul mediu al unui muncitor calificat s-a mărit între 1923 şi 1929 aproximativ cu 30—40%. În realitate, această creştere a salariului nominal a fost determinată şi de devalorizarea leului, precum şi de disproporţia mare între salarii şi preţurile obiectelor de strictă necesitate. Preţurile la produsele alimentare s-au ridicat considerabil. Astfel, 1 kg de carne, care în 1923 costa 15 lei, în 1927 costa 31,85 de lei (212%), preţul unui kilogram de pîine neagră de calitate a II-a de la 4,35 lei, cît costa în 1923, s-a urcat în 1928 la 9—10 lei (209%). Un costum de haine care se vindea în 1924 cu 1.645 de lei costa în 1928 4.130 de lei (251%).

Sub puternica presiune a maselor muncitoare care luptau pentru vot universal, clasele dominante au fost nevoite ca imediat după primul război mondial să desfiinţeze sistemul electoral cenşitar şi să stabilească un alt sistem electoral, care exprima mai puternic interesele capitalismului şi constituia o rezolvare în spirit burghez a problemei votului universal.

La 14 decembrie 1918, adică imediat după masacrarea muncitorimii în Piaţa Teatrului Naţional, pentru a atenua luptele muncitorimii s-a dat decretul prin care se proclama prin lege dreptul la vot egal, secret, direct şi obligatoriu pentru toţi cetăţenii majori de sex bărbătesc. Votul „acordat“ nu era însă de loc universal, deoarece de la exercitarea acestui drept erau excluse femeile, care formau mai mult de jumătate din populaţia ţării, militarii, magistraţii etc. Cît despre celelalte atribute ale votului „acordat“, ca acela de a fi secret, practica electorală burgheză a dovedit cu prisosinţă că votările erau controlate îndepăroape de agenţii electorali ai partidului aflat la putere, care exercitau asupra alegătorului tot felul de presiuni, ajungîndu-se deseori la bătăi şi la omoruri. Aşa-zisul vot „universal“ a căpătat,

de altfel, în 1926, prin așa-numita „lege pentru reforma electorală”, o mare lovitură. Potrivit regimului electoral stabilit prin această lege, inspirată din legislația fascistă italiană, unui partid care întrunea 40% din voturi i se acorda, pe baza unui sistem de prime guvernamentale, peste 70% din locurile de deputați. De vreme ce prin lege se stabilea că, atunci când era vorba de repartizarea mandatelor în parlament, 40% din voturi valorau mai mult decât restul de 60%, reieșe limpede cât de egal era votul după principiile burgheze.

Condițiile stabilite prin „legea pentru reforma electorală” făceau practic imposibilă pentru clasa muncitoare exercitarea „dreptului” electoral. În numele „dreptului de proprietate” capitalistă mijloacele pentru desfășurarea campaniei electorale — sălile de întrunire, tipăriurile, presa etc. — le erau refuzate oamenilor muncii.

Dacă la cele de mai sus se adaugă și alte metode electorale burgheze, ca măsluirea voturilor, furtul de urne, excluderea unor sate întregi de la dreptul de vot sub pretextul contaminării și alte mașinații, atunci se poate obține o imagine completă asupra „democrației burgheze”, exprimată, printre altele, și prin faimoasa farsă a așa-numitului „vot universal”.

Una dintre măsurile „legale” luate pentru sprijinirea regimului burghezo-moșieresc și asigurarea exploatării sîngeroase a oamenilor muncii a fost adoptarea constituției din 1923.

Formal, această „nouă” constituție proclama o serie de principii largi, cu caracter democratic, ca egalitatea tuturor în fața legii, dreptul general la învățămînt, principiul suveranității țării etc. În realitate însă ea consfințea dictatura de clasă a burgheziei și moșierimii, asigurînd totodată intangibilitatea proprietății private. Fățărnicia și cinismul burghez străbăteau de la un capăt la altul textul constituției. Printr-un articol (8) se spunea că „nu se admite în stat nici o deosebire de naștere sau clase sociale”, iar prin altul (art. 15) se spunea că „nici o lege nu poate înființa pedeapsa confiscării averilor”. În acest fel constituția din 1923 încerca să mascheze deosebirea radicală dintre fabricanți și moșieri, pe de o parte, și muncitori și țărani, pe de altă parte, dintre cei doi poli, acela al mizeriei și acela al bogățiilor

nelimitate. În același timp, în esență, ea consfințea în mod direct proprietatea exploatătorilor, indiferent de mijloacele prin care fusese „agonisită”. Prin formulări ocolite sau fățișe, constituția din 1923 anula o serie de cuceriri obținute de mase în perioada avîntului revoluționar.

Trebuie subliniat totodată faptul că constituția era încontinuu „completată” și ajustată printr-o serie de legi, spre a o goli de orice urmă de democratism. Astfel, legea Mîrzescu din iunie 1924 prevedea condamnarea la muncă silnică pentru cei ce se făceau „vinovați” de propagarea ideilor comuniste. Unul dintre scopurile acestei legi a fost, de altfel, mărturisit de însuși prim-ministrul de atunci, Ionel Brătianu, care spunea că legea este determinată de interesul de a pune statul în măsură să se apere „împotriva acțiunii comuniste”.

O altă măsură prin care burghezia și moșierimea din România, reprezentate în acel timp mai ales prin partidul liberal, au căutat să-și întărească și pe plan politic pozițiile lor de clasă a fost promulgarea legii pentru unificarea administrativă, adoptată la 14 iunie 1925. Potrivit acesteia, legislația din vechea Romînie se extindea asupra întregului teritoriu al țării.

Dar, cu toate măsurile de consolidare economică și politică luate de către clasele exploătătoare, regimul burghezo-moșieresc nu și-a putut asigura nici în perioada respectivă o bază trainică.

În 1926 guvernul liberal a fost înlocuit de un guvern averescan, care s-a menținut numai un an. Au urmat apoi: un cabinet prezidat de B. Știrbey și două cabinete liberale, iar la sfîrșitul anului 1928 a venit la conducerea țării un guvern format de partidul național-țărănesc.

Substratul acestor schimbări de guvern își găsește explicația în șubrezenia regimului burghezo-moșieresc și în criza ce se anunța.

Partidul liberal promova o politică de întărire a poziției economice și financiare a grupului de capitaliști și moșieri din rîndurile sale și prin acapararea întreprinderilor industriale, miniere etc. foste în proprietatea statului austro-ungar și a capitaliștilor din Austria și Ungaria. Această politică a venit în contradicție cu tendința industriașilor, bancherilor și moșierilor din

Transilvania, reprezentați de partidul național român, care dorea să pună mîna pe aceste bogății. Pentru a duce cu mai mult succes lupta împotriva partidului liberal, partidul național a fuzionat în 1926 cu partidul țărănesc.

Aceste contradicții generate de tendința celor două grupuri de exploatatori — cel din vechea Romînie și cel din teritoriile noi — de a acapara fiecare cît mai multe bogății, de a jefui și a exploata fiecare în parte oamenii muncii au stat la baza așa-zisei „opoziiții” burghezo-moșierești din Romînia.

Partidul național-țărănesc n-a putut rezista în fața partidului liberal aflat la putere. Cercurile burgheziei grupate în jurul P.N.Ț. au fost ținute mai mulți ani pe o poziție secundară în exploatarea bogățiilor țării.

Pentru a-și asigura sprijinul cercurilor imperialiste din Apus în lupta pentru cucerirea puterii în stat, național-țărăniștii au lansat lozincă „porților deschise” în fața capitalului străin, oferind acestuia posibilitatea de a acapara și a jefui bogățiile țării în condiții mai avantajoase decît cele oferite de liberali. Această politică antinațională, potrivnică intereselor poporului muncitor, n-a rămas fără efect. În toamna anului 1928, ca urmare a unei campanii demagogice pentru înșelarea oamenilor muncii — și în special a unei părți din țărănimie — și mai ales cu sprijinul direct al imperialiștilor, P.N.Ț. ajunge la guvernarea țării.

În ciuda ciocnirilor dintre ei, liberalii și țărăniștii și-au dat mîna, acționînd în deplină înțelegere ori de cîte ori se punea problema lovirii și oprimării clasei muncitoare și țărănimii.

Atît în lupta pentru putere cît și în timpul guvernării sale, P.N.Ț. și-a asigurat sprijinul elementelor reformiste, social-democrate de dreapta. Acestea erau grupate, pînă în 1927, în Federația partidelor regionale socialiste din Romînia, care la congresul din mai 1927 s-au transformat în partidul social-democrat.

Social-democrații de dreapta din Romînia se alăturau tot mai fățiș burgheziei și politicii ei.

Congresul al VI-lea al Internaționalei Comuniste (1928) a remarcat că, în perioada stabilizării relative a capitalismului,

elementele social-democrate de dreapta au exaltat progresul tehnic realizat în această perioadă, ca și noile forme de raționalizare capitalistă, concentrare economică, propovăduind teza despre așa-numita „eră nouă”, a „supraimperialismului”, în care proletariatul, chipurile, trebuie să nu desfășoare lupta de clasă. Tactica oportunistă se exprima în colaborare cu burghezia, în respectarea legilor burgheze și în silirea muncitorilor să se supună acestora.

Elementele de dreapta din P.S.D. au susținut politica subjugării țării de către capitalul străin. Pe baza unei asemenea platforme, ele au colaborat intens cu național-țărăniștii în anii următori.

Politica externă a regimului burghezo-moșiereesc era în strînsă legătură cu acțiunea de pătrundere a capitalurilor străine și totodată de transformare a Romîniei într-o bază de atac împotriva Uniunii Sovietice. În acest scop, majoritatea împrumuturilor contractate de guvernele burghezo-moșierești de la capitaliștii străini au fost legate de dezvoltarea industriei de război sau de procurarea materialelor de război.

Pentru a întări rolul Romîniei ca avanpost împotriva U.R.S.S., statele imperialiste din Apus au încheiat cu guvernele Romîniei o serie de tratate și de pacte militare secrete. În 1921 se încheie tratatul romîno-polonez, reînnoit ulterior. Tot în același an se încheie tratate asemănătoare cu Italia și cu Franța.

În afară de tratatele încheiate cu aceste țări, tratate care aveau un vădit caracter antisovietic, în Romînia se afla încă din 1923 o misiune militară franceză, care se ocupa de reorganizarea armatei romîne.

În același scop, în februarie 1926, misiunii franceze i s-a alăturat o misiune militară engleză, formată în majoritate din ofițeri de marină.

La îndemnul misiunii militare engleze și cu ajutorul monopolistilor englezi, în 1928 guvernul român ia măsuri pentru construirea la nord de Constanța a unor baze maritime moderne.

În toată această perioadă se întetea schimbul de misiuni militare între Romînia, Franța, Polonia etc. Generalii francezi Le Rond și Berthelot au făcut adevărate inspecții în Romînia pentru a controla cum se desfășoară pregătirile de război.

2. *Lupta P.C.R. împotriva ofensivei patronale.*
Congresul de la Cluj al sindicatelor din România.
Spargerea unității sindicale
de către aripa social-democrată de dreapta.
Crearea sindicatelor unitare

În apărarea intereselor clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii, împotriva intensificării exploatării capitaliste și moșierești, a înrobirii economice și politice a României de către cercurile imperialiste străine s-a ridicat Partidul Comunist din România.

Partidul Comunist din România, cucerirea cea mai de preț a clasei muncitoare, și-a câștigat un prestigiu tot mai mare în lupta pentru apărarea drepturilor obținute în perioada avântului revoluționar. El a dus o politică de demascare a planurilor burgheziei de a stabili capitalismul pe seama exploatării barbare a clasei muncitoare și a scos la iveală esența burgheză, limitată a „reformelor democratice“ ale burgheziei și moșierimii. Din primele zile ale existenței sale, P.C.R. a luptat pentru imprimarea unei linii juste în mișcarea sindicală și pentru transformarea sindicatelor într-o organizație largă, de masă a clasei muncitoare, capabilă să mobilizeze masele împotriva exploatării capitaliste.

Suferind o grea înfrângere în acțiunea lor împotriva creării în mai 1921 a P.C.R. și a afilierei acestuia la Internaționala a III-a, elementele reformiste, scizioniste au întemeiat „Federația partidelor regionale socialiste“ și au căutat să folosească sindicatele împotriva partidului comunist.

Congresul al II-lea al P.C.R., analizând acțiunile liderilor social-democrați de dreapta după crearea P.C.R., a apreciat că tendințele politicii acestora „se manifestă prin renunțarea la orice luptă, fie chiar economică, împotriva burgheziei și la concentrarea tuturor forțelor lor, alături de siguranță și armată, împotriva comunistilor“¹. Sub lozinci ca „neutralitatea“ sindicală și „autonomia“ uniunilor sindicale, liderii oportuniști ținteau să împiedice închegarea unității sindicale, să mențină

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922“, vol. I, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 397.

sindicatelor la o activitate apolitică, împăciuitoare, pe placul burgheziei. Această linie demagogică a fost promovată de reformiști încă înainte de Congresul sindical de la Sibiu (1922), prin crearea artificială în 1921 a unor centrale sindicale fără aderenți în mase („Consiliul general sindical“ de către social-democrații de dreapta și „Comisia generală“ provizorie de către centristii). La Congresul de la Sibiu au participat pentru prima oară delegați ai organizațiilor sindicale din toate regiunile țării. La acest congres a fost înfăptuită unificarea organizatorică a mișcării sindicale din România.

Congresul de la Sibiu a arătat că, deși în Consiliul general al sindicatelor majoritatea o formau centristii și social-democrații de dreapta, de fapt influența acestora în organizațiile sindicale de jos era în vădită scădere, că masa membrilor de sindicat și organele sindicale locale se aflau sub influența comunistilor. Această influență a crescut și mai mult după congres, mai ales în focul luptelor greviste care au avut loc în anii 1922—1923. În august 1922, la Arad, 4.200 de muncitori de la „Astra“-vagoane au intrat în grevă pentru cucerirea contractului colectiv. După 4 săptămâni de grevă, muncitorii au învins, cucerind o serie de revendicări. Pentru a smulge cuceririle obținute în urma grevei din august, patronii și guvernul au hotărât militarizarea uzinei și anularea tuturor drepturilor câștigate. Au urmat alte greve la Constanța, Craiova, București, Timișoara, Sibiu etc., iar în 1923 valul mișcării greviste a cuprins numeroase centre muncitorești din țară. Printre cele mai importante se numără: București, Valea Mureșului (a muncitorilor forestieri), Timișoara, Tg.-Mureș, Brașov, Arad, Satu-Mare, Galați, Giurgiu, Brăila, Cluj etc. În total, după datele Buletinului Ministerului Muncii, comentate de „Socialismul“, numai în primele 6 luni ale anului 1923 au avut loc 291 de conflicte de muncă, cuprinzând peste 75.600 de muncitori, dintre care 47.590 erau organizați în sindicate. Din toate aceste conflicte de muncă, 192 s-au terminat cu izbînda salariaților, 71 prin tranzacții și numai 28 au fost pierdute de muncitori¹.

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928“, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 131—133.

Mai multe dintre aceste greve au fost de lungă durată (15 săptămâni cea a metalurgiștilor din Tg.-Mureș, 4 săptămâni a metalurgiștilor de la „Lemaître“, peste 3 săptămâni cele ale tipografilor de la „Universul“ și „Adevărul“). Revendicările formulate de greviști au fost: sporirea salariului, ziua de muncă de 8 ore, contracte colective de muncă și reglementarea muncii etc.¹

Mișcările greviste, conduse de P.C.R., erau îndreptate în direcția apărării cuceririlor obținute în perioada avântului revoluționar. Ele atestau că clasa muncitoare răspundea la chemările partidului comunist, că ea se orienta spre organizațiile sindicale care se bazau pe principiul luptei de clasă, revoluționare, și că reformiștii, partizani ai „înțelegerii“ și „păcii sociale“, pierdeau terenul de sub picioare. Influența lor în sindicate și în rândul muncitorimii s-a restrâns tot mai mult.

Intr-un articol, ziarul „Socialismul“ scria: „Partidul comunist și-a cucerit repede un drum spre mase, mase care îl susțin și vor ști să-l apere la nevoie“². Uniuni sindicale întregi au părăsit pe reformiști.

Tendința de creștere a luptei maselor muncitoare era privită cu ură de către burghezie. De aceea burghezia dezlănțuie o cruntă teroare împotriva organizațiilor revoluționare. În numeroase întreprinderi (din Sibiu, Brașov, Tg.-Mureș, din București — „Lemaître“ și „Mandrea“ — și din alte centre) patronii declară lock-outuri, aruncând pe stradă mii de muncitori; în alte întreprinderi, membrii comitetelor sindicale care activau pentru apărarea intereselor salariaților au fost arestați sau concediați în mod sistematic, iar muncitorii din comitetele de grevă și chiar muncitori greviști — arestați, zvîrliți în temnițe și maltratați în mod bestial³.

La rândul lor, elementele social-democrate de dreapta, care vedeau că muncitorimea și organizațiile sindicale se îndepărtează de politica lor reformistă și că sînt în pragul situației de a rămîne „conducători“ fără nici o bază de masă, trec tot mai evident la acțiuni menite a provoca scindarea mișcării sindicale

¹ Ibid.

² Op. cit., pag. 77.

³ Op. cit., pag. 88.

din România. Ei pun problema afilierii mișcării sindicale la Internaționala reformistă de la Amsterdam, sub pretextul necesității integrării sindicatelor din România într-o organizație internațională.

La ordinea zilei stătea problema convocării Congresului general al sindicatelor.

Luptînd pentru apărarea intereselor clasei muncitoare și întărirea unității ei, comuniștii propuneau convocarea congresului pentru a dezbate problemele cele mai arzătoare: organizarea rezistenței proletariatului contra ofensivei burgheziei, pentru încheierea Frontului unic muncitoresc și organizarea sindicală pe baze unice, pentru libertatea de organizare, inclusiv a salariaților din instituțiile și întreprinderile statului, organizarea unei acțiuni comune a muncitorilor împotriva legislației reacționare privitoare la muncă, apărarea regimului de 8 ore de lucru etc.

Pentru comuniști, Congresul general sindical trebuia să constituie un instrument al unității muncitorești. Cu toate că vedeau în Internaționala Sindicală Roșie o organizație revoluționară a luptei de clasă și că marea majoritate a membrilor de sindicat se pronunțaseră pentru afilierea la această Internațională încă din 1921, comuniștii nu erau pentru includerea problemei afilierii pe ordinea de zi a congresului, tocmai pentru a putea menține și întări unitatea mișcării sindicale. Însăși Internaționala Sindicală Roșie, printr-un apel al Biroului Executiv adresat aderenților săi din România, sublinia că ei trebuie să ia parte la lucrările congresului și la activitatea sindicală și să lupte pentru unitatea sindicală.

Reformiștii din conducerea sindicatelor nu au inclus pe ordinea de zi nici una dintre problemele de importanță vitală ale mișcării muncitorești; desfășurînd o muncă intensă de lămurire a maselor, comuniștii luptau ca la congres să fie dezbătute tocmai asemenea probleme. „Din toate chestiunile de viață ce se ridică astăzi cu o putere drăcească la ordinea de zi a vieții muncitorești — scria despre ordinea de zi a congresului Gh. M. Vasilescu-Vasia — nici una nu o vedem pe ordinea de zi a congresului“. El arăta cine anume vrea să spargă unitatea sindicală și făcea următorul apel la delegați: „Nu! La Cluj să

mergem să clădim, iar nu să dărîmăm... Unitatea sindicală, Front unic muncitoresc, lupta dîrză — iată drumul spre dezrobire”¹.

Drept urmare a activității desfășurate de comuniști, s-a întărit lupta muncitorilor pentru crearea unei organizații sindicale puternice și unite.

Congresul sindicatelor și-a început lucrările la 16 septembrie 1923. Șefii reformiști au făcut tot ce le-a stat în putință pentru ca el să ducă spre afilierea la Internaționala oportunistă de la Amsterdam, la înlăturarea comuniștilor din conducerea sindicatelor, la crearea unei centrale sindicale reformiste, docile față de burghezie. Aceasta cu prețul excluderii sindicatelor care nu erau pentru afilierea la Internaționala sindicală de la Amsterdam și, prin urmare, cu prețul scindării mișcării sindicale. În acest scop, ei au ales pentru congres orașul Cluj, care se afla în acel timp sub stare de asediu, dînd astfel guvernului posibilitatea de a interveni în orice moment pentru a-l interzice „în mod legal” în cazul în care lucrările lui nu s-ar desfășura pe linia dorită de reformiști.

În același timp, zeci de mii de membri de sindicat au fost împiedicați să-și trimită reprezentanții lor la congres. De exemplu, syndicate ca cele din Valea Jiului, ale tipografilor din Cluj etc. nu și-au putut ține adunările în vederea alegerii delegaților. În drum spre congres, zeci de delegați cunoscuți ca partizani ai unității și potrivnici afilierii la Amsterdam au fost arestați. În felul acesta autoritățile au început să-și dea „concursul” la spargerea congresului și a unității sindicale.

În sala unde a avut loc congresul existau locuri special rezervate pentru autoritățile civile și militare și pentru agenții siguranței din București și Cluj.

Felul cum s-au desfășurat lucrările congresului a scos cu putere la iveală poziția justă a partidului comunist, care lupta cu fermitate pentru apărarea unității sindicale, pe de o parte, și poziția antimuncitorească a elementelor social-democrate de dreapta, pe de altă parte.

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 98.

Urmărind cu orice preț afilierea la Internaționala de la Amsterdam și spargerea unității mișcării sindicale și văzînd că, cu toate manevrele lor odioase, în congres se manifesta tendința de unitate chiar în rîndurile delegaților membri de rînd ai partidului social-democrat, liderii reformiști trec la acțiuni de-a dreptul criminale. Ei încalcă cele mai elementare norme ale democrației muncitorești în desfășurarea lucrărilor congresului, numind comisia de validare din rîndurile unor oameni de-ai lor, fără a o supune aprobării congresului, apelînd în același timp la ajutorul poliției. Ei pun la vot în bloc lista mandatelor „validate” de ei înșiși. Prin aceste acțiuni antimuncitorești se urmărea excluderea a încă 52 de delegați care nu erau partizanii afilierii la Internaționala sindicală reformistă de la Amsterdam și obținerea pe această cale a unei majorități necesare votului de afiliere. Demascînd această manevră, comuniștii fac propunerea ca validarea mandatelor să se facă nominal. Congresul a aprobat propunerea comuniștilor.

Era limpede că aprobarea de către congres a propunerii comuniștilor în legătură cu validarea mandatelor însemna în fond respingerea afilierii la Internaționala sindicală reformistă. În aceste împrejurări, Flueraș a trecut, cu ajutorul direct al poliției și prefectului din Cluj, la aplicarea planului criminal dinainte stabilit. Lucrările congresului au fost suspendate, delegații cunoscuți ca potrivnici afilierii la Amsterdam arestați și expulzați din oraș. Astfel, elementele oportuniste în frunte cu trădătorii Flueraș, Jumanca și Gherman au reușit să excludă din congres delegați partizani ai unității care reprezentau 154 de mandate, majoritatea membrilor de sindicat din România.

În a treia zi a congresului mai rămăsese în sală numai minoritatea reformistă, care a hotărît să adere la Internaționala de la Amsterdam.

După votarea afilierii la Internaționala de la Amsterdam, discutarea altor probleme nu a mai avut loc. După congres, principala preocupare a șefilor reformiști a fost aceea de a exclude din centrala afiliată la Internaționala de la Amsterdam organizațiile care se pronunțaseră împotriva afilierii.

În felul acesta, elementele social-democrate de dreapta au provocat spargerea unității mișcării sindicale din România, care

a durat mai bine de 20 de ani și care a adus multe prejudicii oamenilor muncii din țara noastră.

Spargerea unității sindicale de către reformiști la congresul de la Cluj a provocat un protest puternic în sînul maselor muncitorești. În cadrul multor adunări, membrii sindicatelor au votat rezoluții care exprimau dorința muncitorilor de a continua lupta pentru unitate, pentru anularea hotărîrilor ticluite de congresul de la Cluj și de consiliul sindical ales de acesta și pentru convocarea unui nou congres.

Dintr-o serie de centre ale țării, ca Oradea, Tîrgu-Mureș, Arad etc., soseau din partea organizațiilor sindicale la redacția ziarului „Socialismul”, pentru a fi publicate, rezoluții de protest împotriva hotărîrilor congresului de la Cluj.

„Muncitorimea unită în sindicatele legale — se spunea în rezoluția sindicatelor din Tîrgu-Mureș — protestează și declară că nici o hotărîre a acestui congres (este vorba de congresul de la Cluj. — *Nota red.*), ținut cu forța polițienească și după excluderi în masă, nu poate fi considerată ca valabilă de vreun muncitor din România”¹.

Masele muncitorești se pronunțau pretutindeni pentru restabilirea unității mișcării sindicale.

Partidul Comunist din România, care se afla în fruntea luptei clasei muncitoare pentru realizarea unității mișcării sindicale, indica muncitorilor calea pentru realizarea unității lor.

„Nu spargerea mișcării sindicale — se sublinia într-un articol din „Socialismul” —, ci refacerea unității sindicale, care să cuprindă pe toți muncitorii industriali, agricoli și intelectuali, fără deosebire că-s comuniști, social-democrați sau țărăniști, dar care vor cu adevărat să lupte... pentru ridicarea clasei muncitoare...”²

După sciziunea de la Cluj, partidul comunist a continuat să lupte pentru unitatea mișcării sindicale. Astfel, sub îndrumarea sa, la sfîrșitul lunii octombrie 1923 reprezentanții celor peste 30.000 de muncitori excluși de la congresul de la Cluj

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 106.

² Op. cit., pag. 150.

s-au adunat la București și au ales Consiliul general sindical unitar, creîndu-se astfel sindicatele unitare.

Consiliul general sindical unitar reprezenta la început Uniunea muncitorilor din industria pielăriei, lemnului, îmbrăcăminte, alimentară, metalurgică, construcții și a funcționarilor, uniuni care fuseseră excluse de la congres. Ulterior s-au mai afiliat și sindicatele muncitorilor de la C.F.R. și arte grafice. De asemenea au mai aderat la Consiliul general sindical unitar și Comisia regională a sindicatelor din Timișoara și alte sindicate din alte regiuni.

Consiliul general al sindicatelor unitare, ales în octombrie 1923, și-a pus drept sarcină principală lupta pentru refacerea unității sindicale și organizarea maselor muncitoare, în scopul respingerii ofensivei capitaliștilor împotriva nivelului de viață al maselor muncitoare, și lupta pentru dreptul la organizare și activitate legală a organizațiilor revoluționare ale clasei muncitoare.

În C.G.S.U. au intrat muncitori hotărîți să lupte pe baza unei platforme comune: lichidarea sciziunii și refacerea unității sindicale. Dar printre membrii acestui consiliu se aflau conducători ai unor uniuni cu concepții tactice străine spiritului revoluționar de luptă al sindicatelor, elemente cu concepții economiste, autonomiste etc.

De aceea, încă de la început, în cadrul unor uniuni sindicale unitare au existat manifestări oportuniste de dreapta, care preconizau linia „neutralității” sindicatelor, linie care ducea la lipsirea sindicatelor unitare de conducerea și de îndrumarea partidului. În aceste condiții, P.C.R. a avut de învins greutăți mari în îndrumarea sindicatelor unitare pe o linie revoluționară.

Crearea unei centrale sindicale revoluționare, întărirea acesteia și lupta desfășurată de sindicatele unitare pentru cucerirea revendicărilor muncitorești au stîrnit furia claselor exploatatoare. De aceea regimul burghezo-moșieresc a dezlănțuit o prigoană cumplită împotriva sindicatelor unitare. Au fost arestați numeroși conducători ai sindicatelor revoluționare, printre care Constantin Ivănuș, Iósza Béla și alții.

În ciuda terorii regimului burghezo-moșieresc împotriva Sindicatelor unitare, autoritatea acestora în rîndurile munci-

torilor a crescut tot mai mult, datorită muncii desfășurate de muncitorii revoluționari, în frunte cu comuniștii, care au reușit să unească partea înaintată a clasei muncitoare în sindicatele revoluționare.

3. Scoaterea P.C.R. în afara legilor. Congresul al III-lea al partidului (septembrie 1924). Impletirea activității ilegale cu cea legală. Lupta P.C.R. împotriva tendințelor legaliste, lichidatoriste și rămășițelor reformiste din rîndurile sale

Din primele zile ale existenței sale, P.C.R. a dus o luptă intransigentă împotriva regimului burghezo-moșieresc, a apărut interesele oamenilor muncii de la orașe și sate, s-a situat pe poziții leniniste în problema națională și a mobilizat masele muncitoare pentru apărarea revoluționară a U.R.S.S., primul stat socialist din lume. Această politică exprima interesele vitale ale poporului nostru muncitor.

Creșterea prestigiului P.C.R. și a influenței sale în rîndurile maselor largi muncitoare și politica sa consecventă de clasă au stîrnit ura turbată a claselor exploatoare, care vedeau în P.C.R. o primejdie directă pentru dominația lor de clasă. De aceea în primăvara anului 1924, clasele exploatoare au scos partidul comunist în afara legilor.

Burghezia și moșierimea însoțeau măsurile teroriste împotriva partidului comunist și mișcării muncitorești cu prelungirea zilei de muncă, cu scăderea salariilor etc., înăsprind astfel exploatarea maselor muncitoare.

După scoaterea partidului comunist în afara legilor, guvernul a instaurat în țară starea de asediu și a luat măsuri excepționale îndreptate împotriva partidului comunist și oricăror organizații revoluționare (sindicate, organizații de tineret etc.).

Intenția reacțiunii romîne de a decapita mișcarea muncitorească, scoțînd P.C.R. în afara legilor, n-a izbutit. Prin scoaterea partidului în afara legilor, burghezia și moșierimea n-au putut lipsi clasa muncitoare din România de avangarda sa organizată. Organul central al partidului, „Lupta comunistă“, număr unic editat în 10 aprilie 1924 în locul ziarului „Socialismul“,

sublinia că sub regimul brutal al burgheziei partidul comunist știe că nu se poate aștepta la libertate și legalitate, ci, din contra, la creșterea terorii împotriva lui. Cu toată această teroare, partidul comunist a rămas conducătorul consecvent al maselor muncitoare exploatare de la orașe și sate, pînă la completa doborîre a oligarhiei și aplicarea integrală a principiilor democratice și a libertății pentru clasa muncitoare.

În manifestul de 1 Mai 1924 al C.C. al P.C.R. și C.C. al U.T.C. se spune :

„...Partidul comunist a stat totdeauna și va sta pînă la capăt în fruntea luptei clasei muncitoare, el a rămas și va rămîne totdeauna pe pozițiile cele mai înaintate ale luptei de clasă, pentru a apăra cu sîngele luptătorilor săi interesele clasei muncitoare de la orașe și de la sate“¹.

În „Socialismul“, apărut ilegal la 14 iunie 1924, se spune : „Partidul comunist trăiește și va trăi ! Din pămîntul în care voiește să-l îngroape oligarhia, partidul comunist renaște cu noi puteri. Alungat de la suprafața legalității, el va continua și în ilegalitate lupta, lărgindu-și activitatea și organizația și adîncindu-și rădăcinile în masele poporului muncitor“.

În ilegalitate, avînd de înfruntat teroarea burghezo-moșierească, partidul comunist a trebuit să găsească metode de muncă corespunzătoare noilor condiții. Partidul și-a reorganizat activitatea pe baze noi, și-a creat un aparat ilegal, a adoptat o nouă tactică de luptă, corespunzătoare noii situații, a îmbinat activitatea ilegală cu folosirea tuturor posibilităților legale de luptă pentru apărarea intereselor clasei muncitoare împotriva ofensivei patronale. Nu mult după trecerea sa în adîncă ilegalitate, P.C.R. a condus o puternică grevă de masă care a cuprins întreaga Vale a Mureșului. Această grevă de mari proporții a ținut șase săptămîni. Deși înfrîntă, greva a arătat că, în ciuda condițiilor grele ale ilegalității, partidul comunist se afla în fruntea clasei muncitoare, se străduia să strîngă legăturile cu masele, să întărească puterea de luptă a clasei muncitoare și a întregului popor muncitor.

În 1924 a avut loc în Basarabia, cotropită de burghezia și moșierimea romînă, puternica răscoală a țăranilor de la Tatar-

¹ Op. cit., pag. 185.

Bunar și din multe sate din împrejurimi. Această răscoală a constituit o expresie puternică a revoltei maselor împotriva politicii de asuprire socială și națională și de teroare la care burghezia și moșierimea română supuneau masele muncitoare din acest teritoriu.

Între 17 iunie și 8 iulie 1924, cu două luni înainte de a se ține Congresul al III-lea al P.C.R., a avut loc Congresul al V-lea al Internaționalei Comuniste. Făcînd o analiză profundă a situației internaționale, congresul a subliniat că proletariatul din întreaga lume și din fiecare țară în parte va putea obține victoria împotriva capitalismului numai sub conducerea unor partide cu adevărat revoluționare de masă, înarmate cu teoria marxist-leninistă. Congresul a arătat că premisele necesare pentru crearea și dezvoltarea partidelor comuniste de masă sînt: reorganizarea partidelor pe baza celulelor de fabrică și uzină, munca largă în sînul sindicatelor și asigurarea unei politici juste a partidelor comuniste în problema țărănească și în problema națională.

Congresul a subliniat că lupta pentru călirea marxist-leninistă constituie una dintre sarcinile centrale ale partidelor comuniste, arătînd în același timp că trăsăturile specifice partidului de tip nou sînt: legătura strînsă cu masele, fidelitatea față de marxism-leninism și revoluția proletară, respectarea centralismului democratic etc.

Acordînd o deosebită însemnătate realizării tacticii frontului unic, congresul a respins concepțiile oportuniste de dreapta după care tactica frontului unic însemna numai un acord cu vîrfurile social-democrate. Generalizînd experiența acumulată de partidele comuniste și analizînd greșelile comise în aplicarea tacticii frontului unic, congresul a arătat că frontul unic trebuie realizat de jos, concomitent cu tratativele duse cu conducerea social-democrate.

Pentru îndeplinirea multiplelor sarcini care se puneau în fața lor în anii de reflux revoluționar, partidele comuniste trebuiau să desfășoare o luptă hotărîtă împotriva rămășițelor reformiste care mai dăinuiau în partid și să asigure înarmarea cadrelor partidului cu învățătura marxist-leninistă.

Prin hotărîrile care le-a luat, Congresul al V-lea al Internaționalei Comuniste a înarmat din punct de vedere ideologic și politic partidele comuniste în lupta lor pentru cucerirea majorității clasei muncitoare.

În lumina situației din țara noastră și ținînd seama de hotărîrile Congresului al V-lea al Internaționalei Comuniste s-au desfășurat lucrările Congresului al III-lea al P.C.R., convocat legal pentru zilele de 24—26 februarie 1924, dar care din cauza prigoanei a fost amînat și s-a ținut în condiții ilegale la jumătatea lunii septembrie 1924.

Principalele probleme dezbătute la Congresul al III-lea au fost: educarea marxist-leninistă a membrilor de partid și lupta pentru călirea ideologică și politică a cadrelor sale, lichidarea cît mai grabnică a rămășițelor oportuniste moștenite de la vechea mișcare socialistă, combaterea tendințelor oportuniste de dreapta și cele intelectualist-individualiste „de stînga“, înlăturarea din conducerea partidului a elementelor purtătoare ale acestor tendințe. De asemenea, congresul a dezbătut organizarea activității partidului pe baza celulelor de fabrică, chestiunea țărănească, națională și sindicală.

Una dintre cele mai însemnate hotărîri luate de congres a fost aceea care arăta că centrul de greutate al muncii politice-organizatorice a partidului trebuia să fie mutat în fabrică, creîndu-se celule de fabrică, lichidîndu-se astfel practicile organizatorice ale partidelor Internaționalei a II-a, care, socotind lupta parlamentară ca principala formă de activitate politică, puneau accentul pe circumscripția electorală, formă de organizare care constituia o piedică în calea pătrunderii partidului comunist în rîndurile muncitorimii din fabrici și din uzine¹.

Congresul a hotărît ca temelia organizației de partid s-o constituie celulele de fabrică. Centrul de greutate al muncii politice-organizatorice a partidului trebuia deci să fie mutat în celulele de fabrică, care urmau să devină motorul în conducerea luptei maselor muncitoare pentru revendicările lor zilnice.

Rezoluția congresului sublinia că „celula trebuie să discute la timp orice chestiune politică sau economică ce agită masele

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928“, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 261—267.

muncitoare, să-și stabilească precis punctul de vedere și să analizeze orice conflict care ia naștere în fabrică. Celula trebuie să arate muncitorilor drumul spre dezlegarea revoluționară a chestiunilor și să ia, ca cea mai conștientă și mai activă parte a clasei muncitoare, conducerea luptei în mâinile sale¹. Aceste sarcini se puteau realiza numai printr-o strânsă legătură a organizațiilor de partid cu masele de muncitori din fabrici.

Pentru scoaterea muncitorilor de sub influența oportunistului și a reformismului social-democrației de dreapta și de sub influența politică a altor partide, comuniștii trebuiau să cunoască bine programul revoluționar al partidului, să aibă o bună pregătire teoretică, ideologică, să se situeze în fruntea grevelor și altor acțiuni muncitorești pentru a-și îmbogăți necontenit experiența în organizarea și în conducerea lor.

Celula de partid trebuia să lupte pentru crearea unei strânse legături între muncitorii care lucrau și șomerii, demascând politica patronilor de dezbinare a muncitorimii. Ea trebuia să lupte împotriva naționalismului burghez, promovată de patroni în scopul dezbinării muncitorilor de diferite naționalități.

În centrul activității celulei trebuia să stea sarcina de a fi un factor activ în crearea Frontului unic muncitoresc pe plan local în lupta împotriva ofensivei patronale.

Congresul al III-lea al P.C.R. a fixat sarcinile care reveneau partidului pentru întărirea muncii în rândurile tineretului și a stabilit în rezoluțiile sale în problemele tineretului că la baza întregii activități a U.T.C. trebuie să stea ideologia marxist-leninistă și că U.T.C. trebuie să-și desfășoare activitatea sub conducerea politică a P.C.R.²

Subliniind lipsurile care au existat în munca cu privire la tineret, congresul a arătat că partidul nu s-a preocupat în suficientă măsură de organizarea și de îndrumarea luptei tineretului, că celulele de partid trebuie să ajute la crearea celulelor U.T.C. în fabrici și să sprijine activitatea acestora.

Partidul trebuia să exercite conducerea politică a tineretului în primul rând prin membrii de partid care activau în organizațiile de tineret. Prin pregătirea politică și activitatea lor organi-

¹ Op. cit., pag. 265.

² Op. cit., pag. 267—269.

zatorică, membrii de partid trebuiau să câștige autoritatea și încrederea în rândurile tineretului, să fie aleși în organele de conducere ale U.T.C.

În cadrul luptei duse de P.C.R. pentru a atrage sub conducerea sa politică pe toți cei exploatați, Congresul al III-lea a subliniat importanța muncii pentru atragerea femeilor muncitoare în sindicate și în alte organizații democratice, pentru organizarea proletariatului agricol și a țărănimii sărace în sindicate agricole și în alte forme de organizare.

Conducerea luptelor economice zilnice ale muncitorilor de către comuniști asigura orientarea lor revoluționară, le dădea un caracter din ce în ce mai organizat și în același timp făcea să sporească încrederea clasei muncitoare în victorie.

Pentru asigurarea conducerii activității revoluționare a sindicatelor de către P.C.R., Congresul al III-lea a trasat sarcina întăririi muncii comuniștilor în comitetele sindicatelor, ale uniunilor și în consiliile sindicale și conducerea lor prin fracțiunile de partid, adică prin grupul de comuniști din cadrul acestor organe sindicale.

Comuniștii și membrii sindicatelor unitare trebuiau să organizeze puternice opoziții revoluționare în sindicatele reformiste, pentru lămurirea și îndrumarea maselor muncitorești vremelnice înșelate de oportuniști, cu scopul de a le transforma în organizații combative, revoluționare.

Congresul a combătut poziția oportuniștilor din conducerea partidului, care urmăreau să scoată sindicatele de sub influența ideologică a P.C.R., să rupă partidul de mase. El a apreciat just pericolul așa-zisei teorii a „autonomiei sindicale“ și a subliniat că succesul în lupta pentru smulgerea conducerii sindicatelor reformiste de sub influența elementelor social-democrate de dreapta constă în întărirea influenței P.C.R. în rândurile sindicatelor printr-o sistematică activitate politică și organizatorică. Aceasta impunea cu tărie în primul rând înarmarea comuniștilor, a cadrelor de partid cu învățătura marxist-leninistă pentru a putea desfășura o activitate intensă în rândurile muncitorilor, pentru a-i scoate de sub influența ideologiei burgheze și pentru a-i lumina asupra politicii reformiștilor. Înarmarea muncitorilor cu teoria și tactica

revoluționară marxist-leninistă avea drept scop îndeplinirea sarcinii arătate de congres : refacerea unității mișcării sindicale pe calea înfăptuirii frontului unic de jos.

Congresul a combătut tendința fărâmițării sindicatelor reformiste și a subliniat necesitatea organizării și întăririi opoziției roșii în aceste sindicate, pentru a cîștiga astfel pe muncitorii organizați acolo. Sarcina cuceririi majorității clasei muncitoare se putea realiza prin înfăptuirea Frontului unic muncitoresc, care să cuprindă pe toți muncitorii, organizați și neorganizați, indiferent de orientarea lor politică, prin lichidarea influenței ideologiei și a tacticii reformiste, prin izolarea elementelor de dreapta și nu prin scoaterea unor sindicate din uniunile social-democrate, ceea ce ar fi dus la slăbirea puterii de luptă a muncitorimii și la scindarea și mai accentuată a mișcării sindicale.

Activitatea politică în rîndurile sindicatelor reformiste pentru demascarea elementelor reformiste și a politici lor, care dăuna și frîna creșterea acțiunilor revoluționare, era o sarcină de seamă trasată comuniștilor de congres.

Congresul al III-lea a acordat atenție problemei țărănești și muncii partidului în rîndurile țărănimii. El a pus în fața partidului sarcina de a organiza și de a conduce lupta zilnică a țăranilor împotriva exploatării și silniciei moșierilor și burgheziei sătești. În lumina sarcinilor trasate de congres, partidul trebuia să-și lărgească influența la țară, intensificînd munca de constituire de celule la sate, de organizare a argașilor în sindicate agricole etc. Membriilor de partid de la sate le revenea sarcina de a activa în cooperativele și organizațiile culturale sătești, luptînd pentru a îndruma activitatea acestor organizații spre folosul țărănimii sărace și pentru scoaterea ei de sub influența burgheziei.

Congresul al III-lea a arătat necesitatea confiscării pămîntului moșieresc și împărțirea lui țăranilor săraci, cu pămînt puțin, subliniind că această problemă nu va putea fi rezolvată de țărănime decît în alianță cu clasa muncitoare. Ca urmare a influenței nefaste a concepției neoioabăgiste a lui Dobrogeanu-Gherea, la Congresul al III-lea s-au manifestat și serioase lipsuri în problema țărănească.

În rezoluția asupra chestiunii țărănești, congresul a lansat lozinca confuză : „Dezrobirea țărănimii romîne din lanțurile neoioabăgiei“. De asemenea în rezoluția asupra problemei țărănești se preconiza ideea alianței cu „partidul țărănesc“, expresie a teoriei greșite de dreapta că România ar sta în fața revoluției burgheze, în care burghezia ar putea avea rolul conducător. În locul lozincii clare de confiscare a pămînturilor și a inventarului moșieresc și de împrumutarea fără rîscumpărare a țăranilor fără pămînt și cu pămînt puțin, congresul a trasat atunci în mod greșit lozinca prin care susținea ca, pe baza obștilor sătești, să se fundeze în condițiile capitaliste munca „laolaltă în tovărășie“.

Pe baza învățaturii marxist-leniniste și ținînd seama de situația concretă din România, congresul a analizat problema națională.

În activitatea sa, P.C.R. a adoptat în problema națională principiul marxist-leninist al dreptului națiunilor la autodeterminare pînă la despărțirea de stat, acordarea de drepturi egale tuturor naționalităților, educarea oamenilor muncii în spiritul internaționalismului proletar și al prieteniei între popoare. Partidul trata problema națională ca parte integrantă a luptei revoluționare generale pentru doborîrea regimului burghezo-moșieresc și instaurarea unui regim fără exploatarea omului de către om.

Partidul Comunist din România, înfruntînd teroarea burghezo-moșierească, a organizat lupta comună a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor romîni, unguri, germani, sîrbi etc. împotriva exploatării burghezo-moșierești și politici de asuprire națională.

Partidul a demascat naționalismul burghez ca pe o politică de dezbinare, de subjugare și de asuprire a popoarelor, arătînd oamenilor muncii că naționalismul burghez este cel mai primejdios dușman al unității oamenilor muncii de diferite naționalități. P.C.R. a opus naționalismului burghez internaționalismul proletar și adevăratul patriotism al maselor muncitoare, arma cea mai puternică a clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii împotriva oricărei asupririi naționale și a exploatării. El a demascat fără cruțare în fața maselor cîrdășia dintre burghezia și moșierimea romînă și exploatarea

din rîndurile minorităților naționale și s-a ridicat cu hotărîre împotriva asuprii minorităților naționale. Prin ziarele și manifestele sale, prin propaganda individuală și întruniri, partidul comunist a demascat și a combătut politica exploatatorilor față de oamenii muncii de alte naționalități. Într-unul din manifestele editate în 1924 se arăta că minoritățile naționale „sînt înăbușite, batjocorite, înlăturate cu totul de la înproprietărire și de la viața politică, sînt jefuite pînă și de cele din urmă libertăți culturale...”¹

Congresul al III-lea a subliniat că partidul trebuie să lupte pentru completa egalitate în drepturi a naționalităților și să combată cu energie îngrădirile economice, politice și culturale la care erau supuse minoritățile naționale, luptînd pentru libera lor participare în administrația centrală și locală de stat, pentru folosirea nestingerită a limbii lor naționale în școli și în toate domeniile vieții sociale.

Rezoluția congresului în problema națională arată că interesele clasei muncitoare cer unirea muncitorilor tuturor naționalităților în organizații proletare unice (politice, sindicale, cooperatiste, culturale etc.). Numai această unire a muncitorilor de diferite naționalități în organizații unice va da posibilitate proletariatului de a duce o luptă victorioasă împotriva regimului de exploatare și împotriva naționalismului burghez.

Congresul a demascat regimul burghezo-moșieresc, care asuprea masele minorităților naționale, și a combătut politica burgheziei, care căuta să canalizeze nemulțumirile maselor spre așîntarea șovinismului, a antisemitismului, spre învrăjbirea națională. Demascînd atît „teoriile” șovinist-reacționare ale burgheziei și ale moșierimii romîne cît și pe cele ale burgheziei și moșierimii din rîndurile minorităților naționale, congresul a arătat că minoritățile naționale, sub conducerea partidului comunist, constituiau o forță capabilă să fie un aliat al luptei proletariatului pentru o viață mai bună.

Congresul al III-lea a constatat că în munca Comitetului Central — ales la Congresul al II-lea al partidului — au existat serioase greșeli și lipsuri. În rezoluția asupra activității Comi-

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 193—194.

tetului Central se arată că, în perioada care a trecut de la Congresul al II-lea, C.C. a fost lipsit de o linie politică bine determinată și de un program de lucru sistematic. C.C. a avut insuficientă legătură cu masele, nu a îndrumat și nu a controlat satisfăcător munca organizațiilor de partid. În legătură cu activitatea în sindicate după Congresul de la Cluj, C.C. n-a reușit să elaboreze operativ o politică proprie a partidului în sindicate, fapt care a provocat confuzii și dezorientare în rîndurile comunistilor din Sindicatele unitare. Sub pretextul unei autonomii sindicale greșit înțelese, unii membri de partid au căutat să oprească sindicatele de a lua o atitudine hotărîită, de clasă în unele chestiuni importante ale luptei proletariatului, ca ajutarea victimelor terorii țankoviste din Bulgaria, lupta împotriva prigonirii P.C.R. și a luptătorilor clasei muncitoare etc.

C.C. a avut lipsuri și în lupta pentru crearea frontului unic, prin faptul că nu a propagat această lozincă și în afara sindicatelor, nu a depus eforturi ca ea să fie îmbrățișată de masele largi muncitoare și nu a organizat acțiuni de masă pentru realizarea frontului unic de jos, limitîndu-se la a trimite din timp în timp propuneri conducerilor centrale ale partidului social-democrat și ale sindicatelor reformiste.

Congresul a constatat că, datorită iluziilor legaliste, C.C. nu a luat măsurile necesare pentru reorganizarea întregii vieți de partid în condițiile noi, de ilegalitate, nu a creat destul de repede aparatul ilegal al partidului și nu a trecut din timp la organizarea celulelor de fabrică.

De aceea congresul a respins raportul Comitetului Central și a blamat activitatea sa. Cauzele greșelilor și lipsurilor care s-au manifestat în activitatea Comitetului Central s-au datorat, în primul rînd, faptului că în rîndurile sale au fost puține elemente proletare și au predominat elemente de proveniență mic-burgheză. Comitetul Central nu s-a ocupat de îmbunătățirea compoziției sociale atît a rîndurilor sale cît și a organizațiilor de jos ale partidului. În C.C. se manifestau încă concepții și metode moștenite de la vechiul partid social-democrat, ceea ce l-a împiedicat să ducă o muncă colectivă, să lupte cu hotărîre împotriva devierilor de dreapta, tolerînd tendințele individualist-intelectualiste de „stînga” și încălcarea discipli-

nei de partid. C.C. nu a acordat suficientă atenție înarmării membrilor de partid cu învățătura marxist-leninistă.

Pornind de la lipsurile și greșelile constatate, congresul și-a propus în primul rând combaterea tendințelor oportuniste de dreapta, care reprezentau pericolul principal, și înlăturarea din conducerea partidului a elementelor oportuniste, care căutau să împună partidului o linie capitulară.

Congresul a respins iluziile legaliste care se manifestau în partid și care deveniseră mai accentuate după trecerea partidului în ilegalitate. Tendința spre legalism era generată de stabilizarea relativă a capitalismului. Congresul a subliniat că partidul nu se poate încrede în legalitatea burgheză, căci ea va fi totdeauna călcată în picioare de către burghezie, mai ales atunci când este vorba de P.C.R. și de activitatea sa revoluționară. Tocmai de aceea, în rezoluția asupra activității Comitetului Central votată la congres, se scoate cu putere în evidență necesitatea organizării unui temeinic aparat ilegal, membrii cu atitudine echivocă în chestiunea necesității muncii și organizării ilegale trebuind să fie înlăturați din organele partidului¹.

Din lucrările congresului se desprinde preocuparea pentru însușirea și respectarea normelor leniniste ale vieții de partid.

Congresul a trasat partidului sarcina de a veghea cu toată strictetea la păstrarea disciplinei de partid, la îmbunătățirea compoziției sociale a partidului, asigurându-i baza proletară, și la promovarea unei politici de strângere a legăturilor partidului cu cele mai largi mase de la orașe și sate.

În majoritatea problemelor dezbătute — problema conducerii luptelor de zi cu zi ale oamenilor muncii, a patriotismului și internaționalismului proletar, lupta pentru apărarea drepturilor oamenilor muncii, pentru justa rezolvare a problemei naționale, pentru unitatea sindicală și pentru unitatea mișcării muncitorești, lupta pentru o politică de prietenie cu U.R.S.S. — Partidul Comunist din România s-a situat pe poziții juste.

Congresul al III-lea al P.C.R. a constituit un pas înainte spre maturizarea politică și ideologică a partidului. El n-a reușit însă să lămurească pe deplin, în spiritul marxism-leninismului, pro-

¹ Vezi „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 250.

blema perspectivelor revoluției în țara noastră și, implicit, problema țărănească.

Congresul a combătut poziția oportunistă a elementelor de dreapta și „de stînga”, a exclus din partid o serie de elemente lichidatoriste și prin aceasta a contribuit la întărirea partidului și la îmbunătățirea muncii sale pe baze marxist-leniniste.

Totuși congresul nu a mers consecvent pînă la înlăturarea tuturor elementelor oportuniste din conducerea partidului. Din această cauză au continuat să existe abateri cu caracter oportunist care au împiedicat buna desfășurare a activității partidului.

4. Luptele muncitorești și țărănești.

Procesul de călire marxist-leninistă a P.C.R.

În ciuda faptului că Partidul Comunist din România a fost scos în afara legilor, el și-a reorganizat munca pe baze ilegale și a condus o serie de lupte ale maselor populare împotriva ofensivei regimului burghezo-moșieresc.

După Congresul al III-lea, partidul a făcut progrese pe linia însușirii învățăturii marxist-leniniste, a luptat împotriva oportunismului și pentru aplicarea hotărîrilor congresului. Astfel P.C.R. a condus puternicele mișcări greviste din Valea Mureșului, grevele muncitorilor de la societățile petrolifere „Concordia” și „Vega” din Ploiești, greva metalurgiștilor din Oradea etc.

În același timp partidul și-a intensificat activitatea, organizînd răspîndirea în toată țara a presei și a manifestelor ilegale, care aveau ca scop educarea politică și mobilizarea muncitorilor și a țăranilor muncitori la lupta împotriva ofensivei patronale.

La sfîrșitul anului 1925 și în 1926 au avut loc o serie de greve. La fabrica „Industria lînii”-Timișoara, peste 1.600 muncitori au susținut, sub conducerea organizației de partid, o luptă aprigă împotriva patronilor, care voiau să răpească muncitorilor o serie de drepturi cucerite și să le impună condiții mizerabile de muncă și de trai. Urmînd îndemnul organizației de partid, muncitorii de la celelalte întreprinderi s-au solidarizat cu lupta muncitorilor de la „Industria lînii”.

Astfel 8.000 de muncitori din Timișoara au încetat lucrul pentru a-i sili pe fabricanți să accepte revendicările cu privire la sporul de salariu.

Muncitorii tipografiei „Țăranul“ din București au încetat lucrul și au impus patronului iscălirea contractului colectiv de muncă și mărirea salariului cu 30%.

În iunie 1926, la întreprinderea textilă „Colentina“ din capitală, muncitorii și muncitoarele au părăsit lucrul în semn de protest împotriva prelungirii zilei de muncă de la 9 la 10 ore. La fabrica de postav din Buhuși, peste 5.000 de muncitori, nemulțumiți de salarii și împinși de mizerie, au lăsat lucrul, intrând în grevă. La uzinele „Reșița“ au intrat în grevă 6.500 de muncitori, iar în 1927 greva muncitorilor de la Anina a durat mai mult de două luni; la București, 2.500 de lucrători tipografi au declarat grevă, desfășurată pe bază de front unic. În focul luptelor, comuniștii au reușit să închege în diferite locuri frontul unic de jos, fapt care a dus la desfășurarea cu succes a unor acțiuni și la cucerirea revendicărilor formulate.

Concomitent cu desfășurarea luptelor greviste au avut loc la sate tot mai multe acțiuni ale țăranilor îndreptate împotriva poverilor fiscale și execuțiilor silite. Așa au fost, de pildă, acțiunea țăranilor din comunele Criș (Hunedoara), Moldova Veche (Iași) și Izvorul de Sus (Argeș) în 1926; acțiunea țăranilor din comunele Nicotești (Suceava), Mavrodin și Pielea (jud. Teleorman), Țințăreni (Prahova), Desa (Craiova) în 1927; acțiunile țăranilor din comunele Răcăieți (Dâmbovița), Vinju-Mare (Mehedinți), Apoldu-Mare (Sibiu), Sculeni (Iași), Stăniliești (Tecuci), Tincăbești (Ilfov) în 1928 și altele.

Partidul a luptat pentru a imprima acțiunilor țărănești un caracter cât mai organizat.

Partidul Comunist din România, obligat să activeze în ilegalitate, a folosit și posibilitățile legale în lupta pentru apărarea intereselor celor ce muncesc. În acest scop a fost creat în 1925 Blocul muncitoresc-țărănesc (B.M.Ț.), organizație politică de masă care activa sub conducerea P.C.R. Blocul muncitoresc-țărănesc a avut ca scop concret încheierea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare în lupta condusă de partidul comunist împotriva regimului burghezo-moșieresc. În

programul blocului erau oglindite revendicări ca lupta împotriva terorii, desființarea curților marțiale, lupta pentru impunerea zilei de lucru de 8 ore, lupta pentru pământ, pentru dreptul de organizare, ceea ce a dus la creșterea influenței acestei organizații în rîndurile maselor muncitoare de la orașe și sate. Astfel, în ciuda terorii, în alegerile comunale din 1927 blocul obține azeziunea și voturile unui număr relativ mare de muncitori și țărani. La Oradea Mare, de pildă, aproape jumătate din numărul membrilor consiliului comunal au fost aleși din rîndul candidaților B.M.Ț., iar dintre aceștia o mare parte erau comuniști.

Cu toate măsurile represive luate de guvern, P.C.R. a reușit să creeze și o serie de alte organizații, legale sau ilegale, cu ajutorul cărora menținea legătura cu masele exploatate și asuprite. Astfel, în afară de sindicatele unitare și Blocul muncitoresc-țărănesc, în cadrul mișcării muncitorești au activat sub conducerea partidului Ajutorul roșu internațional (secția română), Comitetul de ajutorare de pe lângă sindicatele unitare, Comitetul de amnistie etc.

Pentru a conduce cu succes lupta maselor muncitoare de la orașe și sate împotriva exploatării burghezo-moșierești, în fața P.C.R. stătea sarcina călirii marxist-leniniste a rîndurilor sale.

Călirea marxist-leninistă a rîndurilor partidului a fost un proces îndelungat, proces care a cerut o luptă continuă și grea împotriva curentelor antileniniste din sînul său, pentru însușirea principiilor ideologice, organizatorice, teoretice și tactice elaborate de V. I. Lenin, principii după care se călăuzesc partidele comuniste și muncitorești revoluționare.

Un important pas pe linia călirii marxist-leniniste a partidului l-a constituit plenara C.C. al P.C.R. și a Comisiei Centrale de Control din iulie 1925. În „Tezele asupra bolșevizării P.C.R.“, elaborate de această plenară, se face o analiză critică a activității de pînă atunci a partidului și se trasează sarcinile pentru însușirea mai profundă a teoriei leniniste, educarea membrilor de partid, înarmarea lor teoretică pentru a putea aplica cu pricepere leninismul la condițiile istorice concrete din țara noastră. „Prima condiție pentru bolșevizarea Partidului Comunist din România — se spune în rezoluția plenarei C.C. — este studierea

și cunoașterea pe deplin a realității de la noi în procesul dezvoltării ei”¹. Aceasta însemna că partidul putea să-și elaboreze linia politică și tactică justă numai dacă ținea seama că dezvoltarea industrială a țării, mișcarea muncitorească și problema țărănească prezentau aspecte deosebite, în funcție de diferitele regiuni ale țării, dacă ținea seama de situația mișcărilor naționale din diferitele provincii, de rolul capitalului așa-zis național, de dominația capitalului străin în desfășurarea procesului vieții sociale la noi etc.

În atenția plenarei a stat demascarea esenței oportuniste a concepțiilor social-democrate, concepții reprezentate la noi de C. Dobrogeanu-Gherea. Plenara a marcat începutul dezvăluirii esenței menșevice, antiștiințifice și antimarxiste a teoriilor lui C. Dobrogeanu-Gherea.

„În lucrările sale — se spune în rezoluția plenarei —, Gherea socotește că elementele luminate și prevăzătoare ale oligarhiei române vor înțelege că chiar interesele generale și permanente ale clasei lor impun desființarea semifeudalismului, crearea de relații capitaliste moderne, prefacerea țării într-o țară democratică de fapt”², situație care dă posibilitatea muncitorilor să se organizeze în sindicate profesionale și în partide social-democrate, pentru că, atunci când socialismul va învinge în țările din Apus, să se introducă și la noi relații socialiste.

Plenara a subliniat că lui Gherea îi lipsea înțelegerea importanței epocii imperialismului, epocă în care se adâncesc toate contradicțiile capitalismului, epocă în care are loc victoria revoluțiilor proletare.

„Cu un cuvânt — se subliniază în rezoluția plenarei —, în lipsurile teoretice ale operei lui Gherea se oglindeau lipsurile teoretice ale Internaționalei a II-a”³.

Plenara din iulie 1925 nu a reușit să clarifice și să lichideze definitiv concepțiile antimarxiste și antiștiințifice ale lui C. Dobrogeanu-Gherea. Această problemă a fost rezolvată, mai târziu, de către Congresul al V-lea al P.C.R. din 1931.

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 306.

² Op. cit., pag. 302.

³ Op. cit., pag. 303.

Plenara a luat poziție împotriva curentului lichidatorist de dreapta, în frunte cu Cristescu, care, neînțelegând caracterul vremelnic al stabilizării relative a capitalismului și conținând „pe o apropiată schimbare de regim, pe o eră democratică, «când se va putea face pe îndelete educația maselor»”, preconiza lichidarea partidului comunist și prefacerea lui într-un partid muncitoresc-țărănesc legal sau pur și simplu chiar transformarea partidului comunist într-un partid țărănesc¹.

A fost combătut de asemenea și curentul pucist, curent periculos, de esență anarhistă, care tindea să transforme partidul într-o sectă, într-o organizație de conspiratori. Adepții acestui curent susțineau că, după cum 5.000 de latifundiari, bancheri, fabricanți și speculanți au reușit să-și mențină atîția ani de zile dominația asupra poporului, tot așa o minoritate conștientă, dar bine pregătită, ar putea, independent de lupta maselor, să ia puterea.

Asemenea teorii, după care revoluția ar putea să se producă ca rezultat al acțiunii unei minorități, fuseseră de mult zdrobite de V. I. Lenin. Revoluția poate fi victorioasă numai dacă se sprijină pe clasa muncitoare, clasa cea mai înaintată a societății, pe avîntul revoluționar al poporului, pe existența unei crize revoluționare, când masele nu mai vor să fie conduse de vechea clasă, iar clasa dominantă nu mai poate conduce cu metodele dinainte și când există un partid revoluționar marxist-leninist, conducător al maselor.

Pentru întărirea partidului, pentru înarmarea membrilor de partid cu învățătura marxist-leninistă, plenara a trasat ca sarcină traducerea și răspîndirea operelor lui K. Marx, F. Engels, V. I. Lenin și ale discipolilor lor. „Ridicarea nivelului de pregătire teoretică a militanților și membrilor partidului... este cea mai urgentă datorie a partidului”², se spune în rezoluția plenarei.

De asemenea a fost subliniată cu tărie necesitatea studierii trecutului revoluționar de luptă al poporului nostru și combaterea falsificării istoriei de către burghezie și moșierime.

¹ Op. cit., pag. 305—306.

² Op. cit., pag. 308.

Plenara a acordat o atenție deosebită problemei strîngerii legăturii partidului cu masele, punînd drept sarcină în fața partidului cucerirea majorității clasei muncitoare, întărirea influenței ideologice și politice a partidului în rîndurile țărănimii.

Partidul trebuia să lupte pentru a lua în mîinile sale conducerea luptei de zi cu zi a muncitorimii, țărănimii și naționalităților asuprite.

După plenara din iulie 1925, partidul a obținut o serie de succese în munca ideologică. Un rol important în această privință l-a avut revista „Lupta de clasă“, seria a doua, care a apărut în 1926. În „Cuvîntul înainte“ din nr. 1 al acestei reviste se sublinia că dezvoltarea partidului era condiționată de o dezvoltare mult mai temeinică de cum se făcuse pînă atunci a muncii teoretice. În același articol se menționa că partidul comunist, pentru a deveni „conducătorul maselor muncitoare în lupta lor de dezrobire, trebuie să se dezrobească el însuși de orice resturi de ideologie străină marxism-leninismului, trebuie să devină omogen și unitar în ideologia sa“.

În 1926 sînt traduse și editate în limba romînă unele dintre lucrările importante ale lui V. I. Lenin: „Statul și revoluția“, „Una din problemele esențiale ale revoluției“, „Sarcinile internaționale ale socialismului“ etc. În 1927 a fost editată în limba romînă lucrarea lui I. V. Stalin „Despre bazele leninismului“.

Editarea acestor lucrări a contribuit la răspîndirea în mase a învățaturii marxist-leniniste, a experienței P.C.U.S. și a avut un mare rol în ridicarea la un nivel mai înalt a muncii de partid.

În activitatea revoluționară desfășurată de partid în această perioadă, una dintre problemele esențiale care se impunea a fost aceea a cunoașterii și definirii sarcinilor și perspectivelor revoluției în țara noastră.

În această chestiune P.C.R. a fost ajutat de Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste, care, într-una din rezoluțiile sale, a dat răspuns la problema perspectivelor revoluției din Romînia.

În această rezoluție se arată că „în fața Romîniei stă în chip acut problema desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice în

direcție agrară, națională și politică, a doborîrii monarhiei reacționare și instituirii republicii democratice, precum și problema zdrobirii dictaturii capitalului bancar jefuitor“¹.

Dar, deși au existat aceste indicații clare, problema perspectivelor revoluției în țara noastră n-a fost lămurită definitiv în partid decît la Congresul al V-lea. Aceasta se datorește faptului că în conducerea partidului au continuat să rămînă elemente oportuniste care ignorau caracterul revoluției în fața căreia stătea Romînia și sarcinile proletariatului din țara noastră.

5. Sfirșitul stabilizării relative a capitalismului în Romînia. Congresul al IV-lea al P.C.R. (1928)

Stabilizarea relativă a capitalismului a dus, pe de o parte, la concentrarea și mai mare a bogățiilor țării în mîna monopolistilor (interni și externi), la întărirea chiaburimii la sate și, pe de altă parte, la înrăutățirea continuă a situației clasei muncitoare, la creșterea nemulțumirilor și a frămîntărilor maselor muncitoare crunt exploatare și jefuite prin impozite mari și prețuri ridicate la produsele fabricate. Gospodăria rurală mică și mijlocie se ruina; țărănimea muncitoare era împinsă tot mai mult în ghearele băncilor și cămătarilor.

Către sfirșitul perioadei de stabilizare relativă a capitalismului a ieșit și mai mult în evidență șubrezenia politicii de „redresare economică“, promovată de burghezie și moșierime și pusă în practică de partidul liberal. Această situație este ilustrată de secătuirea economică a țării, de creșterea numărului falimentelor, de scăderea simțitoare a importului și exportului, de lipsa de lucru în orașe, de sărăcirea muncitorilor, de emigrarea în masă a țărănilor etc.

Pauperizarea sistematică a maselor muncitoare a avut ca rezultat restrîngerea pieței interne, fapt care împingea economia țării spre criza de supraproducție.

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1923—1928“, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 446.

Folosind situația economică grea și nemulțumirea crescândă a maselor, partidul național-tărănesc reușește, prin promisiuni demagogice, printr-un fals democratism, situându-se într-o postură progresistă, să înșele o bună parte a maselor doritoare de a înlătura guvernul liberal de la conducerea țării și astfel să atragă sub influența sa pături însemnate ale micii burghezii, ale intelectualității, pături de muncitori înapoiți și mase largi ale țărănimii. Aceste mase se ridicau împotriva politicii de jaf a burgheziei liberale, pentru a ieși din situația grea în care erau aruncate.

În cadrul ciocnirilor politice în sânul burgheziei și moșierimii, fiecare grupare voia să folosească monarhia în slujba intereselor lor. Atunci când li s-a părut că moștenitorul lui Ferdinand (Carol) ar putea să slujească altor grupuri financiare, liberalii l-au îndepărtat, instaurând după moartea lui Ferdinand (în 1927) o regență în care i-au introdus pe agenții lor direcți.

Partidul național-tărănesc a căutat să-i introducă pe reprezentanții săi în regență și a șantajat pe liberali cu readucerea lui Carol. Totodată a încercat, printr-o demagogie deșăntată, să folosească nemulțumirea crescândă a maselor populare în vederea înlocuirii liberalilor de la cîrma țării.

Ascutirea ciocnirilor politice dintre liberali și țărăniști are loc atât pe plan intern (întruniri, manifestații, acuzații și șantaje reciproce etc.) cât și pe plan extern (sabotarea de către național-tărăniști a unor împrumuturi pe care guvernul liberal încerca să le dobîndească în străinătate).

Prin sabotarea de către național-tărăniști a încheierii noului împrumut de către liberali, național-tărăniștii nu se împotriveau politicii de trădare națională dusă de liberali, ci urmăreau să arate capitalului francez, englez și american că ei pot asigura mai bine exploatarea capitalistă a Romîniei, că ei pot să ducă cu mai multă tărie politica externă antisovietică, care a stat, începînd din 1917, la baza întregii politici externe a guvernelor burghezo-moșierești din Romînia.

Este caracteristic faptul că partidul național-tărănesc, care sabota împrumutul liberalilor, a tratat un împrumut cu capitalul străin prin Detterding, reprezentantul trustului petrolifer „Royal

Dutch”, care în același timp era cel mai acerb dușman al Uniunii Sovietice.

Aceste ciocniri politice exprimau tendința grupării burghezo-moșierești opoziționiste de a căpăta mai multe posibilități de exploatare a maselor muncitoare și a bogățiilor țării.

Organizînd manifestații, național-tărăniștii nu urmăreau decît să folosească presiunea maselor pentru a cuceri conducerea țării. Însă atunci cînd masele populare au încercat să treacă la acțiuni revoluționare, lansînd la Alba-Iulia lozinca marșului asupra Bucureștiului, șefii național-tărăniști, înspăimîntați de perspectiva unei întorsături nedorite, s-au grăbit să demobilizeze masele, trimițîndu-le în grupuri mici și dezorganizate spre București, încît au fost ușor împrăștiate de jandarmi. În fața valului revoluționar crescînd al maselor, burghezia, indiferent de gruparea sau de nuanța politică, a făcut front comun, luînd cele mai severe măsuri de represiune. Național-tărăniștii, ca și liberalii, reprezentau interesele Romîniei burghezo-moșierești. În urma discreditării P.N.L., burghezia avea nevoie de un guvern cu o bază de masă mai largă care să ajute la fascizarea țării.

În acea perioadă grea pentru masele muncitoare, în activitatea P.C.R. s-au manifestat o serie de greșeli provocate de elementele oportuniste din conducerea partidului. Ca urmare a activității acestor elemente au fost supraapreciate posibilitățile legale ale luptei partidului, a fost înțeleasă greșit politica partidelor burgheze din opoziție, dîndu-se indicația ca Blocul muncitoresc-tărănesc să participe în alegerile comunale din 1926 împreună cu partidele burgheze, ajungînd pînă la o înțelegere electorală cu averescanii¹, unul dintre cele mai reacționare partide politice burgheze.

Tactica greșită a frontului comun cu partidele burgheze în vederea înlăturării de la guvern a partidului liberal, supraaprecierea rolului P.N.Ț. în această acțiune puneau partidul comunist la remorca burgheziei și exprima tendințele legaliste-lichidatoriste care se manifestau în conducerea partidului.

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1923—1928”, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 567.

Datorită acțiunilor elementelor oportuniste s-a renunțat la unele lozinci revoluționare ale partidului, cum a fost aceea cu privire la rezolvarea problemei naționale.

Aceste greșeli au slăbit mult partidul.

Pentru înlăturarea devierilor de dreapta, lichidatoriste, Partidul Comunist din România a fost în mod nemijlocit ajutat de către Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste, care încă în 1926 a arătat pericolul pe care îl reprezintă legalismul excesiv pentru independența partidului politic al clasei muncitoare.

În iunie 1928, când sfârșitul stabilizării relative a capitalismului se contura tot mai mult, iar mișcarea muncitorească ieșea din reflux, a avut loc Congresul al IV-lea al P.C.R.

Congresul a criticat aspru devierile săvârșite și a cerut înlăturarea lor imediată. De un real folos în desfășurarea lucrărilor Congresului al IV-lea al P.C.R. au fost tezele Congresului al VI-lea al Internaționalei Comuniste. Aceste teze exprimau gândirea colectivă a partidelor comuniste din toate țările, generalizarea experienței lor pe baza luptei proletariatului mondial.

Congresul al IV-lea al P.C.R.¹, analizând situația din România, a constatat că politica de jaf, de exploatare și de asupra-rire practică de partidele burghezo-moșieresti a dus la creșterea pauperizării maselor muncitoare, a adâncit contradicțiile de clasă și a grăbit începutul crizei economice de supraproducție.

Congresul a subliniat că burghezia și moșierimea, urmărind lichidarea partidului clasei muncitoare, au exercitat împotriva sa o teroare cruntă. Aceeași politică au aplicat-o și împotriva organizațiilor revoluționare de masă. Au fost închise sedii ale sindicatelor unitare, au fost arestați și schingiuiți conducătorii muncitorilor. Congresul sublinia că împotriva terorii dezlănțuite de burghezie și moșierime P.C.R. trebuia să mobilizeze masele muncitoare pentru cucerirea libertăților democratice, pentru apărarea sindicatelor unitare, prin aplicarea justă în luptele de zi cu zi a tacticii Frontului unic.

¹ La congres s-au discutat următoarele probleme: situația economică și politică, problema organizării luptei împotriva pericolului de război, problema țărănească, sindicală, națională, problema în legătură cu activitatea U.T.C. și cu Ajutorul Roșu Internațional.

Analizând situația internă a României, Congresul al IV-lea a arătat clar că dezvoltarea contradicțiilor capitalismului în timpul stabilizării relative a dus în mod inevitabil la continua subrezire a regimului burghezo-moșieresc, la ascuțirea serioasă a luptei de clasă și la creșterea pericolului de dezlănțuire a războiului antisovietic.

În asemenea condiții, masele asuprite și exploatate din România, conduse de partid, trebuiau să se opună cu hotărâre pregătirilor războiului antisovietic. În vederea ducerii cu succes a acestei lupte se punea problema unirii tuturor forțelor anti-războinice într-un singur front.

În fața partidului stătea sarcina de a lămuri masele muncitoare că războiul împotriva Uniunii Sovietice este în același timp războiul contra muncitorilor și țăranilor din România și din întreaga lume, că libertatea adevărată a poporului român poate fi realizată numai prin unirea maselor muncitoare indiferent de naționalitate pentru a lupta împotriva burgheziei și dependenței țării față de imperialismul străin și numai prin legarea intereselor lor imediate cu interesele revoluției și cu lupta pentru apărarea U.R.S.S.

Demascând politica războinică a claselor exploatatoare, congresul subliniază că împrumuturile externe, vizita ofițerilor statelor imperialiste în România, crearea în țară a unor baze aeriene și maritime contra U.R.S.S., crearea industriei de război atât în România cât și în alte țări balcanice erau dovezi concrete că burghezia română împreună cu imperialiștii din Apus se pregăteau intens de război¹.

În cadrul pregătirilor de război, capitalul străin punea și mai mult stăpânire pe economia țării. Astfel, regele neîncoronat al industriei grele, Vickers, în urma unui împrumut acordat pentru scopuri războinice burgheziei și moșierimii române, a căpătat concesiunea fabricării de armament greu în România, iar la Brașov un grup de capitaliști francezi, în colaborare cu o parte a burgheziei române reprezentate prin partidul național-liberal, a pus stăpânire pe producția de avioane.

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 575—578.

Congresul a trasat partidului sarcina de a organiza o propagandă sistematică și acțiuni mari de masă împotriva războiului, iar paralel cu aceasta de a populariza succesele obținute de Statul sovietic pe tărîm economic, social și politic.

Lucrările Congresului al IV-lea au acordat o mare atenție luptelor economice și problemei sindicale.

Congresul a criticat aspru activitatea elementelor oportuniste din conducerea sindicatelor unitare, care nu au organizat acțiuni muncitorești bazate pe frontul unic. Aceste elemente oportuniste, potrivnice frontului unic de jos, se limitau cu exclusivitate la tratative cu șefii sindicatelor reformiste.

Această politică a elementelor oportuniste din C.G.S.U. și teroarea exercitată de burghezie au avut drept urmare o scădere a numărului membrilor sindicatelor unitare.

În urma analizei muncii partidului în rîndurile sindicatelor, Congresul al IV-lea a luat o serie de măsuri menite să ducă la îmbunătățirea muncii de organizare și de conducere a sindicatelor. Congresul a pus în fața comuniștilor sarcina de a se situa în fruntea luptelor pentru satisfacerea cerințelor zilnice ale muncitorilor, să lupte pentru atragerea celor mai largi mase de muncitori în acțiunile pentru apărarea zilei de lucru de 8 ore, pentru mărirea salariului în raport cu creșterea scumpetei etc. În focul acestor lupte, conștiința muncitorilor trebuia ridicată pînă la înțelegerea faptului că numai lupta pentru revendicări în cadrul sistemului capitalist nu va lichida mizeria și exploatarea și că trebuie înlăturată cauza mizeriei prin răsturnarea de la putere a burgheziei și moșierimii și prin instaurarea puterii celor ce muncesc.

Sciziunea mișcării sindicale frîna lupta proletariatului. Sindicatelor existente cuprindeau numai un număr mic de muncitori. De aceea Congresul al IV-lea subliniază că una dintre sarcinile fundamentale ale partidului este să atragă în sindicate masele de muncitori neorganizați, proletariatul agricol, femeile muncitoare și tineretul muncitor.

Congresul a pus în fața sindicatelor unitare sarcina de a desfășura o muncă perseverentă pentru organizarea luptei de

clasă a maselor muncitorești și pentru unificarea mișcării sindicale, să lupte pentru crearea frontului unic de jos al maselor muncitorești contra ofensivei capitaliștilor.

Pentru realizarea frontului unic, congresul subliniază necesitatea creării comitetelor de fabrică, ca organe alese în care să fie reprezentați toți muncitorii din fabrică, indiferent de convingerile lor politice. Comitetele de fabrică trebuiau să fie organe ale Frontului unic muncitoresc pe întreprinderi.

Hotărîrile congresului au subliniat de asemenea necesitatea întăririi activității comuniștilor în sindicatele reformiste, pentru atragerea lor pe calea luptei revoluționare. Pentru asigurarea introducerii liniei P.C.R. în sindicate și a rolului de conducere al comuniștilor s-au luat măsuri în vederea întăririi fracțiunilor comuniste în sindicatele unitare și a opoziției roșii în cele reformiste.

Congresul a acordat atenție organizării muncitorilor șomeri, indiferent de convingerile lor politice sau de gradul lor de calificare, și legării luptei lor cu lupta muncitorilor din fabrici.

Concomitent cu lupta pentru unificarea mișcării sindicale, muncitorii trebuiau mobilizați la luptă hotărîtă pentru apărarea sindicatelor unitare contra terorii, a legilor reacționare ale statului burghezo-moșieresc. Hotărîrile Congresului al IV-lea au contribuit la întărirea muncii partidului în sindicate, la întărirea activității acestora de atragere a celor mai largi mase ale proletariatului în lupta de clasă.

Congresul al IV-lea a dezbătut și problema țărănească. El a constatat că în privința chestiunii agrare se manifestau în partid două tendințe. Una exprima concepția oportunistă a „neoiobăgiei”, de supraprețuire a rămășițelor feudale din economia țării. Cealaltă tendință era stîngistă, aventuristă; ea supraaprecia relațiile capitaliste, sărînd astfel peste o etapă revoluționară. Ambele tendințe au fost luate în discuție și combătute. Dar Congresul al IV-lea nu a reușit să rezolve just această problemă pînă la capăt. În rezoluția Congresului al IV-lea se sublinia că sarcina fundamentală a partidului în problema țărănească este „cucerirea maselor fundamentale ale țărănimii de partea prole-

țariatului...“¹, dar nu se vorbea nimic despre politica partidului față de celelalte pături ale țărănimii.

Congresul a supraestimat rolul partidului național-țărănesc și nu a trasat limpede sarcina realizării alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare sub conducerea proletariatului.

Congresul al IV-lea a lansat lozincă greșită a naționalizării pământului, lozincă care ducea la îndepărtarea țărănimii de politica partidului, deoarece, în marea ei majoritate, țărănimea era legată de mica proprietate.

Congresul a trasat în mod just sarcina organizării muncitorilor agricoli și a semiproletarilor în nuclee de partid, care trebuiau să devină puncte de sprijin ale partidului în munca la sate. Legătura dintre oamenii muncii de la orașe și sate trebuia realizată și prin trimiterea sistematică a muncitorilor din industrie pentru a desfășura muncă politică în ținuturile rurale, prin conducerea de către partid a organizațiilor de masă țărănești existente și crearea de noi organizații țărănești.

Un rol important pentru scoaterea țărănimii muncitoare de sub influența partidului național-țărănesc trebuia să-l joace Blocul muncitoresc-țărănesc, în jurul căruia urmau să se grupeze mase țărănești cât mai largi. Pentru aceasta era necesară îmbunătățirea muncii comuniștilor în B.M.T., înarmarea lui cu o linie justă pentru a deveni un mijloc puternic de stabilire a legăturii strânse dintre muncitori și țărani.

Lucrările Congresului al IV-lea au analizat în spirit marxist-leninist problema națională² în România, ținând seama de particularitățile mișcării naționale din fiecare provincie.

În condițiile existenței puterii burghezo-moșierești, masele de muncitori de diferite naționalități trebuiau educate în spiritul înfrățirii, al luptei comune. Eliberarea națională definitivă e posibilă numai prin răsturnarea regimului capitalist și prin întronarea puterii muncitorilor și țăranilor, se subliniază în hotărârea Congresului al IV-lea al P.C.R.

Paralel cu înăsprirea exploatării oamenilor muncii și cu pregătirea războiului antisovietic, burghezia se străduia să atragă

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928“, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 582.

² Op. cit., pag. 592—595.

tineretul muncitor în vederea folosirii lui drept carne de tun pentru interesele imperialiștilor.

Prin școală, biserică, armată și diferite organizații profasciste și fasciste de tineret, burghezia căuta să educe tineretul țării în spiritul naționalismului, șovinismului, rasismului și a urii contra U.R.S.S.

Organizația de masă prin care P.C.R. se putea lega cu masele de tineret pentru a le influența, organiza și conduce la luptă era U.T.C.

Analizând munca U.T.C.-ului de conducere a maselor de tineret, congresul a constatat serioase slăbiciuni și a luat o serie de măsuri menite să ducă la îmbunătățirea muncii tineretului comunist.

În rezoluția referitoare la problemele tineretului adoptată de congres s-a criticat lipsa unei conduceri unitare în munca organizațiilor de tineret, insuficienta atenție pentru revendicările imediate și pentru munca de masă, lipsa muncii politice în rândurile tineretului sătesc, ale tineretului din armată etc. Congresul a trasat ca sarcină U.T.C.-ului intensificarea muncii ilegale prin întărirea nucleelor de tineret, scoaterea permanentă de ziare ilegale, atragerea părții celei mai active a tineretului muncitoresc în organizații ale U.T.C. și în sindicate, alegerea unui Comitet central capabil să conducă munca U.T.C. și asigurarea conducerii efective și permanente a U.T.C. de către partid.

Ținând cont de pregătirile de război ale burgheziei și moșierimii române, de rolul pe care urma să-l joace România în războiul contra Uniunii Sovietice, congresul a relevat sarcinile U.T.C. în munca cu recruții, cu soldații și cu cei demobilizați. Acest sector de muncă trebuie să fie cel mai însemnat în toată activitatea U.T.C. din România¹.

U.T.C. avea un rol de seamă în sprijinirea activității partidului în armată; ziarele și foile pe care le edita special pentru soldați trebuiau să conțină articole îndreptate împotriva războiului. Tinerii recruți și soldați trebuiau să fie atrași la luptă pe baza unui program de revendicări imediate: hrană și îmbrăcăminte mai omenească, desființarea bății și batjocurii.

¹ Op. cit., pag. 597.

Congresul al IV-lea a subliniat necesitatea intensificării activității legale a U.T.C. pentru cucerirea majorității tineretului sub conducerea politică a P.C.R. Pentru atingerea acestui scop trebuiau create pe lângă toate sindicatele secții ale tineretului. Trebuia intensificată activitatea uteciștilor în diferite organizații cu caracter cultural, sportiv etc. și organizarea unor asemenea organizații acolo unde nu existau.

Tineretul studențesc trebuia organizat și sustras de sub influența diverselor partide burgheze, organizații fasciste etc. prin demascarea activității acestor partide și organizații.

Se punea de asemenea problema organizării la sate de nuclee ale U.T.C., intensificării muncii printre tinerii muncitori din sate și atragerii acestora în activitatea revoluționară. În acest scop trebuiau demascate conducerile reacționare ale organizațiilor tineretului național-țărănesc și ale altor partide și grupări politice care urmăreau atragerea tineretului sătesc pe calea reacționară.

Pentru traducerea în viață a acestor hotărâri ale partidului, Uniunea Tineretului Comunist trebuia să lichideze cât mai grabnic cu sectarismul și cu tendințele avangardiste. Era necesar ca U.T.C. să pună în centrul activității sale pătrunderea în masele largi ale tineretului muncitor, să atragă mase noi de tineri la lupta condusă de partidul comunist pe baza cerințelor zilnice ale tineretului. Numai așa U.T.C. putea să se transforme într-o organizație de masă.

Sarcina U.T.C. de a organiza și de a conduce lupta tineretului nu putea fi îndeplinită fără ajutorul permanent al P.C.R. Congresul al IV-lea a subliniat necesitatea întăririi neconținute a conducerii de către partid în toate verigile U.T.C. de sus în jos, de la Comitetul Central până la celulele din întreprinderi.

Partidul exercita neîntrerupt conducerea politică a U.T.C. prin membrii de partid care lucrau în U.T.C. Fiecare comunist avea datoria să sprijine organizarea U.T.C.-ului, să contribuie la activizarea muncii acestuia.

Congresul al IV-lea a votat o rezoluție în problema Ajutorului Roșu (M.O.P.R.), trasind comuniștilor sarcina de a intra în această organizație și de a lucra activ în cadrul ei. Congresul

al IV-lea al P.C.R. a subliniat importanța organizației M.O.P.R. ca organizație de masă pentru ajutorarea victimelor terorii burghezo-moșierești și a obligat organizațiile de partid să sprijine și să conducă activitatea ei.

Membrii de partid trebuiau să fie în fruntea activității organizațiilor de Ajutor Roșu. Campaniile de protest împotriva regimului sălbatic și pentru regim politic în închisori, pentru amnistie, campaniile de strângere de bani, alimente, rufe, haine, cărți pentru deținuții politici, organizarea diferitelor manifestări pentru apărarea antifasciștilor trebuiau inițiate și larg sprijinite de comuniști prin intermediul organizației Ajutorul Roșu.

Scoțind la iveală lipsurile din activitatea partidului, congresul trasa ca sarcină înarmarea ideologică a membrilor de partid, promovarea în organele conducătoare a elementelor proletare, devotate poporului și partidului, asigurarea muncii colective și tovărășești în noul Comitet Central.

Congresul sublinia necesitatea întăririi disciplinei și a democrației interne de partid, combătând cu tărie cazurile de indisciplină și de abateri de la normele vieții de partid.

Congresul al IV-lea n-a clarificat însă pînă la capăt o serie de probleme de care s-a ocupat, ca problema caracterului revoluției în țara noastră, problema țărănească etc. Aceste probleme și-au găsit rezolvarea clară, cuprinzătoare și în spiritul învățăturii marxist-leniniste abia la Congresul al V-lea al P.C.R.

*
* *
*

În perioada stabilizării relative, economia României a cunoscut o întărire a caracterului său capitalist, a înregistrat o dezvoltare a întreprinderilor capitaliste de tip monopolist, o concentrare și centralizare a capitalului, ceea ce a atras după sine creșterea numerică a proletariatului, concentrarea acestuia în întreprinderi și în centre mari.

Realizată pe seama exploatării sîngeroase a maselor muncitoare și prin împrumuturi înrobitoare din țările imperialiste, stabilizarea relativă a accentuat contradicțiile de neîmpăcat

dintre clasele exploatare, pe de o parte, și proletariat și țărănimea muncitoare, pe de altă parte.

Stabilizarea relativă a capitalismului s-a caracterizat, și în condițiile țării noastre, prin ofensiva claselor stăpînitoare împotriva nivelului de viață al maselor și prin intensificarea terorii împotriva organizațiilor muncitorești.

Sarcina principală a mișcării revoluționare, stabilită de Partidul Comunist din România, a fost apărarea intereselor vitale ale maselor muncitoare în fața ofensivei patronale, întărirea legăturilor cu masele țărânimii muncitoare și o continuă muncă de călire politică și ideologică în vederea luptelor de clasă care aveau să se declanșeze.

**LUPTA PARTIDULUI COMUNIST
DIN ROMÂNIA
ÎN PERIOADA CRIZEI ECONOMICE
DIN 1929—1933**

1. Criza economică din 1929—1933 în România.

Politica antipopulară și antinațională a burgheziei și moșierimii

Criza economică mondială din 1929—1933, care s-a desfășurat pe fondul crizei generale a capitalismului, a zguduit din temelii întregul sistem capitalist și a dus la creșterea considerabilă a luptei clasei muncitoare.

În desfășurarea ei, criza industrială s-a împletit cu o puternică criză agrară, ceea ce a agravat și mai mult situația.

Față de nivelul din 1929, în 1933 producția industrială a S.U.A. scăzuse la 63%, a Angliei la 86%, a Germaniei la 66%, a Franței la 77%. Pierderile generale provocate de criza economică din 1929—1933 au depășit chiar și pierderile pricinuite de primul război mondial. Criza a provocat o creștere masivă a șomajului și o scădere accentuată a salariilor. Zeci de milioane de oameni au devenit șomeri. Numărul șomerilor a atins cifra de 14.000.000 în Statele Unite ale Americii, iar în Anglia 20% din întreaga muncitorime era fără lucru. Burghezia a căutat să arunce povara crizei pe spinarea celor ce muncesc, intensificând exploatarea clasei muncitoare atât în metropole cât și în colonii.

Rezultatul politic al crizei a fost o considerabilă ascuțire a contradicțiilor social-economice interne ale țărilor capitaliste și o înrăutățire a relațiilor dintre aceste țări. Burghezia dintr-o serie de țări capitaliste căuta ieșirea din criza economică, pe de o parte, prin instaurarea în interior a dictaturii fasciste, iar pe de altă parte pe calea dezlănțuirii războiului pentru reîmpărțirea coloniilor și a sferelor de influență și a pregătirii războiului antisovietic.

În acest scop, în 1932 imperialiștii japonezi au pus stăpânire pe Manciuria, pregătindu-și astfel poziții prielnice pentru

a ataca China de nord și U.R.S.S. Pentru a avea mâinile libere, Japonia se retrage din Liga Națiunilor și intensifică înarmările.

Fiind amenințate să-și piardă pozițiile lor în China, Statele Unite, Anglia și Franța și-au intensificat pregătirile de război.

În țările europene criza economică provocase mari frământări sociale. Nemulțumirile maselor populare erau deosebit de puternice în Germania, țară istovită economic de primul război mondial și de criză. Pentru a-și menține puterea, cercurile imperialiste din Germania desființează libertățile democratice și instaurează dictatura fascistă, menită să înăbușe orice mișcare populară. Cu sprijinul monopolurilor din S.U.A. și Anglia, aceste cercuri aduc la putere partidul hitlerist, care, pentru a înșela poporul german, luase numele de partid „național-socialist”, dar care în fapt era expresia celor mai reacționare și agresive cercuri imperialiste. Hitleriștii anunță ieșirea Germaniei din Liga Națiunilor și încep pregătirea fățișă a unui război în vederea revizuirii prin forță a hotarelor statelor europene în favoarea Germaniei.

În timp ce țările capitaliste erau cuprinse de criză, economia națională a U.R.S.S. se dezvoltă în ritm rapid. În acești ani a început și a fost îndeplinit, în numai 4 ani și 3 luni, primul plan cincinal al U.R.S.S.; s-a trecut la colectivizarea în masă a agriculturii.

Înfăptuirea înainte de termen a primului cincinal a avut o uriașă însemnătate internațională. Oamenii muncii din țările capitaliste vedeau în mod concret cum își pot făuri o viață lipsită de exploatare. Marile succese economice ale U.R.S.S. au avut o puternică influență asupra procesului de radicalizare a maselor din lumea întreagă, au stimulat forțele revoluționare ale proletariatului mondial în lupta împotriva sistemului capitalist. S-au adevărit întocmai spusele lui Lenin că „principala noastră înfrîurire asupra revoluției internaționale o exercităm prin politica noastră economică. Toată lumea, toți oamenii muncii din toate țările lumii, fără nici o excepție și fără nici o exagerare, își îndreaptă privirile spre Republica sovietică rusă”¹.

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 32, E.S.P.L.P. 1956, pag. 441.

În acești ani, sub conducerea partidelor comuniste, clasa muncitoare din țările capitaliste, pe spinarea căreia burghezia căuta să arunce greutățile crizei, lupta pentru apărarea drepturilor ei și pentru ieșirea revoluționară din criză. Sub conducerea partidelor comuniste, în toate țările capitaliste au loc puternice mișcări greviste, cu un pronunțat caracter politic. Anii crizei economice au fost anii unor puternice lupte revoluționare.

*
* *

În România burghezo-moșierească, criza economică a luat forme deosebit de ascutite din cauza înapoierii economice a țării și a dependenței sale față de imperialiștii străini.

În țara noastră criza din industrie a fost agravată de împlinirea ei cu criza din agricultură, adâncită, la rîndul ei, de nerezolvarea problemei agrare.

În 1929—1933 producția industrială a României a scăzut în mod catastrofal. Producția minelor de cărbuni, de pildă, s-a redus între 1929 și 1933 la jumătate, coborînd sub nivelul producției anului 1919. O mare parte din puținele uzine metalurgice existente și-au stins furnalele. Chiar și unele cifre ale statisticii oficiale oglindesc situația grea a acestor ramuri industriale. În comparație cu 1929, indicii producției industriale metalurgice pe 1932 reprezintă 66,1% pentru produse laminate și 50,1% pentru semifabricate.

Ca urmare a scăderii puterii de cumpărare a maselor, producția industriei de bunuri de larg consum a scăzut cu peste 40%.

Criza a lovit în primul rînd clasa muncitoare și alte categorii de salariați din industrie, comerț și instituțiile publice.

În anii de criză, puterea de cumpărare a salariilor a suferit mari scăderi. După datele oficiale, care căutau să mascheze realitatea, salariile nominale ale muncitorilor au scăzut între 1929 și 1933 cu 36,9%.

Chiar statisticile oficiale recunoșteau că față de 1913 puterea de cumpărare a salariilor era în 1933 cu 36% mai mică în București, cu 33% mai mică la Cluj, cu 41% mai mică la Timișoara, cu 56% mai mică la Iași.

Scăderea salariilor era însoțită de prelungirea zilei de muncă. Astfel, în timp ce unele întreprinderi se închideau, iar unele lucrau numai câteva zile pe săptămână, ziua de muncă ajungea la 12—14 și chiar la 15 ore. Dar muncitorii aveau de suferit mai ales de pe urma șomajului. În perioada crizei economice șomajul a crescut cu repeziciune. Până și statisticile oficiale arătau că, în 1929—1932, în marea industrie numărul muncitorilor a scăzut cu 25%.

Cercurile burghezo-moșierești duceau politica lor de ieșire din criză pe spinarea maselor, prin reducerea nivelului de viață al celor ce muncesc. Aceasta se făcea atît prin scăderea salariilor nominale ale muncitorimii, sub forma aplicării așa-ziselor „curbe de sacrificiu”, cît și prin creșterea impozitelor directe și indirecte¹.

În anii crizei a crescut mizeria maselor țărănimii muncitoare. Scăderea prețurilor la produsele agricole a dus la ruina țărănimii muncitoare și la înrobirea ei tot mai accentuată de către moșierime și chiaburime, de către bănci și cămătari. Prețurile produselor agricole scăzuseră așa de mult, încît pierderile la fiecare hectar însămînțat ajunseseră în anii 1929—1933 la 2.000—3.000 de lei. Suprafețele însămînțate s-au redus simțitor. Producția de griu, care în 1928 era de 314.000 vagoane, a ajuns în 1932 la circa 151.000 de vagoane. A scăzut simțitor și producția de porumb.

Nedreapta împărțire a pămîntului, dobînzile cămătărești, scăderea prețurilor la produsele agricole, acapararea pămîntului țărănilor săraci și mijlocași de către chiaburi și moșieri au dus țărănimea la sapă de lemn. În anii de criză, țărănimea, care

¹ Prima „curbă de sacrificiu” a fost aplicată în ianuarie 1931. Ea prevedea o scădere cu 10% a salariilor funcționarilor și muncitorilor statului. În 1932 s-a aplicat o nouă „curbă de sacrificiu”. La cererea controlorilor străini de a concedia 30% din salariații statului, guvernul anunță o nouă reducere a salariilor și pensiilor și pensionează forțat 20.000 de muncitori și funcționari. A treia „curbă de sacrificiu” a fost aplicată la începutul anului 1933.

încă nu reușise să-și refacă gospodăriile ruinate de război, lipsită de credite ieftine și de ajutor din partea statului, a fost nevoită să facă împrumuturi la bănci și cămătari în schimbul unor dobînzii care se ridicau uneori pînă la 40 și chiar 60% din valoarea împrumutului. După statisticile oficiale, în 1931 datoriile țărănimii atingeau suma de 120—150 de miliarde de lei. Datoriile pe hectar erau în medie pe țară de 5.737 de lei, iar în unele județe — Suceava, Severin — erau de peste 23.000 de lei. În fiecare an tot mai multe loturi ale țărănilor erau vîndute la licitație pentru neplata datoriilor. Procesul de expropriere a micilor producători de la sate a fost înlesnit de legea din 1929 a guvernului național-țărănist cu privire la circulația bunurilor agricole, care ușura vînzarea și cumpărarea loturilor date țărănilor prin reforma agrară de după primul război mondial. Această lege a favorizat acapararea la prețuri derizorii, impuse de condițiile crizei, a pămînturilor țărănilor de către moșieri și chiaburi și a accelerat ruina țărănimii muncitoare.

Situația grea a țărănimii muncitoare a determinat în întreaga țară puternice mișcări țărănești. Pentru a preîntîmpina izbucnirea unor răscoale și totodată pentru a veni în ajutorul moșierimii, guvernul burghezo-moșieresc a întocmit în aprilie și octombrie 1932 două legi de „conversiune a datoriilor agricole”. Aceste legi nu îmbunătățeau starea țărănimii. Scopul acestor legi era de a înșela masele; ele nu erau în folosul mării mase a debitorilor țărani, ci în folosul creditorilor (moșieri, chiaburi, cămătari). Conversiunea garanta creditorilor plata datoriilor țărănești de către stat și obliga pe țărani să rămînă îndatorați statului pe timp de 30 de ani.

Politica burgheziei și moșierimii de ieșire din criză pe spinarea celor ce muncesc și-a găsit expresia și în înrăutățirea situației învățătorilor, pensionarilor, văduvelor și invalizilor, ale căror salarii și pensii nu erau plătite cu lunile. Absolvenții școlilor și facultăților îngroșau și ei rîndurile șomerilor așteptînd în zadar să fie numiți într-un post.

În anii crizei s-au prăbușit o serie de bănci, ceea ce a provocat ruina a zeci de mii de mici deponenți. În toată țara a izbucnit o puternică criză de credit, care a provocat noi greutăți industriei, agriculturii și comerțului.

Criza economică a avut urmări dezastruoase și asupra finanțelor statului. Datorită cheltuielilor uriașe destinate pregătirilor de război și întreținerii aparatului represiv, datorită profiturilor pe care și le însușeau clasele exploatare, datorită fraudelor etc., bugetul se încheia cu deficite uriașe. Astfel, în 1931 deficitul bugetar a atins cifra de aproape 10 miliarde de lei.

Criza a lovit și în comerț, îndeosebi în micii comercianți, precum și în meseriași. Scăderea producției și restrângerea consumului ca urmare a micșorării puterii de cumpărare a populației au determinat o serie de falimente, al căror număr aproape s-a dublat între 1928 și 1931.

În anii crizei s-a accentuat dependența economică și politică a țării față de imperialiștii străini. Guvernele care s-au perindat în această perioadă la cîrma țării, reprezentante ale intereselor burgheziei și moșierimii, au înfeudat și mai mult țara noastră imperialismului străin, au căutat „să rezolve” criza, măcar în parte, și pe calea împrumuturilor externe contractate în condiții cămătărești, ceea ce n-a făcut decît să agraveze situația țării și să mărească greutățile aruncate în spinarea poporului muncitor. În 1929 guvernul prezidat de I. Maniu a contractat un împrumut de 100.000.000 de dolari cu o dobîndă cămătărească de 7% plus 4% comision, ceea ce însemna în total 11%. În schimbul acestui împrumut guvernul național-țărănist a acceptat întărirea controlului imperialiștilor străini asupra vieții economice și politice a țării. „Experții” străini — mandatarii ai trusturilor — au căpătat dreptul de a controla Ministerul de Finanțe și Banca Națională. În 1930, pentru suma de 8.000.000 de dolari luați ca împrumut cu o dobîndă de 8%, telefoanele au fost concesionate societății americane „International Telephon Corporation”, care aparținea grupului financiar Morgan. În 1931 a fost contractat un alt împrumut în valoare de 8.678.364.500 de lei, care a fost acordat în asemenea condiții, încît din acest împrumut n-au intrat efectiv în țară decît 3.800.000.000 de lei, restul banilor fiind folosiți pentru acoperirea dobînzilor cămătărești și pentru acoperirea unor avansuri mai vechi acordate statului român. Acest împrumut a fost garantat prin veniturile monopolurilor statului : tutun, sare, explozive etc.

În august 1932 băncile și trusturile străine impun instalarea unor noi controlori străini permanenți asupra veniturilor și cheltuielilor statului și asupra regiilor autonome ale statului (C.F.R., C.A.M. etc.). Aceasta însemna aservirea economică și politică tot mai pronunțată și fățișă a țării noastre imperialismului străin.

Criza s-a răsrînt puternic asupra vieții politice a țării. Ascuțirea contradicțiilor sociale, și în special a contradicției dintre proletariat și burghezie, se reflectau foarte serios în viața politică. Guvernele din această perioadă erau mereu remaniate, ceea ce exprima neputința burgheziei și moșierimii de a rezolva contradicțiile României burghezo-moșierești, contradicții adîncite de criza economică. Instabilitatea guvernelor devenise ceva obișnuit.

Partidul național-țărănist a venit la putere în noiembrie 1928. Acest partid, care reprezenta interesele unor grupuri ale capitalului financiar, ale unei părți a moșierimii și mai ales ale burgheziei satelor și burgheziei romîne din Transilvania, a venit la putere folosindu-se de nemulțumirile maselor provocate de politica liberalilor. El a folosit, între altele, și ajutorul liderilor social-democrați de dreapta, care sprijineau în mod deschis și fără rezerve partidul național-țărănesc, încheind carteluri electorale cu acesta.

Dînd uitării toate promisiunile făcute în timpul opoziției, partidul național-țărănist n-a făcut decît să continue politica antipopulară, antinațională a guvernelor burghezo-moșierești precedente, a dus o politică de aruncare a poverilor crizei în spinarea celor ce muncesc, de intensificare a represiunilor împotriva mișcării muncitorești și de pregătire a războiului împotriva Uniunii Sovietice. În anii guvernărilor național-țărăniste, în timp ce se închideau sute de întreprinderi, numărul uzinelor de război creștea, iar lucrările cu caracter strategic militar se intensificau cu fiecare an.

În scopul întăririi pozițiilor de clasă slăbite de criză, clasele stăpînitoare au readus în țară în 1930 pe aventurierul Carol al II-lea, vechi lacheu al trusturilor imperialiste.

Cercurile reacționare, în frunte cu guvernul național-țărănist, se orientau tot mai mult spre fascism. Paralel cu intensificarea terorii îndreptate împotriva organizațiilor democratice și antifasciste s-a dat frâu liber organizațiilor fasciste. Șeful guvernului, Vaida Voevod, deveni nașul Gărzii de fier. Organizațiile fasciste își intensificau acțiunile sub protecția autorităților de stat. Fițiucile fasciste proslăveau în mod deschis teoria rasială și regimul lui Hitler și Mussolini, propagau în mod deșănțat șovinismul, antisemitismul și antisovietismul.

Deosebit de agresivă a devenit organizația diversionistă Garda de fier, agentura hitleristă în România.

Folosind demagogia caracteristică fascismului, unită cu teroarea cea mai sălbatică împotriva organizațiilor democratice și antifasciste, bandele legionare au început să organizeze asasinat, au atacat în mod barbar pe greviști și pe participanții la întruniri populare, au ars pe rug presa și literatura democratică și progresistă etc. Sediile Gărzii de fier au fost transformate în localuri de tortură, unde erau aduși și schingiuiți în mod bestial muncitori, țărani și intelectuali cunoscuți ca democrați și antifasciști.

Politica dusă de guvernele național-țărăniste a spulberat repede iluziile celor ce sperau că, o dată cu venirea P.N.Ț. la putere, se va produce o schimbare în situația economică și politică a țării.

2. Luptele revoluționare ale maselor muncitoare în primii ani ai crizei economice — 1929—1931. Întărirea legăturilor partidului comunist cu masele

În anii crizei economice au avut loc puternice lupte revoluționare organizate și conduse din adâncă ilegalitate de Partidul Comunist din România. Avântul luptelor muncitorești a fost o consecință directă a intensificării exploatării oamenilor muncii, a scăderii vertiginoase pe care a înregistrat-o puterea de cumpărare a maselor largi populare în perioada crizei de supra-producție. În timp ce muncitorimea ducea o viață de mizerie,

uriașe cantități de mărfuri care nu mai puteau fi absorbite de către masele muncitoare sărăcite erau stocate, iar o parte din ele erau chiar distruse.

Partidul comunist s-a ridicat consecvent în apărarea intereselor celor ce muncesc, împotriva încercărilor de aruncare a consecințelor crizei pe spinarea oamenilor muncii, de înfeudare a țării într-o măsură și mai mare imperialismului.

Un moment important în dezvoltarea luptelor muncitorești a fost congresul Sindicatelor unitare, ale cărui lucrări s-au desfășurat între 2 și 5 aprilie 1929 la Timișoara sub directă conducere a partidului comunist. În afară de membrii Sindicatelor unitare, la congres au luat parte reprezentanți ai secțiilor de tineret și femei de pe lângă Sindicatele unitare, delegați aleși ai muncitorilor neorganizați și unii delegați ai sindicatelor reformiste.

În cele patru zile cât au durat lucrările congresului, s-au dezbătut o serie de probleme la ordinea zilei. Ele s-au oglindit în „Raportul moral al C.G.S.U. către întiiul Congres al Sindicatelor muncitorești unitare din România“, care a fost și principalul raport prezentat la congres. În raport se analizează pe larg situația economică, politică și organizatorică a clasei muncitoare, activitatea Sindicatelor unitare de la înființarea lor și pînă în momentul deschiderii congresului, lupta desfășurată de sindicatele revoluționare pentru apărarea intereselor oamenilor muncii, pentru unitatea sindicală.

Totodată, congresul formulează sarcinile de viitor ale mișcării sindicale revoluționare și lozincile sale de luptă.

Astfel, congresul a chemat masele la luptă împotriva măsurilor patronale de ieșire din criză pe spinarea clasei muncitoare și a cerut satisfacerea revendicărilor vitale ale oamenilor muncii ca: ziua de muncă de 8 ore, stabilirea unui salariu minimal și îmbunătățirea salariilor, salariu egal la muncă egală pentru femei și tineri, concediu plătit de odihnă și de boală, dreptul de organizare și de întrunire, libertatea presei, amnistie generală politică și militară, desființarea tuturor legilor antimuncitorești. Congresul a chemat masele populare să lupte pentru legalizarea P.C.R., împotriva războiului antisovietic pregătit de clasele exploatare. Congresul a subliniat că o condiție esențială pentru

îndeplinirea revendicărilor vitale ale maselor populare este unitatea de luptă a clasei muncitoare.

Indrumînd pe muncitori să-și organizeze lupta de zi cu zi, congresul a subliniat totodată că numai prin luptă hotărîită împotriva regimului burghezo-moșieresc, prin răsturnarea dominației claselor exploatare și cucerirea puterii de către clasa muncitoare se va putea ajunge la lichidarea exploatării omului de către om.

Congresul de la Timișoara a pus în fața mișcării sindicale unitare din țara noastră sarcina de a face din lupta grevistă o armă împotriva politicii burgheziei de aruncare a greutăților crizei pe umerii maselor muncitoare. Congresul a acordat o deosebită atenție unificării mișcării sindicale pe baza principiilor luptei de clasă și a solidarității proletare internaționale, subliniind necesitatea înființării comitetelor de întreprindere ca verigă de bază a frontului unic muncitoresc. Pentru a da o rezolvare justă problemei unității sindicale, congresul a ținut seama de indicațiile plenarei C.C. al P.C.R. din iulie 1925, care a arătat că frontul unic trebuie să se creeze atât de jos cît și de sus, prin atragerea maselor la acțiuni comune, prin demascarea și înlăturarea șefilor oportuniști. Delegații muncitorimii organizate și neorganizate prezenți la congres s-au pronunțat pentru aplicarea consecventă a tacticii promovate de P.C.R.

La congres au fost combătute elementele oportuniste, care, propovăduind linia „economistă” în sindicate, urmăreau să le abată pe acestea de pe calea luptei politice și să răpească astfel maselor muncitoare una dintre cele mai largi posibilități de a-și organiza lupta împotriva exploatării burghezo-moșierești.

În același timp au fost respinse de către congres și manevrele elementelor „stîngiste”, ale căror teorii sectariste și aventuriste ar fi dus la izolarea sindicatelor de masele largi muncitorești. Demascînd și înfrîngînd elementele oportuniste de dreapta care prezentau pericolul principal, congresul a înlăturat încercarea de subordonare a Sindicatelor unitare intereselor burgheziei și a stat consecvent pe poziția rezolvării problemelor muncitorești în spirit revoluționar.

Traducerea în viață a hotărîrilor adoptate la congres a dus la întărirea muncii sindicale, la orientarea tot mai justă a activității Sindicatelor unitare pe linia directivelor partidului comunist.

Succesele dobîndite de Sindicatele unitare pînă în perioada anterioară congresului în domeniul organizării clasei muncitoare au stîrnit ura claselor exploatare, care au încercat în dese rînduri să lichideze sindicatele revoluționare. Văzînd că manevrele de a împiedica ținerea congresului au dat greș, guvernul burghezo-moșieresc a recurs la măsuri cu caracter represiv. În ziua de 6 aprilie 1929 poliția și armata au atacat și au devastat sediul căminului muncitoresc din Timișoara, unde se afla depus corpul neînsuflețit al luptătorului comunist Ion Fonaghi, mort în urma regimului de exterminare de la închisoarea Dof-tana, au arestat și au maltratât pe muncitorii care stăteau de gardă. Folosind aceasta ca pretext, la numai cîteva zile de la congres Sindicatelor unitare au fost dizolvate, iar presa sindicală suprimată. Guvernul reacționar național-țărănesc urmărea prin aceasta să dea o lovitură mișcării muncitorești și să lipsească partidul comunist de cea mai importantă organizație prin care ținea legătura cu masele muncitoare.

Sindicatele unitare, împotriva cărora organele de represiune ale statului burghezo-moșieresc exercitaseră teroarea în tot timpul activității lor, fiind călite în luptă, au știut să înfrunte ofensiva reacțiunii. În pofida tuturor măsurilor teroriste luate de guvern, ele și-au continuat activitatea în condiții de semi-legalitate. Sub conducerea partidului comunist, Sindicatelor unitare au dus o acțiune din ce în ce mai largă pentru organizarea și mobilizarea la luptă a clasei muncitoare.

Mizeria crescîndă a maselor muncitoare, ca și măsurile de represiune îndreptate împotriva mișcării muncitorești au întetit focul luptei. În tot timpul crizei economice, conducătorii social-democrați de dreapta, care se aflau în fruntea sindicatelor afiliate la Internaționala de la Amsterdam, susțineau că muncitorii trebuie să renunțe la lupta pentru revendicările lor de clasă și să aștepte pînă trece criza. Lor li s-au alăturat în practică ghelesteriștii, care își ziceau socialiști de stînga „unitariști”, constituiți în partid și în unele sindicate separate și care, combătînd

în vorbe pe reformiști, se ridicau împotriva acțiunilor de masă și a acțiunilor alături de comuniști. Unele elemente oportuniste — Müller ș.a. — au ieșit din Sindicatele unitare și au întemeiat așa-zise „sindicate independente“, care de asemenea cereau muncitorilor să renunțe la acțiuni de masă și să se mărginească la tratative și înțelegere cu burghezia. În ciuda tuturor acestor elemente scizioniste, antiproletare, muncitorii au dat din ce în ce mai mult ascultare chemării comuniștilor. Grevele muncitorești pentru revendicări economice s-au înmulțit. Au avut loc greve ale muncitorilor metalurgiști de la „Lemaître“ din București, de la „Astra“-Arad, de la „Reșița“, mari greve ale muncitorilor forestieri din Valea Mureșului și din Bucovina, greve la diferite fabrici din București etc. La chemarea comuniștilor, la 1 august 1929 au avut loc greve și demonstrații împotriva războiului la București, la Iași și în alte orașe.

Una dintre cele mai însemnate lupte duse de proletariat la începutul crizei economice a fost eroica grevă a minerilor din Lupeni de la începutul lunii august 1929. Situația minerilor era foarte grea. O dată cu izbucnirea crizei economice, salariile minerilor au scăzut în mod simțitor, iar concedierile se țineau lanț. Salariul de mizerie al muncitorilor era supus la o sumedenie de rețineri prin folosirea de către patroni a celor mai mârșave procedee. Numărul zilelor de muncă pe săptămână a fost redus. Lipseau cele mai elementare măsuri de protecție a muncii și de aceea numeroși mineri își găseau moartea în explozii și accidente.

Pentru a putea să jefuiască muncitorii după bunul lor plac, patronii minelor din Lupeni au refuzat încă în decembrie 1928 să reînnoiască contractul colectiv expirat, contract care fusese cucerit de mineri încă în timpul primului război mondial și care a fost apărat de ei ani îndelungați prin lupte neîntrerupte. În contractul colectiv erau fixate o serie de drepturi ale muncitorilor ca : ziua de muncă de 8 ore, plata regulată a salariilor, condiții mai bune la locul de muncă, obligația pentru patron ca rezultatele muncii în acord să se stabilească în prezența „bărbaților de încredere“, obligația patronului de a aproviziona pe muncitori cu unele produse de larg consum la prețuri mai accesibile

etc. Refuzul patronilor de a reînnoi contractul colectiv pe anul 1929, refuz care însemna de fapt anularea tuturor acestor drepturi, a stîrnit indignarea muncitorilor ; minerii au început să se pregătească intens în vederea luptei împotriva capitaliștilor. Munca de organizare și luminare a minerilor se desfășura sub conducerea și îndrumarea comuniștilor. „Chemarea comuniștilor din România pătrundea în rîndurile minerilor și le arăta drumul de luptă“¹.

Munca politică desfășurată de comuniști a dat roade. Ne-mulțumiți de tergiversarea tratatelor duse fără rezultat cu stăpînii minelor de cărbuni, sătui de mizerie, de înșelăciunile patronilor și de manevrele elementelor reformiste, muncitorii mineri au urmat cu încredere politica P.C.R. și au pornit la acțiune. În ziua de 5 august 1929 minerii din Lupeni au declarat grevă.

Principalele revendicări formulate de muncitorii greviști erau : ziua de muncă de 8 ore, mărirea salariilor și plata lor la timp, încetarea concedierilor și reprimirea șomerilor la lucru, lichidarea amenzilor, reducerea impozitelor, plata tuturor zilelor de muncă efectuate de muncitori.

Declararea grevei a speriat direcția minelor, care a cerut imediat sprijin poliției și jandarmeriei. Aceasta însă n-a intimidat pe muncitori.

Momentul cel mai important din lupta minerilor l-a constituit ocuparea centralei electrice de către greviști, prin care paralizau orice activitate a minelor.

Pentru înăbușirea grevei, autoritățile județene, la cererea capitaliștilor, au trimis de urgență la Lupeni două companii de grăniceri, care, împreună cu o companie de jandarmi din localitate, aveau misiunea de a forța pe greviști să reia lucrul fără satisfacerea revendicărilor. Greviștii n-au cedat presiunii autorităților. Ei au întărit apărarea uzinei electrice postînd la cele două porți grupuri de cîte 60 de muncitori și ridicînd baricade.

Uzina a fost încercuită de soldați. Atacul asupra muncitorilor a început în ziua de 6 august prin semnalul dat de prefectul jud. Hunedoara, Rozvany, care a scos revolverul și a împușcat un miner. A urmat represiunea sîngeroasă din partea armatei,

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 471.

în timpul căreia au fost uciși 30 de muncitori și au fost răniți peste 100.

Multe familii de mineri au rămas pe drumuri, fără nici un ajutor.

În ciuda atacului sîngeros, minerii din Lupeni au continuat greva pînă în ziua de 9 august 1929, cînd, învinși de către forțele de represiune înarmate, apăsați de foame și lipsiți de mijloace materiale, au fost nevoiți să reia lucrul. Elementele reformiste, ca și cele din conducerea sindicatelor așa-zise independente, au căutat să stăvilească lupta minerilor, iar atunci cînd lupta a început au făcut totul pentru a o împiedica să iasă victorioasă. O poziție calomnioasă în aprecierea luptelor minerilor a adoptat trădătorul V. Luca, descoperit ulterior ca agent al siguranței. El a afirmat că greva muncitorilor mineri din 1929 n-ar fi fost decît o provocare a siguranței, și nu o ridicare în masă a minerilor din Valea Jiului pentru cucerirea revendicărilor lor economice și politice.

Lupta minerilor din Lupeni, deși a fost reprimată sîngeros, a constituit o manifestare vie și puternică a împotrivirii crescînde a muncitorilor din această importantă regiune economică a țării noastre față de politica antipopulară a burgheziei și a cozilor ei de topor. Ea a demonstrat cu toată limpezimea influența mereu crescîndă a Partidului Comunist din România în rîndurile minerilor.

Luptele de la Lupeni au avut o mare însemnătate politică. Ele au arătat hotărîrea muncitorilor de a se opune ofensivei burghezo-moșierești. Biroul Internaționalei Comuniste și Biroul Internaționalei Sindicale Roșii au apreciat luptele muncitorilor mineri de la Lupeni, demonstrațiile din august 1929 ca o „dovadă că un însemnat proces de radicalizare a maselor se desăvîrșește, iar lupta de clasă a proletariatului român, sub conducerea Partidului Comunist din România, a intrat într-o fază mai înaltă. Masele muncitoare din România se pregătesc pentru mari lupte economice și politice”¹.

Evenimentele de la Lupeni au accentuat procesul de radicalizare a maselor. După luptele de la Lupeni, în toată țara acțiunile muncitorești se înmulțesc. La București, Timișoara, Cluj,

¹ „Viața muncitoare” nr. 23 din 18 august 1929.

Galăț, Constanța, Buhuși au avut loc greve ale muncitorilor, manifestații ale șomerilor, întruniri de protest ale salariaților publici. În timpul acestor greve, muncitorii formulau lozinci care exprimau atît revendicările economice cît și revendicările politice, ca: redeschiderea sediilor Sindicatelor unitare, recunoașterea comitetelor de întreprindere, încetarea pregătirilor de război împotriva Uniunii Sovietice, pentru o politică de pace cu U.R.S.S.

În unele sate au avut loc frămîntări care, deși izolate și spontane, luau adesea forma unor ciocniri cu jandarmii sau duceau la alungarea perceptorilor, împotriviri în masă față de sechestrarea bunurilor țăranilor îndatorați, ocuparea pămînturilor de pășune, tăierea pădurilor fără învoire, refuzul de a plăti datoriile către bancheri și cămătari. Au avut loc acțiuni ale țăranilor la Periețeni-Dîmbovița, Gropnița-Iași, Pîlmești-Fălciu, Dobrești-Mușcel, Mădăraș-Ciuc, Sîntandrei-Bihor, Rîșnov-Brașov și în alte locuri.

Deși partidul comunist desfășura o intensă activitate pentru organizarea și conducerea luptelor proletariatului, totuși o bună parte a acțiunilor muncitorești mai aveau încă un caracter spontan.

Ca urmare a înlăturării elementelor de dreapta din conducerea sa, partidul a înregistrat anumite succese în activitatea desfășurată. Totuși nici creșterea partidului și nici munca sa în mase nu corespundeau necesităților pe care le reclama sporirea combativității revoluționare a maselor.

Existau centre industriale în care fie că nu existau organizații de partid, fie că ele erau încă slabe; organizații de partid la sate erau puține chiar și în regiuni ca Bihor, Valea Mureșului, Bucovina, Dobrogea, în care partidul avea o mai mare influență printre muncitorii și semiproletarii agricoli.

Eforturile pe care le făcea partidul pentru îmbunătățirea continuă a activității sale în mijlocul maselor muncitoare erau frînate de activitatea unor elemente oportuniste care se mai găseau atunci chiar în organele de conducere sau în aparatul central al partidului, în fruntea unor organizații de masă conduse de partid. Ba mai mult, în condițiile creșterii valului revoluționar, cînd clasele exploatare urmăreau să slăbească puterea de

luptă a clasei muncitoare și partidul trebuia să fie mai unit ca oricând, elemente care mai târziu au fost descoperite ca trădătoare, făcând jocul dușmanului de clasă, au provocat în sînul partidului o criminală luptă fracționistă fără de principii. Această luptă fracționistă a dus la scindarea conducerii partidului și a unui șir întreg de organizații de partid. Luximin (Marcel Pauker) și Barbu au extins lupta fracționistă în presa legală și în organizațiile de masă, au trecut la scindarea acestor organizații, au creat conduceri paralele. Ei au folosit presa legală pentru a răspîndi calomniile pe seama unor organizații și nu s-au dat înapoi nici de la desconspirarea unor tovarăși care desfășurau activitate ilegală. Lipsa de principii a mers atît de departe, încît fracțiunile antipartinice au sabotat pregătirea diferitelor acțiuni ale partidului.

Această stare de lucruri se datora în mare măsură prezenței în conducerea partidului a unor elemente nepartinice, stăpînite de mentalitate mic-burgheză și spirit de aventură, care țineau departe de posturile de răspundere elementele proletare. Pe de altă parte, ea se datora faptului că în partid existau încă serioase rămășițe oportuniste social-democrate în probleme politice, ideologice și organizatorice.

În toată activitatea elementelor fracționiste s-a oglindit o ideologie străină clasei muncitoare. Concepțiile dăunătoare promovate de Luximin (Marcel Pauker) și Barbu cu privire, de exemplu, la „eroismul individual“ al unor personalități izolate, sau cu privire la demonstrații de stradă numai cu activul de bază al partidului, ca și metodele birocratice de conducere încetățenite de aceștia, au adus mari prejudicii partidului, au slăbit rîndurile lui.

În ceea ce privește munca de conducere în această perioadă, ea se limita mai mult la trimiterea de instrucțiuni și circulări de multe ori rupte de viață, conținînd directive de a aplica forme de organizare și metode de luptă care nu corespundeau cu realitatea de pe teren și care au dus în mare măsură la izolarea partidului de masele muncitoare de la orașe și sate.

Pornind de la ideea leninistă a unității de vederi și de acțiune, a disciplinei de fier ca lege de dezvoltare a partidului de tip nou, lege care exclude orice fracționism și încălcarea a disci-

plinei de partid, P.C.R. a trecut la restabilirea unității rîndurilor sale, la lichidarea fracționismului.

În aceste împrejurări partidul nostru a primit un ajutor politic prețios din partea Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste, care, în rezoluția din august 1930, a chemat Partidul Comunist din România să lichideze lupta fracționistă, să restabilească unitatea partidului, să pună capăt sectarismului.

Fracționismul și cauzele care i-au dat naștere nu puteau fi lichidate numai pe calea măsurilor organizatorice. Oportunismul, mentalitatea mic-burgheză, individualismul și metodele sectare, birocratice ale fracționiștilor, atît de dăunătoare partidului, trebuiau demascate în fața întregului partid. Măsurile cu caracter organizatoric trebuiau însoțite de o luptă neîmpăcată împotriva ideologiei străine. Trebuiau demascați toți aceia care-și ascundeau pasivitatea lor oportunistă prin fraze revoluționare. În acest scop, conducerea partidului a hotărît organizarea unei largi discuții în partid în vederea lămuririi membrilor de partid asupra urmărilor nefaste ale luptelor criminale fracționiste. Discuția trebuia să contribuie la largă activizare a membrilor de partid, la ridicarea nivelului întregii munci ideologice și politice a partidului, la întărirea disciplinei de partid, la întărirea unității partidului.

Această discuție, desfășurată de la comitetele regionale și pînă la celule, a contribuit la activizarea membrilor de partid, a dat posibilitate conducerii să vadă mai bine slăbiciunile muncii și să ia măsurile corespunzătoare. Discuția a fost împletită cu măsuri practice de reorganizare a comitetelor județene și regionale de partid, cu activizarea organizațiilor partidului pentru îndeplinirea sarcinilor ce le stăteau în față.

Discuția organizată de conducerea partidului, analiza profundă a situației din partid, făcută cu participarea activă a tuturor membrilor, a scos în evidență necesitatea unei temeinice clarificări ideologice în partid, clarificare care să ducă la așezarea mai justă a activității partidului pe temelia principiilor ideologice, organizatorice, strategice și tactice ale leninismului. Fără o asemenea clarificare partidul nu-și putea îndeplini rolul

său de conducător al luptei revoluționare a maselor. Pentru înarmarea ideologică și politică a membrilor de partid s-au tradus o serie de lucrări ale lui V. I. Lenin, care au fost apoi prelucrate în organizațiile de partid.

Adâncirea crizei în țară, radicalizarea maselor și situația în partid cereau imperios convocarea congresului P.C.R.

În vederea pregătirii congresului, conducerea partidului a desfășurat o largă activitate de lichidare a rămășițelor fracționismului și sectarismului, de refacere a organizațiilor de partid și de strângere a legăturilor partidului cu masele largi ale celor ce muncesc. Atenția principală era îndreptată spre strângerea legăturilor partidului cu detașamentele principale ale proletariatului — muncitorii ceferiști, petroliști, mineri — aflate în plină frământare revoluționară. Aceasta avea o importanță deosebită atât pentru dezvoltarea mișcării revoluționare cât și pentru continuarea întăririi a partidului. Partidul se putea întări numai în procesul organizării și conducerii luptei maselor muncitoare.

Munca desfășurată de întregul partid a început să dea roade. Încă în toamna anului 1930 mii de muncitori ceferiști demonstrează în fața parlamentului, cerînd încetarea concedierilor care se țineau lanț. În ianuarie 1931, cînd guvernul începe aplicarea primei „curbe de sacrificiu“, se ridică un puternic val de proteste în centrele ceferiste. La 29 ianuarie 1931 s-a organizat, sub conducerea P.C.R., marea demonstrație a ceferiștilor din București, la care au participat peste 10.000 de salariați, care cereau încetarea scăderii salariilor și mărirea lor, încetarea concedierilor și reprimirea celor concediați, micșorarea impozitelor, libertate de întrunire și organizare etc. Demonstrații au fost atacați de armată, au căzut 2 morți și peste 80 de răniți. În zilele următoare în centrele ceferiste Iași, Pașcani, Galați, Cluj, Dej au avut loc, sub conducerea P.C.R., adunări de protest. Această manifestare a unității de luptă a clasei muncitoare, care a strîns laolaltă muncitorii comuniști, socialiști și fără partid, arăta că există posibilitatea făuririi unei largi unități de acțiune a proletariatului împotriva politicii de jaf a capitaliștilor. În 1931 au avut loc numeroase greve în Valea Jiului, la docurile din Galați, în Valea Mureșului și Valea Bistriței. În

martie 1931 a avut loc conferința activului de partid din rîndurile muncitorilor ceferiști, petroliști și mineri. „...Muncitorii din aceste trei industrii, care sînt strîns legate între ele prin mii și mii de fire — scria „Scînteia“ ilegală în primul său număr —, sînt hotărîți să opună noii ofensive a patronilor contraofensiva lor de luptă comună contra scăderii continue a nivelului de viață al muncitorilor“.

Această conferință a avut o mare însemnătate pentru pregătirea luptelor comune de mai tîrziu ale muncitorilor ceferiști, petroliști și mineri. Conferința a elaborat un program de revendicări care prevedea mărirea salariilor, încetarea concedierilor și reprimirea la lucru a celor concediați, abrogarea măsurilor de fascizare a țării, încetarea pregătirii războiului antisovietic. Conferința de partid a muncitorilor ceferiști, petroliști și mineri, ca și alte acțiuni asemănătoare organizate de partid în această perioadă, a avut totodată și menirea de a desemna delegați pentru Congresul al V-lea al partidului.

Strîngerea legăturilor partidului cu masele, munca intensă desfășurată în această perioadă pentru întărirea activității organizațiilor revoluționare de masă (Sindicatul unitare, Blocul muncitoresc-țărănesc, U.T.C., Ajutorul Roșu, Ajutorul Muncitoresc Român etc.), a căror activitate se resimțise de pe urma luptelor fracționiste, au contribuit la creșterea prestigiului partidului și a influenței sale în mase. Această creștere s-a oglindit mai ales în rezultatele obținute în alegerile din vara anului 1931 de către Blocul muncitoresc-țărănesc.

Alegerile din vara anului 1931, care au scos la iveală înăsprirea contradicțiilor dintre diferitele grupuri ale burgheziei și moșierimii din țara noastră și au adus listei guvernamentale Iorga-Argetoianu mai puțin de jumătate din voturi, au însemnat totodată un succes important pentru mișcarea revoluționară condusă de partidul comunist. În ciuda terorii sălbatice, a anulării voturilor, a furtului de urne, Blocul muncitoresc-țărănesc — organizație legală întemeiată și condusă de P.C.R. pentru apărarea intereselor oamenilor muncii de la orașe și sate — a obținut un număr dublu de voturi în comparație cu anul 1928.

B.M.Ț. a izbutit să-și depună listele de candidați în 31 de circumscripții electorale (din totalul de peste 70). În aceste circumscripții, cu toate opreliștile, șantajul și măsurile teroriste, Blocul muncitoresc-țărănesc a obținut 73.711 voturi. În realitate numărul de voturi era mult mai mare. Dacă ținem seama de faptul că din cele 83.000 de voturi anulate majoritatea erau voturi date B.M.Ț-ului, că mulți dintre votanții cunoscuți ca partizani ai B.M.Ț. au fost împiedicați să voteze, că multe din listele Blocului au fost anulate, ne putem da seama că numărul real de voturi era mult mai mare. Acest rezultat dovedea o creștere considerabilă a conștiinței politice a maselor de muncitori și țărani, în ciuda tuturor greutăților, a influenței în masă a partidului comunist. Pe listele B.M.Ț. au fost aleși cinci deputați. De teamă însă că prin deputații aleși partidul comunist ar fi putut să folosească parlamentul ca o tribună de demascare a putreziciunii regimului capitalist, cercurile reacționare burghezo-moșierești, încălcând propria constituție au invalidat mandatele celor cinci deputați ai muncitorimii.

Lupta partidului pentru lărgirea continuă a acestei influențe, pentru organizarea și mobilizarea maselor era îngreuiată de absența unui ziar central de partid. În acțiunea de clarificare ideologică și tactică necesară elaborării unei linii clare pentru organizarea maselor, organul central de presă avea un rol deosebit de însemnat. „Fără un organ central — se arăta în articolul de fond al primului număr (din 15 august 1931) al ziarului «Scînteia» — care să îndrumeze și să conducă această luptă, partidul nu este în stare să-și îndeplinească sarcinile sale. Gazeta partidului este cu atât mai necesară, cu cât membrii partidului și toți muncitorii revoluționari au nevoie să cunoască linia partidului în toate chestiunile care se pun la ordinea zilei.

Lipsa unei gazete centrale cât și a publicațiilor de partid regulate impun și mai mult apariția «Scînteii», pentru ca tovarășii să-și poată desăvîrși cunoștințele în toate chestiunile teoretice și practice ale mișcării revoluționare“.

În ciuda tuturor greutăților impuse de asprele condiții ale ilegalității, de la primele sale numere „Scînteia“ a început să

îndeplinească misiunea de răspundere a ziarului comunist, aceea de a fi un adevărat propagandist, agitator și organizator colectiv. De la primele numere „Scînteia“ se ocupă de cele mai arzătoare probleme ale mișcării revoluționare din țara noastră. Ea a înfățișat situația muncitorimii din fabrici, a șomerilor, situația țăranimii și sarcinile partidului în munca la sate, sarcinile Blocului muncitoresc-țărănesc, lupta pentru apărarea tovarășilor din închisori. „Scînteia“ a avut un rol deosebit de important în ridicarea maselor muncitoare de la orașe și sate împotriva politicii de aruncare a greutăților crizei pe spinarea celor ce muncesc și de pregătire a războiului împotriva Uniunii Sovietice.

Apărut în condițiile grele ale ilegalității, ziarul „Scînteia“ a dus în masele largi cuvîntul partidului, a lămurit linia sa politică, a mobilizat masele la lupta împotriva exploatării capitaliste și a războiului imperialist, pentru revendicări imediate, economice și politice, pentru apărarea U.R.S.S., pentru democrație, pace și socialism.

3. Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România

Creșterea continuă a luptelor maselor muncitoare punea în fața partidului sarcina cuprinderii într-un singur șuvoi revoluționar a luptei muncitorilor, maselor țărănești, a minorităților asuprite, a micii burghezii din orașe, pentru a ieși din criză pe cale revoluționară, împiedicînd aruncarea greutăților crizei pe spinarea maselor populare și atragerea țării noastre în războiul antisovietic, care se pregătea.

În aceste condiții de creștere a valului revoluționar, la sfîrșitul anului 1931 are loc Congresul al V-lea al P.C.R.

Analizînd situația internațională și situația economică și politică a Romîniei, congresul a clarificat și a precizat caracterul sarcinilor revoluției în țara noastră și a stabilit linia strategică și tactică a Partidului Comunist din România în vederea desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerii rapide la revoluția proletară, socialistă.

Congresul a acordat o mare atenție problemelor vieții interne de partid, a luat măsuri pentru lichidarea rămășițelor fracționismului, a contribuit la întărirea organizatorică a partidului pe temelia trainică a principiilor leniniste, a indicat măsuri hotărâtoare pentru lichidarea rămânerii în urmă a muncii de partid față de creșterea avântului revoluționar al maselor, pentru îmbunătățirea conducerii de către P.C.R. a luptelor zilnice ale maselor muncitoare. Congresul a lichidat confuziile ideologice care-și făcuseră loc în partid, care dezarmau partidul și-l împiedicau să-și îndeplinească rolul său de organizator și conducător al mișcării revoluționare. Pe ordinea de zi a congresului au figurat următoarele probleme: 1) Situația economică și politică a României și sarcinile partidului comunist; 2) Problemele construcției de partid; 3) Luptele economice, sarcinile și tactica partidului, mișcarea sindicală; 4) Criza agrară și activitatea partidului la țară; 5) Problema națională și sarcinile partidului în mișcarea național-revoluționară.

Precizând sarcinile și caracterul revoluției din țara noastră, congresul a zdrobit „teoria neoiobăgiei“ a lui Gherea, teorie de esență menșevică moștenită de la social-democrație.

Apărătorii teoriei lui Gherea exagerau rolul și importanța rămășițelor feudale la sate, subapreciau dezvoltarea capitalistă a țării, ajungând la concluzia oportunistă după care România ar fi stat în fața revoluției burgheze, al cărei hegemon trebuia să fie burghezia. După părerea acestora, proletariatul și țărănimia trebuiau doar să urmeze burghezia. Această tactică nu era altceva decât varianta românească a tacticii menșevice, caracterizată la timpul său de V. I. Lenin drept tactica de transformare a proletariatului într-o jalnică anexă a burgheziei.

Congresul a combătut și a respins de asemenea teza sectaristă „de stînga“, care pornea de la subaprecierea rămășițelor feudale la sate, al căror izvor era marea proprietate moșierească. Adepții acestei teorii nu vedeau contradicțiile ascuțite dintre țărănimia exploatată și moșieri. Ei supraapreciau dezvoltarea capitalismului în general și îndeosebi în agricultură. Teoria lor că țara noastră se afla atunci nemijlocit în fața revoluției proletare avea un caracter nemarxist, care putea duce la izolarea

proletariatului de principalul său aliat — masele de bază ale țărănimii.

Pe baza unei analize adînci a dezvoltării economice și politice a țării, congresul a arătat că țara noastră se situa printre țările înapoiate din punct de vedere capitalist, cu un nivel scăzut al industriei, cu o economie care păstra însemnate rămășițe semif feudale. Caracterul specific al structurii social-economice a României era legat de faptul că ea pășise cu întârziere pe calea dezvoltării industriale, într-o perioadă în care capitalismul intrase în ultima sa fază, imperialistă, fază de putreziciune, cînd lichidarea rămășițelor feudale devenise imposibilă pentru burghezie fără amenințarea proprietății private în general. Rolul progresist al burgheziei din România a încetat înainte ca ea să fi ajuns la maturitate. Ea nu mai era în stare să ducă revoluția burgheză pînă la capăt. Acest fapt a determinat împlerirea în România burghezo-moșierească a celor mai dezvoltate forme ale proprietății și exploatării capitaliste (trusturi, carteluri) cu resturi feudale și semif feudale (menținerea proprietății moșierești, a dijmei, monarhiei etc.).

Ținînd seama de contradicțiile de clasă, și în primul rînd de contradicția dintre proletariat și burghezie, „focarul tuturor contradicțiilor din țară“, de contradicțiile dintre țărani și moșieri, dintre clasele exploatatoare dominante și minoritățile naționale asuprite, Congresul al V-lea al P.C.R. a arătat că România este unul dintre inelele slabe ale lanțului statelor capitaliste, unde există condiții pentru izbucnirea și victoria revoluției.

Pe baza analizei situației economice și politice a țării, a contradicțiilor sociale, congresul a precizat că România se afla în fața desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, că împrejurările obiective favorizau trecerea rapidă de la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă. Congresul a precizat că desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice constă în a doborî cu forța puterea de stat burghezo-moșierească și a instaura dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii¹.

¹ Vezi „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933“, vol. III, E.S.P.L.P. 1955, pag. 275—276.

Congresul a acordat o deosebită atenție analizei problemelor de strategie și tactică ale partidului.

Strategia partidului marxist-leninist determină calea și direcția luptei proletariatului într-o etapă istorică dată, acestea fiindu-i subordonată o tactică corespunzătoare, formele concrete de luptă și organizare în anumite condiții istorice.

Baza strategiei revoluționare o constituie ideea hegemoniei proletariatului, alianța clasei muncitoare cu țărănimea, principiul internaționalismului proletar. Planul strategic leninist prevede în esență în ceea ce privește problema revoluției burghezo-democratice trecerea imediată de la revoluția burghezo-democratică la revoluția socialistă, ambele etape constituind un proces unic neîntrerupt.

Analizând dispoziția forțelor de clasă din țara noastră, congresul a arătat că hegemonul acestei revoluții nu putea fi decât proletariatul. Arătând că în procesul specific al dezvoltării capitaliste a țării noastre, burghezia a căzut la înțelegere cu moșierimea pe baza menținerii marii proprietăți moșierești, a monarhiei etc., congresul a subliniat că proletariatul era singura clasă care-și putea lua asupra sa sarcina organizării și conducerii luptei pentru desăvârșirea revoluției burghezo-democratice. Proletariatul era clasa cea mai înaintată și consecvent revoluționară și avea partidul său politic de sine stătător — partidul comunist.

Sarcina strategică cea mai importantă a partidului în lupta lui pentru un guvern muncitoresc-țărănesc era crearea alianței de luptă a muncitorilor cu masele țărănești și masele muncitoare ale naționalităților asuprite, sub hegemonia proletariatului și conducerea partidului comunist¹. În această luptă lovitura principală trebuia îndreptată împotriva partidului național-țărănesc, a social-democrației de dreapta și a diferitelor curente demagogice pseudoradicale ale acestora care prin mijloace demagogice reușiseră să-și întindă influența asupra unei părți a muncitorimii și țărănimii înapoiate din punct de vedere politic.

Stabilind planul strategic, Congresul al V-lea al P.C.R. a aplicat în mod creator în condițiile României lozinca leninistă cu privire la alianța proletariatului cu țărănimea în revoluția

¹ Op. cit., pag. 282.

burghezo-democratică. Analiza contradicțiilor sociale și poziției forțelor de clasă din țară a arătat că în România de după primul război mondial contradicțiile dintre chiaburime și țărănimea muncitoare s-au ascuțit continuu, că țărănimea înstărită, stimulată și sprijinită de regimul burghezo-moșieresc, reprezenta baza politică a acestuia la sate. Toate acestea au determinat congresul să stabilească drept lozincă strategică pentru etapa desăvârșirii revoluției burghezo-democratice alianța cu masele de bază ale țărănimii și lupta împotriva burgheziei sătești (chiaburimea) pentru conducerea acestor mase ale țărănimii.

Precizând care sînt perspectivele dezvoltării revoluției din țara noastră, Congresul al V-lea al P.C.R. a arătat că lichidarea tuturor rămășițelor feudale se va realiza nu cu scopul de a curăți terenul pentru dezvoltarea capitalismului, ci cu scopul de a asigura cele mai largi posibilități pentru dezvoltarea forțelor revoluționare în vederea trecerii spre revoluția proletară, socialistă, în interesul luptei pentru eliberarea definitivă a tuturor celor ce muncesc de orice exploatare, de orice asuprire de clasă și națională, de capitalism¹.

Congresul a subliniat că există posibilitatea trecerii rapide de la desăvârșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă. Imprejurările obiective social-economice din țară, particularitățile forțelor motrice ale revoluției și situația internațională, care se caracteriza prin creșterea mișcării muncitorești internaționale și prin victoriile construcției socialiste în U.R.S.S., creau condițiile necesare acestei treceri. Dar transformarea acestei posibilități în realitate depindea, după cum arătase V. I. Lenin, în primul rînd de proletariat, de conștiința sa politică și de gradul său de organizare, de legăturile sale cu masele țărănimii muncitoare, de existența, dezvoltarea și întărirea partidului revoluționar al proletariatului. Congresul al V-lea a arătat că proletariatul român, condus de partidul său comunist, unind în jurul său masele largi ale poporului român și ale minorităților naționale, putea să ducă cu succes lupta pentru desăvârșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

¹ Op. cit., pag. 276.

Congresul al V-lea al P.C.R. a arătat că drumul spre luptele hotărâtoare pentru guvernul muncitoresc-țărănesc trebuie să înceapă cu organizarea și conducerea luptei zilnice a maselor muncitoare. Arătând că Partidului Comunist din România îi revine sarcina istorică de a organiza și conduce lupta maselor muncitoare împotriva regimului burghezo-moșieresc, congresul a subliniat că partidul trebuie să desfășoare o largă muncă politică pentru a demonstra tuturor celor ce muncesc, pe baza propriei lor experiențe, necesitatea traducerii în viață a lozincilor principale ale partidului :

— pentru doborârea monarhiei, a dictaturii oligarhiei financiare și boierești, contra terorii fasciste, pentru guvernul revoluționar muncitoresc-țărănesc ;

— pentru confiscarea tuturor pământurilor regale, moșierești și mănăstirești și a întregului inventar al acestora, fără răscumpărare, pentru împrăștierea gratuită cu ele a celor fără pământ sau cu pământ puțin ;

— contra războiului imperialist, pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice etc.

În rezoluțiile congresului se precizează că punctul de plecare al întregii activități a partidului era lupta pentru făurirea unității proletariatului, pentru cucerirea majorității clasei muncitoare, iar instrumentul principal pentru atingerea acestui scop era „tactica frontului unic de jos pe baza cerințelor zilnice ale maselor proletare”¹. Făurirea unității revoluționare a clasei muncitoare era posibilă numai cu condiția demascării și combaterii politicii antiproletare și scizioniste a liderilor reformiști.

În frontul unic trebuiau atrași toți muncitorii, atât cei organizați cât și cei neorganizați. Trebuiau atrași și cei încadrați în sindicatele reformiste sau cei care se aflau sub influența acestora, pentru ca, pe baza faptelor concrete în procesul luptei comune, să fie convinși de importanța unității mișcării muncitorești, de rolul și caracterul profund dăunător al politicii reformiste și de justetea politicii marxist-leniniste a P.C.R. Congresul a arătat că trebuiau folosite toate împrejurările favorabile pentru a crea organe ale luptei de masă pe bază de front unic în fabrici, insti-

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933”, vol. III, E.S.P.L.P. 1955, pag. 280.

tuții, pe moșii, în timpul grevelor, în desfășurarea campaniilor politice etc. El a subliniat importanța comitetelor de acțiune, a comitetelor de fabrică, cu organe permanente ale frontului unic de jos, a comitetelor de grevă, a comitetelor șomerilor, a celor antifasciste, a gărzilor de apărare și a pichetelor de grevă, alese de masă în cadrul adunărilor generale și consfătuirilor, bazate pe frontul unic.

Congresul a subliniat că întărirea rolului conducător al partidului comunist în luptele clasei muncitoare depinde în bună măsură de priceperea cu care partidul va ști să formuleze din timp lozinci juste care să cuprindă revendicările de zi cu zi ale maselelor celor mai largi : lupta împotriva concedierilor, împotriva scăderii salariilor și a întârzierii plății lor, împotriva prelungirii zilei de muncă, pentru salariu egal la muncă egală etc.

De asemenea congresul a arătat că partidul, organizând clasa muncitoare, trebuie să știe să îmbine revendicările zilnice de ordin economic cu sarcinile luptei politice, pentru a zădărnici astfel încercările capitaliștilor de a arunca greutățile crizei pe spatele celor ce muncesc.

Realizarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și întărirea rolului de hegemon al proletariatului în această alianță — a arătat Congresul al V-lea al P.C.R. — depindeau de asemenea de priceperea cu care partidul va ști să creeze și să întărească organizațiile sale la sate, să organizeze și să conducă luptele de zi cu zi ale maselor țărănești și în special ale proletariatului agricol. Pornind de la nevoile imediate ale țărâniei muncitoare, chemând masele țărănești să nu plătească datoriile față de moșieri și față de statul burghezo-moșieresc, la lupta împotriva prestațiilor, împotriva taxelor de barieră etc., lansând lozincă „nici un ban impozit guvernului foametei, șomajului, terorii și războiului”, partidul trebuie să îndrumeze mișcarea țărănească pe drumul luptei pentru pământ și pentru un guvern muncitoresc-țărănesc.

Congresul a pus un accent deosebit pe necesitatea întăririi organizatorice a partidului. El a analizat situația organizatorică a partidului și a stabilit sarcinile pentru ridicarea nivelului de organizare a P.C.R. la înălțimea rolului său de conducător al luptei revoluționare a celor ce muncesc.

Congresul a apreciat ca pozitive progresele înregistrate în domeniul consolidării organizatorice a partidului, în domeniul întăririi rîndurilor sale. La sfîrșitul anului 1931 existau organizații de partid în cele mai de seamă centre economice și politice ale țării. Însă aceste progrese nu corespundeau încă pe deplin posibilităților obiective de dezvoltare a partidului și sarcinilor care stăteau în fața sa¹. În problemele construcției de partid mai erau însemnate lipsuri și slăbiciuni ca: compoziția proletară nesatisfăcătoare a partidului, reorganizarea incompletă a partidului pe baza celulelor de fabrică și uzină, nerealizarea cotiturii necesare activității partidului la țară. De asemenea mai existau lipsuri în conducerea organizațiilor de masă și mai ales în direcția atragerii de noi membri în partid din rîndul celor mai active și cinstite elemente din cadrul acestor organizații.

Congresul a stabilit și măsurile necesare pentru lichidarea lipsurilor arătate. El a scos în evidență în primul rînd necesitatea îmbunătățirii compoziției sociale a partidului prin asigurarea predominării în partid a elementului proletar, care era în măsură să asigure partidului unitatea ideologică, disciplină de fier, stabilitate și fermitate politică.

Congresul a arătat că este necesar să fie intensificată munca de organizare a partidului pe baza celulelor de fabrică și uzină. Numai astfel se putea ajunge ca fiecare fabrică și uzină să devină un punct de sprijin al partidului. În același scop s-a pus și problema desfășurării unei munci perseverente și sistematice pentru pătrunderea în întreprinderile din principalele centre industriale ca: Valea Jiului, Valea Prahovei, Reșița, Valea Trotușului, Valea Mureșului și mai ales în industria de război și printre ceferiști.

Congresul a arătat de asemenea necesitatea stabilirii de legături cu argații, pentru atragerea în partid a celor mai bune elemente din rîndurile acestora.

Constatînd că munca celulelor era încă slabă, congresul a trasat sarcina reorganizării activității lor, astfel încît celulele să devină organizații care, sesizînd la timp nevoile maselor și punîndu-le în centrul activității lor, să fie capabile să organi-

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933”, vol. III, E.S.P.L.P. 1955, pag. 307.

zeze și să conducă lupta maselor. Pe lîngă întărirea vechilor organizații de partid și reorganizarea muncii lor era necesar să se treacă la crearea de noi organizații de partid.

Subliniind necesitatea întăririi continue a conducerii centraliste a partidului, Congresul al V-lea a arătat că paralel trebuie acționat pentru întărirea comitetelor regionale, care la nevoie, în cazul pierderii legăturii cu centrul, să poată lua în mod independent hotăriri.

În organele de conducere ale partidului trebuiau promovate cele mai bune elemente proletare din partid. Numai astfel se putea asigura nucleul de conducători devotați și capabili să conducă lupta partidului, să asigure intransigența ideologică față de influențele mic-burgheze asupra unor membri de partid, să lichideze atitudinea putredă, liberală față de ele, față de abaterile de la marxism-leninism.

În lupta pentru întărirea partidului o mare influență au avut hotăririle congresului în problemele ideologice. Lichidarea teoriilor oportuniste de dreapta și „de stînga” și stabilirea obiectivului strategic și a forțelor motrice ale revoluției dădeau o perspectivă clară întregii activități a partidului. Pe baza lor trebuia desfășurată o puternică acțiune pentru ridicarea nivelului ideologic al membrilor de partid. Numai astfel partidul devenea capabil să-și păstreze independența ideologică și politică față de partidele burgheze, să-și asigure legătura cu masele largi, să fie capabil să ridice aceste mase la nivelul lui, să nu se lase influențat de concepțiile neproletare.

Congresul a însărcinat Comitetul Central să desfășoare „...o luptă hotărîtă contra abaterii de dreapta, care este pericolul principal în partid, și contra sectarismului «de stînga», apărînd în această luptă intransigența ideologică leninistă față de toate influențele mic-burgheze asupra partidului și proletariatului, smulgînd din rădăcină, fără cruțare, orice manifestare de împăciuitorism și de liberalism putred față de devierile de la linia I. C. și a partidului, precum și față de manifestările fracționismului”¹.

Pentru a putea conduce masele largi ale clasei muncitoare și

¹ Op. cit., pag. 303.

ale țărânimii muncitoare, partidul trebuia să-și îmbunătățească activitatea în cadrul sindicatelor, în rîndurile țărânimii, ale minorităților naționale, ale tineretului și femeilor.

Congresul s-a ocupat pe larg de activitatea sindicatelor și a altor organizații de masă.

În lupta condusă de partid împotriva politicii antipopulare și antinaționale a burgheziei și moșierimii, sindicatele au avut un rol deosebit de important.

Făcînd o amplă analiză a activității partidului pe tărîm sindical, congresul a supus unei critici severe manifestările oportuniste de dreapta și de stînga în sindicate și a precizat în mod clar sarcinile și tactica partidului în mișcarea sindicală, accentuînd în mod deosebit asupra îmbunătățirii activității de pregătire și organizare a luptelor muncitorești, aplicării cu consecvență și pricepere a tacticii de front unic și găsirii de noi și variate forme de organizare. El a pus ca sarcină comuniștilor care lucrau în Sindicatele unitare să cîștige prin lupta organizată a maselor, desfășurată pe baza revendicărilor celor mai arzătoare ale clasei muncitoare, dreptul la existența legală a sindicatelor. Congresul a subliniat totodată că aceasta nu trebuie să însemne supunerea față de legile burgheze, ci folosirea pe plan larg a tuturor posibilităților legale existente. De asemenea trebuia întărită opoziția roșie din sindicatele reformiste. Membrii de partid, membrii Sindicatelor unitare trebuiau să-și intensifice activitatea în sindicatele reformiste, pentru a le transforma în organizații de luptă revoluționară ale clasei muncitoare. Congresul a arătat că pentru asigurarea introducerii liniei partidului în mișcarea sindicală, trebuie create în sindicatele revoluționare fracțiuni comuniste, puternice, capabile de acțiune, din care să facă parte toți comuniștii membri ai sindicatelor respective. Pentru același scop trebuiau create și în sindicatele reformiste fracțiuni comuniste, în jurul cărora să se organizeze largi grupe ale opoziției roșii. Întreaga activitate trebuia desfășurată în interesul unirii forțelor muncitorești, împotriva tuturor celor ce împingeau la dezbinare.

Partidul trebuia să combată atît atitudinea stîngistă a acelor cadre de partid care subapreciau posibilitatea existenței legale a sindicatelor și cereau să se creeze numai sindicate ilegale. cît

și atitudinea oportuniștilor care, sub pretextul menținerii existenței legale a sindicatelor, abandonau lupta de clasă, se ploconeau în fața legilor reacționare, canalizau activitatea sindicatelor pe un făgaș reformist.

O mare atenție a acordat Congresul al V-lea problemei naționale.

„Călăuzit de principiul marxist că «un popor nu poate fi liber dacă asupra alte popoare», Congresul al V-lea a fixat ca o sarcină de bază a partidului lupta împotriva asupririi naționale, pentru egalitatea completă în drepturi a naționalităților conlocuitoare, din punct de vedere economic, politic și cultural”¹.

În rezoluția sa asupra acestei probleme, congresul a arătat că în lupta pentru rezolvarea problemei naționale, P.C.R. pornește de la ideea leninistă care consideră problema națională ca o parte integrantă a problemei generale a revoluției conduse de proletariat. Punînd la baza politicii sale principiile leniniste privind egalitatea în drepturi a națiunilor, dreptul națiunilor la autodeterminare pînă la despărțirea de stat și internaționalismul proletar, partidul trebuia să lupte hotărît împotriva politicii de asuprire națională, pentru apărarea intereselor oamenilor muncii din rîndurile minorităților naționale, asigurarea egalității lor în drepturi cu poporul român.

Luptînd consecvent împotriva oricăror manifestări naționaliste, atît împotriva naționalismului șovin românesc cît și împotriva manifestărilor naționaliste din rîndurile minorităților naționale, P.C.R. trebuia să desfășoare o largă activitate politică și organizatorică de luminare și de atragere a maselor muncitoare ale minorităților naționale alături de poporul român la lupta pentru doborîrea dictaturii burghezo-moșierești din România, pentru guvernul muncitoresc-țărănesc.

Congresul arată că partidul trebuie să pornească o luptă hotărîtă pentru organizarea și conducerea maselor muncitoare împotriva oricăror manifestări de asuprire națională. Masele muncitoare ale naționalităților conlocuitoare trebuiau să desfășoare lupta împotriva asupririi naționale pe baza unor revendicări formulate de congres, ca : dreptul de a avea școli de diferite

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 15.

grade în limba națională; dreptul de a folosi limba maternă în instituții de stat, în cele juridice și comunale; libertate deplină instituțiilor culturale ale minorităților naționale; încetarea expedițiilor de pedepsire și desființarea stării de asediu; dreptul la existență legală a organizațiilor național-revoluționare; încetarea concedierii muncitorilor și slujbașilor de alte naționalități de la căile ferate, din uzinele de război etc.; predarea fără plată a întregului pământ, cu vitele și inventarul respectiv, a tuturor pășunilor și pădurilor aparținând regelui, moșierilor și mănăstirilor, în mâinile muncitorilor agricoli, țăranimii sărace și mijlocașe ale populației băștinașe din regiunea respectivă, fără deosebire de naționalitate.

Un loc important în lucrările Congresului al V-lea l-a ocupat problema muncii partidului în rîndurile tineretului, asupra căruia urmările dezastruoase ale crizei s-au răsfrînt deosebit de dureros. Munca în rîndurile tineretului fusese îngreuiată de atragerea U.T.C.-ului în lupta fracționistă din 1929—1930.

Demascînd politica de fascizare a tineretului dusă de burghezie și moșierime, congresul a pus un mare accent pe sarcina partidului de a ajuta din punct de vedere ideologic și organizatoric U.T.C.-ul. Partidul trebuia să asigure educarea comunistă a cadrelor U.T.C., să le înarmeze cu experiența partidului, să ajute tineretul, pentru a putea activa în condițiile ilegalității, să învețe a îmbina activitatea ilegală cu cea legală. În activitatea organizațiilor de partid și în presa de partid, problemele legate de munca tineretului comunist trebuiau să ocupe un loc important.

Congresul a arătat de asemenea că U.T.C.-ul trebuie, pe baza liniei generale de luptă a partidului, să pună în centrul întregii sale activități organizarea luptelor economice ale masei largi de tineret din fabrici, de pe ogoare, din școli, universități și armată, pentru cerințele lor zilnice.

Pentru realizarea acestei sarcini, U.T.C.-ul trebuia să-și concentreze atenția asupra tinerilor din ramurile hotărîtoare ale economiei naționale, din întreprinderile mari industriale. În același timp, U.T.C.-ul trebuia să-și intensifice munca de organizare a rîndurilor tineretului sătesc, formulînd revendicări și lozinci specifice lui.

Congresul a accentuat în mod deosebit asupra necesității înlăturării cu hotărîre a tuturor manifestărilor stîngiste și avangardiste care creau primejdia izolării U.T.C.-ului, de masele largi de tineret și împiedicau transformarea sa într-o largă organizație revoluționară de masă a tineretului.

Stabilind sarcina apărării revoluționare a U.R.S.S. împotriva pregătirilor criminale de război ale imperialiștilor, Congresul al V-lea a arătat că un război împotriva Uniunii Sovietice va fi totodată un război îndreptat împotriva maselor muncitoare din România. Partidul trebuia să mobilizeze masele cele mai largi la lupta contra acestui pericol, explicîndu-le că, apărînd Uniunea Sovietică, se apără totodată pe ele însele, apără interesele lor vitale, naționale, istorice.

Congresul al V-lea a marcat un moment de însemnătate istorică în viața P.C.R. El a ajutat partidul comunist să ia în mîinile sale organizarea și conducerea marilor lupte revoluționare din acea perioadă. Însemnătatea istorică a Congresului al V-lea constă în faptul că a răspuns la problemele fundamentale ale mișcării muncitorești din România. El a aplicat în mod creator în condițiile țării noastre principiile ideologice, organizatorice, strategice și tactice ale învățaturii marxist-leniniste, experiența P.C.U.S. și a mișcării comuniste internaționale. Congresul al V-lea al P.C.R. a marcat astfel un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a mișcării muncitorești din țara noastră.

4. Creșterea luptelor muncitorești în 1932.

Luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933

Aplicînd în practică hotărîrile Congresului al V-lea, P.C.R. a reușit în scurt timp să obțină importante succese în organizarea și conducerea luptelor masei populare. Partidul a organizat și a condus marea demonstrație din februarie 1932 a muncitorilor ceferiști din București, în cursul căreia a avut loc o ciocnire cu poliția, greve ale metalurgiștilor de la uzinele „Malaxa“, ale muncitorilor din Reșița și Timișoara, greva docherilor din por-

tul Galați, greva muncitorilor din Arad și altele la Oradea, Iași etc.

Succesele obținute de partid în organizarea și conducerea luptei maselor s-au oglindit și în largă desfășurare a luptei șomerilor, care a cuprins numeroase centre, printre care: București, Brașov, Constanța, Satu-Mare etc. Pe alocuri șomerii au reușit să impună așa cum s-a întâmplat la Iași, Oradea etc., satisfacerea unora dintre revendicările lor. În unele orașe, și îndeosebi în București, mișcarea șomerilor a fost susținută de restul muncitorilor și în unele localități și de către țărani (Oradea).

Continua înrăutățire a situației țărănimii, influența luptelor clasei muncitoare au dus la creșterea combativității maselor țărănești. Refuzul țăranilor de a plăti datoriile a luat forme tot mai ascuțite.

În același timp creștea și mișcarea revendicativă a intelectualității și a micii burghezii orășenești: învățătorii, pensionarii, invalizii fac demonstrații de stradă. În 1932 au loc numeroase adunări studențești împotriva taxelor mari, pentru înființarea de cantine și cămine.

Anul 1932 marchează și o creștere a mișcării antirăzboinice, care cuprinde mase din ce în ce mai largi. Din inițiativa partidului comunist a luat naștere Comitetul antirăzboinic din România, care edita „Buletinul de acțiune împotriva războiului”. Prin numeroase azeziuni, mase din ce în ce mai largi de oameni din țara noastră se alătură acestui comitet. Au loc numeroase adunări contra războiului.

Lupta maselor pentru revendicările lor economice se împletea din ce în ce mai strâns cu manifestările antirăzboinice. Astfel, adunările ceferiștilor din București și Iași la începutul lunii februarie 1932 și o serie de alte acțiuni ale muncitorilor din Oradea și Tîrgu-Mureș, adunările din luna aprilie ale muncitorilor din Arad, adunările ceferiștilor din Iași, Galați, Pașcani au avut și un pronunțat caracter antirăzboinic și antifascist.

Acțiunile de la începutul anului 1932 arătau că Partidul Comunist din România reușise în scurtă vreme să obțină rezultate însemnate în conducerea și organizarea luptei maselor

muncitoare. Mutarea centrului de greutate al muncii de partid în întreprinderi, crearea celulelor de partid în marile uzine și fabrici din sectoarele principale ale economiei naționale, ca: C.F.R., marile rafinării și schele petrolifere, industria metalurgică și minieră, n-au întârziat să-și dea roadele. Într-un timp relativ scurt au fost refăcute multe organizații de partid regionale, județene și din întreprinderi, ca de pildă: C.F.R., cele de pe Valea Prahovei, Valea Trotușului etc. Întreaga viață de partid s-a înviorat. Pe lângă comitetele județene și orășenești de partid s-au creat resorturi de agitație și propagandă, precum și resorturi pentru munca sindicală și de tineret, s-au organizat noi grupe de partid și U.T.C. S-au tipărit broșuri și s-au tradus noi lucrări ale clasicilor. Au fost primiți în rândurile partidului și promovați în organele de conducere de partid muncitori din marile întreprinderi, ceea ce a contribuit la creșterea combativității organizațiilor de partid și sindicale.

Mergînd pe linia întăririi legăturilor sale cu masele, P.C.R. a luat măsuri pentru crearea în jurul său a unei puternice rețele de organizații de masă, care să-l lege de păturile largi muncitoare. Sprijinindu-se pe sindicatele existente, partidul comunist a trecut la organizarea comitetelor de acțiune compuse din delegați pe secții și ateliere aleși de muncitori. Comitetele de acțiune erau organe ale frontului unic menite să organizeze și să conducă nemijlocit acțiunile muncitorești. Treptat, aceste comitete (la C.F.R.) erau legate între ele pe scară locală, regională și centrală pe ramură. Comitetele de acțiune aveau un caracter larg de masă. Ele erau formate din muncitori, indiferent de părerea lor politică, care erau hotărîți să lupte pentru apărarea drepturilor muncitorești. Strîns legate de masa muncitorilor, cunoscînd bine situația din întreprindere, ele puteau, sub conducerea partidului, să ia imediat măsurile corespunzătoare pentru desfășurarea în condiții cît mai bune a acțiunilor muncitorești.

Activitatea comitetelor de acțiune se împletea și se completa reciproc cu activitatea sindicatelor.

La începutul existenței lor, cînd comitetele de acțiune erau încă slabe și nu erau recunoscute de către patroni și autorități sub motiv că nu erau persoane juridice, ele își țineau ședințele în localurile sindicatelor și duceau tratative cu autoritățile sau

cu patronii sub egida sindicatelor. Cu cît aceste noi forme de organizare se întăreau și căpătau autoritate și încrederea maselor, fiind recunoscute de fapt chiar de autorități, cu atît numărul membrilor sindicatelor creștea.

Partidul a acordat o atenție deosebită activității sale în rîndurile ceferiștilor și petroliștilor, detașamente înaintate ale clasei muncitoare din sectoarele-cheie ale economiei naționale, care pășeau în fruntea mișcării populare împotriva jafurilor burgheziei romîne și ale monopolurilor străine. Partidul a demascat poziția reformistă a social-democraților de dreapta — de îndepărtare de la luptă, de cerșire a unor fărimituri de drepturi prin memorii și tîrguieli cu patronii —, militînd pentru închegarea și întărirea frontului unic de jos al clasei muncitoare și pentru organizarea de acțiuni revoluționare prin greve și manifestații de stradă.

De o mare importanță pentru pregătirea luptelor din februarie 1933 a fost conferința pe țară a muncitorilor ceferiști ținută la București la 20 martie 1932, organizată pe baza hotărîrilor C.C. al partidului. Conferința a stabilit planul comun de luptă, a ales, pe baza Frontului unic muncitoresc de jos, Comitetul central de acțiune pe țară al muncitorilor ceferiști, care a îndeplinit, sub îndrumarea directă a C.C. al P.C.R., rolul de stat-major al luptelor ceferiste. Ca secretar al Comitetului central de acțiune, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a desfășurat o intensă activitate de pregătire și organizare a luptei ceferiștilor, luînd parte la conferințele ceferiștilor de la București, Cluj, Iași și Galați. O deosebită atenție a acordat tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej pregătirii luptelor muncitorești la București, activînd personal pentru întărirea muncii de partid și sindicale și combătînd manifestațiile unor elemente oportuniste. Aceasta avea o mare însemnătate pentru desfășurarea luptelor în întreaga țară, căci exemplul ceferiștilor din capitală avea să aibă — și a avut — o mare influență asupra maselor muncitorești.

La organizarea luptei ceferiștilor și petroliștilor au luat parte tovarășii Chivu Stoica, Ilie Pintilie, Gh. Vasilichi și alți activiști ai partidului comunist.

Demascînd politica dușmănoasă și antipopulară a guvernului burghezo-moșieresc și poziția trădătoare a social-democraților de dreapta, conferința din martie 1932 a lansat un apel către

ceferiști, chemîndu-i la luptă împotriva scăderii salariilor, concedierilor, pregătirilor de război. Programul de revendicări, elaborat de conferința din martie a muncitorilor ceferiști, inclus în apelul lansat de conferință, precum și măsurile organizatorice pentru a-l traduce în viață aveau ca scop realizarea unității de acțiune a întregii muncitorimi ceferiste. Începînd de la 1 aprilie 1932, Comitetul central de acțiune a editat o gazetă centrală „Lupta C.F.R.”.

O însemnătate deosebită în aplicarea hotărîrilor Congresului al V-lea și în desfășurarea ulterioară a luptelor muncitorești au avut plenaryle C.C. al P.C.R. din aprilie și octombrie 1932.

Plenara C.C. din aprilie 1932 a adoptat o rezoluție intitulată „Lupta ceferiștilor, învățămintele ei și sarcinile Partidului Comunist din România”, în care, pe baza unei temeinice analize a activității precedente, a stabilit care sînt sarcinile partidului în organizarea luptei muncitorilor ceferiști. Referindu-se la mișcarea ceferiștilor de la începutul anului 1932, plenara a arătat că această mișcare, care s-a caracterizat în general prin tendința spre o acțiune comună și organizată, n-a putut respinge atacul guvernului. Cu toate succesele sale, partidul n-a reușit să dea acestei mișcări un caracter suficient de organizat, n-a reușit, în timpul avîntului puternic al mișcării de mase și în fața politicii abile a conducătorilor reformiști de tîrăgănare a pregătirii acțiunii muncitorilor, să adopte metode și măsuri corespunzătoare nivelului luptei.

Trăgînd învățăminte din experiența acestor lupte, plenara din aprilie a dat indicații cu privire la alegerea deschisă, pe bază de front unic, a comitetelor de acțiune pe centre ceferiste, cu privire la legătura acestor comitete cu masele de muncitori printr-o rețea largă de delegați aleși, cu privire la convocarea de consfătuiri deschise în toate centrele ceferiste, precum și la convocarea de consfătuiri comune a cîtorva centre. Plenara a pus sarcina schimbării formelor generale înguste de agitație și organizare și a trecerii la forme largi, deschise de mobilizare a maselor, scoaterea mișcării la suprafață, la forme legale, printr-o justă îmbinare a posibilităților legale cu metodele muncii ilegale și printr-o justă aplicare a tacticii frontului unic de jos.

Plenara a arătat că partidul trebuie să treacă la pregătirea grevei generale a ceferiștilor și în același timp să combată cu hotărâre subaprecierea luptelor parțiale și tendința de a socoti greva generală ca singura formă de luptă acceptabilă pentru muncitorii ceferiști.

Aplicarea hotărârilor plenarei din aprilie a dat un nou impuls organizării luptei muncitorilor ceferiști. Organizațiile de partid din centrele ceferiste desfășurau o intensă activitate de organizare a muncitorilor. Comitetul central de acțiune, condus de P.C.R., și-a intensificat activitatea. În vara anului 1932, delegații Comitetului central de acțiune, în frunte cu tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, se deplasează la Galați, Iași, Dej și alte centre ceferiste din țară, ajutând la organizarea comitetelor de acțiune și la coordonarea activității lor, în vederea pregătirii luptelor ceferiștilor. Se trece, conform indicațiilor partidului, la forme deschise de acțiune. La 29 mai are loc la Galați conferința ceferiștilor din Moldova, la care participă delegați și din restul țării, iar la 16 iunie are loc o conferință asemănătoare la Cluj. Aceste conferințe regionale, care, spre deosebire de conferința din martie, s-au ținut legal, au marcat un pas înainte spre mobilizarea deschisă a maselor, spre întărirea unității de acțiune a proletariatului. Se aleg comitete de acțiune ale ceferiștilor la București, Iași, Galați, Roman, Dej și în alte locuri. În polida atitudinii scizioniste a liderilor reformiști, tendința spre unitate a muncitorilor se accentua. Sub conducerea comuniștilor, muncitorii trec la înlăturarea elementelor oportuniste social-democrate din conducerea sindicatelor ceferiste din București, Iași, Cluj, Galați, Dej, Pașcani, Simeria și la alegerea unor conduceri revoluționare ale sindicatelor. Drept răspuns, liderii scizioniști ai Uniunii ceferiste reformiste au trecut la excluderea din Uniune a sindicatelor ceferiste care au înlăturat din conducere elementele reformiste. Mergând pe linia unității de acțiune a muncitorilor, comuniștii organizează o campanie, sprijinită de majoritatea ceferiștilor organizați, pentru reprimirea sindicatelor ceferiste în Uniunea afiliată la Confederația Generală a Muncii, reformistă. Comitetele de acțiune conduse de P.C.R. asigurau unitatea de luptă a muncitorilor ceferiști.

În octombrie 1932 s-a întrunit din nou plenara Comitetului Central al P.C.R., care a acordat o mare atenție luptei crescînde a muncitorilor ceferiști. Plenara a arătat că partidul trebuie să se îndrepte hotărît spre dezvoltarea și întărirea legăturilor cu întreprinderile mari. Combătînd, ca și plenara din aprilie, tendința stîngistă de subapreciere a luptelor parțiale, plenara a apreciat că această subapreciere constituie „una dintre cele mai mari piedici pentru partid în lupta pentru cucerirea majorității clasei muncitoare și întărirea rolului de hegemon al proletariatului în mișcarea revoluționară”¹.

Plenara din octombrie a acordat o deosebită atenție metodei de luptă. Arătînd că existența unei armate colosale de șomeri (iar la C.F.R. întrebuintarea soldaților) frînează desfășurarea luptelor parțiale, ea a indicat aplicarea unei noi metode de luptă, bazată pe experiența proletariatului din alte țări, care consta în organizarea grevei cu ocuparea fabricii de către greviști și cu demonstrația concomitentă de solidaritate a familiilor muncitorilor, a șomerilor și a muncitorilor din alte întreprinderi².

Greva cu ocuparea fabricii de către muncitori era mai eficace, prezentînd numeroase avantaje în raport cu vechile forme de luptă grevistă. Prin aplicarea metodei grevei cu ocuparea fabricii, forța și combativitatea greviștilor deveneau mai mari. Muncitorii erau uniți, aveau permanent conducerea în mijlocul lor, luptau mai ușor împotriva spărgătorilor de grevă și puteau fi mai lesne ajutați de muncitorii din celelalte întreprinderi.

Aplicarea hotărârilor plenarei Comitetului Central a ridicat la un nivel mai înalt munca partidului. Partidul a reușit să organizeze și să mobilizeze muncitorimea ceferistă pe baza tacticii frontului unic de jos. Muncitorimea ceferistă a continuat să înlătore elementele oportuniste din fruntea sindicatelor, înlocuindu-le cu elemente revoluționare. Această acțiune de o deosebită importanță pentru desfășurarea ulterioară a luptelor

¹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.; „Rezoluțiile plenarei C.C. al P.C.R. din octombrie”, ed. P.C.R. 1932, pag. 19, A. XVI, inv. 475.

² Loc. cit., pag. 20.

muncitorilor ceferiști a arătat creșterea conștiinței politice și combativității muncitorimii ceferiste. „Mereu mai mult și în diferite părți ale țării — scria „Scînteia“ — țîșnesc izbucniri de nemulțumire și revoltă contra asupririi și înrobirii, contra exploatării și mizeriei, care pe alocuri ia forma de greve, revolte, întruniri și demonstrații și chiar ciocniri sîngeroase cu aparatul de stat de opresiune”¹. La Cluj, au declarat grevă muncitorii de la „Dermata” și muncitorii de la alte cinci întreprinderi mici din industria încălțămîntei. Atunci cînd autoritățile au arestat un număr de greviști, muncitorii au luptat cu polițiștii și cu jandarmii pentru eliberarea lor. În noiembrie-decembrie 1932 au fost declarate greve la fabricile „Adesgo” și „Set” din București, în porturile Brăila și Galați, în industria textilă din Iași, Timișoara și București, la minele din împrejurimile Clujului și din județul Dîmbovița etc. Aveau loc acțiuni de protest ale celorlalte pături sociale, ca marșul subofițerilor pensionari spre București și demonstrația văduvelor de război în fața Ministerului de Finanțe, în semn de protest pentru că nu li se mai plăteau pensiile lor mizere. Au loc acțiuni țărănești locale. La Sărățeni, țărani alungă jandarmii și percepătorii veniți să sechestreze lucrurile țăranilor săraci care nu-și puteau plăti impozitele². La Asău, în județul Bacău, țărani ocupă primăria și silesc pe primar să reducă taxele.

Începutul anului 1933 se caracterizează printr-o nouă și puternică creștere a luptelor revoluționare. Masele muncitoare se ridică cu energie împotriva noilor atacuri dezlănțuite de burghezie contra nivelului de trai al muncitorilor și țăranilor.

La 27 ianuarie 1933 muncitorii și muncitoarele fabricii „Saturn” din București, încunoștințați de hotărîrea patronilor de a le reduce salariul cu 40%, declară grevă, ocupă fabrica și se baricadează în interiorul ei. Șomerii și muncitorii din alte întreprinderi se adună în jurul fabricii „Saturn”, aducînd hrană greviștilor, manifestînd pentru satisfacerea revendicărilor lor. Poliția atacă greviștii cu gaze lacrimogene, arestează condu-

¹ „Scînteia” din 15 decembrie 1932.

² *Chivu Stoica*: „Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933”, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a revăzută, pag. 82.

cătorii grevei. Greva a fost înfrîntă din cauza lipsei de experiență în organizarea apărării unei greve cu ocuparea întreprinderii.

Guvernul național-țărănist a intensificat politica de aruncare a greutăților crizei pe spatele clasei muncitoare. În ianuarie 1933 guvernul a acceptat așa-zisul „plan de la Geneva”, încheind un acord prin intermediul Ligii Națiunilor cu bancherii străini care acordaseră împrumuturi statului român. Pentru ca guvernul român să plătească financiarilor francezi, englezi și americani dobînzile cîmătărești ale împrumuturilor, „planul de la Geneva” impunea înăsprirea poverii fiscale, care apăsa asupra maselor, impunea micșorarea salariilor muncitorilor și funcționarilor statului și concedierea unui mare număr dintre ei. Au fost concediați numeroși muncitori ceferiști și, în afară de aceasta, direcția C.F.R. a introdus concedierea forțată „prin rotație” pe termen de 10—15 zile a numeroși feroviari, ca măsură pregătitoare a concedierii lor definitive. Consiliul de Miniștri a hotărît să aplice o nouă „curbă de sacrificiu”, începînd cu reducerea de 10—12% a salariilor muncitorilor feroviari de la data de 17 ianuarie 1933. Analizînd situația muncitorimii de la căile ferate, partidul a luat măsurile necesare pentru a organiza rezistența maselor și a trece la ofensivă.

Comitetele locale ale partidului și-au concentrat eforturile spre pregătirea și conducerea acțiunilor muncitorilor ceferiști. Cei mai buni comuniști au fost însărcinați cu organizarea și conducerea acțiunilor ceferiștilor. Comitetele locale au înființat „aparate tehnice”¹ speciale pentru munca în rîndurile ceferiștilor, au editat ziare, manifeste adresate în mod special feroviarilor. Comitetele locale de partid au organizat ședințe speciale cu celulele de partid, le-au ajutat în elaborarea și realizarea planurilor de muncă avînd ca obiectiv organizarea luptei ceferiștilor. Sub conducerea organizațiilor de partid, comitetele de acțiune au desfășurat în masa muncitorilor ceferiști o largă campanie de mobilizare și organizare. Membrii Comitetului central de acțiune al ceferiștilor, în frunte cu tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, îndrumau comitetele de acțiune în cadrul atelierelor

¹ „Aparat tehnic” — resort pentru editarea și difuzarea literaturii ilegale și pentru alte sarcini organizatorice.

C.F.R. din țară în folosirea noilor forme de luptă în acțiunile ceferiștilor.

Comitetele de acțiune organizează adunări pe secții și pe întreprinderi, la care mii de ceferiști protestează împotriva noii „curbe de sacrificiu”. La aceste adunări participă delegați ai Comitetului central de acțiune. La 21 ianuarie are loc la Iași o mare întrunire a ceferiștilor cu participarea delegaților Comitetului central de acțiune din București. Muncitorii se ridică împotriva reducerii salariului, condamnă activitatea reformiștilor, care încercau să abată masele de la luptă, să le mențină pe calea negocierilor fără sfârșit și fără rezultat cu autoritățile reacționare.

În zilele de 26 și 27 ianuarie 1933, Comitetul de acțiune de la Grivița, împreună cu Comitetul sindicatului C.F.R. din București, în care rolul conducător îl aveau comuniștii, organizează la sediul acestui sindicat ședințe la care participă câteva sute de muncitori, membri și nemembri ai sindicatului. La aceste ședințe se discută despre acțiunile ce trebuie întreprinse nu numai pentru a respinge atacul guvernului, dar și pentru ca muncitorii ceferiști să ia ei ofensiva în vederea ridicării nivelului lor de trai. Se hotărăște ca în ziua de 28 ianuarie să se organizeze în Atelierele C.F.R.-Grivița o mare adunare pentru a se pune în fața muncitorilor problema stabilirii unui program de revendicări și a luptei pentru realizarea lui.

Direcția C.F.R. aflând despre această hotărâre și dându-și seama de creșterea spiritului combativ al muncitorilor, încearcă, cu ajutorul reformiștilor, să abată pe muncitorii ceferiști de la luptă. În dimineața zilei de 28 ianuarie, direcția C.F.R. cheamă câțiva fruntași social-democrați de dreapta de la atelierele C.F.R. și, fără a-și lua un angajament concret cu privire la revendicările muncitorilor, le cere să îndemne pe muncitorii de la Grivița să stea liniștiți pe motiv că direcția va avea grijă de revendicările ceferiștilor. Social-democrații de dreapta îndeplinesc de îndată cererea direcției și pleacă în ateliere, cerând muncitorilor „să păstreze ordinea”. Manevrele direcției și ale reformiștilor au rămas fără rezultat. În aceeași zi de 28 ianuarie pe la orele 10, peste 4.000 de muncitori de la Atelierele C.F.R.-Grivița fac o scurtă grevă și se adună în curtea atelierelor. În

această adunare se stabilește un program de revendicări care prevedea: încetarea reducerilor de salarii directe și indirecte; mărirea cu 40% a salariilor muncitorilor din ateliere, mărirea salariilor hamalilor, femeilor de serviciu, plata pentru ucenici; încetarea concedierilor și reprimirea celor concediați; garantarea a 44 ore de lucru săptăminal (din lipsă de lucru se făceau atunci 30—36 de ore pe săptămână); restabilirea alocației de chirie și de scumpete, suprimate anterior de administrație, desființarea amenzilor și a sistemului descalificării muncitorilor; avansul (acontul) să se plătească integral, fără rețineri; la plata salariilor să nu se mai facă rețineri în contul datoriilor muncitorilor la diferiți negustori, să nu se ceară chitanță de plata impozitelor; pentru ucenici și tineret se prevedea, printre altele, plata pentru timpul în care sînt la școală și reprimirea la lucru a celor eliberați din armată.

Acest program îmbina revendicările economice arzătoare, imediate, cu o revendicare politică de mare însemnătate: recunoașterea comitetului de întreprindere. Programul oglindea creșterea spiritului de organizare și a combativității muncitorilor, care trecuseră la ofensivă pentru ridicarea nivelului de trai și recunoașterea dreptului de organizare.

Muncitorii de la Grivița au ales o delegație care a prezentat revendicările lor direcției atelierelor. În timpul tratativelor muncitorii au demonstrat în fața direcției, cerind într-un glas satisfacerea revendicărilor lor.

Ieșirea demonstrativă era un element nou și însemnat al noilor metode de luptă ale muncitorilor. Ea arăta în mod clar că muncitorii nu vor rămîne inactivi, nu vor tolera tărăgănelile și amînarea la nesfârșit a satisfacerii revendicărilor. Ieșirea demonstrativă din 28 ianuarie a fost un avertisment dat autorităților asupra a ceea ce se va întîmpla în cazul că revendicările muncitorilor nu vor fi satisfăcute imediat. Direcția Atelierelor C.F.R.-Grivița a promis muncitorilor că va supune cererile lor ministerului și le va da răspunsul pînă la 31 ianuarie.

Muncitorii de la Grivița au ales un comitet de acțiune care să conducă lupta pentru înlăptuirea revendicărilor. Comitetul de acțiune, format din 50 de muncitori comuniști, gheleteriști și de alte păreri politice, muncitori neorganizați, era o întruchipare

a frontului unic de jos, a unității de luptă a clasei muncitoare. Rolul conducător în acest comitet îl aveau comuniștii, „cei mai consecvenți militanți pentru unitatea clasei muncitoare în lupta pentru interesele ei vitale.

La adunarea din 28 ianuarie de la Atelierele C.F.R.-Grivița au participat și delegați din Iași și din Cluj. Programul de revendicări formulat de muncitorii de la Grivița a devenit în zilele următoare programul de revendicări și de luptă al muncitorilor de la toate atelierele C.F.R. din țară.

Îngrijorați de hotărârea de luptă manifestată de muncitorii ceferiști și de unitatea lor de acțiune, social-democrații de dreapta din conducerea Uniunii sindicatelor C.F.R., sub masca protestului contra reducerii salariului, convoacă la București, în 29 ianuarie 1933, o adunare la care încearcă să convingă pe muncitorii ceferiști să se limiteze la memorii și jalbe către guvern și să renunțe la unitatea de acțiune dintre comuniști, social-democrați și cei fără partid. Comitetul de acțiune de la Grivița a chemat muncitorii să participe la această adunare pentru a-și demonstra hotărârea de a impune revendicările prin luptă unită împotriva burgheziei. Chemarea comitetului de acțiune a fost urmată de mii de muncitori, care, venind la adunarea din 29 ianuarie din București, condamnă manevrele sciziونیștilor și cer să se treacă la acțiuni unite împotriva atacului guvernului burghezo-moșieresc. În aceeași zi de 29 ianuarie, la Iași, 1.800 de lucrători ceferiști se adună la o mare întrunire organizată de comitetul de acțiune și protestează împotriva politicii guvernului de reducere a salariilor.

În 31 ianuarie, dimineața, direcția Atelierele C.F.R.-Grivița a comunicat lucrătorilor, prin intermediul unor social-democrați de dreapta, răspunsul la revendicările formulate de muncitori. Direcția generală C.F.R. și Ministerul Comunicațiilor au promis să micșoreze ratele reținerilor din salariu și să dea în câteva zile instrucțiuni cu privire la asigurarea unui „minim de salariu“, refuzând însă să arate în mod concret nivelul la care s-a fixat salariul minim. Cu alte cuvinte, Direcția generală C.F.R. a refuzat să-și ia un angajament concret cu privire la

satisfacerea revendicărilor principale ale muncitorilor. Social-democrații de dreapta, prin intermediul cărora direcția atelierele își comunicase răspunsul, continuau să îndemne pe muncitori „să aștepte în liniște“. Dar comitetul de acțiune hotărăște declararea unei greve limitate. La ora 12, prin lovituri în tamponalele vagoanelor și prin sunetul sirenei, se anunță începerea grevei. De astă dată intră în acțiune toți muncitorii din ateliere în număr de 7.000, care se adună în fața direcției, cerând satisfacerea revendicărilor. Guvernul a trecut imediat la măsuri de intimidare. Armata a ocupat Calea Griviței pînă la Gara de Nord, dar muncitorii nu au cedat. Delegația aleasă de muncitori a primit din nou din partea direcției un răspuns vag, promisiuni generale, că revendicările muncitorilor vor fi satisfăcute.

Delegația a arătat că, dacă nu vor fi satisfăcute revendicările muncitorilor, aceștia vor continua lupta. Greva, despre care se hotărîse de la început că va avea un caracter limitat, a luat sfîrșit la ora 16. S-a decis ca delegația muncitorilor să ia a doua zi legătură cu Direcția generală C.F.R. și Ministerul Comunicațiilor.

Greva demonstrativă de la Atelierele C.F.R.-Grivița precum și informațiile primite din toată țara cu privire la pregătirea unor puternice acțiuni ale muncitorilor ceferiști obligă guvernul să facă unele concesii, lipsite însă de importanță. Totodată guvernul a recurs la o nouă manevră prin care a încercat zadarnic să micșoreze influența comuniștilor în sînul ceferiștilor. La 1 februarie, în loc să primească delegația aleasă de muncitori, așa cum făgăduise, Ministerul Comunicațiilor invită o delegație a conducerii Uniunii sindicatelor C.F.R. formată din liderii ai social-democraților de dreapta. Ministerul comunică delegației că aprobă o mică alocație pentru muncitorii ceferiști, asigurarea a 40 ore de lucru pe săptămînă și garantarea că reținerile nu vor depăși $\frac{1}{3}$ din salariu. Chiar și aceste promisiuni ale ministerului erau astfel formulate, încît puteau fi interpretate în fel și chip și practic anulate. Ministerul nu vorbea însă nimic despre celelalte revendicări ale muncitorilor: mărirea salariilor, reînființarea alocațiilor suprimate, încetarea concedierilor și

reprimirea celor concediați, recunoașterea comitetului de fabrică etc. Din contră în comunicatul care anunța revendicările aprobate se interzicea muncitorilor să se mai adune în incinta atelierelor.

Liderii social-democrați de dreapta au adus răspunsul ministerului la cunoștința muncitorilor, prezentându-l ca pe o mare victorie a lor și încercînd să-i convingă că, dacă vor da ascultare reformiștilor, revendicările vor fi pe deplin satisfăcute.

Răspunsul guvernului și manevrele social-democraților au trezit mînia și revolta muncitorilor împotriva guvernului, care își bătea joc de ei și îi purta cu vorba în timp ce familiile lor răbdau de foame.

Evenimentele de la sfîrșitul lunii ianuarie 1933 arătau muncitorimii ceferiste că revendicările ei nu vor putea fi satisfăcute decît pe calea unor lupte bine organizate. Comitetul de acțiune hotărăște începerea unei noi greve nelimitate. La 2 februarie, 7.000 de muncitori de la Grivița intră în grevă. De data aceasta greva n-a mai avut un caracter limitat, ea trebuind să dureze pînă la cucerirea revendicărilor ceferiștilor. Greva a fost organizată și condusă de Comitetul central de acțiune, de Comitetul local București P.C.R., Comitetul Sectorului de Verde și celula de partid de la Grivița, care mobiliza și îndruma ceferiștii prin comitetul de acțiune al atelierelor. La 2 februarie 1933 greviștii de la Grivița au ocupat curtea și au pus stăpînire pe ateliere. O echipă de muncitori a ocupat sirena, al cărei sunet vestea începerea unei mari lupte. Trebuie subliniat că, în timpul evenimentelor din februarie 1933, sirena servea nu numai pentru a da semnalul începerii grevei, dar și pentru a vesti muncitorilor și tuturor cetățenilor din jur că este în curs o mare luptă și pentru a-i mobiliza pe aceștia să se solidarizeze cu greviștii. Cei 7.000 de greviști s-au adunat cu toții în curte. Muncitorii, fiind adunați la un loc în fabrică, puteau împiedica mai ușor înlocuirea lor prin spărgători de grevă sau armată, puteau acționa mai iute și mai eficace, mobilizînd în jurul fabricii familiile, muncitori din celelalte întreprinderi și pe alți cetățeni, se puteau apăra mai ușor împotriva arestărilor. Toate

încercările social-democraților de dreapta de a-i convinge pe muncitori să renunțe la grevă au fost zadarnice. Muncitorii știau că numai prin luptă vor putea să impună satisfacerea revendicărilor lor.

Pentru a asigura desfășurarea grevei în cît mai bune condiții, s-a trecut la alegerea unui comitet larg de grevă format din peste 300 de oameni de diferite păreri politice, care, la rîndul său, a ales un comitet executiv restrîns. Numărul mare al membrilor comitetului de grevă oglindea participarea largă a masei la acțiune. Rolul conducător în cadrul comitetului de grevă l-au avut comuniștii, deoarece muncitorii vedeau în Partidul Comunist din România îndrumătorul lor devotat și sigur în luptă pentru o viață mai bună. Comitetul de grevă a organizat în mod nemijlocit acțiunea ceferiștilor. Comitetul de grevă a ales delegații care vor merge la tratative, a fixat locul unde s-a ținut permanent adunarea muncitorilor greviști și unde s-a ridicat tribuna improvizată pentru vorbitori, a indicat atelierul ce urma să fie centrul de apărare în caz de atac din partea poliției și armatei. Pentru a se apăra împotriva spărgătorilor de grevă, împotriva atacului polițiștilor și al agenților de siguranță, muncitorii și-au constituit pichete de grevă subordonate comitetului de grevă.

Partidul arăta că folosirea grevei cu ocuparea atelierelor cere ca lupta să fie dusă nu numai *înăuntrul*, ci și *în afara* întreprinderii, prin organizarea unei puternice mișcări de solidaritate cu greviștii. Organizația de partid din București și organizațiile de masă mobilizează muncitorii și pături largi de cetățeni la acțiuni de sprijinire a muncitorilor de la Grivița. Populația muncitoare din capitală răspunde cu entuziasm chemărilor partidului. Muncitorii din numeroase fabrici — de la „R.M.S.“, „Herdan“, „Balcani“, „Vulturul“ etc. — au declarat greve de solidaritate cu muncitorii de la Grivița. Familiile greviștilor de la C.F.R., numeroși șomeri din capitală, muncitorii de la întreprinderile la care s-au declarat greve de solidaritate, cetățeni din cartierul Grand s-au strîns în jurul atelierelor, încurajînd pe greviștii de la Grivița, făcînd demonstrații de simpatie pentru aceștia. Greviștii, luptînd pentru satisfacerea revendicărilor economice, duceau lupta, totodată, și împotriva fascismului, a

pregătirii războiului antisovietic, împotriva guvernului care înrobise capitaliștilor străini țara. O dată cu lozincile legate de revendicările economice imediate, lozincile politice „Trăiască Partidul Comunist“, „Trăiască Uniunea Tineretului Comunist“, „Jos pregătirile de război contra U.R.S.S.“ etc. răsuna entuziast, îndrăzneț. Muncitorii își manifestau dragostea față de partidul comunist, care îi conducea în luptă.

Încercînd să intimideze pe muncitori, guvernul Vaida a trimis trupe împotriva muncitorilor de la Grivița. Muncitorii și cetățenii adunați în jurul atelierelor au protestat cu energie împotriva trimerii armatei, cerînd retragerea soldaților din jurul atelierelor. Surprins de amploarea grevei și a acțiunilor de solidarizare cu ea, guvernul s-a văzut nevoit să ordone despresurarea Atelierelor Grivița de armată. Ministerul Comunicațiilor s-a văzut obligat să renunțe la înțelegerea din ajun cu șefii social-democrați și să intre în tratative cu delegații comitetului de grevă, adevărații reprezentanți ai muncitorilor. Speriat de greva de la Grivița, ca și de acțiunile care începuseră în alte centre ceferiste și căutînd să cîștige răgaz pentru a trece apoi la represii, guvernul a promis satisfacerea tuturor revendicărilor muncitorilor, inclusiv recunoașterea comitetului de fabrică.

Greva de la Atelierele Grivița din 2 februarie s-a terminat cu satisfacerea tuturor revendicărilor muncitorilor ceferiști.

Luptele din 2 februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști din București au constituit semnalul unor puternice acțiuni de solidarizare ale muncitorilor ceferiști din alte centre feroviare. Încă în seara de 2 februarie muncitorii Atelierelor C.F.R.-Nicolina din Iași, convocați de comitetul local de acțiune, se strîng într-o mare adunare, manifestîndu-și solidaritatea cu greviștii din București. A doua zi, în Atelierele C.F.R.-Nicolina din Iași, în urma directivei Comitetului local de acțiune condus de Ilie Pintilie, are loc o grevă demonstrativă, de două ore, de solidaritate cu muncitorii din București. La orele 4 după-amiază muncitorii ceferiști din Iași hotărâsc să înceapă o nouă grevă. Ei nu părăsesc atelierele, ci se baricadează în interiorul lor. Chemată de direcție, armata împresoară atelierele, fără a izbuti însă să sperie pe muncitori. Sirena anunță întregul oraș despre acțiunea

ceferiștilor. Mobilizați de organizația locală de partid, de comitetul de acțiune și de sindicatele revoluționare, muncitorii din fabricile textile și de la alte întreprinderi din Iași, alături de membrii familiilor greviștilor și de șomeri, se adună în jurul Atelierelor Nicolina. Încercarea jandarmilor și agenților de siguranță de a evacua prin forță Atelierele C.F.R. din Iași este respinsă de greviști cu ajutorul masei din stradă. Abia în cursul dimineții de 4 februarie 1933, cînd s-a aflat că la București guvernul a acceptat revendicările ceferiștilor, se dă consemnul de încetare a grevei; muncitorii ceferiști din Iași se împrăștie după ce stăpîniseră atelierele timp de 24 de ore.

Acțiuni de solidarizare cu muncitorii de la Grivița se desfășoară sub conducerea organelor locale de partid și în alte orașe.

La 3 februarie comitetele de acțiune organizează greve demonstrative și întruniri ale muncitorilor ceferiști din Galați, Pașcani, Constanța etc. în semn de solidarizare cu acțiunea și revendicările muncitorilor din București. La Cluj, comitetul local de acțiune organizează în 4 februarie o demonstrație de sprijinire a revendicărilor formulate de muncitorii de la Grivița. Autoritățile dizolvă adunarea și arestează pe unii participanți; la 6 februarie, însă, comitetul de acțiune local organizează o grevă demonstrativă, care impune eliberarea arestaților și recunoașterea aceluiași drepturi care fuseseră cucerite în 2 februarie de muncitorii ceferiști de la Grivița.

Succesul luptei ceferiștilor, care în primele zile ale lunii februarie 1933 au impus guvernului aprobarea unor însemnate revendicări economice și politice, s-a datorat în primul rînd conducerii și organizării acestor lupte de către Partidul Comunist din România. Frontul unic de jos, creat în urma acțiunii duse de Partidul Comunist din România, peste capul liderilor social-democrați, a reprezentat izvorul amploarei și vigoarei revoluționare a acestor lupte. Frontul unic de jos s-a înfăptuit în focul luptelor pentru revendicări imediate, în cadrul și în jurul comitetelor de acțiune și de grevă alese de muncitori.

În același timp cu creșterea luptei ceferiștilor a luat avînt și lupta muncitorilor petroliști din Valea Prahovei. În pofida încercărilor elementelor reformiste de a reține pe muncitori de la

acțiune, petroliștii au trecut la acțiuni hotărâte, sub conducerea Partidului Comunist din România.

Trusturile petrolifere străine — americane, franceze și engleze — care stăpîneau marile întreprinderi petrolifere din România, hotărîseră la sfîrșitul anului 1932 să reducă producția petroliferă a țării noastre pentru a împiedica scăderea prețurilor produselor petrolifere. În legătură cu aceasta, au început să facă noi concedieri din rîndul muncitorilor. La începutul anului 1933, trusturile petrolifere americane și engleze încearcă să treacă la aplicarea acordului încheiat anterior cu privire la reducerea producției de petrol în România. Aplicarea acestui acord trebuia să aducă noi și mari concedieri de muncitori petroliști și să reducă salariile celor rămași în muncă.

Comitetul Central al partidului, apreciind în mod just situația din industria petroliferă, hotărîrea de luptă a muncitorilor petroliști și însemnătatea dezvoltării luptei petroliștilor, a mobilizat pe comuniștii din Valea Prahovei la organizarea și conducerea acestei lupte. În ianuarie 1933, sub conducerea Comitetului regional de partid din Ploiești, activau comitete de acțiune în principalele centre petrolifere — Ploiești, Moreni, Cîmpina, Băicoi. La Ploiești, în cadrul unui mare miting, muncitorii au ales un comitet de acțiune pe întreaga regiune petroliferă din Valea Prahovei. Comitetul era o expresie a unității de acțiune a muncitorilor petroliști; pe lângă comuniști, care aveau un rol conducător, în comitet au fost aleși în mod deschis reprezentanți ai organizațiilor locale social-democrate, ghelesteriști și muncitori neorganizați. La mitingul în care s-a ales Comitetul de acțiune al muncitorilor petroliști din Valea Prahovei s-a stabilit un program de revendicări care prevedea, printre altele, încetarea concedierilor, revenirea asupra reducerii anterioare a salariilor și mărirea salariilor la nivelul prețurilor, desființarea amenzilor, ziua de muncă de 8 ore, recunoașterea comitetului de acțiune ales de muncitori. Aceste revendicări au stat la baza luptelor ulterioare ale petroliștilor.

La 3 ianuarie 1933, cîteva sute de muncitori petroliști concediați de întreprinderea petroliferă „Orion”, cărora li s-au alăturat mai apoi și ceilalți muncitori ai acestei întreprinderi,

au făcut o puternică demonstrație în fața direcției și pe străzile Ploieștiului împotriva concedierilor¹.

Ca răspuns la revendicările muncitorilor, la 29 ianuarie 1933, direcția întreprinderii „Astra-Romîna” anunța în mod provocator concedierea unor muncitori. Comitetul de acțiune regional și comitetul de acțiune al întreprinderii „Astra-Romîna”, sub îndrumarea comitetului regional de partid, au hotărît să dea semnalul de grevă. În dimineața zilei de 30 ianuarie, muncitorii rafinării „Astra-Romîna” au declarat grevă cu ocuparea fabricii. Muncitorii au ieșit în fața direcției² și au ales pe loc o delegație care să ceară reprimirea celor concediați. Circa 50 de polițiști care au încercat să împrăștie muncitorii de la „Astra” au fost respinși³. La chemarea comitetelor de acțiune, mii de muncitori ploieșteni au pornit în ajutorul tovarășilor de la „Astra-Romîna”. Directorul acestei întreprinderi s-a văzut, în cele din urmă, obligat să citească în fața muncitorilor adunați o declarație prin care să promită reprimirea celor concediați și satisfacerea revendicărilor muncitorilor. O unitate militară chemată de direcție pentru a împrăștia muncitorii a sosit tocmai cînd directorul citea această declarație și s-a retras, considerînd conflictul încheiat. Succesul muncitorilor petroliști, ca și exemplul luptelor ceferiste din țară, a arătat muncitorilor comuniști și cu alte convingeri politice din regiunea petroliferă că a venit momentul să treacă la contraofensivă în întreaga regiune. La 31 ianuarie, comitetul regional de acțiune împreună cu comitetul de acțiune de la rafinăria „Romîno-Americana” hotărîsc să dea semnalul luptei și în această întreprindere. La 1 februarie 1933 muncitorii de la rafinăria „Romîno-Americana” intră în grevă. Muncitorii din Ploiești, mobilizați de comitetul de acțiune, se solidarizează cu greviștii, se îndreaptă spre întreprinderea „Romîno-Americana”, aflată în afara orașului. Mii de oameni înconjurară curtea în care se aflau greviștii de la „Romîno-Americana”. Armata și poliția atacă pe muncitorii masați în jurul întreprinderii, lovindu-i cu paturile armelor, cu vine de bou.

¹ Chivu Stoica, op. cit., pag. 75.

² Ibid.

³ Op. cit., pag. 76.

Printr-o intrare dosnică, un număr de polițiști au izbutit să pătrundă în birourile direcției. Direcția, în complicitate cu poliția, a recurs la o manevră: anunțând că dorește să trateze cu delegații muncitorilor, când aceștia au venit la tratative au fost arestați, urcați în mașini și duși la poliția din Ploiești. Comunistii s-au orientat repede și au dat cuvânt de ordine ca muncitorii să rupă cordoanele armatei și să vină la Ploiești. Coloanele de muncitori s-au îndreptat spre localul chesturii de poliție din Ploiești și s-au masat pe străzile din jurul acestuia. Sediul chesturii era apărat de soldați înarmați cu mitraliere. Aici au avut loc adevărate lupte de stradă pentru eliberarea arestaților. Fără a da înapoi în fața salvelor de armă, muncitorii înarmați cu șipci și drugi de fier din gardurile vecine atacă localul chesturii, căutând să pătrundă înăuntru pentru a elibera delegații. După 3 ore de luptă înverșunată de stradă, când coloanele din față ale muncitorilor ajunseseră la porțile chesturii, poliția din Ploiești a eliberat pe arestați. Împreună cu delegații eliberați, masele de muncitori s-au adunat în Piața centrală din Ploiești, unde a avut loc un furtunos miting. Timp de aproape 24 de ore străzile Ploieștiului au fost stăpânite de muncitorii în luptă. La 2 februarie, direcția întreprinderii „Romîno-Americana” s-a văzut obligată să promită satisfacerea revendicărilor. Greva muncitorilor de la „Romîno-Americana” s-a terminat astfel printr-un succes.

Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie și din primele zile ale lunii februarie au ridicat luptele de clasă din țara noastră la forme revoluționare înalte. Analizând situația din țară, plenara C.C. al P.C.R. din 9 februarie 1933 sublinia: „Ultimele lupte de masă ale proletariatului, întărind rolul acestuia de pionier și hegemon al tuturor exploataților în lupta contra politicii de jaf a dictaturii burghezo-moșierești, unește în jurul proletariatului pături largi ale micii burghezii. Plenara sublinia că partidul trebuia să studieze și să utilizeze în luptele viitoare metodele de luptă aplicate în cursul luptelor ceferiștilor și petroliștilor. Totodată Comitetul Central aprecia ca o greșeală încetarea grevelor pe baza promisiunilor din partea direcției C.F.R. și autorităților și folosirea numai parțială a posibilităților create. Plenara atrăgea atenția clasei muncitoare că guvernul, în ciuda

concesiilor făcute în primele zile ale lunii februarie, nu va renunța la noi atacuri împotriva maselor populare. Partidul mobiliza masele pentru a pregăti riposta cuvenită noului atac pregătit de guvernul burghezo-moșieresc.

Guvernul a folosit răgazul obținut prin promisiunea făcută de a satisface revendicările ceferiștilor în vederea pregătirii contraatacului. La câteva zile după grevele victorioase ale muncitorilor ceferiști și petroliști, guvernul burghezo-moșieresc a trecut la noi represii: s-a introdus starea de asediu, s-a decretat dizolvarea comitetelor de acțiune și a unor organizații sindicale, armata a fost introdusă în fabrici, pe străzi circulau pătrule, întrunirile erau interzise. Mulți conducători ai muncitorilor au fost arestați. Măsurile guvernului arătau în mod clar că el nu-și va respecta angajamentele, ceea ce a provocat revolta și mânia muncitorilor. Partidul a mobilizat masele împotriva noilor măsuri antipopulare ale guvernului național-țărănist. Are loc, sub conducerea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej, ședința Comitetului central de acțiune pe țară al ceferiștilor, la care se hotărăște organizarea de greve în principalele centre feroviare. La Cluj, în 12 februarie 1933, poliția închide și ocupă sediul sindicatului C.F.R. și localul Ajutorului muncitoresc, provocând indignarea muncitorilor. A doua zi are loc o ședință a celulei de partid de la Atelierele C.F.R. din Cluj la care participă și membrii U.T.C. și ai Comitetului de acțiune al ceferiștilor din Cluj. În urma analizării situației din Atelierele C.F.R. din Cluj și pe baza liniei generale a partidului s-a hotărât să se organizeze pentru a doua zi greva ceferiștilor din Cluj.

La 13 februarie, la cuvântul de ordine al Comitetului de acțiune, începe greva muncitorilor de la Atelierele C.F.R. din Cluj. Muncitorii ocupă atelierele, instalează pichetele de grevă la porți, la centrala telefonică, la sirene. Se alege un comitet de grevă format din 50 de muncitori. Muncitorii cereau respectarea revendicărilor cucerite la 2 februarie, recunoașterea comitetului de fabrică, eliberarea celor arestați, redeschiderea sediului sindicatului și desființarea stării de asediu. În după-amiaza zilei de 13 februarie Atelierele C.F.R. din Cluj au fost înconjurate de armată. Muncitorimea orașului vine însă în ajutorul ceferiștilor. La „Derмата”, „Jónas”, „Transilvania” și în alte fabrici din Cluj mun-

citorii au declarat grevă de solidaritate și împreună cu familiile cefeștiștilor s-au îndreptat spre atelierele C.F.R. Au loc ciocniri cu poliștii și armata, unele cordoane militare au fost rupte de manifestanți, dar aceștia nu au putut totuși pătrunde în apropierea atelierelor. Atunci comuniștii au îndrumat masa manifestanților spre centrul orașului, unde au continuat manifestația, în ciuda atacului din partea forțelor represive. În aceeași zi armata reușește să pătrundă în ateliere. Față de presiunea armatei și față de promisiunile autorităților de a le satisface revendicările, muncitorii cefeștiști au început să evacueze atelierele. Nici de astă dată autoritățile nu și-au ținut cuvântul, nu au îndeplinit revendicările muncitorilor, din contra 17 muncitori din Cluj au fost arestați.

La Iași, în 14 februarie 1933, după ce poliția a arestat pe unii din conducătorii cefeștiștilor din localitate, muncitorii Atelierelor C.F.R. Nicolina declară din nou grevă și ocupă întreprinderea, cerând respectarea revendicărilor cucerite, desființarea stării de asediu, eliberarea celor arestați, recunoașterea sindicatului etc.

În toiu acestor frământări, în noaptea de 14 spre 15 februarie, autoritățile burghezo-moșierești din București trec la noi arestări în rândurile conducătorilor cefeștiști; în noaptea de 14 februarie 1933 este arestat tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, împreună cu alți membri ai Comitetului central de acțiune și ai Comitetului de acțiune de la Grivița.

Pentru muncitorii de la Grivița devenise clar că guvernul intenționa să încalce promisiunile pe care le făcuse la 2 februarie. Cuprinși de o revoltă generală, în ciuda stării de asediu, ei s-au ridicat la un contraatac viguros. Comitetul de acțiune lansează chemarea la grevă. La 15 februarie, 7.000 de cefeștiști de la Atelierele Grivița declară din nou grevă și ocupă atelierele. Se alege un comitet larg de grevă. Muncitorii cereau, o dată cu respectarea revendicărilor de la 2 februarie, imediata eliberare a celor arestați, ridicarea stării de asediu, existența liberă a comitetului de fabrică și a sindicatului C.F.R., care fusese dizolvat. Greva avea deci un pronunțat caracter politic. Expe-

riența de luptă cștigată în greva din 2 februarie era acum folosită din plin.

Organizația de partid din București și organizațiile de masă mobilizează muncitorii din celelalte întreprinderi pentru sprijinirea cefeștiștilor. Lucrătoarele și lucrătorii de la „R.M.S.“ au declarat grevă și s-au strâns în jurul atelierelor. Pe măsură ce se termina lucrul, valuri, valuri de muncitori se îndreptau spre atelierele C.F.R. Peste 10.000 de oameni se adunaseră pe Calea Griviței lângă ateliere, manifestându-și solidaritatea cu greviștii, aducându-le mâncare. Un cor vorbit, format din 200 de oameni, îndeosebi tineri muncitori, a fost organizat în interiorul atelierelor, susținut de miile de muncitori din jurul atelierelor. Peste tot răsunau lozinci de luptă pentru satisfacerea revendicărilor muncitorilor, împotriva fascismului și războiului antisovietic. Membrii Comitetului de partid al capitalei și ai Comitetului central de acțiune rămași nearestați se găseau în mijlocul greviștilor și al maselor venite în ajutorul lor. Comitetul Central al Partidului Comunist din România era în strânsă legătură cu greviștii. Guvernul ia măsuri pentru a înnăbuși prin teroare acțiunile maselor. Armata și poliția înconjură atelierele.

Înăuntrul și în afara atelierelor, muncitorimea se pregătea să se apere împotriva atacului armat pe care îl plănuia guvernul național-țărănist. La toate intrările au fost așezate gărzii de autoapărare, pichete de grevă. Sirena dădea neconținut alarma. Muncitorii din afara atelierelor au devenit la un moment dat atât de numeroși, încât armata care asedia atelierele era ea însăși înconjurată. Muncitorii din afară au organizat grupuri care opreau jandarmii izolați. Au fost improvizate baricade. Cu scîndurile luate dintr-un depozit de lemne, în dreptul cimitirului „Sf. Vineri“, a fost aprins în mijlocul străzii un foc uriaș, care timp de câteva ore a împiedicat trecerea camioanelor cu trupe. Grupuri de muncitori opreau și sfărâmau automobilele autorităților, alungau ofițerii și comisarii din aceste automobile, eliberau arestații. Pentru a putea începe măcelul în masă, autoritățile ordonă mai întâi dezlănțuirea unui atac general împotriva celor din stradă. Muncitorii masați în jurul ateliere-

lor au fost atacați cu baionetele. Baricadele ridicade de muncitori au fost cu greu înlăturate de către jandarmi.

„Planul guvernului și al autorităților — după cum arată „Scînteia“ — era să aștepte pînă la miezul nopții, cînd sperau că masele, hărțuite de armată și poliție și oboșite, se vor risipi, și atunci să dea atacul asupra atelierelor.

Dar masele nu se împrăștiară, ci, dimpotrivă, rîndurile lor fură îngroșate de noi sosiți. Au început frămîntări și în rîndurile soldaților. Un soldat din regimentul 15 infanterie care își îndemna camarazii să nu tragă în muncitori a fost împușcat de un ofițer. Soldații se agitau, se frămîntau. Alarmați, comandanții au adus în grabă trupe noi care să înlocuiască unitățile ce șovăiau¹.

Unitățile militare au atacat muncitorii și femeile adunați în jurul atelierelor. Muncitorii apărau strada, folosind drugi de fier, bucăți de lemn, pietre. După multe ore de luptă, în fața armatei și a mitralierelor, muncitorii din jurul atelierelor au fost obligați să se retragă. În repetate rînduri forțele de represiune au atacat mulțimea pînă cînd au izbutit s-o îndepărteze din jurul atelierelor. Către orele 4 dimineața armata reușește să curețe străzile din jurul atelierelor. Muncitorii din ateliere aveau acum contact direct cu armata.

Situația era gravă. Greviștii însă nu s-au descurajat. Luînd măsuri de apărare ei se adresau în același timp soldaților să nu tragă în frații lor muncitori².

La ora 6 dimineața armata a primit ordin să atace greviștii care ocupau atelierele. Trompetele sună începerea atacului. Mitralierele seceră primele rînduri ale muncitorilor din curte. Masa muncitorilor care se afla pînă atunci în curte, fiind atacată din două părți cu rafale de mitralieră, se refugiază în interiorul atelierelor. Focurile culcă la pămînt un grup de autoapărare, în frunte cu muncitorul comunist Dumitru Popa³. Armata a trebuit

¹ Chivu Stoica, op. cit., pag. 76.

² „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933“, E.S.P.L.P. 1955, pag. 633.

³ Chivu Stoica, op. cit., pag. 104.

să cucerească atelier cu atelier, sală cu sală. Utecistul Vasile Roaită, care primise sarcina de a trage în permanență sirena, a căzut eroic, la postul de luptă încredințat de partid, ciuruit de gloanțe și împuns de baionete, cu mîna pe sirena. Pînă la ora 11 a ținut evacuarea atelierelor. Ofițerii au ordonat ca toți cei prinși să fie culcați la pămînt cu lovituri de puști și baionete. Numeroși greviști au fost răniți sau uciși. Au urmat apoi peste 2.000 de arestări. „Muncitorii — scria „Scînteia“ — au fost covârșiți de armată, dar avîntul lor de luptă n-a putut fi înfrînt. Sute de muncitori care mai rămăseseră pe străzile din apropierea atelierelor protestau împotriva acțiunilor bestiale ale autorităților“.

După innăbușirea în sînge a eroicelor lupte din februarie, guvernul a înscenat luptătorilor arestați un monstruos proces. Conducătorii luptelor din ianuarie-februarie 1933 au fost aduși de două ori în fața justiției burghezo-moșierești. Prima dată în fața Consiliului de război al Corpului II Armată din București între 17 iulie și 20 august 1933 și a doua oară de către Consiliul de război al Corpului I Armată din Craiova între 4 iunie și 1 iulie 1934, în urma casării, sub presiunea luptei maselor, la 29 martie 1934, a sentinței de la București.

Procesul a scos în evidență complicitatea dintre diversele grupuri ale claselor exploatoare în organizarea represiunii, în lupta lor împotriva clasei muncitoare. Procesul început la București în timpul guvernării național-țărăniștilor a fost continuat cu un an mai tîrziu cu aceeași înverșunare de către guvernul liberal.

Clasele dominante urmăreau ca procesul să fie un nou mijloc de stăvilire a luptei maselor. Se încerca intimidarea maselor prin amenințări la adresa acuzaților și a celor veniți de pe tot cuprinsul țării să depună mărturii în apărarea celor arestați. Prin acuzații false și tendențioase se urmărea să se aducă o „justificare“ represiunii sîngeroase de la 16 februarie și să se dea o anumită încadrare juridică „vini“ luptătorilor aflați pe banca acuzării, pentru ca aceștia să poată fi greu condamnați.

Aceste calcule au fost însă răsturnate, înscenarea a fost dejucată. Clasa muncitoare, în frunte cu Partidul Comunist din România, a făcut ca acest proces să se transforme dintr-un

act de înfricoșare a întregii clase muncitoare — așa cum intenționau burghezia și moșierimea — într-un nou prilej de ridicare a conștiinței revoluționare a proletariatului, de creștere a voinței lui de luptă. Acuzații și sutele de martori de pe întreg cuprinsul țării au transformat sala de judecată într-o tribună de la care au fost demascați cei care au organizat măcelul de la Grivița, au instaurat teroarea în întreaga țară și au înscenat procesul, într-o tribună de la care a fost demascat regimul burghezo-moșieresc.

În istoria proceselor împotriva luptătorilor revoluționari din țara noastră n-a mai fost un proces care să fi concentrat asupra sa în asemenea măsură atenția maselor, care să fi pus la ordinea de zi cu atîta tărie probleme care frământau masele, revendicările, năzuințele lor. Acuzații și martorii au dezvăluit împreună în toată hidoșenia lui tabloul exploatării oamenilor muncii, au demascat înșelăciunea partidelor burgheze, putreziciunea regimului burghezo-moșieresc. Procesul a devenit astfel o continuare sub altă formă și cu alte mijloace a puternicelor ciocniri de clasă din ianuarie-februarie 1933.

Rînd pe rînd acuzațiile false, tendențioase au fost demascate, înlăturate. Cu curaj și hotărîre acuzații s-au transformat în acuzatori. Ei și-au asumat, în numele drepturilor și libertăților tuturor celor ce muncesc, răspunderea de a fi luptat pentru ele; și-au exprimat hotărîrea de a duce mai departe lupta revoluționară. „Cum sînt conștient de tot ce-am făcut și nu înțeleg nici să mă ascund și nici să fug de răspundere, îmi voi spune gîndul întreg“¹ — a declarat rîspicat la proces tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej.

În fața tribunalului tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a vorbit ore întregi despre activitatea pe care a dus-o în cadrul Comitetului central de acțiune, care, sub conducerea partidului, a avut un rol hotărîtor în organizarea luptei muncitorilor ceferiști. Cu curaj și hotărîre el a demascat regimul de teroare din ateliere, a condamnat starea de asediu, cu ajutorul căreia clasele exploatare voiau să stăvilească lupta maselor, să mențină în continuare starea de mizerie și asuprire. „Ați întrebat dacă s-a strigat «Jos

¹ „Din dezbaterile procesului muncitorilor ceferiști în fața Consiliului de război al Corpului II Armată din București“. Broșură apărută în Editura P.C.R., în ianuarie 1934, pag. 13.

starea de asediu!» și de ce s-au ocupat atelierele atunci cînd legea nu permitea acest lucru. Eu răspund clar, așa cum e normal să facă un muncitor. Muncitorii adunați în ateliere au strigat, și noi nu ne temem nici acum să strigăm: «Jos starea de asediu!»¹. Arătînd că muncitorii nu puteau sta cu brațele încrucișate atunci cînd drepturile le erau nesocotite și încălcate, organizațiile le erau desființate și conducătorii arestați, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a declarat deschis: „Legal sau nu, muncitorii s-au adunat, au manifestat și au luptat pentru apărarea drepturilor lor și ale clasei din care fac parte. Iar dacă se interzicea dreptul de întrunire și manifestare, ei erau datori s-o facă, *căci înaintea oricăror legi stă dreptul muncitorilor la viață*“².

În cuvîntul său la proces, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a demascat politica de așîtare șovină, de învrăjbire a muncitorilor, a apărut principiul internaționalismului proletar. El a declarat în fața Consiliului de război din Craiova, subliniind puterea solidarității de clasă a muncitorilor indiferent de naționalitate: „Muncitorimea conștientă nu face nici un fel de distincție de rasă sau naționalitate. În ateliere, muncitorul român suferă ca și cel evreu sau ungur, iar fabricantii nu țin seama la concedieri și scăderi de salarii dacă muncitorii sînt sau nu romîni“. „...Muncitorimea nu poate merge pe acest drum... al fascizării“³.

Tovarășul Chivu Stoica a vorbit despre activitatea sa în Comitetul de acțiune al muncitorilor de la Grivița, demascînd condițiile mizerabile în care erau puși să muncească ceferiștii. „Nu există nici o grijă pentru muncitor, nimeni nu se gîndește la viața lui, și vai de el dacă va aștepta ca alții să se gîndească pentru dînsul. Greva de la C.F.R. l-a învățat că atîta timp cît nu va ști să se organizeze și să lupte pentru schimbarea condițiilor de muncă, el va continua să muncească în aceleași condiții în care munceau robii. Aceasta este adevărata situație de fapt“⁴. Adresîndu-se comisarului regal, care nu era altul decît călăul Hotineanu, organizatorul represiunii sîngeroase de la 16 februarie, tovarășul Chivu Stoica i-a aruncat în față: „...La Ate-

¹ Loc. cit., pag. 14.

² Ibid.

³ Ibid.

⁴ Loc. cit., pag. 20—21.

lierele Grivița munca muncitorului este batjocorită, iar el lăsat pradă tuturor umilirilor. Mai mare grijă este de fierul brut decât de făptura noastră”¹.

Acuzații au arătat situația grea a muncitorilor petroliști din Valea Prahovei, supuși unei exploatare sălbătice, și au demascat cărdășia capitaliștilor români cu cei străini în jefuirea bogățiilor țării.

Alături de cei acuzați și-au spus cuvântul sutele de martori veniți din toate colțurile țării: muncitori, țărani, intelectuali, funcționari, mici meseriași, care într-o impresionantă unitate s-au declarat solidari cu lupta muncitorimii ceferiste și petroliste, au subliniat justetea revendicărilor pentru care au luptat, s-au declarat de acord cu mijloacele de luptă pe care muncitorii le-au folosit, cerînd în unanimitate stingerea procesului, eliberarea celor arestați.

Cu toate că judecătorii făceau eforturi ca în timpul dezbaterilor să nu se vorbească despre activitatea partidului comunist, atît acuzații cît și martorii au vorbit despre activitatea partidului, au subliniat rolul său de conducător al luptei tuturor celor exploatați și asupriți.

În disprețul legilor care interziceau activitatea P.C.R., Ilie Pintilie, condamnat de Consiliul de război din Iași pentru că a condus greva muncitorilor de la Atelierele C.F.R. Nicolina din Iași, martor al apărării în procesul luptătorilor de la Grivița, declara: „Dacă însă comuniștii sînt aceia care au deschis ochii muncitorilor, arătîndu-le calea de urmat și ce trebuie să facă, dacă comuniștii au învățat pe muncitori cum trebuie să conducă greva, cum trebuie s-o organizeze, dacă ei sînt aceia care au venit să lumineze calea noastră, a ceferiștilor, și să arate drumul luptei, care singura ne-a dat cîștigul grevei de la 2 februarie 1933, apoi, d-le președinte, și noi subscriem în totul la ceea ce au făcut comuniștii, și eu sînt comunist!...”²

Sute de martori reprezentînd cele mai diverse categorii sociale, muncitori, țărani, intelectuali de diverse profesii și-au unit glasul lor cu cel al acuzaților din boxă, cerînd eliberarea lor și demascînd regimul odios burghezo-moșieresc.

¹ Ibid.

² Loc. cit., pag. 17.

Reprezentanți ai muncitorilor din alte țări delegați de către tovarășii lor să participe la proces s-au declarat și ei de acord cu acțiunile muncitorilor ceferiști și petroliști, cerînd stingerea procesului și eliberarea celor arestați. „Reprezintă aici oficial 450.000 de muncitori feroviari francezi — a declarat unul dintre acești reprezentanți. — Muncitorii Uniunii noastre de transporturi și întregul proletariat francez au urmărit cu viu interes cele petrecute în februarie 1933 și au socotit că aceleași nevoi care au determinat de atîtea ori în Franța pe muncitori să lupte pentru revendicările lor, au determinat în grevele lor și pe lucrătorii de căi ferate români. Proletariatul francez socotește de un interes vital pentru el luptele muncitorești ce se desfășoară în România, dat fiind legătura dintre burghezia franceză și cea română...”

Dezbaterile din sala de judecată erau însoțite de o puternică campanie organizată de partid pentru mobilizarea maselor largi în jurul procesului, în apărarea luptătorilor aflați pe banca acuzații.

Presa de partid și cea legală ducea o largă și susținută campanie de demascare a substratului acestui odios proces și chema masele să facă zid în jurul acuzaților. Ziarele de partid, începînd cu „Scînteia”, organul C.C. al P.C.R., ziare speciale ca „Apărarea ceferiștilor”, „Februarie 15—16”, „Sfărîmați lanțurile”, „Sirena ceferiștilor”, „Răscoala”, „Jos teroarea” și altele țineau la curent masele asupra desfășurării procesului, dezmințeau informațiile false, contribuind la reușita campaniei de solidaritate inițiată și organizată de partid. Sub presiunea opiniei publice, și presa burgheză a fost nevoită să acorde atenție procesului.

Ca rezultat al acestei campanii, în fabrici, în instituții, în facultăți, la sate, peste tot discuțiile în jurul procesului erau pe primul plan. Prin grija organizațiilor revoluționare de masă din toate colțurile țării au venit pe adresa Consiliului de război proteste purtînd zeci de mii de semnături ale muncitorilor, țărănilor, intelectualilor, ale unor oameni din cele mai diverse categorii sociale.

Muncitorii din numeroase fabrici au organizat greve de protest împotriva condamnării luptătorilor din ianuarie-februarie 1933, arătând că sînt solidari cu lupta dusă de aceștia, au strîns fonduri pentru ajutorarea celor închiși.

În capitală, atît în centrul orașului cît și în cartierele muncitorești, zidurile erau mereu acoperite de lozinci prin care se cerea stingerea procesului, eliberarea celor arestați.

Din străinătate soseau de asemenea mii de telegrame și scrisori din partea organizațiilor muncitorești, organizațiilor democratice și a unor personalități progresiste. Cu mult interes a fost urmărit procesul în U.R.S.S. Ziarele sovietice au publicat regulat știri despre proces, iar muncitorii sovietici au trimis numeroase scrisori și telegrame în care și exprimau simpatia față de conducătorii ceferiști arestați și solidaritatea cu ei. Toate acestea, largul ecou al acestui proces în țară și în străinătate au făcut ca el să capete, în condițiile de atunci, de intensă încordare revoluționară, semnificația unui eveniment politic de extremă importanță, care a stat în centrul atenției opiniei publice din țară și din străinătate.

Justiția burghezo-moșierească a condamnat la zeci de ani de temniță pe conducătorii luptelor din ianuarie-februarie 1933. Sentința prin care conducătorii muncitorilor au fost condamnați a fost pregătită dinainte și dată fără să se țină seama de cele ce au reieșit din dezbaterile procesului. Dar această condamnare n-a putut ascunde faptul că masele largi ale poporului simpatizau cu cei condamnați, erau alături de ei, îi aprobau și acuzau regimul de exploatare și teroare al burgheziei și moșierimii.

Procesul a întărit simpatia maselor muncitoare neproletare față de proletariat și a contribuit la evidențierea rolului său de hegemon al mișcării revoluționare din țara noastră. El a contribuit la creșterea însemnată a influenței politice a Partidului Comunist din România, conducătorul și organizatorul eroicelor lupte din ianuarie-februarie 1933.

Procesul luptătorilor din 1933 a contribuit de asemenea la demascarea partidelor burghezo-moșierești, profund ostile maseilor, gata oricînd să sacrifice interesele poporului, să scoată la mezat bogățiile țării, să calce în picioare demnitatea națională.

Continuare directă a eroicelor lupte de la începutul anului 1933, prin puternicul ecou pe care l-a avut în țară și în străinătate, procesul ceferiștilor s-a înscris printre evenimentele de seamă în istoria luptei clasei muncitoare din țara noastră.

Luptele din ianuarie-februarie 1933 și procesul care le-a urmat au arătat că proletariatul stă de strajă intereselor fundamentale ale poporului. Luptele au avut un pronunțat caracter politic antiimperialist, antifascist, antirăzboinic. Ele au apărat interesele naționale ale poporului și au avut în același timp un profund caracter internaționalist. Aceste lupte au demonstrat din nou importanța covârșitoare pentru lupta clasei muncitoare a unității rîndurilor sale, au confirmat justețea orientării consecutive a P.C.R. spre realizarea unității de acțiune a muncitorimii.

Luptele muncitorești din perioada 1929—1933 au dovedit creșterea rolului conducător al partidului comunist în lupta tuturor celor exploatați și asupriți.

Eroicele lupte din 15—16 februarie 1933 au dovedit maturitatea revoluționară a clasei muncitoare. Ele au constituit un exemplu strălucit de hotărîre și abnegație a proletariatului în lupta împotriva exploatării capitaliste, împotriva fascizării țării și dominației trusturilor străine.

Luptele de la Grivița au avut o covârșitoare importanță politică. Ele au ridicat pe o treaptă superioară și au îmbogățit experiența revoluționară a proletariatului din țara noastră. Importanța lor politică decurge în primul rînd din faptul că la ofensiva dezlănțuită de clasele dominante pentru realizarea planului înrobitor de la Geneva, în condițiile stării de asediu și aplicării metodelor de dictatură militară, eroicii muncitori ceferiști și petroliști au pornit la contraofensivă, manifestîndu-se ca luptători pentru drepturile și eliberarea nu numai a lor, dar și a tuturor celor ce muncesc.

Luptele din februarie 1933 au avut un puternic ecou în masele tuturor celor exploatați și asupriți din țara noastră. Cu luptele ceferiștilor s-au solidarizat nu numai muncitorii, dar și păturile cele mai largi ale maselor muncitoare neproletare; intelectuali, funcționari, studenți; pînă și micii negustori din

cartierul Grivița au sprijinit cu alimente și în diferite feluri lupta grevistă.

Prin lupta lor eroică, ceferiștii au reușit să zădărnicească pentru moment înlăptuirea planurilor prin care monopolii străini au vrut să întărească dependența României față de capitalul străin. În urma acestor lupte, guvernul călăului Vaida a fost nevoit să demisioneze. Aceste lupte au zăgăzuit pentru un timp instaurarea fascismului în țara noastră și au contribuit la demascarea politicii antisovietice duse de guvernul burghezo-moșieresc. „Curbele de sacrificiu“ au fost oprite, iar o parte din revendicările economice ale muncitorilor au fost satisfăcute.

Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 au însemnat o aplicare strălucită a principalelor directive tactice ale Congresului al V-lea. Aceste lupte au avut un caracter profund patriotic. Sub conducerea organizațiilor de partid, lupta care începuse printr-o acțiune împotriva scăderii salariilor s-a transformat într-o acțiune pentru mărirea lor și pentru obținerea unui șir întreg de alte revendicări atât economice cât și politice.

În desfășurarea acțiunii s-au schimbat și metodele de luptă ale muncitorilor — de la grevă simplă, parțială, la greva de masă și pînă la ciocniri deschise cu poliția și armata. Masele muncitorilor ceferiști și petroliști au folosit cu succes experiența proletariatului din alte țări și au dezvoltat această experiență, adăugînd elemente noi, de pildă: greva cu ocuparea fabricii combinată cu demonstrații de stradă pentru susținerea greviștilor, trimiterea de delegați pentru a lua legătura cu muncitorii din alte centre și a-i atrage în luptă etc.

P.C.R. a căpătat o vastă experiență în organizarea și conducerea acțiunilor de mare amploare, situîndu-se pe pozițiile cele mai înaintate ale proletariatului din Europa în acea perioadă, îmbogățind tezaurul mișcării muncitorești internaționale. Arătînd importanța internațională a eroicelor lupte de la Grivița, revista Internaționalei Comuniste scria: „Luptele de stradă și de baricadă ale proletariatului bucureștean, care au durat 24 de ore și la care au participat în masă bărbați, femei și tineret, vor intra în istoria mișcării muncitorești internaționale ca una din paginile sale minunate“.

Deosebit de important este faptul că în acest timp organizațiile de partid și sindicatele revoluționare au reușit să organizeze pe baza frontului unic de jos și să conducă acțiuni de mare amploare prin comitete de acțiune, alese de mase largi în luptă împotriva reformiștilor și a tot felul de trădători ai intereselor muncitorilor. Frontul unic realizat de jos a permis mobilizarea largă a maselor și a mărit amploarea grevelor.

În luptele revoluționare din ianuarie-februarie 1933 s-au ridicat numeroase cadre conducătoare de partid, ieșite din rîndurile clasei muncitoare, legate prin mii de fire de masele de oameni ai muncii.

Plenara din mai 1933 a Comitetului Central al P.C.R. arată că marile acțiuni greviste din iarna lui 1933 s-au caracterizat prin:

a) creșterea vijelioasă a mișcării revoluționare a proletariatului, îndeosebi prin atragerea la luptă a unuia din cele mai mari detașamente ale proletariatului din țara noastră — muncitorii ceferiști —, și întărirea rolului de conducător al proletariatului în lupta crescîndă a păturilor mijlocii;

b) lichidarea rămîinerii în urmă a mișcării din Moldova și Muntenia;

c) însemnata întărire a rolului partidului de organizator și conducător al mișcării revoluționare, creșterea autorității partidului în fața maselor muncitoare, creșterea influenței sale asupra unor pături ale intelectualității.

Așa cum subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „luptele ceferiștilor și petroliștilor au constituit o manifestare hotărîtă a forței clasei muncitoare împotriva fascismului, lovind în politica de fascistare a țării și de înfeudare a ei față de imperialism, pricinuind căderea guvernului călăului Vaida și avînd ca urmare totodată întărirea influenței și legăturilor partidului cu masele, partidul însuși întărindu-se prin intrarea în rîndurile sale a elementelor celor mai combative, mai revoluționare, mai călitate în focul acestor mari lupte“¹.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 378.

Eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor au avut un mare răsunet în străinătate. În afară de U.R.S.S., unde au avut loc zeci de mitinguri de protest și s-au scris nenumărate articole în presă prin care oamenii muncii sovietici se solidarizau cu lupta celor căzuți, mari acțiuni de protest au avut loc în Franța, Cehoslovacia, Belgia, Elveția, Italia, America și în alte țări. Pe adresa Consiliului de război și a Curții de revizie au sosit zeci de mii de telegrame de protest din partea celor mai diferite organizații și personalități, în care se înfieră teroarea sângeroasă asupra oamenilor muncii exercitată de către reacțiunea română și se cerea achitarea și eliberarea celor arestați. Sindicatul muncitorilor de la căile ferate din Franța, care număra peste 450.000 de membri, a trimis la proces o delegație de trei ferovieri să se solidarizeze cu greva ceferiștilor și să ceară achitarea și eliberarea conducătorilor arestați. Biroul juridic internațional a trimis avocați care să pledeze la proces.

Ecoul internațional al luptelor s-a manifestat nu numai prin solidaritatea muncitorilor și intelectualilor din alte țări cu lupta eroică a ceferiștilor și petroliștilor și cu conducătorii lor de pe banca acuzării. Solidaritatea s-a manifestat și în mod invers. În cuvântul lor, acuzații au demascat ororile regimurilor fasciste din Germania și Italia și s-au solidarizat cu lupta popoarelor din alte țări contra barbariei fasciste. Ei s-au solidarizat și au trimis salutul lor acuzaților din faimosul proces de la Leipzig, în frunte cu Gh. Dimitrov.

Toate acestea dovedeau că partidul reușise să lichideze în bună parte lipsurile semnalate de Congresul al V-lea al P.C.R. și să facă un pas serios pe calea călirii sale marxist-leniniste.

Dar luptele din ianuarie-februarie 1933 au scos la iveală și unele lipsuri în munca partidului, spre lichidarea cărora partidul trebuia să-și îndrepte neapărat atenția.

Astfel, deși partidul reușise în timpul acestor lupte să-și întărească legăturile sale cu muncitorii din principalele ramuri industriale, mai erau încă însemnate detașamente proletare cu care legătura era însă slabă, ca, de pildă, muncitorii metalurgiști de la Reșița, muncitorii ceferiști din serviciul de tracțiune, muncitorii din porturi.

De asemenea cu toate succesele obținute, partidul nu făcuse încă cotitura convenită în munca la sate.

Mai erau neajunsuri și în munca organizatorică, care nu se ridicase peste tot la nivelul cerut de împrejurări. Aceste lipsuri s-au manifestat în zilele lui februarie și au împiedicat lărgirea luptei. Creșterea valului revoluționar impunea lichidarea grabnică a acestor lipsuri, întărirea muncii colective, a controlului executării sarcinilor, a disciplinei de partid, respectarea regulilor de conspirație. Subaprecierea intensității încordării revoluționare și a radicalizării muncitorilor, pe de o parte, și a posibilităților de manevrare a claselor guvernante, pe de altă parte, precum și lipsa unei linii consecvente înspre greva generală a ceferiștilor și nedeclararea ei la timpul oportun au dat posibilitate burgheziei să frîneze primul contraatac al proletariatului din 28 ianuarie—2 februarie, să treacă la un nou atac și să introducă starea de asediu. Unele organizații regionale și județene ale partidului n-au dat dovadă de suficient spirit de orientare și independență în acțiune.

Plenarele C.C. al P.C.R. din mai și iulie 1933 au făcut o analiză profundă a eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933, cât și a lipsurilor manifestate și au hotărât o serie de măsuri menite să ducă la consolidarea pozițiilor cucerite și la obținerea de noi succese în lupta împotriva exploatării capitaliste.

Criza economică de supraproducție din 1929—1933 a răscolit și a pus în mișcare sute de mii de oameni ai muncii din țara noastră. A fost o perioadă de adânci frământări sociale și politice. S-a conturat poziția fiecărei clase sau pătri sociale. Au ieșit în evidență și s-au ascuțit la maximum toate contradicțiile de clasă.

Clasele dominante, care formau o mică minoritate a populației țării noastre, s-au situat net pe o poziție anti-populară, antinațională, de apărare cu orice preț a privilegiilor lor și a intereselor trusturilor monopoliste străine. În ajutorul lor au acționat conducătorii social-democrați de dreapta.

De cealaltă parte s-a situat imensa majoritate a oamenilor muncii, în frunte cu clasa muncitoare, pe pozițiile cele mai avan-

sate aflându-se muncitorii ceferiști și petroliști. Conducătorul eroicelor bătălii de clasă din anii crizei economice din 1929—1933 a fost Partidul Comunist din România, singura forță organizată care a apărut cu hotărâre interesele celor ce muncesc.

Clasa muncitoare a dovedit că este singura clasă progresistă și revoluționară pînă la capăt, cu adevărat patriotică și în același timp pătrunsă de spiritul internaționalismului proletar, care îmbină în mod armonios interesele oamenilor muncii din țara noastră cu ale oamenilor muncii din alte țări.

Evenimentele care s-au petrecut în țara noastră în această perioadă de frământări sociale și de lupte înverșunate au fost pline de învățăminte pentru partid. Procesul de călire marxist-leninistă și de maturizare politică a P.C.R. s-a dezvoltat în acești 2—3 ani mai mult decît în toți anii precedenți.

Baza de masă a P.C.R. s-a lărgit. Rîndurile sale s-au întărit cu elemente muncitorești din industria grea și din sectoarele de bază ale economiei naționale, s-a îmbunătățit compoziția socială a partidului. Au fost create noi organizații de partid în multe centre industriale și într-o oarecare măsură și la sate, unde nu existau.

Toate acestea au dat posibilitate clasei muncitoare și partidului său de avangardă să îndeplinească rolul său istoric de conducător al luptelor de eliberare socială și națională a poporului nostru muncitor.

**LUPTA P.C.R.
ÎMPOTRIVA FASCIZĂRII ȚĂRII,
PENTRU CREAREA
FRONTULUI POPULAR ANTIFASCIST
(1934 — FEBRUARIE 1938)**

*1. Victoria socialismului în U.R.S.S.
Ascensiunea fascismului
și creșterea pericolului de război*

Situația internațională după 1934 și pînă în 1938 s-a caracterizat printr-o depresiune a economiei capitaliste, prin ascuțirea neconținută a contradicțiilor societății capitaliste și creșterea agresivității fascismului, pe de o parte, și prin victoria orînduirii socialiste în Uniunea Sovietică și creșterea pe plan internațional a forțelor antifasciste, în frunte cu partidele comuniste pe de altă parte.

Victoria socialismului în U.R.S.S., dobîndită în condițiile încercuirii capitaliste, a fost cel mai important eveniment istoric după Revoluția Socialistă din Octombrie. Îndeplinirea celui de-al doilea plan cincinal a marcat transformarea Uniunii Sovietice într-o mare putere industrial-colhoznică, cu o industrie socialistă în plină dezvoltare și modernizare, cu o agricultură colectivizată. Relațiile de producție socialiste au determinat schimbarea structurii de clasă a societății sovietice, societate lipsită de exploatare, în care există două clase prietene — clasa muncitoare și țărănimea, și strîns legată de ele pătura intelectualității muncitoare. Între națiunile socialiste din U.R.S.S. s-au consolidat prietenia și colaborarea în înlăptuirea țelului comun — construirea socialismului. A fost adoptată noua Constituție a U.R.S.S. Noua Constituție oglindea victoriile economice și politice obținute de către primul stat socialist și consfințea triumful socialismului în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste.

Pe plan extern, Uniunea Sovietică a devenit o puternică forță politică și militară, în care își puneau speranțele oamenii din toate țările, popoarele subjugate din colonii, precum și cele amenințate de agresiunea fascistă.

Uniunea Sovietică a depus mari eforturi pentru apărarea păcii, împotriva primejdiei crescînde a unui nou război mondial, pregătit de către statele imperialiste.

În 1934, U.R.S.S., în dorința de a folosi toate posibilitățile pentru preîntîmpinarea războiului, a intrat în Liga Națiunilor, socotind că aceasta, în ciuda marilor ei slăbiciuni, putea constitui o tribună pentru demascarea agresorilor și un instrument de apărare a păcii. În cadrul Ligii Națiunilor și în afara ei, Uniunea Sovietică a acționat cu stăruință în vederea reducerii înarmărilor și a stabilirii unui sistem de securitate colectivă. Propunerile Uniunii Sovietice pentru reducerea înarmărilor și crearea unui sistem de securitate colectivă au fost primite cu entuziasm de către masele populare din țările capitaliste. Ele au fost însă respinse de către guvernele burgheze care nu doreau pace.

Între anii 1934 și 1938, Uniunea Sovietică, ca urmare a creșterii forței și prestigiului său pe plan internațional, și-a lărgit raporturile diplomatice cu o serie de țări vecine, iar cu Franța și Cehoslovacia a încheiat pacte de asistență mutuală.

În întreaga lume, cele mai înaintate forțe politice și mase largi populare se ridicau pentru a stăvili ofensiva fascismului și a înlătura pericolul de război, care amenința atât Europa cît și Extremul Orient.

Împotriva maselor populare doritoare de pace, a grupărilor politice antifasciste, a partidelor comuniste — forța conducătoare a luptei antifasciste și antirăzboinice — guvernele statelor capitaliste au luat măsuri dintre cele mai reacționare. Cercurile imperialiste, trusturile monopoliste, a căror putere se împletea din ce în ce mai mult cu puterea de stat, înspăimîntate îndeosebi de marile lupte ale clasei muncitoare din 1929—1933, au căutat să înnăbușe mișcarea revoluționară, pentru a putea să intensifice nestingherite exploatarea maselor, să le tîrască în războaie de jaf și să recupereze pierderile provocate de criză.

Criza economică mondială din 1929—1933 a fost urmată în majoritatea țărilor capitaliste de o depresiune economică a cărei caracteristică o constituia faptul că producția industrială nu a mai cunoscut avîntul dinaintea crizei.

Între anii 1934 și 1937, în unele țări capitaliste — datorită în primul rînd comenzilor militare — producția industrială a

depășit în mică măsură nivelul anului 1929. Numărul șomerilor continua să fie însă ridicat. La sfîrșitul anului 1935 existau numai în Statele Unite ale Americii aproape 10.000.000 de șomeri. Producția globală a industriei țărilor capitaliste nu reprezenta la jumătatea anului 1937 decît 95%—96% din cea obținută în 1929. În a doua jumătate a anului 1937, producția țărilor capitaliste, și îndeosebi a Statelor Unite ale Americii, a început din nou să scadă. Economia țărilor capitaliste, care nu-și revenise de pe urma crizei economice din care abia ieșise, s-a pomenit în fața unei noi crize. Aceasta a avut drept urmare înrăutățirea și mai accentuată a situației materiale a maselor muncitoare. Criza a ascuțit contradicțiile dintre burghezie și proletariat, precum și contradicțiile dintre grupurile imperialiste.

Datorită creșterii combativității revoluționare a maselor, capitaliștii nu mai puteau stăvili luptele populare cu ajutorul vechilor metode ale democrației burgheze parlamentare.

După criza economică din 1929—1933, pentru a putea da un nou asalt împotriva mișcării muncitorești și a pregăti intens războiul, marea burghezie, cele mai reacționare vîrfuri ale capitalului financiar dintr-o serie de țări capitaliste, trece deschis la instaurarea dictaturii fasciste. Sub camuflajul falsei democrații burgheze, clasele exploatoare își exercitau dictatura lor, iar libertățile burgheze asigurau atotputernicia capitalului și consfințeau asuprirea și lipsa de drepturi reale a mării majorități a populației. În același timp, aceste libertăți, așa trunchiate cum erau, permiteau maselor muncitoare să lupte în condiții mai favorabile decît sub dictatura fascistă pentru revendicările lor, pentru apărarea păcii, pentru cucerirea unor libertăți reale. Monopolurile capitaliste vedeau salvarea poziției lor în instaurarea unor regimuri fasciste, a unor dictaturi teroriste fătîșe a celor mai reacționare vîrfuri ale capitalului financiar. Imperialiștii urmăreau să înnăbușe cu ajutorul dictaturii fasciste mișcarea muncitorească revoluționară, lupta popoarelor pentru libertate, pace și un trai mai bun și să declanșeze un nou război imperialist, a cărei principală țintă era zdrobirea Uniunii Sovietice.

Marile puteri imperialiste pregăteau războiul împotriva Uniunii Sovietice, sperînd că prin cîmpingul teritoriilor sale vor

obține noi piețe, vor pune mîna pe bogățiile U.R.S.S., vor lichida primul stat proletar și vor crea condiții pentru sugrumarea mișcării muncitorești și democratice din toate țările.

Fascismul a pornit ofensiva în întreaga lume capitalistă, îmbrăcînd forme specifice după particularitățile situației interne ale țării respective.

Acolo unde au venit la putere, fasciștii au desființat orice drepturi democratice, au dezlănțuit cea mai sîngeroasă și mai barbară teroare împotriva maselor.

O dată cu instaurarea fascismului în Germania, pericolul de război s-a mărit considerabil. Împreună cu Italia fascistă, Germania hitleristă a format în 1936 blocul agresiv cunoscut sub numele „axa Berlin-Roma”.

În același an Germania hitleristă și Japonia militaristă au încheiat pactul anticomintern, la care în 1937 a aderat și Italia.

Marile monopoluri germane, italiene, japoneze, se dezvoltă rapid după primul război mondial. Se dezvoltă în special ramurile industriale ale economiei legate de producția de război. Majoritatea sumelor bugetelor naționale era destinată înarmării, în timp ce producția bunurilor de consum scădea vertiginos, condamnînd masele largi la foame și mizerie.

Cercurile imperialiste din Germania, Italia și Japonia au pornit fățiș la pregătirea războiului împotriva Uniunii Sovietice. Totodată ele își manifestau în mod deschis nemulțumirea față de felul în care erau împărțite coloniile și sferele de influență. Aceste state fasciste și militariste sperau să obțină reîmpărțirea lumii în favoarea lor, să pună capăt situației privilegiate pe care Anglia, S.U.A. și Franța o dețineau în cadrul lumii capitaliste. În 1935 guvernul hitlerist a lichidat printr-un act unilateral limitele impuse forțelor armate germane prin tratatul de la Versailles, a reintrodus serviciul militar obligatoriu și a început reorganizarea armatei germane. Paralel cu aceasta, hitleriștii au pornit la organizarea unei rețele de spionaj și comploturi, la sprijinirea și subvenționarea masivă a partidelor și organizațiilor fasciste și profasciste în toate țările.

Marii monopolști din Statele Unite, Anglia și Franța au sprijinit direct refacerea Germaniei militariste pentru a o împinge

împotriva Uniunii Sovietice. În vederea satisfacerii a o serie de pretenții revanșarde ale Germaniei hitleriste și pentru a o apropia de granițele U.R.S.S., cercurile imperialiste apusene au încurajat expansiunea și dominația hitleriștilor asupra țărilor mici din răsăritul Europei și a altor regiuni.

În 1935 Italia a atacat și a copleșit Abisinia, iar în 1936 Germania și Italia au început intervenția în Spania, sprijinind activ rebeliunea fascistă a lui Franco. În 1937 militariștii japonezi, după ce au ocupat nord-estul Chinei, au reluat cu o intensitate crescută războiul împotriva Chinei, ocupînd întinse teritorii, care reprezentau pentru Japonia o imensă bază de materii prime, brațe de muncă ieftine și o mare piață de desfacere. Totodată agresiunea japoneză și copleșirile în Extremul Orient apropiau pericolul unei agresiuni a militariștilor japonezi asupra regiunilor răsăritene ale U.R.S.S.

Răspunderea pentru extinderea forțelor fascismului în Europa și pentru dezlănțuirea agresiunilor imperialiste nu revine numai trusturilor monopoliste din țările de dictatură fascistă: Germania și Italia. Ea revine și acelor cercuri imperialiste profund reacționare din celelalte state capitaliste, care au sprijinit instaurarea fascismului în alte țări și au susținut crearea de organizații fasciste în propriile țări, care au încurajat agresiunea și au înlesnit întărirea pozițiilor Germaniei hitleriste, Italiei fasciste și Japoniei militariste în dauna independenței a o serie de state din sud-estul Europei, din Asia și din Africa.

O mare răspundere pentru instaurarea fascismului în Germania și în alte țări o poartă conducerea de dreapta ale partidelor social-democrate, care, prin politica lor scizionistă și de colaborare cu burghezia, au împiedicat unitatea de acțiune a clasei muncitoare, ajutînd în mod obiectiv ascensiunea fascismului.

Clasa muncitoare, în frunte cu partidele comuniste, a luptat cu hotărîre împotriva fascismului și agresiunilor imperialiste. Partidele comuniste s-au călăuzit în activitatea lor după principiile elaborate de Lenin, după care în lupta pentru apărarea intereselor vitale ale clasei muncitoare este necesară unitatea ei de acțiune prin încheierea frontului unic al muncitorilor comuniști, social-democrați, muncitorilor neorganizați și muncitorilor

membri ai unor partide nemuncitorești. Bazându-se pe aceste principii, comuniștii arătau că venirea la putere a fascismului putea fi împiedicată în primul rând prin lupta unită a clasei muncitoare.

Partidelor comuniste le revenea sarcina să strângă în jurul Frontului unic muncitoresc toate forțele democratice într-un larg front popular antifascist, care să bareze calea fascismului și a războiului.

În anii de ascensiune a fascismului, tot mai mulți muncitori s-au convins pe baza propriei lor experiențe că, pentru a putea respinge ofensiva cercurilor imperialiste și pentru a asigura înlăptuirea revendicărilor vitale și imediate ale maselor, este absolut necesară unitatea de acțiune a proletariatului. În sînul partidelor social-democrate a început să se dezvolte curentul de stînga, care susținea făurirea frontului unic cu comuniștii. Tot mai mulți muncitori social-democrați treceau pe pozițiile luptei de clasă, revoluționare. Totodată, în conducerea acestor partide continuau să predomine și să acționeze elemente de dreapta, care, orbite de anticomunism și antisovietism, respingeau frontul unic cu comuniștii, preferînd să meargă în colaborare cu partidele burgheze cele mai reacționare.

Ca urmare a activității plină de abnegație a comuniștilor și a unui număr însemnat de muncitori social-democrați de rînd, lupta pentru frontul unic proletar a înregistrat succese însemnate în mai multe țări.

Astfel, în Franța, dat fiind îndeosebi pericolul fascismului intern și amenințările revanșarzilor hitleriști, s-a creat în 1934 frontul unic între Partidul Comunist Francez și Partidul socialist francez. Roadelē realizării unității de acțiune s-au făcut simțite prin înfrîngerea forțelor fasciste, care în februarie 1934 au încercat să instaureze dictatura fascistă. În Austria, masele muncitoare au dat în același an o puternică ripostă fasciștilor austrieci, susținuți de hitleriști. În 1935, pe baza frontului unic, s-a creat Frontul popular antifascist din Franța, care, pe lângă partidele muncitorești, a cuprins partidul radical și alte grupări, fiind urmat și de pături largi ale țărănimii și micii burghezii orășenești. În Austria, Spania, Cehoslovacia s-a format în numeroase cazuri frontul unic muncitoresc pe scară locală. În Anglia

s-a format în 1934 frontul unic între partidul comunist și partidul muncitoresc independent.

O mare însemnătate pentru mișcarea muncitorească și democratică internațională a avut Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste, la care au participat și delegați ai P.C.R. (iulie-august 1935). Congresul al VII-lea a dat o definiție clară fascismului, arătînd că el este dictatura fățișă teroristă a celor mai reacționare, a celor mai șovine și mai agresive vîrfuri ale capitalului monopolist. Congresul a subliniat că sarcina centrală a partidelor comuniste era lupta împotriva fascismului și a războiului. Congresul a precizat că pentru a asigura victoria în această luptă era necesară făurirea Frontului unic muncitoresc. F.U.M. constituie baza pentru unirea tuturor păturilor democratice ale populației în jurul proletariatului, în cadrul Frontului popular antifascist. În țările coloniale și semicoloniale, sarcina centrală a partidelor comuniste era de a milita pentru crearea frontului unic antifeudal și antiimperialist. Acest front trebuie să cuprindă toate forțele capabile să contribuie la eliberarea națională de sub jugul imperialist. Congresul a arătat că partidele comuniste trebuiau să lupte pentru constituirea guvernelor de front popular și să le sprijine în măsura în care aceste guverne luptau împotriva fascismului și pentru menținerea și lărgirea drepturilor democratice. O indicație importantă a Congresului al VII-lea a fost aceea că încheierea și dezvoltarea frontului unic al clasei muncitoare în luptă împotriva fascismului crea condiții favorabile pentru făurirea partidului unic, revoluționar al clasei muncitoare.

Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste a criticat cu tărie manifestările stîngiste și sectariste din activitatea unor partide comuniste, manifestări care frînau apropierea comuniștilor de masele aflate sub influența altor partide și organizații. El a cerut partidelor comuniste să lichideze orice manifestare de sectarism și dogmatism, să dea dovadă de o maximă elasticitate politică și să elaboreze linia lor revoluționară în mod creator.

Subliniind răspunderea liderilor social-democrați de dreapta în împiedicarea făuririi frontului unic, congresul a cerut parti-

delor comuniste să se situeze în fruntea luptei pentru realizarea unității de acțiune, ca temelie a concentrării tuturor forțelor populare într-un larg front de luptă comună împotriva fascismului și războiului.

În 1936, în Franța, Frontul popular antifascist a câștigat victoria în alegerile parlamentare. Cu sprijinul comuniștilor s-a constituit un guvern al Frontului popular, în care au intrat socialiștii și radicalii. În timpul guvernului Frontului popular, oamenii muncii din Franța au cucerit, prin mari greve și alte acțiuni de masă, importante revendicări economice și au obținut lărgirea drepturilor democratice pentru masele largi populare. Lipsa de consecvență a partidelor care formau guvernul de Front popular și presiunea cercurilor reacționare franceze și străine au făcut ca guvernul să alunece tot mai mult pe o poziție anticomunistă și antisovietică și să părăsească programul Frontului popular, care reflecta interesele celor mai largi mase. Împotriva voinței poporului francez, guvernul de sub președinția lui Daladier, susținut de partidul socialist, a denunțat Frontul popular și a început ofensiva contra cuceririlor maselor largi, apărând interesele capitalului monopolist și adoptând o politică de încurajare a agresiunii fasciste.

În 1936, în Spania, comuniștii, socialiștii și alte grupări de stînga au încheiat Frontul popular antifascist, care a câștigat victoria în alegerile parlamentare din același an. În urma alegerilor s-a format un guvern al Frontului popular. Poporul a obținut largi drepturi și libertăți democratice, au fost îmbunătățite salariile, țărani au primit pământ prin exproprierea marilor moșieri etc. În iulie 1936, marii capitaliști, moșierii, reacțiunea clericală și cercurile militare reacționare spaniole, cu ajutorul direct al lui Hitler și Mussolini, au organizat o rebeliune pentru lichidarea regimului republican. Rebeliunea fasciștilor spanioli în frunte cu generalul Franco s-a transformat repede într-un război de intervenție al Germaniei și Italiei contra poporului spaniol și a independenței naționale a Republicii Spaniole. O mare parte a trupelor care luptau împotriva Republicii Spaniole erau formate din soldați germani și italieni. Germania hitleristă și Italia fascistă au furnizat cea mai mare parte a armamentului forțelor antirepu-

blicane. Uniunea Sovietică și cercurile democratice din toată lumea cereau să se împiedice cotropirea Republicii Spaniole, dar guvernele Angliei și Franței, sprijinite de guvernul S.U.A., sub pretextul „neintervenției în Spania”, au organizat blocada Republicii Spaniole, lăsînd deplină libertate de intervenție fascismului german și italian. Anglia și Franța au recunoscut guvernul lui Franco încă înaintea terminării războiului din Spania. În timp ce Germania și Italia trimiteau în Spania trupe și cantități enorme de armament, Republica Spaniolă, lipsită de o industrie de război proprie, nu avea arme suficiente pentru soldații săi. Poporul spaniol a dus timp de aproape trei ani un război just împotriva intervenției fasciste, pentru libertate, democrație și independență națională. Dar guvernele Republicii Spaniole, lipsite de o linie fermă, n-au fost în stare să ia măsuri pentru întărirea armatei populare regulate și să unească în luptă toate forțele poporului spaniol, ceea ce a fost folosit de dușmanii dinăuntru și din afară.

În ajutorul poporului spaniol care lupta cu curaj și eroism contra reacțiunii interne și invaziei străine au venit mii de voluntari revoluționari antifasciști din toate țările lumii. S-au format brigăzi internaționale care au luptat alături de armata spaniolă pentru apărarea Republicii Spaniole. Mii de comuniști și luptători antifasciști fără partid au căzut în lupta grea împotriva fascismului pe meleagurile Spaniei, cimentînd legăturile și solidaritatea internațională a celor ce muncesc. Intervenția militară masivă și fățișă a Germaniei și Italiei și blocada organizată împotriva Republicii Spaniole de către statele capitaliste au dus la înnăbușirea în sînge a eroicei lupte a poporului spaniol și la instaurarea regimului fascist al lui Franco.

În celălalt capăt al lumii, în China, lupta antiimperialistă și antifeudală înregistra succese tot mai mari. Într-un teritoriu întins din China de nord, sub conducerea Partidului Comunist Chinez, s-au creat Soviete, a fost constituit un guvern revoluționar popular și a fost formată o armată național-revoluționară, care lupta pentru eliberarea definitivă a poporului chinez. Cînd militarismul japonez a atacat China și pericolul cel mai mare pentru poporul chinez a devenit agresiunea japoneză, partidul comunist a propus gomindanului încheierea Frontului unic națio-

nal pentru independența Chinei. La sfârșitul anului 1937, gomin-
danul a fost nevoit să accepte propunerile Partidului Comunist
Chinez cu privire la lupta comună împotriva agresiunii imperia-
lismului japonez. În lupta împotriva cotropitorului străin, po-
porul chinez a provocat acestuia înfrângeri serioase.

Intre anii 1934 și 1938 s-a desfășurat în toată lumea o luptă
încordată între forțele reacțiunii și forțele democratice. Trăsă-
tura caracteristică comună a mișcării muncitorești și democra-
tice internaționale era lupta împotriva fascismului și războiului.

2. *Politica burgheziei și moșierimii de intensificare a procesului de fascistizare a României*

Sfârșitul crizei economice din anii 1929—1933 a fost marcat
în România ca și în toate țările capitaliste, prin ascuțirea contra-
dicțiilor politice și de clasă pe fondul ofensivei tot mai fățișe a
forțelor reacțiunii și războiului. „Instalarea la putere a hitleriști-
lor în Germania a fost pentru întreaga reacțiune mondială, ca și
pentru reacțiunea română, semnalul pentru intensificarea pregă-
tirilor de război. Întregul curs al politicii interne și externe a Ro-
mâniei arăta că cercurile reacționare românești se orientau
categoric spre fascism”¹.

Dependența economică a României de marile monopoluri ca-
pitaliste occidentale și colaborarea claselor dominante românești
cu aceste monopoluri, atrăgeau după sine subordonarea ei po-
litică față de țările imperialiste și de planurile lor agresive.

Industria românească era dominată de un număr restrâns de
trusturi și de carteluri legate de capitalul străin, în special de cel
englez, francez și american. Industria siderurgică și metalur-
gică, inclusiv extracția minereurilor feroase, era dominată de în-
treprinderile „Reșița” și „Malaxa”, care ocupau puternice poziții
monopoliste. Extracția și industria metalelor neferoase era do-
minată de întreprinderea „Mica”, industria cărbunelui de întreprin-
derea „Petroșani”, industria textilă de concernele „Buhuși”
și „I.T.A.”, industria petrolului de trusturile „Astra Română”,

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a,
pag. 378.

„Steaua Română”, „Romîno-Americana”, „Creditul minier” etc.
Majoritatea marilor întreprinderi românești erau grupate în car-
teluri; în 1937 funcționau 98 de carteluri, care grupau circa
1.600 de întreprinderi, reunind 53% din forța motrice a indus-
triei românești.

Trusturile și cartelurile din România erau strâns legate de
cinci mari bănci controlate de mari bănci engleze, franceze și
americane și care împreună cu Banca Națională dominau în-
treaga viață economică a țării.

Creșterea producției în industria românească după 1933 n-a
fost decât parțială. S-au dezvoltat în primul rând ramurile legate
de industria de armament, de echipament pentru armată și de
construcțiile militare. Statul burghezo-moșieresc, pregătind răz-
boiul antisovietic, s-a încadrat în cursa generală a înarmărilor,
care apăsa greu pe umerii poporului muncitor.

La comenzile statului, marii capitaliști realizau profituri fa-
buloase. Beneficiile obținute, de pildă, de întreprinderile „Malaxa”
întreceau de mai multe ori prețul comenzii.

Înviorarea economiei românești, creșterea profiturilor bur-
gheziei s-au bazat în special pe intensificarea exploatării oame-
nilor muncii. Pentru a acoperi cheltuielile de înarmare, statul a
mărit impozitele pe salarii, impozitele asupra mărfurilor de larg
consum. Au fost puse taxe noi pe făină, pâine, sare, zahăr, textile,
încălțăminte etc. Salariaților li s-a impus participarea forțată la
împrumuturile de stat. Toate acestea au provocat un nou val
de scumpete și au redus masiv puterea de cumpărare îndeosebi
a proletariatului și a țărănimii sărace.

Faptul că marile bănci și întreprinderi din România au în-
ceput să-și îndrepte treptat exportul spre Germania, aprovizio-
nind mașina de război hitleristă, a reprezentat un alt factor al
întăririi monopolurilor din România și al înviorării trecătoare a
economiei. Pentru a stimula exportul de cereale, statul plătea
moșierilor și exportatorilor de cereale „prime de export”. Numai
în 1934—1935 statul a plătit drept prime de export 25 de mi-
liarde de lei.

În timp ce prețurile produselor industriale urcau, în timp ce
producția industrială mai ales din ramurile legate de producția
pentru armată creștea, capitaliștii mențineau salariile la un nivel

mai scăzut decât în timpul crizei. Astfel, după datele oficiale, între 1933 și 1935 salariile au continuat să scadă, ajungînd cu 11% mai mici decât în 1932. Între 1936 și 1937, salariile medii, deși au crescut întrucîtva, au rămas totuși cu 5% mai mici decât în 1932, cu toate că în 1937 costul vieții era cu peste 20% mai ridicat decât în 1932.

Intensificarea exploatării proletariatului, mizeria în care trăiau muncitorii nu mai puteau fi ascunse nici măcar în rapoartele anuale ale Inspecției muncii. În 1935, de pildă, Inspectoratul muncii din Brașov raporta că „din cauza locuințelor neigienice și a subalimentării... muncitorimea este bîntuită de boli, în special de tuberculoză... În Brașov se simte lipsa unui spital muncitoresc, căci în multe cazuri lucrătorul bolnav nu poate fi internat în spitalul public din lipsă de locuri“.

Raportul pe 1937 al Inspectoratului muncii din Iași arăta că, „din cauza salariilor prea mici, hrana lucrătorilor și mai ales a celor necalificați este neîndestulătoare“. Același inspectorat raporta că „salariile femeilor erau în medie cu 50% inferioare celor ale bărbaților“. În 1936 Inspectoratul muncii din Sibiu raporta că în întreprinderile industriale „femeile nu se bucură de nici o favoare în ceea ce privește lehuția sau graviditatea; din contra, lucrătoarele din aceste categorii, în timpul incapacității de muncă, sînt concediate“.

Oricît de gravă ar fi fost starea sănătății lor, muncitorii nu aveau dreptul decât la șapte zile de concediu de boală anual. Ei nu primeau însă nici un ban pentru aceste cîteva zile de concediu, care nu erau respectate decât în foarte puține întreprinderi.

Țărănimea muncitoare continua să se zbată în sărăcie. Manevra încercată de guvernanți prin „conversiunea datoriilor agricole“ a dat faliment.

Creșterea prețurilor produselor agricole nu i-a adus țaranului nevoiaș nici un folos din cauza majorării impozitelor și mai ales datorită creșterii prețurilor la produsele industriale. Marea diferență dintre prețurile produselor industriale și ale celor agrare, net în defavoarea țăranilor, se răsfrîngea în mod nemijlocit asupra situației populației sărace de la sate.

Gospodăriile țărănești se ruinau. În 1935, de pildă, 37% din gospodăriile țărănești nu aveau măcar o singură vită de muncă, iar 11% aveau una singură. Aplicarea reformei agrare de după primul război mondial nu fusese terminată. Chiar acolo unde ea fusese efectuată, așa cum arătau cercetările făcute în unele regiuni, țăranii fuseseră nevoiți să-și vîndă pînă la 40% din pămîntul primit pentru a scăpa de datoriile făcute, pentru a-și putea procura unelte de lucru etc. Deși munca salariată devenise tot mai răspîndită, pe moșii și în gospodăriile chiaburești continua să se folosească munca în dijmă.

Politica de înarmare febrilă a lovit și în situația funcționării, a intelectualilor și a meseriașilor, reflectîndu-se în mod negativ și asupra negustorilor, industriașilor mici și mijlocii. Comenzile de stat erau acordate aproape exclusiv marilor industriași, iar de stimulentele pentru exportul de cereale beneficiau marii capitaliști și moșieri.

Scăderea nivelului de trai al majorității populației țării era oglindită chiar de statistica burgheză a consumului mediu pe cap de locuitor. În 1937, de pildă, consumul de bumbac pe cap de locuitor era de peste două ori mai mic decât în 1927. În 1936 consumul de pielărie pe cap de locuitor era cu 30% mai mic decât în 1927, consumul de paste făinoase cu 20% mai mic, consumul de zahăr cu 12% mai mic. Aceste cifre medii cuprindeau și consumul foarte ridicat al claselor exploatoare, precum și furniturile militare sporite. Scăderea nivelului de trai al mării majorități a poporului era mult mai mare decât o indicau cifrele medii oficiale.

În timp ce masele trăiau în sărăcie, monopolurile occidentale, capitaliștii și moșierii autohtoni realizau cîștiguri fabuloase. În 1937, de pildă, „Reșița“, una dintre cele mai mari întreprinderi din România, a realizat un beneficiu brut de 900.000.000 de lei la un capital total de numai 825.000.000 de lei; „Astra Romîină“ a realizat un beneficiu net de 864.000.000 de lei la un capital de 2,34 miliarde de lei; „Romîno-Americana“ a realizat un beneficiu brut de 111% etc.

Înviorarea producției în condițiile din anii 1934—1937 a însemnat deci pentru masele largi creșterea mizeriei, iar pentru capitaliști și moșieri creșterea profiturilor. Pe o astfel de bază,

înviorarea economică nu putea fi trainică. Încă din 1935 au apărut în industria României semne ale unei noi crize, manifestată prin scăderea producției bunurilor de consum.

Încă în iulie 1937 producția industriei românești a început să scadă, continuând și în 1938. În trimestrul I al anului 1938, producția industriei prelucrătoare era cu 10,5% mai mică decât în perioada corespunzătoare a anului precedent.

Capitalul financiar din România, ale cărui poziții s-au întărit în 1934—1937, acționa pentru a evita criza economică în primul rând prin intensificarea exploatații maselor și prin continuarea și întărirea pregătirilor de război. În vederea realizării acestor scopuri, clasele dominante urmăreau zdrobirea mișcării revoluționare, nimicirea oricărei împotriviri față de regimul burghezo-moșieresc și față de politica lor agresivă.

Pentru a înnăbuși luptele revoluționare ale maselor, pentru a putea folosi nestingheriți aparatul de stat în scopul jefuirii poporului muncitor, al întezirii cursei înarmărilor și pregătirii războiului antisovietic, vîrfurile marilor capitaliști și moșieri din România au dezlănțuit ofensiva în vederea instaurării dictaturii fasciste.

Cercurile reacționare românești urmăreau să lichideze puținele libertăți burghezo-democratice care mai existau, să desființeze parlamentul, să dizolve partidele și organizațiile. Ele voiau să instituie puterea acelei grupări fasciste care să le reprezinte cel mai bine interesele, care să înnăbușe prin teroare mișcarea muncitorească și democratică și să asigure atotputernicia și dominația nestînjinită a marilor capitaliști și moșieri. Imperialiștii străini sprijineau fascizarea țării, urmărind ca prin intermediul dictaturii fasciste să-și întărească și mai mult pozițiile în România și să poată împinge poporul nostru în războiul antisovietic.

Ofensiva dezlănțuită de forțele reacționare românești cu ajutorul imperialiștilor străini în vederea instaurării fascismului nu a putut înlătura contradicțiile dintre diferitele grupări burghezo-moșierești, precum și dintre puterile imperialiste. Fiecare mare grupare burghezo-moșierească, P.N.L., P.N.Ț., camarila regală, dorea să fie în fruntea dictaturii fasciste, să acapareze puterea și să înlătore grupările rivale. În jurul acestor principale

grupări burghezo-moșierești gravitau o serie de agenturi create și folosite ca instrumente pentru instaurarea dictaturii fasciste: Garda de fier, Liga național-creștină, Frontul românesc, Cruciada românismului etc. Totodată fiecare putere imperialistă dorea ca dictatura să fie exercitată de gruparea burghezo-moșierească ce îi reprezenta interesele și cu mijlocirea ei să submineze și să înlătore influența puterilor imperialiste rivale în țara noastră.

În anii 1934—1937, o dată cu intensificarea cursei înarmărilor și cu sporirea comenzilor statului, în rîndurile burgheziei românești s-a întărit rolul grupurilor capitaliste legate de industria producătoare de armament și de ramurile industriale producătoare de echipament militar. A crescut îndeosebi rolul regelui și al camarilei sale, din care făceau parte în acea perioadă Malaxa, Aușnit, Argetoianu și alți magnați ai industriei. Regele era unul dintre cei mai mari moșieri și industriași ai țării, fiind interesat în primul rând în industria de război. Camarila regală avea strînse legături cu cei mai reacționari generali și ofițeri superiori. Ea era puternic legată și de aripa liberală condusă de Tătărașcu, care reunea reprezentanți ai marii industrii legate de producția de război.

În 1933, cînd, ca urmare a eroicelor lupte ale muncitorilor celerști și petroliști conduse de P.C.R., guvernul național-țărănesc condus de Vaida a fost înlăturat, camarila regală a adus la putere un guvern liberal.

Guvernul liberal privea cu simpatie activitatea grupărilor fasciste, cu condiția ca ele să fie subordonate liberalilor.

Bandele teroriste fasciste își duceau activitatea cu sprijinul poliției și al siguranței. Congresele organizațiilor fasciste se țineau sub oblăduirea guvernului burghezo-moșieresc. Între 1934 și 1936 guvernul a interzis un număr însemnat de organizații și ziare democratice antifasciste, în timp ce fasciștii aveau posibilitatea de a se organiza și de a edita ziare.

În 1935 presa burgheză a început să vorbească deschis despre intenția guvernului, sprijinit de partidele burghezo-moșierești din opoziție, de a introduce o constituție de tip fascist, care să predea regelui întreaga putere. Dar constituția nu a putut fi introdusă din cauza opoziției maselor, din cauza contradicțiilor

care existau între diferite cercuri burghezo-moșieresti, între cercurile fasciste din țară și între grupurile imperialiste din străinătate de care erau legate. Guvernul însă a început să aplice metode fasciste, ca guvernarea prin decrete regale nesupuse aprobării parlamentului și introducerea unor legi rasiale care limitau numărul salariaților de stat din rândurile minorităților naționale etc. Au fost create o serie de organizații de tineret fasciste, puse sub conducerea regelui, ca, de pildă, „Straja țării”.

În ceea ce privește politica externă, camarila regală și guvernul liberal s-au plasat pe poziția de sprijinire a dezlănțuirii unui război imperialist, antisovietic. Guvernul liberal, sub presiunea maselor, care doreau o coaliție de pace, și împins de contradicțiile dintre el și guvernele statelor burgheze vecine, a fost pus în situația de a nu putea respinge în mod fățiș propunerile pașnice ale Uniunii Sovietice. În 1933 guvernul român a semnat cu guvernul sovietic o convenție cu privire la deținerea agresorului, iar în 1934 a stabilit relații diplomatice cu Uniunea Sovietică.

În ciuda stabilirii relațiilor româno-sovietice, guvernul liberal Tătărescu continua, cu sprijinul cercurilor reacționare anglo-franco-americane, pregătirile de război împotriva Uniunii Sovietice. Deși Germania hitleristă anunța în mod deschis intenția de a-și instaura dominația asupra României, guvernul liberal, în special după 1935, a început să sprijine politica agresivă a Germaniei hitleriste și a Italiei fasciste. Guvernul Tătărescu a luat o serie de măsuri care favorizau comerțul exterior cu Germania și ușurau aprovizionarea hitleriștilor mai ales cu petrol și cu produse agroalimentare necesare războiului. Imperialiștii englezi, francezi și americani erau de acord ca România să aprovizioneze Germania și să sprijine agresiunea antisovietică pregătită de hitleriști, cu condiția de a-și păstra pozițiile și în special investițiile de capital din industria românească. Deși România nu putea evita jugul Germaniei hitleriste fără ajutorul Uniunii Sovietice, guvernul liberal refuza să încheie cu guvernul sovietic un pact de asistență mutuală. Ba mai mult, în anii 1935—1936 cercurile reacționare românești și cercurile profasciste din străinătate au luat măsuri de înlăturare din guvern a lui N. Titulescu, ministrul de externe. Acesta a fost unul dintre puținii politicieni

burghezi care a înțeles pericolul pe care-l prezenta pentru România Germania fascistă și care a văzut că printr-o alianță cu U.R.S.S. poate fi împiedicată pierderea independenței naționale a țării.

Între politica grupării liberale Tătărescu și cea a grupării liberale Brătianu nu existau deosebiri esențiale. Poziția aripii liberale conduse de Dinu Brătianu era grăitoare pentru înțelegerea contradicțiilor care domneau între diversele grupări ale burgheziei și moșierimii. P.N.L.-Brătianu ținea să fie principalul profitor al dictaturii fasciste, în dauna camarilei regale, a P.N.T. și a altor grupări profasciste care-i erau ostile.

Din acest motiv și sub presiunea cercurilor burgheziei mijlocii și mici care erau îngrijorate de perspectiva instaurării unei dictaturi fățișe, nestăvilite a marii finanțe, reprezentanții aripii liberale conduse de Dinu Brătianu făceau uneori declarații că sînt împotriva fascismului. În practică însă și aripa Dinu Brătianu a partidului liberal a sprijinit politica de fascizare a țării.

Partidul național-țărănesc reunea o parte a marii burghezii românești și a moșierilor, în special din Transilvania, și se sprijinea în mare măsură pe chiaburime. Ca rezultat al politicii demagogice duse în timpul opoziției, el exercita o anumită influență asupra unei părți a țărănimii și a burgheziei mici și mijlocii de la orașe, care se temea de instaurarea dictaturii deschise a fascismului. Dar vîrfurile conducătoare ale partidului național-țărănesc erau pentru instaurarea fascismului. Guvernul prezidat de Mihalache a elaborat un nou program, care, sub camuflajul unei frazeologii democratice privind făurirea unui așa-zis „stat corporatist țărănesc”, prevedea reorganizarea statului, a economiei, a instituțiilor politice, a școlii și a culturii în genere pe baze fasciste, apropiate tipului musolinian. Conducerea partidului național-țărănesc voia să-și asigure monopolul puterii în cadrul unui asemenea stat fascist și să înlătore principalii concurenți: camarila și gruparea liberală care se afla atunci la cîrma țării.

Dintre grupările fasciste, cea mai agresivă și mai periculoasă pentru interesele maselor populare și pentru independența țării era Garda de fier. Gruparea de tip hitlerist Garda de fier urmărea introducerea dictaturii teroriste deschise, proclama uciderea

adversarilor drept principala metodă politică, cerea trecerea fățișă a României în tabăra Germaniei hitleriste. Garda de fier a dezlănțuit o furibundă campanie anticomunistă, șovină și antisemită, folosind prejudecățile mistice, agitând lozinci diversioniste și făcând promisiuni demagogice maselor, greu lovite de criză și profund nemulțumite de politica guvernelor P.N.Ț. și P.N.L. Această organizație fascistă era subvenționată de numeroși mari financiarți din țară, indiferent de naționalitatea lor, și protejată de aparatul de stat. Din afară, Garda de fier era subvenționată de trusturile germane și de guvernul hitlerist, sub a cărei conducere directă se găsea. Membrii Gărzii de fier erau în mare parte înarmați, fiind folosiți ca detașamente teroriste împotriva organizațiilor și ziarelor muncitorești și democratice, împotriva activiștilor democrați, împotriva adversarilor hitlerismului. Din Garda de fier s-a desprins gruparea denumită „Cruciada românilor”, patronată de generalul Rădescu, legată de fascismul italieni. Gruparea fascistă condusă de Cuza și Goga se declara adeptă în parte a menținerii alianței cu Anglia și Franța. Gruparea fascistă „Frontul românesc”, condusă de Vaida, se declara pentru instaurarea dictaturii regale. Între aceste grupări fasciste, ca și în sînul fiecăreia dintre ele, se manifestau contradicții.

Aceste contradicții, alături de contradicțiile dintre imperia-liștii germani și cei anglo-francezi, cărora nu le conveneau unele tendințe pronunțat acaparatoare ale imperialismului german, explică diversele orientări în direcția instaurării dictaturii fasciste și ciocnirile violente dintre grupările reacționare ale burgheziei și moșierimii. Grupările deschise fasciste din România, alcătuite din elementele cele mai de clasă ale societății, erau instrumente de diversiune ale principalelor partide politice burghezo-moșierești și îndeosebi ale statelor fasciste: Germania și Italia. Politica dusă în perioada 1934—1938 de către cercurile cele mai reacționare ale burgheziei și moșierimii împingea tot mai mult România spre fascism, creînd pentru masele populare primejdia unei oprîmări crescînde din partea regimului de dictatură fascistă, creînd primejdia pierderii complete a independenței naționale și a țării într-un război imperialist.

3. P.C.R. — conducătorul luptei pentru crearea Frontului popular antifascist

În fața primejdiei pe care o prezenta agresivitatea fascismului pentru masele populare și pentru independența națională a țării, singurul partid care s-a ridicat hotărît să bazeze calea fascizării României a fost partidul comunist. În mod practic el dovedise masele că este capabil să organizeze și să conducă lupta pentru împiedicarea instaurării dictaturii fasciste.

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de P.C.R., precum și procesul conducătorilor acestor lupte, au avut o influență directă asupra întăririi organizațiilor de partid, asupra legăturilor partidului cu masele populare, asupra creșterii înrîuririi partidului în rîndurile proletariatului, ale țărănimii, intelectualilor, meșteșugarilor, funcționarilor, tineretului din fabrici și școli.

Ca o consecință a prestigiului cucerit în fața opiniei largi populare de către partidul comunist, organizatorul și conducătorul luptelor din 1933, și datorită pericolului fascismului după instaurarea dictaturii hitleriste în Germania, a avut loc în anii imediat următori o evidentă apropiere a unor noi pături sociale din ce în ce mai largi de lupta antifascistă și antirăzboinică, de organizațiile democratice legale conduse de P.C.R.

În România, deși ofensiva fascismului era în plină desfășurare, se constată după 1933 un avînt al mișcării antifasciste. La care participă mase largi.

Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, apreciînd caracterul luptei desfășurate de P.C.R. după 1933, sublinia că „partidul își intensifică activitatea în sînul țărănimii, al intelectualității progresiste, precum și în rîndurile minorităților naționale, reușind să organizeze — în ciuda terorii tot mai bestiale a regimului burghezo-moșieresc — un șir de mișcări greviste, mitinguri și manifestații populare cu caracter antirăzboinic și antifascist”¹.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 379.

Partidul comunist, în funcție de noile împrejurări politice, a folosit o tactică adecvată, cu o mare varietate de forme pentru organizarea unei largi mișcări de masă.

Lupta partidului împotriva fascismului și războiului era legată direct de interesele vitale ale maselor largi populare.

Clasa muncitoare, consecventă luptătoare pentru pace și democrație, se afla în primele rînduri ale acțiunilor organizate și conduse de P.C.R. pentru a împiedica fascizarea Romîniei și pregătirile războiului imperialist. Grevele proletariatului și ale altor categorii de salariați, demonstrațiile și întrunirile lor de protest îndeplineau în desfășurarea lor acțiunile pentru revendicări economice cu manifestări deschise potrivnice agresiunii și fascismului, pentru apărarea păcii și independenței patriei.

La chemările partidului comunist, muncitorii de diferite convingeri politice, organizați în sindicate revoluționare sau reformiste, lucrători neorganizați sau șomeri se situau în numeroase acțiuni pe poziții comune antifasciste și antirăzboinice.

Partidul comunist lega în mod nemijlocit făurirea frontului comun al maselor populare împotriva fascismului și războiului de realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare.

Condițiile de existență și dezvoltare proprii proletariatului în capitalism, legile luptei de clasă dau naștere tendinței obiective spre unitatea clasei muncitoare.

Unitatea clasei muncitoare este o necesitate izvorită din cerințele luptei sale atât pentru revendicări imediate cît și pentru îndeplinirea menirii sale istorice de a răsturna orînduirea capitalistă.

Puterii unite antimuncitorești a capitalului, concentrat și centralizat tot mai mult, creșterii „reacționarismului pe toată linia” și agresivității claselor exploatoare, proletariatul cu atât mai mult trebuie să-i opună puterea sa unită, organizarea sa tot mai temeinică.

V. I. Lenin, arătînd însemnătatea unității clasei muncitoare și greutățile care stau în calea îndeplinirii ei, sublinia că „această unitate, din cauza condițiilor capitalismului, care fărîmîtează,

dezbină și abrutizează, nu se creează dintr-o dată, ci numai cu prețul unei munci perseverente și cu o răbdare uriașă”¹.

Împotriva tendinței obiective spre unitate a clasei muncitoare și a luptei desfășurate în această direcție de către partidele marxist-leniniste, în orînduirea capitalistă acționează factori în direcția dezbinării forțelor proletariatului, care încearcă să frîneze realizarea unității acestuia. Influența pe care o exercită asupra unei părți a proletariatului ideologia burgheză și mic-burgheză, acțiunile scizioniste ale burgheziei și existența în imperialism a aristocrației muncitorești dau naștere la diverse curente și grupări reformiste, oportuniste în rîndurile proletariatului, fărîmîndu-i forțele și înlesnind astfel exercitarea dominației economice și politice a claselor exploatoare.

Înțelegerile, acordurile, fronturile comune pentru acțiuni imediate, cu caracter local și limitat, realizate de partidul revoluționar al proletariatului cu muncitorii cuprinși în diverse grupări și care se află încă sub influența unor curente neproletare și sînt încă tributari concepțiilor retrograde, constituie pași importanți pe calea făuririi unității clasei muncitoare.

Marile lupte duse de proletariat, în numeroase țări, în perioada avîntului revoluționar de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie au scos cu putere în evidență importanța unității de acțiune a clasei muncitoare.

În Romînia, lupta pentru făurirea unității clasei muncitoare a fost stimulată puternic în urma experienței cîștigate de muncitorime cu prilejul marilor lupte de clasă din ianuarie-februarie 1933.

Îndeplinirea unității de acțiune a puternicelor detașamente ale proletariatului — muncitorimea ceferistă și petrolistă — a permis organizarea de către P.C.R. a celei mai mari bătălii revoluționare de clasă din Romînia burghezo-moșierească între cele două războaie mondiale. Eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști, conduse de P.C.R., au constituit o verificare strălucită a justetei tacticii frontului unic de jos.

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 507.

În vederea realizării F.U.M., pe lângă activitatea dusă în uzine și ateliere în rîndurile muncitorilor, partidul comunist s-a adresat în aprilie și noiembrie 1933 conducerii P.S.D., căreia i-a propus încheierea unei înțelegeri de luptă comună pentru apărarea intereselor imediate economice și politice ale maselor muncitoare¹. Partidul comunist a intensificat acțiunile de făurire și de întărire a acestei unități atît în rîndurile muncitorimii organizate cît și ale celei neorganizate.

Curentul pentru unitate, manifestat jos, în organizațiile locale ale partidului social-democrat, a avut ca urmare desfășurarea în front unic a multor greve și manifestații ale muncitorilor comuniști și social-democrați, și atragerea în acțiuni greviste sau de protest a unor mase din ce în ce mai largi de muncitori neorganizați. Specific luptelor greviste din această perioadă e faptul că se desfășoară mici greve pe plan local, scurte ca durată, dar repetate și numeroase.

Acțiunile muncitorești din prima jumătate a anului 1934 s-au desfășurat sub semnul unității de acțiune pentru cucerirea revendicărilor economice și politice ale oamenilor muncii, împotriva fascismului și pregătirilor de război. În ianuarie, muncitorii de la minele de cărbuni din Comănești-Bacău, întreprinderile forestiere Ciuc, textiliștii din Buhuși și „Sapirstein“-Iași, metalurgiștii de la „Schill“-Brașov declară grevă, cerînd mărirea salariului și încetarea concedierilor. Muncitorii de la „Hess“-Brașov ocupă fabrica și se baricadează în incinta sa. La fel și greviștii de la „Industria lînii“ ocupă fabrica și cer în front unic satisfacerea revendicărilor.

Muncitorii ceferiști declară în primele luni ale anului 1934 un șir de greve la București, Iași, Galați, Timișoara și alte centre. Unitatea de acțiune realizată în 1933 a continuat să existe mai ales în rîndurile muncitorilor de la C.F.R. și exploatarea petrolifere. În Valea Prahovei, muncitorii petroliști de la sondele societății „Subsolul român“, acționînd în front unic, demonstrează motoarele și părăsesc lucrul. La Tîrgu-Mureș se desfășoară o puternică grevă a muncitorilor forestieri, sprijiniți de muncitori de la diferite fabrici și în primul rînd de către munci-

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933“, E.S.P.L.P. 1956, pag. 580—588 și pag. 715—718.

torii ceferiști. Partidul comunist a reușit să consolideze unitatea de luptă a muncitorilor forestieri, astfel încît greva s-a desfășurat în front unic, iar muncitorii au respins încercările șefilor reformiști ai sindicatului de a sparge unitatea greviștilor.

Metalurgiștii de la uzinele „Malaxa“, împreună cu muncitorii de la fabrica „Titan“, demonstrează în front unic pe străzile capitalei cu steaguri roșii, scandînd lozincile: „Jos fascismul!“, „Jos războiul!“, rup cordoanele poliției și opun o dîrză rezistență, în ciuda arestării a 40 de muncitori.

Partidul comunist, analizînd desfășurarea și caracterul mișcării greviste din România, aprecia că există toate condițiile pentru organizarea luptei unite a proletariatului împotriva ofensivei patronale și fascizării țării. Pornind de la această concluzie, P.C.R. s-a adresat din nou, în toamna anului 1934, conducerii P.S.D. cu propunerea realizării unității de acțiune a muncitorimii.

Liderii de dreapta ai P.S.D. au respins și de această dată propunerea de front unic. Împotriva organizațiilor sindicale care s-au pronunțat pentru acceptarea propunerilor de front unic ale P.C.R., liderii reformiști au luat măsuri imediate, excluzîndu-le din C.G.M. În vorbe însă liderii social-democrați s-au declarat pentru tratative cu partidul comunist, deoarece se aflau în preajma congresului C.G.M. și se temeau de o desolidarizare directă a delegaților sindicali. În adunările sindicatelor pentru alegerea delegaților la congres, muncitorii au propus adepți ai frontului unic și ai unei lupte efective pentru apărarea intereselor lor împotriva fascismului și războiului.

Prin diferite manevre și pretexte a fost retras dreptul de vot a 33 de delegați adepți ai frontului unic, care reprezentau peste 20.000 de muncitori. Cît privește pe delegații care la congres au condamnat raportul potrivit unității, ei au fost socotiți de către unele elemente reformiste drept susținători ai „manevrei comuniste“. În asemenea împrejurări a fost din nou împiedicată înfăptuirea unității sindicale. Împotriva acestei poziții a șefilor social-democrați de dreapta, în întreaga țară muncitorii au protestat dovedind hotărîrea majorității membrilor sindicatelor de a făuri unitatea clasei muncitoare. Conducători de dreapta ai P.S.D. s-au ridicat contra curentului de stînga din Comitetul

Executiv și au impus un timp interzicerea chiar și a înțelegerilor locale cu comuniștii ¹.

Social-democrații de dreapta au mers pînă acolo cu anticomunismul lor, încît au încropit „teze teoretice“ despre un așa-zis rol pozitiv al fascismului. Astfel, în gazeta social-democrată „Lumea nouă“ din 11 martie 1934 se scria: „Fascismul român luptă împotriva falsei democrații, împotriva regimului oligarhic în actuala noastră viață politică“. „Lupta are loc între tendințele fasciste și tendințele cu mult mai puternice ale regimului oligarhic“, se arăta în concluzie.

În rîndurile liderilor social-democrați de dreapta, susținători ai unor asemenea teorii, chemările P.C.R. pentru lupta unită contra fascismului rămîneau desigur fără ecou.

O sarcină importantă a comuniștilor era lupta ideologică și practică împotriva „teoriilor“ profund dăunătoare ale liderilor de dreapta ai P.S.D., în vederea eliberării muncitorilor de sub influența reformismului și a atragerii lor în cadrul Frontului unic muncitoresc.

Atitudinea antimuncitorească a unor conducători social-democrați de dreapta a adus prejudicii mari luptei clasei muncitoare împotriva exploatării, fascismului și războiului, stînd în calea străduințelor partidului comunist pentru realizarea unității muncitorești. „Cunoaștem cu toții ce urmări păgubitoare a avut pentru muncitorime și pentru tot poporul sciziunea în rîndurile clasei muncitoare — arăta tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, vorbind despre istoricul luptei pentru unitate. — Omenirea ar fi ajuns mult mai departe pe drumul progresului dacă muncitorimea n-ar fi fost scizionată, dacă elementele de dreapta vîndute clicilor capitaliste-moșieresti și guvernelor lor nu ar fi avut posibilitatea să descompună și să dezorganizeze rîndurile proletariatului“ ².

Partidul comunist, pătruns de însemnătatea hotărîtoare a unității clasei muncitoare, a desfășurat o neîncetată luptă pentru realizarea Frontului unic muncitoresc. În primul rînd se cerea înfăptuită unitatea de acțiune pe baza sarcinilor concrete izvo-

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937“, E.S.P.L.P. 1957, pag. 167—173.

² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 154.

rîte din nevoile zilnice ale clasei muncitoare și din problemele politice arzătoare: pericolul fascismului și al războiului.

Pentru făurirea frontului unic, P.C.R. și-a concentrat atenția asupra sindicatelor, organizații de masă care cuprindeau un însemnat număr de muncitori. Partidul a cerut comuniștilor să intre în sindicatele C.G.M., unde să desfășoare o muncă susținută pentru atragerea muncitorilor la acțiuni greviste, demonstrații, proteste etc. pe baza frontului unic. Într-o serie de sindicate ale C.G.M. din București, Cluj, Brașov, Galați, Sibiu, Tg.-Mureș, comuniștii au reușit să cucerească poziții importante ¹. Numeroase sindicate și nenumărați muncitori neorganizați s-au pronunțat pentru unitate, iar în cursul luptelor greviste au mers împreună cu comuniștii.

Grevele din primele luni ale anului 1935 au constituit verificarea practică a hotărîrii muncitorilor de a lupta în front unic. Greva din februarie 1935 a metalurgiștilor de la „Haug“ este semnificativă în această privință. Comitetul de conducere al grevei a fost ales pe baza frontului unic, iar lupta unită a metalurgiștilor de la „Haug“ a fost sprijinită de muncitorimea din București, mobilizată de comitetul organizației capitalei a P.C.R. Patronii au fost siliți nu numai să renunțe la proiectata scădere a salariilor, ci să și sporească cu 25% plata orelor suplimentare și să încheie un contract colectiv. În aceeași lună, la Anina 2.000 de mineri și de metalurgiști au desfășurat o puternică luptă grevistă pentru mărirea salariilor. Greva textiliștilor de la Buhuși, organizată de P.C.R. și începută în martie 1935, a avut la bază unitatea de acțiune a celor aproape 5.000 de muncitori, care, în ciuda terorii și a aducerii armatei, au reușit să înfrunte timp de 70 de zile atacul autorităților și să respingă atacul patronal. Luptele greviste ale muncitorilor textiliști de la Buhuși au continuat și în anii următori, desfășurîndu-se sub semnul unității de acțiune. Aceste lupte îmbinau revendicările economice de zi cu zi ale lucrătorilor textiliști cu revendicările politice, care priveau

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937“, vol. IV, E.S.P.L.P. 1957, pag. 117—136.

dezvoltarea democratică și independentă a țării. Grevele de la Buhuși, desfășurate în front unic, au imprimat un caracter revoluționar activității sindicatului local al textiliștilor. Unul dintre meritele comuniștilor de la fabrica „Buhuși” constă în faptul că, aplicînd cu fidelitate linia trasată de către P.C.R., au reușit să imprime luptelor un caracter revoluționar antifascist.

Apelurile repetate ale P.C.R. pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare au găsit ecou în rîndurile muncitorilor din numeroase fabrici și uzine, în organizații locale ale P.S.D., ale Uniunii tineretului social-democrat și în unele sindicate din capitală și din alte orașe ale țării. În lunile martie și aprilie s-au realizat înțelegeri de front unic între organizații ale P.C.R. și ale P.S.D. la Bacău, Tg.-Mureș, Piatra Neamț, în rîndul organizațiilor sindicale ale ceferiștilor din București, ale funcționarilor particulari din Iași etc.

În adunările de la 1 Mai 1935, mii de muncitori au cerut să fie acceptate propunerile P.C.R. de realizare a frontului unic.

Uniunea Tineretului Comunist, sub conducerea partidului, a desfășurat o susținută activitate pentru înfăptuirea unității de acțiune cu tineretul social-democrat și cu cel neorganizat, pentru satisfacerea revendicărilor proprii tineretului și împiedicarea fascizării țării. Adresîndu-se conducerilor Uniunii tineretului social-democrat și Uniunii tineretului socialist unitar, U.T.C. a propus în mai multe rînduri în anii 1934—1935 realizarea frontului unic al tineretului. Deși elementele de dreapta din conducerea tineretului social-democrat au respins propunerile U.T.C., ele nu au reușit să împiedice o serie de acțiuni unite ale tinerilor comuniști și socialiști împotriva exploatării și pregătirii războiului imperialist. Organizația tineretului social-democrat din București a acceptat propunerea organizației U.T.C. din capitală de a încheia frontul unic, fapt care i-a atras excluderea din Uniunea tineretului social-democrat.

Atenția principală a P.C.R., îndreptată spre făurirea unității clasei muncitoare și organizarea luptelor proletariatului, era însoțită de o grijă permanentă pentru gruparea în jurul clasei muncitoare, într-un front larg de luptă împotriva fascismu-

lui și războiului, a tuturor păturilor sociale asuprite și amenințate de fascism. Înăptuirea acestui țel depindea în mod nemijlocit, în afară de crearea F.U.M., și de strîngerea legăturii partidului comunist cu țărănimea, cu intelectualitatea progresistă, cu meseriașii, funcționarii, studenții etc. interesați în propășirea democratică a țării, în apărarea păcii, a independenței patriei.

În împrejurările orientării categorice spre fascism a cercurilor reacționare românești, „partidul nostru creează o serie de organizații de masă legale, pentru a putea desfășura acțiunile de închegare a unui front larg popular antifascist”¹.

În noile condiții create de ofensiva fascismului și bizuindu-se pe aflulxul unor pături sociale tot mai diferite spre acțiuni împotriva fascismului și războiului, partidul comunist a creat în 1933 două organizații de masă legale: Comitetul național antifascist și Liga muncii.

Comitetul național antifascist (1933 iunie-1934 noiembrie) avea menirea de a uni grupurile sociale și politice, organizațiile și persoanele cu și fără vreo apartenență politică în acțiunea de împiedicare a fascizării țării. Apelul din octombrie 1933 al Comitetului național antifascist, semnat de Radu Cernătescu, Iorgu Iordan, Petre Constantinescu-Iași, Barbu Lăzăreanu, Ilie Cristea și alții, chema masele să se unească într-un front comun pentru a bara calea fascizării țării și a apăra independența patriei.

Diversitatea grupărilor și persoanelor care aderau la acțiunile antifasciste, precum și diversitatea formelor acestei acțiuni, ca: propagandă individuală, prin presă, manifestări culturale etc., era grăitoare pentru caracterul de masă al mișcării.

Numeroase comitete locale antifasciste s-au constituit spre sfîrșitul anului 1933 și în prima jumătate a anului 1934, la ele aderînd muncitori, intelectuali, meșteșugari, țărani, în număr tot mai însemnat. În iulie 1934 s-a format Asociația tineretului antifascist, în conducerea căreia s-au aflat Gr. Preoteasa, N. Ceaușescu, Constanța Crăciun și alții, și care a desfășurat o susținută activitate de atragere a tineretului din fabrici, din școli

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 379.

și facultăți la diferite acțiuni pentru a împiedica fascizarea tineretului. În august 1934 s-a constituit „Comitetul antifascist al femeilor”. S-au format comitete antifasciste ale medicilor, învățătorilor etc.

În noiembrie 1933, partidul comunist a creat o nouă organizație de masă legală, sub denumirea de „Liga muncii”. Înființată în preajma alegerilor electorale de la sfârșitul anului 1933 pentru a suplini pe tărîmul activității electorale Blocul muncitoresc-tărănesc, care fusese interzis, Liga muncii a militat îndeosebi în cursul anului 1934 pentru făurirea unității de acțiune a maselor muncitoare.

Scrisoarea din septembrie 1934 a Ligii muncii către conducerea P.S.D. și P.S.U. chema aceste partide ca, împreună cu organizațiile legale conduse de P.C.R. și cu sindicatele, să formeze un front comun de luptă împotriva exploatării, fascismului și războiului. La întruniri, în discuțiile din ateliere, la ședințele sindicatelor, ale organizațiilor P.S.D., printre funcționari se cerea imediată acceptare a platformei propuse de Liga muncii. Conducerea Ligii muncii, Comitetului național antifascist și Partidului socialist unitar au încheiat un acord de principiu asupra acestei platforme. Acordul consfințea înfăptuirea frontului comun de luptă între cele trei organizații, la care aveau să adere ulterior și alte organizații, ca sindicate, organizații de tineret, precum și persoane individuale. Era un prim pas spre unirea grupărilor democratice într-un front împotriva fascismului. Refuzul conducătorilor de dreapta ai P.S.D. de a adera la platformă a împiedicat dezvoltarea acțiunilor începute în 1934 în direcția creării unui larg front popular antifascist.

În România se formase, în anii imediat următori marilor lupte revoluționare ale ceferiștilor și petroliștilor, un larg curent de opinie antifascist și antirăzboinic al maselor, în care P.C.R. a găsit teren pentru desfășurarea unei activități bogate de promovare a legăturilor pașnice și de bună vecinătate între România și U.R.S.S. Prestigiul Uniunii Sovietice în anii 1933—1935 crescuse și mai mult. Îndeplinirea primului plan cincinal înainte de termen, marile succese obținute în construirea bazei economice și a culturii socialiste au creat un interes crescînd în întreaga lume față de Uniunea Sovietică. Popularizarea realiză-

rilor marelui stat socialist, a politicii sale pașnice, a avîntului constructiv al popoarelor sovietice a fost una dintre sarcinile principale pe care și le-a asumat P.C.R. în această perioadă.

Asociația „Amicii U.R.S.S.”, creată în iulie 1934, avea menirea ca prin activitatea sa legală să ducă în mijlocul maselor adevărul despre Uniunea Sovietică, să înlăture perdeaua de minciuni și de călomnii antisovietice prin care burghezia și moșierimea, cu întregul său aparat polițienesc, prin presă, propagandă etc., urmăreau să înșele poporul și să-l tîrască în război contra statului socialist vecin. Apelul asociației „Amicii U.R.S.S.”, publicat în gazetele antifasciste „Clopotul”, „Cuvîntul liber”, „Ecoul” etc., era semnat de muncitori comuniști și intelectuali progresiști, ca Alexandru Sahia, Constantin David, George-Mihail Zamfirescu și alții. Interzicerea în noiembrie 1934 a asociației „Amicii U.R.S.S.” și a altor organizații de masă ale P.C.R. de către guvernul Tătărașcu nu a însemnat stăvilirea activității puse în slujba păcii și prieteniei cu Uniunea Sovietică. La numai cîteva luni, în primăvara anului 1935, din inițiativa și sub conducerea P.C.R. se creează „Societatea pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică”, în al cărui comitet de conducere se aflau fruntași ai științei și culturii românești, savanți cu renume, ca Traian Săvulescu, George Enescu, Al. Sahia, N. Tonitza, V. Maximilian, Gh. Timică și mulți alții.

P.C.R. are marele merit de a fi reușit să sprijine activitatea diferitelor organizații de masă legale cu un mare număr de gazete cu caracter legal, democratice, progresiste. Ele se intitulau „independente”, „culturale”, „umanitare”, și, ori de cîte ori erau interzise, apăreau de fiecare dată altele noi, în stare să-și îndeplinească rolul de mobilizator colectiv al maselor.

Astfel, în afara gazetelor și revistelor ilegale „Scînteia”, „Lupta de clasă”, „Cazarma”, „Tinărul leninist”, „Brazda”, partidul a editat numeroase gazete legale, ca „Umanitatea”, „Năzuința celor ce muncesc” (București), „Clopotul” (Botoșani), „Cuvîntul nou” (Brașov), „Ecoul” (Iași), „Amicii U.R.S.S.” (Botoșani), „Korunk”, „Néplap”, „Noi vrem pămînt”, „Szekelyföldi Néplap” (gazeta MADOSZ-ului), „Svetlina”, „Clasove”

(Dobrogea), „Raza“, „Acum“, „Soarele“, „Cîmpul“, „Gîndul nostru“, „Tînăra generație“ și multe altele.

Urmărind cu consecvență încheierea alianței clasei muncitoare cu țărăimea muncitoare și atragerea minorităților naționale asupra lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc, P.C.R. și-a intensificat în perioada 1934—1937 activitatea în rîndurile maselor țărănești și ale minorităților naționale.

În vederea cuprinderii și organizării unor mase cît mai largi pentru a le opune jafului și asupririi exercitate de clasele exploatatoare, precum și politicii acestor clase de fascizare a țării, partidul comunist a acordat o atenție sporită maselor muncitoare din rîndurile minorităților naționale și mișcării național-revoluționare. Opoziția democratică și antifascistă din partidul maghiar, creată în iunie 1933 sub directa îndrumare a P.C.R., s-a transformat în august 1934 într-o organizație de masă cunoscută sub numele de MADOSZ (Uniunea oamenilor muncii maghiari din România). Prin mijlocirea acestei organizații, partidul comunist a condus în Transilvania numeroase acțiuni la orașe și sate ale oamenilor muncii maghiari din multe fabrici, instituții, comune.

În cadrul luptelor maselor muncitoare, organizate de P.C.R., un loc important îl ocupă răscoala țăranilor din Valea Ghimeșului (octombrie 1934).

Cauzele izbucnirii răscoalei se datoresc cumplitei sărăcii a populației romîne și maghiare din satele Văii Ghimeșului, la care se adăugau asuprirea națională și samavolnicile autorităților burghezo-moșierești.

Comitetul regional P.C.R. Cluj și activiștii ai MADOSZ-ului au organizat un comitet de acțiune pe întreaga Vale a Ghimeșului, comitete de acțiune în toate satele ghimeșene. Laolaltă romîni și maghiari, țărani și muncitori forestieri, conduși de comuniști prin comitetul de acțiune, în zorii zilei de 15 octombrie s-au îndreptat în grupuri de 400—1.000 de oameni spre primăriile din comunele Ghimeș, Făget, Lunca de Jos și Lunca de Sus. Cu topoare și furci, cu resteie și țapine au asediat primăriile, imobilizînd pe primari, notari și autoritățile fiscale, iar la Ghimeș au dezarmat pe jandarmi. Ocupînd primăria, răsculații au spart magaziele unde li se țineau lucrurile sechestrate, au dis-

trus condicile de amenzi și datorii fiscale și au alungat pe negustorii speculanți din sate. Stăpîne peste satele care se întindeau pe 30 km între văile munților se aflau masele. În zilele următoare, însemnate forțe militare și jandarmerești au pătruns în Valea Ghimeșului. Comunele au fost ocupate, iar ulițele străjuite de jandarmi. Sute de țărani au fost maltratați, dintre care 32 au fost închiși.

Procesul de la Miercurea-Ciuc intentat țăranilor ghimeșeni a fost însoțit de manifestarea unei puternice solidarități cu răsculații a maselor muncitoare din numeroase orașe și sate. Muncitorii din fabrici au semnat liste de protest și au subscris din leafa lor de mizerie pentru ajutorarea ghimeșenilor judecați. La Sibiu, Cluj, Tg.-Mureș, Mediaș și în alte orașe, muncitorii care s-au solidarizat cu răsculații au fost arestați. Răscoala din Valea Ghimeșului a avut ca urmare imediată crearea unor noi focare de răscoale la sate. Îndeosebi acțiunile țăranilor potrivnice sechestrărilor și impozitelor iau o mare amploare în anii 1935 și 1936. La Vlădița (Mehedinți), perceptorii și jandarmii au fost alungați din sat. La Brașoveni (Dolj), Tutova (Argeș), Mihai Viteazu (Turda), sute de țărani cu ciomege și topoare au alungat pe reprezentanții fiscului, care, însoțiți de jandarmi, veniseră să încaseze impozite și să sechestreze ultimele veșminte și obiecte de prin case.

Mișcărilor țărănești și îndeosebi repetatele greve ale clasei muncitoare din anii 1934—1935 arătau că în România refacerea pozițiilor economice și politice ale marii burghezii și ale moșierimii avea o temelie șubredă și se desfășura în condițiile unor puternice contradicții sociale și ale unei lupte de clasă tot mai ascutite. Incercării claselor exploatatoare de a-și consolida pozițiile prin intensificarea exploatării și terorii, prin sprijinirea organizațiilor fasciste, P.C.R. i-a răspuns printr-o vastă activitate de creare a Frontului popular antifascist.

Rezoluția C.C. al P.C.R. din februarie 1935 sublinia că sarcina principală în această nouă etapă este crearea unui larg front popular antifascist în jurul clasei muncitoare. „Mobilizînd masele pentru acțiuni contra stării de asediu, contra interzicerii organizațiilor revoluționare, contra terorii din partea guvernului, pentru dizolvarea bandelor fasciste cuziste, pentru arestarea

conducătorilor lor, pentru dezarmarea reală a Gărzii de fier și a celorlalte bande, — P.C.R., organizatorul F.P.A., trebuie să contrapună regimului actual de fascizare *apărarea drepturilor democratice ale poporului muncitor*¹.

Pentru îndeplinirea acestor importante sarcini erau necesare, în primul rând, întărirea partidului, a organizațiilor sale și intensificarea legăturilor partidului cu masele largi populare.

În această perioadă, partidul comunist a avut de luptat nu numai cu greutățile create de teroarea burghezo-moșierească și de poziția oportunistă a șefilor social-democrați de dreapta, ci a avut de înfruntat și o serie de slăbiciuni și greșeli care se manifestau în rîndurile proprii.

Pe lîngă succesele obținute de P.C.R. în lupta pentru realizarea unității clasei muncitoare, pentru ridicarea maselor contra pericolului fascist și a războiului antisovietic, s-au manifestat și slăbiciuni și greșeli de natură oportunistă, stîngistă, sectaristă, care au constituit piedici serioase în calea întăririi partidului comunist și a strîngerii legăturilor sale cu masele populare.

Aprecierea greșită care susținea că după 1933 România n-ar fi ieșit din criză și s-ar fi găsit „într-o situație excepțională față de celelalte țări” a determinat unele devieri în ceea ce privește evaluarea raporturilor de forță, stabilirea metodelor și a formelor de organizare și acțiune. Socotindu-se în mod greșit că România se afla încă în criză și că în consecință avîntul revoluționar continua, s-a ajuns la concluzii tactice nejuste conform cărora puteau fi organizate acțiuni revoluționare, demonstrații de stradă de amploare ca și în perioada crizei. În realitate nu exista un avînt al luptelor revoluționare, iar lozincile partidului care corespundeau anilor 1932—1933 au devenit improprii după aceea și n-au mai găsit răsunset în mase. Astfel s-au petrecut lucrurile cînd P.C.R. a lansat în anii 1934 și 1935 lozinci pentru greve generale, greve care n-au putut să aibă loc, ceea ce a scos în evidență caracterul stîngist al unor asemenea lozinci în împrejurările de atunci, precum și poziția sectară în ce privește frontul unic cu social-democrații. Nesocotind noua situație economică și politică în care se afla țara, apreciind greșit raportul

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937”, vol. IV, E.S.P.L.P. 1957, pag. 215—216.

de forțe, unele elemente stîngiste, aventuriste au împins la organizarea unor demonstrații de stradă, la care au fost scoase aproape numai cadrele de partid, „ceea ce a dus la sacrificarea unei părți importante a activului de partid și la izolarea partidului de mase”¹. Tot ca o greșală tactică în această perioadă a fost subaprecierea parțială a pericolului partidelor și organizațiilor deschise fasciste (Garda de fier, L.A.N.C. etc.) și neorientarea promptă a luptei maselor împotriva acestor organizații. Hotărîrea din vara anului 1936 de a crea în locul U.T.C. o nouă organizație de tineret, pe baze legale, sub numele de „Tinăra generație”, și felul cum a fost aplicată această hotărîre a adus prejudicii mișcării antifasciste și îndeosebi celei antirăzboinice.

C.C. al P.C.R., analizînd activitatea depusă în vederea făuririi unității de acțiune a clasei muncitoare și a creării Frontului popular antifascist, a scos în evidență existența a o serie de greșeli tactice și a arătat totodată calea pentru lichidarea lor și pentru înlăturarea lipsurilor din munca pentru întărirea rîndurilor partidului.

Plenara Comitetului Central din februarie 1935 a trasat sarcina lichidării rămînerii în urmă a partidului în unele sectoare proletare importante și în munca la sate. Ea a luat măsuri care să ducă la lichidarea rămășițelor sectarismului în ce privește primirea de noi membri în partid. A fost subliniată sarcina dezvoltării spiritului de inițiativă al verigilor partidului de sus și pînă jos, de la comitetul regional pînă la celule.

Plenara a arătat că „pentru a îndeplini sarcinile uriașe puse în fața partidului e nevoie să se încordeze toate forțele în scopul învingerii unor slăbiciuni și neajunsuri organizatorice din cele mai serioase”². Astfel ea arăta necesitatea combaterii hotărîte a atitudinilor de toleranță față de încălcarea conspirativității de partid, necesitatea întăririi vigilenței împotriva provocărilor, a agenților siguranței și uneltelor folosite de siguranță pentru a lovi dinăuntru organizațiile de partid.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 18—19.

² „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937”, vol. IV, E.S.P.L.P. 1957, pag. 224—225.

Traducerea în viață a sarcinilor puse de C.C. a dus la o serie de rezultate pozitive. Pe lângă succesele obținute în îmbinarea muncii ilegale cu cea legală, a avut loc o îmbunătățire a compoziției proletare a P.C.R., o întărire a disciplinei de partid concomitent cu întărirea unității partidului. Acești pași înainte în ce privește viața de partid erau parte integrantă a procesului de continuă luptă pentru întărirea și consolidarea partidului. Au fost primite în partid și promovate în munci de răspundere cu mai mult curaj, atât în celulele de partid cât și în comitetele locale, județene și regionale, elemente muncitorești din industrie. A crescut competența organelor locale de partid în organizarea acțiunilor în funcție de condițiile concrete și în stabilirea de legături cu organizațiile social-democrate locale, cu sindicatele, asociațiile culturale, sportive etc.

În ce privește făurirea frontului comun de luptă împotriva fascismului și războiului, Partidul Comunist din România obținuse o serie de succese în activitatea desfășurată prin organizațiile de masă și presa legală și acumulasă o experiență pozitivă, care au fost apreciate de Internaționala Comunistă. Experiența și rezultatele dobândite se cereau dezvoltate în lumina concluziilor Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniste, prin concentrarea numeroaselor și variatelor acțiuni în direcția făuririi unității proletariatului și a Frontului popular.

Continuând cu perseverență munca pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, partidul comunist a făcut noi propuneri pentru extinderea înțelegerilor de front unic realizate în diferite orașe ale țării. La 1 noiembrie 1935, adresându-se partidului social-democrat, partidul comunist arăta necesitatea unui acord oricât de limitat între cele două partide în vederea luptei contra fascismului.

„Imense sînt puterile unite ale maselor — se arată în scrisoarea conducerii P.C.R. — Formidabilă e puterea unită a proletariatului... Rolul nostru de proletari, rolul partidelor noastre ca partide muncitorești este să fie în fruntea acestei lupte. Succesul ei atîrnă numai și numai de unitatea proletară, de unitatea maselor. Această unitate este în curs și nimic nu o va putea opri. Să ajutăm să grăbim realizarea ei“.

Acționînd împotriva intereselor clasei muncitoare și neținînd cont de dorința de unitate exprimată de numeroși membri ai P.S.D., conducerea de dreapta social-democrată a respins însă și această propunere.

Măsurile guvernului luate împotriva organizațiilor democratice, pregătirile făcute de camarila regală și de cabinetul Tătă-răscu pentru introducerea unei constituții de tip fascist care să instaureze puterea totalitară a monarhiei, sprijinul tot mai pronunțat dat organizațiilor fasciste de către marea burghezie și moșierime puneau în fața maselor celor mai largi problema organizării unei împotriviri comune contra reacțiunii, fascismului și politicii agresive primejdioase pentru independența Romîniei.

În scopul atragerii maselor largi de oameni ai muncii la lupta contra fascismului, pentru făurirea Frontului popular anti-fascist, partidul comunist a înființat în 1935 noi organizații de masă legale: „Blocul democratic“, „Comitetul pentru eliberarea deținuților antifasciști“, „Frontul studentesc democrat“, „Comitetele cetățenești“, „Liga contra prejudecăților“, „Asociația pentru protecția mamei și a copilului“, „Liga contra bătăii“ etc. Dintre aceste organizații de masă, cea mai largă activitate pentru apărarea libertăților cetățenești, pentru concentrarea forțelor oamenilor muncii greu loviți de măsurile profasciste ale guvernului a depus „Blocul democratic“, organizație legală de masă, condusă de P.C.R., pentru apărarea libertăților democratice (mai 1935—iulie 1936).

Blocul democratic a convocat adunări, a protestat împotriva regimului aplicat deținuților antifasciști, a propus organizațiilor P.N.Ț. acțiuni comune pentru apărarea libertăților cetățenești, a luat contact cu organizațiile meșteșugărești și ale funcționarilor și a reușit să încheie unele acorduri de luptă comună cu Partidul socialist (Popovici), cu Frontul plugarilor, al cărui președinte era dr. Petru Groza, și cu MADOSZ-ul.

Șefii P.N.Ț. au respins propunerile Blocului democratic, sfidînd cererile membrilor de rînd ai propriului partid.

Hotărîrea C.C. al P.C.R. din ianuarie 1936, ținînd seama și de starea de spirit antifascistă a maselor populare, a stabilit că partidul are sarcina de a activa în direcția încheierii de înțelegeri parțiale cu organizațiile național-țărăniște locale, de a mobiliza

asociațiile profesionale, cooperatiste, culturale, ale intelectualilor, tineretului etc., în scopul făuririi Frontului popular antifascist.

Rezultatele luptei duse de P.C.R. pentru frontul popular, ale contactelor tot mai numeroase cu diferitele organizații și grupări politice s-au făcut cunoscute în cursul anului 1936. La apelul P.C.R. adresat P.N.Ț. pentru a adera la activitatea pusă în slujba celor mai vitale revendicări ale poporului, pentru răsturnarea guvernului reacționar, pentru democratizarea țării și formarea unui guvern de front popular, au răspuns organizații locale ale P.N.Ț. din Transilvania, Moldova și din alte regiuni.

Cu prilejul alegerilor parțiale din februarie 1936 s-au încheiat la Deva și la Turnu-Severin acorduri oficiale de front popular între organizațiile locale ale Blocului democratic, Frontului plugarilor, P.N.Ț., MADOSZ-ului și Partidului socialist (Popovici).

La alegerile parțiale din 1936, ca urmare a strângerii legăturilor dintre organizațiile locale ale P.C.R. și ale P.S.D., organizațiile social-democrate au votat candidații propuși de frontul democratic.

Această victorie, foarte semnificativă pentru dorința maseilor de a încheia frontul popular, a fost cucerită printr-o luptă susținută contra fasciștilor. Sub oblăduirea guvernului P.N.L., au fost aduse bande fasciste de gogo-cuziști din jud. Suceava și din alte regiuni în Hunedoara și Mehedinți pentru a intimida prin teroare masele care susțineau frontul democratic. Numai la Turnu-Severin au fost aduși 1.150 de fasciști, înarmați, organizați în bande, intitulate „echipele morții”. Atât în Hunedoara cât și în Mehedinți, muncitorii, țărani, numeroși intelectuali nu s-au lăsat intimidați, și-au strâns rîndurile la chemarea P.C.R. în cadrul frontului democratic și au alungat din unele sate bande fasciste. La alegerile de la 18 februarie din jud. Hunedoara, frontul democratic a obținut 31.965 de voturi, iar gogo-cuziștii numai 7.241. În jud. Mehedinți, partidul guvernamental a cedat toate voturile sale gogo-cuziștilor pentru a împiedica alegerea candidatului frontului democratic. Cu toată teroarea și cădășia dintre P.N.L. și fasciști, frontul democratic a obținut cu aproape 3.000 de voturi mai mult.

Alegerile din februarie 1936 și succesele obținute au constituit pentru organizațiile înmănunchate în frontul democratic o bază serioasă pentru dezvoltarea mișcării antifasciste. În alegerile din județele Hunedoara și Mehedinți, ca și în alegerile comunale ulterioare din București, Ploiești, Iași, forțele profasciste și fasciste au fost înfrînte. S-a constituit în județele amintite Frontul popular antifascist, a cărui primă afirmare în viața politică a țării a fost victoria în alegeri.

„Succesul forțelor democratice în aceste alegeri — a spus tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — a dovedit justetea punctului de vedere al partidului nostru, că împrejurările obiective din România permiteau încheierea unui larg front popular antifascist, bazat pe Frontul unic muncitoresc, care ar fi putut stăvili drumul fascismului”¹.

Victoriile dobândite de frontul democratic în alegeri au fost un semnal de alarmă pentru reacțiune, care a dezlănțuit imediat un nou și puternic val de teroare contra comuniștilor, a elementelor democratice, a organizațiilor antifasciste. La Iași, Cluj și Chișinău au fost înscenate procese contra luptătorilor antifasciști.

Dovada că masele au simțit necesitatea încheierii Frontului popular antifascist, arăta tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, o constituie „grevele și acțiunile muncitorimii, țărănimii și studențimii democratice, larga mobilizare a maselor în jurul proceselor antifasciste, angajarea maselor cetățenești în jurul frontului unic încheiat jos între muncitorii comuniști și social-democrați pentru apărarea presei democratice, luptele din închisori și mobilizarea maselor în jurul acestor lupte”².

În cursul anilor 1935 și 1936, tot mai multe organizații locale social-democrate și ale sindicatelor reformiste s-au declarat pentru acțiuni comune cu organizațiile P.C.R. În această privință sînt semnificative conferințele P.S.D. dintr-o serie de județe ținute la sfîrșitul anului 1935 și începutul anului 1936, care precedau congresul P.S.D. din aprilie. Conferințele P.S.D. din majoritatea regiunilor s-au pronunțat pentru realizarea unității de

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 18.

² Op. cit., pag. 19.

acțiune cu comuniștii. Conferința organizației social-democrate regionale ținută la Cluj a adoptat o hotărâre în care se cerea revizuirea liniei tactice a P.S.D. Hotărârea arăta că tactica de respingere sistematică a luptei de zi cu zi, adoptată de conducerea social-democrată, e greșită și duce clasa muncitoare la înfrângeri.

Conferința a adoptat hotărârea de a se propune congresului să aleagă o nouă conducere, mai combativă, și să accepte încheierea Frontului unic muncitoresc, în interesul luptei pentru Frontul popular antifascist.

Frontul unic muncitoresc a stat la baza a numeroase acțiuni greviste care au avut loc la sfârșitul anului 1935 și în prima jumătate a anului 1936.

În octombrie 1935 a izbucnit o puternică grevă la Cluj a peste 2.000 de muncitori de la „Dermata“. După 8 săptămâni de luptă în front unic, timp în care greva s-a bucurat de solidaritatea muncitorilor din Arad, Timișoara, București, Tg.-Mureș, muncitorii de la „Dermata“ au obținut mărirea salariilor cu 8% și încheierea unui contract colectiv.

Valul grevelor a cuprins în primele luni ale anului 1936 fabricile „Nova“, „Talpa“, „Astra“, „Venus“ (București), „Irti“ (Mediaș), „Industria lînii“ (Timișoara) etc. Greva celor peste 2.500 de muncitori de la I.T.A. (Arad), condusă de un larg comitet de grevă ales de muncitori, pe baza frontului unic, a durat 6 săptămâni și s-a încheiat cu satisfacerea revendicărilor. Cu succese s-a încheiat, după o lună de grevă, lupta dusă în vara anului 1936 de cei 2.000 de muncitori de la „Astra-Vagoane“ (Arad). Era vie în mintea și inima muncitorilor ceferiști forța unității de acțiune. Manifestările în front unic ale muncitorilor de la căile ferate au dus la o serie de cuceriri chiar în această perioadă de furibundă ofensivă a fascismului.

În iunie, 2.500 de muncitori ceferiști s-au strîns în fața Atelierelor „Grivița“, au impus directorului general satisfacerea unor revendicări economice și au cucerit de la autorități dreptul de a redeschide sediile sindicatelor și de a ține ședințe.

Muncitorimea ceferistă dovedea o combativitate deosebită în luptele greviste și în manifestațiile antifasciste, aflîndu-se în primele rînduri ale acțiunilor organizate de P.C.R. pentru apărarea

intereselor imediate ale proletariatului și pentru apărarea intereselor legate de independența și democratizarea țării, stăvilirea fascismului și apărarea păcii.

Congresul sindicatelor C.F.R. din iulie—august 1936 (Brașov) a oglindit hotărârea muncitorilor ceferiști de a-și întări unitatea de acțiune, de a contribui direct prin lupta lor la făurirea Frontului popular antifascist. Masa delegaților, solidarizîndu-se cu delegații comuniști în frunte cu luptătorul ceferist Ilie Pintilie, a impus votarea unei moțiuni prin care syndicatele ceferiste se angajau să lupte împotriva fascismului și războiului. Mai mult, delegații au ales la congres un comitet al Uniunii C.F.R., alcătuit din muncitori partizani ai unității proletariatului. Conducătorii reformiști ai C.G.M., călcînd în picioare democrația sindicală și violînd în mod flagrant statutul, au adoptat hotărârea de a exclude Uniunea sindicatelor C.F.R. din C.G.M., uniune care era alcătuită din 18.000 de membri, muncitori partizani ai unității proletariatului, adică circa o treime din membrii confederației.

Inchegarea unității sindicale pe plan local a dus la înregistrarea unor succese și de către muncitorii din construcții de la București și Timișoara, care au smuls patronilor ziua de muncă de 8 ore, spor de salariu de 25%, recunoașterea delegaților pe șantiere și contract colectiv.

Plenara C.C. al P.C.R. din august 1936 a arătat în mod deosebit necesitatea unității mișcării sindicale și a întăririi sindicatelor ca organe de luptă ale clasei muncitoare. P.C.R., ținînd seama de o serie de succese obținute în făurirea unității de acțiune între comuniști și social-democrați pe scară locală, pornind de la experiența cîștigată în luptele ceferiștilor și petroliștilor strînși în front unic, a considerat că este necesară desfășurarea acțiunilor muncitorimii în cadrul unei organizații sindicale unice. Ca urmare a fost dat cuvînt de ordine ca membrii sindicatelor unitare să treacă în cadrul sindicatelor Confederației Generale a Muncii, unde să lupte în vederea cîștigării revendicărilor muncitorimii, pentru strîngerea forțelor democratice în Frontul popular împotriva fascismului și războiului.

Prin trecerea Sindicatelor unitare în cadrul C.G.M., se arată în circulara C.G.S.U. din septembrie 1936, „Consiliul general al

Sindicatelor unitare consideră misiunea sa terminată, se dizolvă și încredințează steagul unității sindicale miilor de muncitori organizați în sindicatele afiliate C.G.M. și întregii clase muncitoare din România, al cărei slujitor a fost și pentru care a luptat cu cinste și eroism timp de 13 ani“.

Luptele greviste și antifasciste ale proletariatului au fost însoțite în 1936—1937 și de numeroase acțiuni țărănești, mai ales în Muntenia și Oltenia, îndreptate contra execuțiilor silite, a jafului băncilor și a terorii jandarmerești. Impotriva bandelor fasciste, sprijinite de guvern, și a acțiunilor lor teroriste îndreptate contra organizațiilor progresiste, a presei democratice, a grupărilor antifasciste, P.C.R. a organizat gărzi de autoapărare antifasciste, în rândul cărora un rol activ l-au avut și gărzile studențești democratice, a căror menire era să lupte contra huliganismelor bandelor fasciste. Un rol însemnat în împiedicarea fascizării tineretului studios, asupra căruia își îndreptau atenția în mod deosebit organizațiile fasciste, i-a revenit Frontului democrat studențesc. Din rîndurile sale s-au recrutat mulți tineri intelectuali comuniști, cu o bogată activitate antifascistă. Pe linia creării unei cît mai largi opinii antifasciste și de apărare a intereselor maselor, sub îndrumarea comunistilor s-au constituit gărzi cetățenești, care, în cartiere și fabrici, pe străzi și grupuri de case, au organizat consfătuiri, proteste și demonstrații în fața primăriilor și ministerelor, cerînd guvernului să ia măsuri împotriva acțiunilor grupărilor fasciste, a speculei și scumpetei.

Moțiunea din 22 aprilie 1936 a celor 14 organizații participante la plenara Blocului democratic, la care au luat parte delegați ai partidului socialist, ai MADOSZ-ului, ai „Frontului studențesc democrat“, sindicatelor etc., consemna hotărîrea de a desfășura o acțiune comună imediată, pe baza unui program minimal, contra războiului, stării de asediu, scumpetei și creșterii impozitelor, pentru amnistie politică, dizolvarea organizațiilor fasciste și făurirea unui guvern popular.

Ca urmare a nemulțumirilor în continuă creștere ale aderenților P.N.Ț., precum și a dorinței conducerii P.N.Ț. de a prelua guvernul din mîinile P.N.L., șefii P.N.Ț. nu s-au putut opune organizării în mai 1936 a adunărilor publice de protest contra politicii de fascizare a țării.

Partidul comunist chema masele populare ale capitalei să participe la aceste adunări și să le transforme în puternice demonstrații contra fascismului. Incercărilor șefilor P.N.Ț. de a imprima întrunirilor antifasciste din 31 mai un caracter pasiv, le-au răspuns înseși masele, care, în frunte cu comuniștii, au străbătut străzile în lungi coloane, cerînd lichidarea organizațiilor fasciste, o politică de pace și democratică. După mitingul din Piața Romană, unde au vorbit reprezentanți ai P.C.R., mulțimea, defilînd cu pumnul strîns ridicat, a demonstrat cu pancarte și lozinci ale comunistilor și a împrăștiat bandele de huligani fasciști care au încercat să rupă coloanele.

Teama de forța revoluționară a maselor, pe care o aveau șefii partidelor burgheze, a dus la ruperea colaborării dintre organizațiile democratice și P.N.Ț., care fusese stabilită în vederea organizării unei campanii de manifestații pentru doborîrea guvernului liberal.

Reprezentanții partidelor burgheze au luat poziție deschisă împotriva ideii frontului popular, înfățișînd-o ca o „manevră“ a comunistilor, sprijinind în același timp întărirea organizațiilor politice fasciste. Șefii P.N.Ț., peste scurt timp, aveau să se pronunțe pentru legalizarea Gărzii de fier și contacte mai strînse cu această organizație fascistă. Trădarea fățișă a conducerii P.N.Ț., precum și împiedicarea făuririi unității clasei muncitoare de către șefii social-democrați de dreapta au dus la torpilarea Frontului popular antifascist în pragul creării sale.

Guvernul liberal Tătăreanu și camarila regală au trecut la dizolvarea Blocului democratic, sigilarea sediilor organizațiilor sale din București și din provincie, suprimarea gazetelor democratice legale, împiedicarea demonstrațiilor oamenilor muncii etc.

Partidul Comunist din România, cu toate măsurile polițiste, reacționare, profund antipopulare luate de guvern împotriva organizațiilor antifasciste, a continuat neobosit să lupte contra fascizării țării, pentru apărarea intereselor maselor populare și a independenței țării, pentru stăvilirea creșterii forțelor fascismului atît pe plan intern cît și pe plan internațional.

La chemarea partidului comunist, aproape 500 de antifasciști romîni și din rîndurile minorităților naționale, din țară și din

emigrație, au plecat în Spania pentru a lupta cu arma în mână alături de eroicul popor spaniol, înscriind pe drapelul lor cuvintele: „Pentru libertatea voastră și a noastră”. Voluntarii români, plecați din țară în condiții neînchipuit de grele, au fost prezenți în aproape toate bătăliile armatei republicane spaniole. În cadrul brigăzilor internaționale au existat o serie de unități românești mai mari sau mai mici.

Prima unitate — un divizion de artilerie — ia naștere la 15 decembrie 1936, în timpul apărării Madridului, fiind transformat mai târziu într-un regiment de artilerie motorizat. Din acest divizion a făcut parte și bateria „Tudor Vladimirescu”, al cărei comandant, căpitanul Nicolae Cristea, după eroicele fapte de arme săvârșite în luptele din Spania, a fost executat în 1943 la Paris de către hitleriști pentru participarea la acțiunile Rezistenței franceze. În cadrul divizionului de artilerie balcanic, pe frontul din Estremadura se formează grupul de artileriști români care purta numele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, pe atunci închis între zidurile Doftanei. O altă unitate românească, o companie, era organizată în sinul batalionului balcanic și purta denumirea „Grivița”.

Voluntarii români, printre care se afla și un număr de medici și de surori de caritate, au luptat și în diferite alte unități ale armatelor revoluționare din Spania.

În lupta pentru apărarea Spaniei republicane au căzut eroic numeroși comuniști români, printre care Costache Burcă, Mihai Cristoff, Mihai Ardeleanu, dr. Andrei Tilea, Alexandru Făclie, Emil Șneiberg, Ion Roșu, Ștefan Megyeri, Constantin Bodeanu, Vlad Mazepa și alții.

Analiza activității desfășurate pe tărîmul luptei antifasciste, a acțiunilor pentru făurirea unității clasei muncitoare și a frontului popular, analiză făcută de către plenara C.C. al P.C.R. din august 1936, caracteriza succesele dobândite ca fiind „elemente ale Frontului popular antifascist”. De asemenea plenara a analizat greutățile și neajunsurile care frînau munca partidului comunist de unire într-un larg front antifascist a maselor largi populare cuprinse în diferite organizații politice¹. Plenara

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937”, E.S.P.L.P. 1957, vol. IV, pag. 434.

sublinia însemnătatea stabilirii legăturilor de prietenie cu U.R.S.S., de a căror consolidare depindea însăși independența țării. „Alianța strînsă cu Uniunea Sovietică se cere pentru România nu numai în interesul păcii generale, ci și în interesul strict național al României, în interesul apărării efective a ei și a popoarelor din România de atacul imperialismului german și scăpării de pericolul de înrobire fascistă”.

În același timp în rezoluțiile plenarei erau demascate politica antinațională și pregătirile de război ale guvernului Tătărescu: „Ea este o politică antinațională a vîrfurilor capitalului financiar român în alianță cu vîrfurile dominante ale mării moșierimi, în frunte cu regele și camarila, o politică dictată de interesele lor egoiste de clasă pentru asigurarea dominației lor, o politică de aventură militară, pentru care sînt gata să pună în joc existența țării și independența poporului român”.

Numai unirea în jurul proletariatului a maselor țărănești, a micii burghezii și a burgheziei nefasciste în lupta contra fascismului poate asigura progresul luptei antifasciste, arătau rezoluțiile plenarei. „Concentrarea tuturor acestor păături sociale în jurul *proletariatului ca singurul orăzmaș consecvent al fascismului* depinde în bună măsură de realizarea unității de luptă a muncitorimii, de atitudinea proletariatului în fața celorlalte păături populare”.

În mod deosebit plenara s-a oprit asupra problemelor privitoare la înlăturarea sciziunii clasei muncitoare, asupra sarcinilor privind realizarea F.U.M., arătînd că cu cît mai repede va ști proletariatul să realizeze propria sa unitate de acțiune, cu atît mai repede va realiza și Frontul popular antifascist. În concluzie, plenara arăta că, în vederea dobîndirii succesului în lupta pentru front unic muncitoresc și front popular, prima condiție o constituie întărirea partidului, educarea teoretică și politică temeinică a membrilor săi și creșterea intensă a cadrelor conducătoare de partid.

Întărirea vieții interne de partid condiționa stringerea legăturii partidului cu masele, intensificarea propagandei antifasciste, răspîndirea literaturii politice revoluționare, ridicarea nivelului ideologic și politic al membrilor de partid și lupta împotriva

adversarilor unității de acțiune și contra teoriilor reformiste, naționalist-șovine și fasciste.

Problemele luptei împotriva războiului imperialist, pentru alianța cu U.R.S.S., contra fascismului, pentru cucerirea revendicărilor clasei muncitoare, pentru libertăți democratice, au stat la baza platformei frontului popular propusă de P.C.R., în august 1936, tuturor partidelor și organizațiilor politice, culturale, profesionale etc., interesate fiecare în realizarea unora sau altora dintre punctele acestei platforme.

Șefii partidului național-țărănesc, ai partidului radical țărănesc și liderii de dreapta ai P.S.D. au refuzat acceptarea platformei. Cu toate acestea, în vara anului 1937, cu prilejul alegerilor comunale și ale celor parțiale, din inițiativa P.C.R. s-a format din nou frontul democratic cu Frontul plugarilor, MADOSZ-ul și organizații locale ale P.S.D. La Hunedoara, București, Iași și alte localități, în alegerile din iulie 1937, grupările democratice au împiedicat partidele fasciste să obțină succesele la care sperau. În multe județe voturile frontului democratic au fost date P.N.Ț. Aceasta s-a datorat aprecierii greșite că P.N.Ț. ar fi potrivnic fascismului.

Alegerile parlamentare din 20 decembrie 1937 au arătat o dată în plus poziția profund dușmănoasă intereselor maselor populare pe care se aflau virfurile P.N.Ț. Șeful P.N.Ț., Iuliu Maniu, a încheiat un pact electoral cu șeful legionarilor, Zelea-Codreanu. Campania electorală s-a desfășurat sub semnul unei terori fără precedent, exercitată împotriva elementelor democratice, antifasciste, progresiste, de către agenții P.N.L., bandele P.N.Ț. și huliganii legionari.

Înlăturarea guvernului liberal Tătăreanu în urma alegerilor nu a putut fi urmată de o guvernare antifascistă, datorită lipsei frontului popular, a poziției trădătoare adoptate de șefii partidelor burgheze, și îndeosebi de P.N.Ț., tocmai când pericolul instaurării dictaturii fasciste amenința poporul în mod nemijlocit. De contradicțiile existente între partidele burgheze, de dezmațul bandelor fasciste a profitat camarila regală. Spre a înlesni apropiata instaurare a dictaturii regale, la 28 decembrie 1937 a fost investită să guverneze de către Carol al II-lea gruparea fascistă L.A.N.C. a lui Goga-Cuza. Peste capul

principalelor partide reacționare, regele a impus astfel guvernarea unui partid care nu obținuse decât 9% din voturi. P.N.Ț., în condițiile întăririi camarilei regale, ale refuzului colaborării cu organizațiile democratice și discreditării lui în fața maselor, nu mai era capabil să preia frâiele guvernării țării. Cât privește partidul social-democrat, acesta avea să simtă curînd consecințele politicii nefaste a liderilor săi de dreapta, deoarece, prin politica lor scizionistă și ostilă F.U.M. și Frontului popular, ei au înlesnit, ca și șefii P.N.Ț., ascensiunea camarilei lui Carol al II-lea și instaurarea dictaturii regale de tip fascist.

Partidul Comunist din România a tras multe învățăminte din activitatea desfășurată în perioada 1934—1938, în ceea ce privește legătura sa cu masele populare, încheierea Frontului unic muncitoresc, cunoașterea poziției membrilor de rînd ai partidelor burgheze, agresivitatea virfurilor burgheziei și moșierimii și a organizațiilor fasciste.

Lupta P.C.R. în anii 1934—1938 a fost deosebit de grea, datorită, pe de o parte, sarcinilor mari cerute de acțiunea de creare a Frontului popular antifascist și, pe de altă parte, datorită condițiilor de adîncă ilegalitate în care acționau comuniștii, cînd în închisori se găseau o bună parte din cadrele de bază ale partidului, în frunte cu tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, deținut la Doftana, cînd abundau schingiuirile și asasinatele din partea autorităților împotriva membrilor partidului comunist.

Partidul comunist a condus în această perioadă numeroase greve, manifestații, demonstrații, mișcări ale maselor țărănești și acțiuni ale păturilor mijlocii orășenești împotriva ofensivei fasciste și pregătirilor de război. În focul acestor lupte, P.C.R. a reușit, cu toate greutățile și lipsurile existente, să facă pași înainte spre realizarea Frontului unic muncitoresc și unirea în jurul clasei muncitoare a unor organizații democratice pentru făurirea Frontului popular antifascist. Acționînd pentru împlinirea unității de acțiune a clasei muncitoare, pentru crearea Frontului popular antifascist, situîndu-se în fruntea maselor populare de diferite categorii sociale și convingeri politice, P.C.R. s-a dovedit apărătorul celor mai vitale interese ale popoului, stegarul luptei pentru eliberarea clasei muncitoare, pentru independența țării și apărarea păcii.

În lupta împotriva fascizării țării, P.C.R. a crescut luptători plini de abnegație, legați strâns de interesele poporului, cu o înaltă conștiință revoluționară, devotați cauzei eliberării oamenilor muncii de sub jugul exploatării și asupririi.

Partidul comunist a reușit să demaște în fața unor mase tot mai largi, prin acțiunile sale, prin presa și organizațiile sale de masă ilegale și legale, politica antipopulară și antinațională a burgheziei și moșierimii și să răspîndească adevărul despre politica de pace și de prietenie a Uniunii Sovietice față de poporul nostru.

7

**LUPTA P.C.R. ÎMPOTRIVA DICTATURII REGALE
ȘI MILITARE-FASCISTE,
PENTRU APĂRAREA INDEPENDENȚEI
NAȚIONALE A ROMÂNIEI
(FEBRUARIE 1938—IUNIE 1941)**

*1. Extinderea agresiunii fasciste.
Lupta U.R.S.S.
pentru pace și securitatea popoarelor*

Criza economică începută în toamna anului 1937 în lumea capitalistă a ascuțit și mai mult lupta dintre marile puteri imperialiste pentru piețe de desfacere și surse de materii prime. În țările agresive, Germania, Italia, Japonia, economia nu fusese atinsă de criză, întrucât aceste țări își trecuseră încă din anii precedenți economia pe picior de război. Creșterea producției industriale în aceste țări s-a realizat prin intensificarea la maximum a cursei înarmărilor, prin înăsprirea exploatării maselor, lipsite de orice drepturi democratice.

Dezvoltarea economică inegală a țărilor capitaliste, criza economică accentuau tendința statelor agresive spre o nouă reîmpărțire a lumii prin dezlănțuirea unui nou război. În martie 1938, hitleriștii cotropesc Austria. Împreună cu fasciștii italieni, hitleriștii continuă intervenția împotriva poporului spaniol, iar imperialiștii japonezi continuă războiul de cotropire a Chinei. Aceste războaie erau războaie de jaf și cotropire din partea țărilor imperialiste agresive, erau războaie drepte de eliberare din partea popoarelor Spaniei și Chinei. Comuniștii erau în fruntea luptei național-eliberatoare a popoarelor căzute victime agresiunii.

În condițiile creșterii pericolului unui nou război mondial, guvernul sovietic a depus noi eforturi pentru asigurarea securității colective a popoarelor, pentru înfrinarea agresorilor. După ocuparea Austriei de către fasciștii germani, guvernul sovietic a declarat că este gata să discute imediat, în cadrul Ligii Națiunilor sau în afara ei, cu celelalte state măsurile practice ce

trebuie luate pentru a împiedica extinderea agresiunii fasciste și a preîntâmpina un nou război mondial.

Față de pregătirile întreprinse de imperialiștii germani pentru cucerirea Cehoslovaciei, guvernul sovietic a arătat în repetate rânduri că este ferm hotărât să acorde Cehoslovaciei ajutor militar pentru respingerea agresiunii hitleriste.

În acest scop, guvernul sovietic a propus să fie convocată o consfătuire a reprezentanților militari ai U.R.S.S., Franței și Cehoslovaciei, la care să se discute măsurile practice ce trebuiau luate pentru asigurarea apărării Cehoslovaciei împotriva agresiunii hitleriste. Uniunea Sovietică era gata să facă pentru Cehoslovacia chiar mai mult decât era obligată prin pactul sovieto-cehoslovac din 1935. Singura condiție cerută de guvernul sovietic era aceea ca Cehoslovacia să accepte acest ajutor și să opună rezistență agresorului chiar și în cazul când Franța nu și-ar respecta angajamentele.

Dacă Anglia, Franța, S.U.A. ar fi sprijinit eforturile guvernului sovietic în scopul organizării unui sistem de securitate colectivă, hitleriștii, aflându-se în fața unei coaliții a Uniunii Sovietice cu aceste țări, n-ar fi îndrăznit să dezlănțuie un nou război. Dar imperialiștii francezi, englezi și americani, respingând politica de securitate colectivă preconizată de U.R.S.S., au promovat politica concesiilor față de agresorii fasciști. Cercurile guvernamentale din țările occidentale doreau să îndrepte agresorii germani și japonezi într-un război împotriva Uniunii Sovietice, cu scopul de a distruge Țara socialismului și pentru a slăbi totodată pe rivalii lor imperialiști. Monopoliștii din Anglia, Franța și S.U.A. sperau ca prin această politică de duplicitate să-și mențină dominația mondială. Încă în noiembrie 1937, locțiitorul primului-ministru englez, Halifax, în cursul unor negocieri cu Hitler a lăsat să se înțeleagă că Anglia nu obiectează ca Germania să primească „mină liberă” în răsăritul Europei, să se îndrepte împotriva U.R.S.S., să cucerască Austria, Cehoslovacia, Danzigul, să-și înfeudeze țările din sud-estul Europei, printre care și România, toate acestea urmînd să se înfăptuiască în cadrul unei înțelegeri largi între Anglia, Franța, Germania și Italia.

În septembrie 1938, la München a avut loc o conferință a șefilor de guverne ai Angliei, Franței, Germaniei și Italiei, în cursul căreia reprezentanții cercurilor dominante din Anglia și Franța, în deplin acord cu guvernul S.U.A., au trădat Cehoslovacia, predînd Germaniei regiunile de graniță ale acestei țări cu întreg sistemul de apărare militară.

Sub presiunea puterilor occidentale, guvernul burghez al Cehoslovaciei a capitulat și a renunțat să opună rezistență hitleriștilor, trădînd astfel interesele naționale ale țării, deși avea toată posibilitatea s-o apere, în care caz ar fi avut sprijinul Uniunii Sovietice. Singurul guvern care a condamnat tirgul rusinos de la München a fost guvernul sovietic.

Sub masca așa-zisei „politici de neintervenție”, combătută în permanență de către guvernul sovietic, de către partidele comuniste și de opinia publică democratică din toată lumea, cercurile conducătoare din Anglia, Statele Unite și Franța au ajutat la înnăbușirea Republicii Spaniole. Războiul civil din Spania a luat sfîrșit în martie 1939, prin instaurarea în întreaga țară a dictaturii fasciste a călăului Franco.

Planurile imperialiștilor occidentali de a-și rezolva contradicțiile cu ajutorul țărilor fasciste prin împingerea acestora din urmă într-un război antisovietic au fost sortite eșecului. Evenimentele au arătat că reîmpărțirea lumii între marile puteri imperialiste nu era posibilă pe calea unei înțelegeri tilhărești pe seama Uniunii Sovietice.

În martie 1939, Germania hitleristă, cu aprobarea tacită a Angliei și Franței, a cucerit întreaga Cehoslovacie. În același timp hitleriștii au început să pregătească agresiunea împotriva Poloniei și și-au intensificat expansiunea economică în țările din sud-estul Europei, printre care și România.

Promovînd cu consecvență politica de apărare a popoarelor amenințate de hitleriști, Uniunea Sovietică a propus, la 8 martie 1939, convocarea unei conferințe cu participarea Uniunii Sovietice, Angliei, Franței, Romîniei, Turciei și Poloniei pentru adoptarea măsurilor necesare în vederea respingerii agresiunii hitleriste.

Chiar în aceste momente grele, pline de primejdii pentru soarta păcii, guvernele Angliei și Franței, sprijinite de Statele Unite, se împotriveau organizării unui sistem de securitate colectivă cu participarea Uniunii Sovietice. Guvernele Angliei și Franței s-au mărginit să declare, în aprilie 1939, că garantează independența de stat a Poloniei, României, Greciei și Turciei. Garanțiile acordate de Anglia și Franța nu impuneau însă acestora nici o obligație concretă. Ele serveau doar ca mijloc de presiune, șantaj și monedă de schimb în încercările de înțelegere cu Germania hitleristă. În același timp aceste „garanții” au fost folosite de guvernele Angliei și Franței ca pretext pentru respingerea propunerilor sovietice privind constituirea sistemului de securitate colectivă cu obligații concrete eficiente pentru participanți.

Concomitent, în primăvara anului 1939, guvernele Angliei și Franței au început de formă tratative cu guvernul sovietic pentru discutarea mijloacelor de înfrinare a agresiunii germane. Acceptând aceste tratative, imperialiștii englezi și francezi încercau să exercite presiuni asupra Germaniei hitleriste cu scopul de a o sili să încheie o înțelegere cu puterile occidentale pe socoteala U.R.S.S., sacrificând la nevoie țările din sud-estul Europei.

În tot cursul acestor tratative s-a văzut clar că guvernele Angliei și Franței nu doreau să încheie cu Uniunea Sovietică un tratat privind lupta comună împotriva agresiunii hitleriste. Reprezentanții Angliei și Franței făceau totul pentru a târăgăna tratativele, refuzau să-și asume obligații concrete pentru cazul unui atac hitlerist împotriva Uniunii Sovietice.

Guvernele Angliei și Franței cereau Uniunii Sovietice să garanteze independența țărilor amenințate de agresiunea hitleristă. Refuzând însă să acorde garanții acestor țări, puterile occidentale căutau să indice astfel hitleriștilor direcția în care trebuiau să-și dezlănțuie agresiunea, pentru a obliga Statul sovietic să lupte izolat. În timpul tratativelor s-a constatat că guvernele reacționare ale Poloniei și României, încurajate de imperialiștii englezi, francezi și americani, refuzau să permită, în cazul unei agresiuni germane, trupelor sovietice să treacă pe teritoriul lor pentru a le da ajutor împotriva agresorilor hitleriști. Atât Anglia cât și Franța nu intenționau să întreprindă nimic serios pentru

a convinge guvernele acestor țări să-și schimbe poziția. Toate acestea arătau că imperialiștii occidentali urmăreau ca Germania, Italia și Japonia, eventual chiar și Polonia și România, să dezlănțuie un război în care ei să stea în afară și la care să nu ia parte decât în faza lui finală, după ce ceilalți și-au epuizat forțele.

Paralel cu tratativele cu Uniunea Sovietică, guvernul englez ducea negocieri secrete cu guvernul hitlerist, propunându-i o înțelegere cu privire la împărțirea sferelor de influență pe plan mondial, care se refereau și la Uniunea Sovietică și China. Guvernul englez se declara de acord să retragă garanțiile acordate României și Poloniei și să atragă guvernul francez pe aceeași cale.

Refuzul puterilor occidentale de a încheia cu Uniunea Sovietică un tratat de asistență mutuală, precum și încercările imperialiștilor occidentali de a se înțelege cu hitleriștii în vederea unui război antisovietic, creau o situație extrem de primejdioasă pentru Țara socialismului. Primejdia care apăsa asupra Uniunii Sovietice era cu atât mai mare, cu cât în 1938 și apoi în vara anului 1939 militariștii japonezi au dezlănțuit la granițele din Extremul Orient ale U.R.S.S. atacuri armate. Pentru Țara sovietică apăruse pericolul unui război pe două fronturi în condiții de izolare politică.

După ce devenise evident că Anglia și Franța nu doresc să încheie un acord eficient cu U.R.S.S., guvernul sovietic, pentru a dejuca manevrele imperialiștilor apuseni, a acceptat să încheie pactul de neagresiune cu Germania propus de guvernul german. Aceasta a îndepărtat pentru o vreme pericolul agresiunii hitleriste împotriva U.R.S.S. Prin încheierea acestui pact Uniunea Sovietică evita un război pe două fronturi în condiții extrem de nefavorabile pentru ea și căpăta un răgaz pentru a-și pregăti apărarea împotriva pericolului agresiunii. Aceasta corespundea intereselor popoarelor sovietice, intereselor cauzei socialismului în întreaga lume.

În felul acesta, contradicțiile inerente capitalismului au făcut ca războiul să înceapă pînă la urmă între țările capitaliste. Guvernele Angliei și Franței au fost ele însele nevoite să ducă războiul în condiții grele.

2. *Instaurarea dictaturii regale de tip fascist*
(februarie 1938).

România în ajunul celui de-al doilea război mondial

Situația social-economică a României în anii din ajunul dezlănțuirii celui de-al doilea război mondial se caracterizează printr-un proces de întărire continuă a pozițiilor capitalului monopolist, de adâncire a aservirii țării monopolștilor străini, și în special Germaniei hitleriste. Toate acestea au avut ca urmare pauperizarea crescândă a maselor muncitoare și, totodată, intensificarea procesului de radicalizare a lor.

Pe plan politic se accentuează în această vreme criza politică a regimului burghezo-moșieresc, exprimată în neputința claselor exploatoare de a-și menține dominația cu vechile metode ale „democrației” burgheze și în trecerea la folosirea formelor fasciste de guvernare.

Vîrfurile claselor exploatoare și-au intensificat eforturile în vederea promovării diferitelor grupări fasciste din țară, printre care un rol însemnat îl avea Garda de fier, organizație fascistă de șoc împotriva clasei muncitoare și a poporului, creată și subvenționată de burghezie, agentură a hitlerismului în România. O dată cu ofensiva monopolurilor germane pentru acapararea economiei românești, Garda de fier, sprijinită materialicește de hitleriști, îmbinînd teroarea și asasinatele cu o demagogie deșănțată însoțită de provocări, își croia drum spre putere. În această direcție ea era încurajată de ajutorul primit din partea unor conducători ai P.N.Ț., în frunte cu Maniu, și de rezultatele obținute, ca urmare a acestui ajutor, cu prilejul alegerilor parlamentare din decembrie 1937.

Ascensiunea Gărzii de fier nu convenea grupării financiare în frunte cu Carol al II-lea și camarila regală, care avea legături strînse cu cercurile monopoliste din Anglia, Franța și S.U.A. ale căror poziții mai erau predominante în țara noastră și care urmăreau să rămână încă beneficiarele unei guvernări fasciste în România. Convingîndu-se pe zi ce trecea de șubrezenia guvernului fascist Goga-Cuza și nemaiputînd risca organizarea unor noi alegeri, principalii exponenți ai mării burghezii și ai moșie-

rimii se pronunță împotriva convocării corpului electoral la 2 martie 1938 și cer instaurarea unui guvern „autoritar”, de „ordine”.

La „dejunul miliardarilor” din 9 februarie 1938, ținut la sediul Asociației finanței și mării industrii, participanții mandatează pe Malaxa să se prezinte regelui pentru a-i comunica adeziunea lor completă la instaurarea dictaturii fățișe.

O zi după aceasta, la 10 februarie 1938, este înscăunată dictatura regală, dictatură a celor mai reacționare vîrfuri ale capitalului monopolist și a mării burghezii, în frunte cu Carol al II-lea.

Principalii exponenți politici ai regimului de dictatură regală erau reprezentanții direcți ai marelui capital și ai moșierimii, care aveau legături și interese comune cu camarila regală.

Fiind prin esența sa de clasă o dictatură de tip fascist, dictatura regală a îmbrăcat forme specifice, corespunzătoare situației concrete interne și internaționale a țării noastre în momentul istoric dat. Aceasta a constituit o confirmare a precizărilor făcute încă de Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste că grupările cele mai reacționare ale burgheziei financiare în calea lor spre fascism folosesc diferite forme ale dictaturilor fasciste deschise.

Dictatura regală în România a însemnat o etapă nouă pe calea fascizării totale a țării. Ea a avut ca scop să introducă în țara noastră un regim fascist totalitar. Dictatura regală s-a caracterizat, pe de o parte, prin desființarea tuturor partidelor politice, a Confederației Generale a Muncii, introducerea constituției de tip fascist la 28 februarie 1938 și a altor măsuri fasciste, care au supus masele muncitoare unui regim de teroare polițistă. Pe de altă parte, lipsită de o bază de masă, dictatura regală a încercat să și-o creeze prin înființarea Frontului renașterii naționale, devenit în 1940 „partidul națiunii”, organizație de tip fascist fără sprijin de masă. În același scop, dictatura regală a trecut la organizarea breslelor, urmînd îndeaproape modelul corporațiilor fasciste din Italia și Portugalia. Breslele urmau să-și desfășoare activitatea sub controlul direct al organelor statului burghezo-moșieresc, și în primul rînd al poliției.

Totodată dictatura regală a făcut încercarea de a crea un parlament docil, lichidând ultimele rămășițe ale dreptului de vot universal. O dată instaurată, dictatura regală anulează decretul de convocare a corpului electoral pentru data de 2 martie 1938, elaborează o nouă lege electorală, pe baza constituției de tip fascist, și organizează, în iunie 1939, un simulacru de „alegeri parlamentare”. Aceste trăsături specifice au determinat, în esență, caracterul fascist al dictaturii regale.

Presa muncitorească, antifascistă, și chiar presa burgheză de nuanță mai democratică au fost suprimate.

Diversiunea șovină și rasială a fost folosită pe o scară largă pentru dezbinarea și învrăjbirea oamenilor muncii și intensificarea exploatării lor. Șovinismul și antisemitismul au fost proclamate politică de stat, fiind consemnate într-o serie întregă de legi și decrete.

Reprezentînd contopirea și mai strînsă a capitalului monopolist cu puterea de stat, dictatura regală a dus o politică de sprijinire fățișă a marelui capital monopolist și a moșierimii, a intensificat politica de înarmare, aruncînd pe umerii majorității poporului întreaga povară a militarizării economiei și a pregătirilor pentru războiul antisovietic.

Cu ajutorul politicii fiscale, a cărei caracteristică principală era ridicarea continuă a impozitelor indirecte, suportate de masele largi, și al inflației, statul burghezo-moșieresc oferea mari posibilități magnaților capitalului și marilor moșieri de a storce profituri fabuloase sub formă de comenzi militare, credite, prime de export etc.

Comenzile masive date de guvernul dictaturii regale industriei grele, de armament, precum și industriei chimice și celei textile legate de producția de război au frînat adîncirea noii crize economice care începuse să se manifeste și în România spre sfîrșitul anului 1937 și începutul anului 1938. Ele au permis, vremelnice, să se obțină chiar o relativă creștere în unele ramuri ale producției industriale față de anii anteriori. Aceasta avea însă loc nu pe o bază trainică, ci sub impulsul unor factori de conjunctură, ca: militarizarea economiei, intensificarea producției în scopuri militare, raționalizarea capitalistă prin intensificarea muncii și înăsprirea exploatării celor ce muncesc etc.

Concomitent cu lărgirea activității în ramurile legate de pregătirile de război, avea loc un proces de stagnare și de regres în ramurile producătoare de bunuri de larg consum. Astfel, în timp ce indicele general al producției industriale, și în primul rînd cea legată direct de înarmări, crește, în ramurile producătoare de bunuri de consum producția scade cu 4,3% în intervalul de la 1934 la 1938.

Cheltuielile legate direct de înarmări crescuseră enorm, trecînd de la 3,636 miliarde de lei în 1936 la 16,283 miliarde de lei în 1940. În realitate aceste cheltuieli erau și mai mari, ele fiind camuflante în diferite conturi ale bugetului. Sporirea cheltuielilor pentru înarmări a adus după sine creșterea inflației, creșterea rapidă a prețurilor la obiectele de consum, scumpirea continuă a vieții, înrăutățirea traiului oamenilor muncii.

Inseși statisticile oficiale, evident incomplete, arătau că salariile reale ale muncitorilor și funcționarilor au scăzut din 1933 pînă în 1939 cu 27,9%.

În ramurile producției civile bîntuia șomajul, care exercita o presiune puternică asupra situației muncitorilor ocupați. Potrivit unei statistici oficiale, din septembrie 1937 pînă în ianuarie 1938 media lunară a șomajului aproape s-a dublat. În locul muncitorilor concentrați erau angajate femei și copii cu salarii de foame.

Dominația capitalului monopolist și pregătirile intense în vederea războiului antisovietic s-au răsfrînt, de asemenea, dureros asupra situației țărănimii muncitoare. S-a adîncit disproporția dintre nivelul prețurilor mărfurilor industriale și cel al produselor agricole. Aceasta a dus la scăderea an de an a puterii de cumpărare a principalelor mase ale țărănimii. Astfel, față de 1929, puterea de cumpărare a acestora se redusese la începutul anului 1940 la 50,7%. Asupra țărănimii s-a abătut, totodată, greul concentrărilor, al rechizițiilor și al unei fiscalități excesive.

Și alte păături sociale, mergînd pînă la o parte a burgheziei mijlocii, au fost tot mai mult lovite de pe urma întăririi dominației capitalului monopolist. Numai în 1938, de exemplu, peste 4.000 întreprinderi mici și mijlocii au dat faliment.

Condițiile de viață ale poporului muncitor s-au înrăutățit și mai mult de pe urma aservirii tot mai puternice a țării față de imperialiștii străini. România a devenit câmpul unei ascutite lupte pentru dominația economică și politică între cercurile monopoliste din Anglia, Franța și S.U.A., pe de o parte, și Germania hitleristă, pe de altă parte. Monopoliștii anglo-franco-americani nu voiau să cedeze pozițiile lor în țara noastră, chiar și după tranzacția la care consimțiseră la München cu Germania hitleristă.

În această lumină se explică într-o anumită măsură și ciocnirile care au avut loc între dictatura regală și Garda de fier. Cercurile monopoliste, care aveau în frunte pe Carol al II-lea, legate de capitalul anglo-franco-american, erau interesate în menținerea preponderenței acestuia. Pe de altă parte, Garda de fier, care reprezenta o adevărată coloană a V-a hitleristă în România, și anumite cercuri prohitleriste ale burgheziei, care o susțineau, tindeau spre subordonarea și mai rapidă a țării imperialismului hitlerist.

Căutînd însă să-i înduplece pe hitleriști să se sprijine pe ea în planurile lor cu privire la România, dictatura regală deschide drumul concesiunilor în fața agresorilor fasciști. La 23 martie 1939, la numai cîteva zile deci după cotropirea Cehoslovaciei de către armatele hitleriste, guvernul dictaturii regale încheie pactul economic cu Germania hitleristă, pas important spre pierderea independenței naționale a țării noastre. Prin acest pact dictatura regală se obliga să întocmească un „plan economic“ pe 10 ani care să țină seama de „cerințele de import germane“. Cu alte cuvinte se accepta aservirea economică a Romîniei de către Germania hitleristă, organizîndu-se economia în conformitate cu interesele acesteia. Pe baza acestui pact și a altor acorduri încheiate ulterior, Germania ajunge ca în 1940 să absoarbă 43,6% din comerțul exterior al țării. Petrolul și grîul românesc precum și alte bogății ale țării au fost puse la dispoziția mașinii de război hitleriste. România a devenit o sursă principală de aprovizionare a acesteia cu materii prime și produse agroalimentare.

Dictatura regală, ducînd o politică profund antinațională și antisovietică, a oferit Romînia drept bază înaintată a agresiunii reacțiunii mondiale împotriva U.R.S.S.

„Dictatura regală — arată tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — a mers pe linia müncheneză, a capitulării în fața agresorului și a transformării Romîniei într-un avanpost în vederea războiului antisovietic“¹.

Pe această linie se situează vizitele din noiembrie 1938 ale lui Carol al II-lea în Anglia, Franța și apoi în Germania, care marchează orientarea tot mai accentuată a Romîniei spre Germania hitleristă și împingerea ei spre aceasta.

În perioada imediat premergătoare celui de-al doilea război mondial, vîrfurile burgheziei și moșierimii din Romînia, orbite de antisovietism, în înțelegere cu cercurile monopoliste de peste hotare, au dus și mai departe opera lor nefastă de lichidare a independenței naționale a țării noastre și de transformare a ei într-un avanpost al criminalului război antisovietic.

3. Lupta Partidului Comunist din România pentru mobilizarea maselor împotriva dictaturii regale de tip fascist și a expansiunii hitleriste în România

Partidul Comunist din România a fost singurul partid politic care s-a ridicat de la început și ferm împotriva dictaturii regale, chemînd și organizînd masele populare la lupta pentru răsturnarea acesteia.

Analizînd noua situație creată după instaurarea dictaturii regale, Partidul Comunist din România a dat o apreciere justă acesteia. Caracterizînd dictatura regală, un document al P.C.R. din februarie 1938 arăta că guvernul dictaturii regale „...reprezintă cercurile cele mai reacționare, cele mai șovine și agresive ale marelui capital și ale moșierimii, în frunte cu regele și camarila“. Acest guvern, arată mai departe documentul, prin felul cum și-a început guvernarea, prin politica lui șovinistă de în-

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 20.

vrăjbire a poporului român cu naționalitățile conlocuitoare, împiedica realizarea unității maselor largi ale poporului român și ale naționalităților conlocuitoare, unitate atât de necesară în lupta împotriva fascismului și a pregătirilor de război.

În condițiile instaurării dictaturii regale și ale agravării primejdiei de cotopire a României de către imperialismul hitlerist, sarcini noi de și mai mare răspundere au revenit P.C.R. Partidul comunist chema la luptă pentru crearea unui larg front al forțelor patriotice, care să lupte pentru doborârea dictaturii regale și zdrobirea agenturii directe a hitleriștilor în țara noastră, Garda de fier, pentru instaurarea unui guvern al democrației și independenței naționale. În acest scop, P.C.R. s-a adresat tuturor organizațiilor și partidelor nefasciste, tuturor patrioților, doritori să apere patria amenințată de agresorii fasciști.

El a chemat toate aceste forțe la apărarea regimului parlamentar-constituțional, împotriva stării de asediu și cenzurii, împotriva dizolvării partidelor și organizațiilor politice, pentru desființarea tuturor organizațiilor fasciste, în frunte cu Garda de fier, și arestarea conducătorilor lor, pentru apărarea libertăților democratice, împotriva pericolului sporit de război, determinat de politica agresivă dusă de statele fasciste în frunte cu Germania hitleristă, pentru o politică de securitate colectivă și pentru încheierea unui acord de asistență mutuală cu Uniunea Sovietică.

Plecând de la necesitatea mobilizării tuturor forțelor patriotice și nefasciste la lupta pentru restabilirea libertăților democratice și apărarea independenței patriei, P.C.R. s-a adresat de mai multe ori în timpul dictaturii regale conducătorilor partidelor național-țărănesc și național-liberal, care în vorbe se declarau împotriva fascismului. Conducătorii partidelor național-liberal și național-țărănesc, desconsiderând năzuințele patriotice ale membrilor de rînd ai acestor partide, au respins aceste propuneri și au continuat să sprijine fascismul. Mergînd și mai adînc pe linia trădării naționale, unii conducători ai acestor partide încercau să demonstreze că împingerea României spre Germania hitleristă ar fi fost rezultatul împrejurărilor internaționale și că România n-ar fi avut o altă posibilitate. Înseși evenimentele care au urmat au demascat jalnicele încercări ale falsifi-

catorilor istoriei. Într-adevăr, ca urmare a politicii agresive a imperialismului hitlerist, a cercurilor imperialiste apusene müncheneze și a politicii antisovietice duse de șefii reacționari ai partidelor burghezo-moșierești din țară, situația internațională a României era foarte grea. Pericolul expansiunii hitleriste în țara noastră era evident. Dar chiar în aceste condiții exista o cale de salvare pentru poporul nostru — alianța cu Uniunea Sovietică, marea țară socialistă vecină, care își oferise sprijinul pentru apărarea popoarelor amenințate de către Germania hitleristă.

Cînd trupele hitleriste, în martie 1938, au invadat Austria și s-au apropiat de granițele României, P.C.R., demascînd politica externă antinațională a dictaturii regale, s-a adresat poporului român, arătîndu-i marele pericol ce-l așteaptă, chemînd pe toți patrioții să lupte împotriva oricărui capitulări. Partidul Comunist din România a arătat că „împotriva atacului războinic pregătit de hitlerism, un singur drum este deschis: formarea unui bloc puternic al tuturor statelor amenințate de noul val imperialist pornit de la Berlin... Să se încheie o strînsă alianță politică și militară cu Uniunea Sovietică, statul care, prin politica lui de pace, apără independența tuturor statelor mici din centrul și sud-estul Europei. Să se afirme prin fapte concrete principiul securității colective“.

Atunci cînd, după ocuparea Austriei, independența Cehoslovaciei, aliat și vecin al României, era grav amenințată, P.C.R. arăta maselor că lupta pentru apărarea independenței Cehoslovaciei este strîns legată de lupta României pentru independența ei proprie și chema întregul popor la luptă pentru constrîngerea guvernului de a-și dovedi solidaritatea cu Republica Cehoslovacă.

Scoțînd în evidență legătura strînsă dintre necesitatea sprijinirii poporului cehoslovac împotriva agresorilor hitleriști și aceea a apărării independenței naționale a României împotriva aceluiași agresori, P.C.R. demască politica trădătoare a guvernului dictaturii regale, care mergea pe linia abandonării și trădării aliatului cehoslovac și se împotriveaua trecerii Forțelor armate sovietice pe teritoriul român pentru ajutorarea Cehoslovaciei.

Partidul comunist și masele populare și-au manifestat solidaritatea frățească cu poporul cehoslovac, trădat de cercurile guvernante anglo-franceze și de propriul său guvern burghez, care a capitulat la Munchen în septembrie 1938. În aceste condiții, Partidul Comunist din România chema masele la o vigilență tot mai sporită față de agresorii fasciști.

Cînd în martie 1939 armatele hitleriste au cotoplit întregul teritoriu al Cehoslovaciei, Partidul Comunist din România a fost singurul partid politic din țara noastră care a dat alarma asupra pericolului crescînd ce amenința independența țării. Chemînd masele să fie pregătite pentru apărarea țării împotriva cotropitorilor fasciști, P.C.R. declara că, în cazul atacului hitlerist, „...comuniștii vor lupta cu arma în mînă în primele rînduri“ ale luptei poporului împotriva hitleriștilor. P.C.R. se declara împotriva oricărei concesiі făcute Germaniei fasciste, chemînd toate forțele patriotice la lupta împotriva trădătorilor fasciști și a capitulanților care ascund în fața poporului pericolul ce amenința independența țării. „Impuneți guvernului — se spune într-o chemare a partidului adresată întregului popor — să se unească cu acele forțe externe care sînt hotărîte să lupte contra agresorilor fasciști și să se folosească de avantajul vecinătății marii Uniuni Sovietice, care s-a declarat întotdeauna gata să apere țările amenințate de cotropirea fascistă“.

În condițiile creșterii primejdiei de expansiune a Germaniei hitleriste în România, P.C.R. își intensifică lupta pentru mobilizarea maselor la apărarea libertății și independenței naționale a poporului român. Urmînd chemările partidului, mase din ce în ce mai largi și-au manifestat protestul la adunările organizate sub diferite forme în București, Oradea, Cluj și în alte centre din țară împotriva înrobitorului acord economic romîno-german încheiat la 23 martie 1939, numai la cîteva zile după cotropirea Cehoslovaciei. Cu acest prilej ele și-au exprimat voința de luptă împotriva agresorilor hitleriști, a uneltelor lor și a elementelor capitulante din interiorul țării.

În întreagă această perioadă partidul a subliniat legătura indisolubilă dintre necesitatea întăririi capacității de rezistență a țării împotriva agresorului hitlerist și aceea a acordării de drepturi și libertăți democratice poporului, a îmbunătățirii con-

dițiilor de viață ale maselor muncitoare. Arătînd că un popor care se bucură de drepturi și libertăți democratice, de condiții mai bune de viață poate să-și apere cu mai mult succes independența amenințată, partidul comunist a dus o susținută luptă împotriva politicii reacționare, antipopulare a dictaturii regale, pentru apărarea intereselor vitale, de zi cu zi, ale maselor largi populare.

Condamnînd politica reacționară și antipopulară dusă de guvernul dictaturii regale, clasa muncitoare și partidul său de avangardă se solidarizau totodată cu lupta popoarelor devenite victime ale agresivității, așa cum erau popoarele spaniol, chinez etc.

În același timp, oamenii muncii din țara noastră își exprimă tot mai puternic solidaritatea și atașamentul față de Țara socialismului victorios, Uniunea Sovietică.

Față de rezistența crescîndă a maselor, dictatura regală înăsprește tot mai mult regimul de teroare polițistă. Numeroși comuniști și antifasciști au fost aruncați în închisori și supuși unui regim barbar de exterminare. Lupta acestora n-a încetat însă nici după gratiile închisorilor.

O luptă tot mai grea îndreptată împotriva terorii și a regimului de exterminare fizică au dus deținuții politici de la Doftana, în frunte cu tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej.

Legătura cu exteriorul, pentru menținerea căreia funcționau cele mai ingenioase sisteme și metode tehnice, precum și organizarea tot mai temeinică a vieții interne au asigurat luptătorilor închiși posibilități de a cunoaște situația politică internă și internațională și linia politică a partidului. Inchișorii în care se aflau comuniștii au fost transformate de aceștia în adevărate școli marxist-leniniste de cadre pentru partid.

Luptînd pentru realizarea concentrării tuturor forțelor antifasciste în cadrul unui front patriotic în vederea răsturnării dictaturii regale și pentru apărarea independenței țării, partidul comunist continua să arate maselor muncitoare că condiția primordială a succesului acestei lupte este unitatea de acțiune a clasei muncitoare.

Învățînd din propria-i experiență, precum și din experiența mișcării muncitorești internaționale, P.C.R. a îmbunătățit și a intensificat activitatea pentru stabilirea de relații de colaborare cu P.S.D., pentru conlucrarea cea mai strînsă între muncitorii comuniști și cei social-democrați. Comuniștii au dus o muncă perseverentă de lămurire a muncitorilor și a cadrelor P.S.D., amintindu-le că iluzia reformistă după care dictatura regală se va îndrepta numai împotriva partidului comunist a dat faliment, dovadă fiind faptul că, o dată cu desființarea regimului parlamentar, a fost scos în afara legii și partidul social-democrat. Tot mai mulți membri ai P.S.D. au ajuns să înțeleagă că, contrar afirmațiilor elementelor social-democrate de dreapta, dictatura regală și fascismul lovesc atît în comuniști cît și în social-democrați, în muncitorii fără partid, în toți oamenii muncii, în toate forțele antifasciste.

Orientîndu-se spre o muncă mai atentă și mai stăruitoare de conlucrare cu membrii de rînd, cu activiștii și conducătorii de stînga ai P.S.D., P.C.R. demască în același timp trădarea fățișă a unor conducători social-democrați de dreapta care, continuînd politica lor de colaborare cu burghezia, s-au pus direct în serviciul dictaturii regale, ocupînd importante funcții publice. Astfel, Grigorovici devenise subsecretar de stat, Flueraș a fost numit în Consiliul superior economic, Jumanca în Comisia de control de pe lîngă Casa centrală a asigurărilor sociale etc.

Noua situație impunea totodată partidului comunist sarcina imbinării cu și mai mare iscusință a formelor activității sale ilegale cu cele ale activității sale legale, sarcina folosirii unor noi și cît mai variate metode de întărire a legăturii sale cu masele populare. Luptînd pentru lichidarea rămășițelor sectarismului în munca sa cu masele, partidul i-a învățat pe membrii săi să activeze intens în rîndul maselor populare, să lege lupta pentru cerințele imediate ale muncitorilor, ale țaranilor, ale micii burghezii de la orașe, ale minorităților naționale cu lupta împotriva dictaturii regale și a agenturii hitleriste din țara noastră. În această luptă P.C.R. s-a ridicat împotriva subaprecierii de către unele cadre de partid a rolului și importanței muncii printre țărani și minoritățile naționale.

La începutul anului 1939, Partidul Comunist din România, analizînd activitatea sa în rîndurile tineretului, a apreciat că indicația Internaționalei Comuniste a Tineretului de a se re-clădi activitatea Uniunii Tineretului Comunist pe baze noi, legale, a fost aplicată în mod mecanic. Orientarea care a fost dată în 1936 activității U.T.C., în loc să ducă la transformarea sa într-o organizație de masă antifascistă și consecvent democratică, care să fie prin activitatea ei un sprijin real al P.C.R. în lupta împotriva fascismului și împotriva pregătirii războiului antisovietic, a dus în fapt la lichidarea politică a organizației de tineret. Lipsindu-i organizarea și coeziunea, U.T.C. s-a dizolvat.

P.C.R. a apreciat că dizolvarea U.T.C. a fost o gravă greșală politică. Prin lichidarea U.T.C. și intrarea tineretului comunist în diferitele organizații democratice, acesta, în loc să ridice la nivelul său pe tinerii din aceste organizații, s-a contopit el însuși în masa acestora. Noua orientare dată în 1936 activității U.T.C. a dus la lichidarea sa politică, în loc să ducă la desfășurarea unei lupte active, unitare a tineretului democratic împotriva fascismului și a pregătirilor criminalului război antisovietic.

Pornind de la necesitatea mobilizării întregului popor la lupta împotriva dictaturii regale și a Gărzii de fier, P.C.R. a hotărît, în ianuarie 1939, refacerea Uniunii Tineretului Comunist.

P.C.R. a subliniat că organizațiile sale trebuie să lupte hotărît pentru lichidarea neglijării muncii în rîndurile tineretului. Numai reorganizat pe baza celulelor de fabrică, din școli, facultăți și de la sate, U.T.C. putea pătrunde în masele tineretului pentru unirea lor în lupta împotriva dictaturii regale și a Gărzii de fier, pentru scoaterea tineretului de sub influența acesteia, pentru independența națională, pentru pace, pentru o Romînie democratică, precum și pentru revendicările specifice tineretului.

Activitatea desfășurată de comuniști în cadrul sindicatelor afiliate la Confederația Generală a Muncii începuse să înregistreze succese pe linia realizării unității sindicale, dar politica străină intereselor muncitorești a unor elemente social-democrate de dreapta din conducerea Confederației Generale a Muncii a împiedicat consolidarea și dezvoltarea acestor succese.

Partidul Comunist din România a demascat de la început marele pericol al atitudinii liderilor social-democrați care pactizaseră cu dictatura regală. Luînd poziție împotriva acestora, partidul comunist chema „...pe toți muncitorii și conducătorii social-democrați cinstiți să ducă lupta alături de el pentru realizarea frontului unic al tuturor organizațiilor muncitorești în întreprinderi, pe scară locală, regională și națională, înfrîngînd rezistența șefilor social-democrați reacționari“.

În condițiile intensificării atacurilor dictaturii regale împotriva Confederației Generale a Muncii, Partidul Comunist din România lansează lozincă „Zid în jurul sindicatelor“, chemînd clasa muncitoare să apere unită organizațiile sale de clasă. Ele n-au putut fi însă apărate, deoarece lipsea unitatea dintre comuniști și social-democrați, lipsea unitatea clasei muncitoare.

În cadrul atacului dezlănțuit de dictatura regală împotriva organizațiilor muncitorești, în septembrie 1938 au fost desființate Confederația Generală a Muncii și sindicatele afiliate ei.

Pentru a înșela clasa muncitoare și a-și crea o bază de masă, dictatura regală, cu sprijinul direct al liderilor social-democrați de dreapta care pactizaseră cu ea, a decretat înființarea breslelor. Prin aceasta dictatura regală urmărea să transforme organizațiile muncitorești din organizații bazate pe principiul luptei de clasă în factori de „colaborare“ cu patronii. Conform prevederilor legii breslelor, acestea cuprindeau mase ale muncitorilor, funcționarilor, meseriașilor etc. și urmăreau să-și desfășoare activitatea în spiritul constituției de tip fascist, care decreta că nu este îngăduită lupta de clasă. În același timp legea prevedea sancțiuni penale împotriva acelor care ar fi desfășurat acțiuni pentru a determina muncitorii să nu se înscrie în bresle. Breslele însă nu și-au atins scopul pentru care au fost create.

Experiența acumulată de mișcarea muncitorească în lupta cu capitaliștii, tradiția luptelor muncitorești din țara noastră și în special munca activiștilor revoluționari din bresle au împiedicat în mare măsură atingerea scopului urmărit de dictatura regală prin înființarea breslelor.

P.C.R., aplicînd în viață teza leninistă cu privire la necesitatea muncii comunistilor în organizațiile profesionale chiar

dacă ele sînt reacționare¹, trasează comunistilor sarcina de a pătrunde în bresle și de a le transforma în organe de luptă pentru apărarea intereselor clasei muncitoare, împotriva dictaturii regale, a expansiunii hitleriste în România și a pregătirii războiului antisovietic. În condițiile dictaturii regale, breslele constituiau o posibilitate importantă pentru îmbinarea muncii ilegale cu cea legală a partidului.

Prin munca stăruitoare desfășurată de comuniști în cadrul breslelor s-a realizat, în acele condiții grele, împotriva voinței conducătorilor oportuniști ai breslelor, o tot mai largă unitate de acțiune a oamenilor muncii. Astfel au loc în anii 1938—1939 conflicte de muncă și greve la un mare număr de întreprinderi din întreaga țară. Revendicările economice ale muncitorilor — mărirea salariilor și asigurarea unui salariu minim, condiții mai bune de muncă etc. — se împleteau strîns cu revendicările politice, privind încetarea stării de asediu, a amestecului administrației și poliției în activitatea breslelor etc. În București, asemenea acțiuni au avut loc la „Vulcan“, „Metaloglobus“, „Goldenberg“, Arsenal, Pirotehnia armatei, „Mociornița“, „Talpa“, „Bragadiru“, „Galia“, „Fichet“, „Birman“, „Phönix“, morile și brutăriile „Herdan“ și „Gagel“, Abatorul comunal etc. Unele dintre acestea au durat săptămîni în șir și s-au soldat cu succese pentru muncitori. Spre exemplu, greva de la fabrica metalurgică „Goldenberg“ de la începutul anului 1939, în organizarea căreia un rol de frunte l-a avut luptătorul comunist Constantin David, a durat circa 6 săptămîni și a adus muncitorilor un spor de salariu de 10%.

Acționînd uniți, muncitorii de la „Reșița“, din porturile Galați și Constanța, dintr-o serie de întreprinderi din Ploiești etc. au impus patronilor sporuri de salariu și încheierea de contracte colective. Au avut loc totodată acțiuni greviste la o serie de întreprinderi din Iași, Cluj, Arad, Oradea, Valea Mureșului, Lugoj etc.

¹ Pe baza experienței P.C.U.S., V. I. Lenin atrăgea atenția comunistilor din alte țări că „a nu lucra în cadrul sindicatelor reacționare înseamnă a lăsa masele muncitorești insuficient dezvoltate sau înapoiate sub influența șefilor reacționari, a agenților burgheziei, a aristocrației muncitorești...“ (V. I. Lenin, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 36).

Dictatura regală și-a concentrat toate forțele în direcția înăbușirii oricărei mișcări revoluționare mai ales în centrele mari industriale (petrolifere, carbonifere, metalurgice), care afectau în primul rând producția de război. De aceea teroarea împotriva organizațiilor partidului comunist și a oricăror organizații muncitorești în aceste centre era deosebit de violentă. Aceasta explică în parte faptul că în aceste centre au putut fi organizate mai puține acțiuni muncitorești de luptă deschise decât în industria ușoară. La crearea acestei situații o contribuție nefastă și-au adus manevrele și acțiunile de-a dreptul dușmănoase ale unor lideri de dreapta din bresle.

Cu toate acestea, comuniștii și alte elemente revoluționare și patriotice din bresle au desfășurat o activitate rodnică pentru dejucarea planurilor dictaturii regale de a face din bresle organizații docile ei.

O expresie vie a tendinței crescînde a clasei muncitoare spre unitatea de acțiune și a influenței partidului comunist în rîndurile acesteia au constituit-o manifestațiile muncitorești care au avut loc la 1 Mai 1939 în aproape toate centrele mari din țară, și în primul rând în București.

Căutînd să dea sărbătoririi zilei de 1 Mai un caracter șovin, dictatura regală a folosit elementele trădătoare din conducerea breslelor (Grigorovici, Jumanca, Flueraș etc.), cu ajutorul cărora a întocmit „programul oficial” pentru sărbătorirea acestei zile, pe care a proclamat-o în mod diversionist și demagogic sărbătoare a „muncii naționale”. Pe baza măsurilor prevăzute în program urmau să se țină întruniri „legale” în unele centre din țară dinainte stabilite, unde să vorbească oratori „selecționați” care să elogieze dictatura regală. Totodată a fost convocat congresul breslelor, la care să participe înșiși membrii guvernului dictaturii regale. Programul urmărea ca acțiunile organizate prin bresle cu acest prilej să constituie o demonstrație de masă în favoarea dictaturii regale.

Pentru a împiedica organizarea de către P.C.R. a sărbătoririi zilei de 1 Mai ca o zi de luptă a clasei muncitoare, Ministerul de Interne al dictaturii regale a luat, de altfel ca în fiecare an, cele mai severe măsuri de prevedere, mobilizînd forțele poliției și jandarmeriei în jurul fabricilor și uzinelor, al instituțiilor,

cărtierelor muncitorești și în jurul sălilor de întruniri, făcînd în același timp masive arestări.

În ciuda stării excepționale și a măsurilor represive luate de guvern împotriva comuniștilor și antifasciștilor, partidul a reușit să imprime manifestațiilor de 1 Mai un caracter corespunzător tradiției acestei zile de luptă și solidaritate internațională a muncitorilor. O atenție deosebită acorda partidul acțiunilor ce urmau să se desfășoare în capitală. Pe baza indicațiilor conducerii partidului, organizația P.C.R. București a asigurat transformarea întrunirilor și a demonstrației prevăzute de dictatura regală în manifestații de protest împotriva regimului fascist, pentru restabilirea libertăților răpite clasei muncitoare, poporului. Astfel, de pildă, ca urmare a eforturilor depuse de comuniști, întrunirea convocată în sala „Tomis”, unde au participat muncitori ceferiști, metalurgiști, textiliști și din alte ramuri industriale, a fost transformată într-o puternică demonstrație împotriva fascismului și războiului, pentru pace, libertate și independență națională.

După terminarea întrunirii, participanții, cărora li s-au alăturat și alți oameni ai muncii din capitală, s-au încolonat, pornind spre sala „Aro”, unde avea loc congresul breslelor. Șefii trădători din conducerea breslelor au luat împreună cu agenții camarilei regale și oamenii patronilor măsuri pentru ca demonstrația de stradă să fie făcută în favoarea dictaturii regale. Dar ca rezultat al muncii duse de P.C.R. pentru unitatea de luptă a muncitorilor comuniști, social-democrați și fără partid, manifestația pregătită de lacheii monarhiei în favoarea regelui, care aștepta în balconul palatului regal defilarea breslelor, a fost transformată într-o puternică demonstrație antifascistă. În locul lozincilor regaliste au răsunit cu putere din piepturile celor peste 20.000 de muncitori, funcționari, intelectuali, meseriași, femei și tineri lozincile de luptă ale partidului comunist: „Vrem România liberă și independentă!”, „Jos fascismul!”, „Vrem front patriotic!”, „Jos agresorul hitlerist!”, „Vrem amnistie pentru deținuții antifasciști!”, „Trăiască Uniunea Sovietică!”

Demonstrația antifascistă de masă din București și adunările din provincie de la 1 Mai 1939, desfășurate sub semnul unității de luptă a clasei muncitoare, au arătat creșterea acti-

vității politice a maselor, a influenței și capacității P.C.R. de mobilizare a lor în condiții deosebit de grele.

Învățând din aceste rezultate pozitive obținute în direcția făuririi unității de acțiune a clasei muncitoare, comuniștii își intensifică munca în cadrul breslelor. Mobilizați de partid, muncitorii din unele bresle, cum erau cele ale industriei textile, de pielărie, alimentație etc., au izbutit să aleagă în fruntea acestor bresle comitete formate în majoritate din elemente revoluționare.

Succesele dobândite de P.C.R. pe linia conlucrării cu membrii de rînd și cu unele cadre locale și regionale ale P.S.D. au deschis noi perspective realizării unității de acțiune a clasei muncitoare pe scară națională. Eforturile partidului comunist în vederea atingerii acestui important obiectiv în ajunul celui de-al doilea război mondial s-au lovit însă din nou de refuzul elementelor social-democrate de dreapta, care pactizau cu dictatura regală.

Noile condiții au impus totodată P.C.R. sarcini importante și grele în direcția cuceririi maselor țărănești, a făuririi alianței de luptă a muncitorilor și țăranilor. În legătură cu aceasta, partidul comunist a avut de înfruntat demagogia deșănțată a fasciștilor și a sprijinitorilor lor, care căutau pe toate căile să împiedice crearea alianței muncitorești-țărănești. Activînd în adîncă ilegalitate, partidul comunist a desfășurat munca sa pentru atragerea maselor țărănești — jefuite de dictatura regală mai crunt ca în trecut —, pentru crearea alianței dintre clasa muncitoare și țărănime.

Cu perseverență și prin metode variate, P.C.R. s-a adresat țărănimii, chemînd-o la luptă unită cu clasa muncitoare, cu întregul popor împotriva dictaturii regale și a expansiunii hitleriste în România, pentru apărarea efectivă a intereselor de zi cu zi ale țăranilor, împotriva impozitelor apăsătoare, pentru scăderea prețurilor produselor agricole, pentru acordarea terenurilor de pășune, anularea datoriilor etc. În numeroase regiuni ale țării au avut loc acțiuni țărănești și acțiuni ale soțiilor și mamelelor celor concentrați. În unele locuri, ca Satu-Mare, Chermănești-Ilfov etc., s-a ajuns la ciocniri cu poliția și jandarmeria.

Consecvent poziției sale marxist-leniniste în problema națională, partidul a legat lupta poporului român împotriva dictaturii regale cu lupta pentru apărarea intereselor vitale de zi cu zi ale maselor minorităților naționale. În focul unei tot mai îndîrjite lupte antifasciste s-a dezvoltat solidaritatea dintre oamenii muncii români și cei din rîndurile minorităților naționale. Muncitorii români dintr-o serie de întreprinderi apărau pe muncitorii de altă naționalitate concediați de patroni. Muncitorii de naționalitate germană de la „Reșița“ și-au manifestat, alături de muncitorii români și de alte naționalități, ura împotriva hitleriștilor și a agenților lor din România.

Au avut loc acțiuni revendicative, unele soldate cu succes, ale țăranilor români și maghiari dintr-o serie de sate din județele Cluj și Bihor.

În ciuda terorii polițienești au fost organizate, din inițiativa partidului, un șir de consfătuiri de solidarizare cu conferința mondială antifascistă și pentru apărarea democrației, care a avut loc la Paris la 13—14 mai 1939. Oameni de cele mai diferite profesii și convingeri politice din București și din întreaga țară au trimis salutul lor conferinței, pronunțîndu-se împotriva fascismului.

P.C.R. a dus totodată lupta pentru atragerea intelectualilor în lupta antifascistă. Tot mai mulți oameni de știință și cultură au luat poziție împotriva fascismului și a misticismului, pentru apărarea și dezvoltarea culturii naționale.

În iunie 1939, în condițiile în care guvernul dictaturii regale își continua politica de capitulare în fața hitleriștilor și se pregătea febril de război împotriva Uniunii Sovietice, C.C. al P.C.R. arăta că, în situația dată, sarcina centrală a partidului era mobilizarea poporului român pentru împiedicarea trădării independenței țării de către agenții fasciști ai lui Hitler și de către dictatura regală, care pregătea această trădare.

C.C. al P.C.R. sublinia necesitatea înfăptuirii frontului patriotic, care să lupte contra agresiunii fasciste, pentru nimicirea agenților hitleriste și doborîrea dictaturii regale, pentru un guvern democratic, de salvare națională.

Pe măsura accentuării pericolului instaurării dictaturii fasciste deschise și a pierderii totale a independenței naționale, P.C.R. și-a intensificat munca de atragere a maselor populare și de mobilizare a lor la luptă. În condițiile creșterii tot mai accentuate a terorii polițiste, P.C.R. a căutat forme cât mai variate pentru a se lega cu masele: munca în cooperative, atenee populare, cămine culturale, organizații sportive etc. În afară de presa ilegală de partid („Scînteia“, „Igazság“, „Lupta de clasă“ etc.), unele publicații semilegale și legale („Știri“, „Facla“, „Erdélyi Magyar Szó“ și altele) au exprimat cuvîntul partidului și l-au dus în diferite straturi ale poporului.

Munca stăruitoare a partidului de clarificare a maselor începu să dea roade și în rîndurile tineretului, inclusiv ale tinerilor din armată. Tinerii muncitori au participat tot mai activ la acțiuni greviste, mitinguri zburătoare în fața întreprinderilor, difuzarea de manifeste și la alte acțiuni.

Numeroși tineri țărani s-au ridicat împotriva muncii forțate pe moșii în timpul concentrării premilitarilor. Soldații au demonstrat împotriva fasciștilor, atrăgînd de partea lor și pe unii ofițeri. În județul Arad și în alte regiuni ale țării au avut loc acțiuni ale soldaților împotriva bătăii și mizeriei din armată.

Munca comuniștilor în rîndurile tineretului și unele succese obținute în această direcție au căpătat o însemnătate deosebită în condițiile în care dictatura regală se pregătea nemijlocit pentru aruncarea Romîniei în criminalul război antisovietic.

Deși C.C. al P.C.R. a arătat just esența și caracterul dictaturii regale, el a comis în această perioadă unele greșeli. Aceste greșeli au fost săvîrșite datorită existenței în conducerea partidului a unor elemente oportuniste, lașe și chiar dușmănoase, care ulterior au fost demascate ca trădătoare.

Apreciînd în mod fals la începutul anului 1939 Frontul renașterii naționale ca „un partid de masă“, P.C.R., sub presiunea elementelor trădătoare, a dat lozinca „realizării concentrării forțelor democratice din afara și dinăuntrul frontului...“, deci a intrării în Frontul renașterii naționale.

Pornind de la această apreciere falsă că F.R.N. ar cuprinde mase largi, cînd în realitate acesta era o organizație a marilor

capitaliști și moșieri, creată pe principii fasciste și izolată de popor, conducerea de atunci a partidului a dat cuvînt de ordine ca organizațiile de partid să participe la simulacrul de alegeri din iunie 1939 organizate de dictatura regală.

Devierile acestea, fiind recunoscute ca greșeli de dreapta, au fost urmate și de o deviere de „stînga“, prin cuvîntul de ordine dat comuniștilor, în primăvara anului 1940, să iasă din bresle, sub motiv că erau create de reacțiune. Lozinca ieșirii comuniștilor din bresle a slăbit activitatea acestor organizații, care cuprindeau mase de muncitori, funcționari, meseriași etc. Caracterul dăunător al acestei indicații rezultă clar din faptul că ea a fost dată într-un moment cînd comuniștii cuceriseră poziții puternice în bresle, cînd de fapt multe bresle fuseseră transformate în organe legale active ale luptei unite și cînd devenise urgentă necesitatea acțiunii clasei muncitoare împotriva fascismului și a războiului criminal antisovietic.

Deși partidul a revenit peste scurt timp asupra acestor greșeli, ele au împiedicat însă pentru un timp organizarea unei lupte mai largi împotriva fascismului și împotriva pregătirilor de război antisovietice.

4. Lupta P.C.R.

*în primii ani ai celui de-al doilea război mondial,
împotriva dictaturii de la Viena și
singeroasei dictaturi militare-fasciste (1939—1941)*

La 1 septembrie 1939 Germania a atacat Polonia. Căzînd victimă agresiunii fasciste, poporul polonez a depus încă din primele zile o rezistență îndrîjită. Intrucît însă guvernul burghezomoșieresc, care susținea fățiș fascismul german și italian, introducînd el însuși în Polonia un regim fascist și mergînd pe linia trădării naționale, a respins ajutorul Uniunii Sovietice, Polonia nu a putut ține piept puternicului atac dezlănțuit de Germania hitleristă.

Planul agresiv al hitlerismului nu se oprea la ocuparea Poloniei. El urmărea ca, după ce va fi terminat cu Polonia, să se năpustească și asupra Franței și Angliei și a imenselor lor

colonii. Promotorii politicii müncheneze, care intenționaseră să asmută Germania hitleristă împotriva U.R.S.S., s-au văzut ei înșiși nevoiți să-și apere interesele contra hitleriștilor. Ca urmare, la începutul lunii septembrie 1939, guvernele Franței și Angliei au declarat război Germaniei.

Astfel a început al doilea război mondial.

Declarând război Germaniei hitleriste, Anglia și Franța nu și-au pus ca scop să apere Polonia și nici să răstoarne fascismul. Ele voiau să-și asigure propriile lor interese și poziții imperialiste, urmărind în același timp slăbirea celui mai periculos concurent al lor, pentru a-și putea menține pe mai departe situația de mari puteri. Aceasta este și cauza care a făcut ca Anglia și Franța să nu întreprindă acțiuni militare de amploare pentru a da ajutor efectiv Poloniei. În timp ce 78 de divizii germane înaintau pe teritoriul Poloniei, apropiindu-se tot mai mult de frontierele U.R.S.S., pe frontul de apus trupele franceze și engleze erau aproape inactive.

Războiul izbucnit în 1939 între imperialismul german și imperialismul anglo-francez se deosebea de războaiele italo-abisinian, japono-chinez și cel din Spania. Acestea din urmă erau războaie drepte, de eliberare națională din partea popoarelor Abisiniei, Spaniei și Chinei, victime ale agresiunii. Cel de-al doilea război mondial a început între puterile capitaliste ca un război imperialist de ambele părți: din partea blocului statelor fasciste și din partea coaliției anglo-franceze. Lupta armată a popoarelor cotropite împotriva agresorilor fasciști a avut de la început un caracter just, de eliberare.

În fața pericolului pierderii independenței naționale și sub presiunea luptei antifasciste a maselor populare, războiul dus de Anglia și Franța împotriva Germaniei hitleriste a început, aproximativ din cea de-a doua jumătate a anului 1940, să se transforme într-un război drept, de eliberare. Acest caracter al războiului s-a accentuat foarte mult după intrarea în război a Uniunii Sovietice — în urma agresiunii tîlhărești împotriva sa —, atunci cînd Anglia, Franța și apoi și S.U.A. s-au aflat alături de U.R.S.S. în coaliția antihitleristă. În lumea capitalistă nu s-a găsit o forță capabilă să oprească agresiunea hitleristă. Numai poporul sovietic, eroicele sale forțe armate, crescute și

educate de partidul comunist în spiritul devotamentului pentru libertatea popoarelor, pentru cauza socialismului, s-au dovedit a fi în stare să stăvilească și apoi să zdrobească hoardele fasciste.

În lupta pentru nimicirea fascismului, în jurul Uniunii Sovietice s-au unit toate popoarele iubitoare de libertate. În fruntea acestei lupte s-au aflat partidele comuniste.

În noile condiții create după dezlănțuirea celui de-al doilea război mondial, sarcini de și mai mare răspundere reveneau Partidului Comunist din România. Partidul trebuia să găsească noi mijloace de propagandă și agitație. Pentru aceasta era nevoie de intensificarea muncii politice de la om la om, cuvîntul partidului trebuia să pătrundă cît mai repede și mai adînc în masele populare. Căutînd să folosească toate mijloacele tehnice posibile, C.C. al P.C.R. a hotărît înființarea postului ilegal de radio „România liberă”. Începînd să funcționeze în septembrie 1939 în condiții foarte grele, postul de radio „România liberă” a devenit cu timpul un puternic mijloc de difuzare a cuvîntului partidului în masele populare.

Folosind diferite mijloace de lămurire, partidul arăta maselor cauzele care au dus la înfrîngerea Poloniei și atrăgea totodată atenția asupra soartei pe care o va avea și România dacă nu se va pune capăt politicii de trădare națională a claselor exploatare.

Demascînd în fața maselor adevăratul sens al declarațiilor de „neutralitate” ale exponenților dictaturii regale, partidul comunist arăta că dictatura regală „continuă să ducă politica de capitulare față de Germania fascistă și execută tratatul economic dictat de Hitler, încheiat în vederea războiului”.

Gravitatea și complexitatea împrejurărilor ridicau însă dificultăți noi în calea luptei duse de către P.C.R. Provocatorii de război contra U.R.S.S. depuneau toate eforturile pentru denaturarea faptelor și pentru calomnierea Uniunii Sovietice și a mișcării revoluționare internaționale.

În aceste împrejurări critice pentru soarta țării și a întregului popor român, P.C.R. ia măsuri pentru îmbunătățirea acti-

vității sale în rîndul maselor, activitate care trebuia să ducă la creșterea rolului organelor și organizațiilor de partid în acțiunile întreprinse pentru mobilizarea maselor. Au fost întărite resoartele de agitație și propagandă ale organelor și organizațiilor de partid, stabilindu-se totodată sarcina de a duce o susținută campanie de demascare a politicii trădătoare a dictaturii regale și a tuturor celor care o susțineau. În octombrie 1939 apare broșura „Războiul imperialist de azi și sarcinile clasei muncitoare din România“, în care P.C.R. îndeamnă masele să nu-și facă iluzia că regimul dictaturii regale va duce o politică de apărare a țării față de războiul imperialist actual. Partidul se adresa întregului popor român și naționalităților conlocuitoare să se unească în jurul clasei muncitoare și al partidului său de avangardă în lupta pentru doborîrea dictaturii regale, pentru stîrpirea agenturilor fasciste și războinice din țară, restabilirea și lărgirea libertăților democratice, pentru un guvern care să se sprijine pe masele largi ale poporului, un guvern care să ducă o politică hotărîtă în interesul păcii și independenței țării, prin încheierea unui pact de asistență mutuală cu Uniunea Sovietică, singura țară care a fost gata să apere popoarele mici.

După izbucnirea războiului, care se ducea la granițele de nord ale Romîniei, situația economică a oamenilor muncii a continuat să se agraveze. Concentrările și rechizițiile au dus la scăderea suprafețelor însămînțate și scumpirea pe mai departe a articolelor alimentare. A scăzut între 20 și 50% producția în ramurile legate de importul de materii prime (bumbac, cauciuc etc.) și în cele care nu lucrau pentru război. Scumpirea materiilor prime și lipsa unora dintre ele lovea tot mai mult în interesele micilor meseriași, ale capitaliștilor mici și chiar mijlocii.

Cel mai grav s-a răsfrînt războiul asupra situației clasei muncitoare. Războiul a adus intensificarea istovitoare a muncii în fabrici, ateliere, sporirea orelor de muncă și militarizarea întreprinderilor. Pentru sute de mii de oameni concentrările militare au însemnat foame, frig și boli contagioase, tratament

barbar din partea ofițerilor și subofițerilor, mizerie pentru familiile lor rămase fără sprijin.

Comuniștii lămureau masele muncitoare cauzele adevărate ale agravării continue a condițiilor lor de viață. Ei demascau scopurile noului „împrumut de înzestrare națională“, prin care s-au stors populației muncitoare peste 10 miliarde de lei, arătînd că „cu acești bani dictatura regală se înarmează, pregătind cele mai odioase crime, provocări războinice împotriva Uniunii Sovietice...“

Urmînd chemările partidului, muncitorii de la fabricile „Le-maitre“, „Postăvăria romînească“, „Leonida“ și altele au organizat manifestații de protest împotriva împrumutului pentru înarmare și au refuzat să-l subscrie. Elevi și studenți au refuzat la rîndul lor să subscrie pentru împrumut.

Acțiuni pentru mărirea salariilor au avut loc, în toamna anului 1939, la Atelierele C.F.R.-București, la Pirotehnie, C.A.M. și în alte întreprinderi.

Sub influența P.C.R. și a organizațiilor de masă au sporit acțiunile concentrațiilor împotriva regimului de înfometare la care erau supuși și manifestațiile femeilor împotriva concentrațiilor și condițiilor lor grele de viață. În fața primăriei orașului Craiova au demonstrat 200 de femei, cărora li s-au alăturat și o parte din soldații veniți în permisie din concentrare. Acțiuni asemănătoare au avut loc în Dobrogea, Transilvania, Satu-Mare etc.

Reînființarea U.T.C. în decembrie 1939 a determinat o creștere a luptei tineretului împotriva pericolului dictaturii fasciste fățișe și al expansiunii Germaniei hitleriste în Romînia. S-au înmulțit acțiunile tinerilor în întreprinderi, în organizații culturale și sportive, în facultăți, școli, cazărmi și în sate. Pentru a combate fascismul, tinerii comuniști, îndrumați de partid, folosesc pînă și unele organizații legale cu caracter reacționar paramilitar, ca „Straja țării“ și premilităria, desfășurînd propagandă antifascistă și antirăzboinică în rîndurile membrilor acestora. Partidul a depus eforturi pentru a asigura conlucrarea U.T.C.-ului cu diferite pături ale tineretului în vederea făuririi Frontului unic național antifascist al tineretului. Imbinînd lupta politică cu cea pentru revendicări economice, partidul îndru-

mează U.T.C. să lupte pentru salarii egale la muncă egală, pentru democratizarea regimului căminelor de ucenici și de studenți, împotriva nenumăratelor ore suplimentare de muncă, împotriva bătăii și hranei proaste în armată etc. Acțiuni importante au organizat tinerii de la C.F.R.-Grivița, „Fer-Metal” (Cluj), ucenicii de la Căminul Șerban-Vodă (București), premilitarii din județul Sălaj etc.

Situându-se cu fermitate pe poziția marxist-leninistă în problema națională, P.C.R. a salutat, în iunie 1940, acțiunea guvernului sovietic de eliberare pașnică a Basarabiei și Bucovinei de nord și reunirea lor cu familia popoarelor sovietice.

Dictatura regală intensifică însă politica sa de provocări antisovietice și înăsprește teroarea în scopul înăbușirii sentimentelor de prietenie ale poporului nostru față de popoarele sovietice și al pregătirii terenului pentru agresiunea împotriva U.R.S.S.

Mii de patrioți care au luat atitudine în favoarea relațiilor de prietenie cu U.R.S.S. au fost aruncați în închisori și lagăre.

La 30 august 1940 Germania hitleristă și Italia fascistă impun României odiosul dictat de la Viena, prin care nordul Transilvaniei a fost smuls din trupul țării și predat Ungariei horthiste. Prin acest dictat hitleristii au urmărit să răsplătească și să lege mai strâns de carul imperialismului german pe vechile lor slugi, fasciștii unguri, și totodată să dezbine popoarele romîn și maghiar, să ațite în mod artificial contradicțiile dintre România și Ungaria, pentru a putea șantaja și stăpîni ambele țări.

Aceasta a fost exprimată cu cinism de Ribbentrop, ministrul de externe al Germaniei, care spunea: „Idea de bază a politicii noastre actuale față de Ungaria și România este să ținem «aceste fiare de călcat» încinse și să aranjăm lucrurile în interesul Germaniei în raport cu dezvoltarea evenimentelor”.

Respingînd propunerile guvernului sovietic de a stabili relații normale cu U.R.S.S., mergînd pe drumul subordonării intereselor României intereselor hitlerismului, adîncindu-se tot mai mult în mocirla trădării naționale și conținnd pe o „compen-

sație” pe seama U.R.S.S., partidele burghezo-moșierești, regele și camarila, Garda de fier și personalități politice reacționare, precum și unele elemente social-democrate de dreapta, au acceptat slugarnic dictatul de la Viena, prin care au cedat Ungariei horthiste un teritoriu cu o suprafață de 43.500 km² și cu o populație de 2,6 milioane locuitori, din care marea majoritate romîni.

P.C.R. a fost singurul partid politic care s-a ridicat cu hotărîre împotriva dictatului de la Viena. Caracterul vădit anti-național și trădător al politicii cercurilor guvernante a stîrnit un val de nemulțumire în întregul popor. La Cluj, Brașov, Timișoara, Iași și în alte orașe au avut loc mari demonstrații de protest împotriva cedării nordului Transilvaniei. La 30 august 1940, chiar în ziua semnării dictatului, are loc la Cluj o uriașă demonstrație de stradă sub lozincile P.C.R.: „Jos dictatura foamei și terorii lui Carol al II-lea!”, „Jos dictatul imperialist de la Viena!”, „Vrem un guvern popular!”, „Vrem prietenie cu popoarele libere ale Uniunii Sovietice!”.

În zilele de 1, 2, 3 și 4 septembrie 1940, la Brașov, muncitorii de la I.A.R., C.F.R., „Astra”, „Hess”, „Scherg” etc. ies în stradă sub lozincile partidului.

Sub conducerea comitetului regional al P.C.R. are loc la Timișoara, în ziua de 2 septembrie, o grevă de protest a muncitorilor ceferiști. Această grevă s-a transformat în ziua următoare într-o puternică demonstrație politică împotriva dictatului de la Viena. Bandele fasciste, cu ajutorul cărora autoritățile au încercat să stăvilească demonstrația, au fost puse pe fugă.

În aceste împrejurări grele, alături de P.C.R. și sub conducerea lui, în lupta pentru mobilizarea maselor împotriva dictatului de la Viena se aflau Frontul plugarilor și MADOSZ-ul, organizații de masă democratice ale oamenilor muncii romîni și maghiari.

Pentru a distra atenția opiniei publice de la trădarea săvîrșită, guvernul dictaturii regale a provocat incidente la granița cu U.R.S.S., unde se aflau masate un mare număr de divizii romînești, și a pus la cale o nouă campanie de minciuni și calomnii antisovietice.

Indignarea profundă a poporului împotriva politicii de trădare națională a dictaturii regale și amploarea manifestațiilor populare care au avut loc în aceste împrejurări au speriat clasele dominante.

Căutînd să-și salveze propria lor dominație, precum și monarhia, care se compromisese în fața maselor, vîrfurile cele mai reacționare ale burgheziei și moșierimii, care contau în mod fățiș pe sprijinul Germaniei hitleriste, au trecut la înlăturarea dictaturii lui Carol, înlocuindu-l cu Mihai și instaurînd la 6 septembrie 1940 dictatura militară-fascistă în frunte cu generalul I. Antonescu.

Prin aceasta s-a schimbat nu numai forma dictaturii fasciste, ci și caracterul ei, devenit tot mai terorist și mai sîngeros. La început, clica reacționară antonesciană a guvernat împreună cu legionarii, care au primit majoritatea ministerelor și alte posturi-cheie în aparatul de stat. Spre deosebire de dictatura regală, formele de manifestare ale dictaturii militare-fasciste se caracterizau îndeosebi prin terorismul bandelor legionare, prin militarizarea a numeroase întreprinderi și instituții, prin cîrdășia deschisă cu militaristii hitleriști în vederea pregătirii și dezlănțuirii criminalului război antisovietic. Dictatura militară-fascistă a renunțat la constituție și la folosirea simulacrului de parlament, a desființat în decembrie 1940 breslele, a lichidat pînă și ultimele drepturi cetățenești, a întronat în țară o teroare sîngeroasă însoțită de un haos economic nemaiîntîlnit, transformînd țara într-un lagăr de război în folosul scopurilor agresive ale Germaniei fasciste. Exprimînd interesele celor mai reacționare vîrfuri ale burgheziei și moșierimii romîne, care contau pe ajutorul fasciștilor germani în înnăbușirea luptei maselor populare și în realizarea poftei lor de cotropire pe seama U.R.S.S., dictatura militară-fascistă s-a sprijinit încă de la început pe baionetele hitleriste.

În instaurarea dictaturii militare-fasciste, un rol de seamă l-au avut șefii partidelor național-țărănesc și liberal, care au căutat să facă tot ce era posibil atît pentru înlăturarea piedicilor din calea lui Antonescu spre putere cît și în timpul guvernării

lui. Aceasta apare destul de elocvent în comunicatul din 14 septembrie 1940 semnat de Iuliu Maniu, în care se spunea: „Față de apelul către țară al d-lui general Ion Antonescu, conducătorul statului și președintele Consiliului de Miniștri, considerăm că în clipa de față este o supremă datorie de a nu se da nici un pretext pentru tulburarea liniștii și ordinii interne“. Același comunicat anunța hotărîrea P.N.Ț. de amînare a adunării de protest împotriva dezmembrării Transilvaniei, adunare care urma să aibă loc la Alba Iulia în ziua de 16 septembrie 1940. Sprijinul fățiș acordat de șefii partidelor burgheze dictaturii militare-fasciste a fost și mai mult concretizat ulterior prin punerea de către acestea la dispoziția lui Antonescu a unui însemnat număr de „tehnicieni“, membri ai partidelor lor.

Prin instaurarea dictaturii militare-fasciste, clasele exploatatoare au reușit să prelungească pentru scurt timp regimul burghezo-moșieresc. Faptul că politicienii reacționari ai burgheziei și moșierimii nu au mai putut guverna cu vechile mijloace, fiind nevoiți să treacă la măsuri extreme, a constituit un nou și evident simptom al slăbiciunii lor. Regimul fascist, ducînd pînă la capăt politica de trădare națională a claselor exploatatoare, a ascuțit la maximum toate contradicțiile orînduirii burghezo-moșierești. El a constituit etapa ultimă, extrem de dureroasă însă pentru poporul nostru, a acestei nefaste orînduiri.

Lipsind unitatea clasei muncitoare, lipsind frontul patriotic antifascist, poporul nostru nu a reușit să împiedice întronarea regimului dictaturii militare-fasciste și aruncarea țării noastre în robia Germaniei hitleriste.

În această perioadă, P.C.R. a continuat să manifeste unele slăbiciuni și greșeli. Astfel, deși regele Carol al II-lea se împăcase cu legionarii și îi eliberase din închisori, conducerea de atunci a partidului a subestimat iminența pericolului instaurării unei dictaturi fasciste deschise¹.

După instaurarea dictaturii militare-fasciste, condițiile în care forțele patriotice și antifasciste își desfășurau activitatea au

¹ Vezi Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 21.

devenit din ce în ce mai grele. Impotriva P.C.R. au fost folosite cele mai feroce metode teroriste. Se înscenau comuniștilor tot mai multe procese.

În ciuda acestor condiții tot mai aspre, P.C.R. a stat în fruntea maselor, chemându-le și organizându-le la lupta pentru restabilirea libertăților democratice, eliberarea luptătorilor antifasciști închiși, pentru apărarea intereselor naționale ale țării, răsturnarea dictaturii militare-fasciste și instaurarea unui guvern al democrației și progresului, pentru pace și prietenie cu Uniunea Sovietică.

Ridicându-se cu hotărâre împotriva dictatului de la Viena și a instaurării dictaturii militare-fasciste, P.C.R. și-a precizat din nou poziția față de evenimentele petrecute în țara noastră. În documentul „Punctul nostru de vedere”, P.C.R., după ce face o analiză temeinică a situației din țară, stabilește sarcinile sale de viitor și cere membrilor și simpatizanților săi să pătrundă adânc în rîndurile maselor de la orașe și sate și să se situeze în fruntea lor.

Pornind de la necesitatea recuceririi independenței naționale și a libertăților și drepturilor democratice ale maselor, ceea ce impunea răsturnarea dictaturii fasciste, P.C.R. se orientează spre o tactică tot mai largă, constînd în crearea Frontului unic național-antihitlerist.

Sub regimul dictaturii militare-fasciste, prin acordurile economice semnate la 4 decembrie 1940 la Berlin, care întăreau acordul referitor la „planul decenal” prevăzut în tratatul din 1939, precum și prin celelalte convenții semnate ulterior, întreaga economie națională era subordonată intereselor Germaniei hitleriste, pregătirilor ei de război. Conform prevederilor acordurilor semnate, cursul mărcii germane era sporit cu 20%. Astfel, în timp ce mărfurile germane se scumpeau cu 20%, România era obligată să-și vîndă mărfurile la vechile prețuri. O dată cu aruncarea României în orbita Germaniei fasciste, dictatura militară-fascistă a împînzit țara cu armate hitleriste, la început sub pretextul „instruirii” armatei romîne de către ofițerii hitleriști, pentru ca apoi întreaga armată romînă să fie pusă la dispoziția comandamentului german.

Garda de fier, organizație fascistă teroristă cu caracter diversionist, recunoscută ca singurul „partid” legal, săvîrșea pretutindeni jaf, teroare bestială și asasinate. O statistică incompletă arăta că bunurile însușite de bandele legionare prin mijloace silnice se ridicau la suma de peste 1 miliard de lei. La acestea se mai adăugau nenumărate sechestrări, ocupări forțate de imobile, devastări și asasinate.

La orașe, bandele legionare înarmate atacau pe muncitori și făceau arestări. La uzinele „Malaxa”, unde circa 1.000 de muncitori au manifestat în septembrie 1940 pentru revendicările lor economice și împotriva dictaturii fasciste, bandele legionare înarmate cu revolvere au atacat și au arestat muncitori. La fel s-a petrecut la „Vulcan”, „Wolff”, „Voinea” etc.

În ciuda terorii fasciste sîngeroase, în diferite regiuni au avut loc numeroase acțiuni cu prilejul cărora masele muncitoare și-au manifestat ura împotriva militarismului german, revolta împotriva jafului organizat de trupele hitleriste aduse în țară de dictatura militară-fascistă, împotriva fascismului. Aceste acțiuni erau împletite cu lupta pentru mărirea salariilor în raport cu scumpetea, pentru condiții omenești de muncă, împotriva militarizării întreprinderilor.

La Arad, în Valea Mureșului, la Baia Mare, demonstrații împotriva fascismului au cerut totodată rezolvarea revendicărilor economice ale muncitorilor. La 9 septembrie 1940, 1.000 de femei cu copii în brațe au demonstrat pe străzile Iașului, cerînd ajutoare și desconcentrarea soților lor.

În toamna anului 1940, la Șantierele navale din Galați, 2.500 de muncitori intră în luptă pentru mărirea salariilor și plata lor la timp. La întreprinderea Franco-Romînă din Brăila, 1.400 de muncitori intră în acțiune pentru sporirea salariilor.

În octombrie 1940, la fabrica de vagoane „Astra” din Arad, muncitorii romîni, în deplină solidaritate, au încetat lucrul în semn de protest împotriva concedierii de către legionari a muncitorilor de naționalitate maghiară. La Reșița, 2.000 de muncitori au încetat lucrul, cerînd sporirea salariilor. La fabrica de cărămidă din Jimbolia muncitorii au demonstrat, cerînd condiții

de muncă mai bune și instaurarea unui guvern popular. Acțiuni muncitorești au avut loc de asemenea la fabrica textilă „I.T.A.” din Arad, la minele din Anina etc. La fabrica de che-restea C.A.R.S.-Valea Mureșului, muncitorii obțin prin grevă, în octombrie 1940, un spor de salariu de 25%.

La 3 noiembrie 1940 are loc demonstrația de la Obor din București, desfășurată sub lozincile: „Jos fascismul!”, „Trăiască Uniunea Sovietică!”, „Jos teroarea!”, „Vrem pâine, nu război!”

Organizată și condusă de către Partidul Comunist din România, manifestația de la Obor din 3 noiembrie 1940 a arătat puternica ură care clocotea în rîndul maselor împotriva samavolniciei și a terorii dezlănțuite de legionari. Manifestația a contribuit la răspîndirea în mase a cuvîntului partidului și a arătat maselor muncitoare din București că partidul comunist luptă consecvent pentru cauza celor ce muncesc, chiar și în cele mai grele condiții ale dictaturii fasciste. Manifestația de la Obor a demonstrat atitudinea internaționalistă și profunda simpatie a maselor pentru marea țară a Revoluției victorioase din Octombrie 1917 și a demonstrat încrederea maselor în U.R.S.S.

La sate creștea ura împotriva dictaturii militare-fasciste, care confisca pămînturile țăranilor pentru construirea de aerodromuri hitleriste (ca, de exemplu, în Munții Gorjului), sporea prima de export la cereale pentru moșieri și marii comercianți, înăsprea rechizițiile de vite de la țăranii etc. Muncitorii agricoli și țăranii săraci lucrau 16 ore pe zi pe pămînturile moșierilor și chiaburilor pentru 25—40 de lei pe zi, sumă cu care nu reușeau nici măcar să-și procure cele necesare pentru hrana lor și a familiilor lor, nemaivorbind de îmbrăcăminte.

Acțiunile tilhărești și teroriste ale Gărzii de fier deschideau tot mai mult ochii acelor pe care legionarii reușiseră să-i înșele vremelnice cu lozinci demagogice ca „omul și pogonul” și altele. Abuzurile și crimele săvîrșite de legionari, care, acaparînd în această perioadă aproape toate funcțiile importante — administrative, politice și economice —, își dăduseră arama pe față, arătau clar adevăratele scopuri ale acestora și măreau ura poporului împotriva fasciștilor.

În interiorul guvernului a început o luptă între susținătorii lui Antonescu și conducătorii Gărzii de fier. Ambele clici fasciste contau pe sprijinul hitleriștilor pentru a-și asigura monopolul puterii politice în România.

Aceste divergențe au dus, în zilele de 21—24 ianuarie 1941, la încercarea legionarilor de a acapara în întregime puterea prin înlăturarea lui Antonescu. Această tentativă a fost însoțită de acțiuni sîngeroase îndreptate împotriva poporului, jafurile și asasinatele bandelor legionare luînd proporții monstruoase.

Deoarece interesele hitleriștilor erau de a-și consolida pozițiile cîștigate în România în vederea dezlănțuirii războiului antisovietic și întrucît crimele săvîrșite de Garda de fier o discreditaseră chiar în fața vîrfurilor reacționare din armată, aceștia au hotărît să sprijine clica militară-fascistă condusă de Antonescu.

Emisarul special al lui Hitler în România, Herman Neubacher, declară în cartea sa „Misiune specială în sud-est” că Legionarii au capitulat în fața antonescienilor numai în urma intervenției sale. Convingîndu-l pe Horia Sima, șeful legionarilor, că Antonescu „constituie o garanție pentru planurile de război germane” și că „aceasta nu trebuie tulburată prin răscoală sau război civil”, acesta a înțeles și a căzut de acord să înceteze lupta. „Nu a urmat nici o discuție — spune el mai departe. — Eu am dictat un apel... cu ordinul de a înceta focul și Horia Sima l-a semnat”.

În aceste zile, Partidul Comunist din România, explicînd maselor sensul înăbușirii „rebeliunii legionare” din 21—24 ianuarie, arăta că hitleriștii, neavînd deplină încredere în Garda de fier, care se demascase în fața poporului, fiind interesați în folosirea armatei romîne drept carne de tun în războiul antisovietic, s-au decis să-l sprijine pe Antonescu.

După înăbușirea „rebeliunii legionare”, dictatura militară-fascistă antonesciană, sprijinită de gestapo, a continuat să înăsprească politica teroristă față de masele populare. S-a introdus pedeapsa cu moartea împotriva oricărei manifestări sau acțiuni cu caracter patriotic antihitlerist. Țara a fost împînzită

cu cazărmi, închisori și lagăre de concentrare. Armata a fost subordonată comandamentului hitlerist. S-a intensificat organizarea de masacre împotriva comuniștilor și elementelor democratice, au fost puse la cale pogromuri împotriva minorităților naționale.

Chiar din primul an al dictaturii militare-fasciste, mulți luptători revoluționari au căzut victimă sângeroasei terori legionare-antonesciene.

Cercurile guvernante ale României burghezo-moșierești au săvârșit un asasinat premeditat împotriva luptătorilor întemnițați la Doftana prin faptul că au continuat să-i dețină într-o închisoare ale cărei ziduri amenințau să se prăbușească¹. În noaptea de 9 spre 10 noiembrie 1940, un cutremur de pământ a dărâmat închisoarea Doftana, îngropând sub zidurile ei mai mulți deținuți, între care 14 luptători comuniști. De neuitat vor rămâne numele lui Ilie Pintilie, membru al C.C. al P.C.R., Gheorghe Paloș, János Herbák, André Prot, Ion Galuzinski și alți deținuți comuniști și antifasciști, care și-au pierdut viața la Doftana. În același an a fost schingiuită pînă la moarte, în beciurile siguranței, Tereza Ocskó, luptătoare neînfricată a clasei muncitoare. În noaptea de 21 spre 22 ianuarie 1941, asasinii legionari, cu complicitatea poliției, au ucis pe luptătorul comunist Constantin David în pădurea Pantelimon de lângă București.

Infruntînd prigoana cruntă a dictaturii militare-fasciste, Partidul Comunist din România a căutat neconținut noi forme și mijloace de antrenare a celor mai diferite pături sociale la lupta pentru redobîndirea libertăților democratice și apărarea intereselor naționale. În documentul intitulat „De la regimul legionar la dictatura militară”, partidul arăta maselor că drumul salvării

¹ Cu ani în urmă, în 1921, un general raportase că „întreaga construcție a închisorii este amenințată a se prăbuși, din cauza terenului fugitiv pe care e construită. Parte din ziduri au și început să se prăbușească”.

La 22 octombrie 1940 un cutremur de pământ crăpase într-atît zidurile închisorii, încît ea devenise cu totul de nelocuit. Guvernul fascist n-a ținut însă seama de protestele deținuților politici împotriva faptului că nu se luau nici un fel de măsuri pentru salvarea vieții lor (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosar nr. 9, vol. I, fond 95).

țării și al poporului de urgia fascistă este lupta hotărîtă împotriva dictaturii teroriste antonesciene și pentru o politică de strînsă prietenie cu Uniunea Sovietică, pavăza păcii și independenței popoarelor.

În ianuarie 1941 C.C. al P.C.R. propune tuturor forțelor democratice din țară o platformă de luptă care cerea :

1. Lupta pentru pace, împotriva transformării României într-o anexă a imperialismului german, pentru independența națională a poporului român, pentru o politică de prietenie strînsă cu Uniunea Sovietică.

2. O politică de prietenie cu țările din Balcani... Rezolvarea pe cale pașnică a tuturor chestiunilor litigioase cu țările vecine.

3. Înlăturarea oricărei asupririi naționale.

4. Amnistie generală politică, militară și agrară. Repatrierea liberă a voluntarilor care au luptat pentru libertatea poporului spaniol. Arestarea și condamnarea dușmanilor poporului.

5. Incetarea oricărei forme de asuprire ; deplină libertate de întrunire, de presă și de organizare a celor ce muncesc. Votul universal, egal, direct și secret pentru toate persoanele de la vîrsta de 18 ani, fără deosebire de naționalitate, religie și sex.

6. Îmbunătățirea reală a situației celor ce muncesc.

7. Incetarea concentrărilor, a instruirii armatei romîne de către trupele germane etc.

P.C.R. arăta că este gata să colaboreze pentru oricare revendicare parțială din platformă, cu singura condiție a acceptării primului punct din platformă, privind cucerirea independenței naționale a României prin unirea tuturor forțelor democratice, antifasciste și printr-o politică de prietenie strînsă cu Uniunea Sovietică¹.

Platforma de luptă propusă de P.C.R. în ianuarie 1941 avea în vedere sarcini general-democratice, legate de sarcina centrală a cuceririi independenței naționale și împiedicării aruncării României în războiul tîlhăresc antisovietic. Realizarea prevederilor cuprinse în platformă servea năzuințelor întregului popor, în a

¹ Vezi „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 335—336.

zărora apărare erau interesate diferite pături sociale cu concepții politice deosebite.

Conducerile partidelor național-tărănesc și liberal, continuând politica de trădare națională, au respins și de astă dată propunerile P.C.R., izvorâte din cele mai profunde interese și năzuințe ale poporului.

O poziție negativă a adoptat în această privință și conducerea de dreapta a P.S.D.

Clasa muncitoare, mase tot mai largi populare, conduse de P.C.R., s-au opus politicii de mizerie cruntă și de pregătire intensă a războiului contra U.R.S.S., dusă de dictatura militară-fascistă antonesciană. Au avut loc numeroase acțiuni împotriva militarizării întreprinderilor. S-au înmulțit tot mai mult actele de nesupunere a muncitorilor față de regimul de teroare introdus în fabrici, uzine, pe șantiere, mine etc.

O mare amploare capătă între 15 aprilie și 5 mai 1941 greva minerilor din Valea Jiului. Muncitorii mineri din Petrila, Aninoasa, Lupeni, Lonea și alte localități cereau încheierea contractului colectiv, reducerea orelor de lucru, asistență medicală și crearea unor condiții de trai și de muncă mai omenești.

Deși greva a fost înfrântă, lupta minerilor din 1941 a avut o mare însemnătate, întrucât a lovit în aprovizionarea industriei de război, a armatei române și a trupelor hitleriste aflate în țară, contribuind în felul acesta la subminarea spatelui frontului creat în România de Germania fascistă în vederea dezlănțuirii agresiunii împotriva Uniunii Sovietice.

Un rol însemnat în răspîndirea cuvîntului partidului în masele populare l-au avut în această perioadă organele de presă „Scînteia“, „Igazság“, „Moldova roșie“, „Dunărea roșie“, „Értesítő“, „Lupta tineretului“ și altele. Prin articole demascatoare la adresa dictaturii militare-fasciste și a susținătorilor ei, aceste organe de presă chemau poporul la luptă împotriva ocupanților hitleriști și a pregătirii criminalului război antisovietic.

Politica aventuristă promovată de dictatura militară-fascistă antonesciană, cu acordul deplin al șefilor partidelor burghezo-moșierești în frunte cu Maniu și Brătianu, a împins România în primăvara și vara anului 1941 în cea mai neagră perioadă a istoriei sale. Trupele hitleriste, concentrate masiv în

țară, au trecut Dunărea cu adeziunea guvernului fascist bulgar, de unde au atacat Iugoslavia și Grecia. După terminarea operațiilor în Balcani, aceste trupe au fost trimise la granița Uniunii Sovietice pentru a se pregăti în vederea dezlănțuirii agresiunii împotriva Țării sovietice. Aceasta a devenit destul de clar în 11 iunie 1941, cînd Antonescu s-a înfîlnit personal cu Hitler și cu Ribbentrop pentru a pune la punct acest plan criminal.

La numai cîteva zile după aceasta, Germania hitleristă, încălcînd în mod perfid angajamentele luate prin tratatul de ne-agresiune din 1939, dezlănțuie criminalul război antisovietic. În acest război tîlhăresc, împotriva voinței poporului, a fost împinsă și România de către clica militară-fascistă antonesciană.

În aceste împrejurări grele pentru țară și popor, partidul comunist a fost acela care și-a asumat sarcina istorică a organizării luptei pentru scoaterea Romîniei din războiul antisovietic, pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste.

8

**P.C.R. — ORGANIZATORUL ȘI CONDUCĂTORUL
LUPTEI PENTRU RĂSTURNAREA
DICTATURII MILITARE-FASCISTE
ȘI INTOARCEREA ARMELOR ÎMPOTRIVA
GERMANIEI HITLERISTE.
INSURECȚIA ARMATĂ DIN AUGUST 1944**

*1. Dezlănțuirea războiului criminal antisovietic
de către Germania fascistă. Formarea coaliției antihitleriste,
în frunte cu Uniunea Sovietică*

În primii ani ai celui de-al doilea război mondial, armatele hitleriste au cucerit o mare parte din Europa. După ocuparea Poloniei, Danemarcei și Norvegiei, Olandei, Belgiei și Luxemburgului, după înfrângerea trupelor franceze și engleze la Dunkerque și ocuparea Franței, după cucerirea Greciei și Iugoslaviei, Germania fascistă și-a îndreptat armatele împotriva Uniunii Sovietice.

La 22 iunie 1941 Germania fascistă a început agresiunea împotriva U.R.S.S. Armatele hitleriste, secondate de cele ale sateliților Germaniei hitleriste, au invadat pământul sovietic. Dezlănțuind războiul de jaf și cucerire împotriva U.R.S.S., fascistii germani, cu sprijinul și complicitatea celor mai reacționare forțe din lumea întreagă, urmăreau să nimicească orînduirea socialistă, să înrobească popoarele sovietice, să-și deschidă drumul spre dominația mondială și să dea o lovitură de moarte mișcării muncitorești internaționale și luptei popoarelor pentru libertate și progres.

Datorită faptului că statele agresoare aveau creat un uriaș potențial de război, că își concentraseră din timp trupe masive la granițele Statului sovietic și au dezlănțuit atacul lor prin surprindere, agresorii hitleriști au reușit să cotopească vremelnic o parte a teritoriului Uniunii Sovietice.

În aceste momente deosebit de grele, poporul sovietic, animat de un uriaș elan patriotic, însuflețit și condus de gloriosul Partid Comunist al Uniunii Sovietice, s-a ridicat la lupta hotărîtă, plină de abnegație pentru zdrobirea fascismului, pentru libertatea și independența patriei sale socialiste și salvarea întregii omeniri de barbaria fascistă.

Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a fost forța conducătoare și organizatoare a luptei ostașilor de pe front, a muncitorilor, colhoznicilor și intelectualilor din spatele frontului pentru zdrobirea cotropitorilor.

În scurt timp întreaga economie a fost reorganizată pe picior de război. Mii de întreprinderi care produceau pentru construcția pașnică au fost reprofile pentru producția de armament. În primele 6 luni de război, peste 1.000 de mari uzine care aveau o importanță primordială pentru apărarea țării au fost evacuate din vest în regiunile de est ale Uniunii Sovietice, unde într-un timp extrem de scurt au început să producă pentru nevoile imediate ale frontului.

Din prima zi a războiului sute de mii de oameni sovietici, muncitori, colhoznici, intelectuali, în frunte cu comuniștii și comsomoliștii, au plecat voluntar pe front. Zeci de mii din cei mai buni activiști ai P.C.U.S. au fost trimiși în armată. Ostașii sovietici au apărat cu eroism fiecare palmă de pământ a patriei lor.

În regiunile vremelnice ocupate de hitleriști a luat naștere o puternică mișcare de partizani, care a dat în permanență lovituri puternice spatelui frontului hitlerist.

Dând uriașe jertfe de sânge, suferind distrugeri din cele mai grele, poporul sovietic, forțele sale armate au purtat cu eroism greul războiului, au zdrobit forțele principale ale Germaniei fasciste și sateliților ei. Lupta eroică a poporului sovietic a devenit nădejdea și sprijinul principal al popoarelor în lupta lor împotriva jugului fascist.

„În lupta de eliberare a popoarelor de sub jugul hitlerist — arată tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — a avut o însemnătate hotărâtoare faptul că, în momentul izbucnirii celui de-al doilea război mondial, în lume exista marea putere socialistă, Uniunea Sovietică. Această realitate istorică primordială a epocii noastre și-a pus pecetea asupra întregii desfășurări a războiului, asupra conținutului și rezultatelor sale”¹.

În lupta împotriva Germaniei hitleriste s-a format, la sfârșitul anului 1941, coaliția antihitleristă, din care făceau parte Uniunea

¹ Gh. Gheorghiu-Dej: „A XV-a aniversare a eliberării României de sub jugul fascist”, Editura politică, 1959, pag. 8.

Sovietică, Anglia și Statele Unite ale Americii. La această coaliție au aderat popoarele țărilor ocupate de hitleriști: Polonia, Cehoslovacia, Franța și alte țări. În coaliția antihitleristă a intrat și China, care ducea din 1937 o luptă eroică împotriva Japoniei imperialiste. Coaliția antihitleristă, în fruntea căreia se găsea Uniunea Sovietică, era o puternică alianță de popoare care se uniseră pentru a lupta împotriva cotropitorilor hitleriști, care avea de partea ei simpatia și sprijinul forțelor democratice și antifasciste din întreaga lume.

Formarea coaliției antihitleriste a constituit un mare succes al politicii externe leniniste a Uniunii Sovietice, care a militat în permanență pentru unirea tuturor forțelor progresiste în lupta împotriva fascismului. Prin formarea acestei coaliții au fost răsturnate calculele hitleriștilor care scontau că Uniunea Sovietică va fi izolată pe plan internațional și că Anglia și S.U.A. vor fi atrase în războiul antisovietic.

Anglia și S.U.A., două din cele mai mari țări capitaliste din lume, au ajuns să se afle în aceeași tabără cu U.R.S.S. în războiul împotriva Germaniei fasciste datorită profundelor contradicții dintre ele și blocul statelor fasciste, precum și ca urmare a presiunii exercitate asupra guvernelor lor de către păturile largi populare din întreaga lume care cereau sprijinirea prin toate mijloacele a Uniunii Sovietice în războiul împotriva fascismului german.

După ce Germania ocupase aproape toată Europa occidentală și amenința cu invazia insulele britanice, pentru cercurile guvernante din Anglia și S.U.A. devenise clar că numai Uniunea Sovietică era capabilă să oprească hoardele hitleriste și să bareze Germaniei fasciste drumul spre dominația mondială.

Aceste condiții au determinat Anglia și S.U.A. să intre împreună cu U.R.S.S. în coaliția antihitleristă.

Participarea S.U.A. și Angliei la coaliția antihitleristă n-a însemnat însă că imperialiștii din aceste țări au încetat să mai fie dușmani ai socialismului. Imperialiștii nu au renunțat la speranța că U.R.S.S. va ieși slăbită din război, iar ei își vor dicta la sfârșitul războiului voința și-și vor asigura dominația în lume.

Uniunea Sovietică a fost forța fundamentală a coaliției antihitleriste care s-a opus imperialismului german, dușmanul de

moarte al popoarelor și al civilizației umane. Victoriile obținute de Armata Sovietică au fost hotărâtoare pentru zdrobirea fascismului. Înfrângerea hitleriștilor lângă Moscova în toamna anului 1941, istorica victorie de la Stalingrad în noiembrie 1942—februarie 1943, care a marcat începutul cotelurii radicale în desfășurarea celui de-al doilea război mondial, spargerea blocadei hitleriste la Leningrad, victoriile de la Kursk, Orel și Belgorod din vara anului 1943, înaintarea eliberatoare a Armatelor Sovietice pînă în Germania ocupă locuri de frunte în istoria luptelor pentru alungarea coteluritorilor de pe pămîntul sovietic și al altor țări cotelurite și pentru zdrobirea definitivă a hitleriștilor. Sub influența directă a victoriilor Armatei Sovietice s-a intensificat rezistența patriotică armată în țările ocupate de naziști, a crescut lupta tuturor popoarelor pentru zdrobirea agresorului hitlerist, s-au accentuat tendințele de destrămare a coaliției hitleriste.

Pretutindeni în fruntea luptei antihitleriste au stat partidele comuniste. Sub conducerea lor, lupta popoarelor pentru redobîndirea independenței și alungarea coteluritorilor hitleriști s-a contopit cu lupta pentru sprijinirea U.R.S.S.

Desfășurarea luptei antifasciste, a cărei formă principală devenise în perioada celui de-al doilea război mondial lupta armată împotriva coteluritorilor fasciști, a cunoscut și unele aspecte specifice pentru fiecare țară în parte. De aceste condiții concrete au ținut seamă partidele comuniste în trasarea liniei lor tactice, în folosirea unor forme variate de acțiune pentru atragerea maselor largi în lupta împotriva fascismului.

În țările cotelurite de hitleriști partidele comuniste se aflau în fruntea maselor populare în lupta lor grea și plină de abnegație împotriva coteluritorilor. Partidele comuniste din țările capitaliste aflate în război cu Germania hitleristă mobilizau masele la sprijinirea prin toate mijloacele a eforturilor de război ale țărilor lor.

Partidele comuniste din țările blocului fascist mobilizau forțele progresiste la lupta pentru doborîrea guvernelor fasciste, pentru înfrîngerea statelor fasciste în război.

Asuprirea fascistă lovea nu numai în interesele clasei muncitoare, ci și în ale celorlalte pături ale populației : țărănimea, mica

burghezie și o parte a burgheziei din țările cotelurite de hitleriști. Acest fapt crea posibilitatea făuririi în fiecare din aceste țări a unui larg front patriotic antifascist și de eliberare națională. Lupta maselor largi populare împotriva coteluritorilor fasciști, împotriva regimurilor teroriste instaurate de aceștia avea un profund caracter patriotic eliberator, antifascist, pentru dobîndirea independenței naționale și a drepturilor democratice.

Particularitățile luptei național-eliberatoare din fiecare țară, în condițiile celui de-al doilea război mondial, cereau o mare elasticitate și multă inițiativă din partea partidelor comuniste. Experiința a dovedit că rezolvarea problemelor complexe ridicate de lupta antifascistă în condițiile specifice din fiecare țară, mobilizarea maselor la luptă împotriva fascismului pot fi înfăptuite cel mai bine de partidele comuniste din țările respective, în afara cadrului Internaționalei Comuniste.

Luînd în considerare noile împrejurări istorice, necesitatea de a ușura lupta comuniștilor din toate țările pentru unificarea tuturor forțelor progresiste din țara lor, de a întări coaliția antihitleristă a tuturor popoarelor iubitoare de libertate, precum și faptul că Internaționala Comunistă își îndeplinise sarcina sa istorică, prezidiul Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste a luat în 1943 hotărîrea de autodizolvare a Internaționalei Comuniste.

Partidele marxist-leniniste, apărînd cu fermitate interesele popoarelor lor, au continuat să întărească și să dezvolte unitatea mișcării muncitorești și comuniste internaționale, ținînd sus steagul internaționalismului proletar.

2. Impingerea Romîniei în războiul criminal antisovietic. Lupta forțelor patriotice, conduse de P.C.R., pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste (1941—1943)

Dictatura militară-fascistă din Romînia a fost dictatura celor mai reacționare și mai agresive vîrfuri ale burgheziei și moșierimii. Aceste forțe reacționare și agresive au aservit Romînia Germaniei hitleriste și au împins-o, împotriva intereselor și voinței

poporului, în criminalul război antisovietic. Clasele dominante sperau că Germania hitleristă și sateliții ei vor reuși să nimicească Statul sovietic, care, prin exemplul luminos ce-l reprezenta pentru oamenii muncii din țara noastră, le inspira capitaliștilor și moșierilor teamă și ură. În același timp burghezia și moșierimea română erau interesate în războiul antisovietic, deoarece nădăduiau că prin participarea la el își vor consolida dominația de clasă, își vor spori profiturile și vor rezolva unele contradicții interne prin mijloace imperialiste de cotropire și jefuire a unei părți din teritoriile Uniunii Sovietice. În propaganda sa, dictatura fascistă arăta că printr-o anexare a regiunilor agricole din sudul U.R.S.S. s-ar rezolva problema „lipsei” de pământ în România. Se încerca astfel atragerea mai ușor a țărănimii în război și totodată împiedicarea ei de a merge alături de clasa muncitoare pe calea luptei revoluționare. În atingerea scopurilor sale criminale, clica militară-fascistă din România miza în plus pe șovinism, dezlănțuit în modul cel mai deșănțat cu prilejul războiului, pentru a abate masele populare de la principalele revendicări economice și sociale.

Aruncarea României în războiul antisovietic a fost pregătită de întreaga politică antinațională a claselor exploatatoare, care între cele două războaie mondiale s-au orientat, pe plan extern, în permanență spre acele forțe care se aflau în fruntea politicii imperialiste antisovietice, fiind gata să pună la dispoziția acestora teritoriul țării și resursele sale materiale și umane.

Masele largi ale poporului român au primit cu ură și indignare războiul antisovietic, în care țara noastră a fost împinsă de dictatura antonesciană cu sprijinul partidelor burghezo-moșierești și al monarhiei.

Clasa muncitoare, poporul nostru muncitor erau potrivnice acestui război odios, străin intereselor lor, îndreptat împotriva primului stat socialist din lume, în care își găsiseră întruchipare năzuințele fierbinți ale oamenilor muncii spre o viață mai bună. Masele și-au dat seama că acest război nu le aduce decât suferințe și nenorociri.

Indignarea și ura împotriva clicii fasciste și a războiului criminal antisovietic cuprindeau tot ce era cinstit în popor.

„Noi toți n-am vrut și nu vrem acest război tîlhăresc împotriva marelui popor sovietic — glăsuia un manifest al P.C.R. din vara anului 1941 —, exprimînd sentimentele oamenilor muncii din țara noastră. — Nu marele popor sovietic este dușmanul nostru..., dușmanul nostru este fascismul german și lacheii lui din țară, în frunte cu generalul Antonescu”¹.

Atitudinea potrivnică războiului antisovietic era accentuată de faptul că România fusese împinsă în război alături de imperialiștii germani, dușmani înverșunați ai poporului nostru, care nu a uitat suferințele îndurate în timpul ocupației germane din primul război mondial. Ostilitatea față de militarismul german a fost accentuată de smulgerea nordului Transilvaniei din trupul țării prin dictatul odios de la Viena al hitleriștilor.

Chiar din primele zile ale războiului împotrivirea maselor față de dictatura fascistă și războiul antisovietic și-a găsit expresia în acte de nesupunere față de autoritățile fasciste, neprezentări la încorporare, incidente și ciocniri cu militarii germani, acțiuni de sabotaj etc. Cu prilejul plebiscitelor de tip fascist înscenate de Antonescu în 1941 n-au votat decît un număr redus de cetățeni, fapt care a determinat guvernul fascist să ordone autorităților aducerea populației la vot cu forța.

Împingerea armatelor române în războiul antisovietic a fost însoțită în țară de intensificarea măsurilor de teroare polițistă. Orice încercare de apărare a drepturilor cetățenești, orice manifestare împotriva politicii fasciste agresive devenise obiectul măsurilor represive ale siguranței fasciste-antonesciene și ale gestapoului hitlerist. Țara a fost împinzită cu lagăre și închisori, unde au fost închiși mii de antifasciști.

S-a înrăutățit la maximum situația economică a României. Monopolurile hitleriste și-au întins tentaculele asupra întregii economii românești, pe care au supus-o unui jaf de proporții uriașe. Prin intermediul cîtorva societăți monopoliste germane erau controlate producția și exportul bunurilor românești. Jefuirea petrolului se făcea prin intermediul societății „Oel A.G.”

¹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosar nr. 327 general, vol. 1, fila 77.

Industria metalurgică era controlată de concernul „Hermann Göring Werke“, iar producția agricolă a fost acaparată de societatea „Solagra“ și filialele sale. În timpul războiului, hitleriștii au scos din țară, prin intermediul acestor societăți, uriașe cantități de produse industriale și agroalimentare. În 1943, 60% din export și 85% din importul românesc se aflau în mâinile firmelor hitleriste.

Petrolul românesc era obiectul principal al jafului hitlerist. Din totalul exportului de produse petrolifere, 79,4% lua drumul Germaniei în 1943.

Sute de mii de vite și mii de garnituri de trenuri cu cereale, jefuite de la țărăniime, au fost îndreptate spre Germania. Astfel, din 1940 și pînă în august 1944 au fost scoase din țară 1.378.450 de tone de cereale și semințe și peste 75.000 de tone de animale vii și produse animale. În aceste cifre nu sînt cuprinse cantitățile mari folosite de trupele hitleriste staționate pe teritoriul țării noastre.

Pagubele cauzate economiei românești de pe urma aservirii țării Germaniei hitleriste s-au ridicat la o sumă imensă, care echivala cu bugetul Romîniei pe mai bine de 12 ani.

La jefuirea economiei românești în scopul aprovizionării mașinii de război, hitleriștii au fost ajutați de o parte a trusturilor americane și engleze. Pentru a-și pune la adăpost marile participații la întreprinderile din Romînia, aceste trusturi au recurs la o serie de manevre, trecînd acțiunile lor unor trusturi afiliate din țările neutre sau beligerante. Astfel, întreprinderi cu capital englez sau american au devenit peste noapte întreprinderi cu capital „neutru“ sau chiar german, iar uneori românesc, lucrînd pentru mașina de război hitleristă. Așa s-a întîmplat cu „Prima societate romînă de explozivi“, cu societatea „Nitramonia“, cu societățile petrolifere „Astra-Romînă“, „Romîno-Americana“ etc.

Cercuri însemnate ale mării burghezii și ale moșierimii s-au îmbogățit enorm din secătuirea, alături de hitleriști, a bogățiilor țării, de pe urma jefuirii teritoriilor sovietice vremelnice ocupate, ca și de pe urma afacerilor legate de producția de război și de

exporturile în Germania. Astfel, potrivit înseși datelor provenite din surse burgheze, Banca Romînească și-a sporit profitul de la 56.308.000 de lei în 1938 la 97.327.000 de lei în 1942, societatea „Reșița“ — de la 188.700.000 de lei în 1939 la 305.000.000 de lei în 1943.

Maselor largi populare, însă, instaurarea dictaturii militare-fasciste și aruncarea țării în războiul criminal antisovietic le-au adus suferințe și nenorociri imense. Sute de mii de vieți ome-nești au fost sacrificate pentru o cauză străină intereselor poporului. Fiecare zi a războiului hitlerist însemna noi morți, noi văduve, noi orfani și invalizi, noi jafuri hitleriste.

S-a intensificat la maximum exploatarea nemiloasă a mase-lor muncitoare, silite să trăiască într-o mizerie nemaiîntîlnită pînă atunci. Costul vieții era în continuă creștere. În general, pe țară, nivelul prețurilor la produsele de larg consum a ajuns în august 1944 la 1.392,8% față de august 1939, iar salariile au ajuns în aceeași perioadă doar la 275,5%. Decalajul dintre salarii și prețuri a fost în continuă creștere, ducînd la o permanentă scădere a nivelului de trai al maselor muncitoare.

Aprovizionarea cu produse alimentare de primă necesitate era tot mai dificilă. În timp ce produsele agroalimentare romî-nești erau duse în Germania hitleristă, în Romînia se fixau rații de mizerie. Consumul de făină și de zahăr scăzuse în 1942 la jumătate față de 1938. La situația grea alimentară se adăugau și condițiile primitive de lucru, lipsa măsurilor de securitate a muncii, lipsa unei asistențe medicale eficiente, condițiile mizere în care locuiau muncitorii. Înșiși miniștrii fasciști recunoșteau, în ședința Consiliului de Miniștri din 2 martie 1943, că muncitorii trăiau „în condițiile cele mai mizerabile posibile...“

Clasa muncitoare a cunoscut în întreprinderile militarizate un regim de teroare cumplită. În fabrici și uzine au fost intro-duse carcerile. Ziua de muncă era de 10—12 ore, iar coman-danții militari și inspectorii de muncă aveau dreptul să prelun-gească durata zilei de lucru și să suspende odihna în zilele de duminică și sărbători legale.

Pentru a împiedica lupta muncitorilor împotriva acestei stări de lucruri au fost complet interzise organizațiile profesionale

de clasă. Orice mișcare de protest a muncitorilor era sîngeros reprimată.

Situația țărănimii muncitoare s-a înrăutățit de asemenea continuu datorită războiului și regimului fascist. Mobilizarea unui număr mare de țărani lipsea agricultura de brațele de muncă necesare, ceea ce avea ca urmare obținerea unor producții scăzute și de proastă calitate. Rechizițiile de care, de vite, de grîne și corvezile militare agravau mizeria maselor țărănești. Zilerii de pe moșii, în caz de fugă, erau condamnați de Curtea marțială la ani grei de temniță. În timp ce veniturile țăranilor scădeau, prețurile produselor industriale de care țăranii aveau nevoie se urcau vertiginos. În felul acesta puterea de cumpărare a țăranilor a scăzut în decembrie 1942, după calculele unor economiști burghezi, la 39,4% față de perioada 1927—1929.

Dictatura militară-fascistă împreună cu gestapoul au dezlănțuit o teroare sălbatică împotriva oamenilor muncii, și în primul rînd împotriva comuniștilor, cei mai buni fii ai clasei muncitoare. Tribunalele și Curțile marțiale funcționau fără întreruperi. Au fost înființate lagăre de concentrare și detașamente de muncă obligatorie. Cei mai buni patrioți, și în primul rînd conducătorii clasei muncitoare, comuniștii, erau aruncați în închisori și lagăre, unde mulți dintre ei au fost asasinați. A fost înăsprită la culme politica de sălbatică prigonire a minorităților naționale, care a dus la exterminarea a mii și zeci de mii de oameni prin foamete și masacre.

Dictatura militară-fascistă a aplicat politica sa internă și a purtat războiul criminal antisovietic cu sprijinul monarhiei și al partidelor național-țărănesc și național-liberal. În momentul dezlănțuirii agresiunii antisovietice, fostul rege Mihai a asigurat pe Antonescu de deplinul sprijin al monarhiei pentru acțiunea începută.

Cele două partide burghezo-moșierești au pus la dispoziția guvernului fascist „specialiști”, care au fost instalați în posturi importante de conducere din aparatul de stat și din industrie. Conducătorii partidelor național-țărănesc și național-liberal în repetate rînduri au făcut declarații de aprobare a participării

Romîniei la războiul antisovietic. Într-un memoriu din 8 noiembrie 1941, Iuliu Maniu, solidarizîndu-se cu războiul agresiv antisovietic, scria că partidul național-țărănesc „aprobă acțiunea militară întreprinsă”, că „aclamă cu însuflețire rezultatele obținute în această privință...” Drept acte fățișe, demonstrative, de aprobare a agresiunii antisovietice, principalele partide burghezo-moșierești au trimis ca „voluntari” pe front fruntași ai lor ca I. Mihalache — vicepreședinte al P.N.Ț., și Gh. Brătianu — vicepreședinte al P.N.L.

Ulterior, în urma înfrîngerilor zdrobitoare suferite de armatele fasciste în războiul antisovietic, conducătorii acestor partide au început să manevreze în fel și chip, cu scopul de a nu împărtăși soarta clicii fasciste. Prin aceasta ei urmăreau să constituie o rezervă a claselor exploatatoare, care, în eventualitatea înfrîngerii hitleriștilor, să poată salva de la pieire regimul burghezo-moșieresc. În același timp, prin această poziție conducătorii partidelor național-țărănesc și național-liberal, care sperau că va izbucni un conflict între U.R.S.S. și imperialiștii anglo-americani, urmăreau să-și rezerve posibilitatea de a folosi sprijinul acestora împotriva Uniunii Sovietice.

Împotriva dictaturii militare-fasciste și războiului antisovietic s-a ridicat clasa muncitoare, clasa cea mai înaintată și consecvent revoluționară, care suferea cel mai mult de pe urma dictaturii fasciste și a războiului antisovietic. Lupta eroică și organizată a clasei muncitoare, condusă de partidul ei marxist-leninist, o situa în avangarda forțelor antihitleriste, atrăgînd tot mai mult în jurul ei păturile sociale ale căror năzuinți erau legate de eliberarea patriei de sub hitleriști, de ieșirea din criminalul război antisovietic, de cucerirea independenței naționale, de înlăturarea regimului fascist agresiv, de instaurarea unui regim democratic.

Interesele vitale ale țărănimii o aduceau alături de clasa muncitoare în lupta împotriva fascismului și războiului antisovietic.

Dictatura fascistă, prin aservirea economică și politică a Romîniei față de Germania hitleristă, prin teroarea instaurată, prin

politica agresivă antisovietică și ofensiva împotriva nivelului de trai al maselor, era îndreptată nu numai împotriva proletariatului și țărănimii. Ea era îndreptată și împotriva minorităților naționale, majorității micii burghezii, intelectualității. Ea a provocat nemulțumiri și în rândurile acelei părți a burgheziei care era lovită în interesele ei economice de politica de aservire a României Germaniei hitleriste și de urmările războiului.

Pentru majoritatea covârșitoare a poporului devenea tot mai clar că războiul antisovietic reprezenta o catastrofă națională.

În aceste împrejurări, răsturnarea dictaturii fasciste, izgonirea trupelor hitleriste și ieșirea din războiul criminal antisovietic constituiau premisa imediată și cea mai importantă a dezvoltării ulterioare a țării noastre pe drumul progresului social.

Comuniștii, educați de partid în spiritul dragostei fierbinți față de patrie și popor, înarmați cu atotbiruitoarea învățătură marxist-leninistă, au văzut clar că salvarea țării din situația catastrofală în care o dusesse politica antinațională a claselor exploatare este cu puțință numai pe calea doborârii prin forța armelor a dictaturii fasciste și a izgonirii armatelor hitleriste din țară.

Partidul comunist din România, credincios intereselor poporului, a fost singura forță politică din țară care a organizat lupta maselor pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste, pentru ieșirea României din criminalul război antisovietic și alăturarea ei la coaliția antihitleristă, în frunte cu U.R.S.S.

În circulara din 8 iulie 1941, C.C. al P.C.R., demascând agresiunea împotriva U.R.S.S. ca un război de jaf și cotropire, arăta: „Sarcina și răspunderea istorică a Partidului Comunist din România față de poporul român constă în *organizarea în România a luptei* — alături de marele popor sovietic și de celelalte popoare cotropite — *pentru zdrobirea fascismului singeros german și a slugilor sale din toate țările, pentru alungarea ocupanților germani din România, pentru doborârea bandei de trădători de la cirna țării în frunte cu generalul Antonescu, pentru*

eliberarea țării de sub jugul singeros german, pentru victoria Uniunii Sovietice, pentru România liberă și independentă”¹.

Analizând situația creată de împingerea României în criminalul război antisovietic, poziția diferitelor clase și păaturi sociale, Partidul Comunist din România și-a fixat tactica, îndreptată spre mobilizarea și unirea tuturor forțelor antihitleriste împotriva dictaturii militare-fasciste și ocupanților hitleriști, pentru scoaterea României din războiul criminal antisovietic. Poporul român era chemat să participe activ la lupta pentru zdrobirea fascismului și dobândirea independenței naționale.

Pornind de la faptul că în doborârea dictaturii fasciste și alungarea hitleriștilor din România erau în mod obiectiv interesate nu numai clasa muncitoare, ci și alte păaturi sociale, partidul comunist a elaborat platforma din 6 septembrie 1941, adresată partidelor, grupărilor și personalităților politice, tuturor patrioților, chemându-i la crearea unui larg front patriotic împotriva fascismului și războiului antisovietic.

Platforma cuprindea revendicări care corespundeau intereselor vitale ale poporului român: încetarea războiului împotriva Uniunii Sovietice și lupta alături de U.R.S.S. și de toate popoarele iubitoare de libertate împotriva Germaniei hitleriste, alungarea hitleriștilor din țară, recucerirea libertății și independenței naționale a României, răsturnarea dictaturii militare-fasciste, formarea unui guvern din reprezentanții tuturor forțelor patriotice, eliberarea nordului Transilvaniei și altele. „Împiedicarea producției de război, a transportului de muniții, arme și armate pentru asupritorii sîngeroși ai poporului român, pentru războiul lui Hitler, lupta cu arma în mînă împotriva armatei lui Hitler — se sublinia în platformă — e datoria fiecărui patriot român care iubește libertatea și independența poporului român”².

În condițiile dictaturii militare-fasciste și ale agresiunii hitleriste împotriva U.R.S.S., P.C.R., fără să renunțe la scopul său final, păstrîndu-și programul și independența politică și orga-

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 345.

² Op. cit., pag. 349.

nizatorică, punea pe primul plan al activității sale acele acțiuni și lozinci care serveau la unirea tuturor forțelor nehitleriste. Aceasta o făcea în interesul creării unui larg front de luptă împotriva fascismului, în interesul cuceririi independenței naționale. De aceea P.C.R. a proclamat drept criteriu de bază al colaborării largi patriotice adoptarea unei atitudini potrivnice războiului antisovietic și dictaturii fasciste.

Partidul comunist își desfășura activitatea în condiții nespuse de grele, sub teroarea sângeroasă dezlănțuită de dictatura militară-fascistă și de gestapo, în urma căreia o mare parte a cadrelor de bază ale partidului au fost închise în lagăre și închisori sau asasinat. Condițiile în care partidul comunist își desfășura lupta erau mult îngreuiate și de faptul că în conducerea sa se strecurase o clică de elemente trădătoare, în frunte cu Foriș, care se pusese încă din 1935 în slujba dușmanului de clasă.

Această clică de trădători a desfășurat o acțiune perfidă și criminală de descompunere și lichidare a organizațiilor de partid, de desconspirare în fața siguranței a numeroase cadre de partid devotate, a încercat prin toate mijloacele să împiedice organizarea loviturilor împotriva mașinii de război fasciste precum și organizarea luptei de partizani.

În ciuda condițiilor extrem de grele de activitate, cadrele de bază din închisori și lagăre, împreună cu cadrele devotate partidului din afară, sub conducerea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej, au dus lupta pentru apărarea partidului împotriva loviturilor perfide ale dușmanului pătruns în rîndurile sale, pentru demascarea și curățirea partidului de elementele trădătoare și întărirea unității sale, îndrumînd întregul partid pe calea unei lupte active și hotărîte, insuflînd tuturor comunistilor un spirit de fermitate în luptă, de încredere neclintită în victoria asupra fascismului.

Insuflețiți de un fierbinte patriotism, comunistii au fost stegarii luptei pentru eliberarea țării de sub jugul fascist. Nici o clipă nu s-au clătinat dragostea de patrie a comunistilor, convingerea lor nestrămutată că forțele democrației și socialismului,

în frunte cu Uniunea Sovietică, vor triumfa asupra ciumei fasciste.

Exprimînd acest sentiment unanim al comunistilor, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej scria tovarășilor din afară în noiembrie 1941 din închisoarea Caransebeș: „De aici particip cu încredere și admirație la eroica rezistență și succesele Armatei Roșii, acoperită de glorie împotriva unui dușman sălbatic și necruțător. Sînt convins că nu departe este ziua cînd această forță monstruoasă va fi sfărîmată în mod definitiv și pentru totdeauna“.

Cu toate greutățile întîmpinate, comunistii au reușit ca prin manifeste, broșuri, presă, postul ilegal de radio „România liberă“ și alte mijloace de informare să desfășoare o largă muncă de lămurire politică a maselor, de mobilizare a lor la luptă.

S-au elaborat materiale propagandistice cu prilejul aniversărilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, popularizînd înfăptuirile popoarelor sovietice în perioada construcției pașnice și lupta lor eroică împotriva cotropitorilor fasciști. Comemorînd 18 ani de la moartea lui Lenin, P.C.R. a editat broșura „Sub drapelul lui Lenin“, în care erau subliniate marea forță a învățaturii leniniste și fidelitatea partidului nostru față de leninism.

De la începutul anului 1942 a fost editat un buletin al C.C. al P.C.R. Partidul a organizat apoi editarea ziarului patriotic ilegal „România liberă“, al cărui prim număr a apărut în ianuarie 1943. Acestea militau pentru mobilizarea tuturor patrioților împotriva războiului hitlerist și pentru dobîndirea independenței patriei.

Punîndu-și la fiecare pas viața în primejdie, înfruntînd teroarea dezlănțuită și plutoanele de execuție, comunistii și, în jurul lor, numeroși luptători antifasciști au organizat în uzine, ateliere, mine, gări acte de sabotaj și au mobilizat grupe de patrioți împotriva mașinii de război fasciste. Acțiunile grupelor de sabotaj din întreprinderile industriale și de transport au constituit o formă importantă a luptei împotriva dictaturii militare-fasciste și războiului antisovietic.

La „Lemaître“, unde erau organizate echipe de sabotaj aproape în toate atelierele, muncitorii trăgăneau terminarea pie-

selor de importanță militară, împiedicînd folosirea lor și provocînd numeroase defecțiuni de executare. S-au organizat acte de sabotaj la „Malaxa“, C.F.R., S.T.B., „Metaloglobus“, „Leonida“, „Acta“ și în alte întreprinderi din București. Multe avioane I.A.R. se dovedeau a fi inutilizabile datorită defectelor de construcție provocate.

O mare amploare a luat sabotajul în regiunea petroliferă, ceea ce a dus la o scădere simțitoare a producției de petrol.

Muncitorii de la Reșița au provocat de mai multe ori întreruperea curentului electric, ceea ce a dus la încetarea lucrului zile de-a rîndul. Ei au făcut inutilizabile tunuri și tancuri. Muncitorii cefești din București, Timișoara, Arad, Brașov și din alte localități, provocînd aprinderea osiilor la vagoane, împiedicau transportul trupelor și armamentului pe front. În luna iulie 1942 a fost incendiat Arsenalul armatei de la Tirgoviște și aruncate în aer depozitele de muniții de la marginea orașului Buzău.

Lupta clasei muncitoare împotriva războiului antisovietic se împletea cu lupta împotriva condițiilor extrem de grele de viață, împotriva exploatării sîngeroase din fabrici și uzine.

Au avut loc numeroase conflicte de muncă și greve în întreprinderi producătoare de armament sau care aveau comenzi militare, ca, de pildă: la uzinele „Lemaître“, „Wolff“, „Arsenalul“ din București, „Concordia“-Ploiești, „Astra“ și „Textila“-Arad etc.

În condițiile cînd dictatura fascistă exercita puternice presiuni pentru mărirea producției în scopuri de război, conflictele de muncă și grevele constituiau forme de luptă eficace ale clasei muncitoare împotriva exploatării și terorii fasciste, împotriva războiului antisovietic.

Creșterea luptei forțelor patriotice conduse de P.C.R. avea loc în condițiile loviturilor puternice pe care Armata Sovietică le dădea pe front cotropitorilor fasciști. Eroismul soldaților și partizanilor sovietici îi însuflețea pe comuniști și pe toți luptătorii antifasciști din țara noastră.

O însemnătate uriașă pentru dezvoltarea luptei forțelor patriotice din țara noastră a avut marea victorie a Armatei Sovietice la Stalingrad în iarna anilor 1942—1943.

În cursul mării bătălii de la Stalingrad, între 19 noiembrie 1942 și 2 februarie 1943, Armata Sovietică a nimicit complet 32 de divizii și 3 brigăzi ale inamicului și a provocat pierderi serioase altor 16 divizii. Victoria istorică de la Stalingrad a marcat începutul cotiturii radicale în mersul celui de-al doilea război mondial, a determinat schimbarea hotărîtoare a situației politice și strategice în favoarea coaliției antihitleriste, a zdruncinat moralul armatelor fasciste și spatele frontului hitlerist.

După victoria de la Stalingrad, în cursul anului 1943, Armata Sovietică a obținut o victorie de importanță uriașă în bătălia de la Kursk — care a desăvîrșit cotitura radicală în desfășurarea războiului —, a străpuns blocada Leningradului și a eliberat două treimi din teritoriul vremelnice ocupat.

Infrîngerile catastrofale suferite de armatele fasciste, îndeosebi înfrîngerea de la Stalingrad, au provocat panică și derută în rîndurile claselor dominante din România, începutul unei profunde crize politice și militare. Clica fascistă, forțele reacțiunii din România și-au văzut spulberate nădejtile pe care le puseseră în războiul criminal și au început să caute o asemenea ieșire din criză care să le permită menținerea vechilor rînduieli.

Victoriile ce le obținea Armata Sovietică pe front au insuflat noi forțe luptătorilor antifasciști, au accentuat starea de spirit antifascistă a oamenilor muncii din țara noastră. Atitudinea de împotrivire față de războiul antisovietic și regimul militar-fascist manifestată de masele muncitoare încă de la începutul războiului se întărea tot mai mult.

Sentimentele de simpatie față de Uniunea Sovietică și față de armatele statului socialist se manifestau tot mai puternic și fășiș. În întreprinderi se discuta tot mai deschis despre apropiata înfrîngere a Germaniei hitleriste și a armatelor antonesciene.

În numeroase documente ale organelor siguranței se semnala creșterea stării de spirit antifasciste a maselor. Astfel, la 16 fe-

bruarie 1943 se semnala că „muncitorimea din capitală se arată preocupată de evenimentele externe și sociale. Mersul războiului este urmărit cu atenție și întorsătura ce a luat a pus în discuție probleme sociale. Se vorbește de noua ordine ce va veni, și în această privință aproape toți muncitorii sînt de acord că... va veni regimul de adevărată democrație”¹. La 25 februarie 1943, într-o notă informativă, se arăta că majoritatea muncitorilor de la Fabrica de sîrmă din Cîmpia Turzii sînt „convinsi că numai Rusia Sovietică poate să iasă învingătoare”; la 5 martie 1943 se arăta că printre muncitorii de la „Astra-Romîna”-Ploiești se spune că, „atunci cînd vor fi luați pe front — de va fi cazul —, ei vor depune armele... fără a lupta, deoarece n-au pentru ce lupta”.

Exemplul unei singure luni, 15 octombrie—15 noiembrie 1943, este semnificativ pentru cunoașterea stării de spirit din întreprinderi, pentru formarea unei imagini asupra stării de frămîntare generală în care se aflau masele de muncitori. În 23 de centre și întreprinderi industriale, printre care: Atelierele C.F.R.-„Grivița”, „Malaxa”, cele de la Petroșani, Hunedoara, Reșița, „Steaua romîna” și „Vega”, „Copșa Mică”-Cugir, „Astra”-Arad, C.F.R.-Brașov etc., au avut loc zeci de conflicte de muncă și de manifestări de protest activ împotriva condițiilor grele de muncă și exploatării.

Anchetele întreprinse de organele siguranței se încheiau cu concluzia că „starea de spirit în rîndurile muncitorilor este destul de încordată”.

Muncitorii de la orașe și ucenicii din fabrici întrețineau în satele din jurul centrelor industriale o atmosferă net dușmănoasă dictaturii fasciste și informau pe țărani asupra victoriilor Uniunii Sovietice. Anchetele întreprinse de chestura din Ploiești preconizau măsuri urgente împotriva propagandei antifasciste făcute de muncitorii petroliști la sate mai ales prin intermediul ucenicilor. „Interesul unora dintre ucenicii din ultimul an, cum și al multor țărani — se spunea în concluziile anchetei — care pînă

¹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 33.112/2.950 V. 13, pag. 0261.

acum nu arătau nici o curiozitate particulară față de probleme sociale și aspectul ideologic al războiului se manifestă tot mai viu. Și unii și alții încep să aibă sentimente de clasă, să vorbească în termeni elogioși despre stările din Rusia, să manifeste ostilitate față de ordinea statală și să introducă în conversații cuvinte și formule din vocabularul comunist, ceea ce înseamnă că propaganda comunistă operează și în straturile țărănești”¹.

Alături de clasa muncitoare se ridica tot mai activ la luptă și țărănimea. Organizația Frontul plugarilor, în frunte cu dr. Petru Groza, a acționat alături și sub îndrumarea P.C.R. Țărănimea se ridica pentru a-și apăra familiile și avutul de crimele și jaful hitleriștilor.

Sub influența luptei duse de către clasa muncitoare și ca urmare a activității desfășurate în rîndurile ei de comuniști, țărănimea a fost atrasă la acțiuni de împotrivire față de autoritățile dictaturii fasciste și măsurile lor. Un număr tot mai mare de țărani au sabotat livrările forțate menite să aprovizioneze mașina de război hitleristă, au ascuns cerealele și vitele, au refuzat să plătească impozitele. Ei au ajutat pe cei care nu s-au supus la încorporare, pe ostașii care au părăsit frontul, au adăpostit și au hrănit pe partizani. În multe locuri țărani refuzau în masă să se prezinte la încorporare pentru front sau pentru detașamentele de muncă.

În octombrie 1943, în Delta Dunării, din 4.000 de țărani chemați la încorporare s-au prezentat numai 1.500.

La Curtici țărani au atacat trenuri cu cereale și alimente destinate Germaniei hitleriste, spărgînd cu tîrnăcoape și topoare vagoanele. În multe sate, țărani, pe lângă refuzul de a preda grîul și vitele pentru armatele hitleriste, au cerut autorităților romînești să scoată pe hitleriști din comune, în unele părți alungîndu-i singuri și dînd foc cantonamentelor.

Tot mai mulți tineri se împotriveau încorporărilor. Ei nu voiau să moară luptînd pentru o cauză cu totul străină intereselor

¹ Ancheta chesturii din Ploiești nr. 248 din 5 iunie 1942. Loc. cit., dosar nr. 36.671/8, pag. 248.

lor și ale întregului popor. Tinerii comuniști au atras în jurul lor grupuri de tineri muncitori, țărani, ostași, elevi și studenți, dându-și contribuția lor patriotică, adesea pînă la jertfa supremă, pentru eliberarea țării de ocupanții hitleriști. Curțile marțiale judecau zilnic tineri care refuzau să plece pe front.

În facultăți și în licee, mulți studenți și elevi își manifestau dușmănia față de hitleriști. La Universitatea din București, la liceul „Titu Maiorescu”, la liceul mixt din Sinaia, la colegiul „N. Filipescu” din Predeal, la liceele „Ion Meșotă” și „Andrei Șaguna” din Brașov etc. au fost constituite de către U.T.C. nuclee de tineri comuniști sau simpatizanți.

Sub conducerea P.C.R., uteciștii din România au desfășurat în timpul războiului o activitate eroică, înlocuind deseori cu succes cadrele de activiști comuniști arestați sau siliți vremelnice să-și schimbe raza de activitate.

Adîncă nemulțumire a maselor populare față de regimul fascist și față de continuarea războiului antisovietic se manifesta nu numai în rîndurile clasei muncitoare, ale țărănimii, ci și în rîndurile altor pături sociale. Funcționari, pensionari, studenți și alte pături sociale care au simțit loviturile războiului, fie prin pierderile suferite în familie, fie datorită agravării situației economice a țării, fie prin jignirea sentimentelor lor naționale, își manifestau în forme variate împotrivirea față de războiul antisovietic și față de ordinea de stat fascistă. Comuniștii sprijineau năzuințele acestor categorii sociale, lărgind astfel baza de masă a luptei poporului împotriva fascismului. În piețe, la cantine, în birouri, la cozile de alimente, în apropierea gărilor, la ghișeele de plată a salariilor, în tramvaie, printre invalizi și văduve, în școli și în facultăți, comuniștii desfășurau agitația lor politică de la om la om împotriva războiului antisovietic.

Numeroși intelectuali de frunte, oameni de știință cu renume au răspuns la chemările patriotice ale P.C.R., dându-și contribuția la lupta pentru scoaterea țării din războiul antisovietic și dobîndirea independenței Romîniei. Intelectualitatea progresistă, legată de popor, își desfășura activitatea antifascistă mai ales

în cadrul organizației „Uniunea patrioților”, organizație de masă creată și condusă de P.C.R. În jurul acestei organizații, constituită în 1942, au fost atrase elemente din rîndurile intelectualității și ale altor pături mijlocii interesate în lichidarea jafului hitlerist și a războiului antisovietic, care împingeau țara la dezastru.

Un succes al luptei P.C.R. pentru unirea forțelor patriotice a fost crearea, în iunie 1943, a Frontului patriotic antihitlerist, la care alături de P.C.R. au participat Frontul plugarilor, Uniunea patrioților, Madoszul — organizația oamenilor muncii maghiari din România —, unele organizații locale ale partidului social-democrat și partidul socialist-țărănesc. Șefii P.N.Ț. și P.N.L. precum și elementele de dreapta din conducerea P.S.D. au împiedicat aderarea partidelor lor la Frontul patriotic, refuzînd colaborarea cu P.C.R. și cu celelalte organizații democratice.

Guvernanții fasciști au trecut la măsuri teroriste împotriva grupărilor și organizațiilor care au aderat la Frontul patriotic și împotriva conducătorilor lor. Sub învinuirea că atentează la siguranța statului au fost arestați patrioți din fruntea acestor organizații, printre care și dr. Petru Groza, mulți dintre ei fiind deferiți în februarie 1944 Curții marțiale.

Infringerile zdrobitoare suferite de trupele fasciste au sfărîmat mitul „invincibilității” armatei hitleriste și teoria „războiului-fulger”. Ofițerii și ostașii romîni vedeau tot mai clar că agresiunea antisovietică este sortită unui faliment total.

Munca politică de masă dusă de comuniști în armată a făcut ca pe front și în spatele frontului să se întărească curentul antifascist, potrivit războiului antisovietic.

După primele luni ale războiului antisovietic, mulți soldați romîni au început să se predea Armatei Sovietice.

Victoria Armatei Sovietice lingă Moscova, rezistența eroică a Leningradului și ofensiva glorioasă de la Stalingrad au avut ca urmare o sporire simțitoare a numărului de soldați și ofițeri romîni care se predau Armatei Sovietice. Comandamentul hitlerist era alarmat de nestabilitatea liniilor romînești și adese-

ori lua măsura dublării lor cu unități SS, cu misiunea de a mitralia din spate soldații români care treceau în liniile sovietice. Ion Antonescu, recunoscînd proporțiile acestei situații, arăta la 5 februarie 1943: „Sînt informat că în unitățile din Caucaz se găsesc elemente care-și pleacă urechea la șoaptele de destrămăre și că unele din ele au găsit ecou în rîndurile ofițerilor“.

Trupele române rămase în țară sau unitățile trimise pe front pentru completarea celor decimate în luptă nu dădeau garanția unor trupe capabile să se jertfească pentru interesele fasciștilor. În drum spre gări dispăreau grupuri întregi de soldați cu ofițeri cu tot. Numeroși ostași și ofițeri veniți în permisie nu se mai întorceau pe linia frontului. Aceștia împreună cu invalizii de pe frontul de răsărit aduceau în satele și în orașele țării vești despre realitățile văzute pe teritoriul sovietic, despre starea de spirit antihitleristă crescîndă în armată. Agenții siguranței, informînd Ministerul de Interne asupra stării de spirit a maselor, arătau în 1943 că, alături de comuniști și simpatizanți comuniști, „mai sînt o categorie de alarmiști și defetiști împotriva cărora nu știm ce măsuri s-ar putea lua. Este vorba de ofițerii și soldații care se întorc de pe front și povestesc cele petrecute acolo, și în special despre modul cum s-au purtat germanii“.

Situația internă din România se caracteriza deci printr-o creștere continuă a stării de spirit antifasciste în rîndul maselor populare, prin împotrivirea crescîndă a acestora față de politica dictaturii militare-fasciste, față de războiul criminal antisovietic.

Cuprinși de furie turbată în fața creșterii luptei antifasciste a maselor, guvernării fasciști înțețeau teroarea sîngeroasă. Mii de patrioți, comuniști și fără partid, au fost arestați, schingiuiți și torturați în beciurile siguranței și gestapoului, iar apoi condamnați de Curțile marțiale la moarte, la mulți ani de muncă silnică sau de închisoare grea.

Dovedind o încredere neclintită în cauza pentru care luptau, dînd un exemplu minunat tuturor patrioților, comuniștii aveau o comportare eroică, plină de demnitate revoluționară în fața călăilor de la siguranță și în fața Curților marțiale, transformîndu-se din acuzați în acuzatori ai regimului fascist.

La numai cîteva zile după dezlănțuirea criminalei agresiuni antisovietice, la 4 iulie 1941, Curtea marțială a Comandamentului II teritorial a condamnat la moarte pe tînărul comunist Filimon Sîrbu, erou al clasei muncitoare din țara noastră, și la muncă silnică între 15 și 20 de ani alți 4 tineri. La 5 noiembrie 1941, Curtea marțială a Comandamentului militar al capitalei a judecat procesul unui grup de curajoși luptători antifasciști care organizaseră un laborator pentru producerea de materiale explozive în vederea sabotării mașinii de război fasciste. Au fost condamnați la moarte și executați soții Francisc și Lily Panet, Ada Marinescu, dr. Kornhauzer.

În martie 1942 a avut loc la Curtea marțială a capitalei procesul comuniștilor de la atelierele tipografice ale „Monitorului oficial“. Au fost condamnați la moarte Pompiliu Ștefu și Nicolae Mohănescu, iar alți 6 antifasciști la închisoare. La 6 august 1942 călăii fasciști de la Curtea marțială din Ploiești au condamnat la moarte pe neînfricatul luptător comunist Petre Gheorghe, secretarul Comitetului județean Ilfov al P.C.R., care după 52 de zile de îngrozitoare torturi la siguranță și gestapo le-a aruncat în față fasciștilor de la Curtea marțială cuvintele pline de o încredere de nezdruccinat în zdrobirea fascismului: „Veți da socoteală în fața poporului, pe care l-ați mințit și l-ați vîndut hitleriștilor legat de mîini și de picioare“.

Au avut loc, de asemenea, și numeroase alte procese, ca procesul din ianuarie 1942 al celor 27 de comuniști și luptători antifasciști din Sectorul III Albastru din capitală, procesul din martie 1942 al celor 19 comuniști și luptători antifasciști de la I.A.R.-Brașov, procesul din august 1942 al celor 34 de antifasciști din capitală, procesul din august 1943 al celor 31 de activiști de partid și luptători antifasciști din Sectorul II Negru din București, procesul din august 1943 al celor 27 de comuniști și luptători antifasciști din Constanța, procesul din ianuarie 1944 al celor 52 de activiști ai P.C.R. și ai Apărării patriotice, procesul din mai 1944 al celor 16 activiști ai Comitetului regional P.C.R. Ploiești și altele.

În lupta grea împotriva dictaturii militare-fasciste și a ocupațiilor hitleriști au căzut și alți comuniști și uteciști încercați,

eroi ai poporului, ca Vasile Tudose, Jozsa Béla, Suzana Pîrvulescu, Elena Sirbu, Lazăr Grünberg, Bernath Andrei, Șt. Plavăț, Justin Georgescu și alți eroi, care au înfruntat teroarea siguranței și plutoanele de execuție, murind pentru salvarea patriei.

Numele eroilor căzuți în lupta grea împotriva fascismului, pentru libertatea și fericirea poporului vor rămîne veșnic în memoria oamenilor muncii din țara noastră.

Sentimentele profunde ale partidului, ale întregului popor muncitor față de eroii săi au fost puternic exprimate în cuvintele scrise din lagărul de la Tg.-Jiu de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, în martie 1944, în legătură cu asasinarea de către fasciști în închisoarea de la Rîbnița a 52 de deținuți politici antifasciști:

„O clipă steagurile partidului lui Lenin-Stalin s-au plecat îndoliate peste trupurile lor ciuruite de gloanțele asatine, iar noi, cei rămași la datorie, ne plecăm cu respect în fața jertfei aduse cu atîta generozitate cauzei noastre înalte, clasei muncitoare și poporului român.

Partidul nostru poate fi mîndru de ei. Devotamentul lor, spiritul de sacrificiu și hotărîrea care i-au animat în cele mai grele împrejurări sînt pentru noi pilde vii, de la care nu ne vom abate niciodată”¹.

3. Pregătirea de către P.C.R. a insurecției armate din august 1944

Infrîngerile suferite de armatele fasciste pe front și perspectiva prăbușirii iminente a fascismului, criza politică și militară în care intrase regimul antonescian, ascuțirea tuturor contradicțiilor interne ale regimului burghezo-moșieresc, creșterea nemulțumirilor și a spiritului de luptă în rîndurile celor mai largi mase ale poporului arătau că în țara noastră erau create condiții pentru a se trece la măsuri efective în vederea răsturnării dictaturii militare-fasciste.

Dictatura militară-fascistă, izolată de popor și urîită de masele populare, nu se mai putea menține decît folosind la maximum

¹ „Scînteia” nr. 4.474 din 17 martie 1959.

aparatul represiv și ajutorul hitleriștilor. Dar acest sprijin devenea din ce în ce mai nesigur.

În acest împrejurări, cadrele de bază ale Partidului Comunist din România din închisori și lagăre împreună cu cadrele devotate din afară, sub conducerea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, făcînd o analiză profundă a situației politice și militare, a raportului forțelor de clasă și a ascuțirii contradicțiilor din interiorul claselor exploatare, au elaborat în august 1943 planul politic-militar de pregătire și organizare a insurecției armate, ca singura cale posibilă pentru doborîrea dictaturii militare-fasciste de către forțele patriotice, pentru salvarea națională a Romîniei.

Orientarea spre insurecția armată a avut o însemnătate deosebită în activitatea Partidului Comunist din Romînia în timpul războiului și a influențat puternic întreaga luptă pentru eliberarea națională și socială a poporului român.

Obiectivele insurecției armate erau: doborîrea dictaturii militare-fasciste, scoaterea Romîniei din războiul antisovietic, întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, formarea unui guvern democratic.

Corespunzător obiectivelor stabilite a fost elaborat un plan de acțiune a partidului care cuprindea un șir de măsuri cu caracter politic și militar pentru pregătirea insurecției armate. În vederea consolidării partidului comunist, forța conducătoare a luptei de eliberare a poporului de sub jugul fascist, planul prevedea înlăturarea cliii trădătoare din conducerea partidului. De asemenea, planul prevedea astfel de măsuri importante ca realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, unirea tuturor forțelor patriotice, a tuturor partidelor și grupărilor nefasciste interesate în ieșirea Romîniei din războiul hitlerist, organizarea formațiunilor de luptă patriotice și a grupelor de partizani, atragerea armatei de partea forțelor patriotice în înfăptuirea insurecției, procurarea de armament și muniții.

Înlăturarea elementelor trădătoare din conducerea partidului era condiția primordială pentru ca partidul comunist — singura

forță politică în stare să conducă cu fermitate masele populare în lupta pentru doborârea dictaturii militare-fasciste — să-și poată îndeplini misiunea sa istorică de mobilizare și organizare a forțelor patriotice pentru înfăptuirea insurecției.

În ciuda condițiilor extrem de grele de activitate, cadrele de bază ale partidului, sub conducerea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej, au demascată și au înlăturat, la 4 aprilie 1944, din conducerea partidului elementele lașe, trădătoare și capitulante. S-a asigurat partidului o conducere fermă și devotată, în jurul căreia s-a strâns, într-o unitate de monolit, întregul partid.

Noua conducere a adresat la 5 aprilie 1944 activului de bază al partidului o comunicare în care se arăta: „Noua conducere a P.C.R. apelează la activiștii de bază ai partidului să-i dea cu tot devotamentul și spiritul de sacrificiu întregul lor sprijin, îndeplinindu-și zi de zi, ceas de ceas sarcinile pe care le poartă, în vederea îndrumării întregii munci de partid pe linia luptei celei mai hotărâte împotriva cotropitorilor hitleriști și a clicii trădătoare de țară; sprijinirii active a victorioasei Armate Roșii, ca armată eliberatoare; reorganizării imediate a întregii munci de partid pe baze de război, întărind mereu măsurile de securitate, conspirație și vigilență”¹.

În scrisoarea trimisă la 16 aprilie 1944 tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej și celorlalte cadre de partid aflate în lagărul de la Tirgu-Jiu, tovarășii din afară arătau referitor la acțiunea din 4 aprilie:

„În toate ne-am condus de sfaturile voastre. Îndeosebi sfaturile lui F... (Fieraru — numele conspirativ al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej. — *Nota red.*) au fost determinante pentru alcătuirea întregului plan. Rîndurile voastre au însemnat pentru noi un sprijin puternic. Ele ne-au întărit hotărârea și ne-au îngăduit să găsim metoda cea mai sigură pentru a feri familia (partidul. — *Nota red.*) de convulsiuni și a nu da ocazie lui Tanti Varvara (denumirea conspirativă prin care se înțelegea aparatul de represiune al statului burghezo-moșieresc. — *Nota red.*) să se amestece în treabă... Un capitol întunecos din istoria familiei noastre a fost definitiv închis.

¹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fond I, dosar nr. 87, manuscrise.

Sfatul lui F. cu privire la organizarea moștenirii (măsurile de reorganizare a partidului. — *Nota red.*) ni l-am însușit în întregime, el fiind cel mai corespunzător cu stările deosebite de astăzi”¹.

Noua conducere a acordat o mare atenție problemelor vieții interne de partid, a luat măsuri pentru strângerea legăturilor partidului cu clasa muncitoare, pentru asigurarea predominării elementului muncitoresc în organele conducătoare ale partidului, de sus pînă jos. Au fost luate de asemenea măsuri pentru întărirea muncii organizațiilor patriotice, conduse de partid.

Acțiunea de la 4 aprilie 1944 a constituit un moment de mare însemnătate în lupta pentru întărirea unității partidului și capacității lui de luptă. Fără această acțiune n-ar fi fost posibilă pregătirea și organizarea de către partid a insurecției armate din august 1944.

Apreciind însemnătatea înlăturării elementelor dușmănoase, lașe și oportuniste, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej scria în scrisoarea din 25 aprilie adresată tovarășilor din afară: „Cu rîndurile strînse, cu unitatea adevărată a partidului vom putea pași hotărît pe calea îndeplinirii sarcinilor ce stau în fața clasei muncitoare și a poporului român în acest sector atît de important pentru desfășurarea evenimentelor militare și politice”².

În scrisoare tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a dat îndrumări de mare însemnătate pentru organizarea activității partidului. El a arătat necesitatea asigurării unei puternice legături cu activul de bază al partidului și luării măsurilor de securitate corespunzătoare. A dat îndrumări să se verifice politicește cadrele principale, starea lor de spirit, modul cum era asigurată conspirativitatea muncii lor și să fie instruite asupra sarcinilor ce le revin: „Pornind cu cadre verificate, instruite și bine încheiate, vom putea trece hotărît și siguri de succes la reorganizarea temeinică a tuturor organizațiilor partidului nostru, de sus și pînă jos”³.

¹ „Scînteia” nr. 4.300 din 22 august 1958.

² Ibid.

³ Ibid.

În scrisoare era subliniată necesitatea organizării imediate a unui resort de propagandă, presă, radio și a unui serviciu de informații, care prin activitatea lor să dea orientarea necesară și la timp maselor și să înarmeze partidul în lupta sa pentru îndeplinirea sarcinilor fixate. Se insistă cu deosebire asupra grijii ce trebuia să o aibă conducerea partidului pentru unirea tuturor forțelor politice antifasciste și pentru a împiedica manevrele partidelor reacționare.

Cu toată teroarea dezlănțuită împotriva sa, cu toate că era nevoit să acționeze în cea mai adâncă ilegalitate, partidul comunist se bucura de o influență mereu crescândă în mase. Lupta eroică și consecventă a partidului, justetea politicii sale, faptul că era singura forță care avea claritatea scopurilor și metodelor de luptă au făcut ca în jurul partidului comunist să se grupeze toate forțele patriotice populare.

P.C.R. a desfășurat munca de pregătire a insurecției armate în situația favorabilă creată de loviturile nimicitoare date coteropitorilor fasciști de către Armata Sovietică, care în primăvara anului 1944 a început eliberarea teritoriului țării noastre. Victoriile Armatei Sovietice în iarna anilor 1943—1944 și în primăvara anului 1944 au avut o mare însemnătate pentru dezvoltarea luptei antifasciste în țara noastră, accentuând și mai mult deruta și dezorganizarea în aparatul de stat al dictaturii militare-fasciste, determinând adâncirea crizei politice a regimului fascist și exercitând o influență puternică asupra creșterii stării de spirit antihitleriste a maselor, a hotărârii lor de a lupta pentru doborârea regimului fascist și scoaterea țării din războiul nedrept antisovietic.

Poporul român a întâmpinat cu bucurie eliberarea unei părți din teritoriul țării. Masele populare, pline de ură față de clica militară-fascistă și hitleriști, profund ostile războiului antisovietic, vedeau că se apropie cu pași repezi eliberarea țării întregi de sub jugul fascist.

La 2 aprilie 1944, guvernul sovietic a dat publicității o declarație în care arăta că trecerea hotarelor de stat ale României de către Armata Sovietică este determinată de necesitatea urmăririi și zdrobirii armatelor fasciste și că guvernul sovietic

„...nu urmărește scopul de a dobândi vreo parte din teritoriul României sau de a schimba orînduirea socială existentă în România...”¹ Guvernul sovietic a reafirmat astfel scopurile eliberatoare ale acțiunilor Armatei Sovietice și poziția sa consecvent principială de respectare a independenței naționale a țării noastre.

Poporul sovietic, guvernul U.R.S.S. nu au confundat nici odată poporul român, subjugat și asuprit, tîrît, contrar voinței și intereselor sale, într-un război nedrept, cu clica fascistă guvernantă. Guvernul sovietic a arătat în permanență o adîncă înțelegere față de năzuințele poporului român spre eliberarea de sub jugul fascist și redobîndirea independenței naționale și a căutat să ușureze îndeplinirea acestei sarcini general-naționale a poporului nostru. Dorind să ajute poporul român pentru a evita distrugerile și nenorocirile unui război pe teritoriul țării, guvernul sovietic a prezentat României, la 12 aprilie 1944, condiții de armistițiu care prevedeau ruperea relațiilor cu hitleriștii, lupta comună a trupelor române și a trupelor coaliției antihitleriste împotriva Germaniei, asentimentul guvernului sovietic în vederea anulării dictatului de la Viena și acordarea de ajutor în vederea eliberării nordului Transilvaniei etc.

Clica militară-fascistă a respins însă aceste condiții generoase de armistițiu, avînd pentru aceasta și asentimentul conducătorilor partidelor burghezo-moșierești.

Aceasta a dovedit o dată mai mult poporului nostru că trebuie să-și ia soarta în propriile sale mîini, urmînd calea indicată de partidul comunist, care prin munca sa organizatorică și de lămurire în toate păturile populației arăta scopurile și metodele concrete de luptă, îndrepta revolta maselor pe făgașul luptei active pentru răsturnarea dictaturii fasciste.

„Popor român! — glăsuia manifestul P.C.R. din 1 Mai 1944. — Salvează-te de la catastrofă! Părăsește războiul criminal nemțesc! Doboară clica trădătorului Antonescu de la cirna țării! Luptă pentru pace! Alungă cu arma în mînă pe coteropitorii hitleriști de pe pămîntul pîngărit al patriei. Luptă pen-

¹ „Relațiile sovieto-romîne“, Editura militară a Comisariatului poporului pentru apărare al U.R.S.S., pag. 4 (în limba romînă).

tru eliberarea fraților din Ardealul de nord! Alătură-te Armatei Roșii, eliberatoarea popoarelor iubitoare de libertate!"¹

Creșterea stării de spirit antifasciste în mase, atragerea în lupta pentru doborârea dictaturii fasciste a unor pături tot mai largi cereau mai mult ca oricând realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare. Până în 1944 Frontul unic muncitoresc nu s-a putut realiza din cauza elementelor de dreapta din conducerea partidului social-democrat, în frunte cu președintele său Titel Petrescu, care mergeau la remorca partidelor burghezo-moșierești.

Creșterea spiritului de luptă al maselor în condițiile victoriilor istorice ale Armatei Sovietice, lupta intensă a P.C.R. pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare și consolidarea forțelor de stînga din partidul social-democrat au creat condiții favorabile realizării Frontului unic muncitoresc. Liderii social-democrați de dreapta, în fața presiunii evenimentelor, nu au mai putut să împiedice apropierea de P.C.R. și alăturarea P.S.D. la acțiunea de răsturnare a dictaturii militare-fasciste.

Astfel, la 1 Mai 1944, pe baza înțelegerii intervenite între Partidul Comunist din România și partidul social-democrat a fost realizat Frontul unic muncitoresc. Aceasta a însemnat primul mare pas pe drumul lichidării dezbinării clasei muncitoare din România. Crearea F.U.M. a dus la consolidarea forțelor proletariatului, la întărirea rolului său de conducător al maselor largi populare. Făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare a avut o mare însemnătate pentru activitatea desfășurată de partid în vederea unirii tuturor forțelor antihitleriste pe baza unei platforme care prevedea: răsturnarea dictaturii militare-fasciste, formarea unui guvern de uniune națională din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste, ieșirea României din războiul antisovietic, izgonirea armatelor hitleriste din țară, trecerea României de partea coaliției anti-hitleriste, reforme democratice.

Poziția Frontului unic muncitoresc în problemele luptei pentru doborârea dictaturii fasciste a fost precizată în manifestul

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România“, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 376.

F.U.M. din 1 Mai 1944, care cuprindea sarcinile arzătoare care stăteau în fața întregului popor român:

„Pace imediată.

Răsturnarea guvernului Antonescu. Formarea unui guvern național din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste.

Izgonirea armatelor hitleriste din țară, sabotarea și distrugerea mașinii de război germane!

Sprijinirea Armatei Roșii eliberatoare!

Alianța cu Uniunea Sovietelor...

Pentru o Românie liberă, democratică și independentă!"¹

Manifestul a chemat clasa muncitoare și toate forțele patriotice să acționeze unite în lupta antifascistă.

Sub îndrumarea organizațiilor de partid, pe baza Frontului unic muncitoresc, în numeroase întreprinderi, ca Atelierele C.F.R.-„Grivița“, uzinele „Malaxa“, „Lemaître“, S.E.T., S.T.B. și altele, au fost formate comitete F.U.M. sau comitete patriotice, care au îmbinat strîns lupta muncitorilor împotriva terorii fasciste și pentru revendicări economice cu lupta pentru doborârea dictaturii fasciste și scoaterea țării din războiul antisovietic.

Manifestul comitetului patriotic ceferist făcea apel la muncitori să nu dea „nici un ban la împrumutul lui Antonescu pentru susținerea mai departe a acestui război pierdut al lui Hitler. Nici un tren spre front cu muniții, armată și alimente! Afară cu nemții din țară!“

În manifestul comitetului de la uzinele „Malaxa“ se spunea: „A sunat ultimul ceas pentru lupta hotărîtoare!... Noi, malaxiștii, trebuie să ne ridicăm cu toată hotărîrea la luptă pentru salvarea noastră, a copiilor noștri, la luptă în frunte pentru salvarea în ultimul moment a poporului român de la distrugerea sigură și pentru a șterge rușinea ce ne-a adus-o politica criminală de război și de jaf a lui Antonescu“.

Pregătind insurecția armată, P.C.R. a luat, îndeosebi după înlăturarea clicii trădătoare, măsuri concrete de creare și înstruire militară a formațiunilor de luptă patriotice.

Formațiunile patriotice au fost constituite în cea mai mare parte din muncitorii cei mai înaintați și mai hotărîți în lupta

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România“, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 382.

împotriva fascismului, muncitori comuniști, uteciști și fără partid. Ele erau instruite în vederea luptei armate pentru doborârea guvernului Antonescu și pentru ocuparea instituțiilor de stat fasciste și a obiectivelor militare hitleriste.

Au fost organizate comandamentul formațiunilor de luptă patriotice, în frunte cu tovarășul E. Bodnăraș, și numeroase formațiuni în diferite puncte ale țării. În capitală au fost alcătuite formațiuni la Atelierele C.F.R.-„Grivița“, „Malaxa“, „Lemaître“, S.T.B., la uzina Grozăvești etc. De asemenea au fost create formațiuni de luptă patriotice în Valea Prahovei, Oltenia, Dobrogea, Moldova, Banat și Țara Bîrsei. Comandamentul formațiunilor de luptă patriotice și-a creat puncte de sprijin la sate, îndeosebi în cele situate pe lângă importante căi de comunicații. Au fost create depozite de armament și muniții. O mare parte din armament a fost procurat de organizațiile de partid prin elementele patriotice din armată, îndeosebi din unitățile în care existau celule de partid.

Crearea formațiunilor de luptă patriotice în condițiile terorii sîngeroase a siguranței și gestapoului a demonstrat curajul și abnegația comunistilor, capacitatea organizatorică a partidului comunist, precum și faptul că clasa muncitoare și-a înțeles menirea de clasă de avangardă a întregului nostru popor.

Pe lângă formațiunile de luptă patriotice, în întreprinderi, la depourile C.F.R., în armată, pe lângă instituții de stat acționau grupuri de patrioți cu misiuni locale, care prin sabotaje și agitație trebuiau să creeze o derută generală în aparatul de stat fascist.

Paralel cu organizarea unor forțe înarmate în orașe, în primăvara anului 1944 a luat dezvoltare activitatea grupelor de partizani.

Pe sectorul liniei ferate dintre Ploiești și Făgăraș a acționat, în primăvara și în vara anului 1944, grupul de partizani denumit Grupul I Carpați. Partizanii din acest grup și-au avut bazele principale pe Muntele Piatra Mare de lângă Predeal și pe Muntele Clăbucet de lângă Azuga. Urmărind să împiedice transportarea în Germania hitleristă a bogățiilor jefuite din țară și mai ales a produselor petrolifere, partizanii din acest grup minau trenurile, făcîndu-le să explodeze pe parcurs. În

perioada iunie-august 1944 acest detașament a aruncat în aer 16 trenuri hitleriste care transportau produse petrolifere.

Muncitorii, în frunte cu comunistii din organizația P.C.R. din Timișoara, au constituit un grup de partizani în împrejurimile Oraviței, denumit grupul „Mărășești“. Din acest grup de partizani a făcut parte comunistul Ștefan Plavăț, muncitor ceferist, care a fost răpus de gloanțele jandarmilor. În raionul Tulcea, partizanii, care împiedicau mai ales transporturile fluviale, au dat multe jertfe în luptele cu unitățile fasciste. Alte grupe de partizani au acționat în Munții Vrancei, în Munții Parîngului din nordul Olteniei, în jurul Sighetului, Baia Mare, Oaș, Vișeu, în regiunea Suceava. Masele muncitoare, pline de ură împotriva regimului de dictatură militară-fascistă și a hitleriştilor, au acordat sprijin luptei partizanilor.

Comuniști și alți patrioți romîni au luat parte activă, în timpul celui de-al doilea război mondial, la lupta împotriva fascismului și în afara granițelor țării, pretutindeni unde se aflau. Partizani romîni au luptat în detașamentele de partizani ale Uniunii Sovietice, Franței, în Munții Slovaciei. Împreună cu partizanii sovietici, francezi, cehi și slovaci, maghiari etc., partizanii romîni au dat lovituri mașinii de război hitleriste.

În perioada de pregătire a insurecției a crescut lupta întregului popor, manifestîndu-se prin acte de opunere față de autoritățile fasciste, prin sabotarea mașinii de război hitleriste etc. Au luat de asemenea amploare acțiunile de împotrivire a muncitorilor împotriva pregătirilor de evacuare a uzinelor în Germania sau de distrugere a acestora.

P.C.R. a desfășurat o intensă activitate în rîndurile oamenilor de știință, artă și literatură. Animați de sentimente patriotice și sub influența luptei hotărîte a clasei muncitoare, tot mai mulți reprezentanți de seamă ai intelectualității din țara noastră înțelegeau necesitatea unor acțiuni în vederea salvării țării de catastrofa spre care o împingeau guvernării fasciste. În aprilie 1944, 69 de oameni de știință, membri ai Academiei Romîne, profesori ai universităților din București, Iași și Cluj, au înaintat lui Ion Antonescu un memoriu în care și-au exprimat protestul față de politica fascistă și au cerut ieșirea Romîniei din războiul hitlerist. „Interesele vitale ale statului și poporului

— se spunea în memoriu — cer imediata încetare a războiului, oricare ar fi greutățile acestui pas“. Printre semnatarii memoriului au fost: C. I. Parhon, Radu Cernătescu, S. Stoilov, dr. D. Bagdazar, Ștefan Vencov și alții.

Acționînd în direcția pregătirii insurecției armate, în vederea înlăturării obiectivelor sale, printre care era și întoarcerea armelor de către Armata romînă împotriva hitleriștilor, partidul comunist a intensificat munca de lămurire în rîndurile soldaților și ofițerilor. Această activitate a fost desfășurată prin comuniștii din armată și patrioții grupați în jurul lor, precum și prin manifestele adresate armatei de către partid. În manifestul P.C.R. din 1 Mai 1944 se spunea:

„Soldați, subofițeri, ofițeri și generali!

Refuzați să mai luptați și să muriți pentru criminalii Hitler și Antonescu!

Cei de pe front! Treceți cu tot armamentul și echipamentul de partea Armatei Roșii, care vă va ajuta să luptați pentru dezrobirea patriei noastre!

Cei din spatele frontului! Refuzați plecarea pe front. Treceți de partea poporului!... Dezarmați și nimiciți pe cotropitorii hitleriști! Apărați și salvați populația și avutul ei de jefuitorii nemți! Apărați și salvați onoarea, independența și avutul poporului romîn!...“¹

În rîndurile ostașilor și ofițerilor romîni creștea starea de spirit antihitleristă. Revoltați de fărădelegile dictaturii militare-fasciste și ale hitleriștilor, sub influența victoriilor Armatei Sovietice, a muncii de lămurire a P.C.R., a contactului direct cu oamenii sovietici și a realităților văzute pe teritoriul sovietic vremelnice cotropit, tot mai mulți ostași și ofițeri începeau să înțeleagă că adevăratul dușman al poporului era fascismul, că înfrîngerea Germaniei hitleriste era condiția principală pentru asigurarea independenței naționale a țării. Se înmulțeau actele de nesupunere față de ordinele căpeteniilor fasciste, sabotajul în unități, cazurile de trecere individual și în grup a militarilor romîni de partea Armatei Sovietice.

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România“, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 376—379.

În armată a crescut continuu numărul ostașilor și ofițerilor care nu se mai prezentau la unități sau părăseau frontul. La sfîrșitul lunii iulie 1944 se numărau peste 5.000 de ostași și 200 de ofițeri care au refuzat să se prezinte la unități sau au fugit de pe front. O anchetă efectuată la 28 iulie 1944 de către Marele stat-major a constatat că soldații și ofițerii nu voiau să continue războiul antisovietic, majoritatea comandanților de regimente afirmînd că nu se mai poate conta pe unitățile lor.

P.C.R., prin comuniștii din armată, prin ostașii de rînd și ofițerii patrioți, a întreținut și a dezvoltat în rîndul sutelor de mii de soldați un viu simțămînt antihitlerist, atrăgînd tot mai mulți dintre ei la lupta contra războiului antisovietic, contra hitleriștilor și dictaturii fasciste.

Semnificative pentru starea de spirit antihitleristă care cuprindea masele de militari au fost lipsa de combativitate a trupelor romîne pe frontul de răsărit, numărul mare de soldați care se predau Armatei Sovietice, precum și dezvoltarea mișcării antifasciste în rîndurile soldaților și ofițerilor romîni din lagărele de prizonieri din U.R.S.S. În lagărele de prizonieri, comuniștii romîni din emigrație i-au ajutat pe ostași și pe ofițeri să înțeleagă pe deplin caracterul criminal al războiului în care au fost siliți să meargă și totodată să cunoască îndeaproape viața oamenilor sovietici, realizările și țelurile lor. Au fost organizate școli în rîndurile prizonierilor și au fost sprijiniți să-și editeze propriul lor ziar, „Graiul liber“, denumit apoi „Înainte“. În 1942 a avut loc prima consfătuire a prizonierilor romîni, la care au participat 876 de delegați din diferite lagăre. Conferința a adoptat în unanimitate un apel către poporul romîn chemîndu-l la luptă pentru eliberarea țării de sub jugul fascist.

În 1943 un număr mare de soldați și ofițeri dintre prizonierii romîni au cerut guvernului sovietic să le înlesnească formarea unor unități militare de voluntari care să participe alături de Armata Sovietică la lupta pentru eliberarea națională a Romîniei și zdrobirea fascismului. La 2 octombrie 1943, guvernul sovietic a răspuns favorabil cererii patriotice a prizonierilor romîni. El a asigurat echipamentul, armele și munițiile pentru diviziile de voluntari romîni. Prima divizie a fost numită „Tudor

Vladimirescu" și încadrată în dispozitivul Frontului II ucrainean, care înainta spre România.

Ulterior, la începutul anului 1945 a fost creată a doua divizie de voluntari, „Horia, Cloșca și Crișan“, care însă, datorită terminării victorioase a războiului, nu a mai participat la lupte.

Ca urmare a activității intense desfășurate în rândurile armatei, unde își crease legături, partidul comunist a reușit să cîștige pentru cauza insurecției ofițeri și generali patrioți, care s-au convins că P.C.R. este singura forță politică capabilă să conducă acțiunea de răsturnare a dictaturii militare-fasciste și lupta pentru izgonirea armatelor hitleriste din țară.

În aceste condiții, liderii partidelor burghezo-moșierești P.N.Ț. și P.N.L., speriați de victoriile Armatei Sovietice, de perspectiva tot mai evidentă și mai apropiată a înfrîngerii Germaniei hitleriste, căutau o ieșire din situația creată, urmărind totodată să împiedice ridicarea la luptă a maselor largi populare și eliberarea țării de către Armata Sovietică, să salveze regimul burghezo-moșieresc.

În acest scop, cînd baionetele hitleriste deveniseră un sprijin prea nesigur pentru cercurile reacționare din România, acestea s-au orientat spre aducerea în țară a unor unități anglo-americane, care să-i apere de furtuna revoluționară. Reacțiunea din țara noastră își punea speranțele în realizarea planurilor cercurilor reacționare din Occident, care urmăreau să împiedice înaintarea trupelor sovietice în Balcani.

După cum se știe, Churchill elaborase încă în 1943 un plan conform căruia, în locul deschiderii celui de-al doilea front în Europa de vest, se prevedea debarcarea trupelor anglo-americane în sud-estul Europei. Planul lui Churchill nu corespundea necesităților luptei comune a armatelor coaliției anti-hitleriste pentru zdrobirea cît mai rapidă a Germaniei hitleriste. Prin realizarea lui, cercurile cele mai reacționare din statele occidentale angajate în război cu Germania hitleristă urmăreau să-și asigure dominația în țările sud-estului european și să le folosească după război în politica lor agresivă antisovietică.

Deși interesele scurtării duratei războiului, interesele eliberării cît mai rapide a poporului nostru de sub jugul fascist

cereau sprijinirea înaintării Armatei Sovietice, singura în stare să întreprindă în scurt timp acțiuni efective pentru eliberarea țărilor din sud-estul Europei, totuși liderii partidelor burghezo-moșierești preferau prelungirea războiului, sperînd în realizarea măcar parțială a planului lui Churchill. Ei pregăteau țării soarta Greciei, unde, după eliberarea de sub jugul hitlerist, imperialiștii au intervenit în treburile interne ale țării, ajutînd burghezia și moșierimea să înnăbușe în sînge lupta maselor populare pentru un regim democrat.

Planurile cercurilor reacționare au fost însă răsturnate datorită înaintării victorioase a Armatei Sovietice eliberatoare și a luptei forțelor patriotice sub conducerea P.C.R.

Infrîngerile catastrofale suferite pe front de trupele fasciste și îndeosebi înaintarea Armatei Sovietice pe teritoriul țării noastre au adîncit la extrem panica și dezorientarea în rîndurile claselor dominante.

Conducătorii P.N.Ț. și P.N.L. și-au intensificat manevrele prin care urmăreau să lase impresia că sînt în opoziție, să-și pregătească terenul ca la sfîrșitul războiului să se poată prezenta în postura de luptători împotriva hitlerismului, să înșele prin aceasta masele și să asigure menținerea pozițiilor claselor exploatare.

Pregătind insurecția armată, urmărind izolarea completă a clictii militare-fasciste și reducerea posibilităților P.N.Ț. și P.N.L. de a împiedica doborîrea dictaturii fasciste, partidul comunist a aplicat în mod creator tactica leninistă „de a folosi cu maximum de atenție, de grijă, de prudență și de pricepere orice «fisură», fie cît de mică, între dușmani“, orice opoziție de interese dintre diferite grupuri din cadrul taberei dușmane, de a găsi un aliat „fie chiar vremelnic, șovăielnic, nestatornic, nesigur, condițional“¹.

Urmărind cu tenacitate unirea într-un singur front de acțiune patriotică a tuturor forțelor nefasciste, în vederea răsturnării dictaturii militare-fasciste, partidul comunist a demascat manevrele lui Maniu și Brătianu, care încercau să împiedice înfăptuirea acestui obiectiv, și a continuat să cheme membrii P.N.Ț. și P.N.L. să participe la acțiuni antihitleriste comune.

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 54.

În chemarea din noiembrie 1943, partidul comunist îndemna pe membrii de rînd ai acestor partide „să ceară șefilor lor schimbarea atitudinii lor, ieșirea lor imediată din pasivitate și aderarea lor la Comitetul național de luptă pentru eliberarea țării...”¹ Grupuri întregi de membri ai P.N.Ț. și P.N.L. cereau lui Maniu și Brătianu să-și schimbe atitudinea ostilă față de Frontul patriotic, arătînd că în caz contrar vor rupe cu conducerea propriilor partide. Un însemnat grup de membri ai P.N.Ț. și-a exprimat în scris poziția față de refuzul conducerii P.N.Ț. de a se alia acțiunii comune a partidelor și organizațiilor patriotice. În scrisoarea trimisă de ei conducerii P.N.Ț. se spunea: „Starea de astăzi ne poruncește să vorbim deschis. Politica dusă pînă acum de partidul nostru s-a dovedit dezastruoasă. Sintem pe cale de a ne depărta de actualii șefi ai partidului și a ne lua libertatea de acțiune dictată de interesele supreme ale Romîniei”.

În martie 1944 partidul comunist a cerut din nou conducătorilor partidelor burghezo-moșierești să nu saboteze acțiunea de salvare a țării și a armatei. Prin ziarul „Romînia liberă”, partidul comunist le-a adresat un serios avertisment: „Noi le cerem răspicat și hotărît să nu saboteze această ultimă ocazie istorică... Dacă refuză și acum, atunci răspunderea pentru pustiirea țării, sacrificarea armatei, pentru masacrele ce le vor comite hoardele hitleriste asupra populației... va cădea din plin și asupra lor, ca și răspunderea istorică pentru catastrofa națională”².

În mai 1944 partidul comunist a încheiat o înțelegere cu gruparea liberală de sub conducerea lui Gh. Tătăărăscu, în vederea acțiunii comune antihitleriste. Acceptînd acordul cu partidul comunist, Tătăărăscu spera că va putea să imprime mișcării antifasciste o orientare spre cercurile imperialiste anglo-americane, să apere interesele burgheziei și să frîneze dezvoltarea mișcării revoluționare a maselor.

Înaintarea victorioasă a Armatei Sovietice, care la sfîrșitul lunii martie și începutul lunii aprilie 1944 a eliberat o parte din județele din nordul țării noastre, intensificarea luptei antifas-

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 373.

² „Romînia liberă” nr. 2 din 22 martie 1944.

ciste a maselor, perspectiva apropiată a prăbușirii dictaturii militare-fasciste au determinat pe Maniu și Brătianu să se arate mai atenți față de propunerile P.C.R. În aceste condiții, conducătorii partidelor național-țărănesc și liberal au acceptat la 20 iunie 1944 încheierea unui acord cu partidele din Frontul unic muncitoresc — partidul comunist și partidul social-democrat — pentru crearea Blocului național-democrat.

Cu toate insistențele P.C.R., partidele burghezo-moșierești au refuzat orice colaborare cu partidele și grupările care aderaseră la Frontul patriotic antihitlerist (Frontul plugarilor, Uniunea patrioților, MADOSZ-ul etc.). P.C.R. însă și a continuat colaborarea cu aceste forțe patriotice și le-a condus în lupta pentru doborîrea dictaturii fasciste.

Deși acordul încheiat la 20 iunie 1944 prevedea înlăturarea dictaturii fasciste antonesciene, instaurarea unui regim democratic, eliberarea țării de sub ocupația hitleristă, partidele burghezo-moșierești au continuat să se opună realizării acestor scopuri. În cadrul B.N.D., Maniu și Brătianu au căutat să împiedice orice acțiune concretă pentru răsturnarea dictaturii fasciste și s-au împotrivit tot timpul ideii întoarcerii armelor împotriva Germaniei hitleriste.

Partidul Comunist din Romînia era conștient că partidele burghezo-moșierești, deși au acceptat parțial propunerile sale atunci cînd prăbușirea dictaturii militare-fasciste devenise iminentă, vor încerca să pună piedici înfăptuirii platformei elaborate de partid, sperînd că vor putea abate masele de la calea luptei pentru transformări democratice și vor reuși să mențină regimul burghezo-moșieresc. Partidul comunist a considerat însă necesară formarea Blocului național-democrat, urmărind să coalezze toate forțele nehitleriste. În același timp P.C.R. a dus „o acțiune consecventă de combatere a duplicității și pozițiilor reacționare ale partidelor «istorice», militînd pentru unirea tuturor forțelor patriotice și pentru formarea unui guvern din reprezentanții tuturor partidelor și grupărilor politice democratice”¹.

Fidel tacticii sale de a utiliza orice fisură din lagărul claselor exploatare, P.C.R. a folosit cu măiestrie și contradicțiile

¹ Gh. Gheorghiu-Dej: „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist”, Editura politică, 1959, pag. 10.

ce se manifestau pînă la un anumit grad între clica militară-fascistă și monarhie.

În cadrul acțiunii de pregătire a insurecției armate, P.C.R. a stabilit legătura cu un număr de generali și ofițeri superiori patrioți.

În noaptea de 13—14 iunie 1944 a avut loc o consfătuire organizată din inițiativa P.C.R., la care au luat parte reprezentanți ai Partidului Comunist din România și un număr de generali și ofițeri superiori, reprezentanți ai armatei. La această consfătuire s-a căzut de acord asupra planului de insurecție armată elaborat de P.C.R. A fost constituit un comitet militar, care, sub conducerea directă a partidului comunist, avea să îndeplinească sarcini legate de pregătirea insurecției.

P.C.R., realizînd încă din 1943 Frontul patriotic antihitlerist și încheind înțelegeri vremelnice necesare cu grupările burgheze care din diverse motive erau interesate în înlăturarea clicii lui Antonescu, a reușit să creeze o largă coaliție și s-o îndrepte spre răsturnarea dictaturii militare-fasciste și scoaterea țării din războiul antisovietic.

În fruntea clasei muncitoare, partidul a reușit să mobilizeze masele cele mai largi ale poporului și să le conducă cu succes în lupta antifascistă. Intensificînd activitatea de lămurire a maselor prin propagandă și agitație scrisă și verbală, partidul comunist le-a arătat necesitatea doborîrii prin forță a dictaturii militare-fasciste și întoarcerii armelor împotriva hitleriștilor.

Printre problemele de care s-a ocupat în mod deosebit partidul comunist în cadrul pregătirii nemijlocite a insurecției au fost: organizarea evadării din lagăr a cadrelor de conducere ale P.C.R. în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, elaborarea planului concret de acțiune a formațiunilor de luptă patriotice și a unităților militare, arestarea guvernului fascist, a comandanților și diplomaților hitleriști, principalele decrete ce vor fi emise imediat după începerea insurecției, eliberarea grabnică din închisori și lagăre a deținuților antifasciști, măsuri de pază și de rezistență în București în caz de atac hitlerist masiv etc.

Planul de acțiune al formațiunilor de luptă patriotice și al unităților militare a fost stabilit de partid pînă la ultimele amănunte.

Pregătirile militare comportau mari greutate și datorită faptului că în România existau 675.000 de hitleriști, dintre care 215.000 în spatele frontului, în timp ce armata română dispunea de efective mai reduse, dintre care în mare parte recruți în curs de instruire. P.C.R. se bizuia însă pe faptul că o mare parte din trupele hitleriste vor fi scoase din luptă de ofensiva Armatei Sovietice, că împotriva trupelor hitleriste din interiorul țării vor acționa atît unitățile militare cît și masele largi populare.

P.C.R. a stabilit o tactică adecvată pentru desfășurarea luptelor insurecționale. Au fost identificate cu exactitate efectivele și armamentul fiecărei unități din 63 de localități importante. S-au procurat date precise cu privire la amplasarea trupelor hitleriste, a depozitelor de muniții, a stațiilor de radio etc. Partidul a indicat în scris formațiunilor patriotice și unităților militare obiectivele hitleriste și instituțiile militare și civile antonesciene care trebuiau ocupate, urmînd ca o parte să fie ocupate imediat după declanșarea insurecției, iar restul să fie blocate prin foc și cucerite succesiv. Conducerea partidului a dat din timp indicații privitoare la repartizarea formațiunilor patriotice și a subunităților armatei pe diferite obiective.

Paralel cu pregătirile din București, care urma să fie centrul insurecției armate, s-au efectuat pregătirile necesare și în alte regiuni ale țării, îndeosebi în regiunea petroliferă. Organizațiile de partid au pregătit muncitorii petroliști pentru a prelua, în momentul insurecției, paza rafinăriilor și a schelelor și a le apăra împotriva încercărilor hitleriștilor de a le distruge. P.C.R. a pregătit întoarcerea armelor de către unitățile militare din Valea Prahovei. A fost elaborat un plan de operații militare ale acestor trupe.

În Oltenia, în Dobrogea și în alte regiuni, partidul a luat măsuri în vederea acțiunii formațiunilor patriotice, a organizat grupe de patrioți în unitățile militare, a pregătit întoarcerea armelor de către acestea și acțiunea lor comună cu formațiunile patriotice împotriva hitleriștilor. Pentru a păstra în țară, și mai

ales în jurul Bucureștiului, cât mai multe trupe românești, ofițerii superiori patrioți, îndeplinind indicațiile partidului, au obținut sub diferite pretexte oprirea trimiterii pe front a militarilor din garnizoana București și mărirea efectivelor garnizoanei. Astfel, forțele patriotice au putut avea amplasate în jurul capitalei aproximativ două divizii motorizate și alte unități. Pentru a pregăti trupele în vederea ocupării, în momentul declanșării insurecției, a principalelor ministere, instituții, comandamente militare etc., ele au fost instruite în timpul exercițiilor de alarmă aeriană.

Totodată s-a asigurat o strictă conspirativitate în ce privește planul insurecției armate și pregătirile efectuate.

Paralel cu aceste măsuri, conducerea partidului a hotărât organizarea evadării din lagărul de la Tg.-Jiu a principalelor cadre de conducere ale P.C.R. În noaptea de 9—10 august, activiști ai regiunii de partid Oltenia și imputernicitul C.C., cu ajutorul unor învățători și țărani din județele Gorj și Vâlcea, au organizat evadarea din lagăr a tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej. Ulterior a fost organizată evadarea din lagăr a tovarășilor Gheorghe Apostol, Alexandru Drăghici și a altor activiști de răspundere ai partidului.

4. *Înfăptuirea insurecției armate din august 1944 în condițiile înaintării Armatei Sovietice eliberatoare pe teritoriul României*

În munca de organizare a insurecției, P.C.R s-a călăuzit de învățătura marxist-leninistă atât cu privire la fixarea momentului insurecției armate, cât și la desfășurarea ei.

V. I. Lenin arată că, pentru a reuși, „insurecția trebuie să se sprijine nu pe un complot, nu pe un partid, ci pe clasa înaintată. Aceasta în primul rând. Insurecția trebuie să se sprijine pe *avântul revoluționar al poporului*. Aceasta în al doilea rând. Insurecția trebuie să se sprijine pe *acea cotitură hotăritoare* în istoria revoluției în creștere când activitatea rîndurilor înaintate ale poporului este maximă, când *șovăielile* în rîndurile dușmanilor și *în rîndurile prietenilor slabi, inconsecvenți și nehotă-*

riți ai revoluției sînt extrem de puternice. Aceasta în al treilea rînd”¹

Partidul comunist a aplicat în mod strălucit învățăturile lui Marx, Engels, Lenin cu privire la arta insurecției, cu privire la regulile ei, care, izvorite din învățămintele tuturor revoluțiilor, arată că, odată insurecția începută, trebuie să fii pătruns de ideea că trebuie să mergi pînă la capăt, că trebuie acționat cu cea mai mare hotărîre, mers din succes în succes și trecut „...neapărat, cu orice preț, *la ofensivă*”, deoarece „defensiva este moartea insurecției armate”².

Călăuzindu-se de aceste indicații leniniste, partidul comunist a apreciat în lunile iulie-august 1944 că erau coapte condițiile pentru declanșarea insurecției armate în România. Factorii principali care indicau aceasta erau: criza adîncă politică și militară a regimului fascist ca urmare a victoriilor Armatei Sovietice și a luptei crescînde a maselor împotriva dictaturii militare-fasciste și împotriva ocupanților hitleriști, realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, existența formațiunilor de luptă patriotice, unirea forțelor patriotice sub conducerea partidului comunist, izolarea clicii lui Antonescu și deruta în aparatul de stat fascist, atitudinea profund ostilă a majorității Armatei romîne față de continuarea războiului criminal antisovietic.

Existența acestor factori în România a determinat partidul comunist să fixeze momentul declanșării insurecției în a doua jumătate a lunii august 1944. La 20 august Armatele Sovietice au declanșat o ofensivă impetuoasă pe frontul Iași—Chișinău. În înaintarea lor, Armatele Sovietice, după ce au spart linia de rezistență Iași—Chișinău, au creat breșe mari în direcția Iași—Vaslui și Bender—Bolgrad. Pînă la 25 august trupele sovietice au realizat încercuirea principalelor forțe fasciste din raionul Iași—Chișinău, au eliberat orașele Huși, Bîrlad, Roman și Bacău. Armata Sovietică a continuat apoi înaintarea pe direcția Focșani, Buzău, București și pe direcția Ismail—Galați.

Înaintînd rapid, eliberînd oraș după oraș, regiune după regiune, glorioasa Armată Sovietică a zdrobit gruparea principală

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 26, Editura politică, 1959, pag. 4.

² Op. cit., pag. 161.

de forțe hitleriste aflate pe teritoriul țării și a avut un rol hotărâtor în eliberarea țării noastre.

Guvernul fascist antonescian, cuprins de panică, a hotărât în dimineața zilei de 23 august 1944 mobilizarea totală pentru a stăvili înaintarea Armatei Sovietice pe linia Galați—Nămolosa—Focșani. Acest plan a fost însă dat peste cap de înaintarea vertigioasă a Armatei Sovietice eliberatoare pe teritoriul țării noastre și de insurecția armată organizată și condusă de P.C.R.

Ofensiva victorioasă a Armatei Sovietice și înfringerile suferite de trupele hitleriste au stimulat și mai mult lupta revoluționară a maselor și au determinat accentuarea haosului și descompunerii în rândurile aparatului de stat antonescian, adâncind criza în care intrase regimul de dictatură fascistă. În aceste condiții prielnice, P.C.R. a apreciat că a sosit momentul pentru a se trece la înfăptuirea insurecției armate.

În conformitate cu planul elaborat de partid, insurecția armată a început în ziua de 23 August 1944 prin arestarea guvernului fascist antonescian. Căpeteniile fasciste au fost transportate de către formațiunile de luptă patriotice într-o casă conspirativă a partidului din cartierul Vatra Luminoasă, a cărei pază era asigurată de cadre de partid.

P.C.R. a acționat cu cea mai mare hotărâre, mobilizând și conducând la luptă formațiunile patriotice și, prin comitetul militar, unitățile militare. Formațiunile de luptă patriotice și unitățile militare au ocupat încă în noaptea de 23—24 august principalele instituții centrale și puncte strategice ca: Președinția Consiliului de Miniștri, Ministerul de Interne, Ministerul de Război, Subsecretariatul de stat al aerului, Palatul Telefoanelor din Calea Victoriei, marile centrale telefonice din Banu Manta și Bulevardul Dacia, posturile de radio și T.F.F. de la Băneasa, Herăstrău și Văcărești. Formațiunile patriotice și unitățile militare au tăiat legăturile telefonice dintre comandamentul militar german și restul trupelor hitleriste, precum și legăturile prin fir ale hitleriștilor cu străinătatea. Pentru a se împiedica pătrunderea trupelor germane în București dinspre nord, grupări de formațiuni patriotice și unități militare au barat comunicațiile: autostrada Ploiești—București, șoseaua Buftea—Mogoșoaia și șo-

seaua Herăstrău—Jianu. De asemenea au fost baricadate și alte direcții importante de acces spre capitală. Prin toate acestea s-a paralizat orice încercare de acțiune imediată a aparatului de stat fascist, s-au creat condiții favorabile pentru desfășurarea victorioasă a insurecției.

Partidul comunist a militat pentru formarea — după răsturnarea clicii lui Antonescu — a unui guvern politic compus din reprezentanți ai tuturor partidelor și grupărilor politice nehitleriste, care să poată mobiliza toate forțele poporului în lupta împotriva fascismului, pentru democrație și progres social.

În timp ce P.C.R. organiza lupta maselor împotriva trupelor hitleriste, regele și partidele burghezo-moșierești au instalat în locul guvernului fascist care fusese răsturnat prin insurecția armată un guvern format în majoritate din generali reacționari, în frunte cu adjutantul regal, generalul Sănătescu. În acest guvern cele patru partide politice din B.N.D. erau reprezentate prin câte un ministru secretar de stat.

Forțele reacționare, în frunte cu regele, căutând să împiedice lupta împotriva trupelor hitleriste, au încheiat o înțelegere trădătoare cu hitleriștii. Astfel, în noaptea de 23—24 august, regele s-a înțeles cu ambasadorul hitlerist Killinger și apoi cu generalii hitleriști Hansen și Gerstenberg ca trupele Germaniei hitleriste să se retragă nestingherite, ceea ce însemna să se dea acestora posibilitatea să se reorganizeze și să transforme țara în arena unui război nimicitor, care ar fi adus noi și mari nenorociri poporului român.

Aceste manevre au fost dejucate datorită poziției hotărâte a P.C.R., care s-a adresat plin de încredere maselor populare și armatei, chemându-le la luptă pe viață și pe moarte pentru zdrobirea hitleriștilor. În declarația dată după izbucnirea insurecției, C.C. al P.C.R. adresa maselor chemarea înflăcărată la luptă: „În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste, Partidul Comunist din România cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectuali și pe toți cetățenii României la luptă fără cruțare, cu toate armele împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său”¹.

¹ „România liberă” nr. 11 din 24 august 1944.

* Răspunzînd chemării partidului comunist și exprimînd voința și hotărîrea de luptă a poporului, Armata romîină a întors armele împotriva Germaniei hitleriste. Animați de dragostea de patrie, soldații și majoritatea ofițerilor s-au alăturat Armatei Sovietice și au pornit la luptă pentru izgonirea armatelor hitleriste și eliberarea întregului teritoriu al țării. Consfințind starea de fapt creată, guvernul Sănătescu a declarat război Germaniei hitleriste în ziua de 24 august 1944.

Întoarcerea de către Armata romîină a armelor împotriva Germaniei hitleriste a fost un succes însemnat al luptei partidului comunist pentru eliberarea țării de sub jugul fascist. Lupta comună a formațiunilor patriotice și a unităților Armatei romîne în condițiile înaintării victorioase a Armatei Sovietice a asigurat zdrobirea și capturarea trupelor hitleriste din capitală și dintr-o serie de alte regiuni ale țării.

Primele succese ale insurecției au descătușat avîntul revoluționar al maselor populare, care s-au alăturat formațiunilor patriotice și unităților militare. În primele zile după 23 August 1944, efectivul formațiunilor patriotice a crescut într-un ritm vertiginos, mărimdu-se de zeci de ori. Oamenii muncii au participat în masă la dezarmarea și strîngerea în tabere de prizonieri a trupelor hitleriste din capitală. Toate acestea se explică prin faptul că obiectivele insurecției: doborîrea dictaturii militare-fasciste, scoaterea Romîniei din războiul antisovietic, întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, formarea unui guvern democratic corespundeau întru totul intereselor vitale ale poporului nostru muncitor.

Hitleriștii au încercat să înnăbușe insurecția în sînge. Hitler a transmis generalului-colonel Friessner, comandantul grupului de armate „Ucraina de sud“, următorul ordin: „Zdrobiți orice încercare de răscoală, formați un nou guvern sub conducerea unui filogerman. Incredințați această misiune generalului Gers-tenberg și ambasadorului german“.

La ordinul direct al lui Hitler, comandamentul hitlerist a dezlănțuit în zorii zilei de 24 august atacul asupra capitalei. Avioane hitleriste au trecut la bombardarea sălbatică a orașului, prefăcînd în ruine Teatrul Național, Opera și alte clădiri, mitraliind pe străzi populația. Unități hitleriste motomeca-

nizate au încercat să pătrundă în București pe la Băneasa și Rahova. Timp de cîteva zile acestea au căutat să forțeze intrarea în capitală.

În aceste condiții, P.C.R. a desfășurat o muncă intensă pentru mobilizarea maselor la lupta împotriva hitleriștilor. Activiștii partidului comunist au mers în fabrici, unde au expus muncitorilor situația grea în care se afla capitala, chemîndu-i la intensificarea luptei pentru asigurarea victoriei definitive a insurecției.

Comandamentul formațiunilor de luptă patriotice, organizat și condus de partid, a adresat apeluri înflăcărare populației capitalei. „...Pentru respingerea și exterminarea cotropitorilor — se spunea într-unul din aceste apeluri — sînt necesare toate forțele și toate resursele noastre. Urmați fără șovăire ordinele și dispozițiile comandamentului formațiunilor de luptă patriotice, înrolați-vă în detașamentele patriotice“¹.

Răspunzînd în masă chemărilor lansate de partidul comunist, muncitorii au pus mîna pe arme și, încadrați în formațiunile de luptă patriotice, au curățat împreună cu unitățile armatei capitale de hitleriști. În ziua de 24 august au fost dezarmate și capturate comandamentele și formațiunile germane cantonate în imobilele din Parcul Filipescu și Bonaparte, au fost cucerite obiectivele germano-fasciste de la fosta prefectură Ilfov (comandamentul aviației hitleriste din Romînia), de la „Grand Hotel“, hotel „Princiar“ și arena „Venus“, au fost oprite trupele germane care încercau să pătrundă în București pe șoseaua Alexandria și pe la Băneasa.

Lupte grele s-au dus în București în zilele de 24 și 25 august la Școala superioară de război, unde era sediul Misiunii militare germane pentru armata de uscat, la comandamentul marinei, sediul gestapoului, și în alte locuri unde hitleriștii dețineau poziții însemnate.

În ziua de 26 august 1944 au fost lichidate ultimele rezistențe hitleriste din interiorul capitalei, ca cele de la fabrica de avioane „S.E.T.“; bariera Colentina și Crematoriu. După aceasta formațiunile de luptă patriotice și unitățile militare au continuat pînă în seara zilei de 28 august să ducă lupte înverșunate pentru zdrobirea grupării hitleriste care încercase să ocupe capitala.

¹ „Romînia liberă“ nr. 12 din 26 august 1944.

Lupta desfășurată cu hotărîre și dirzenie de unitățile militare din București și de cele aduse din provincie, precum și de formațiunile patriotice, la care s-a alăturat și populația comunei Băneasa și din împrejurimi a dus la dezarmarea și capturarea în ziua de 28 august 1944 a trupelor hitleriste concentrate în satele și pădurile de la nordul Bucureștiului. În luptele duse în interiorul capitalei și în împrejurimi, prin acțiunile eroice ale formațiunilor patriotice și ale ostașilor romîni, au fost înfrînte și capturate un număr mare de forțe hitleriste împreună cu șapte generali.

Prin nimicirea forțelor hitleriste din interiorul capitalei și a celor de la nord de oraș a fost asigurată eliberarea Bucureștiului — centrul insurecției armate — și prin aceasta a fost înfăptuită o sarcină esențială de care depindea succesul insurecției.

În timpul insurecției, mii de muncitori au asigurat securitatea întreprinderilor, continuarea producției în sectoarele cele mai importante, menținerea ordinii revoluționare în capitală. Formațiunile de luptă patriotice au asigurat paza lagărelor de prizonieri germani, au întreprins acțiuni importante pentru arestarea agenților gestapoului și a diferiților demnitari hitleriști. În timpul bombardamentelor barbare ale hitleriștilor, formațiunile de luptă patriotice au jucat un rol important în menținerea ordinii și a moralului populației, în organizarea salvării victimelor bombardamentelor.

Formațiunile de luptă patriotice, la care s-au alăturat masele de muncitori și țărani, Armata romînă, care a întors armele împotriva ocupanților hitleriști, au creat acea forță revoluționară care a dat un caracter larg popular insurecției armate și a asigurat condițiile pentru a ajunge la izbîndă.

În timp ce glorioasele trupe sovietice înaintau vertiginos pe teritoriul țării noastre, insurecția armată s-a extins și în alte regiuni ale țării, și îndeosebi pe Valea Prahovei, unde hitleriștii dispuneau de mari efective armate. La Ploiești, organizațiile de partid au alcătuit formațiuni patriotice, la acțiunile cărora au participat și partizani din Valea Prahovei.

Formațiunile patriotice și unitățile militare romîne au acționat după planul alcătuit dinainte în conformitate cu indicațiile date de conducerea P.C.R., urmărindu-se ca operațiile din Valea

Prahovei să fie coordonate în funcție de ansamblul insurecției și îndeosebi de necesitatea păstrării cu orice preț a capitalei în mîinile forțelor patriotice. De aceea sarcinile erau legate, în afară de apărarea de distrugere a rafinăriilor și instalațiilor petrolifere, și de împiedicarea comandamentului hitlerist de a aduce noi trupe spre București și Ploiești. Pentru aceasta au fost barate căile de acces ale unităților germane în zona Buzău, Predeal, Timiș, Băicoi, Cîmpina și Valea Teleajenului.

Muncitorii au constituit forțele cele mai active în luptele din Valea Prahovei. Ei s-au înarmat și au alungat unitățile hitleriste de la sonde și rafinării, instalînd pretutindeni gărzi muncitorești de pază. Timp de 5 zile muncitorii de la fostele rafinării „Vega“, „Romîno-Americana“, „Astra“ și „Steaua romînă“ au luptat eroic și au împiedicat pe hitleriști să arunce în aer instalațiile petrolifere. O parte din muncitori s-au încadrat în unitățile Armatei romîne și au continuat lupta în cadrul acestora, iar o altă parte a luptat în formațiuni patriotice împotriva unor unități hitleriste. Participarea muncitorimii petroliste la lupta cu arma în mînă împotriva hitleriștilor a avut o însemnătate deosebită pentru operațiile din Valea Prahovei, cu atît mai mult cu cît numărul trupelor hitleriste întrecea de trei ori pe cel al unităților Armatei romîne. Această contribuție a fost cu atît mai importantă, cu cît exista și pericolul retragerii spre Valea Prahovei a unităților hitleriste înfrînte la București, ceea ce ar fi dus la creșterea considerabilă a efectivului trupelor germane în această zonă.

Încercările trupelor hitleriste de a ocupa orașul Ploiești au eșuat. În seara zilei de 29 august orașul a fost despresurat de către unități sovietice și romîne. Pînă la 31 august au fost lichidate și ultimele rezistențe hitleriste din zona petroliferă.

Lupte grele s-au dus și în alte părți ale țării.

Cîteva zile după 23 August, porturile Giurgiu, Zimnicea, Turnu-Măgurele, Corabia, Calafat, Turnu-Severin au fost întărite cu puternice unități de infanterie și artilerie din Armata romînă, capabile să împiedice tentativele de debarcare ale hitleriștilor din flota fluvială și maritimă ce se retrăgea pe Dunăre. Numeroase vase de război au fost scufundate în luptele ce s-au

desfășurat timp de zece zile în porturile românești, timp în care orașele riverane au fost supuse unor bombardamente continue.

La Brașov, încercarea trupelor hitleriste de a se întări în oraș a primit o ripostă hotărâtă din partea muncitorilor și a unităților militare române. Folosind tunurile aflate în uzine pentru reparare și experimentare, muncitorii au sprijinit energic atacul unităților Corpului de munte. Aceste acțiuni de luptă unite au dus la nimicirea trupelor hitleriste din Brașov și la zdrobirea unităților inamice care au încercat să ocupe postul de radioemisiune de la Bod.

Lupte grele pentru lichidarea trupelor hitleriste s-au dus de asemenea în Dobrogea, în regiunea industrială a Banatului, la Arad, la Alba Iulia și în alte părți ale țării.

De la începutul insurecției și pînă la 31 august, formațiunile patriotice și unitățile militare române au capturat 53.159 de prizonieri, dintre care 14 generali și 1.224 de ofițeri. În această perioadă hitleriștii au pierdut (în morți) peste 5.000 de soldați și ofițeri.

La 30 august au intrat în București unitățile Armatei Sovietice. Populația capitalei, a orașelor și satelor din patria noastră a întâmpinat pretutindeni cu entuziasm și nemărginită bucurie și dragoste Armata Sovietică, văzînd în ostașii sovietici pe prietenii și eliberatorii lor. Oamenii muncii îi întâmpinau pe glorioșii ostași sovietici cu steaguri și flori, se îmbrățișau cu ei, îi salutau cu nesfîrșite aclamații.

La diferitele bariere ale orașului, trupele sovietice au fost întâmpinate de conducători ai P.C.R. în fruntea maselor entuziaste. Încă în după-amiaza zilei de 29 august, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a venit înaintea primelor unități ale Armatei Sovietice în afara orașului București, aducîndu-le salutul fierbinte al C.C. al P.C.R. și al maselor populare, exprimînd sentimentele de dragoste și recunoștință ale poporului român față de eroicul popor sovietic și glorioasa lui armată eliberatoare.

La mitingul care a avut loc în dimineața zilei de 30 august la bariera Colentina, tovarășul Gheorghe Apostol a salutat ostașii Armatei Sovietice spunînd:

„Transmitem recunoștința noastră glorioasei și eroicei Armate Roșii eliberatoare, care, prin lupta unită cu mîndra noastră Armată romînă, va curăța țara de hoardele barbare hitleriste.

Tovarăși eroi ai Armatei Roșii eliberatoare, prin forțele noastre proprii, ale armatei și patrioților înarmați, am lichidat cuiburile de rezistență hitleriste, dînd liniștea capitalei“¹. Mitinguri entuziaste au avut loc în această zi în toate cartierele capitalei, la care au luat cuvîntul conducători ai Partidului Comunist Român și numeroși oameni ai muncii, exprimînd, o dată cu recunoștința față de Uniunea Sovietică, și hotărîrea poporului român de a continua lupta pentru zdrobirea ultimelor rămășițe fasciste, pentru nimicirea definitivă a cotropitorilor hitleriști, pentru democratizarea țării.

Prezența Armatei Sovietice în țara noastră a ferit poporul nostru de o intervenție imperialistă în sprijinul reacțiunii burghezo-moșierești, a paralizat încercările imperialiștilor străini de a se amesteca în treburile interne ale țării noastre.

Poporul nostru poartă o fierbinte recunoștință poporului sovietic, Armatei Sovietice, care l-a ajutat să se elibereze, să-și ia soarta în propriile lui mîini și să-și clădească în libertate o viață nouă, luminoasă.

Victoria insurecției armate și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste a pus capăt participării Romîniei, împotriva voinței poporului, la un război nedrept, de jaf și cotropire împotriva U.R.S.S. Incepînd din 23 August 1944, Romînia a participat alături de Uniunea Sovietică la războiul just antihitlerist, care corespundea pe deplin intereselor naționale vitale ale poporului român.

Ofensiva vertiginoasă a Armatei Sovietice și victoria insurecției armate au dus la pierderea de către Germania hitleristă a unei importante baze de petrol, materii prime și alimente, au zădărnicit planurile hitleriștilor de a organiza noi linii de rezistență pe teritoriul Romîniei, au ușurat înaintarea Armatei Sovietice către frontierele cu Bulgaria, Ungaria și Iugoslavia și au tăiat principalele căi de retragere a trupelor germane din Balcani.

¹ „Romînia liberă“ nr. 16 din 31 august 1944.

Apreciind însemnătatea ieșirii României din războiul anti-sovietic, ziarul „Pravda” scria în numărul din 27 august 1944 :

„Ieșirea României din axa fascistă are importanță nu numai pentru poporul român. Presa străină menționează just că întreaga apărare germană în Balcani a suferit o prăbușire. România reprezenta punctul de sprijin cel mai de nădejde al nemților. Ea reprezenta în Balcani poziția-cheie a imperialismului german. Lovitura dată întregului sistem de dominație germană în Balcani puțin probabil că poate fi subapreciată. Prăbușirea agenturii hitleriste în România pune în forma cea mai acută în fața celorlalți sateliți ai Germaniei problema continuării participării la războiul tîlhăresc hitlerist“.

În condițiile loviturilor zdrobitoare date de Armata Sovietică forțelor hitleriste, în țara noastră s-au găsit forțe interne, în primul rînd clasa muncitoare, capabile, sub conducerea P.C.R., să înfăptuiască răsturnarea dictaturii militare-fasciste și să determine alăturarea țării noastre la lupta dusă de coaliția anti-hitleristă, în frunte cu U.R.S.S., pentru înfringerea Germaniei fasciste. Vigoarea cu care s-a desfășurat insurecția și succesul ei s-au datorat faptului că atît pregătirea cît și desfășurarea ei s-au făcut sub conducerea și îndrumarea directă a partidului comunist.

Ridicînd sus steagul libertății și independenței naționale călcat în picioare de clasele exploatoare, ducînd o politică clarvăzătoare și fermă, corespunzătoare intereselor fundamentale ale maselor populare, unind în jurul clasei muncitoare toate forțele patriotice, partidul comunist s-a dovedit a fi singura forță capabilă să călăuzească poporul în această mare bătălie eliberatoare.

Insurecția armată din august 1944 a marcat începutul revoluției populare, constituind un moment hotărîtor în istoria poporului nostru, o piatră de hotar, începutul unor adînci transformări revoluționare, care au dat poporului nostru putința să-și ia soarta în propriile mîini, să cucerească pentru prima dată o adevărată independență națională, să instaureze regimul democrat-popular și să pășească apoi la construirea socialismului în țara noastră.

**LUPTA MASELOR POPULARE, CONDUSE DE P.C.R.,
ÎN PERIOADA 23 AUGUST 1944—6 MARTIE 1945
PENTRU INSTAURAREA
PUTERII DEMOCRAT-POPULARE.
PARTICIPAREA ROMÂNIEI LA RĂZBOIUL
ANTIHTLERIST**

1. Inceputul revoluției populare. Situația politică și economică a României după 23 August 1944

Insurecția armată din august 1944 a dat un puternic avânt luptei maselor populare, care a luat o amploare fără precedent în țara noastră, a determinat schimbări hotărâtoare în viața României, în situația politică a claselor și păturilor sociale, dând o lovitură hotărâtoare pozițiilor claselor exploatoare. Ea a constituit începutul revoluției populare, a cărei sarcină de bază era lichidarea rămășițelor feudale și desăvârșirea revoluției burghezo-democratice, înfăptuirea unui șir de reforme democratice, care să deschidă larg drumul progresului economic și social al țării noastre. Insurecția armată, o dată cu eliberarea țării de sub jugul fascist, „a deschis poporului român calea spre victoria asupra claselor exploatoare, victorie care i-a dat putința să făurească o nouă Românie înfloritoare, socialistă”¹.

În perioada 23 August 1944—6 martie 1945 lupta maselor populare, conduse de partidul comunist, a avut ca obiectiv central consolidarea și lărgirea cuceririlor obținute prin victoria insurecției armate din august 1944, instaurarea unui regim democratic în România. Această luptă a făcut parte integrantă din prima etapă a revoluției populare, care a avut un caracter agrar, antifeudal și antiimperialist.

Prin conținutul ei de clasă, prin forțele sale motrice și prin obiectivele ei, această etapă a însemnat desăvârșirea sarcinilor revoluției burghezo-democratice.

Doborîrea dictaturii militare-fasciste și ieșirea României din războiul nedrept antisovietic au adâncit criza politică a regimului burghezo-moșieresc. Acest regim nu a mai putut reveni după

¹ Gh. Cheorghiu-Dej: „A XV-a aniversare a eliberării României de sub jugul fascist”, Editura politică, 1959, pag. 15.

23 August 1944 la situația dinaintea celui de-al doilea război mondial, cu toate încercările făcute în acest sens de exponenții politici ai claselor exploatoare.

Insurecția armată victorioasă și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste au dezlănțuit energia revoluționară a maselor populare, au dat un avânt nestăvilit luptei lor pentru a-și cuceri o viață nouă.

Masele populare din țara noastră, conduse de P.C.R., au cucerit dreptul de organizare, de întrunire, libertatea cuvântului și a presei, pe care au început a le folosi pe scară largă încă înainte de a exista o lege scrisă în această privință. Au fost desființate lagărele de internare și au fost abrogate legile reacționare elaborate în timpul dictaturii fasciste. S-a acordat amnistie generală politică și militară. Partidele și organizațiile democratice au început să-și desfășoare activitatea în mod legal. O însemnătate politică hotărâtoare pentru desfășurarea victorioasă a revoluției populare a avut-o ieșirea din ilegalitate a partidului comunist, avangarda clasei muncitoare, purtătorul celor mai înaintate năzuinți ale maselor.

Pentru a asigura realizarea sarcinilor istorice care stăteau în fața poporului, partidul comunist, în fruntea forțelor democratice, milita pentru înlocuirea guvernului de generali și „tehnicieni” instaurat la 23 August printr-un guvern cu o puternică bază politică democratică. Masele populare se convingeau tot mai mult că, pentru a putea folosi împrejurările favorabile create prin victoria insurecției armate în vederea desfășurării revoluției, se impunea ca o sarcină principală cucerirea puterii politice, instaurarea unui guvern democratic. Lupta pentru putere a constituit trăsătura caracteristică a perioadei care a urmat după răsturnarea dictaturii militare-fasciste pînă la 6 martie 1945.

În stabilirea sarcinilor revoluției, partidul comunist a avut ca îndreptar aprecierile Congresului al V-lea al P.C.R., din 1931, potrivit cărora România se găsea în fața desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice.

„Meritul partidului nostru — se arată în raportul de activitate al C.C. al P.M.R. la Congresul al II-lea al partidului — este că s-a orientat just în noile condiții istorice ale luptei pentru transformarea revoluționară a societății, pe care nu le putea

prevedea Congresul al V-lea, condiții create de înfrîngerile zdrobitoare pricinuite trupelor hitleriste și trupelor guvernului fascist al lui Antonescu de către glorioasele Armate Sovietice, de ofensiva eliberatoare a Armatelor Sovietice pe teritoriul țării noastre, ca și de împrejurarea că mișcarea revoluționară se dezvolta nemijlocit din lupta întregului popor pentru eliberarea de sub jugul fascist”¹.

Lichidarea rămășițelor feudale, rezolvarea problemei agrare urmau să se înfăptuiască în imbinare strînsă cu îndeplinirea sarcinilor antifasciste ce se ridicaseră în fața poporului nostru: lichidarea rămășițelor fasciste din interior, democratizarea țării și participarea ei activă la războiul antihitlerist alături de Uniunea Sovietică.

Rămășițele fasciste din interiorul țării sprijineau armatele hitleriste înfrînte, încercau să pună piedici luptei de eliberare a întregului teritoriu al țării, urmăreau să agraveze dezorganizarea economiei, să producă derută și nesiguranță în rîndurile populației. Prin toate acestea, rămășițele fasciste reprezentau principalul dușman intern, care uneltea împotriva libertăților poporului, împotriva revoluției.

Ținînd seama de această situație, partidul comunist a pus imediat după 23 August 1944 în fața întregului popor ca sarcini de prim ordin lichidarea rămășițelor fasciste din interior și sprijinirea cu toate forțele a războiului antihitlerist. Apelul din 28 august 1944 al Comitetului Central al partidului comunist adresa tuturor forțelor antifasciste ale țării chemarea:

„Loviți fără cruțare dușmanul intern — legionarii — oriunde îi întîlniți, oriunde provoacă și atacă.

Alăturați-vă în mod activ luptei glorioasei Armate Roșii, luptei ofițerilor și soldaților romîni care, umăr la umăr cu soldații sovietici, dau bătălia pentru nimicirea hitlerismului și eliberarea completă a țării și a fraților noștri din Ardeal”.

La mitingul din 30 august 1944, organizat de P.C.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în numele Comitetului Central al partidului comunist, sublinia din nou sarcinile primordiale care stăteau atunci în fața poporului nostru muncitor:

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 20.

„Trebuie să loviți mai departe rămășițele bandelor legionare, actualul pericol intern, și pe sprijinatorii lor, să luptați pentru curățirea întregii vieți publice, a aparatului de stat, a instituțiilor de ultima rămășiță fascistă“.

La chemarea partidului comunist au răspuns cu însuflețire cele mai largi mase ale poporului nostru, care erau interesate în mod vital în zdrobirea fascismului, în eliberarea întregului teritoriu al țării de sub jugul hitleriștilor și horthiștilor și în asigurarea independenței naționale. În condițiile istorice concrete, de înfăptuirea acestor sarcini depindeau, în primul rând, asigurarea unui regim real democratic în România și desăvârșirea revoluției burghezo-democratice.

Lupta maselor populare din țara noastră pentru lichidarea rămășițelor fasciste, pentru instaurarea unui regim democratic și pentru desăvârșirea revoluției burghezo-democratice s-a desfășurat în condiții internaționale favorabile forțelor democratice. Această luptă s-a desfășurat în condițiile eliberării a o serie de țări de sub jugul fascist, în condițiile schimbării raportului de forțe pe plan internațional în favoarea democrației și socialismului.

Uniunea Sovietică obținea victorie după victorie în războiul împotriva Germaniei hitleriste. Sub loviturile puternice ale Armatei Sovietice eliberatoare și ale popoarelor care s-au răsculat împotriva fascismului german, blocul statelor fasciste s-a destrămat definitiv. Germania hitleristă și-a pierdut aliații din Europă și se afla în fața prăbușirii iminente.

Asupra întregii situații internaționale, asupra formării unor condiții favorabile luptei popoarelor din Europa pentru independență națională și democrație a influențat puternic faptul că rolul hotărâtor în zdrobirea Germaniei hitleriste l-a avut Uniunea Sovietică, care, fidelă principiilor leniniste ale politicii sale externe, respecta cu strictețe suveranitatea națională a popoarelor. Poporul sovietic urmărea să elibereze popoarele Europei de sub jugul fascist și să le ajute să-și refacă statele lor naționale și independente asigurându-le deplină libertate în alegerea orînduirii de stat. Totodată urmărea luarea de măsuri pentru pedepsirea criminalilor de război, excluderea cu desăvârșire a posibilității unei noi agresiuni din partea Germaniei, stabilirea

între popoarele din Europa a unei colaborări economice, politice și culturale bazate pe încredere și ajutor reciproc. Principiile nobile ale politicii externe a Statului sovietic s-au oglindit și în Convenția de armistițiu dintre România și U.R.S.S., semnată la Moscova la 12 septembrie 1944. În același timp Convenția de armistițiu consemna participarea României la războiul anti-hitlerist, ea prevedea anularea dictatului fascist de la Viena și lupta comună a Armatei Sovietice și a celei române pentru eliberarea nordului Transilvaniei.

Revoluția populară din România se desfășura în condiții economice deosebit de grele pentru masele populare. Economia națională era puternic zdruncinată de pe urma jafului imperia-liștilor germani și a pagubelor mari provocate de războiul dus alături de hitleriști împotriva Uniunii Sovietice. Cele mai mari distrugereri le-au suferit căile ferate și industria petroliferă. Astfel, în urma distrugerilor provocate de bombardamente și de armata hitleristă în retragere, capacitatea de transport a căilor ferate era la 23 August 1944 de numai 30% față de cea din 1943. Au fost distruse numeroase linii de cale ferată, poduri, linii curente și de garaj, clădiri C.F.R., gări, localuri de administrație. Din totalul de 3.260 de mașini-unelte în funcțiune înainte de începerea bombardamentelor, rămăseseră în funcțiune la 5 noiembrie 1944 doar 300, din parcul total de locomotive 50% și din cel de vagoane 68%.

În industria petroliferă, capacitatea de prelucrare a rafină-riilor la distilare s-a redus cu 85%, iar la cracking cu 82%. Valoarea pagubelor suferite de industria petroliferă se ridica la 70 de miliarde de lei.

Mare parte din instalațiile industriale au suferit distrugereri sau au fost degradate prin dispersarea lor în alte regiuni ale țării. Din această cauză multe întreprinderi nu funcționau, iar altora li s-a redus capacitatea de producție. Transporturile erau dezorganizate. A fost distrusă o mare parte a inventarului agricol și a vitelor de tracțiune și de tăiere.

Încercînd să gîtuie prin foamete avîntul luptei poporu-lui pentru un regim democratic, capitaliștii și moșierii sabotau producția industrială, lăsau cîmpurile neînsămînțate, făceau ca mărfurile să ia drumul „bursei negre“. Rația de pîine se mic-

șora ; prețurile alimentelor creșteau de la o zi la alta. Leafa nu-i mai ajungea muncitorului nici pentru o săptămână. Din septembrie 1944 pînă în februarie 1945 inclusiv, prețurile de detaliu s-au urcat cu 245%. Condițiile de viață și de muncă ale populației muncitoare erau foarte grele, iar capitaliștii, speculanții trăiau în huzur și acumulau profituri fabuloase.

Această situație a ridicat cu tărie necesitatea refacerii economiei naționale. Refacerea economică a țării se împletea organic cu lupta pentru victoria revoluției.

În această luptă erau interesate clasa muncitoare, țărănimea, păturile mijlocii de la orașe, minoritățile naționale. În fruntea acestei lupte s-a aflat în permanență clasa muncitoare, condusă de partidul comunist, clasă care era cea mai interesată în îndeplinirea deplină a sarcinilor revoluției și singura capabilă, avînd în fruntea sa partidul marxist-leninist, să conducă forțele revoluționare pe calea cea mai sigură spre victorie.

Țărănimea muncitoare reprezenta principalul aliat al clasei muncitoare în revoluție.

Reacțiunea grupată în jurul monarhiei, sprijinită de cercurile imperialiste, — temîndu-se că valul luptei revoluționare a maselor largi va mătura din cale vechile rînduiri burghezo-moșieresti —, încerca prin toate mijloacele să împiedice îndeplinirea transformărilor democratice cerute de popor.

Burghezia și moșierimea căutau să adîncească haosul economic, să saboteze producția, pentru a împiedica sprijinirea de către poporul nostru a războiului antihitlerist. În activitatea lor antipopulară și contrarevoluționară, marea burghezie, moșierimea și partidele lor se sprijineau pe pozițiile ce le dețineau în economia națională și în guvernele cu majoritate reacționară, foloseau elementele fasciste, antonesciene din aparatul de stat și din viața politică a țării. Reprezentanții politici ai burgheziei și moșierimii au primit în partidele lor rămășițele Gărzii de fier și ale altor organizații fasciste, folosindu-le ca forțe de șoc împotriva revoluției. I. Maniu a dat dispoziție ca legionarii să fie încadrați în P.N.Ț. și să li se dea posturi de conducere.

Pentru a asigura îndeplinirea sarcinilor revoluției și dezvoltarea ei mai departe, partidul comunist avea ca obiectiv demas-

care și izolarea partidelor reacționare și unirea într-un singur torent revoluționar, sub conducerea proletariatului, a tuturor forțelor democratice și patriotice interesate în defascizarea și democratizarea țării, în consolidarea și lărgirea cuceririlor obținute.

2. Reorganizarea P.C.R. în condiții legale și lupta sa pentru organizarea clasei muncitoare și a celorlalte forțe revoluționare.

Crearea Frontului național-democrat

În lupta sa dîrză, dusă în cea mai mare parte în condițiile grele ale ilegalității, împotriva exploatării și asupririi, pentru libertatea și fericirea poporului, Partidul Comunist Român cîștigase o bogată experiență revoluționară. Prestigiul partidului a crescut imens în anii luptei împotriva dictaturii militare-fasciste și împotriva războiului antisovietic și mai ales ca urmare a rolului său de organizator și conducător al insurecției armate din august 1944.

Imediat după răsturnarea dictaturii militare-fasciste și ieșirea Romîniei din războiul antisovietic, conducerea partidului comunist s-a preocupat în mod deosebit de întărirea partidului și de organizarea muncii de partid în condiții legale. A fost organizat aparatul central și s-au reorganizat comitetele regionale, județene, orașenești și de plasă ale partidului. În vederea reorganizării partidului, îndrumării și sprijinirii concrete a organizațiilor locale de partid în conducerea luptei revoluționare, Comitetul Central a trimis în fiecare regiune de partid cadrele care s-au dovedit a fi cele mai bune, mai active în timpul ilegalității. În întreaga țară au fost consolidate organizațiile de partid existente și create organizații noi. S-a desfășurat o muncă susținută pentru înființarea unor noi comitete de partid județene și de plasă și pentru lărgirea rețelei organizațiilor de bază în întreprinderi, sate și instituții.

La baza organizării partidului a continuat să stea principiul teritorial și al locului de producție, principiul de organizare caracteristic partidelor de tip nou, marxist-leniniste. Organizația de bază a partidului era celula, care unea cel puțin trei membri

de partid. Celulele de partid erau reunite în organizații de partid locale sau de plasă, iar acestea erau grupate în organizații județene și regionale de partid.

În focul luptei de clasă, rîndurile partidului comunist au crescut rapid. Numeroși muncitori, țărani muncitori și intelectuali devotați intereselor poporului au intrat în partid, contribuind la întărirea și creșterea organizațiilor de partid.

În această perioadă de creștere rapidă a numărului membrilor săi, partidul a urmărit respectarea principiilor organizatorice ale partidului de tip nou, păstrarea purității rîndurilor sale. Datorită politicii lichidatoriste a lui Pauker—Luca, care au încălcat normele leniniste de primire individuală în partid, au putut pătrunde în partid elemente dușmănoase, carieriste, necinstite și descompuse, care au adus daune mari partidului.

În ciuda tuturor încercărilor de a lovi în partid, organizațiile de partid s-au dezvoltat și s-au întărit în această perioadă, situîndu-se în permanență în fruntea forțelor democratice în lupta împotriva reacțiunii.

Un rol important în înarmarea membrilor de partid cu linia partidului și în îndrumarea activității lor revoluționare zilnice l-au avut manifestele și chemările partidului, cuvîntările tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, precum și presa centrală și locală de partid. Presa de partid, și în primul rînd ziarul „Scînteia”, Organul Central al C.C. al P.C.R., a popularizat larg programul de luptă și lozincile partidului, mobilizînd masele pentru traducerea lor în viață. Apărînd pentru prima dată în condiții legale la 21 septembrie 1944, „Scînteia” a continuat și a dezvoltat tradițiile glorioase ale presei comuniste din timpul ilegalității partidului, fiind un adevărat organizator și mobilizator al maselor în lupta pentru transformări democratice și un trai mai bun. S-a început editarea legală a operelor clasicilor marxism-leninismului și a documentelor de partid. Literatura marxistă putea fi cunoscută și însușită de tot mai numeroși oameni ai muncii, fapt care a jucat un rol deosebit de însemnat în înarmarea ideologică a membrilor de partid și în educarea revoluționară a maselor.

Munca vechilor membri de partid, căliți în condițiile grele ale ilegalității, a fost în mod armonios îmbinată cu cea a noilor

membri primiți în partid după 23 August 1944. Conducerea partidului a promovat permanent cu curaj în munci de răspundere pe linie de partid, organizații de masă și de stat muncitori atît dintre cadrele vechi cît și dintre cadrele noi.

Munca de reorganizare a partidului și de întărire a rîndurilor sale s-a desfășurat în condițiile luptei pentru realizarea obiectivelor revoluției și pentru cuprinderea maselor muncitoare în organizații democratice.

După 23 August 1944, partidul comunist a dat o atenție deosebită organizării clasei muncitoare, întăririi unității ei de acțiune și rolului ei de conducător în revoluție.

P.C.R. a desfășurat o intensă activitate pentru organizarea muncitorilor în Sindicatele unite și alegerea comitetelor de fabrică. La această muncă a luat parte și P.S.D., cu care P.C.R. încheiase la 1 Mai 1944 Frontul unic muncitoresc. Comuniștii au explicat muncitorilor în întruniri și prin presă, în lupta comună de zi cu zi, că fără organizare nu vor putea cuceri revendicările lor, nu vor putea îndeplini sarcinile mari ce le stăteau în față.

În lupta împotriva sabotajului capitaliștilor, pentru reorganizarea și dezvoltarea producției, pentru curățirea întreprinderilor de elementele reacționare, pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai ale muncitorilor, în lupta pentru satisfacerea revendicărilor democratice se consolida tot mai mult unitatea de acțiune a clasei muncitoare.

La 28 august, C.C. al P.C.R. a lansat un apel în care chema pe muncitori să se organizeze în sindicate și să creeze comitete de fabrică.

Pînă la sfîrșitul lunii august 1944, muncitorii principalelor întreprinderi metalurgice, textile, tipografice din București și din alte orașe ale țării și-au ales comitete de fabrică și și-au organizat sindicate pe întreprinderi. Comitetele de fabrică alese de masa muncitorilor din întreprinderi și Sindicatele unite erau expresia unității muncitorilor comuniști, social-democrați și a celor fără partid.

La 1 septembrie 1944 a fost convocată, pe baza Frontului unic muncitoresc, conferința delegaților Comitetelor Centrale ale parti-

dului comunist și partidului social-democrat, care a consfințit refacerea sindicatelor pe baza unității muncitorești și a luptei de clasă. Această conferință a hotărît constituirea Comisiei de organizare a Mișcării sindicale unite din România și a indicat principiile care trebuiau să stea la baza creării și activității sindicatelor. Comisia de organizare a Mișcării sindicale unite a îndeplinit sarcina de a conduce și a îndruma întreaga acțiune de reorganizare a mișcării sindicale pînă la Congresul din ianuarie 1945, cînd a fost creată Confederația Generală a Muncii.

Comisia de organizare a Sindicatelor unite a stabilit că mișcarea sindicală se organizează ca o mișcare sindicală unitară, bazată pe unitatea de acțiune a clasei muncitoare, pe principiile luptei de clasă și ale internaționalismului proletar. Ea a precizat că toți salariații dintr-o întreprindere se organizează într-un singur sindicat. Conținutul hotărîrilor adoptate a exprimat victoria în syndicate a principiilor revoluționare ale luptei de clasă asupra principiilor reformiste ale colaborării cu burghezia; victoria principiilor leniniste de organizare pe ramuri de producție, pe întreprinderi, pe instituții asupra principiilor organizatorice „trade-unioniste”, de breaslă.

După crearea Comisiei de organizare a Mișcării sindicale, pe baza principiilor revoluționare stabilite, organizarea muncitorilor în syndicate a luat un mare avînt.

În întreprinderile din întreaga țară au luat naștere unul după altul syndicate ale muncitorilor ceferiști, petroliști, mineri, syndicate ale muncitorilor din industria chimică, metalurgică, alimentară etc., care cuprindeau zeci de mii de membri. Pînă la 24 septembrie 1944, cînd a avut loc marea adunare din capitală convocată de syndicate, numai în București s-au organizat 14 syndicate puternice, dintre care cel metalo-chimic număra 35.000 de muncitori.

Într-o serie de întreprinderi, patronii și oamenii lor au încercat să împiedice, prin teroare și diversiuni, organizarea muncitorilor în syndicate și alegerea comitetelor de fabrică. În diferite fabrici, reacțiunea a încercat să interzică adunările muncitorilor, să intimideze pe membrii comitetelor de fabrică prin concedieri

sau atacuri teroriste, a încercat să creeze „syndicate” conduse de patroni.

Muncitorii au respins cu hotărîre asemenea manevre, întărindu-și syndicatele.

Syndicatele unite au constituit principalul ajutor al partidului comunist în mobilizarea clasei muncitoare la realizarea sarcinilor mari care s-au ridicat în fața țării după 23 August 1944.

Crearea Sindicatelor unite a mărit capacitatea de luptă a clasei muncitoare și a întărit rolul ei de conducător în revoluție. În același timp, organizarea muncitorilor în syndicate a dat un nou impuls puternicului avînt spre organizare al țărănimii, micii burghezii de la orașe, oamenilor muncii din rîndul naționalităților conlocuitoare.

Sub conducerea organizațiilor de partid, imediat după 23 August 1944 a început în întreaga țară reorganizarea pe baze legale și extinderea celulelor U.T.C. Numeroși fii ai oamenilor muncii au intrat în U.T.C.

La începutul lunii septembrie 1944 s-a încheiat Frontul unic al tineretului între Uniunea Tineretului Comunist și Uniunea Tineretului Socialist. Uniunea Tineretului Comunist a început să organizeze, în spiritul unității de acțiune, colaborarea cu diferite organizații democratice de tineret care se constituiseră între timp. U.T.C.-ul a jucat un rol important în educarea tineretului muncitor și în mobilizarea lui la toate acțiunile organizate și conduse de partidul comunist.

Acordînd mare atenție organizării clasei muncitoare, creșterii forței combative și conștiinței sale de clasă, partidul comunist s-a preocupat, în același timp, în mod deosebit de atragerea maselor de bază ale țărănimii la revoluție, de încheierea alianței dintre clasă muncitoare și țărănimea muncitoare. P.C.R. a urmat cu fidelitate învățătura leninistă după care alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare este singura forță socială capabilă să zdrobească împotrivirea claselor exploatare și să asigure succesul revoluției. În țara noastră, după 23 August 1944, încheierea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare era posibilă pe baza sarcinilor antifasciste și antif feudale ale revoluției, dintre care rezolvarea problemei pămîntului

era sarcina principală a acestei etape a revoluției. Problema pământului era, fără îndoială, problema principală care lega masele țărănești de revoluție, dar țărănimea era interesată în victoria revoluției nu numai pentru a se elibera de exploatarea moșierească, ci și pentru a scăpa de sub umilirea și asuprirea jandarului și a cămătarului, era interesată în democratizarea aparatului de stat etc.

Urmărind activizarea politică a maselor de bază ale țărânimii și cuprinderea lor organizatorică, partidul comunist s-a ocupat de extinderea și întărirea organizațiilor de partid în mediul rural, de crearea comitetelor țărănești, a sprijinit extinderea organizațiilor Frontului plugarilor în întreaga țară.

Sub îndrumarea organizațiilor de partid, sute și mii de echipe de muncitori au pornit la sate, acordând un larg sprijin țărânimii muncitoare. În adunările sătești, activiștii de partid și muncitorii fără partid trimiși de sindicate explicau pe înțelesul țăranilor sarcinile revoluției, îi chemau să se organizeze și să lupte alături și sub conducerea clasei muncitoare și a partidului său de avangardă. În adunări și în acțiuni concrete de zi cu zi erau demascate uneltirile partidelor burghezo-moșierești și activitatea dușmănoasă a elementelor reacționare din organele locale ale aparatului de stat. Cu sprijinul clasei muncitoare, masele țărânimii au trecut la organizarea comitetelor țărănești. De asemenea au luat ființă sindicate ale muncitorilor agricoli.

Comitetele țărănești erau alese de adunarea cetățenilor dintr-un sat sau comună și reprezentau întreaga țărănime. Ele organizau pe plan local lupta maselor țărănești împotriva rămășițelor fasciste, pentru împărțirea pământului moșieresc.

Un moment însemnat în procesul de organizare și de antrenare la luptă a maselor țărănești alături și sub conducerea clasei muncitoare l-a constituit extinderea în întreaga țară, începând din octombrie-noiembrie 1944, a organizației Frontului plugarilor.

Păturile mijlocii de la orașe, îndeosebi intelectualii, s-au organizat după 23 August 1944 mai ales în cadrul Uniunii patrioților și Apărării patriotice, care erau organizații de masă cu caracter antifascist.

Uniunea patrioților, constituită încă în 1942 din inițiativa P.C.R., alături de celelalte organizații de masă, a contribuit la

lupta pentru stărpirea rămășițelor fascismului și pentru democratizarea aparatului de stat. În adunările organizate de Uniunea patrioților, cetățenii dezbăteau probleme gospodărești, ca : aprovizionarea cu alimente, combustibil, locuințe etc., și luau măsuri împotriva sabotajilor și speculanților.

Apărarea patriotică a desfășurat după 23 August 1944 o activitate largă, în centrul căreia a stat sprijinirea frontului anti-hitlerist și a familiilor celor de pe front, prin organizarea de colecte de bani, îmbrăcăminte și alimente, precum și ajutorarea luptătorilor antifasciști eliberați din închisori și lagăre și a victimelor terorii fasciste.

Partidul Comunist din România a desfășurat o luptă susținută împotriva manifestărilor șovine, naționaliste, pentru atragerea și organizarea maselor asuprite și exploatare ale minorităților naționale la luptă, alături de poporul român, pentru zdrobirea fascismului și pentru democratizarea țării, condiție a lichidării asupririi naționale. La această luptă și-au adus contribuția și organizațiile democratice ale naționalităților conlocuitoare, cum au fost MADOSZ-ul (care ulterior s-a transformat în Uniunea Populară Maghiară) etc.

În vederea atragerii femeilor la revoluție, la refacerea economiei naționale și pentru satisfacerea revendicărilor lor a fost înființată după 23 August 1944, sub conducerea partidului comunist, Uniunea femeilor antifasciste din România (U.F.A.R.).

Toate aceste organizații de masă ale oamenilor muncii și-au desfășurat activitatea sub îndrumarea politică permanentă a partidului comunist, căruia i-au recunoscut rolul conducător. Aceasta a fost condiția de bază care a asigurat orientarea activității lor pe linia intereselor poporului, pe linia revoluției. Conducerea și îndrumarea de către partidul comunist a sindicatelor, a Uniunii Tineretului Comunist, a Frontului plugarilor, a Uniunii patrioților, a organizațiilor democratice ale naționalităților conlocuitoare etc. se exercitau prin comuniștii ce-și desfășurau activitatea în aceste organizații.

Partidul comunist, ținând seama de interesele fundamentale ale clasei muncitoare, ale țărânimii muncitoare, ale păturilor

mijlocii de la orașe, ale forțelor democratice din rindul minorităților naționale și de sarcinile revoluției, a elaborat în a doua jumătate a lunii septembrie 1944 proiectul de platformă al Frontului național-democrat.

Proiectul de platformă, întocmit pe baza unei analize științifice a condițiilor obiective și a raporturilor de forțe dintre clasele sociale aflate în luptă, cuprindea principalele sarcini ale revoluției. El prevedea cucerirea deplină a independenței țării, continuarea alături de Uniunea Sovietică a războiului antihitlerist pînă la victoria finală, abolirea măsurilor fasciste și rasiale, pedepsirea criminalilor de război, democratizarea țării, asigurarea egalității tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate, religie, sex, refacerea economiei naționale, exproprierea moșierilor și împărțirea pămîntului lor țăranilor fără pămînt și cu pămînt puțin, instaurarea unui guvern democratic, care să reprezinte cele mai largi mase populare, precum și o serie de măsuri menite să asigure maselor muncitoare condiții de trai omenești.

Clasa moșierilor constituia o piedică principală în calea dezvoltării economice și sociale a Romîniei. Democratizarea țării nu era posibilă atîta timp cît în economia romînească existau puternice rămășițe feudale, atîta timp cît majoritatea populației — țăranimea — era dependentă economic de moșieri. În același timp, înfăptuirea unei reforme agrare democratice și lichidarea moșierimii ca clasă erau necesare pentru a da o lovitură zdrobitoare principalelor forțe ale reacțiunii și pentru a asigura încheierea alianței dintre clasa muncitoare și țăranimea muncitoare.

O dată cu elaborarea proiectului de platformă, partidul comunist a chemat masele la luptă pentru răsturnarea guvernului Sănătescu, care frîna acțiunea de curățire a aparatului de stat și a vieții politice de elementele fasciste și antonesciene, sabota participarea Romîniei la războiul antihitlerist și aplicarea Convenției de armistițiu. Aparatul de stat continua să fie înțesat de tot felul de elemente fasciste. În multe fabrici și uzine era menținut regimul militarist introdus de dictatura militară-fascistă.

Reflectînd cerințele obiective ale procesului istoric de dezvoltare în etapa respectivă, platforma elaborată de P.C.R. a con-

stituit un program pe baza căruia s-a putut realiza concentrarea tuturor forțelor democratice în jurul și sub conducerea clasei muncitoare. Partidul comunist a chemat toate partidele politice și organizațiile democratice să adere la platformă și pe baza ei să se închege un larg front democratic.

Partidul social-democrat a aderat la platforma propusă de partidul comunist. Comitetele Centrale ale P.C.R. și P.S.D. au căzut de acord ca proiectul de platformă să fie propus, în numele Frontului unic muncitoresc, celorlalte partide, grupări și organizații politice. Totodată s-a hotărît și crearea Comitetului Central al F.U.M. Hotărîrile conducerii F.U.M. au fost dezbătute în comitetele regionale și județene ale celor două partide, ceea ce a dus la consolidarea Frontului unic muncitoresc.

Acceptarea de către partidul social-democrat a platformei propuse de partidul comunist însemna că stînga social-democrată se apropia din ce în ce mai mult de punctul de vedere al comunistilor în problema perspectivelor revoluției populare și a căilor de realizare a sarcinilor ei. Aceasta a constituit un pas serios pe linia consolidării și dezvoltării unității de acțiune a clasei muncitoare.

Unitatea de acțiune a clasei muncitoare în Frontul unic muncitoresc a fost un factor hotărîtor care a grăbit concentrarea în jurul și sub conducerea clasei muncitoare a tuturor păturilor sociale interesate în înfăptuirea sarcinilor revoluției.

Proiectul de platformă a fost primit cu entuziasm de către masele largi ale poporului nostru. În adunări și mitinguri, muncitorii și țăranii și-au exprimat adeziunea față de platforma elaborată de P.C.R.

Pe baza acestei platforme s-a constituit Frontul național-democrat (F.N.D.), a cărui coloană vertebrală era Frontul unic muncitoresc și care cuprindea: P.C.R., P.S.D., Sindicatul unității, Uniunea patrioților, Frontul plugarilor, MADOSZ-ul.

Aceasta reprezenta regruparea pe baze noi a forțelor democratice din țara noastră, exprimînd hotărîrea majorității poporului de a acționa sub conducerea partidului comunist pentru realizarea sarcinilor revoluției împotriva forțelor reacționare.

După cum a arătat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „în decurs de câteva luni după 23 August, partidul a reușit să câștige de fapt majoritatea poporului, să făurească un larg front democratic, care cuprindea pe muncitori, țărani, intelectuali, păturile mijlocii de la orașe, masele de femei și tineret, oamenii muncii aparținând naționalităților conlocuitoare”¹.

Constituirea acestui front democratic larg pe baza platformei propuse de P.C.R. a confirmat încă o dată justetea aprecierii leniniste că „revoluția unește repede și luminează repede. Fiecare pas în dezvoltarea ei deșteaptă masa și o atrage cu o forță irezistibilă: tocmai de partea programului revoluționar, singurul care exprimă în mod consecvent și integral interesele ei adevărate, vitale”².

Consecvenți pozițiilor lor antidemocratice și potrivnice intereselor maselor, conducerile P.N.Ț. și P.N.L. au refuzat să adere la platforma F.N.D. La 18 octombrie 1944, reprezentantul partidului comunist și reprezentantul partidului social-democrat și-au dat demisia din guvern.

Prin aceasta guvernul în totalitatea sa a devenit reacționar. Ca urmare, în întreaga țară s-au dezlănțuit, sub conducerea organizațiilor de partid, mari acțiuni revoluționare ale maselor populare pentru răsturnarea acestui guvern.

3. Lupta maselor populare, sub conducerea P.C.R., pentru instaurarea unui guvern democrat. Inchegarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare

În fața Partidului Comunist Român stătea sarcina de a mobiliza și a conduce masele largi populare la lupta pentru aplicarea în viață a prevederilor platformei F.N.D., de a înfringe reacțiunea burghezo-moșierească și a asigura izbînda revoluției populare.

Masele largi populare, muncitori, țărani, intelectuali, își manifestau adeziunea la politica P.C.R. și hotărîrea fermă de a trece la aplicarea ei.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej: „A XV-a aniversare a eliberării României de sub jugul fascist”, Editura politică, 1959, pag. 13.

² V. I. Lenin, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 42.

Concomitent s-a intensificat organizarea muncitorilor în sindicate și a țărănimii în Frontul plugarilor. La mijlocul lunii octombrie erau organizați în sindicate peste 150.000 de muncitori.

Sub conducerea organizațiilor de partid, comitetele de fabrică și organizațiile sindicale dintr-o serie de întreprinderi au trecut la înlăturarea elementelor fasciste din conducerea întreprinderilor respective. În acțiunea de curățire a aparatului de stat și a întreprinderilor de elementele fasciste, un rol important au îndeplinit gărzile patriotice înarmate care au continuat să se dezvolte după insurecție. La „Vulcan”, rafinăria „Petrol-Bloc Standard”, stația electrică „Grivița” etc. muncitorii au constituit gărzi și pichete muncitorești, care nu au mai permis intrarea elementelor legionare, fasciste în întreprinderi.

Reacțiunea, care își dădea seama ce forță reprezintă muncitorii înarmați, a stăruit neîncetat să fie dezarmate și desființate gărzile patriotice. Astfel, în ședința Consiliului de Miniștri din 17 septembrie 1944, ca și în alte ocazii, majoritatea reacționară din guvern a pus problema dezarmării gărzilor patriotice, a interzicerii activității lor; dar aceste pretenții au fost respinse.

În octombrie 1944, în numeroase orașe ale țării, ca: București, Ploiești, Craiova, Brașov, Timișoara, Arad, Constanța, Bacău, Brăila etc., au avut loc mari manifestații populare, în care masele au cerut cu hotărîre demisia guvernului Sănătescu și instaurarea unui guvern democratic. Astfel, cei peste 100.000 de participanți la marea adunare populară care a avut loc în București în ziua de 8 octombrie s-au angajat să lupte pentru deplina realizare a platformei și au cerut cu hotărîre să se formeze un guvern în care să fie reprezentate toate forțele democratice. „Muncitorimea ploieșteană — se spune în moțiunea votată de adunarea populară care a avut loc în ziua de 23 octombrie 1944 — își ia angajamentul solemn să-și mobilizeze toate forțele și să nu dezarmeze pînă cînd actualul guvern nu va fi izgonit și pînă nu se va instaura la cîrma țării un guvern al Frontului național-democrat, singurul care poate să salveze țara de la prăpastie”. Muncitorii, țăranii, intelectualii orașului Tîrgoviște și din județul Dîmbovița, participanți la adunarea din ziua de 15 octombrie 1944, cereau în moțiunea adoptată „imediată înlăturare din guvern și

arestarea elementelor fasciste care fac parte din acest guvern, în frunte cu criminalul general Aldea, ministru de interne“.

Țăranii, în adunările lor de alegere a comitetelor țărănești și de aderare la platformă, cereau cu hotărâre înlăturarea prevederilor ei, precum și o serie de revendicări menite să asigure condiții mai drepte la muncă în arendă și dijmă, o repartizare mai democratică a sarcinilor fiscale și a prestațiilor etc.

În numeroase sate din fostele județe Ilfov, Dîmbovița, Ialomița, Dolj și Constanța, țăranii, ajutați de muncitorii de la oraș, și-au ales noi consilii comunale și noi primari.

Ca urmare a presiunii revoluționare a maselor, guvernul de militari reacționari a fost răsturnat.

Noul guvern s-a format la 4 noiembrie 1944 din reprezentanți ai partidelor politice. Ca prim-ministru în acest guvern a rămas tot generalul Sănătescu. Partidele reacționare, prin reprezentanții lor, păstrau și în noul guvern majoritatea ministerelor. Cu toate acestea, componența guvernului reflecta o întărire a pozițiilor forțelor democratice, ai căror reprezentanți dețineau mai mult de o treime din ministere. Partidul comunist a preluat în acest guvern Ministerul Comunicațiilor. Avînd în vedere marele rol ce revenea transporturilor în sprijinirea frontului antihitlerist și în refacerea economiei naționale, partidul comunist a încredințat conducerea Ministerului Comunicațiilor tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Formarea celui de-al doilea guvern Sănătescu alcătuit din reprezentanții partidelor politice și întărirea pozițiilor noastre în acest guvern au constituit o victorie a forțelor revoluționare. Dar majoritatea reacționară din al doilea guvern Sănătescu a continuat să saboteze democratizarea țării, sprijinirea războiului antihitlerist, îndeplinirea Convenției de armistițiu.

Cu scopul de a zădărnici lupta maselor pentru susținerea războiului antihitlerist și de a mări dezorganizarea vieții economice și financiare a țării, pentru a lovi în forțele democratice, burghezia și moșierimea, sprijinindu-se pe majoritatea reacționară din guvern, au recurs pe scară largă la arma sabotajului în industrie și în agricultură. Fabricanții întîrziuau montarea uzinelor care fuseseră dispersate, scădeau producția sub diferite pretexte, încercau să creeze nemulțumiri în rîndurile muncitorilor.

În agricultură, moșierii sabotau strînsul recoltei și însămînțările de toamnă.

Față de această situație, în a doua jumătate a lunii noiembrie 1944 s-au intensificat acțiunile muncitorilor de alungare a fasciștilor din întreprinderi (C.F.R., „Malaxa“, „Gaz și electricitate“, I.T.B., Valea Jiului, Valea Prahovei) și pentru determinarea autorităților de a trece la aplicarea armistițiului.

La sfîrșitul lunii noiembrie 1944, partidul comunist a lansat către țărani chemarea de a lua în folosință pentru însămînțări pămînturile moșierilor fugiți și ale sabotorilor.

Echipe de muncitori trimise la sate au ajutat țăranii să treacă imediat la înlăturarea acestei chemări.

Ocuparea pămînturilor moșierești părăsite și împărțirea lor în parcele în scopul efectuării muncilor agricole a pregătit trecerea la înlăturarea pe cale revoluționară a reformei agrare.

În noiembrie s-au intensificat în numeroase județe ale țării acțiunile de înlăturare a primarilor și prefecților fasciști. În nordul Transilvaniei, după alungarea hitleriștilor și horthiștilor de către trupele romîne și sovietice care au luptat împreună, au fost instalate în conducerea administrativă a majorității județelor elemente democratice. De asemenea, în fruntea județelor Constanța, Tulcea, Brăila, Tutova, Covurlui, Dîmbovița, Brașov, Arad, Hunedoara, Prahova etc. au fost instalați de către mase prefecți democrați. La București, Brașov, Caracal și în alte localități, lupta pentru înlăturarea elementelor fasciste din conducerea primăriilor și prefecturilor s-a soldat cu ciocniri violente și cu numeroase jertfe omenești din rîndurile mișcării revoluționare în ofensivă.

Acțiunile de înlăturare a primarilor și prefecților reacționari și trecerea la confiscarea și însămînțarea pămînturilor moșierilor care colaboraseră cu hitleriștii, ale celor fugiți și ale sabotorilor au constituit un pas important în lupta pentru încheierea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare și pentru înlăturarea platformei F.N.D.

Majoritatea reacționară din al doilea guvern Sănătescu n-a recunoscut pe noii primari și prefecți aleși de mase și a încercat

să restabilească vechea administrație în Moldova și în nordul Transilvaniei.

Miniștrii reacționari din guvernul Sănătescu au trecut tot mai fățiș la acțiuni dușmănoase contra poporului, dând dispoziții să fie arestați primarii aleși de mase în diferite localități. În loc de a lua măsuri pentru arestarea criminalilor de război, ei au dispus publicarea în ziare a listei celor ce urmau să fie arestați, dându-le astfel posibilitatea să dispară.

Bande maniste-legionare trimise în nordul eliberat al Transilvaniei au încercat, prin disensiuni naționalist-șovine, prin masacre și jafuri împotriva populației maghiare, să creeze neliniște și dezordine în spatele frontului trupelor sovietice și al celor românești, care continuau lupta pentru zdrobirea definitivă a hitlerismului.

În fața creșterii luptei revoluționare a maselor, care cereau democratizarea vieții politice a țării, s-a produs, la numai o lună de la instalarea sa, demisia celui de-al doilea guvern prezidat de Sănătescu.

La 6 decembrie 1944 s-a format un nou guvern, sub președinția generalului N. Rădescu. În acest guvern, reprezentanții F.N.D., zădărnici încercarea reacțiunii de a forma un guvern omogen reacționar, și-au păstrat toate pozițiile deținute în guvernul precedent.

Mergînd pe linia manevrelor demagogice, Rădescu a promis că va lua toate măsurile necesare pentru epurarea elementelor fasciste din întreprinderi și pentru arestarea criminalilor de război. Totodată el a instituit pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor o așa-zisă comisie pentru studiul reformei agrare.

În perioada decembrie 1944 — ianuarie 1945, partidul comunist a desfășurat cu putere lupta pentru consolidarea propriilor organizații și a organizațiilor democratice.

Se dezvoltaseră mult organizațiile sindicale. La sfîrșitul lunii ianuarie 1945 existau 12 uniuni sindicale, care reprezentau 513 sindicate și cuprindeau circa 519.000 de muncitori manuali și intelectuali organizați. Muncitorii organizați în sindicate reușiseră să obțină o serie de revendicări, ca recunoașterea sin-

dicatelor și a comitetelor de fabrică, mărirea salariilor, salariu egal la muncă egală pentru femei și tineret, ziua de muncă de 8 ore, crearea comisiilor de supraveghere a producției. Într-o serie de întreprinderi în care muncitorii au reușit să înlăture conducerile sabotoare au fost obținute, încă în toamna anului 1944, unele succese în refacerea întreprinderilor și creșterea producției.

Ca urmare a succeselor obținute pe linia organizării muncitorilor în sindicate, a autorității crescînde a acestora și a poziției hotărîte a forțelor democratice din guvern, acestea au impus la 20 ianuarie 1945 adoptarea legii sindicatelor. Această lege consfințea principiile revoluționare care au fost puse la baza organizării sindicatelor prin rezoluția din 1 septembrie 1944 a Comisiei de organizare a mișcării sindicale unite din România.

Adoptarea acestei legi era o dovadă a creșterii forței maselor și a subrezirii pozițiilor majorității reacționare din guvern. Încercările reprezentanților burgheziei și moșierimii din guvern de a izola pe funcționarii publici de muncitori și de a fărîmița unitatea sindicală prin organizarea muncitorilor pe meserii au fost respinse.

Între 26 și 30 ianuarie 1945 s-au desfășurat la București lucrările primului Congres general al Sindicatelor unite.

Congresul a însemnat un eveniment de mare importanță în istoria mișcării muncitorești din țara noastră.

La congres s-a subliniat necesitatea întăririi continue a unității de acțiune și organizatorice a clasei muncitoare. În rezoluția votată a fost aprobată activitatea Comisiei de organizare a mișcării sindicale unite, a fost confirmată linia stabilită prin rezoluția din 1 septembrie 1944 și s-a hotărît ca la baza organizațiilor sindicale să stea unitatea indestructibilă dintre comuniști și social-democrați.

Congresul general al Sindicatelor unite a hotărît în unanimitate crearea Confederației Generale a Muncii. Aceasta a constituit un însemnat pas înainte pe calea realizării unității organizatorice a mișcării muncitorești din România, întărind rolul de hegemon al clasei muncitoare în lupta pentru un guvern democratic.

Ținând seama de starea dezastruoasă a economiei naționale, congresul a hotărât ca „*sindicatul să ducă lupta pentru mobilizarea tuturor muncitorilor manuali și intelectuali pentru reconstrucția țării noastre, distrusă de cotropitorii hitleriști*“.

Printre sarcinile cele mai importante pe care și le-a luat muncitorimea la congres a fost sprijinirea frontului antihitlerist și a luptei pentru pământ a maselor țărănești.

La congres s-a acordat o mare atenție problemei dezvoltării relațiilor sindicatelor din țara noastră cu mișcarea sindicală internațională. Congresul a precizat că mișcarea sindicală din România are la bază principiul solidarității internaționale a celor ce muncesc.

Dezbaterile și hotărârile congresului au găsit aprobarea deplină a imensei majorități a clasei muncitoare din țara noastră. Lucrările congresului sindical și consolidarea unității sindicale au dat un nou impuls luptei revoluționare a maselor muncitoare.

Pînă la sfîrșitul lunii ianuarie 1945 se obținuseră rezultate însemnate și pe linia organizării țărănimii și a antrenării ei la acțiuni revoluționare alături și sub conducerea clasei muncitoare.

La începutul anului 1945, în multe județe ale țării, în majoritatea comunelor existau comitete țărănești, iar organizațiile Frontului plugarilor continuau să se consolideze și să se extindă în comune, plăși și județe. În numeroase comune rurale ale țării funcționau primari instalați de țărani.

Ținând seama de aceste succese și de raportul de forțe dintre clase în momentul respectiv, partidul nostru a apreciat că există posibilitatea formării unui guvern al forțelor democratice, care să cuprindă pe lângă aliații clasei muncitoare, — țărănimea și mica burghezie orășenească — și eventual unele grupări ale burgheziei liberale.

La sfîrșitul lunii ianuarie 1945 a fost publicat programul de guvernare al F.N.D., care cuprindea aproape toate prevederile principale din platforma elaborată de P.C.R. în septembrie 1944. Un loc important se acorda în acest program înlăptuirii reformei agrare.

Un val uriaș de mitinguri și demonstrații de masă în care se cereau înlăturarea majorității reacționare din guvernul Rădescu și instalarea unui guvern democratic a cuprins întreaga țară. Mii de muncitori, țărani, intelectuali, femei, tineri din întreaga țară cereau înlăptuirea imediată a reformei agrare, formarea unui guvern democratic, sprijinirea cu toate forțele a războiului antihitlerist.

Un mare succes al forțelor democratice l-a constituit adoptarea de către guvern, la 6 februarie 1945, a Statutului minorităților naționale. Acesta prevedea egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor români, indiferent de naționalitate, și conștiința abrogarea întregii legiuiri rasiste de pînă la 23 August 1944. Adoptarea de către guvern a Statutului minorităților naționale a stimulat și mai mult lupta forțelor democratice din sînul minorităților naționale alături de poporul român, sub conducerea partidului comunist, pentru un guvern democratic.

La 10 februarie partidul comunist a chemat masele țărănești să ocupe imediat pămînturile moșierești, fără să mai aștepte legea de reformă agrară, pe care majoritatea reacționară din guvern nu voia s-o elaboreze.

Lansînd lozincă înlăptuirii imediate, pe cale revoluționară a reformei agrare, P.C.R. a dat semnalul trecerii la ocuparea în masă a pămînturilor moșierești de către țărani. Pentru a asigura succesul deplin al acestei acțiuni, conducerea partidului a trimis în regiuni și județe — acolo unde se hotăra de fapt soarta luptei pentru putere și pentru pământ — un mare număr de activiști de partid, în frunte cu membri ai Comitetului Central. Comitetele regionale și județene au trimis la sate numeroase echipe de muncitori.

Participarea muncitorilor în măsură crescîndă la acțiunea de lămurire și de organizare a maselor țărănești și la înlăptuirea reformei agrare a dat acestor acțiuni un caracter combativ și organizat, a determinat creșterea conștiinței maselor țărănești, a încrederii acestora în forțele proprii și în forțele clasei muncitoare, condusă de partidul comunist.

În februarie și la începutul lunii martie 1945, înlăptuirea reformei agrare luase avînt în multe regiuni ale țării.

Acțiunea maselor țărănești de înfăptuire neîntârziată a reformei agrare a fost sprijinită și de autoritățile locale alese de popor. Astfel, la 23 ianuarie 1945, prefectul județului Trei Scaune a dat dispoziție să se înceapă imediat reforma agrară. La conferința prefectilor din 10 județe ale Moldovei, care s-a ținut la Iași în zilele de 15—16 februarie 1945, s-a cerut înfăptuirea reformei agrare și instaurarea unui guvern F.N.D. Deși erau sprijiniți de jandarmi, moșierii nu mai puteau opri împărțirea moșiilor.

Acolo unde organele administrative locale încercau să împiedice efectuarea reformei agrare masele muncitorești-țărănești treceau la instalarea unor elemente democratice în fruntea acestor organe. Infrunzind reacțiunea și aparatul său de stat, muncitorii și țărani au luat cu asalt prefecturile în județele Teleorman, Dolj, Baia, Botoșani, Sibiu, Vlașca, Mehedinți, Gorj și Romanați și au instalat prefecti democrați.

La începutul lunii martie 1945, în fruntea mării majorități a județelor din țara noastră se aflau prefecti democrați.

Cucerirea de către forțele revoluționare a numeroase organe ale puterii locale a constituit un factor de seamă în lupta pentru pământ și pentru putere, a subminat și a slăbit pozițiile guvernului Rădescu, grăbind deznodământul luptei pentru putere și ușurând victoria forțelor democratice în această luptă.

Demascînd pas cu pas manevrele reacțiunii, partidul nostru a desfășurat o muncă politică de mare amploare pentru izolarea partidelor burghezo-moșierești și cîștigarea majorității poporului. Partidul era urmat cu entuziasm și încredere de oamenii muncii din fabrici, uzine, mine, transporturi. Clasa muncitoare, organizată în sindicate unice, se manifesta din ce în ce mai puternic ca forță conducătoare a poporului. În înfăptuirea sarcinii de bază a acestei etape a revoluției — reforma agrară — partidul, cu ajutorul muncitorilor trimiși la sate, ridica la luptă masele țărănimii, care, în întregul ei, era interesată în lichidarea proprietății moșierești; comitetele țărănești confiscau și împărțeau pămînturile moșierilor, în focul luptei pentru înfăptuirea reformei agrare se făcea alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, neutralizîndu-se pătura avută a țărănimii, chiaburimea.

Ca urmare a succeselor obținute de forțele populare în democratizarea organelor locale ale puterii de stat și în înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare, poziția politică a claselor exploatatoare slăbise considerabil. Criza în care intraseră partidele reacționare ale burgheziei și moșierimii s-a accentuat. Aceste partide erau părăsite de tot mai mulți membri de rînd, și chiar de întregi organizații locale, care se desolidarizau de politica reacționară a clicilor lor conducătoare. În februarie 1945 au aderat la F.N.D. organizații locale ale P.N.Ț. din Iași, Neamț, Brăila, Someș, Satu-Mare, Sighișoara, Romanați etc. O expresie a acestui proces a fost și desprinderea din P.N.Ț., în februarie 1945, a grupului în frunte cu Anton Alexandrescu și aderarea acestuia la F.N.D.

Pozițiile guvernului Rădescu, ale reprezentanților reacțiunii din guvern erau tot mai șubrede.

După cum a arătat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „împotriva puterii burgheziei și moșierimii se ridicau forțe ce constituiau elementele noii puteri democrat-populare: Frontul național-democrat, care reunea partidele și grupările democratice sub conducerea partidului nostru și care cucerise unele poziții în guvern și în aparatul de stat; gărzile patriotice înarmate; comitetele sindicale din întreprinderi; masele muncitoare stăpîne pe stradă, în uzine și fabrici; comitetele țărănești care izgoneau pe moșieri și înfăptuiau reforma agrară”¹.

4. Instaurarea primului guvern democrat în România.

6 martie 1945

În februarie și la începutul lunii martie 1945, în condițiile schimbării raportului de forțe în favoarea forțelor democratice, ale întăririi unității clasei muncitoare și a rolului său de hegemon în revoluție, majoritatea reacționară din guvernul Rădescu a trecut de la tactica manevrelor demagogice la măsuri extreme,

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 21—22.

teroriste împotriva maselor populare aflate în plină fierbere revoluționară.

Prin cuvântarea cu conținut profascist ținută în ziua de 11 februarie 1945 în sala „Aro” din București, Rădescu și-a lepădat definitiv masca și a luat în mod deschis poziție împotriva poporului.

El s-a ridicat împotriva înfăptuirii reformei agrare și a primarilor și prefecților democrați instalați de mase, declarând că pentru oprirea acțiunilor revoluționare nu se va da înlătură să recurgă la arme. Prin aceasta Rădescu s-a demascat în mod public ca apărător al intereselor reacțiunii, al rămășițelor fasciste din țară.

După acțiunea provocatoare a lui Rădescu din 11 februarie 1945, bandele fasciste, organizate de P.N.Ț. și P.N.L. și ocrotite de aparatul represiv, au început să atace în stradă populația pașnică, au devastat sedii ale organizațiilor democratice. Împotriva muncitorilor tipografi de la „Viitorul” (organ al P.N.L.-Brătianu), care refuzau să mai tipărească articole cu caracter reacționar, au fost trimise plutoane de polițiști și jandarmi însoțite de bande legionare-fasciste înarmate. Bandele huliganice au atacat, de asemenea, întrunirile pașnice ale muncitorilor de la „Malaxa” și de la alte întreprinderi. Au avut loc atentate împotriva unor conducători ai mișcării muncitorești, s-a repetat încercarea de a devasta redacția ziarului „Scînteia”.

Concomitent cu aceste acțiuni, reacțiunea, cu sprijinul monarhiei, a încercat să scoată din guvern pe reprezentanții forțelor democratice.

Situația devenise tot mai încordată și în restul țării. Rădescu întărise unitățile jandarmerești și le dăduse dispoziții să reprime prin orice mijloace mișcările populare. El a dat dispoziții ultimative pentru înlăturarea primarilor și prefecților aleși de popor și a cerut jandarmilor să instaleze cu forța pe vechii primari și prefecți reacționari.

Urmînd indicațiile lui Rădescu, în a doua jumătate a lunii februarie, în întreaga țară reacțiunea a intensificat acțiunile teroriste. În mai multe județe au fost arestate elemente revoluționare.

La Petroșani, Craiova, Turnu-Măgurele, Alba Iulia, Brașov, Caracal, Constanța și în alte localități din țară, masele care manifestau pentru o putere democratică au fost atacate mișește din ordinul lui Rădescu. Au avut loc ciocniri sîngeroase.

În fața primejdiei de a pierde definitiv pozițiile politice în urma creșterii uriașe a avîntului revoluționar, reacțiunea internă și cercurile imperialiste de peste graniță au încercat să înnăbușe revoluția prin folosirea ultimului mijloc ce le mai rămăsese: intervenția puterilor imperialiste în treburile interne ale țării și dezlănțuirea războiului civil.

Hotărîrea de luptă a poporului, uriașa mișcare a maselor din întreaga țară au zădărnicit punerea în aplicare a acestor planuri criminale. Masele populare au respins atacul armat ordonat de Rădescu. În ziua de 24 februarie 1945, peste 500.000 de cetățeni s-au întrunit într-un mare miting în capitală, cerînd cu hotărîre formarea unui guvern democratic. Mitralierele plasate în clădirea Ministerului de Interne, la prefectura poliției și în palatul regal au intrat în funcțiune din ordinul lui Rădescu, făcînd să cadă morți și răniți din rîndurile manifestanților. Provocarea criminală organizată de reacțiune a ridicat la culme revolta și mînia maselor. Nimic nu mai putea stăvili valul uriaș al forțelor revoluționare. Sute de mii de manifestanți cereau într-un singur glas: „Jos guvernul Rădescu!”, „Vrem guvern F.N.D.!”

Clocotul revoluționar era în continuă creștere. Un nou val de manifestații populare uriașe a cuprins întreaga țară. În adunări generale pe uzine, sate, în mitinguri și demonstrații de stradă ce se țineau lanț, sute de mii de oameni ai muncii cereau cu hotărîre democratizarea țării, înfăptuirea reformei agrare și instaurarea unui guvern democratic.

După 24 februarie, numărul demonstrațiilor, al manifestațiilor și întrunirilor în care se cerea demiterea lui Rădescu și aducerea unui guvern F.N.D. creștea neîncetat de la o zi la alta. Din întreaga țară soseau la București sute și mii de moțiuni, votate în uriașele adunări populare din toate orașele și județele, în care se cerea instaurarea unui guvern democratic.

Dînd ascultare chemării forțelor democratice, conduse de partidul comunist, și sub influența luptei revoluționare a maselor populare, majoritatea soldaților și ofițerilor patrioți au refuzat să devină unelte ale reacțiunii.

Pe măsura creșterii luptelor revoluționare, tot mai mulți ostași se alăturau forțelor democratice, sprijinind efectiv acțiunile lor. Astfel, la Sibiu, populația a ales un nou prefect avînd din plin sprijinul armatei. Cînd ofițerii reacționari au ordonat ostașilor să tragă în masele care înconjurau prefectura, aceștia au refuzat. La Botoșani de asemenea armata a refuzat să tragă în popor. La Craiova și la Iași armata s-a înfrățit cu populația.

Reacțiunea, care sperase în intervenția armatei, a fost părăsită nu numai de ostași, ci și de numeroase cadre superioare din armată. Un grup de generali și ofițeri a condamnat, în ziua de 26 februarie, încercarea lui Rădescu de a folosi armata împotriva poporului și s-a desolidarizat de acțiunea și declarațiile acestuia.

Avînd împotriva sa marea majoritate a poporului, neputîndu-se sprijini pe armată, generalul Rădescu, cu ajutorul căruia reacțiunea voia să reinstaleze dictatura burghezo-moșierească, n-a găsit forțe pentru a-și pune în aplicare planurile sale criminale.

Este marele merit al Partidului Comunist Român că la toate provocările fasciste a urmat consecvent linia sa, exprimată de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în ultima ședință a guvernului Rădescu de la 21 februarie 1945: „Vom împiedica prin toate mijloacele încercarea de a transforma lupta din interior în război civil“.

Forța și hotărîrea de luptă a poporului, în frunte cu clasa muncitoare și sub conducerea partidului comunist, au zdrobit încercările reacțiunii de a împinge țara pe panta războiului civil și au respins presiunile cercurilor imperialiste străine. În același timp, prezența Armatei Sovietice pe teritoriul țării noastre a făcut imposibilă intervenția imperialiștilor americani și englezi în treburile interne ale poporului român, lipsind astfel reacțiunea internă de sprijinul extern pe care îl aștepta împotriva forțelor democratice.

Sub presiunea maselor, Rădescu a fost silit să demisioneze în ziua de 28 februarie 1945, ascunzîndu-se la reprezentanța diplomatică a Marii Britanii, de unde a fugit apoi peste graniță.

Încercarea reacțiunii, în cap cu monarhia, de a forma un alt guvern cu majoritate reacționară a fost împiedicată de mișcarea largă a maselor mobilizate de P.C.R., care, prin puternice manifestații, au impus aducerea la putere a primului guvern democratic.

„Masele populare de la orașe și sate au hotărît soarta bătăliei pentru putere, instaurînd la 6 martie 1945 puterea democratic-populară“¹.

Uriașa manifestație a celor 800.000 de oameni ai muncii din București și din împrejurimi, adunați în ziua de 6 martie 1945 în Piața Națiunii (astăzi Piața Unirii), a salutat guvernul de largă concentrare democratică, prezidat de dr. Petru Groza, patriot și democrat, eminent om politic și de stat.

Guvernul democrat instaurat la 6 martie 1945 exprima voința și năzuința maselor populare.

Prin instaurarea guvernului democrat la 6 martie 1945, puterea dominantă în stat a trecut în mîinile muncitorilor și țărănilor, majoritatea covîrșitoare a poporului nostru. În acest guvern reprezentanții clasei muncitoare aveau rolul preponderent.

În guvernul democrat instaurat la 6 martie 1945 au intrat reprezentanții clasei muncitoare și reprezentanți ai aliaților săi — țărănimea și celelalte pături mic-burgheze —, precum și reprezentanți ai unei părți a burgheziei care era grupată în partidul liberal de sub conducerea lui Gheorghe Tătărăscu.

Prezența în guvern a unei părți a burgheziei, grupată în jurul lui Tătărăscu, a însemnat o mare victorie a politicii P.C.R. în problema aliaților. Ea a împiedicat coalizarea întregii burghezii împotriva revoluției, a slăbit forțele reacțiunii și a permis concentrarea atacului împotriva principalelor forțe ale burgheziei și moșierimii. Participarea unei părți a burgheziei la guvern n-a schimbat însă caracterul puterii de stat, bazată pe alianța muncitorească-țărănească.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 22.

Instaurarea guvernului democrat la 6 martie 1945 a dus la transformarea statului dintr-un instrument în mîna claselor exploatatoare într-un instrument politic al revoluției, o armă în mîna proletariatului și a țărănimii muncitoare.

Prin conținutul și sarcinile sale, noua putere de stat reprezenta dictatura democrat-revoluționară a proletariatului și a țărănimii.

„Dictatura democrat-revoluționară a proletariatului și a țărănimii — spune Lenin — are, ca orice lucru pe lumea asta, un trecut și un viitor. Trecutul ei este absolutismul, feudalismul, monarhia, privilegiile...

Viitorul ei este lupta împotriva proprietății private, lupta muncitorului salariat împotriva patronului, lupta pentru socialism“¹.

Instaurarea guvernului democrat la 6 martie 1945 a constituit o victorie însemnată pe calea cuceririi întregii puteri politice de către clasa muncitoare aliată cu țărănimea muncitoare, în lupta pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă în țara noastră.

*5. P.C.R. — mobilizatorul maselor largi populare
în lupta pentru eliberarea întregului teritoriu al țării,
pentru sprijinirea războiului antihitlerist*

Poporul nostru, în dorința sa legitimă de a lupta pentru eliberarea întregului teritoriu al țării de sub ocupația hoardelor hitleriste, pentru cîștigarea independenței ei reale și pentru a-și aduce contribuția la zdrobirea totală a hitlerismului, s-a alăturat cu toate forțele sale Uniunii Sovietice în războiul antihitlerist, eliberator.

Participarea activă la războiul antihitlerist era o necesitate imperioasă pentru țara noastră, pentru că aceasta asigura eliberarea întregului teritoriu al țării. Înfrîngerea definitivă a hitlerismului constituia o condiție indispensabilă pentru consolidarea și lărgirea cuceririlor obținute prin insurecția armată

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 68—69.

din august 1944, pentru desprinderea țării noastre din sistemul imperialist și consolidarea independenței ei naționale.

Partidul comunist, explicînd caracterul just al războiului antifascist pe care îl ducea poporul român, s-a adresat cu încredere armatei și tuturor patrioților, chemîndu-i să contribuie în modul cel mai activ la înfrîngerea fascismului: „Luptați într-un război drept, război de eliberare a țării de cîmpitorii nemți, război victorios, avînd sprijin măreț din partea eroicei și neînvînșei Armate Roșii“.

Răspunzînd acestei chemări, trupele romîne și formațiunile de luptă patriotice și-au intensificat acțiunile pentru nimicirea unităților hitleriste din interiorul țării. La începutul lunii septembrie 1944, trupele romîne au purtat lupte grele pentru a respinge încercările hitleriștilor de a stabili aliniamentul frontului pe Carpații meridionali. Prin lupte grele date în raionul Turda, pe Mureșul mijlociu și la nord de Brașov, trupele Armatei a 4-a romîne au zădărnicit această încercare a inamicului, zdrobind ofensiva dezlănțuită de acesta în Transilvania.

Prin lupta eroică a trupelor Armatei 1 romîne și a trupelor sovietice sosite în raioanele în care se desfășurau luptele, au fost stăvilite și încercările hitleriștilor de a pătrunde în defileul Mureșului, al Crișului Alb, al Timișului și spre Reșița.

După cum s-a arătat, începînd din 23—24 august 1944, Armata romînă a participat la războiul antihitlerist pînă la obținerea victoriei asupra Germaniei hitleriste. La 7 septembrie 1944, Armatele 1 și a 4-a romîne au fost încadrate din punct de vedere operativ în Frontul 2 ucrainean, îndeplinind sarcinile operative și tactice elaborate de Comandamentul sovietic.

Începînd din septembrie 1944, trupele romîne au luat parte alături de trupele sovietice la marea ofensivă pregătită de Comandamentul sovietic în vederea eliberării nordului Transilvaniei. În cadrul acestei ofensive de mare amploare au fost eliberate orașele Sf. Gheorghe, Arad, Salonta, Episcopia Bihorului, Oradea, Cluj, Baia Mare, Satu-Mare și Carei.

Luptînd pentru mobilizarea eforturilor întregului popor la sprijinirea războiului antihitlerist, partidul comunist s-a adresat în primul rînd clasei muncitoare, căreia îi revenea rolul de

frunte în această luptă. În apelul C.C. al P.C.R. din 21 septembrie 1944 se arăta :

„Muncitori, vouă vă revine sarcina de a sta, ca forță organizată, în fruntea acțiunii patriotice de susținere a frontului, asigurând bunul mers al producției, împiedicând orice încercare de sabotaj din partea oricui ar veni. Sabotajul în împrejurările actuale este un act de trădare națională, este o crimă împotriva patriei.

Apărați întreprinderile împotriva răufăcătorilor. Formațiunile voastre patriotice de luptă să aresteze și să predea autorităților civile și militare pe criminalii fasciști“.

La chemarea P.C.R. au răspuns cu însuflețire muncitori, țărani, intelectuali, masele muncitoare din rîndurile minorităților naționale, mase de femei și de tineret, sprijinind cu hotărîre și dîrzenie efortul Romîniei în războiul antihitlerist. Mii de muncitori, țărani muncitori și intelectuali legați de popor s-au înrolat voluntari în armată pentru a lupta cu arma în mînă împotriva fascismului. În decembrie 1944, numeroși tineri uteciști din București, Brașov, Craiova, Turnu-Severin, Cluj, Turda, Mediaș etc., răspunzînd chemării partidului comunist, au format detașamente de voluntari și au plecat pe front. Membri ai partidului comunist și ai U.T.C.-ului, care au fost în primele rînduri ale celor plecați pe front, însuflețeau prin exemplul lor masa de ostași.

Armatele Sovietice și Armatele romîne care au luptat în Transilvania pentru eliberarea întregului teritoriu al țării au primit un sprijin valoros din partea formațiunilor patriotice, a detașamentelor de muncitori formate pentru apărarea fabricilor și uzinelor, din partea maselor largi de la orașe și sate mobilizate de organizațiile P.C.R.

Populația muncitoare a sprijinit activ trupele sovietice și trupele romîne în eliberarea orașelor Arad și Turda. În timpul luptelor pe care le-au dat trupele sovietice și cele romîne pentru eliberarea județului Bihor la sfîrșitul lunii septembrie și începutul lunii octombrie 1944, numeroase grupuri de muncitori au apărat cu arma în mînă instituțiile și întreprinderile.

În apropierea orașului Oradea, fasciștii au primit lovituri din partea unei grupe de partizani formate din muncitori și

țărani înarmați romîni și maghiari. Un grup de muncitori și de țărani muncitori au apărat eroic un pod din Oradea pe care fasciștii au vrut să-l arunce în aer. Ei au plătit cu viața această faptă patriotică, fiind prinși și împușcați de către fasciști.

În regiunea Cluj, oamenii muncii romîni și maghiari au împiedicat pe fasciștii în retragere să distrugă întreprinderile industriale, să demonteze și să evacueze utilajul. Este demn de amintit exemplul eroic pe care l-au dat muncitorii uzinei electrice „Someșul rece“, care, cu sprijinul țăranilor din împrejurimi, deși mult inferiori numeric, au reușit într-o luptă aprigă de 10 ore să dezarmeze și să facă prizonieră o unitate fascistă de cîteva sute de oameni, care se îndrepta spre uzină cu scopul de a o distruge.

Masele muncitoare, mobilizate sub lozinca lansată de P.C.R. „Totul pentru front, totul pentru victorie!“, au dat un sprijin prețios războiului antihitlerist prin activitatea intensă desfășurată în vederea refacerii întreprinderilor, ridicării producției, demascării și scoaterii din fabrici, uzine și instituții a elementelor fasciste și sabotoare.

Clasa muncitoare, deși în condiții de viață și de muncă deosebit de grele, a răspuns cu entuziasm chemării partidului comunist, dînd minunate pilde de eroism și de abnegație în opera de refacere, de înlăturare a distrugerilor și de mărire a producției.

Minerii din Valea Jiului, cu toate condițiile extrem de grele în care trăiau și munceau, lipsiți de alimente și de îmbrăcăminte, au mărit producția, dînd tot mai mult cărbune pentru aprovizionarea transporturilor și refacerea industriei.

Muncitorii din transporturi au zădărnicit planurile și acțiunile sabotajului, care încercau să împiedice întărirea frontului cu trupe și aprovizionarea cu muniții și alimente a armatei. Ceferiștii au făcut eforturi eroice pentru a asigura transportul atît spre front cît și în spatele frontului. Ei au refăcut noduri de cale ferată, au reconstruit în timp extrem de scurt atelierele, podurile și tunelurile distruse de naziști.

În toate întreprinderile industriale, și mai ales în cele care produceau pentru război, muncitorii organizați în sindicate s-au preocupat de readucerea mașinilor evacuate și de repararea în

minimum de timp a clădirilor și a mașinilor care suferiseră distrugerii, ca și de aprovizionarea cu materie primă și de ridicare a capacității de producție a întreprinderilor.

Infruntînd mari greutăți, muncitorimea din țara noastră și-a dovedit din plin înaltul său patriotism. Exemplul clasei muncitoare a însuflețit în luptă masele populare, care aprobau și susțineau războiul antifascist, la care se alăturase țara noastră. Sprijinul material și moral dat de masele populare războiului antihitlerist a însuflețit și mai mult unitățile Armatei romîne care luptau împotriva hitleriștilor.

La 25 octombrie 1944, prin eliberarea orașelor Carei și Satu-Mare, a fost desăvîrșită eliberarea întregului teritoriu al țării de sub jugul fascist. Întregul popor, forțele sale armate au întâmpinat acest eveniment cu un sentiment de legitimă mîndrie și de mare bucurie. Ziua de 25 octombrie a devenit ziua armatei Republicii Populare Romîne. Poporul român poartă o veșnică recunoștință eroicelor Forțe armate ale U.R.S.S., care l-au ajutat să-și elibereze întregul teritoriu al patriei de sub jugul ocupanților fasciști. „Sîngele vărsat de vitejii ostași sovietici și romîni pentru eliberarea pămîntului patriei noastre — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a pecetluit pe veci frăția de arme sovieto-romînă, expresie a prieteniei și alianței de nezdruccinat dintre poporul român și poporul sovietic”¹.

După eliberarea țării noastre, trupele romîne, încadrate în Frontul 2 ucrainean, au străbătut prin lupte grele teritoriul Ungariei pe o adîncime de peste 250 km, eliberînd peste 1.200 de localități, dintre care 14 orașe și alte 75 de localități importante. Ele au participat la eliberarea marilor orașe Debrețin și Budapesta.

În ziua de 18 decembrie 1944, împreună cu Armatele Sovietice, trupele romîne au trecut frontiera ungaro-ceslovacă.

Trupele romîne au înaintat pe teritoriul Cehoslovaciei, în luptă cu trupele hitleriste, pe o adîncime de 400 km, au traversat în timp de iarnă 8 masivi muntoși, au forțat patru cursuri de apă, au eliberat peste 1.700 de localități, dintre care 31 de

¹ Gh. Gheorghiu-Dej: „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist”, Editura politică, 1959, pag. 11.

orașe, și au participat la luptele grele din raioanele Košicé, Lučenec, Zvoleň și Bratislava.

Incepînd de la 24 august 1944 și pînă la terminarea războiului, trupele romîne au luptat alături de Armata Sovietică timp de 260 de zile, au străbătut prin lupte grele peste 1.000 km, au trecut 14 masivi muntoși, au forțat 12 mari cursuri de apă, au eliberat 3.813 localități, dintre care 53 de orașe, au capturat peste 103.000 de prizonieri și au cauzat inamicului pierderi mari în oameni și materiale. Efortul total al țării noastre în efective luptătoare s-a ridicat la peste 355.000 de oameni.

La sfîrșitul războiului pe front se găseau 16 divizii romîne, un corp aerian, un regiment de tancuri și alte unități și formațiuni militare, cu un efectiv total de peste 185.000 de oameni.

Prin participarea alături de Armata Sovietică a Armatei romîne la războiul antihitlerist și prin sprijinul moral și material pe care l-a acordat întregul nostru popor muncitor, în ciuda sabotajului reacțiunii, România și-a adus contribuția la zdrobirea hitlerismului.

„Armata romînă — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a participat cu toate forțele ei la războiul antihitlerist, luptînd alături de Armata Sovietică pînă la victoria finală asupra fascismului german, aducîndu-și contribuția la îndeplinirea sarcinilor strategice și tactice elaborate cu măiestrie de Comandamentul sovietic”¹.

Participînd la războiul antihitlerist, trupele romîne, pătrunse de justetea cauzei pentru care luptau, s-au acoperit de glorie. Ostașii și ofițerii romîni au dat dovadă de abnegație și dîrzenie, de înalte calități morale și de luptă. Ei au săvîrșit fapte de arme glorioase, cu care poporul nostru se mîndrește. Faptele de vitejie și de eroism săvîrșite de ostașii romîni au înscris o pagină glorioasă în cartea marilor tradiții de luptă ale poporului nostru pentru independența și libertatea sa. Neștearsă va rămîne în memoria poporului fapta eroică a sublocotenentului Turturică, care, cu sacrificiul vieții, a distrus un tanc inamic ce amenința subunitatea sa, și fapta eroică a pontonierului

¹ Ibid.

Eftimie Croitoru, care, sacrificându-și viața, a salvat podul de la Tiszalök (Ungaria). De asemenea, neuitate vor rămâne faptele de arme săvârșite de tânărul comunist Constantin Godeanu, membru al C.C. al U.T.C., de uteciștii Ion Purcaru, Alexandru Rusu, Iosif Pêtru, de locotenent-colonelul Buzoianu Ion, de sublocotenentul Balerciu Nicolae, căpitanul Pette Romulus, elevul Virgil Iovănuș, în vîrstă de 15 ani, sergentul sanitar Chiriță Elena și mulți alții.

Pentru faptele de arme ale ostașilor romîni, Comandamentul suprem sovietic a citat diferite unități militare romînești prin 7 ordine de zi. Unitățile romîne au fost menționate în 21 de comunicate de război sovietice. Divizia de voluntari „Tudor Vladimirescu” a primit denumirea de „Tudor Vladimirescu-Debrețin” și a fost distinsă cu ordinul sovietic „Steagul roșu de luptă”. Peste 300.000 de soldați, subofițeri și ofițeri romîni au fost decorați cu ordine și medalii romînești, sovietice, maghiare și cehoslovace.

Apreciind contribuția Romîniei la războiul antihitlerist, I. V. Stalin scria în mai 1945, într-un mesaj adresat lui W. Churchill: „Au trecut mai bine de 8 luni de cînd Romînia și Bulgaria au rupt alianța cu Germania hitleristă, au încheiat un armistițiu cu statele aliate și au intrat în război de partea aliaților, împotriva Germaniei, folosind în acest scop forțele lor armate. Prin aceasta ele și-au adus aportul la cauza înfrîngerii hitlerismului și au contribuit la terminarea victorioasă a războiului în Europa”¹.

La conferința de pace, reprezentanții Uniunii Sovietice au susținut recunoașterea Romîniei ca stat cobeligerant, au apărat interesele poporului nostru și au respins cu hotărîre încercările cercurilor imperialiste de a ne impune condiții grele, menite să ducă la pierderea din nou a independenței noastre naționale.

În lupta comună pentru eliberarea pămîntului patriei noastre și zdrobirea Germaniei hitleriste s-a cimentat frăția de arme romîno-sovietică, expresie a prieteniei și alianței de nezdruccinat dintre poporul romîn și poporul sovietic.

¹ „Correspondența președintelui Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. cu președinții S.U.A. și cu primii miniștri ai Marii Britanii din timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei. 1941—1945”, vol. II, E.S.P.L.P. 1958, pag. 291.

În perioada insurecției armate și a participării Romîniei la războiul just, antihitlerist, a început procesul de făurire a Armatei noastre populare, scut al apărării intereselor poporului, a independenței și suveranității țării. Participarea unităților militare la insurecție, lupta dusă de Armata romînă alături de Armata Sovietică pentru zdrobirea mașinii de război hitleriste, influența pe care o exercitau transformările revoluționare din țara noastră asupra masei de soldați și asupra unei părți din ofițeri au ușurat procesul de făurire a noii armate.

Poporul romîn a sărbătorit la 9 mai 1945 cu legitimă mîndrie Ziua victoriei asupra fascismului, victorie la care, mobilizat și condus de partidul comunist, și-a adus contribuția.

După instaurarea guvernului democrat la 6 martie 1945 și terminarea victorioasă a celui de-al doilea război mondial, Partidul Comunist Romîn a mobilizat forțele poporului nostru la luptă pentru apărarea și lărgirea cuceririlor obținute înainte de 6 martie 1945: terminarea și definitivarea reformei agrare, refacerea economiei naționale și consolidarea regimului democrat.

Puterea de stat a muncitorilor și țăranilor a devenit instrumentul principal pentru înfăptuirea acestor transformări revoluționare.

**P.C.R. — CONDUCĂTORUL LUPTEI MASELOR POPULARE
PENTRU CONSOLIDAREA ȘI DEZVOLTAREA PUTERII
DEMOCRAT-POPULARE, PENTRU INSTAURAREA
DICTATURII PROLETARIATULUI
(6 MARTIE 1945 — 30 DECEMBRIE 1947)**

*1. Sfirşitul celui de-al doilea război mondial.
Schimbarea raportului de forţe pe arena internaţională
în favoarea democraţiei şi socialismului*

Instaurarea şi consolidarea regimului democrat în ţara noastră, rezultatul luptei îndelungate duse de masele populare, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea P.C.R., au avut loc în condiţiile schimbării după cel de-al doilea război mondial a raportului de forţe pe arena internaţională în favoarea socialismului şi în dauna capitalismului. Uniunea Sovietică, care a purtat pe umerii ei principala povară a luptei pentru zdrobirea hitlerismului, a ieşit din război mult mai puternică sub raport politic. Influenţa şi prestigiul său pe plan internaţional au crescut.

În acelaşi timp sistemul capitalist a suferit pierderi grele, devenind mai slab decât înainte. A început să se desfăşoare cea de-a doua etapă a crizei generale a capitalismului, a cărei principală manifestare a constat într-un val de revoluţii care au avut loc într-o serie de ţări din Europa şi din Asia (Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, China, Coreea, Germania răsăriteană, Iugoslavia, Polonia, România, Ungaria, Vietnam).

Sub conducerea partidelor comuniste şi muncitoreşti, lupta antifascistă, pentru independenţa naţională s-a transformat în revoluţie populară, ducând la doborîrea de la putere a grupărilor reacţionare, la eliberarea de sub jugul imperialist şi la instaurarea regimurilor democrate. Au fost înlăptuite o serie de reforme sociale. Masele populare au cîştigat largi drepturi şi libertăţi democratice. Au fost lichidate rămăşiţele feudale din agricultură, acolo unde acestea au existat. Pe măsura rezolvării sarcinilor democratice, clasa muncitoare a trecut la rezolvarea transfor-

mărilor revoluționare, socialiste, din viața politică și economică a acestor țări.

Victoria repurtată de masele populare din aceste țări asupra claselor exploatare și imperialiștilor străini se datorește rolului de hegemon al proletariatului în revoluție, politiciii juste a partidelor comuniste, care au reușit să grupeze în jurul și sub conducerea proletariatului toate forțele democratice, precum și înfrîngerii într-o ascuțită luptă de clasă a partidelor reacționare ale claselor exploatare, care s-au împotrivit luptei revoluționare a maselor.

O însemnătate deosebită în lupta pentru eliberare dusă de popoarele din aceste țări a avut ajutorul multilateral acordat de către Uniunea Sovietică. Acest ajutor, care a început prin zdrobirea fascismului german și a militarismului japonez, a continuat sub diferite forme — ajutor politic, economic și diplomatic. El a constituit un factor important în împiedicarea cercurilor imperialiste de a interveni în treburile interne ale țărilor de democrație populară cu scopul de a restaura vechile regimuri.

Victoria revoluției chineze a reprezentat o lovitură deosebit de puternică dată imperialismului, în special sistemului lui colonial, făcînd să se schimbe și mai mult dispoziția și raportul de forțe pe arena internațională în favoarea socialismului.

În Asia au pășit de asemenea pe calea socialismului, în urma unei lupte îndelungate, Republica Populară Democrată Coreeană și Republica Democrată Vietnam.

După cel de-al doilea război mondial a început o nouă etapă în dezvoltarea socialismului: socialismul a ieșit din cadrul unei singure țări și s-a transformat într-un sistem mondial. A luat astfel naștere lagărul socialist, în frunte cu U.R.S.S.

O altă manifestare a celei de-a doua etape a crizei generale a capitalismului o constituie puternicul avînt pe care l-a luat mișcarea de eliberare națională în țările coloniale și dependente, procesul de prăbușire a sistemului colonial imperialist. Astfel, după cel de-al doilea război mondial a început destrămarea sistemului colonial al imperialismului.

În afara țărilor din Asia care au pășit la construirea socialismului, pe calea unei dezvoltări independente au pășit și India,

Birmania, Indonezia, Ceilonul și alte numeroase țări care s-au aflat secole de-a rîndul sub jugul colonial.

Trăsătura caracteristică, nouă a situației din țările coloniale, care a început să se manifeste încă în timpul războiului, constă în creșterea rolului conducător al proletariatului și al partidelor comuniste în lupta de eliberare națională și socială.

Extinderea mișcării de eliberare națională a popoarelor din colonii și țările dependente a dus la slăbirea forțelor imperialiste, a consolidat frontul luptei popoarelor pentru pace, democrație și socialism.

În urma celui de-al doilea război mondial, sistemul capitalist a slăbit și prin ascuțirea contradicțiilor interne ale lumii capitaliste. Marile țări capitaliste — Japonia, Germania occidentală, Italia, Franța, Anglia — slăbite în urma războiului — au căzut într-o măsură mai mare sau mai mică în dependență față de S.U.A., singura țară imperialistă care și-a întărit pozițiile în lumea capitalistă în timpul războiului. În lumea capitalistă s-au accentuat elementele de putrefacție și parazitism din viața economică. Șomajul a căpătat din nou un caracter de masă. S-au ascuțit și mai mult contradicțiile de clasă dintre burghezia monopolistă, pe de o parte, și clasa muncitoare și toți oamenii muncii pe de altă parte. Lupta clasei muncitoare s-a desfășurat după război în condiții mai favorabile, determinate în primul rînd de creșterea prestigiului și a influenței U.R.S.S., de consolidarea pozițiilor socialismului pe scară mondială.

Împotriva mișcărilor de eliberare socială și națională, care după cel de-al doilea război mondial au luat o amploare nemaiîntîlnită pînă atunci, cercurile reacționare din diferite țări s-au unit între ele, creînd diferite blocuri agresive. Scopul alianțelor încheiate între cercurile reacționare era de a înnăbuși lupta oamenilor muncii din țările socialiste, de a le readuce în lanțurile imperialismului, de a stăvili prăbușirea sistemului colonial, de a duce lupta împotriva democrației și socialismului. În lume au apărut două tendințe vădit opuse de rezolvare a problemelor internaționale, corespunzător celor două lagăre: lagărul socialist, democratic, în frunte cu U.R.S.S., care duce o politică

consecventă de apărare a păcii, și lagărul imperialist, anti-democratic.

În fruntea luptei pentru drepturi democratice, independență națională și pace s-au situat partidele marxist-leniniste, care s-au dovedit a fi în toate țările forța politică cea mai înaintată, cu cel mai mare prestigiu în mase. În 1946 numărul de membri ai partidelor comuniste din țările capitaliste era de aproximativ 5.000.000, adică cu 3.276.000 mai mare decât înainte de război.

Datorită justeței liniei politice a partidelor comuniste și a luptei lor neobosite pentru realizarea unității clasei muncitoare, într-o serie de țări capitaliste s-a înfăptuit unitatea sindicală și s-a lărgit colaborarea între diferitele partide și grupări politice ale clasei muncitoare. Aceasta a avut ca rezultat întărirea rolului proletariatului în lupta pentru pace și democrație, a dus la crearea în unele țări, în jurul și sub conducerea proletariatului, a unor largi coaliții de forțe democratice.

Ca o expresie a tendinței tot mai pronunțate a proletariatului din toate țările spre realizarea unității sale internaționale, în anul 1945 s-a constituit, în luptă cu elementele scizioniste din mișcarea muncitorească, Federația Sindicală Mondială, al cărui număr de membri a crescut pînă în 1947 la 70.000.000. S-au constituit de asemenea Federația Mondială a Tineretului Democrat (F.M.T.D.), care grupa organizațiile de tineret din 63 de țări, și Federația Democrată Internațională a Femeilor (F.D.I.F.), care reunea organizațiile de femei din 44 de țări.

În lupta împotriva exploatării capitaliste, pentru pace și socialism, partidele comuniste au întreținut strînse legături între ele și au folosit diferite forme de colaborare internațională. O expresie a acestor legături a constituit-o crearea în septembrie 1947 a Biroului Informativ al partidelor comuniste și muncitorești, din care făceau parte P.C.U.S., partidele comuniste dintr-o serie de țări democrat-populare și partidele comuniste din Franța și Italia. Biroului Informativ i-a revenit sarcina de a înlesni informarea reciprocă a partidelor aderente, de a organiza contacte și schimb de experiență între diferite partide, care doreau acest lucru.

*2. Măsurile luate de partid și guvern
în vederea democratizării aparatului de stat,
pentru combaterea speculei și sabotajului reacțiunii
(martie-octombrie 1945)*

Guvernul democrat instaurat la 6 martie 1945 și-a început activitatea în condiții interne deosebit de grele.

Economia națională era ruinată și dezorganizată. Bugetul statului era deficitar, iar greutatea impozitelor apăsa pe umerii maselor, care și așa sufereau lipsuri foarte mari, neavînd de multe ori nici cele necesare traiului. Aparatul de stat era încă dezorganizat și în mare parte înșesat cu elemente reacționare. La toate acestea se adăugau specula și sabotajul de mari proporții organizat de reacțiune, care deținea poziții dominante în viața economică. După datele statistice publicate, existau în această perioadă în economia țării noastre 47.479 de întreprinderi particulare, industriale, comerciale și de transport, și o rețea de aproape 400 de bănci, din care peste 250 erau bănci comerciale, cu un capital de peste 40 de miliarde lei. Marile bănci, în frunte cu Banca Națională, condusă de vîrfurile partidului liberal, duceau o activă politică de sabotare a guvernului. Burghezia deținea poziții însemnate și în agricultură.

Capitalul străin deținea încă poziții importante. Acest lucru este ilustrat, între altele, de faptul că numai în industria petroliferă 4 societăți cu capital american și englez controlau în 1947 circa 60% din producția de țiței.

În aceste condiții, în vederea consolidării regimului democrat-popular, Partidul Comunist Român a mobilizat masele largi populare pentru a înfăptui principalele sarcini ce stăteau în fața primului guvern democrat din istoria țării: definitivarea reformei agrare, democratizarea țării, intensificarea acțiunii de sprijinire a războiului antihitlerist, refacerea economiei naționale, îmbunătățirea traiului oamenilor muncii.

În domeniul politicii externe, sarcina principală a guvernului era stabilirea unor relații trainice de sinceră prietenie cu Uniunea Sovietică și cu celelalte țări eliberate, încheierea trata-

tului de pace și reluarea relațiilor economice, politice și diplomatice cu celelalte țări, întărirea independenței naționale a României.

Îndeplinirea sarcinilor interne urma să asigure desăvârșirea revoluției burghezo-democratice și să pregătească terenul pentru trecerea nemijlocită la revoluția socialistă.

În vederea îndeplinirii marilor sarcini ce-i reveneau, guvernul a luat o serie de măsuri menite să asigure cele mai largi drepturi democratice oamenilor muncii și democratizarea aparatului de stat. Acțiunea de democratizare a țării începută prin lupta revoluționară a maselor, conduse de P.C.R., încă înainte de 6 martie a fost continuată și ridicată pe o treaptă nouă. Partidul comunist a desfășurat o luptă intensă împotriva elementelor reacționare care se mai aflau în aparatul de stat. A început procesul de înlăturare a acestor elemente, reorganizarea treptată a aparatului de stat; s-a trecut la pedepsirea criminalilor de război.

Încadrarea în aparatul de stat a numeroși muncitori și a altor elemente provenite din rândurile păturilor muncitoare ale populației, majoritatea lor membri ai P.C.R., a adus în organele și în aparatul de stat și în activitatea acestora un suflu nou, de cinste și corectitudine, de luptă împotriva forțelor reacționare.

La câteva zile după instaurarea guvernului democrat a fost restabilită în nordul Transilvaniei administrația românească. La 13 martie 1945 a avut loc actul festiv de reuniune a nordului Transilvaniei cu România democratică. Cu acest prilej C.C. al P.C.R. a elaborat un manifest intitulat „Trăiască Ardealul democratic unit cu Patria Română democratică”, în care se arăta printre altele: „Prin revenire la patrie a Ardealului vândut lui Hitler de legionari și antonescieni, terorizat de bandele de mercenari ale lui Maniu chiar după eliberarea sa de către eroica Armată Roșie și de armata noastră, națiunea română a obținut o victorie strălucită pe drumul deschis unei Românie libere, democrate și puternice”. Manifestul chema masele muncitoare ale poporului român și ale minorități-

lor naționale să lupte unite pentru a face să dispară din țara noastră șovinismul și fascismul, pentru frăția dintre oamenii muncii români și cei aparținând minorităților naționale și pentru egalitatea în drepturi a naționalităților conlocuitoare din România.

Abolirea dictatului de la Viena, aplicarea de către guvernul democratic a unei politici naționale bazate pe egalitatea în drepturi a minorităților naționale cu poporul român a contribuit la dezvoltarea frăției dintre poporul român și minoritățile naționale, la consolidarea regimului democrat.

La 23 martie 1945 guvernul democrat a consfințit prin lege reforma agrară, care se îndeplinsese în perioada anterioară prin lupta revoluționară a maselor. Au fost expropriate pământurile aparținând elementelor fasciste și celor care au colaborat cu Germania fascistă, pământurile criminalilor de război și ale celor vinovați de dezastrul țării, ale celor care au fugit în străinătate după 23 August 1944, precum și terenurile agricole care depășeau suprafața de 50 ha.

Prin reforma agrară din 1945 au fost împărțite peste 1.100.000 ha de pământ țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin. Îndeplinindu-se pe cale revoluționară, într-o ascutită luptă de clasă împotriva moșierilor și uneltelor acestora, reforma agrară a avut ca rezultat principal lichidarea moșierimii ca clasă, forța socială cea mai reacționară din România. Astfel a fost îndeplinită principala sarcină a desăvârșirii revoluției burghezo-democratice.

Prin lichidarea clasei moșierești, reacțiunea în întregul ei a primit o puternică lovitură atât din punct de vedere politic cât și economic. S-au creat condiții ca, sub conducerea P.C.R., țărănimea muncitoare să se organizeze în vederea luptei împotriva elementelor capitaliste de la sate.

În urma efectuării reformei agrare, în viața satelor s-au produs importante schimbări în repartitia pământului, în raporturile dintre clase etc. Prin lichidarea clasei moșierești, țărănimea muncitoare a căpătat posibilitatea de a-și îmbunătăți situația materială.

În exproprierea moșierimii a fost interesată întreaga țără-nime, inclusiv chiaburimea, care a căutat să profite de lichidarea moșierimii pentru a-și asigura poziții economice și politice mai puternice în viața satelor. Însă, chiar în timpul efectuării reformei agrare și mai ales după lichidarea clasei moșierești, s-a manifestat din ce în ce mai ascutit contradicția de clasă dintre țărănimea muncitoare și chiaburime.

Reforma agrară din 1945 a mărit elanul de muncă al țărănimii muncitoare, care, cu toate condițiile naturale neprielnice și cu tot sabotajul reacțiunii, a reușit să realizeze în primăvara anului 1945 planul de însămânțări în proporție de 95%.

Înfăptuirea reformei agrare, lichidarea proprietății moșierești, crearea a peste 400.000 de noi gospodării și consolidarea altor 500.000 puneau în fața partidului și guvernului sarcini noi în vederea întăririi gospodăriei țaranului muncitor, atragerii țărănimii muncitoare în opera de refacere a țării.

În lupta pentru definitivarea reformei agrare trebuiau zdrobite acțiunile dușmănoase ale claselor reacționare, care nu se puteau împăca cu lovitura pe care o primiseră la 6 martie 1945, precum și ale grupării burgheziei liberale din guvern, care urmărea să împiedice aplicarea legii reformei agrare în spiritul său revoluționar, să frâneze procesul de consolidare a alianței muncitorești-țărănești.

În întreaga această perioadă țărănimea muncitoare a primit un mare ajutor din partea proletariatului, organizat și condus de P.C.R. Pe întreg cuprinsul țării, în aproape toate satele și comunele, muncitorii de la orașe au ajutat țărănimea muncitoare să se organizeze, au condus-o în lupta pentru consolidarea reformei agrare, au ajutat-o în repararea uneltelor agricole.

Înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare, rolul de conducător al proletariatului în lupta maselor țărănești pentru pământ, pentru definitivarea reformei au întărit poziția P.C.R. la sate, au creat condiții ca, sub conducerea organizațiilor de partid, alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, încheată în lupta pentru reforme democratice, pământ și regim democratic, să se întărească și să se dezvolte.

Paralel cu măsurile de democratizare a țării, cu legiferarea și definitivarea reformei agrare, partidul și guvernul au întreprins o serie de acțiuni în vederea redresării activității economice și înfrângerii acțiunilor sabotoare ale claselor reacționare.

Clasele exploatare și partidele lor politice P.N.Ț. și P.N.L. au folosit pozițiile pe care le dețineau în economie ca armă principală în lupta împotriva regimului democrat. În această perioadă, reacțiunea și-a concentrat acțiunile principale împotriva regimului democrat-popular în domeniul economic, desfășurând o intensă activitate de speculă și sabotaj economic, practicând și încurajând evaziunea fiscală, urmărind restaurarea puterii capitaliștilor și moșierilor.

Pentru zdrobirea acțiunilor cercurilor reacționare, P.C.R., exprimând interesele fundamentale ale maselor largi populare, a inițiat o serie de măsuri menite să introducă ordine în economia națională. În martie 1945 coordonarea activității economice a guvernului a fost încredințată consiliului interministerial economic, format din șefii principalelor departamente economice. Într-o serie de întreprinderi se numesc administratori de supraveghere, se introduc norme privind repartizarea creditelor și materiilor prime către întreprinderi, prelucrarea și distribuția produselor făinoase și zaharoase etc. Au fost luate măsuri pentru impunerea excepțională a îmbogățirilor de război, pentru introducerea impozitului progresiv pe venitul global și altele.

În această perioadă un loc important l-a ocupat lupta maselor, conduse de P.C.R., pentru traducerea în viață a măsurilor privind reglementarea regimului prețurilor și a circulației mărfurilor, privind aducerea în circulație a mărfurilor, pentru reprimarea speculei ilicite și a sabotajului economic, pentru reglementarea salariilor și înființarea economatelor.

Măsurile pentru reglementarea salariilor și înființarea economatelor urmăreau să ușureze aprovizionarea muncitorilor și funcționarilor cu produse strict necesare, să-i apere împotriva acțiunilor speculative. Întreprinderile industriale și comerciale erau obligate să creeze economate pentru aprovizionarea salariaților cu alimente, îmbrăcăminte, combustibil etc.

În cursul anului 1945 economatele au luat o largă dezvoltare. Până la 15 octombrie, în afară de economatele funcționari-

lor publici și ale muncitorilor și funcționarilor căilor ferate, funcționau 759 de economate ale muncitorilor și funcționarilor din întreprinderile capitaliste, care aprovizionau 1.589.512 persoane.

În vederea aplicării legilor economice din mai 1945 au fost create noi organe, care se bazau tot mai mult pe sprijinul maselor. Astfel, de aplicarea legii privind reglementarea regimului prețurilor și a circulației mărfurilor se îngrijeau organe speciale ale comisariatului general al prețurilor, din care făceau parte și reprezentanți ai sindicatelor. Pentru combaterea speculei și a sabotajului economic au fost înființate organe de control cetățenesc, care funcționau pe lângă prefecturi și primării și care erau constituite din reprezentanți ai organizațiilor politice ce făceau parte din guvern.

Măsurile hotărâte luate de puterea populară împotriva claselor reacționare, pentru reprimarea acțiunilor contrarevoluționare ale acestora, intervenția tot mai fermă a statului în influențarea vieții economice constituiau acte ale exercitării dictaturii revoluționare-democratice a proletariatului și a țărănimii în folosul revoluției. Aceste măsuri au fost larg sprijinite de masele muncitoare, organizate și conduse de P.C.R., care au depus eforturi uriașe în vederea refacerii economiei distruse de război, pentru repunerea în funcțiune a fabricilor, pentru mărirea producției. Clasa muncitoare din țara noastră a înfruntat cu abnegație lipsurile și greutățile deosebit de mari, a dat întregului popor un exemplu de eroism, de credință nestrămutată în partid, în cauza revoluției.

Un factor de mare însemnătate care a contribuit la refacerea și însănătoșirea vieții economice l-a constituit ajutorul U.R.S.S.

Pe baza acordurilor încheiate la 8 mai și 11 septembrie 1945 România a primit din partea U.R.S.S. importante cantități de fontă, oțel și alte metale, materiale tehnice, bumbac, lână, grâu, porumb etc. Acest ajutor prețios acordat de U.R.S.S. a contribuit la înviorarea treptată a producției, la rezolvarea problemei trecerii industriei de la producția de război la producția de pace, la refacerea economică a țării. S-au înființat primele societăți mixte romîno-sovietice — „sovromurile” —, care au adus o contribuție importantă la refacerea și dezvoltarea economiei

naționale. Prin acordurile amintite s-au asigurat Romîniei reduceri substanțiale ale datoriilor de război, s-a rezolvat problema repatrierii prizonierilor de război și s-au pus bazele unei convenții culturale.

La 6 august 1945 guvernul sovietic a hotărât restabilirea relațiilor diplomatice cu România. Recunoașterea guvernului democrat de către U.R.S.S. și stabilirea de relații diplomatice normale cu acesta au constituit un puternic sprijin dat forțelor democratice din România.

În 1945, cînd poporul romîn pășea cu tot mai multă hotărîre la refacerea țării, la consolidarea cuceririlor obținute, reacțiunea internă, sprijinită de cercurile agresive din Occident, a încercat prin noi metode să submineze și să doboare regimul democrat. În acest scop, regele, în mod provocator, a rupt relațiile cu guvernul democrat și a refuzat aproape 6 luni de zile să semneze legile și decretele guvernului pentru a le da caracterul unor acte „neconstituționale”.

Spre sfîrșitul anului 1945, cînd devenise evident că sabotajul economic și refuzul regelui de a mai recunoaște guvernul nu vor determina căderea acestuia, clasele exploatare au întreprins noi acțiuni contrarevoluționare. La 8 noiembrie, la București și în alte centre din țară, reacțiunea a pus la cale acte teroriste cu scopul de a doborî prin violență guvernul democrat. La București și Ploiești, partidele politice ale reacțiunii, folosind elemente legionare, ofițeri deblocați, moșieri expropriati, elemente reacționare scoase din aparatul de stat și alți dușmani ai regimului democrat, au organizat manifestații de stradă și atacarea cu arme de foc a sediilor unor organizații democratice și instituții centrale. Încercarea reacțiunii de a scoate în stradă mase cît de cît însemnate a eșuat în mod lamentabil, dovedind izolarea sa crescîndă.

Bazindu-se pe forța maselor muncitorești-țărănești și pe aparatul statului democrat, partidul și guvernul au zdrobit această acțiune teroristă contrarevoluționară întreprinsă de clasele reacționare. Provocarea teroristă de la 8 noiembrie 1945 a stîrnit revoltă și indignare în rîndul tuturor oamenilor muncii din România. În zilele următoare, în întreaga țară au loc impresionante manifestații de masă. În București, la chemarea F.N.D.,

În ziua de 12 noiembrie 1945 a avut loc o uriașă demonstrație populară. Cei peste 750.000 de demonstranți s-au angajat să sprijine din toate puterile lor guvernul democrat, să lupte pentru consolidarea și dezvoltarea regimului democrat, să apere independența și suveranitatea patriei. Asemenea demonstrații de masă au avut loc și în celelalte orașe ale țării: la Cluj au manifestat 40.000 de oameni ai muncii, la Ploiești — 50.000, la Galați — 30.000, la Brașov — 30.000, făcând zid în jurul guvernului democrat. Planurile reacțiunii de a doborî prin violență guvernul democrat au eșuat.

3. Conferința națională a Partidului Comunist Român

Conferința națională a P.C.R. și-a desfășurat lucrările în octombrie 1945. La această dată partidul depășise faza de reorganizare pe baze legale și avea încheiată o rețea de organizații de partid regionale, județene, de plasă, precum și un număr de 8.670 de celule. Numărul membrilor de partid era de 236.863.

Sub conducerea P.C.R. se creaseră și activau puternice organizații de masă ale oamenilor muncii, ca: sindicate, organizații de tineret, de femei etc.

Bucurându-se de un mare prestigiu și dovedindu-se în practică conducătorul maselor populare în revoluție și apărătorul intereselor lor vitale, P.C.R. a crescut numeric, devenind în scurt timp un partid de masă. Convingându-se de justetea politicii P.C.R., un număr din ce în ce mai mare de muncitori din marile întreprinderi și alți oameni ai muncii au intrat cu încredere în rândurile acestuia, constituind, împreună cu cadrele vechi călitate și încercate în anii grei de luptă ai ilegalității, forța principală cu ajutorul căreia se realiza politica partidului.

Creșterea și întărirea partidului prin atragerea în rândurile sale a celor mai înaintate elemente din rândurile clasei muncitoare, ale țărănimii muncitoare și ale intelectualității erau o necesitate obiectivă pentru a putea asigura traducerea în viață a sarcinilor mari care stăteau în fața partidului.

În același timp însă acest proces de creștere a fost însoțit de încălcări grosolane ale normelor leniniste de primire individuală în partid, care au avut consecințe negative asupra partidului. Grave prejudicii a adus partidului linia lichidatoristă, antipartinică, promovată de A. Pauker privind deschiderea largă a porților partidului pentru elemente dușmănoase, carieriste, necinstite și descompuse.

Această linie lichidatoristă a avut drept urmare pătrunderea în partid a numeroase elemente mic-burgheze, oportuniste, carieriste, străine de clasă, legionari și alte elemente dușmănoase, care urmăreau subminarea din interior a organizațiilor de partid. Încălcarea liniei leniniste a partidului în ce privește primirea de noi membri în mod individual a dus la crearea unei compoziții de clasă necorespunzătoare a partidului. Elementele dușmănoase strecurate în partid au pus la cale acțiuni anarhice, provocatoare, potrivnice liniei și metodelor partidului, au recurs la înăbușirea criticii, la folosirea metodelor administrative și cazone, vizînd în acest fel să compromită partidul în fața maselor.

Meritul deosebit al partidului nostru, al Comitetului său Central, în frunte cu tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, constă în aceea că s-a ridicat cu hotărîre împotriva înfăptuirii liniei lichidatoriste a grupului fracționist și a luat măsurile necesare pentru a zădărnici înfăptuirea acestor practici chiar în perioada cînd activitatea antipartinică și antistatală a grupului fracționist nu era încă demascată.

Sarcinile mari care stăteau în fața partidului impuneau ca numeroasele cadre tinere intrate în partid să fie în scurt timp educate, învățate să rezolve independent și cît mai bine numeroase probleme de partid și de stat.

În perioada scursă de la 23 August 1944, P.C.R. obținuse succese serioase pe linia pregătirii marxist-leniniste a cadrelor și membrilor săi, pe linia răspîndirii ideologiei marxiste în rândurile maselor.

S-au asigurat tipărirea și difuzarea în tiraje de masă a operelor clasicele marxism-leninismului, editarea și difuzarea pe scară largă a presei de partid, în primul rînd a ziarului „Scînteia”, care ajunsese în octombrie 1945 la 180.000 de exemplare. O

răspîndire din ce în ce mai mare căpătau și ziarele editate de comitetele regionale P.C.R.

Un rol deosebit de important în ridicarea nivelului politic și ideologic al membrilor de partid l-a jucat studierea lucrărilor clasicele marxism-leninismului și a materialelor despre activitatea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Pînă în luna august 1945 au fost editate opere ale clasicele marxism-leninismului în tiraj de 1.125.463 de exemplare.

Un moment însemnat în perioada premergătoare Conferinței naționale a P.C.R. l-au constituit conferințele regionale de partid care s-au desfășurat în august 1945. La această dată activau 12 organizații regionale de partid, și anume: București, Oltenia, Tîrgoviște, Prahova, Dobrogea, Dunărea de jos, Moldova, Oradea, Cluj, Brașov, Valea Jiului și Banat. Conferințele regionale au analizat activitatea desfășurată în cadrul organizației respective, au ales noile comitete regionale și delegați pentru Conferința națională a partidului. Ele au marcat un pas însemnat în întărirea vieții de partid, în consolidarea legăturilor partidului cu masele. În cadrul conferințelor regionale s-au dezbătut amănunțit sarcinile de luptă ale partidului și în special problemele refacerii economiei naționale.

Conferința națională a P.C.R. a avut loc între 16—19 octombrie 1945. Ea a avut ca obiectiv principal dezbateră problemele de bază care stăteau în fața partidului în lupta pentru consolidarea regimului democrat-popular, pentru refacerea economiei naționale. La lucrările conferinței au luat parte 320 de delegați.

Conferința națională a P.C.R. a aprobat raportul politic al C.C. al P.C.R. prezentat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, precum și întreaga activitate desfășurată de partid pînă la această dată.

Analizînd situația grea economică existentă în țară și căile de refacere a economiei naționale, Conferința națională a trasat ca linie a partidului nostru pentru reconstruirea țării „refacerea și dezvoltarea industriei grele”. Conferința națională a P.C.R. a subliniat că sarcinile refacerii și dezvoltării economiei naționale erau cu atît mai mari și mai grele, cu cît nu era vorba numai de a reface ceea ce s-a distrus, ci și de a con-

strui și a dezvolta economia Romîniei. Problemele de bază ale reconstrucției erau: refacerea industriei existente și dezvoltarea îndeosebi a industriei grele. Stabilind căile de refacere și dezvoltare a economiei naționale, subliniind rolul hotărîtor al industriei grele. Conferința națională a demascat și a zdrobit teza reacționară după care Romînia trebuia să rămînă o țară eminentă agrară, scoțînd în evidență posibilitatea și necesitatea industrializării țării.

„O industrie grea puternică — se arată în raportul politic al C.C. prezentat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la Conferința națională —, bazată pe folosirea rațională a bogățiilor naturale ale țării și dezvoltată pe linia nevoilor interne și a posibilităților izvorîte din legături comerciale trainice cu vecinii, constituie pivotul în jurul căruia întreaga economie a țării se va dezvolta în condiții noi”¹.

În vederea dezvoltării economiei țării noastre, Conferința națională a pus ca sarcină de perspectivă electrificarea țării, condiție importantă a industrializării. Este meritul deosebit al P.C.R., al conducerii sale leniniste, că în aceste condiții deosebit de grele a orientat spre viitor întreaga dezvoltare economică a țării pe o cale justă și a pus în fața poporului sarcini mobilizatoare. Conferința prevedea crearea în țară a unei rețele de centrale hidroelectrice care să facă posibilă întrebuințarea energiei electrice în industrie, transporturi, pentru ridicarea nivelului de viață și de cultură al populației atît la orașe cît și la sate.

Se prevedea acordarea unei atenții deosebite refacerii și dezvoltării transporturilor, subliniindu-se marele lor rol în viața economică a țării.

În programul de refacere a economiei naționale, un loc important l-au ocupat problemele agriculturii. S-au trasat sarcini pentru desăvîrșirea reformei agrare, pentru organizarea centrelor de închiriat mașini agricole, îndrumate și controlate de stat, pentru ajutorarea țărănimii cu credite și semințe, pentru mărirea producției agricole.

Conferința preconizează un sistem de măsuri pentru atragerea în acțiunea de refacere a țării a tuturor forțelor productive,

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 63.

prevăzînd în același timp necesitatea asigurării unui control din partea statului muncitorilor și țăranilor asupra elementelor capitaliste.

Pentru refacerea economiei naționale erau necesare înlăturarea speculei și asigurarea bunei desfășurări a comerțului. În acest scop se punea sarcina creării și dezvoltării cooperativelor atât la orașe cît și la sate. În vederea asigurării mijloacelor financiare necesare producției se prevedea reorganizarea sistemului de credit în așa fel ca statul să poată asigura un control asupra acordării și folosirii creditului. A fost pusă sarcina efectuării unei reforme fiscale și monetare, combaterii inflației și haosului financiar.

Sarcina principală stabilită de Conferința națională în domeniul politic era întărirea și dezvoltarea regimului democrat-popular, condiție de bază pentru înlăturarea programului de refacere și dezvoltare a economiei naționale, pentru asigurarea suveranității și independenței patriei.

Pentru aceasta se impunea întărirea continuă a unității de acțiune a clasei muncitoare, a alianței dintre clasa muncitoare și țăranimea muncitoare, a frăției dintre poporul român și minoritățile naționale.

Conferința națională stabilește ca una dintre sarcinile importante mobilizarea și întărirea forțelor democratice în vederea izolării de mase a partidelor burgheze și lupta pentru asigurarea victoriei în alegerile parlamentare a forțelor democratice.

Principalele sarcini stabilite de Conferința națională în domeniul muncii de partid erau: întărirea partidului prin primirea în rîndurile sale a celor mai buni muncitori, țărani muncitori și intelectuali, verificați în focul luptei de clasă, și împiedicarea strecurării în partid a elementelor dușmănoase; consolidarea organizațiilor de partid existente și crearea de noi organizații; ridicarea muncii ideologice și politice la un nivel superior, îmbunătățirea muncii organelor de conducere; înlăturarea nepotrivirii dintre marea influență politică a partidului și insuficiența cuprindere organizatorică a maselor; întărirea disciplinei de partid, aplicarea consecventă a principiului centralismului democratic și lupta fără cruțare împotriva abaterilor

de la linia partidului; întărirea muncii colective în cadrul organelor de partid etc.

Conferința națională a P.C.R. a combătut cu vehemență abaterile de la linia partidului în problemele construcției de partid și primirii de noi membri și a pus în fața organizațiilor de partid sarcina de a veghea ca în partid să intre „numai elemente cinstite, devotate și nepătate în trecutul lor“.

O atenție deosebită a acordat Conferința națională problemei legăturii partidului cu masele. Raportul politic al Comitetului Central prezentat la Conferința națională de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej subliniază că înlăturarea liniei politice nu este posibilă fără munca de masă, fără mobilizarea masei, fără contact viu și permanent cu masa.

Conferința națională a dezbătut și a aprobat noul Statut al Partidului Comunist Român. În Statut se precizează că scopul final al partidului este înlăturarea socialismului și a comunismului în țara noastră, se fixează structura partidului, îndatoririle și drepturile membrilor de partid.

Toate aceste prevederi erau bazate pe principiile leniniste ale partidului de tip nou și aveau drept obiectiv întărirea politică și organizatorică a P.C.R., călirea marxist-leninistă a membrilor săi.

O atenție deosebită acorda Statutul P.C.R. problemei întăririi partidului, unității rîndurilor sale. Datoria tuturor organizațiilor de partid și a tuturor comunistilor — se spune în Statutul P.C.R. — este păstrarea și apărarea unității partidului, lupta necruțătoare împotriva oricăror manifestări fracționiste de subminare a unității partidului, precum și respectarea disciplinei de partid.

Conferința națională a avut o importanță deosebită și în ceea ce privește fixarea liniei de luptă a partidului pentru realizarea unității depline a clasei muncitoare, stabilind ca sarcină de primă importanță întărirea Frontului unic muncitoresc și lupta pentru înlăturarea unității politice și organizatorice a clasei muncitoare.

Conferința națională a Partidului Comunist Român analizează pe larg succesele obținute pe linia realizării unității clasei muncitoare și cheamă partidul social-democrat la înlăturarea

unității politice și organizatorice a clasei muncitoare într-un partid unic muncitoresc.

Referindu-se la însemnătatea unității clasei muncitoare în lupta pentru desăvârșirea revoluției burghezo-democratice, la dezvoltarea acestei unități pînă la realizarea partidului unic muncitoresc, rezoluția Conferinței naționale a P.C.R. preciza că proletariatul, a cărei unitate de acțiune a constituit punctul de plecare al unirii tuturor forțelor democratice, are datoria de a întări și mai departe această unitate de acțiune și a o desăvârși prin înfăptuirea unității sale politice și organizatorice. Rezoluția arată că realizarea partidului unic muncitoresc pe baza principiilor marxism-leninismului va spori în mod considerabil influența politică a clasei muncitoare și va întări și mai mult unitatea tuturor forțelor democratice.

Punînd în fața clasei muncitoare sarcina luptei pentru realizarea partidului unic, Conferința națională a înarmat organizațiile de partid cu linia politică clară pentru atingerea acestui obiectiv.

„Partidul Comunist Român concepe înfăptuirea partidului unic muncitoresc nu ca o contopire mecanică între cele două partide existente, ci ca o unificare politică și organizatorică, pe baze principiale, în urma unei acțiuni de lămurire ideologică și înfăptuirii unei depline unități de acțiune“.

Aplicarea acestei linii a avut ulterior drept rezultat realizarea partidului unic al clasei muncitoare din România, care a lichidat definitiv sciziunea clasei muncitoare și a însemnat victoria definitivă a marxism-leninismului în mișcarea muncitorească din țara noastră.

Conferința națională a ales noul Comitet Central al P.C.R., format din 27 de membri și 8 supleanți. Secretar general al P.C.R. a fost ales tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej.

Folosind bogata experiență a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, a mișcării muncitorești internaționale și experiența proprie a partidului nostru, Conferința națională a P.C.R. a aplicat în mod creator, potrivit noilor condiții istorice, învățătura leninistă despre revoluție, indicațiile strategice și tactice date de Congresul al V-lea al P.C.R.

Prin însemnătatea problemelor dezbătute și prin hotărârile luate, Conferința națională a P.C.R. prezintă o importanță deosebită în viața partidului și a statului nostru democrat, îndeplinind prin natura și conținutul hotărîrilor luate principalele sarcini și funcții ale unui congres. În perioada următoare întreaga activitate a partidului s-a desfășurat pe baza indicațiilor Conferinței naționale, avînd ca rezultat încununarea cu succes a luptei pentru desăvârșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la cea de-a doua etapă a revoluției, etapa socialistă.

*4. P.C.R. — conducătorul luptei
pentru întărirea regimului democratic,
pentru izolarea completă de masă a partidelor reacționare.
Alegerile generale din noiembrie 1946*

În lupta maselor populare pentru întărirea regimului democrat, alegerile generale din noiembrie 1946 constituie un moment însemnat. „A nu pierde nici o poziție cîștigată de la 23 August pînă astăzi în această campanie de alegeri — arată plenara C.C. al P.C.R. din 25—28 ianuarie 1946 —, a cîștiga bătălia alegerilor înseamnă a hotărî definitiv cursul dezvoltării democrației în țara noastră“.

În vederea cîștigării bătăliei alegerilor, plenara C.C. al P.C.R., pe baza aprecierii raportului de forțe dintre grupările și partidele politice existente în România, a stabilit ca linie tactică prezentarea unită în alegeri a tuturor forțelor ce participau la guvernul de la 6 martie 1945.

Realizarea acestei concentrări de forțe democratice cerea în primul rînd întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare, care trebuia să fie pivotul politic atît în campania electorală cît și în parlament și guvern.

Ședința plenară a C.C. al P.C.R. a arătat că există posibilitatea să se ajungă la un acord cu partidul social-democrat, în pofida manevrelor elementelor de dreapta, deoarece masa membrilor și majoritatea conducerii centrale a P.S.D. se pronunțau pentru unitatea mișcării muncitorești.

Unitatea de acțiune a clasei muncitoare, care se întărise în lupta pentru putere și pentru refacerea economică a țării, trebuia continuu apărată împotriva acțiunilor de subminare ale reacțiunii și agenților ei din mișcarea muncitorească. De aceea o sarcină de primă importanță a devenit zădărnicierea manevrelor elementelor de dreapta din partidul social-democrat. La Congresul din martie 1946 al P.S.D., forțele de stînga au demascat și au alungat din P.S.D. pe principalii dușmani ai unității clasei muncitoare.

Congresul P.S.D. a adoptat propunerea Partidului Comunist Român ca aceste două partide să meargă în alegeri pe liste comune. Succesul obținut de P.C.R. și de forțele de stînga din P.S.D. pe linia întăririi unității de acțiune a clasei muncitoare a făcut posibilă elaborarea unei platforme politice pe baza căreia avea să se realizeze în jurul clasei muncitoare o coaliție a tuturor forțelor democratice.

Platforma-program prevedea măsuri pentru îmbunătățirea situației economice, dezvoltarea economiei naționale pe calea folosirii bogățiilor naturale ale țării, prin mobilizarea forțelor creatoare ale poporului și folosind sprijinul și ajutorul acordat de Uniunea Sovietică. Platforma-program prevedea transformarea într-un spirit democratic a întregii legislații muncitorești, precum și asigurarea și lărgirea drepturilor și libertăților cetățenești, asigurarea egalității în drepturi a naționalităților conlocuitoare.

O atenție deosebită se acorda în platformă țărănimii muncitoare, prevăzîndu-se ca ea să primească din partea statului ajutor în semințe, mașini, unelte, îndrumări tehnice, ca ea să fie apărată împotriva elementelor exploatare, speculanților și cămătarilor etc.

Platforma cuprindea, de asemenea, măsuri privind interesele păturilor mijlocii de la orașe, care recunoșteau rolul de hegemon al proletariatului în lupta pentru dezvoltarea democratică a țării.

Pe baza platformei elaborate de P.C.R., în mai 1946 se creează Blocul partidelor democratice, largă coaliție de forțe, din care făceau parte partide și organizații care reprezentau interesele majorității zdrobitoare a poporului — clasa muncitoare, țărănimea muncitoare, păturile mijlocii de la orașe precum și o parte a burgheziei.

Prin platformă partidele politice și organizațiile de masă aderente la B.P.D. se angajau să lupte mai departe pentru asigurarea suveranității și independenței Romîniei, pentru strîngerea legăturilor permanente de prietenie cu U.R.S.S. și cu celelalte țări iubitoare de pace.

Între 6 și 15 mai 1946 au fost judecați și condamnați de către tribunalul poporului principalii criminali de război, vinovați de dezastrul țării, în frunte cu I. Antonescu. Condamnarea criminalilor antonescieni a fost primită cu vie satisfacție de masele muncitoare, care urau fascismul și, sub conducerea P.C.R., luptaseră cu hotărîre pentru doborîrea dictaturii fasciste, pentru democratizarea țării. Judecarea și condamnarea căpeteniilor fasciste-antonesciene au constituit o puternică lovitură dată întregii reacțiuni din Romînia. Procesul acestor criminali a demascat în fața maselor cărdășia dintre Antonescu și conducătorii partidelor reacționare, în frunte cu Maniu.

În scopul asigurării unei largi participări a maselor populare la viața politică a țării, a fost elaborată o nouă lege electorală, care a devenit un mijloc important pentru mobilizarea maselor în bătălia hotărîtoare cu reacțiunea.

Prin legea electorală din 1946 se acorda și se garanta în mod real, pentru prima dată în istoria Romîniei, votul universal, egal, direct și secret pentru cetățenii țării de la vîrsta de 21 de ani, fără deosebire de sex, naționalitate, avere, credință religioasă sau grad de cultură. Legea stabilea ca nefiind demni de a alege și a fi aleși și nici de a face propagandă electorală criminalii de război, cei vinovați de dezastrul țării, vîrfurile fostului aparat de stat al dictaturii militare-fasciste și alte elemente care au servit direct dictatura antonesciană și pe hitleriști. Prin legea electorală se stabilea sistemul unicameral, consfințindu-se desființarea senatului, instituție reacționară, folosită de vechile regimuri ca frînă în calea oricăror reforme democratice.

Campania electorală în vederea alegerilor parlamentare a fost începută în primăvara anului 1946 de către forțele democratice printr-o largă acțiune politică de masă.

Sub conducerea P.C.R., Blocul partidelor democratice a organizat numeroase adunări, mitinguri etc., cu care ocazie au fost activizate mari mase de oameni ai muncii neantrenați pînă

atunci în viața politică a țării. S-au tipărit și s-au difuzat în mase milioane de broșuri, manifeste, lozinci, panouri.

Presă democrată, și îndeosebi ziarul „Scînteia”, a căpătat în perioada campaniei electorale o răspîndire din ce în ce mai mare, pătrunzînd pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale țării. În luna iulie 1946 se difuzau zilnic în întreaga țară 1.050.566 de exemplare ale ziarului „Scînteia”.

În această acțiune de masă de mari proporții s-au vădit din plin forța conducătoare și mobilizatoare a P.C.R., legăturile sale cu masele largi de oameni ai muncii, capacitatea sa de a îndruma spre un singur obiectiv activitatea diferitelor organizații politice și de masă.

Față de entuziasmul cu care masele au primit platforma-program și formarea Blocului partidelor democratice, reacțiunea a recurs la încercări jalnice de a contrapune acestora un așa-zis program electoral caracterizat prin demagogie, naționalism și misticism.

În același timp reacțiunea a trecut la strîngerea forțelor proprii în scopul creării unui bloc, în centrul căruia să se afle partidul național-țărănesc de sub conducerea lui Maniu. Dar această încercare a eșuat. Lupta maselor populare, precum și contradicțiile de interese din rîndurile claselor exploatatoare au împiedicat partidele acestora să creeze un bloc. Ele s-au prezentat în alegeri pe liste separate.

În acțiunea de mobilizare și educare a maselor de către P.C.R., un rol deosebit de important revenea organizațiilor de masă: sindicate, organizații de tineret, de femei, precum și celorlalte organizații democratice ale oamenilor muncii.

Se impunea înainte de toate continua întărire politică-organizatorică a acestor organizații, îmbunătățirea conducerii lor de către partid. Ca rezultat al activității desfășurate de partid în rîndurile organizațiilor de masă a avut loc consolidarea acestora, lărgirea activității lor în rîndul maselor muncitoare. Organizațiile de masă au desfășurat o largă activitate de educare a membrilor lor, de întărire a unității lor interne, contribuind astfel la procesul general de consolidare a regimului democrat.

Date fiind sarcinile mari ce-i reveneau clasei muncitoare în unirea în jurul său a tuturor forțelor democratice, în paralizarea tuturor încercărilor de spargere a unității acestor forțe se cerea în primul rînd întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare.

O mare importanță avea în acest sens întărirea continuă a sindicatelor și a activității acestora în acțiunea de apărare a intereselor economice, de educare a maselor în înfăptuirea programului de refacere economică a țării. Pentru întărirea sindicatelor, organizațiile de partid au acordat o mare importanță alegerilor sindicale din primăvara anului 1946.

Desfășurarea alegerilor sindicale urma să aibă ca rezultat întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare și a rolului său în viața politică a țării.

Comunicatul Frontului unic muncitoresc din 3 februarie 1946 în care se fixează obiectivul acestor alegeri precizează că în alegerile sindicale candidații vor fi propuși de Frontul unic muncitoresc. Comunicatul apreciază alegerile sindicale ca avînd o importanță covârșitoare pentru unitatea clasei muncitoare.

Alegerile sindicale s-au desfășurat în condițiile unei lupte intense pentru aplicarea contractelor colective, împotriva sabotajului capitalist, pentru limitarea exploatării capitaliste, pentru mărirea producției. Ele au avut ca rezultat înfrîngerea elementelor de dreapta din mișcarea sindicală, care urmăreau să acapareze conducerea organizațiilor sindicale din întreprinderi și să folosească mișcarea sindicală în scopuri reacționare. Alegerile sindicale din primăvara anului 1946 au constituit un important prilej de educare politică a clasei muncitoare.

O atenție deosebită a acordat partidul comunist muncii în rîndurile țărănimii muncitoare. Luptînd pentru definitivarea reformei agrare, împotriva acțiunilor dușmănoase ale elementelor exploatatoare, pentru salvarea de foamete a populației din regiunile lovite de secetă, pentru întărirea gospodăriilor țărănimii muncitoare, organizațiile de partid au crescut și și-au întărit legătura cu masele țărănești. În același timp au fost luate măsuri în vederea intensificării procesului de organizare în sindicate agricole a salariaților agricoli. În acest scop, în iunie 1946 a luat ființă comisia de organizare a salariaților agricoli.

Organizația Frontul plugarilor și-a extins activitatea în toată țara.

Ca urmare a procesului general de democratizare a vieții politice în România și a muncii de clarificare și educare duse de organizațiile de partid în rândurile tineretului, în august 1946 s-a constituit Federația Națională a Tineretului Democrat (F.N.T.D.R.), care grupa pe baza unei platforme democratice principalele organizații de tineret existente în România în frunte cu tineretul muncitoresc.

Organizațiile de femei s-au grupat de asemenea în Federația Democrată a Femeilor din România (F.D.F.R.).

Întărirea muncii de masă, în cadrul organizațiilor sindicale, de tineret și de femei, în cadrul Frontului plugarilor și al celorlalte organizații democratice, a constituit un succes al activității P.C.R. pe linia consolidării legăturilor sale cu masele de oameni ai muncii, demascării și izolării partidelor reacționare.

În cadrul luptei generale a partidului comunist pentru înlăturarea sarcinilor revoluției populare, un loc însemnat l-a ocupat lupta pentru rezolvarea marxist-leninistă a problemei naționale. P.C.R. a considerat întotdeauna problema națională ca o problemă subordonată revoluției și a luptat consecvent împotriva politicii naționaliste a claselor exploatare.

Frăția dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare s-a încheșat și s-a cimentat în lupta lor comună împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru instaurarea regimului democrat și înlăturarea reformei agrare, în lupta comună pentru refacerea și dezvoltarea economiei naționale.

Lichidarea proprietății moșierești și împrăștierea țăranilor muncitori fără deosebire de naționalitate au însemnat o lovitură puternică dată naționalismului și șovinismului, un pas de seamă pe calea întăririi unității de luptă între poporul român și minoritățile naționale.

Au fost acordate maselor muncitoare ale minorităților naționale drepturi și libertăți democratice egale cu cele ale poporului român: libertatea de organizare, dreptul de a folosi limba maternă în școli, în administrație și în fața instituțiilor judecătorești, dreptul de a avea școli, biblioteci și alte instituții de cultură în limba maternă etc. Toate acestea erau garantate de stat.

În același timp, prin lege, s-a interzis orice discriminare rasială și s-au luat măsuri împotriva oricăror violări sau restrîngerii aduse drepturilor minorităților naționale.

În lupta pentru rezolvarea problemei naționale au fost înfrînte uneltrile reacțiunii, care avea încă o puternică bază materială și sprijin din partea puterilor imperialiste și desfășura o furi-bundă activitate de învrăjbire naționalistă.

Luînd poziție hotărîtă față de ideologia și politica naționalistă a claselor exploatare, P.C.R. a trasat ca sarcină organizațiilor de partid de a lupta pentru înfrățirea dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, pentru combaterea tuturor manifestărilor naționaliste.

Măsurile luate de regimul democrat, activitatea desfășurată de organizațiile P.C.R. au dat rezultate pozitive. Oamenii muncii, indiferent de naționalitate, au sprijinit în mod activ lupta forțelor democratice, conduse de P.C.R.

În vara anului 1946, în condițiile întezirii atacurilor reacțiunii interne, favorizate de acțiunile dușmănoase duse de puterile imperialiste la Conferința de pace de la Paris, partidele burgheze P.N.Ț. și P.N.L. și-au intensificat activitatea naționalist-șovină, încercînd indeosebi să ațite vrajba între oamenii muncii romîni și maghiari.

Reafirmîndu-și poziția sa leninistă în problema națională, P.C.R. a demascat atît șovinismul și falsul patriotism al reacțiunii romînești, cît și manifestările revizionist-naționaliste ale reacțiunii maghiare.

Un moment însemnat în lupta împotriva manifestărilor naționalist-șovine îl ocupă plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din iulie 1946, care, pe baza expunerii făcute de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej „Poziția Partidului Comunist Român față de curentele șovine și revizioniste“, a luat o serie de măsuri privind munca de partid în vederea rezolvării problemei naționale.

Partidul Comunist Român a luat poziție hotărîtă împotriva punerii în discuție de către reacțiunea romîină și cea maghiară a problemei frontierei, arătînd că aceasta contravine intereselor fundamentale ale poporului român și maghiar, intereselor democrației.

Plenara a arătat că asigurarea libertăților și drepturilor depline ale naționalităților conlocuitoare sînt condiționate de democratizarea țării și a chemat pe oamenii muncii din România indiferent de naționalitate „la luptă împotriva reacțiunii, pentru ridicarea nivelului de trai al întregului popor, pentru dezvoltarea culturală, politică, socială și națională atît a poporului român cît și a naționalităților conlocuitoare”¹.

Plenara C.C. al P.C.R. a demascat cu hotărîre manifestările naționaliste ale lui Pătrășcanu, care ulterior a fost demascat ca agent al imperialismului, și a cerut organizațiilor de partid să combată cu intransigență orice manifestări de naționalism.

Hotărîrile plenarei C.C. al P.C.R. din iulie 1946 au avut o importanță deosebită în mobilizarea maselor muncitoare, indiferent de naționalitate, în respingerea acțiunilor provocatoare ale partidelor burgheze.

În perioada campaniei electorale s-a desfășurat o luptă ascuțită între forțele democratice, conduse de P.C.R., și partidele reacționare. La începutul campaniei electorale, partidele reacționare au căutat să împiedice activizarea maselor, încercînd să le țină departe de activitatea politică. Mai tîrziu, cînd a devenit evident că nu-și pot atinge acest scop, au trecut fățiș la acțiuni teroriste, provocări cu caracter naționalist, la ațîțări șovine și rasiale etc. În mod deosebit reacțiunea a căutat să folosească greutățile economice și urmările secetei pentru a încerca să discrediteze guvernul. A încercat să provoace greve în unele întreprinderi, nedîndu-se înapoi nici de la distrugeri de utilaj, surpări de galerii în mine etc. Folosind libertățile democratice împotriva democrației, reacțiunea se plîngea în același timp de lipsa de drepturi democratice și cerea ajutorul puterilor occidentale.

Ca rezultat al intensei munci politice desfășurate de forțele democratice, conduse de partidul comunist, masele tot mai largi de oameni ai muncii au luat atitudine hotărîtă împotriva reacțiunii. Astfel, muncitorii din numeroase întreprinderi au alungat

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 96.

elementele reacționare, care instigau la grevă, țărani au părăsit în bloc adunările convocate de reprezentanții partidelor burgheze etc. În numeroase cazuri, adunările organizate de reacțiune au fost transformate în adunări ale B.P.D.-ului, unde erau demascate partidele reacționare și era popularizat programul B.P.D.

În această uriașă acțiune de masă s-au ridicat numeroase cadre de partid, care și-au dovedit atașamentul și dragostea față de popor, s-au consolidat organizațiile de bază ale partidului, au crescut și s-au întărit organizațiile democratice. Partidul a reușit să conducă cu pricepere campania electorală și să demaște activitatea dușmănoasă a partidelor reacționare, care aveau o îndelungată experiență politică în înșelarea maselor.

În condițiile cînd reacțiunea internă și internațională nu mai putea conta pe influența ei în masă, ea trece la intensificarea activității teroriste și la încercarea de a organiza comploturi.

În lupta împotriva forțelor democratice, reacțiunea internă care era sprijinită tot mai intens de cercurile imperialiste internaționale creează în noiembrie 1946 organizația militară complotistă a partidului național-țărănesc, sub denumirea de „cerc militar profesional”. Această organizație avea scopul să pregătească o lovitură de stat contrarevoluționară pentru răsturnarea regimului democrat.

Întregul partid și-a mobilizat forțele pentru zdrobirea tuturor încercărilor reacțiunii de a împiedica desfășurarea liberă a alegerilor. Organizațiile de partid au trimis pe teren în această acțiune peste 20.000 de agitatori. Comuniștii au mobilizat în jurul lor toate forțele democratice, masele de milioane de oameni ai muncii, ceea ce a dus la zdrobirea acestei zvîrcoliri a reacțiunii. În același timp partidul și guvernul democrat, cu sprijinul întregului popor, au respins încercările reacțiunii internaționale de a se amesteca în treburile interne ale Romîniei. Sub pretextul asigurării libertăților democratice în cursul alegerilor, cercurile imperialiste cereau ca alegerile să se facă sub control străin.

În ziua de 19 noiembrie 1946, pentru prima dată în istoria României, au avut loc alegeri cu adevărat libere. Manifestându-și încrederea și atașamentul față de regimul democrat-popular, față de P.C.R., conducătorul recunoscut al maselor, aproape 7.000.000 de cetățeni au participat la vot. Nicicând în istoria României nu s-a înregistrat o asemenea participare a maselor la viața politică¹.

În ziua alegerilor, reacțiunea a încercat să împiedice această uriașă desfășurare a forțelor democrate, organizând atacuri asupra sediilor organizațiilor democrate, asupra instituțiilor, centrelor de vot, asupra reprezentanților B.P.D.-ului etc. Dar reacțiunea nu a reușit nici cu aceste acțiuni mișelești să schimbe cursul alegerilor.

Coaliția forțelor democrate condusă de P.C.R. a dobândit o mare victorie, obținând 79,6% din voturile exprimate.

Aceasta a marcat izolarea completă de mase a vechilor partide ale burgheziei și moșierimii, a confirmat și pe această cale că poporul în majoritatea sa covârșitoare este definitiv pentru regimul democrat, împotriva regimului burghezo-moșieresc. Victoria în alegerile din 1946 a consolidat independența și suveranitatea națională a țării.

Ca rezultat al alegerilor din 19 noiembrie 1946 a fost creat primul parlament democrat din istoria țării noastre, parlament care oglindea profunde schimbări revoluționare ce avuseseră loc în România. Mai mult de $\frac{1}{3}$ din noul parlament era format din muncitori și țărani. Expresie a voinței maselor, parlamentul a devenit un instrument politic de seamă al puterii populare. El a avut un rol important în dezvoltarea ulterioară a revoluției și consolidarea democrației în țara noastră.

Succesele obținute în alegerile din 1946 confirmau pe deplin justetea politicii duse de P.C.R. de creare a unui front larg democratic, al cărui nucleu l-a constituit Frontul unic muncitoresc, și de întărire a acestuia în lupta electorală.

¹ În alegerile din 1937, la o populație de peste 11.000.000 de cetățeni cu drept de vot, au fost înscrși pe liste 4.000.000 și au votat 3.000.000 de cetățeni. În 1946 au fost înscrși 7.859.212 cetățeni, au votat 6.934.583, dintre care 5.336.281 au votat pentru Blocul democratic.

5. Politica dusă de P.C.R. în anii 1946—1947 în vederea refacerii și dezvoltării economiei naționale, împotriva sabotajului reacțiunii

În urma victoriei obținute în alegerile parlamentare din 1946, puterea populară s-a consolidat din punct de vedere politic. Dar aceste succese pe plan politic nu erau însoțite și de realizări corespunzătoare pe plan economic. Aici, cu toate eforturile uriașe ale oamenilor muncii, datorită situației grele provocate de război, a sabotajului reacțiunii cît și calamităților naturale din anii 1945—1946, nu se obținuseră decît puține realizări.

Producția industrială era sub 50% față de cea din anul 1938. Bugetul țării, care atingea sume uriașe, era în permanentă deficit. Ca urmare a inflației și a creșterii continue a prețurilor, puterea de cumpărare a maselor se afla încă la un nivel scăzut. În timp ce salariul minim în industrie era de 1.331.000 de lei, cea mai ieftină pereche de pantofi bărbătești, la preț de economat, costa 1.414.000 lei, iar o pereche de bocanci 2.000.000 lei. Produsele alimentare costau de asemenea foarte scump. Astfel, la prețurile oficiale se plăteau 20.400 de lei pentru 1 kg de piine neagră, 823.000 de lei un kg de ulei, 75.000 de lei un kg de cartofi etc. Dar aceste produse se vindeau, în majoritatea cazurilor, la prețuri de speculă, care erau incomparabil mai ridicate decît cele oficiale.

Datorită secetei consecutive din anii 1945—1946, regiuni întregi erau amenințate de foamete, iar aprovizionarea întregii țări cu produse alimentare se resimțea puternic.

În aceste condiții, în fața regimului democrat-popular s-a ridicat cu tărie sarcina de a pune ordine în viața economică a țării, de a îmbunătăți traiul celor ce muncesc, de a crea condiții favorabile dezvoltării economiei naționale.

Pornind bătălia hotărîtoare împotriva haosului economic, P.C.R. a respins încercările elementelor capitaliste din guvern de a condiționa refacerea țării de obținerea unor împrumuturi înrobitoare din partea statelor imperialiste. P.C.R. s-a bazat în această acțiune pe resursele interne, pe energiile creatoare ale maselor muncitoare și pe sprijinul frățesc al U.R.S.S.

Activitatea maselor largi populare în vederea refacerii și dezvoltării economiei țării s-a desfășurat în condiții internaționale favorabile. La 10 februarie 1947 a fost semnat tratatul de pace între România și puterile aliate și asociate.

Încheierea tratatului de pace a contribuit considerabil la întărirea prestigiului internațional al țării și a independenței naționale. Semnarea tratatului de pace era în același timp o nouă dovadă a creșterii influenței internaționale a U.R.S.S., o victorie a politicii sale externe de apărare a intereselor naționale a tuturor popoarelor.

Cu ocazia discutării tratatului de pace, statele imperialiste au căutat să impună țării noastre asemenea condiții economice și politice care să ușureze acțiunea lor de sprijinire a forțelor reacționare din interior, să împiedice consolidarea independenței și suveranității naționale. Conducerea partidelor reacționare sperând să pună din nou mâna pe putere au susținut politica statelor imperialiste, dovedind prin aceasta încă o dată politica lor de trădare a intereselor țării și poporului. Dar aceste încercări s-au izbit de hotărârea unanimă a P.C.R. și a maselor largi populare de a-și apăra și consolida independența națională, de poziția fermă a Uniunii Sovietice, care nu a permis ca puterile imperialiste să folosească tratatele de pace împotriva țărilor mici ca mijloace de înrobire.

Semnarea tratatului de pace a contribuit în mod efectiv la întărirea regimului democrat și a deschis în același timp României calea participării active alături de toate statele democrate la organizarea păcii și a colaborării internaționale¹.

Uniunea Sovietică a acordat un sprijin puternic guvernului democrat-popular și prin încheierea în februarie 1947 a unor tratate economice. Aceste tratate economice, primele după semnarea tratatului de pace cu România, au avut o importanță deosebită nu numai pentru refacerea și dezvoltarea economică a României, dar și pentru întărirea independenței noastre de stat.

¹ Semnarea tratatului de pace cu România a avut loc la Paris în ziua de 10 februarie 1947. În aceeași zi s-au semnat tratatele de pace și cu celelalte state foste satelite ale Germaniei hitleriste (Italia, Bulgaria, Ungaria și Finlanda). Tratatul de pace cu România a fost ratificat de parlament la 23 august 1947, iar în ziua de 15 septembrie 1947 (data depunerii instrumentelor de ratificare) a intrat în vigoare.

Pe baza acordurilor încheiate, România importa din U.R.S.S. mărfuri în valoare de 25.000.000 de dolari, dintre care 15.000.000 pe bază de schimb de mărfuri, iar 10.000.000 pe bază de credit. România importa din U.R.S.S. cocs, cărbuni, fontă, oțel, bumbac, medicamente, mașini agricole, semințe etc. și exporta produse petrolifere, material lemnos, ciment, sticlă și altele.

Ajutorul multilateral acordat de Uniunea Sovietică a contribuit la consolidarea economiei naționale și a permis luarea unor noi măsuri economice de mare însemnătate menite să înfrângă sabotajul reacțiunii.

Refacerea și dezvoltarea economiei naționale depindea înainte de toate de ridicarea producției atât în industrie cât și în agricultură. Pentru aceasta era necesar ca statul democrat să intervină mai hotărât în dirijarea și controlul activității economice, în îngrădirea elementelor capitaliste. În această privință partidul comunist s-a călăuzit de învățătura leninistă cu privire la importanța controlului și evidenței. Exercițarea controlului asupra producției, circulației și repartiției necesita înainte de toate întărirea și lărgirea controlului asupra sistemului bancar și financiar. Acest lucru a impus în primul rând etatizarea celui mai important centru bancar al țării, Banca Națională a României.

Vorbind despre importanța naționalizării băncilor, V.I. Lenin arăta: „Numai prin naționalizarea băncilor *se va putea obține* ca statul să știe încotro și cum, de unde și în ce moment se pompează milioanele și miliardele. Și numai controlul exercitat asupra băncilor, asupra centrului, asupra pivotului principal și mecanismului esențial al circulației capitaliste va permite organizarea efectivă, și nu în vorbe, a unui control asupra întregii vieți economice, asupra producției și repartiției celor mai importante produse“¹.

La propunerea P.C.R., parlamentul a votat în decembrie 1946 etatizarea Băncii Naționale a României. Fiind sub directa influență a capitalului brătienist, Banca Națională a României constituise pentru reacțiune un mijloc principal de luptă împotriva puterii populare. Prin acordarea de credite capitaliștilor ce le investeau în acțiuni neproductive, prin înstrăinarea fondului de

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 327.

aur, prin specularea valutei străine etc., Banca Națională contribuise din plin la dezorganizarea economică și la sporirea haosului financiar. Trecerea în mâinile statului a B.N.R. a pus capăt acestei acțiuni antipopulare; s-a introdus controlul de stat asupra creditului. Acesta a fost unul dintre importantele acte cu caracter anticapitalist îndeplinite în această perioadă.

Pe baza legii, B.N.R. era obligată să asigure, conform îndrumărilor Consiliului superior economic, dirijarea și controlul creditului, exercitându-și acțiunea sa asupra tuturor întreprinderilor bancare și de credit publice sau particulare.

Mergând pe linia indicată de Conferința națională, care sublinia necesitatea ca statul să cuprindă sub controlul și îndrumarea sa toate sectoarele economiei naționale, P.C.R. a inițiat și a propus o serie de acțiuni menite să ducă la întărirea rolului statului în viața economică, la crearea unor noi organisme capabile să îndeplinească aceste sarcini.

Unul dintre instrumentele importante folosite în acest scop a fost Ministerul Industriei și Comerțului. Reorganizat în aprilie 1947, Ministerul Industriei și Comerțului, condus de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej ca reprezentant al P.C.R., având o sferă de activitate foarte largă, a constituit un instrument puternic în mâna statului democrat în lupta împotriva speculei și sabotajului economic, pentru redresarea economiei naționale. În mai 1947, pe baza legii elaborate de Ministerul Industriei și Comerțului, se trece la introducerea unei forme avansate de control economic din partea statului prin crearea „oficiilor industriale”. Până la 1 decembrie 1947 au fost constituite 14 birouri industriale, care înglobau 650 de întreprinderi. Ele reprezentau 80% din capacitatea de producție a industriilor respective.

„Oficiile industriale” au avut un rol important în lupta pentru lichidarea haosului economic, în împletirea acțiunii de refacere a țării cu pregătirea unor condiții economice pentru trecerea ulterioară la construirea socialismului. Trebuie menționat și faptul important că, o dată cu înființarea „oficiilor industriale”, au fost desființate cartelurile capitaliste, ceea ce a dat o lovitură puternică capitalului monopolist.

Insemnătatea „oficiilor industriale” a constat îndeosebi în aceea că ele au contribuit la îngrădirea manifestărilor anarhice

ale producției capitaliste și la organizarea procesului de producție. Ele au avut un pronunțat caracter anticapitalist. Desfășurând o activitate multilaterală, ele au formulat propuneri concrete pentru elaborarea programelor de producție pe întreprinderi și ramuri industriale, au repartizat materiile prime și combustibilul, s-au ocupat cu probleme de import și export, și-au asumat rolul de a controla și coordona procesul de producție, de investiții, s-au ocupat de standardizarea producției, de reutilizarea întreprinderilor, de calitatea produselor etc.

Lărgindu-și continuu rolul de control asupra capitaliștilor, statul democrat a creat în iulie 1947 controlul economic de stat, organism împuternicit cu drepturi de control asupra tuturor sectoarelor economice, efectuat de un larg aparat central și local, precum și de delegați permanenți în fabrici și uzine. Controlul exercitat de către stat asupra burgheziei a lovit în puterea acesteia, a slăbit acțiunile ei contrarevoluționare, ușurând lupta pentru refacerea și dezvoltarea economiei naționale.

Tot în această perioadă, pe baza unei decizii a Ministerului Industriei și Comerțului, se introduc programele de producție în marile întreprinderi ale industriei metalurgice („Reșița”, „Hunedoara”, „Titan-Nadrag-Calan”, „Malaxa”), iar ulterior în fabricile de materiale de construcție, de unelte agricole etc.

Măsurile economice adoptate de parlament la propunerea P.C.R. s-au izbit de împotrivirea îndrăznică a grupării tătarăsciene, care se manifesta tot mai mult ca o frână în calea luptei pentru refacerea economiei naționale și care urmărea în același timp să impună propria ei linie economică de sprijinire a marilor capitaliști, de subordonare a țării față de puterile imperialiste prin solicitarea de împrumuturi economice înrobitoare.

Măsurile luate de regimul democrat-popular au fost sprijinite cu toate forțele de mase largi de oameni ai muncii, care, înfrângând greutățile economice deosebit de mari, au obținut încă din prima jumătate a anului 1947 succese importante în producție. Se realiza trecerea industriei la producția de pace; pe porțile fostei uzine de avioane I.A.R. ieșeau primele loturi de tractoare românești, industria siderurgică lucra cu $\frac{3}{4}$ din capacitatea de producție, iar filaturile și țesătoriile lucrau din plin. Producția de oțel, fontă, metale neferoase, cărbuni, produse chimice, materiale

de construcții etc. era în continuă creștere, deși se afla încă sub nivelul anului 1938. Se obținuseră importante succese și în sectorul agricol, care trebuia să se refacă în urma celor doi ani de secetă.

Cu toate acestea, nivelul producției globale industriale nu reprezenta în iulie 1947 decât 48% față de nivelul celui din 1938, iar productivitatea muncii era sub 40%. Aceasta se datora și faptului că numărul de salariați din întreprinderi depășea cu mult necesarul producției. Elemente străine de producția industrială, cuibărite pentru a-și asigura mobilizarea pe loc în timpul războiului, epurați din aparatul de stat antonescian, elemente declasate, dizolvante, constituiau un balast pentru producție și erau folosite ca unelte ale reacțiunii.

Numai la C.F.R. existau în vara anului 1947 cu aproximativ 48.000 de salariați mai mulți decât în 1939, cu toate că rețeaua de cale ferată era mai redusă. În întreaga economie națională numărul salariaților depășea cu 40% pe cel din 1938.

Producția agricolă nu atingea decât 50% din volumul ei normal, iar puterea de cumpărare a maselor salariate atingea în iulie 1947 între 18 și 25% din puterea de cumpărare a anului 1938.

În vara anului 1947, statul democrat a luat o serie de măsuri menite să apere interesele țărănimii muncitoare, să consolideze transformările produse în situația țărănimii și să stimuleze participarea maselor țărănești la opera de refacere a economiei naționale. Astfel, în iunie 1947 parlamentul a adoptat legea prin care reforma agrară este considerată „act de guvernământ” și legea pentru „reglementarea circulației și stabilirii regimului juridic al imobilelor rurale”. Prin aceste legi se pune capăt încercărilor elementelor exploatoare de a lovi în reforma agrară și de a profita de situația economică grea a țărănimii muncitoare din regiunile lovite de secetă pentru a-i smulge bunurile obținute prin reforma agrară. Chiaburii au fost obligați să restituie țăranilor muncitori pământurile acaparate.

Măsurile luate, pe baza cărora producătorii agricoli erau obligați să predea statului o parte din recoltă sub formă de cote, stabilite progresiv în raport cu suprafața agricolă și în funcție de producția obținută, a înlesnit formarea de către stat a rezervelor

de produse alimentare, a asigurat o mai bună aprovizionare cu produse alimentare a populației de la orașe și a constituit o armă în lupta împotriva speculei și sabotajului economic.

La 14 iunie 1947, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, în numele partidului comunist, a propus parlamentului un vast program de măsuri economice pentru refacerea economică și financiară a țării.

Pe baza acestui program, în condițiile când mijloacele de producție se aflau încă în mîinile capitaliștilor, statul putea interveni cu succes în viața economică, aplicînd indicațiile leniniste: „Control, supraveghere, evidență”¹.

Măsurile preconizate de P.C.R. erau îndreptate, prin caracterul lor, împotriva elementelor capitaliste, îndeosebi împotriva capitalului speculativ, care îngreua foarte mult refacerea economică a țării. Ele reprezentau un sistem de măsuri care cuprindeau toate sectoarele economice-industriale, transporturi, finanțe, agricultură, în scopul realizării unei serioase ridicări a producției, lichidării inflației și înfăptuirii reformei monetare.

Aceste propuneri au fost primite cu mare entuziasm de masele muncitoare, ceea ce demonstra clar că acestea sprijină linia de refacere și dezvoltare a economiei naționale indicată de partidul comunist. Propunerile P.C.R. au fost însușite de Confederația Generală a Muncii, care, în ședința plenară din 26—27 iunie 1947, a hotărît să desfășoare o largă activitate în vederea mobilizării maselor muncitoare pentru realizarea lor.

Sub lozinca lansată de P.C.R. „Cu fața la producție”, în întreaga țară s-a desfășurat o adevărată bătălie economică. În condiții foarte grele, de multe ori flămânzi și dezbrăcați, în ateliere descoperite, friguroase și prost utilizate, muncitorii au dat viață chemării partidului.

Cu toate că întreprinderile erau în mîinile capitaliștilor —, sub conducerea organizațiilor de partid și sindicale, în cele mai diferite ramuri ale economiei naționale s-au organizat întreceri patriotice în producție. Intrecerile patriotice au reprezentat începuturile unei noi atitudini față de muncă, dovedind creșterea ideologică și politică a clasei muncitoare, a conștiinței sale de

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 320.

clasă. Ele au avut ca scop ridicarea producției și a productivității muncii. O dată cu extinderea întrecerilor patriotice s-a îmbunătățit disciplina în muncă, au scăzut absențele în producție, muncitorii s-au preocupat mai mult de economisirea de materiale și combustibil etc.

O altă formă de exprimare a noii atitudini față de muncă a fost munca patriotică a oamenilor muncii îndreptată spre refacerea economiei și spre construirea de noi întreprinderi. În anii 1946—1948 munca patriotică a căpătat forme organizate. Mobilizate de partid și de U.T.M., brigăzile de tineret au efectuat lucrări de mare însemnătate economică, construind conducta de gaze Agnita-Botorca, Ceanul Mare-Cluj, liniile ferate București-Roșiori-Craiova, Bumbesti-Livezeni, Salva-Vișeu și altele.

Lupta eroică desfășurată de clasa muncitoare pentru mărirea producției industriale a influențat puternic și asupra maselor țărănești. La chemarea lansată de partidul comunist „nici o palmă de pământ neînsămînțată”, în întreaga țară s-a desfășurat o largă acțiune pentru realizarea la timp a însămînțărilor, mărirea suprafețelor însămînțate, refacerea șeptelului și îngrijirea culturilor. În primăvara anului 1947, cu toate greutatea întâmpinate, planul de însămînțări a fost depășit cu 11%.

Ca urmare a eforturilor susținute ale clasei muncitoare și ale țărănimii muncitoare, ca urmare a succeselor obținute pe linia creșterii producției, a fost posibilă luarea de noi măsuri în vederea refacerii economiei naționale.

În vederea însănătoșirii vieții financiare a țării și lichidării inflației, guvernul a înfăptuit la 15 august 1947 stabilizarea monetară. Stabilizarea monetară a fost pregătită și aplicată sub conducerea directă a partidului. Organizațiile de partid au fost forța principală care au asigurat aplicarea justă și promptă a stabilizării. Zeci de mii de activiști și membri de partid au dus muncă de îndrumare pe teren în toată perioada de pregătire și efectuare a ei, au activat în cadrul centrelor de schimb.

Stabilizarea monetară a fost efectuată pe baza creșterii treptate a producției. Ea a avut un caracter anticapitalist, clasele exploatare fiind expropriate de o parte din averea lor în numerar. Ca rezultat al stabilizării, dându-se o lovitură zdrobitoare

elementelor speculante capitaliste, s-a stabilit un nou raport între prețuri și salarii, s-au creat condiții favorabile stimulării și dezvoltării producției și însănătoșirii vieții economice. Fiind făcută pe baza resurselor interne, fără împrumuturi înrobitoare de la capitaliștii străini, stabilizarea monetară a contribuit din plin la întărirea independenței naționale a României.

Politica justă a partidului și guvernului de a lichida haosul economic și financiar a fost întâmpinată cu furie de cercurile reacționare din țară și de peste hotare. Deși ostilitatea acestora s-a manifestat sub forme diferite, scopul a fost același: salvarea pozițiilor lor economice și încercarea de a răsturna puterea muncitorească-țărănească. În timp ce partea cea mai reacționară a burgheziei, reprezentată prin P.N.Ț. și P.N.L., organiza comploturi și atentate împotriva forțelor democratice, burghezia grupată în jurul partidului liberal tătărăscian folosea alte metode, mai voalate, dar tot așa de perfide. Ea urmărea să spargă din interior coaliția forțelor democratice și, opunându-se în guvern și parlament adoptării măsurilor cu caracter anticapitalist, să împiedice sau cel puțin să întârzie aplicarea acestor măsuri.

La sate, reacțiunea, bazându-se îndeosebi pe elementele chiburești, a încercat să saboteze aplicarea legilor statului democrat și să slăbească alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. În unele locuri elementele reacționare, moșieri expropriați și chiaburi, au atacat depozitele cu cereale, au tăiat grânele necoapte, au sabotat colectările.

Burghezia, în totalitatea sa, urmărea să impună propriul ei plan capitalist privind refacerea țării prin împingerea României în mrejele „planului Marshall” și, deci, în brațele imperialiștilor occidentali. Acestor scopuri îi serveau și acțiunile ostile ale grupului burghez din parlament și guvern.

Dar toate încercările forțelor reacționare de a pune piedici acțiunii de refacere a economiei naționale, consolidării regimului democrat au fost respinse și zdrobite.

La sfârșitul anului 1947, în principalele ramuri industriale nivelul producției s-a apropiat de cel din 1938. În metalurgie s-a atins 70,2% din producția anului 1938, la produsele chimice de bază 78,2%, la cărbune 95,5%, la ciment, geamuri și materiale de construcție 80%. Creșterea producției industriale și a

transporturilor, precum și recolta favorabilă au permis ca venitul național să atingă către sfârșitul anului 1947 65% din venitul național al anului 1938, față de 50% cât era în 1946.

Politica fermă dusă de P.C.R. de refacere și dezvoltare a economiei naționale dădea roade.

A avut loc o înviorare a activității întregii economii naționale. A crescut producția industrială și agricolă, s-a înviorat comerțul, s-a intensificat schimbul dintre oraș și sat.

Statul democrat a pus la dispoziția agriculturii în 1947 un număr sporit de tractoare și alte mașini agricole, ceea ce a constituit un sprijin de mare însemnătate.

Ca rezultat al eforturilor susținute ale țărănimii muncitoare, care s-a bucurat de sprijinul întregului popor, a muncii intense politice desfășurate de organizațiile de partid în rîndurile maseilor țărănești, pentru prima oară după război recolta din 1947 a ajuns la aproape 140.000 de vagoane de grâu, peste 500.000 de vagoane de porumb, 64.000 de vagoane de sfeclă de zahăr, 55.000 de vagoane de floarea-soarelui, 160.000 de vagoane de cartofi. Aceasta a dat posibilitate statului să constituie un fond important de produse alimentare. Pînă la finele anului 1947 au fost colectate circa 35.827 de vagoane de grâu, 22.301 vagoane de porumb, 12.000 de vagoane de cartofi etc. Astfel nevoile de alimente ale populației orășenești și în primul rînd ale clasei muncitoare au putut fi acoperite în condiții mult mai bune din recoltă proprie.

Succesele obținute de poporul nostru în lupta pentru refacerea economiei naționale au dovedit justetea liniei politice promovate de P.C.R., au dus la consolidarea puterii populare, la întărirea independenței naționale a țării.

6. Schimbarea radicală a raportului forțelor de clasă în România în favoarea proletariatului și a aliaților săi.

Îndepărtarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei și abolirea monarhiei. Proclamarea R.P.R.

Situîndu-se în truntea luptei maselor pentru refacerea și dezvoltarea economiei naționale, P.C.R. a desfășurat o intensă activitate în vederea pregătirii condițiilor politice necesare trecerii

la revoluția socialistă. Partidul s-a preocupat în primul rînd de întărirea rolului de hegemon al proletariatului în revoluție, de îmbunătățirea muncii desfășurate de partid în rîndul clasei muncitoare și a aliaților săi, de întărirea legăturilor sale cu masele.

În acest scop, pe baza hotărîrilor plenarei C.C. al P.C.R. din 8—9 ianuarie 1947, s-au luat o serie de măsuri organizatorice. Astfel, pentru a apropia mai mult organele de partid de mase, pentru o mai mare operativitate în munca de partid s-a hotărît desființarea comitetelor regionale de partid și legarea directă a comitetelor județene de Comitetul Central. Comitetele județene și de plasă au fost întărite cu numeroase cadre cu experiență în munca de partid.

A crescut capacitatea organizatorică și puterea de mobilizare a organizațiilor de partid. Din rîndurile muncitorilor și țărănilor săraci au fost ridicate noi cadre în organele de conducere ale partidului. Au fost demascate și îndepărtate din partid o serie de elemente dușmănoase și dubioase strecurate în unele organizații și organe de conducere.

Conducerea de către partid a sindicatelor, tineretului, Frontului plugarilor, a organizațiilor de femei și a altor organizații democratice a fost îmbunătățită prin înființarea în cadrul organelor conducătoare de partid a unui număr de secții noi: sindicală, țărănească, tineret și femei.

Toate acestea au dus la întărirea rîndurilor partidului, a vieții de partid, la creșterea autorității și prestigiului P.C.R. în fața oamenilor muncii.

Ca rezultat al creșterii partidului și al întăririi muncii de partid, în scurt timp s-au produs însemnate schimbări și în organizarea și activitatea organizațiilor sindicale, de tineret și femei, în rîndurile Frontului plugarilor și ale U.P.M.-ului.

Sindicatul, care cuprindeau în septembrie 1947 un număr de 1.300.000 de membri, constituiau un sprijin de nădejde al politicii P.C.R. Prin contractele colective încheiate cu asociațiile patronale (UGIR, asociațiile industriilor petrolifere etc.), prin reglementarea condițiilor de muncă și de salarizare, prin lupta pentru organizarea producției, sindicatele au adus o contribuție de mare însemnătate la lupta pentru ridicarea producției și frînarea sabotajului capitalist, la educarea și maturizarea politică

a clasei muncitoare. În focul acestor lupte s-a consolidat unitatea de acțiune a membrilor partidului comunist și ai partidului social-democrat. Aceasta a permis proletariatului să influențeze mai puternic masele de țărani și ale micii burghezii orășenești, a ușurat activitatea desfășurată de P.C.R. în vederea realizării unității deplină a clasei muncitoare în cadrul unui partid unic marxist-leninist.

Trecerea luptei de clasă la sate într-o fază nouă și transformarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare dintr-o forță antifeudală într-o forță anticapitalistă a permis intensificarea procesului de organizare a proletariatului sătesc în sindicate agricole. În martie 1947 au fost organizate circa 102 sindicate agricole cu aproape 100.000 de membri. Sindicatele agricole au constituit forța cea mai combativă pe care P.C.R. se baza în desfășurarea luptei de clasă la sate.

Ca urmare a schimbărilor survenite în relațiile de clasă la sate, începând din aprilie 1947 Frontul plugarilor trece la îndepărtarea din conducerea organizațiilor sale a elementelor chiburești și la transformarea sa într-o organizație a țărănimii muncitoare. În rezoluția conducerii Frontului plugarilor se subliniază necesitatea alianței dintre proletariat și țărănimea muncitoare, recunoscându-se rolul de conducător al proletariatului.

Au fost luate măsuri de întărire a organelor de conducere ale Uniunii populare maghiare în așa fel ca acestea „să fie încredințate la sate țărănimii muncitoare și la orașe muncitorilor și intelectualilor progresiști”.

Analizând munca în rândurile tineretului, Comitetul Central al P.C.R. a hotărât crearea Uniunii Tineretului Muncitoresc, organizație unică a tineretului muncitoresc, care să unească și să educe pe tinerii muncitori de la orașe și sate în spiritul luptei de clasă, al învățaturii marxist-leniniste și al dragostei față de partid, care să contribuie la educarea întregului tineret în spirit revoluționar. În martie 1947 s-a constituit Uniunea Tineretului Muncitoresc, organizație revoluționară a tineretului. De asemenea s-au obținut succese însemnate în ceea ce privește activitatea în rândurile femeilor. La sfârșitul anului 1947 U.F.D.R.-ul cuprindea circa 1.300.000 de muncitoare, țărance, intelectuale și gospodine.

Îmbunătățirea muncii organizațiilor democratice, întărirea rolului conducător al partidului în cadrul acestor organizații a constituit un succes de seamă al activității desfășurate de P.C.R. în vederea atragerii majorității poporului alături și sub conducerea proletariatului la lupta pentru desăvârșirea sarcinilor revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

Succesele maselor muncitoare conduse de partid pe calea întăririi statului democrat și a refacerii economiei naționale au fost obținute în condițiile unei lupte ascuțite împotriva reacțiunii.

Partidul național-țărănesc, după înfrângerea suferită în alegerile parlamentare, și-a deplasat tot mai mult activitatea spre acțiuni teroriste și comploturi îndreptate împotriva regimului democrat, spre provocarea intervenției străine, pe care au cerut-o deschis. Partidul național-țărănesc a încetat de a mai exista ca partid politic, transformându-se într-un grup de complotiști. În vara anului 1947, în condițiile intensificării acțiunilor puterilor imperialiste împotriva statelor lagărului socialist, conducerea P.N.Ț., sprijinită de cercurile reacționare din Occident, a hotărât trimiterea peste graniță a unor căpetenii de vază ale partidului. În dimineața zilei de 14 iulie 1947 aceștia au fost arestați de către organele de stat chiar pe aeroportul de unde urmau să fugă cu avionul.

Cu prilejul descoperirii complotului P.N.Ț. în întreaga țară s-a ridicat un uriaș val de indignare populară, care s-a exprimat în mii de întruniri în care s-a cerut aspra pedepsire a trădătorilor și a complicilor lor, constituirea unui tribunal popular care să-i judece, dizolvarea P.N.Ț., interzicerea fițuicii maniste „Dreptatea”.

Răspunzând voinței ferme a maselor, care cereau dizolvarea P.N.Ț. și aspra condamnare a complotiștilor, guvernul a hotărât în iulie 1947 dizolvarea P.N.Ț.-Maniu, iar parlamentul a aprobat această hotărâre și a exclus deputații P.N.Ț. din rândurile sale. Prin desființarea P.N.Ț.-ului s-a dat o grea lovitură politică părții celei mai reacționare și agresive a marelui capital și a moșierimii expropriate.

În lupta pentru îndeplinirea măsurilor inițiate de P.C.R. s-a întărit și s-a dezvoltat tot mai mult unitatea de acțiune a clasei muncitoare. La aceasta au contribuit și alegerile sindicale din

anul 1947. În pregătirea și desfășurarea acestor alegeri, partidul comunist a luat poziție hotărâtă atât împotriva social-democraților de dreapta, care urmăreau să folosească alegerile sindicale pentru a sparge unitatea clasei muncitoare, cât și împotriva elementelor stângiste, care considerau că în comitetele sindicale trebuie să fie aleși numai comuniști. În instrucțiunile C.C. al P.C.R. din 25 iulie 1947 către organizațiile județene de partid, cu privire la alegerile sindicale, se arată că „C.C. al P.C.R. consideră deplină victorie în alegerile sindicale atunci când în conducerile comitetelor de fabrică, instituții, sindicate și pînă la Confederația Generală a Muncii vor fi alese elementele cele mai cinstite, hotărîte și capabile pentru a mobiliza și conduce întreaga masă a salariaților la lupta pentru realizarea tuturor sarcinilor ce stau în fața clasei muncitoare. De asemenea victoria în aceste alegeri este condiționată și de antrenarea în muncă de răspundere a conducerilor sindicale, a tuturor elementelor social-democrate cinstite, care merg în activitatea lor pe linia întăririi unității clasei muncitoare și care sînt hotărîte a duce lupta pînă la capăt alături de comuniști pe linia intereselor clasei muncitoare“.

Rezultatul alegerilor sindicale a confirmat justetea acestei linii. Alegerile au dus la întărirea Frontului unic muncitoresc și la înfrîngerea elementelor social-democrate de dreapta în întreaga țară.

Referindu-se la importanța alegerilor sindicale din 1947, în raportul prezentat Congresului al II-lea al C.G.M., tovarășul Gheorghe Apostol aprecia că :

„Alegerile sindicale din acest an au dovedit nivelul politic ridicat și conștiința de clasă a muncitorimii noastre.

Toate categoriile de salariați au luptat pentru eliminarea din rîndurile lor și din conducerile sindicale a elementelor care s-au dovedit dușmănoase regimului nostru și a elementelor care căutau să subordoneze și să spargă unitatea muncitorească“.

Ca urmare a intensificării muncii de partid în mișcarea sindicală și a întăririi unității muncitorești, a crescut rolul sindicatelor în apărarea intereselor muncitorimii și în antrenarea acestora la îndeplinirea sarcinilor revoluției.

Unitatea de acțiune a clasei muncitoare s-a întărit și s-a dezvoltat în lupta înverșunată împotriva spiritului reformist și a scizionistilor de tot felul din rîndurile mișcării muncitorești.

Zdrobirea agenturii burgheze din mișcarea muncitorească și realizarea unității depline a clasei muncitoare era o condiție indispensabilă pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

În vara anului 1947, pe măsură ce revoluția căpăta un caracter tot mai pronunțat anticapitalist, elementele social-democrate de dreapta se situau din ce în ce mai deschis alături de reacțiune, ca sprijinitori ai acesteia. Elementele social-democrate de dreapta s-au străduit în fel și chip să spargă Frontul unic muncitoresc și să împiedice realizarea unității depline a clasei muncitoare.

Creșterea prestigiului și influenței partidului comunist în rîndurile clasei muncitoare, ale oamenilor muncii, colaborarea multilaterală, de sus și pînă jos, între P.C.R. și P.S.D. în lupta pentru consolidarea regimului democrat, pentru zdrobirea forțelor reacționare și pentru dezvoltarea revoluției, activitatea ideologică intensă desfășurată de P.C.R. au grăbit creșterea conștiinței politice a clasei muncitoare, clarificarea ideologică a membrilor partidului social-democrat, apropierea lor de ideologia marxism-leninismului.

Împotriva elementelor social-democrate de dreapta, a scizionistilor, s-a ridicat însăși masa membrilor P.S.D., masa largă a oamenilor muncii. Reflectînd poziția hotărâtă a majorității zdrobitoare a P.S.D., ostilă elementelor de dreapta, Biroul Politic al P.S.D. în ședința sa din august 1947, a hotărît să înlăture în scurt timp toate piedicile care stăteau în calea bunei funcționări a F.U.M., să nu tolereze elementele de dreapta în cadrul partidului.

Hotărîrea P.S.D. de a nu tolera în rîndurile sale elemente de dreapta, scizioniste, excluderea din partid a o serie de conducători ai aripii de dreapta și destituirea din guvern a doi dintre ei au fost primite cu însuflețire de masa membrilor partidului social-democrat. Aceste măsuri au dus la întărirea Frontului unic muncitoresc. Încercarea elementelor social-democrate

de dreapta ca, sub lozincă luptei împotriva comuniștilor, să scin-
deze mișcarea sindicală, a suferit un eșec total.

Referindu-se la procesul de întărire a unității de acțiune a
clasei muncitoare în lupta împotriva elementelor scizioniste,
tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej aprecia în decembrie 1947 că fără
lupta pentru ridicarea nivelului ideologic al clasei muncitoare,
fără lupta împotriva oportunistului nu ar fi fost posibilă punerea
bazelor partidului unic muncitoresc.

Spre sfârșitul anului 1947, unitatea de acțiune a clasei mun-
citoare în cadrul F.U.M. atinsese acel stadiu care permitea de
fapt trecerea la realizarea unității depline a clasei muncitoare
în cadrul unui partid unic. Condițiile pentru înfăptuirea parti-
dului unic erau coapte.

În septembrie 1947, Birourile Politice ale C.C. al P.C.R. și
C.C. al P.S.D. au hotărât punerea în discuția celor două Comitete
Centrale a mijloacelor practice pentru grăbirea înfăptuirii uni-
tății politice, organizatorice și ideologice a mișcării muncitorești.

La sfârșitul lunii octombrie 1947 au început lucrările practice
pregătitoare în vederea realizării partidului unic muncitoresc.
Au fost constituite de către C.C. al F.U.M. două comisii însărci-
nate cu elaborarea platformei și a Statutului, precum și cu
stabilirea planului organizatoric privind acțiunea de unificare.
În ziua de 12 noiembrie 1947, Birourile Politice ale C.C. al P.C.R.
și C.C. al P.S.D. au adoptat în unanimitate proiectul de plat-
formă și normele practice de pregătire a partidului unic mun-
citoresc.

În platformă se preciza că partidul unic muncitoresc se
creează ca detașament de avangardă al clasei muncitoare, avînd
la bază ideologia proletariatului — marxism-leninismul.

Platforma a fost prelucrată în toate organizațiile P.C.R. și
P.S.D. Pe baza ei s-a desfășurat o largă acțiune în vederea
lămuririi ideologice și apropierii tovarășești a membrilor celor
două partide.

C.C. al F.U.M. a instituit în întreaga țară comisii comune —
județene, locale și de sectoare — în vederea pregătirii partidului
unic muncitoresc. Alegerea comisiilor de pregătire a partidului

unic pe întreprinderi, instituții și circumscripții a decurs într-o
atmosferă de mare entuziasm și deplină înțelegere.

Comisiile de pregătire a partidului unic au dat o atenție de-
osebită mobilizării membrilor celor două partide la lupta pentru
mărirea producției și ridicarea nivelului de trai al oamenilor
muncii, pentru consolidarea regimului democrat și zdrobirea for-
țelor reacționare.

Spre sfârșitul anului 1947 s-au creat organizații ale parti-
dului unic în întreprinderi, instituții, organizații de sectoare, de
plasă și județene.

Maturizarea politică a clasei muncitoare, întărirea alianței
cu țărănimea muncitoare, succesele mari economice și politice
obținute în prima etapă a revoluției au făcut să se pună la ordi-
nea zilei trecerea la etapa socialistă a revoluției.

În condițiile schimbării radicale a raportului forțelor de clasă
în România în favoarea proletariatului și aliaților săi, îndepăr-
tarea elementelor burgheze din guvern era necesară și pe deplin
posibilă.

În urma zdrobirii totale a P.N.Ț., reacțiunea a încercat să se
regrupeze din nou în jurul grupării tătărăsciene, care, începînd
din vara anului 1947, a devenit principalul sprijin intern al
reacțiunii. Tătărăscu, legat de interesele marelui capital indigen
și străin, a încercat pe toate căile să frîneze activitatea guver-
nului, să împingă țara în ghearele puterilor imperialiste. Apărînd
pozițiile burgheziei pe care o reprezentau, deputații tătărăscieni
s-au ridicat împotriva reorganizării Ministerului Industriei și Co-
merțului și împotriva oficiilor industriale.

În vara anului 1947 Tătărăscu a întocmit un „Memoriu“, în
care cerea revizuirea întregii politici interne și externe a Romî-
niei. În a doua jumătate a anului 1947, conflictul dintre forțele
democrate și gruparea burgheză din guvern devenise acutit.
Era tot mai evident că colaborarea forțelor democrate cu o parte
a burgheziei se apropie de sfârșit.

Referindu-se la aceasta, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej arăta :
„Datorită succesele obținute de oamenii muncii sub conducerea
partidului, s-a ajuns la acel stadiu al raportului de forțe în care
s-au copt condițiile eliminării din guvern a ultimilor reprezen-

tanți ai burgheziei și înlăturării monarhiei — principalul stîlp al reacțiunii burghezo-moșierești“¹.

În noiembrie 1947, reprezentanții grupării tătărăsciene au fost îndepărtați din guvern.

Prin înlăturarea miniștrilor burghezi s-a produs o schimbare calitativă în conținutul guvernului, care a devenit pe deplin reprezentantul clasei muncitoare și al păturilor sociale interesate în lupta pentru socialism. „Guvernul nostru în noua lui structură — arăta tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — este un guvern care exprimă fidel interesele clasei muncitoare, interesele țărănimii muncitoare și ale intelectualității înaintate“².

În noile condiții create a devenit necesară înlăturarea monarhiei.

În tot timpul existenței sale, monarhia — instituție de tip feudal — a fost o frînă în calea înfăptuirii reformelor democratice. Ea a patronat monstruoasa coaliție burghezo-moșierească, constituind principalul sprijin al reacțiunii interne și externe în țara noastră.

Monarhia a fost o instituție reacționară antinațională, anti-populară, care, în timp de 8 decenii, asemenea unui parazit, a stors vlaga poporului nostru. În timp ce muncitorii și țărani muncitori, care trudeau în fabrici și pe ogoare, trăiau în mizerie, familia regală deținea o avere fabuloasă, compusă din: 15.156 ha de pământ arabil, 137.229 ha de pădure, 29 de castele, 114 palate etc., acțiuni la peste 36 de mari bănci și întreprinderi industriale, printre care întreprinderile „Malaxa“, „I.A.R.“ și „Reșița“, precum și obiecte de artă și bijuterii în valoare de miliarde de lei, în afară de bogățiile transportate peste graniță.

Monarhia, sub oblăduirea căreia își desfășuraseră activitatea odioasă organizațiile fasciste teroriste, se instaurase dictatura fascistă, se pregătise și se dusesse criminalul război anti-sovietic, a devenit după 23 August 1944 centrul în jurul căruia s-au strîns toate forțele reacționare: elementele fasciste, maniști, brătienști, agenți direcți ai imperialismului.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej: „A XV-a aniversare a eliberării României de sub jugul fascist“, Editura politică, 1959, pag. 14.

² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 137.

Monarhia s-a împotrivit măsurilor democratice propuse de partidul comunist și de guvernul instaurat la 6 martie 1945, încercînd prin toate mijloacele să împiedice desfășurarea luptei revoluționare.

Lupta împotriva monarhiei, pentru doborîrea acesteia constituia o parte a luptei pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice. În condițiile în care principalele sarcini ale revoluției burghezo-democratice erau îndeplinite și se punea problema trecerii la revoluția socialistă, se impunea înlăturarea acestei instituții reacționare. La 30 decembrie 1947 a fost abolită monarhia și proclamată Republica Populară Romînă.

Înlăturarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei și abolirea monarhiei marca sfîrșitul etapei desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă. În Romînia a fost instaurată puterea democrat-populară, formă a dictaturii proletariului.

Referindu-se la realizările obținute de poporul nostru muncitor în prima etapă a revoluției populare, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej arată în raportul C.C. al P.M.R. prezentat la Congresul al II-lea al partidului: „Așadar, în prima etapă a revoluției a fost instaurată puterea democrat-populară; au fost lichidate rămășițele feudale la sate și desființată moșierimea ca clasă; au fost înfăptuite reforme democratice; au fost zdrobite forțele politice ale burgheziei și moșierimii; țara noastră s-a desprins de sistemul imperialist și a pus capăt stării de dependență față de țările imperialiste.

Hegemonia clasei muncitoare, în frunte cu partidul său, în prima etapă a revoluției a făcut posibilă transformarea rapidă a acesteia în revoluție socialistă“¹.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 23—24.

11

PARTIDUL MUNCITORESC ROMÂN —
CONDUCĂTORUL POPORULUI MUNCITOR
ÎN LUPTA PENTRU CONSTRUIREA SOCIALISMULUI
(1948—1950)

*1. Inceputul revoluției socialiste în R.P.R.
Realizarea unității politice, ideologice și organizatorice
a clasei muncitoare din țara noastră*

Transformările revoluționare politice, sociale și economice înfăptuite în România în perioada august 1944 — decembrie 1947 au avut ca rezultat principal desăvârșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă. La 30 decembrie 1947, poporul nostru a instaurat Republica Populară Română, stat socialist, în care întreaga putere politică aparține proletariatului.

„Proclamarea republicii — arată tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — a marcat victoria clasei muncitoare și a aliatului ei principal — țărănimea muncitoare — asupra claselor exploatare”¹.

Republica Populară Română este un stat de tip nou, socialist, care se deosebește radical de tipurile de stat anterioare prin conținutul său de clasă, prin forma sa de organizare, prin menirea istorică și prin rolul său în dezvoltarea societății.

Smulgerea întregii puteri politice din mâinile claselor exploatare de către proletariat reprezintă cucerirea fundamentală a oamenilor muncii din țara noastră.

Instaurarea dictaturii proletariatului în România a confirmat încă o dată că nu există altă cale de trecere de la capitalism la socialism decât aceea indicată de marxism-leninism, verificată de experiența istorică a P.C.U.S. și a partidelor frățesti din țările democrat-populare. Aceasta este calea răsturnării claselor exploatare de la conducerea politică a țării și a instaurării pu-

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 555.

terii clasei muncitoare — singura clasă revoluționară pînă la capăt, forța conducătoare a luptei maselor asuprite și exploatare —, este calea consolidării continue a acestei puteri.

Desfășurarea revoluției în țara noastră a demonstrat încă o dată valabilitatea universală a învățaturii leniniste care arată că „trecerea de la capitalism la comunism nu poate să nu dea, firește, o abundență și o diversitate enormă de forme politice, dar esența lor va fi inevitabil aceeași: *dictatura proletariatului*“¹.

Bazîndu-se pe învățatura marxist-leninistă și folosind experiența P.C.U.S. și a mișcării muncitorești internaționale, Partidul Muncitoresc Român a considerat cucerirea deplină a puterii politice de către clasa muncitoare drept punctul de plecare pentru construirea societății noi, socialiste, în patria noastră.

În vederea realizării sarcinilor sale, statul nostru de democrație populară îndeplinește trei funcții fundamentale: 1. funcția de reprimare a împotrivirii claselor exploatare răsturnate de la putere; 2. funcția externă, de apărare a cuceririlor revoluționare împotriva pericolului extern din partea imperialiștilor și de întărire și dezvoltare a relațiilor de tip nou, socialiste, cu U.R.S.S. și cu celelalte țări socialiste și 3. funcția economică-organizatorică și cultural-educativă, funcție specifică statului socialist și care se dezvoltă continuu, devenind, pe măsura înaintării spre socialism, cea mai cuprinzătoare funcție a statului.

Un factor deosebit de important în consolidarea dictaturii proletariatului și începerea cu succes a operei de construire a socialismului în țara noastră a fost realizarea unității politice, ideologice și organizatorice a clasei muncitoare.

„Unitatea muncitorimii — arată tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — este deosebit de necesară atunci cînd o țară are de îndeplinit, sub conducerea proletariatului, prefaceri adînci de ordin social și economic“².

Partidul Comunist din România a luptat de la înființarea sa pentru lichidarea sciziunii care a existat în mișcarea muncitorească din țara noastră.

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 409.

² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 154.

Întărirea continuă a partidului comunist, colaborarea multi-laterală, de sus și pînă jos, dintre P.C.R. și P.S.D. în guvern și parlament, în comitetele de front unic, în sindicate, lupta unită a clasei muncitoare pentru aplicarea măsurilor privind refacerea și dezvoltarea economiei naționale, pentru întărirea continuă a statului democrat-popular, pentru desfășurarea cu succes a revoluției au grăbit ridicarea conștiinței politice a clasei muncitoare.

Indelungata activitate de clarificare ideologică și politică desfășurată de P.C.R., lupta neîntreruptă împotriva oportunistului și reformismului, pentru creșterea nivelului ideologic al clasei muncitoare, lupta dusă de P.C.R., împreună cu aripa stîngă a partidului social-democrat, împotriva elementelor social-democrate de dreapta au făcut posibil ca la sfîrșitul anului 1947 să se treacă la crearea, pe baze marxist-leniniste, a organizațiilor partidului unic în întreprinderi și instituții.

În noiembrie 1947, conducerile ambelor partide au adoptat în unanimitate platforma partidului unic, care a fost dezbătută pe larg în toate organizațiile partidului comunist și ale partidului social-democrat.

Dușmanii unității clasei muncitoare au încercat pe toate căile să zădărnicească procesul de unificare. Aceste încercări au fost însă demascate și zdrobite de masa membrilor de partid. Membrii celor două partide au primit cu multă satisfacție și au aprobat în unanimitate platforma P.U.M.; ei au împiedicat încercările izolate ale unor elemente de dreapta din P.S.D. de a frîna procesul de unificare. După dezbaterile platformei s-a trecut la măsuri concrete de aplicare a ei. În ianuarie 1948 au început adunările pentru alegerea birourilor organizațiilor de bază ale partidului unic, a comitetelor de secție, de plasă și județene, precum și a delegaților pentru congres.

Congresul de constituire a Partidului Muncitoresc Român a avut loc în zilele de 21—23 februarie 1948. La data ținerii congresului unitatea organică a rîndurilor partidului muncitoresc era un fapt. Congresul avea sarcina de a desăvîrși unitatea clasei muncitoare, de a elabora linia politică a partidului în vederea trecerii la construirea socialismului, de a aproba Statutul partidului și de a alege Comitetul Central al partidului.

La congres au luat parte 830 de delegați, dintre care 822 cu drept de vot deliberativ și 8 delegați cu drept de vot consultativ. 73,43% din numărul de delegați la congres erau muncitori, 6,13% țărani, 6,85% funcționari și 13,58% intelectuali. Ca invitați au participat reprezentanți a 14 partide comuniste și muncitorești din alte țări.

În raportul politic general al Comitetului Central, prezentat la congres de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, a fost analizată situația internă și internațională în care se ținea congresul Partidului Muncitoresc Român, precum și realizările regimului democrat-popular. În același timp a fost analizat felul în care s-a realizat Partidul Muncitoresc Român și caracteristicile lui fundamentale.

La baza Partidului Muncitoresc Român au fost puse principiile ideologice și organizatorice marxist-leniniste. Partidul Muncitoresc Român nu a fost produsul unor tranzacții și compromisuri de ordin politic și ideologic. El a luat naștere în urma unei temeinice acțiuni de clarificare ideologică și de înfăptuire a unității în lupta revoluționară. Partidul Muncitoresc Român a fost creat pe baza principialității de clasă. El s-a încheat ca un partid al luptei neîmpăcate împotriva exploatării, împotriva celor care primejdiesc libertatea și suveranitatea națională a țării noastre și pacea între popoare, împotriva oportunistului, reformismului și revizionismului.

Partidul Muncitoresc Român a fost creat pe baza principiului unității organice. Aceasta înseamnă că Partidul Muncitoresc Român nu poate tolera în interiorul său o unitate formală, în spatele căreia să existe tot felul de fracțiuni sau grupulețe, care ar duce în mod inevitabil partidul la lichidare. Unitatea de monolit a partidului este incompatibilă cu existența fracțiunilor. Numai un partid cu o unitate de monolit, sudat printr-un program și o tactică unică, prin unitate de voință și de acțiune este în stare să ducă proletariatul la victorie. Unitatea partidului și disciplina de partid constituie bunul său cel mai de preț, care trebuie păzit și consolidat.

În legătură cu aceasta, rezoluția votată la Congresul I al P.M.R. precizează: „Rîndurile partidului nostru trebuie ferite de elemente reacționare, de cei care au activat în rîndurile legiona-

rilor, de carieriști și ataceriști. Unitatea partidului trebuie păstrată și întărită, neadmițându-se în rîndurile lui nici un fel de fracțiuni sau grupulețe”.

Congresul a aprobat în unanimitate raportul politic general prezentat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, precum și activitatea depusă de cele două Comitete Centrale în vederea realizării partidului unic.

Congresul a ales primul Comitet Central al P.M.R., format din 41 de membri și 16 supleanți. În prima sa ședință Comitetul Central a ales Biroul Politic și Secretariatul C.C. al P.M.R. Secretar general al partidului a fost ales tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej.

O mare importanță pentru întărirea și dezvoltarea Partidului Muncitoresc Român a avut-o adoptarea de către congres a Statutului P.M.R.

Statutul preciza că Partidul Muncitoresc Român este unicul partid al clasei muncitoare din România, avangarda ei organizată, forma supremă a organizării clasei muncitoare, și că ideologia partidului este ideologia de clasă a proletariatului: marxism-leninismul.

Urmărind întărirea continuă a rolului comuniștilor în opera de construire a socialismului, Statutul Partidului Muncitoresc Român prevedea obligația membrilor de partid de a-și ridica neconținut nivelul politic, de a fi în primele rînduri ale celor ce luptă pentru sporirea producției, pentru creșterea productivității muncii, pentru întărirea disciplinei muncii în întreprinderi și instituții.

Statutul preciza condițiile în care pot fi primiți noi membri de partid. În vederea cunoașterii mai îndeaproape și a exercitării unui control mai serios din partea organizației de partid asupra celor ce vor să intre în partid s-a introdus obligativitatea stagiului de candidat și a muncii de educare a candidaților. Statutul prevedea că în partid se primesc în primul rînd muncitori, iar primirea se face numai individual.

Crearea Partidului Muncitoresc Român și Congresul I al P.M.R., care a consfințit acest act, rămîn în istoria poporului nostru ca un moment de mare importanță.

Prin lichidarea dezbinării care a măcinat aproape trei decenii forțele proletariatului din România a crescut considerabil forța clasei muncitoare, s-a întărit rolul ei conducător în stat. După crearea Partidului Muncitoresc Român a crescut simțitor capacitatea clasei muncitoare de a mobiliza întregul popor muncitor la lupta pentru consolidarea regimului democrat-popular, pentru construirea socialismului.

Cucerirea noastră cea mai de seamă, arăta tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, este realizarea unității trainice a clasei muncitoare, unificarea partidelor ei într-un singur partid muncitoresc, pe baza deplinei recunoașteri a învățaturii marxist-leniniste și a principiilor organizatorice bolșevice.

Prin crearea P.M.R., dușmanii dinăuntrul și cei din afara țării noastre au primit o puternică lovitură; ei au pierdut posibilitatea de a folosi împotriva unității mișcării muncitorești și a regimului de democrație populară elementele dușmănoase social-democrate de dreapta, care au fost demascate și zdrobite.

Crearea P.M.R. pe baze politice, ideologice și organizatorice marxist-leniniste și înfrângerea elementelor de dreapta ale social-democrației au însemnat *victoria deplină și definitivă a marxism-leninismului asupra reformismului în mișcarea muncitorească din țara noastră.*

Crearea Partidului Muncitoresc Român a îmbogățit experiența partidelor comuniste și muncitorești în lupta pentru realizarea unității politice, ideologice și organizatorice a clasei muncitoare.

Congresul I al P.M.R. a elaborat linia politică a partidului în vederea trecerii la construirea socialismului în patria noastră, indicând sarcinile ce reveneau organelor și organizațiilor de partid, poporului muncitor pentru atingerea acestui obiectiv.

Congresul a arătat necesitatea industrializării socialiste a țării și a trecerii la planificarea economiei naționale. În același timp a fost pusă ca sarcină imediată desfășurarea unei acțiuni sistematice în vederea reducerii prețului de cost al produselor industriale, întăririi disciplinei în muncă și sporirii continue a productivității muncii.

În ce privește agricultura, congresul a subliniat necesitatea asigurării unei bune organizări a fermelor de stat, sprijinirii și

încurajării cooperăției satești, care trebuia să apere pe țăranul muncitor împotriva exploatării și să contribuie la ridicarea nivelului lui de trai, ducând astfel la întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare.

Congresul a indicat sarcinile principale în vederea îndeplinirii revoluției culturale, parte integrantă a revoluției socialiste. Între măsurile ce urmau să fie luate în acest domeniu, pe primul plan era îndeplinirea unei temeinice reforme a învățămîntului, în vederea democratizării școlilor de toate gradele și asigurării unui conținut științific al învățămîntului.

Pentru mobilizarea maselor largi la opera de construire a socialismului, congresul cerea organizațiilor de partid să arate muncitorimii, țăranimii muncitoare, intelectualității înaintate că nici una dintre sarcinile menite să întărească din punct de vedere politic și economic Republica Populară Română nu poate fi dusă la bun sfârșit fără participarea directă și activă a celor mai largi mase ale poporului muncitor. În acest scop, membrilor de partid li s-a trasat sarcina să depună toate eforturile pentru întărirea organizațiilor de masă: sindicatele, organizațiile de tineret, de femei etc.

Congresul a indicat de asemenea necesitatea elaborării unei noi constituții, cu adevărat democratice, care să consfințească cuceririle obținute și schimbările social-economice și politice care au avut loc în România.

2. P.M.R. în lupta pentru construirea statului socialist. Constituția R.P.R. din 1948

Instaurarea dictaturii proletariatului a deschis poporului nostru calea luptei victorioase pentru desființarea orînduirii vechi, bazată pe exploatare. Ea a constituit premisa esențială pentru făurirea orînduirii noi, socialiste, în țara noastră.

Statul proletar reprezintă principalul instrument de construire a societății socialiste, de atragere și mobilizare a celor mai largi mase populare la conducerea treburilor obștești, la făurirea economiei și culturii socialiste.

În prima etapă a revoluției populare, sub conducerea P.C.R., se obținuseră succese însemnate în lupta pentru democratizarea vechiului aparat de stat și pentru atragerea maselor muncitoare la exercitarea puterii de stat.

Transformările profunde care au avut loc în țara noastră la sfârșitul anului 1947 și începutul anului 1948 au creat condițiile întăririi și dezvoltării regimului democrat-popular din țara noastră.

Un rol important în consolidarea statului de dictatură a proletariatului l-au avut alegerea Marii Adunări Naționale în martie 1948 și adoptarea primei Constituții a R.P.R.

În vederea mobilizării întregului popor la acțiunea politică de masă pentru alegerea Marii Adunări Naționale era necesară unirea tuturor forțelor democratice într-o formă organizată, care să permită gruparea în jurul clasei muncitoare a tuturor păturilor sociale interesate în întărirea și propășirea R.P.R. Acest lucru era necesar, pe de o parte, datorită schimbărilor survenite în raporturile de clasă, iar pe de altă parte datorită condițiilor istorice noi și obiectivelor campaniei electorale din primăvara anului 1948.

În a doua jumătate a anului 1947 și în primele luni ale anului 1948 în țara noastră se produsese importante schimbări în raporturile dintre clase și, ca urmare, în situația diferitelor partide politice. Principalele partide politice ale claselor exploatatoare (P.N.Ț.-Maniu și P.N.L.-Brătianu), care degeneraseră în grupuri de complotiști și spioni, fuseseră alungate din viața politică a țării și desființate. Gruparea liberală condusă de Gh. Tătăărăscu se destrămasese.

În februarie 1948 se realizase pe baze marxist-leniniste unitatea politică, organizatorică și ideologică a clasei muncitoare în cadrul P.M.R.

Schimbările survenite în viața politică și sarcinile deosebite care stăteau în fața poporului au făcut posibilă crearea unei forme superioare de colaborare între partidele și organizațiile politice cu interese și năzuințe comune, menită să asigure unitatea de acțiune a tuturor forțelor democratice, sub conducerea P.M.R. Aceasta s-a realizat prin crearea, la 27 februarie 1948, a Frontului democrației populare, din care au făcut parte inițial

P.M.R., Frontul plugarilor, Partidul național-popular și Uniunea populară maghiară. Ulterior au aderat la F.D.P. toate organizațiile de masă ale oamenilor muncii. Temelia F.D.P. a constituit-o alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, în jurul căreia s-au concentrat și celelalte păături muncitoare neproletare, interesate în construirea socialismului.

În manifestul-program dat publicității la 3 martie 1948, F.D.P. a chemat poporul să aleagă pe reprezentanții săi în Marea Adunare Națională, a cărei misiune este să asigure prosperitatea patriei noastre, întărirea R.P.R. și bunăstarea celor ce muncesc.

P.M.R., forța conducătoare a F.D.P., a folosit alegerile pentru Marea Adunare Națională ca un mijloc de educare politică a maselor, de popularizare a realizărilor regimului democrat-popular, de ridicare a conștiinței oamenilor muncii. Pregătirile în vederea alegerilor pentru Marea Adunare Națională au decurs în condițiile unui mare avânt politic. În timpul campaniei electorale a fost publicat și pus în dezbaterea maselor populare proiectul primei Constituții a R.P.R. Alegerile s-au încheiat cu o strălucită victorie a F.D.P., care a obținut peste 90% din voturile exprimate.

Victoria în alegeri a Frontului democrației populare a fost un important succes politic al P.M.R., al clasei muncitoare, al forțelor democrației. La baza acestei victorii a stat în primul rând politica justă a P.M.R., a regimului democrat-popular, care corespunde intereselor fundamentale ale poporului. Victoria în alegeri a Frontului democrației populare a fost o confirmare strălucită a creșterii conștiinței politice a maselor, a hotărârii întregului popor muncitor de a lupta pentru construirea socialismului în țara noastră.

Ca rezultat al votului din 28 martie 1948 a fost constituită Marea Adunare Națională, organul suprem al puterii de stat în Republica Populară Română. Marea Adunare Națională din R.P.R. se deosebește fundamental de vechile parlamente ale regimului burghez-moșieresc atât în ceea ce privește compoziția cât și atribuțiile sale, precum și prin modul de exercitare a acestora. În timp ce parlamentele din România

burghezo-moșierească erau formate din mari latifundiari, capitaliști, diferiți afaceriști și politicieni verofi etc., care reprezentau interesele burgheziei și ale moșierimii, Marea Adunare Națională se compune din adevărații reprezentanți ai poporului — muncitori, țărani, intelectuali —, deputați care răspund pentru activitatea lor în fața alegătorilor și pot fi revocați. Referindu-se la compoziția M.A.N., tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, în raportul prezentat la 9 aprilie 1948 asupra proiectului de Constituție, arăta: „Poftească oricine să privească în această incintă și să examineze compoziția parlamentului nostru. Nu va găsi în această incintă, printre deputații Frontului Democrației Populare, nici un moșier, nici un bancher sau mare capitalist. În schimb va găsi sute de muncitori și de țărani muncitori, va găsi numeroși reprezentanți străluciți ai culturii române, militari, de la generali pînă la gradele inferioare, zeci de femei, tineri, reprezentanți ai naționalităților conlocuitoare, meseriași, mici comercianți”¹.

Marea Adunare Națională este organul suprem și unic al puterii de stat, față de care răspund toate celelalte organe ale statului. Puterea ei emană de la masele largi populare care au ales-o. M.A.N. elaborează toate legile țării, alege prezidiul ca organ executiv între sesiuni, numește guvernul, pe președintele tribunalului suprem și pe procurorul general al R.P.R. și controlează activitatea lor.

La 13 aprilie 1948 Marea Adunare Națională a votat Constituția Republicii Populare Române.

Constituția R.P.R. exprima caracterul nou al statului democrat-popular, caracter determinat de trecerea întregii puteri politice în mâinile clasei muncitoare. „R.P.R. — arăta Constituția în primul ei capitol — este un stat popular, unde întreaga putere de stat emană de la popor și este exercitată prin organe alese de popor”.

Constituția din 1948 consfințea schimbările petrecute în structura social-economică și politică a țării noastre pînă

¹ Gh. Gheorghiu-Dej: „Raport asupra proiectului de Constituție făcut în fața Marii Adunări Naționale din 9 aprilie 1948”, în „Scînteia” nr. 1.096 din 12 aprilie 1948, pag. 1.

în 1948. Ea oglindea faptul că în Republica Populară Română toate bogățiile subsolului, zăcămintele miniere, pădurile, apele, izvoarele de energie naturală, căile de comunicații ferate, rutiere, fluviale și maritime, poșta, telegraful, telefonul și radioul aparțin statului ca bunuri ale întregului popor.

Bunurile comune ale poporului, se arăta în Constituție, constituie temelia materială a propășirii economice și a independenței naționale a Republicii Populare Române.

Totodată Constituția prevedea posibilitatea ca statul, atunci cînd interesele o cer, să facă exproprieri și să treacă în proprietatea sa, ca bunuri ale întregului popor, mijloace de producție aflate în proprietate particulară.

Constituția R.P.R. consfințea și garanta din punct de vedere politic și material drepturile și libertățile cetățenești și democratice cucerite prin lupta revoluționară a maselor, conduse de partid¹. Constituția prevedea, pentru prima dată în țara noastră, dreptul la muncă, dreptul la odihnă și dreptul la învățătură, consfințea și întărea deplina egalitate în drepturi a minorităților naționale cu poporul român.

În același timp, Constituția prevedea și datoria tuturor cetățenilor R.P.R. de a lupta pentru întărirea și apărarea statului democrat-popular.

Constituția R.P.R. din 1948, expresie a democratismului orînduirii noastre de stat, a constituit un instrument puternic în lupta pentru îndeplinirea sarcinilor revoluției socialiste.

După constituirea noilor organe centrale ale puterii de stat și a noului guvern al R.P.R. au fost reorganizate ministerele existente și s-au creat Comitetul de Stat al Planificării (C.S.P.), Comisia controlului de stat, apoi miliția populară etc.

Realizările de importanță istorică obținute în crearea noului aparat de stat și în instaurarea unei democrații reale pentru masele muncitoare au permis poporului nostru să treacă cu succes la făurirea economiei și a culturii socialiste.

¹ Articolul 18 din Constituție prevedea restricții în ceea ce privește dreptul pentru elementele exploatare și dușmănoase de a alege și a fi alese.

3. Trecerea la industrializarea socialistă a țării și la transformarea socialistă a agriculturii

Cucerirea întregii puteri politice în stat de către proletariat a permis poporului nostru să înceapă opera vastă de construire a orînduirii socialiste.

Conducînd poporul la lupta pentru lichidarea exploatării omului de către om, P.M.R. s-a călăuzit după învățătura lui Marx și Engels care încă în „Manifestul Partidului Comunist” arătaseră că proletariatul trebuie să folosească puterea politică pe care a cucerit-o „pentru a smulge burgheziei, pas cu pas, întreg capitalul, pentru a centraliza toate uneltele de producție în mîinile statului, adică în mîinile proletariatului organizat ca clasă dominantă, și pentru a mări, cît se poate de repede, masa forțelor de producție”¹.

Sarcina principală imediată care stătea în fața clasei muncitoare condusă de P.M.R. în lupta pentru lichidarea exploatării omului de către om în țara noastră și pentru punerea bazelor relațiilor de producție noi, socialiste, era naționalizarea principalelor mijloace de producție. Desființarea pe cale revoluționară de către puterea proletară a marii proprietăți capitaliste și transformarea principalelor mijloace de producție în proprietate de stat — bun al întregului popor — este o cerință obiectivă pentru trecerea la construirea socialismului. Naționalizarea socialistă este cerută de legea obiectivă a concordanței dintre relațiile de producție și caracterul forțelor de producție. Ea duce la înlăturarea contradicției fundamentale a capitalismului: contradicția dintre caracterul social al muncii și forma privat-capitalistă de însușire a rezultatelor ei. Lichidînd proprietatea capitalistă asupra principalelor mijloace de producție, naționalizarea socialistă pune capăt dominației economice a burgheziei și trece posturile de comandă ale economiei naționale în mîinile proletariatului. Aceasta deschide cîmp liber dezvoltării forțelor de producție.

La începutul anului 1948, burghezia deținea încă poziții dominante în viața economică a țării noastre. Statul demo-

crat-popular deținea un sector restrîns, care cuprindea numai 20% din industria siderurgică, 30% din industria metalurgică, transporturile feroviare și un număr de gospodării agricole de stat și S.M.T.-uri a căror greutate specifică în agricultură era foarte mică.

Faptul că puterea politică în stat aparținea proletariatului și pozițiile economice principale se aflau încă în mîinile burgheziei a dat naștere unei puternice contradicții între puterea politică, aflată în mîinile proletariatului, și dominația economică a burgheziei.

Alungate de la conducerea politică a țării, clasele reacționare foloseau pozițiile economice pe care le dețineau în scopul subminării regimului democrat-popular, încercînd pe toate căile să provoace dezorganizarea economiei naționale.

Ele sabotau cît puteau producția, descompletau sau degradau utilajul, doseau materiile prime, foloseau creditele acordate de stat în scopuri speculative, neproductive, închideau întreprinderile etc. Direcția societății petrolifere „Astra romînă”, care în tot cursul primei etape a revoluției sabotase redresarea producției de petrol, a abandonat în cele din urmă întreprinderea; la fabrica „Rizescu” din Brănești lucrau numai 15 războaie din 675; la fabrica „Balcani”, din 585 de războaie dispăruseră 400, iar din cele 185 rămase numai 45 erau în stare de funcționare etc.

La societatea „Steaua romînă”, întreprinderile „Electrecord”-București, „Cloșani”-Hunedoara, „Romîno-Americana”-Ploiești etc., o mare parte din creditele acordate de stat pentru investiții și finanțarea producției erau folosite pentru speculă sau luau calea spre marile bănci capitaliste din Europa.

În aceste condiții lichidarea puterii economice a burgheziei devenise principala sarcină a clasei muncitoare din țara noastră în lupta pentru menținerea și consolidarea puterii politice cucerite, pentru dezvoltarea forțelor de producție ale țării, pentru construirea economiei socialiste.

Analizînd situația politică și economică din țară, plenara C.C. al P.M.R. din 10—11 iunie 1948 a hotărît trecerea imediată

¹ K. Marx și F. Engels: „Manifestul Partidului Comunist”, Editura politică, 1959, ediția a VII-a, pag. 54.

a principalelor mijloace de producție în mâinile statului popular și transformarea lor în bun comun al întregului popor muncitor.

La 11 iunie 1948 Marea Adunare Națională a aprobat și a votat legea pentru naționalizarea principalelor întreprinderi industriale, miniere, bancare, de asigurări și de transport ¹.

Participarea activă a clasei muncitoare la actul revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție a asigurat succesul ei deplin.

Ca urmare a naționalizării a fost lichidată marea proprietate capitalistă, creîndu-se sectorul socialist al economiei naționale, în cadrul căruia a fost desființată exploatarea omului de către om și s-au statornicit relații de producție noi, relații socialiste.

Naționalizarea a creat condițiile pentru planificarea economiei naționale și a constituit premisa trecerii la crearea bazei materiale de producție a socialismului. „Proprietatea socialistă asupra principalelor întreprinderi industriale, asupra transporturilor, băncilor, pădurilor, bogățiilor subsolului etc. — arată tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — a devenit baza de neclintit a statului nostru de democrație populară” ².

Smulgerea din mâinile burgheziei a principalelor mijloace de producție a pus în fața partidului și a statului numeroase probleme legate de învingerea a o serie de greutăți inerente începutului (lipsa de experiență a noilor cadre de conducere a întreprinderilor, lipsa de materii prime, de fonduri pentru plata salariilor etc.) și de înfrîngerea sabotajului capitaliștilor expropriati și a cozilor lor de topor, care încercau să lovească în proprietatea socialistă, să frîneze opera de dezvoltare economică a țării.

Acțiunile dușmănoase ale burgheziei și ale sprijinitorilor ei au fost însă demascate și zdrobite de masele muncitorești. Desfășurînd o intensă activitate în rîndurile maselor de mun-

¹ Ulterior au fost trecute în proprietatea statului și alte bunuri de interes obștesc. La 3 octombrie 1948 au fost naționalizate întreprinderile sanitare și cinematografice, la 2 martie 1949 au fost trecute în proprietatea statului pămînturile și „fermele model” lăsate foștilor moșieri prin legea agrară din 1945 (după ce prin abolirea monarhiei trecuseră în proprietatea statului toate bunurile agricole care aparținuseră familiei regale), la 4 aprilie 1949 au fost naționalizate farmaciile, iar la 20 aprilie 1949 a fost naționalizată o parte din fondul de locuințe de la orașe.

² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 519—520.

citori, organizațiile de partid, cu ajutorul sindicatelor, au reușit să asigure nu numai continuitatea producției, ci și mărirea ei. În același timp, partidul și statul nostru s-au preocupat intens de creșterea cadrelor noi muncitorești, de atragerea și folosirea cadrelor vechi care și-au pus cunoștințele și priceperea lor în slujba poporului.

Eliberarea clasei muncitoare de sub jugul exploatării a descătusat inițiativa creatoare a maselor. Activitatea productivă a maselor muncitorești s-a ridicat pe o treaptă nouă. Încă în cursul anului 1948 s-au obținut o serie de succese în dezvoltarea producției industriale. La sfîrșitul anului 1948 nivelul producției la principalele produse industriale era mai mare decît în 1938 ¹: la fontă cu 44%, la oțel cu 23%, la produse laminate cu 31%, la minereu de fier cu 49%, la gaz metan cu 320%.

La scurt timp după smulgerea întreprinderilor industriale din mâinile exploatătorilor au apărut și au luat o mare extindere întrecerea socialistă și mișcarea de inovații și de raționalizări. La rafinăria „Astra romîină”, muncitorii, tehnicienii și inginerii au depășit în iulie 1948 cu 16% programele fixate de minister; oțelarii de la I.M.S.-Hunedoara, antrenați în întrecerea socialistă, au îndeplinit planul de producție cu 11 zile înainte de termen, iar muncitorii de la uzinele „Vulcan”, la numai o lună de la naționalizare, au fabricat pentru prima oară în istoria industriei metalurgice romînești electrozi de cărbune pentru cuptoarele de topit oțel.

O mare importanță pentru stimularea energiei creatoare a maselor, pentru intensificarea activității conștiente a acestora au avut-o măsurile luate de P.M.R. în scopul întăririi rolului său conducător în organizațiile de masă. În vederea orientării activității organizațiilor de masă corespunzător sarcinilor noi puse de construirea economiei socialiste, Comitetul Central al P.M.R. a adoptat în decembrie 1948 hotărîri cu privire la sarcinile sindicatelor, la activitatea partidului în rîndurile tinerețului și la asigurarea aplicării consecvente a politicii marxist-leniniste în problema națională.

¹ Vezi Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 191.

Rezoluția ședinței plene a C.C. al P.M.R. din 22—24 decembrie 1948 asupra problemei sindicale arată că sindicatele, cea mai largă organizație de masă a clasei muncitoare, sînt „principala ajutor al partidului în munca de mobilizare și educare a clasei muncitoare. Ele ajută partidul să sădească în mintea maselor muncitoare conștiința faptului că succesul operei mărețe de clădire a orînduirii socialiste nu poate fi decît rodul eforturilor muncitorimii, aliată cu țărănimea muncitoare“.

Sindicatelor, care în condițiile socialismului sînt o adevărată școală a comunismului, le revine sarcina de a cultiva în rîndurile maselor largi de muncitori, tehnicieni și funcționari atitudinea nouă, socialistă, față de muncă și față de proprietatea socialistă, de a organiza întrecerea socialistă, principalul mijloc de dezvoltare a inițiativei și a forței creatoare a maselor. În același timp partidul cerea sindicatelor să desfășoare o activitate susținută pentru ridicarea nivelului politic și cultural al clasei muncitoare, pentru educarea maselor în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar. Sindicatelor le revenea sarcina de a se preocupa de îmbunătățirea sistemului de salarizare, respectînd principiul socialist „fiecăruia după cantitatea și calitatea muncii“, de încheierea contractelor colective și de respectarea lor, de asigurările sociale și de alte interese ale oamenilor muncii.

Plenara trasează sindicatelor drept sarcină de bază ducerea unei lupte susținute pentru ridicarea permanentă a nivelului de trai al celor ce muncesc.

În rezoluția plenarei C.C. al P.M.R. din 22—24 decembrie 1948 asupra activității partidului în rîndurile tineretului se arăta necesitatea înființării unei organizații unice revoluționare a tineretului muncitor din fabrici, de pe ogoare, din școli, din universități și cazărmi, organizație care să ducă mai departe, în noile condiții, tradițiile de luptă ale U.T.C.-ului.

Existența mai multor organizații ale tineretului — Uniunea tineretului muncitoresc, Organizația tineretului sătesc, U.A.E.R., U.N.S.R., U.P.M. — îngreua munca de conducere, de educare și de atragere a tineretului la opera de construire a socialismului. Crearea unei singure organizații a tineretului revoluționar se impunea ca o necesitate.

Ca urmare a hotărîrilor plenarei C.C. al P.M.R. din decembrie 1948, în martie 1949 a avut loc congresul de constituire a Uniunii Tineretului Muncitor. Realizarea unității politice și organizatorice depline a tineretului muncitor de la orașe și sate a constituit o contribuție însemnată la cimentarea legăturilor partidului cu masele largi ale celor ce muncesc, și în primul rînd cu masele tineretului muncitor.

În fața Uniunii Tineretului Muncitor stătea sarcina de a mobiliza tineretul la construirea socialismului, de a ajuta partidul în educarea comunistă a tinerei generații, de a cultiva înaltele calități politice și morale ale omului de tip nou: cinstea și sinceritatea, curajul și spiritul de sacrificiu pentru apărarea patriei și a cuceririlor revoluționare, atitudinea nouă față de muncă și avutul obștesc, capacitatea de a pune întotdeauna mai presus interesele generale față de cele personale. Partidul chema organizația unică de tineret să devină o școală de constructori ai socialismului și comunismului.

O mare importanță în atragerea maselor largi populare la opera de construire a socialismului a avut-o politica leninistă a P.M.R. și a statului de dictatură a proletariatului față de minoritățile naționale din R.P.R.

Analizînd rezultatele obținute în rezolvarea marxist-leninistă a problemei naționale în țara noastră, rezoluția Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din decembrie 1948 arăta că realizările pe linia rezolvării problemei naționale ocupă un loc de frunte printre succesele obținute de partidul nostru. Se obținuseră rezultate însemnate în educarea maselor populare în spiritul conviețuirii frățești, în spiritul internaționalismului proletar. Lichidarea ca clasă a moșierimii și loviturile zdrobitoare date burgheziei, precum și înfăptuirea egalității în drepturi a naționalităților conlocuitoare cu poporul român erau lovituri hotărîtoare date șovinismului și naționalismului.

Rezoluția atrăgea în același timp atenția partidului să nu subaprecieze existența manifestărilor de naționalism, influența exercitată de ideologia burgheză naționalistă în rîndurile populației românești și ale naționalităților conlocuitoare. Aceste manifestări erau provocate și alimentate de dușmanul de clasă din țară și din afară, de elementele exploatare de la orașe și

sate, care urmăreau să împiedice realizarea unității tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, în lupta pentru construirea socialismului.

De aceea rezoluția Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din decembrie 1948 asupra problemei naționale demasca conținutul reacționar al teoriilor naționaliste și șovine, cu ajutorul cărora rămășițele claselor exploatare căutau să provoace dezbinare între poporul român și minoritățile naționale, și chema pe membrii de partid, clasa muncitoare și poporul muncitor la lupta împotriva acestora. Rezoluția Biroului Politic a demascată și a condamnat poziția naționalistă burgheză a lui Pătrășcanu.

Rezoluția Biroului Politic a trasat fiecărui membru de partid sarcina de a studia profund teoria și politica leninistă a partidului nostru în problema națională și de a lupta pentru justa ei aplicare, înlăturând influența ideologiei burghezo-naționaliste.

Rezoluția a combătut și a demascată lozinca naționalistă a „unității naționale“, subliniind unitatea de interese a celor ce muncesc, indiferent de naționalitate și chemând pe membrii de partid să combată naționalismul, închistarea și izolarea națională și să mobilizeze masele pentru dezvoltarea sentimentului de solidaritate și unitatea lor de luptă, pentru construirea socialismului.

Aplicarea în viață a hotărârilor Comitetului Central din decembrie 1948 a permis atragerea maselor celor mai largi la înfăptuirea politicii P.M.R. de construire a socialismului.

Elaborând programul dezvoltării economice a țării, partidul nostru a pus la temelie acestuia teza leninistă că „baza materială a socialismului poate fi numai marea industrie mecanizată“.

Industrializarea socialistă a țării, bazată pe dezvoltarea cu precădere a industriei grele, și în primul rând a industriei constructoare de mașini, s-a ridicat ca o necesitate economică obiectivă pentru țara noastră, care moștenise de la regimul burghezo-moșieresc o economie înapoiată, cu pronunțat caracter agrar.

În regimul burghezo-moșieresc, economia României se caracteriza printr-o dezvoltare extrem de slabă a industriei, în special a industriei grele. Țara noastră aproape că nu avea o industrie producătoare de mașini: 95% din mașinile-unelte necesare in-

dustriei se importau din străinătate. Industria existentă se baza pe o tehnică înapoiată.

Politicienii și economiștii burghezi susțineau că România este și trebuie să rămână o țară „eminamente agricolă“, deoarece nu ar avea condiții pentru dezvoltarea industriei și că, prin urmare, accentul în politica economică trebuie pus pe dezvoltarea producției agricole și pe exportul de cereale, pe încurajarea dezvoltării unor pături înstărite la sate, capabile să asigure producția de cereale-marfă necesară exportului. Această teorie reacționară, antiștiințifică și antinațională exprima politica claselor exploatare de menținere a României în stare de înapoiere. Frînând industrializarea țării, ele împiedicau dezvoltarea economiei naționale, mențineau România într-o stare de aservire economică și politică, de „hinterland agrar“ al Occidentului, se înfrăteau cu imperialiștii de peste hotare în jefuirea sistematică a bogătelor resurse de materii prime și de produse agroalimentare ale țării noastre.

Ducând la frînarea dezvoltării industriei, această politică antinațională a claselor exploatare împiedica ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului.

Împotriva tuturor teoriilor reacționare și antiștiințifice cu privire la dezvoltarea economică a țării noastre s-a ridicat partidul comunist. În raportul de activitate al C.C. prezentat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la Conferința națională a P.C.R. din octombrie 1945 se spunea: „Împotriva acestor teoreticieni reacționari, care căutau să facă din țara noastră un apendice al marilor state industriale, ne-am ridicat dintotdeauna noi, marxiștii, comuniștii, susținând că progresul țării noastre este în directă și nemijlocită legătură cu progresul industrializării țării și că de tăria industrială a țării depinde în mare măsură însăși independența statului nostru“¹.

Călăuzindu-se după învățătura marxist-leninistă și după experiența Uniunii Sovietice în opera de construire a socialismului, partidul nostru a subliniat că cheia dezvoltării economice a României, a progresului rapid al tuturor ramurilor industriei și agriculturii este industrializarea socialistă a țării, dezvoltarea

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 62.

în primul rînd a industriei grele, cu pivotul ei — industria constructoare de mașini.

Industrializarea socialistă asigură crearea marii producții mecanizate, care constituie baza materială a societății socialiste.

Crearea unei puternice industrii grele constituie o condiție esențială, hotărîtoare pentru înzestrarea cu tehnica înaintată a tuturor celorlalte ramuri ale economiei naționale, pentru valorificarea imenselor bogății ale patriei noastre și ridicarea economică-culturală a regiunilor rămase în urmă, pentru asigurarea progresului tehnic continuu și a unui ritm rapid de creștere a productivității muncii și, în ultimă instanță, pentru asigurarea victoriei socialismului.

În societatea socialistă, producția este pusă în slujba satisfacerii tot mai depline a necesităților materiale și culturale mereu crescînde ale maselor muncitoare. Această sarcină poate fi realizată numai prin lărgirea și perfecționarea neîntreruptă a producției socialiste pe baza tehnicii înaintate. La rîndul ei, o asemenea perfecționare a producției socialiste poate fi înfăptuită numai pe baza dezvoltării cu precădere a industriei grele.

Industrializarea socialistă este o condiție esențială pentru apărarea și întărirea independenței economice și politice a țării; ea duce la consolidarea bazei de clasă a dictaturii proletariatului.

Subliniind din nou orientarea leninistă a partidului nostru în problema industrializării țării, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, în expunerea făcută în decembrie 1948 cu privire la planul de stat pe anul 1949, spunea următoarele:

„Numai dezvoltînd industria grea noi vom putea pune în valoare toate bogățiile solului și subsolului nostru, vom putea produce mașini și utilaj pentru celelalte industrii, vom asigura dezvoltarea transporturilor, vom dezvolta agricultura punîndu-i la dispoziție mașini agricole, unelte, îngrășăminte, vom putea electrifica țara, vom mări productivitatea muncii și vom reuși astfel să punem din ce în ce mai multe produse la îndemîna celor ce muncesc, ridicîndu-le nivelul de trai și cel cultural“¹.

Linia generală a P.M.R. de construire a bazei economice a socialismului, de industrializare socialistă a țării a fost concretizată în planurile de stat.

¹ „Planul de stat pe anul 1949“, pag. 14.

Înainte de a trece la planificarea de perspectivă, Partidul Muncitoresc Român a inițiat întocmirea și realizarea a două planuri anuale: pe anul 1949 și pe 1950. Elaborarea celor două planuri anuale a fost condiționată de sarcinile urgente ale refacerii economiei naționale și ale pregătirii condițiilor pentru trecerea la planificarea de perspectivă. Pentru a trece la înfăptuirea unui plan de lungă durată era necesară întărirea din punct de vedere economic și organizatoric a întreprinderilor socialiste, acumularea de experiență și pregătirea de cadre capabile să conducă în mod planificat economia națională.

Cele două planuri anuale au fost, prin esența lor, planuri de desăvîrșire a procesului de refacere a economiei naționale. În același timp ele au însemnat începutul procesului de industrializare socialistă a țării.

În perioada anilor 1948—1950 s-au obținut o serie de succese în domeniul industrializării țării, și îndeosebi în dezvoltarea sectorului hotărîtor al industriei — industria grea.

Încă la sfîrșitul anului 1948, nivelul producției industriale din 1938 a fost depășit la fontă, oțel, laminate, minereu de fier, gaz metan. În 1950 producția de fontă a crescut față de cea din 1948 cu 56%, cea de oțel cu 51%, extracția minereului de fier cu 74%, extracția cărbunelui cu 40%.

În anul 1950 producția industrială globală a R.P.R. a depășit cu 47% nivelul celei din 1938.

Au fost construite noi uzine, îndeosebi în industria metalurgică și constructoare de mașini.

În siderurgie au fost construite 2 cuptoare Martin și reconstruite alte 5. De asemenea au fost reconstruite 2 furnale.

Au fost realizate peste 100 de tipuri noi de produse industriale care înainte nu se fabricau în țară. Astfel s-au produs: tractoare, batoze, mașini-unelte, vase fluviale etc., care în trecut se importau.

În 1950 prețul de cost al produselor industriale a scăzut cu 6% față de cel din 1949.

Toate aceste succese, primele roade ale politicii de industrializare socialistă a țării, demonstau deplina justețe a acestei politici.

Un rol hotărâtor în obținerea acestor rezultate l-a avut avântul și entuziasmul oamenilor muncii care au urmat și înlăptuit linia justă a Partidului Muncitoresc Român de construire a socialismului, atitudinea nouă a maselor față de muncă. În această perioadă au luat o mare dezvoltare întrecerea socialistă și mișcarea de inovații și de raționalizări. Numai în perioada celor două planuri anuale au fost introduse în producție peste 3.500 de inovații și de raționalizări. Un rol important în obținerea acestor succese l-a avut ajutorul acordat țării noastre de către Uniunea Sovietică în materii prime, materiale și mașini necesare, credite în condiții avantajoase, ajutor tehnic etc.

În cursul celor două planuri anuale (1949 și 1950), partidul a luat o serie de măsuri în vederea stimulării energiei creatoare a maselor și intensificării activității conștiente a acestora.

Punînd la baza politicii sale învățătura marxist-leninistă care ne arată că numai entuziasmul maselor nu este suficient pentru construirea socialismului și că este necesară și stimularea lor materială, partidul a luat o serie de măsuri menite să ducă la îmbunătățirea aplicării principiului socialist al remunerării după cantitatea și calitatea muncii depuse și să sporească cointeresarea maselor în creșterea producției și productivității muncii. Astfel s-a revizuit normarea muncii pentru a-i da un caracter stimulator și mobilizator, dînd posibilitate muncitorilor să-și mărească câștigul în raport cu creșterea producției și a productivității muncii. S-a îmbunătățit criteriul de acordare a premiilor, de plată a drepturilor inovatorilor și celor ce realizează economii la materii prime și combustibil. S-au luat măsuri pentru întărirea rolului de conducător în producție al maistrilor și inginerilor și pentru justa lor remunerare etc. Prin aplicarea acestor măsuri s-au creat condiții ca muncitorii, inginerii, tehnicienii și maistrii, mărind producția și productivitatea muncii și folosind mai just resursele interne ale întreprinderilor, să-și mărească totodată substanțial câștigurile. Prin aceasta se stabilea un raport mai just între creșterea fondului de salarii și volumul mărfurilor, se întărea puterea de cumpărare a leului și stabilitatea monedei.

Concomitent cu lupta pentru industrializarea socialistă a țării și bazîndu-se pe succesele obținute în această direcție,

P.M.R. a dus o luptă susținută pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și pentru transformarea socialistă a agriculturii.

Analizînd multilateral situația agriculturii din țara noastră pe baza învățaturii marxist-leniniste și a experienței istorice a U.R.S.S., plenara Comitetului Central al P.M.R. din 3—5 martie 1949 a trasat linia politică pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și pentru transformarea socialistă a agriculturii.

În raportul prezentat la plenară tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a făcut o analiză multilaterală a situației în care se afla agricultura țării noastre. „Agricultura noastră — spunea tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej în raportul ținut la ședința plenară a C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949 — este o agricultură înapoiată, care se bazează pe proprietatea particulară asupra pămîntului, în care domină mica producție de mărfuri...”¹

Intr-adevăr, 53,2% din totalul gospodăriilor agricole îi formau proprietățile mici și foarte mici, care dețineau între 0,5 și 3 ha, iar 40,7% din gospodăriile individuale dețineau între 5 și 10 ha, gospodăriile care dețineau sub 10 ha reprezentînd astfel 94% din totalul gospodăriilor individuale². La această situație se adăuga și faptul că cei mai mulți dintre țărânii muncitori își aveau pămîntul risipit în mai multe parcele, ceea ce ducea la o și mai mare fărîmițare.

Agricultura înapoiată, practică de cele peste 3.000.000 de gospodării fărîmițate și împrăștiate, nu putea asigura nici îmbunătățirea stării materiale a țărânimii muncitoare, nici cantitatea de produse necesare aprovizionării orașelor și nici materiile prime cerute de industria socialistă în creștere. Ea nu putea constitui o piață internă corespunzătoare pentru produsele industriale.

Plenara a arătat că singura cale justă pe care trebuie să meargă țărănimea muncitoare pentru lichidarea înapoierii agriculturii și pentru ridicarea nivelului său de trai este calea unirii gospodăriilor individuale mici și mijlocii în mari gospodării co-

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 192.

² Op. cit., pag. 193.

lective, care pot folosi tractoarele și mașinile agricole cele mai perfecționate, precum și cele mai avansate metode agrotehnice. Numai mergînd pe această cale țărănimea poate să dobîndească recolte îmbelșugate, să mărească cantitatea de producție-marfă și să-și ridice nivelul de trai.

Analizînd structura socială a gospodăriilor țărănești, rezoluția plenarei C.C. al P.M.R. a arătat că în 1949 populația sătească avea următoarea compoziție socială: proletari agricoli circa 250.000, ceea ce reprezenta 2,5% din totalul populației sătești; circa 57% din gospodăriile agricole o formau țărani săraci, care nu puteau trăi din propria lor gospodărie, fiind exploatați direct sau indirect de burghezia satelor. Ei alcătuiau cel mai numeros grup social de la țară, constituind majoritatea gospodăriilor agricole sătești și aproape jumătate din populația țării. Țărănimea mijlocasă reprezenta circa 34% din numărul gospodăriilor țărănești și ducea pe piață trei cincimi din cantitatea totală de cereale-marfă. În sfîrșit, la țară exista chiaburimea — burghezia satelor — a cărei gospodărie se baza pe exploatarea muncii salariate și care în 1949 deținea circa 5,5% din numărul gospodăriilor.

Ținînd seama de structura de clasă de la sate, plenara a arătat că politica partidului nostru față de țărănime în lupta pentru socialism trebuie să aibă la bază lozinca leninistă: „*Ne sprijinim pe țărănimea săracă, stringem alianța cu țărănimea mijlocasă și ducem o luptă neîntreruptă împotriva chiaburimii*“. Aplicarea acestei politici constituia cheia întăririi alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare.

La baza activității de transformare socialistă a agriculturii partidul a pus principiul leninist al liberului consimțămînt. „... Partidul va duce o muncă sistematică printre țărani săraci și mijlocași — arăta tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — spre a-i convinge de necesitatea de a se reuni treptat, pe baza liberului consimțămînt, în gospodării colective“¹.

Plenara din 3—5 martie 1949 a subliniat importanța cooperației ca puternic instrument de educare a maselor țărănești în spiritul colectivismului, precum și a folosirii celor mai diverse forme de cooperare în muncă, de la formele cele mai simple și

¹ Op. cit., pag. 217.

mai accesibile țărânimii muncitoare pînă la forma superioară, G.A.C.

În același timp, plenara a scos în evidență rolul Gospodăriilor Agricole de Stat în organizarea socialistă a agriculturii și în atragerea maselor țărănești pe calea agriculturii socialiste. Rezoluția plenarei arăta că, în afară de rolul lor principal în asigurarea fondului central de cereale al statului, G.A.S.-urile trebuie să devină centre puternice de dezvoltare a agriculturii, gospodării model, care să dovedească maselor celor mai largi ale țărânimii muncitoare superioritatea muncii agricole mecanizate pe terenuri întinse, superioritatea metodelor științifice agrotehnice, superioritatea agriculturii socialiste. De asemenea plenara a subliniat rolul deosebit de important al S.M.T.-urilor în procesul de mecanizare a agriculturii și în ajutorarea țărânimii muncitoare din punct de vedere tehnic și organizatoric.

Trasînd linia politică de transformare socialistă a agriculturii în țara noastră, plenara C.C. al P.M.R. din 3—5 martie a subliniat în mod deosebit necesitatea asigurării de către partid și stat a condițiilor necesare rezolvării cu succes a acestei sarcini. „Dezvoltarea gospodăriilor agricole colective — spunea tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej —, extinderea numărului lor nu va putea și nu trebuie să aibă loc decît:

- pe măsura creșterii industriei socialiste, capabilă să înzestreze agricultura socialistă cu mașini agricole perfecționate,
- pe măsura formării cadrelor de agronomi, capabili să conducă agricultura unei asemenea gospodării colective, și
- pe măsura creșterii conștiinței maselor largi ale țărânimii muncitoare asupra superiorității și necesității gospodăriei agricole colective“¹.

Programul concret stabilit de plenară în vederea rezolvării acestei sarcini a reprezentat aplicarea creatoare de către P.M.R. a principiilor fundamentale ale planului cooperatist al lui Lenin la condițiile țării noastre. Succesele obținute în procesul de transformare socialistă a agriculturii în țara noastră au demonstrat în practică deplina justețe a liniei politice trasate de plenara C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 217.

Aplicarea hotărîrilor plenarei C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949 a avut o deosebită importanță pentru consolidarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și pentru transformarea socialistă a agriculturii.

Punînd la baza activității lor hotărîrile conducerii partidului, organele și organizațiile de partid, organele centrale și locale ale puterii de stat au aplicat în mod consecvent politica de îngrădire a elementelor capitaliste de la sate. Ca efect al acestei politici, puterea economică și influența politică a chiaburimii au scăzut treptat.

În același timp, pe baza întăririi alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și a acordării unui important ajutor politic, organizatoric și material țărânilor muncitoare de către partid și guvern, pînă la sfîrșitul anului 1950 s-au creat, pe baza liberului consimțămînt, 1.029 de gospodării agricole colective, cuprinzînd peste 65.970 de familii de țărani săraci și mijlocași și peste 268.640 ha de pămînt. Roadele activității acestor G.A.C.-uri au arătat celorlalți țărani muncitori avantajele muncii în comun, contribuind astfel la dezvoltarea agriculturii noastre pe drumul socialismului.

În lupta pentru construirea socialismului P.M.R. a acordat o mare importanță aplicării învățaturii marxist-leniniste și a experienței P.C.U.S., care arată că marea misiune constructivă a revoluției socialiste este de neconceput fără împlinirea revoluției culturale, cerință primordială a revoluției socialiste, parte integrantă a acesteia.

Sarcinile revoluției culturale erau complexe, multilaterale și se cereau rezolvate în timpul cel mai scurt. Aceste sarcini erau: lichidarea analfabetismului, organizarea și dezvoltarea socialistă a învățămîntului, culturalizarea maselor, dezvoltarea artei, literaturii și științei, crearea unei intelectualități noi, legate de popor, și a cadrelor necesare construirii socialismului, educarea oamenilor muncii în spiritul socialismului prin răspîndirea în mase a ideilor marxism-leninismului, pentru a-i transforma în constructori conștienți ai noii orînduiri, dezrădăcinarea rămășițelor vechilor concepții politice, ideologice, morale moștenite de la burghezie etc.

În opera de construire a societății socialiste în țara noastră, o piedică mare o constituia analfabetismul, moștenit de la regimul burghezo-moșieresc. După statisticile întocmite în 1945 de Ministerul Educației Naționale în România existau circa 4.223.451 de analfabeți și semianalfabeți¹. Ținînd seama de această situație partidul și guvernul au acordat o deosebită atenție lichidării analfabetismului, obținînd încă în această perioadă rezultate de seamă.

Un act important al revoluției culturale l-a constituit reforma învățămîntului, împlinită în 1948, reformă care a așezat învățămîntul de toate gradele pe baze științifice, a realizat principiul școlii unice de stat și a laicizat învățămîntul prin separarea școlii de biserică. Învățămîntul profesional, mediu și superior a căpătat o nouă structură în raport cu necesarul de cadre în toate domeniile de activitate. S-au creat noi centre universitare în diferite regiuni ale țării și s-a extins învățămîntul mediu. S-au deschis larg porțile școlilor pentru fiii de muncitori și de țărani muncitori, indiferent de naționalitate. A început să se organizeze învățămîntul preșcolar pentru copiii între 5 și 7 ani.

Pe baza acestor măsuri, în primii ani s-au și obținut o serie de succese. Astfel, în anul școlar 1949—1950 existau peste 16.000 de școli cu un număr de peste 2.000.000 de elevi. Numărul studenților se dublase față de anul școlar 1938—1939.

Au fost luate măsuri de stimulare a activității științifice și artistice prin crearea de condiții materiale și acordarea de premii anuale pentru cele mai bune lucrări, s-a hotărît construirea centrului de industrie poligrafică „Casa Scînteii” etc.

Conducînd activitatea de împlinire a revoluției culturale, P.M.R. a desfășurat o luptă intensă împotriva ideologiei burgheze, a cosmopolitismului și a obiectivismului burghez.

Ideologia burgheză, moravurile și concepțiile mic-burgheze nu dispar de la sine. Existența în țara noastră a chiaburimii și a rămășițelor celorlalte clase exploatare, a uneltelor lor, a micii producții de mărfuri, ca și existența, pe plan extern, a lumii capitaliste, constituiau un izvor permanent al presiunii ideologice burgheze.

¹ „Lupta de clasă” nr. 2, octombrie-decembrie 1948, pag. 98—99.

Ca urmare a muncii ideologice desfășurate de P.M.R., cea mai mare parte din vechea intelectualitate a părăsit pozițiile ideologiei burgheze și s-a situat tot mai ferm pe pozițiile marxist-leniniste, militând pentru o știință, artă și literatură pătrunse de spiritul de partid.

O însemnătate deosebită în desfășurarea revoluției culturale a avut-o largă tipărire și răspîndire în mase a operelor marxism-leninismului, intensificarea propagandei marxist-leniniste.

În vederea ridicării nivelului politic și ideologic al membrilor de partid, începînd din 1949 s-a reorganizat și s-a lărgit învățămîntul de partid, dîndu-se o mai mare atenție școlilor și cursurilor menite să cuprindă pe membrii de partid și activiștii aflați în producție.

În noua sa formă de organizare, sistemul învățămîntului de partid cuprindea: cercuri de politică curentă, cercuri serale, cercuri de studiere a istoriei P.C.U.S., cursuri de 3 luni, școli medii de 6 luni, școala centrală în limba maghiară de 6 luni, Universitatea „Ștefan Gheorghiu” de 1 an, Universitatea serală de marxism-leninism de 2 ani, Școala superioară de științe sociale „A. A. Jdanov” de 2 ani, precum și studiul individual al operelor clasice marxism-leninismului.

Pentru ridicarea nivelului politic și cultural al cadrelor care activează la sate s-au organizat cercuri de citire, cercuri serale și duminicale și cursuri de 3 săptămîni.

O mare atenție s-a acordat răspîndirii culturii în mase. În 1950 funcționau în toată țara 34.390 de biblioteci, apăreau 90 de ziare și 130 de reviste, funcționau cămine culturale, cinematografe etc.

Măsurile luate de partid și de guvern în domeniul sprijinirii culturii depășeau tot ceea ce se făcuse în trecut în țara noastră în această privință; ele au constituit un puternic stimul pentru crearea culturii noi, socialiste.

Succesele dobîndite de poporul nostru în lupta pentru construirea socialismului au fost cucerite în lupta dîrză cu dușmanul de clasă, căruia îi fuseseră smulse pozițiile economice și politice în stat. Rămășițele fostelor clase exploatare, chiaburii, foștii legionari, indivizi declasați, instigați și sprijiniți de cercurile reacționare din țările imperialiste, căutau prin diferite

mijloace să împiedice mersul înainte al poporului nostru pe drumul socialismului. Au avut loc acțiuni banditești și teroriste ale unor grupuri de chiaburi și foști legionari în județele Timiș, Arad, Bihor. Elementele dușmănoase sabotau măsurile statului democrat-popular, provocau distrugerii în întreprinderi, organizau acțiuni de jefuire a avutului obștesc etc. Toate acestea confirmau justetea învățaturii leniniste cu privire la legea obiectivă a luptei de clasă în perioada trecerii de la capitalism la socialism. Călăuzindu-se de indicațiile leniniste, partidul nostru a chemat pe oamenii muncii la întărirea vigilenței, la lupta necruțătoare împotriva oricăror manifestări ale dușmanului de clasă.

Creșterea vigilenței oamenilor muncii mobilizați de partid, întărirea aparatului de stat a făcut cu puțință ca, în ciuda încercărilor desperate ale elementelor dușmănoase din interior sprijinite de reacțiunea din afară, poporul nostru, încrezător în viitorul său, să lichideze cu succes acțiunile banditești.

În lupta împotriva dușmanilor, regimul democrat-popular, creație a maselor populare, se întărea cu fiecare zi. Sub conducerea P.M.R., oamenii muncii au învins prin perseverență, devotament și muncă plină de eroism greutățile acelei perioade. Poporul nostru a obținut primele succese în construirea economiei socialiste.

Aceste succese au fost posibile datorită liniei juste a conducerii P.M.R. și a muncii de zi cu zi a organizațiilor de partid, care au știut să mobilizeze pe membrii de partid și, prin ei, clasa muncitoare, la îndeplinirea sarcinilor trasate în planurile de stat. Aproape toate uzinele și fabricile din țară, minele și căile ferate erau cuprinse în întrecerea socialistă. Numai în cursul anului 1950 numărul celor antrenați în întrecere a crescut cu peste 125.000 față de 1949.

O mare extindere a luat în întreprinderi întrecerea pentru „cel mai bogat cont personal de economii”. Realizări importante au înregistrat în această privință colectivele de muncitori ale întreprinderilor din orașele București, Iași, Timișoara, Cluj, Orașul Stalin etc. Pentru activitatea depusă în vederea îndeplinirii și depășirii primelor planuri de stat ale R.P.R., mii

de muncitori, tehnicieni și ingineri au fost decorați cu „Ordinul Muncii” și „Medalia Muncii”.

Un rol important în obținerea succeselor poporului nostru pe drumul construirii socialismului l-a avut ajutorul internaționalist pe care ni l-a acordat Uniunea Sovietică.

Pe această linie o mare însemnătate a avut tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre Republica Populară Română și U.R.S.S., semnat la 4 februarie 1948. Ajutorul permanent și multilateral acordat țării noastre de către Uniunea Sovietică, relațiile de colaborare și întraajutorare tovarășească cu țările lagărului socialist au constituit pentru poporul nostru un factor deosebit de important în îndeplinirea marilor sarcini care i-au stat în față. Prin convențiile comerciale și de colaborare economică încheiate cu U.R.S.S., țara noastră a primit din partea marelui popor sovietic materie primă, utilaj tehnic și credite pe termen lung, documentație tehnică și specialiști sovietici, care ne-au fost de un neprețuit ajutor în lupta pentru construirea socialismului.

4. Măsurile luate de P.M.R. pentru apărarea purității rîndurilor sale, pentru întărirea legăturilor sale cu masele

Instaurarea dictaturii proletariatului, trecerea la construirea orînduirii noi, socialiste ridicau în fața poporului nostru sarcini mari, care nu puteau fi îndeplinite fără întărirea continuă a rîndurilor partidului, fără întărirea legăturilor sale cu masele de oameni ai muncii. Trecerea la industrializarea socialistă a țării și la transformarea socialistă a agriculturii, întărirea continuă a statului de dictatură a proletariatului, înfăptuirea revoluției culturale impuneau mai mult ca oricînd ca detașamentul de avangardă al proletariatului din țara noastră să fie puternic prin unitatea rîndurilor sale, omogen prin compoziția sa, necruțător față de orice influențe străine.

În prima etapă a revoluției populare, în focul luptei pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice, partidul comunist

a crescut numericeste, devenind cel mai puternic și mai influent partid politic din țara noastră.

În rîndurile partidului au intrat mii de muncitori, țărani muncitori și intelectuali devotați cauzei clasei muncitoare, luptători activi, căliți în lupta pentru instaurarea și consolidarea regimului democrat-popular.

Creșterea numerică a P.C.R. în perioada anilor 1944—1947 a constituit un fenomen necesar și firesc. Dar creșterea numerică a partidului comunist în prima etapă a revoluției populare a fost însoțită totodată și de pătrunderea în rîndurile sale a numeroase elemente străine de clasa muncitoare, descompuse, carieriste, oportuniste, dușmănoase, legionari ca urmare a activității dușmănoase desfășurată de grupul antipartinic, fracționist Pauker-Luca.

Pentru a pune capăt acestei situații Comitetul Central al partidului a luat încă în cursul primei etape a revoluției o serie de măsuri politice-organizatorice, printre care întreruperea în 1947 a primirii de membri în partid, reușind să înfrîngă manifestările dușmănoase și să păstreze unitatea rîndurilor partidului în jurul Comitetului Central. Aceasta a făcut posibil ca partidul să conducă cu succes lupta maselor populare pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

Un eveniment de mare însemnătate în viața partidului nostru a fost verificarea rîndurilor sale.

Pe baza hotărîrilor Congresului I al P.M.R., Comitetul Central al partidului a hotărît începerea din noiembrie 1948 a acțiunii de verificare a tuturor membrilor de partid.

În acțiunea de verificare a membrilor săi, partidul nostru s-a călăuzit neabătut după indicația lui Lenin potrivit căreia „Singurul partid de guvernămînt din lume care se preocupă nu de sporirea numărului de membri, ci de creșterea lor calitativă, de curățirea rîndurilor partidului de cei «strecurați» în el este partidul nostru — partidul clasei muncitoare revoluționare”¹.

În urma verificării, partidul a ieșit întărit din punct de vedere organizatoric și politic. S-au întărit legăturile partidului

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 46.

cu masele și a crescut capacitatea de mobilizare a organizațiilor de partid.

Prin verificare au fost excluși din partid circa 192.000 de oameni, dintre care mai mult de jumătate elemente exploatare, dușmănoase și străine de clasa muncitoare, elemente necinstite sau descompuse moralicește.

Prin verificare, partidul a obținut rezultate importante și în ceea ce privește întărirea compoziției sale sociale, de clasă.

Procentul de muncitori în partid a crescut cu 4%. În organele de conducere ale partidului și în aparatul de partid, procentul de muncitori s-a ridicat de la 53% la 64%, iar în posturile de răspundere din aparatul de stat de la 24,2% la 40%. Peste 40.000 de membri de partid au fost promovați în munci de conducere în organele de partid și de stat.

Prin participarea activă la verificări a membrilor de partid și a numeroși oameni ai muncii nemembri de partid, „verificarea a constituit o adevărată școală a vigilenței pentru membrii de partid, cât și pentru oamenii muncii nemembri de partid. Organele de partid, de la cele de sus pînă la cele de jos, cît și comuniștii din organele de stat și din organele conducătoare ale organizațiilor de masă și-au putut analiza activitatea în lumina rezultatelor verificării și descoperi lipsurile și slăbiciunile serioase de care au dat dovadă în ce privește vigilența revoluționară”¹.

În procesul verificării s-a întărit vigilența și combativitatea comuniștilor față de manifestările nesănătoase și dușmănoase care au existat în unele organizații de partid, s-a întărit disciplina de partid.

În urma verificării, arma criticii și autocriticii a fost mai larg și mai just folosită, iar principiul democrației interne de partid a fost respectat cu mai multă fermitate; a crescut interesul membrilor de partid pentru învățătură, pentru ridicarea nivelului lor politic și ideologic.

Membrii de partid și sutele de mii de oameni ai muncii nemembri de partid care au ajutat în mod efectiv munca de verificare au dovedit și cu acest prilej atașamentul lor nestrămutat

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 317.

față de partid, hotărîrea lor fermă de a merge neabătut pe drumul construirii socialismului, indicat de P.M.R. Manevrele dușmanului de clasă de a împiedica curățirea rîndurilor partidului prin încercarea de compromitere a unor membri de partid, de derutare a organelor de verificare, prin acte de teroare și în unele locuri prin asasinat au fost zdrobite de oamenii muncii. Verificarea s-a desfășurat în spiritul principialității partinice și a dus la consolidarea organizațiilor de partid, la îmbogățirea experienței lor, constituind în același timp un examen serios pentru fiecare membru de partid, o încercare a sincerității și devotamentului său față de partid.

Apreciind rezultatele importante obținute de partid prin verificarea rîndurilor sale, C.C. al P.M.R. a mobilizat în permanență organele și organizațiile de partid la lupta pentru apărarea purității partidului. „...Vigilența comunistă — arată tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej —, asigurarea curățirii rîndurilor partidului trebuie să fie o lege a activității organelor și a organizațiilor de partid de jos pînă sus”¹.

Plenara C.C. al P.M.R. din iulie 1950, care a analizat rezultatele acțiunii de verificare, a stabilit sarcina de a aplica cu fermitate principiile leniniste de primire în rîndurile partidului. Plenara a cerut organelor și organizațiilor de partid ca să vegheze asupra asigurării justei compoziții sociale a partidului, ca partidul să se elibereze sistematic de acele elemente care nu merită înaltul titlu de membru de partid, să apere cu fermitate unitatea partidului.

„Sarcina tuturor organizațiilor de partid și a fiecărui membru de partid în parte — se spune în rezoluția plenarei — este să apere partidul împotriva pătrunderii în rîndurile sale a elementelor dușmane, străine și oportuniste, să ridice pe toate căile vigilența revoluționară; să strîngă și mai mult legătura cu masele”.

Plenara C.C. al P.M.R. a trasat sarcina creării și dezvoltării în jurul organizațiilor de partid a unui puternic activ de oameni ai muncii fără partid.

Plenara C.C. al P.M.R. din 23—24 ianuarie 1950 privind sarcinile partidului în domeniul muncii organizatorice a luat o serie

¹ Op. cit., pag. 287.

de măsuri de îmbunătățire a structurii și funcționării aparatului central al partidului și a organelor de partid.

Plenara a acordat o deosebită atenție îmbunătățirii formelor organizatorice de jos, acolo unde se aplică în viață hotărârile partidului. În această direcție s-a hotărât trimiterea de organizatori de partid ai C.C. în întreprinderile de importanță republicană și organizatori de partid ai comitetelor județene în întreprinderile de importanță locală, precum și împărțirea din punct de vedere al structurii de partid a orașelor mari ale țării, într-un număr de raioane.

O mare importanță în antrenarea maselor largi populare la îndeplinirea sarcinilor construirii socialismului a avut-o crearea Sfaturilor populare, organe locale ale puterii de stat, prin care oamenii muncii din Republica Populară Română exercită puterea de stat în regiuni, raioane, orașe și comune, potrivit constituției și legilor țării. Sfaturile populare organizează participarea activă a oamenilor muncii la opera de construire a socialismului.

Până la organizarea alegerilor de deputați în Sfaturile populare au fost numite, începând din aprilie 1949, comitete provizorii. Acestea au exercitat atribuțiile Sfaturilor populare, au acumulat o oarecare experiență în munca de conducere a treburilor obștești și au pregătit alegerile pentru noile organe locale ale puterii de stat.

Cu câteva luni înainte de alegerile pentru Sfaturile populare, în septembrie 1950, a apărut legea pentru raionarea administrativ-economică a R.P.R. Pe baza acestei legi, vechea împărțire administrativă a fost anulată. Teritoriul țării noastre a fost împărțit în regiuni, orașe, raioane și comune, în conformitate cu cerințele administrative, economice și politice impuse de trecerea poporului la construirea socialismului.

Raionarea administrativ-economică a avut o mare importanță economică și politică. Vechea împărțire teritorială, corespunzător funcțiilor statului burghezo-moșieresc, avea în vedere cu exclusivitate sarcini administrative. Spre deosebire de ea, noua împărțire administrativ-economică a fost îndeplinită în interesul maselor muncitoare, contribuind la dezvoltarea economică a tuturor regiunilor și raioanelor, la întărirea rolului conducător

al clasei muncitoare, la întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. Republica Populară Română a fost împărțită în unități administrative care erau în același timp unități economice capabile să folosească toate posibilitățile locale pentru făurirea economiei socialiste. S-au creat astfel unități administrativ-economice care prin numărul populației, întinderea lor și varietatea bogățiilor solului și subsolului să poată avea posibilitatea unei dezvoltări multilaterale și armonioase.

O atenție deosebită a fost dată constituirii regiunilor ca unități administrativ-economice care, prin structura lor socială și economică, să poată stimula valorificarea bogățiilor locale și să contribuie la ridicarea nivelului material și cultural al oamenilor muncii.

Prin noua împărțire administrativ-economică s-a realizat o și mai bună apropiere a aparatului administrativ și economic de oamenii muncii. Comunele — cele mai mici unități ale noii împărțiri administrativ-economice a țării — au fost stabilite printr-o regrupare a satelor, ținându-se seama de interesele populației sătești, de căile de comunicație, în așa fel ca o comună să cuprindă satele apropiate și cu căi de comunicație accesibile reședinței comunei.

Apropierea aparatului de stat de oamenii muncii creează condiții favorabile exercitării unui control activ al maselor asupra organelor locale ale puterii de stat — Sfaturile populare — care urmau să fie alese.

Pregătirea alegerilor de deputați în Sfaturile populare a constituit o înaltă școală de educație cetățenească și patriotică. În întruniri și mitinguri pe întreprinderi și circumscripții electorale, masele cele mai largi de oameni ai muncii au propus peste 100.000 de candidați pentru Sfaturile populare dintre cei mai buni fii ai poporului, oameni ai muncii din fabrici și de pe ogoare, fruntași în producție, oameni de știință și de artă, cadre didactice, cadre din armată etc.

În timpul campaniei pentru alegerea deputaților în Sfaturile populare, partidul, în fruntea Frontului Democrației Populare, a desfășurat o vastă activitate politică.

Sub conducerea organizațiilor de partid, peste 300.000 de agitatori ai F.D.P. au dus o activitate intensă pentru populari-

zarea realizărilor regimului democrat-popular și a candidaților propuși. În cinstea alegerilor, oamenii muncii s-au antrenat în întrecere socialistă pentru depășirea planului de producție și obținerea de noi succese în întărirea statului democrat-popular.

Chemarea C.C. al P.M.R. lansată cu ocazia alegerilor a constituit un îndreptar de mare preț pentru munca activiștilor de partid și a agitatorilor F.D.P. în campania care a pregătit primele alegeri pentru Sfaturile populare. Masele populare erau chemate să voteze pentru consolidarea libertăților democratice cucerite de popor, pentru împlinirea primului plan cincinal și a planului de electrificare, pentru construirea socialismului, pentru bunăstarea materială și culturală a oamenilor muncii, pentru pace și independență națională. Însuflețirea cu care a participat la alegeri imensa majoritate a poporului nostru a dovedit o dată mai mult hotărârea nestrămutată a maselor populare de a merge neabătut pe calea construirii socialismului, indicată de Partidul Muncitoresc Român.

Încercările reacțiunii de a împiedica efectuarea în bune condiții a alegerilor pentru Sfaturile populare au fost zădărnice.

La alegerile din 3 decembrie 1950 au participat aproape 10.000.000 de cetățeni. Dintre aceștia și-au dat voturile pentru candidații F.D.P. 96,31%. Au fost aleși 109.307 deputați, oameni ai muncii români și din rîndurile minorităților naționale, dintre care 48,4% membri ai P.M.R. și 51,6% oameni ai muncii nemembri de partid.

Alegerile de la 3 decembrie 1950 au reprezentat o vie manifestare a unității poporului muncitor în jurul partidului și guvernului, o afirmare a voinței de luptă a oamenilor muncii pentru întărirea și înflorirea R.P.R., pentru pace, pentru socialism.

Strălucita victorie obținută în alegerile pentru Sfaturile populare din decembrie 1950 a demonstrat unitatea moral-politică a poporului nostru. Alegerea deputaților în Sfaturile populare a contribuit la întărirea regimului democrat-popular și la atragerea maselor celor mai largi la viața politică a țării.

Întărirea considerabilă a P.M.R. în primii ani după instaurarea dictaturii proletariatului, creșterea rolului său conducător

în viața de stat, în construcția economică, întărirea legăturilor partidului cu masele, întărirea rolului de hegemon al clasei muncitoare, consolidarea alianței muncitorești-țăărănești au constituit o garanție pentru desfășurarea cu succes a luptei poporului în anii care au urmat. Aplicînd consecvent învățătura marxist-leninistă și experiența P.C.U.S. în perioada trecerii la construirea socialismului, Partidul Muncitoresc Român a deschis poporului nostru largi perspective pe drumul luminos al construirii orînduirii socialiste în R.P.R.

12

**PARTIDUL MUNCITORESC ROMÂN —
CONDUCĂTORUL POPORULUI MUNCITOR
ÎN LUPTA
PENTRU CONSTRUIREA SOCIALISMULUI
(1951—1955)**

*1. Situația internațională în perioada 1950—1955.
Lupta forțelor păcii și socialismului în frunte
cu Uniunea Sovietică pentru slăbirea încordării internaționale*

În perioada 1951—1955, când poporul nostru, sub conducerea P.M.R., își intensifica eforturile în lupta pentru construirea socialismului, s-au produs în lume evenimente care au avut consecințe de mare însemnătate în viața popoarelor și în relațiile dintre state.

În această perioadă pe arena internațională au avut loc procese care au dus la creșterea forțelor păcii. Aceasta s-a exprimat prin întărirea neîncetată a sistemului mondial socialist și a unității sale indestructibile, prin lărgirea și întărirea mișcării muncitorești internaționale, a forțelor păcii și democrației, a forțelor mișcării de eliberare națională a popoarelor din țările coloniale și dependente.

Pozițiile Uniunii Sovietice și ale celorlalte țări socialiste s-au consolidat continuu, prestigiul lor a crescut, legăturile lor internaționale s-au lărgit. Sistemul mondial al socialismului, cuprinzând a patra parte din globul pământesc și mai mult de o treime din populația lumii întregi, a exercitat o influență mereu crescândă asupra evoluției evenimentelor internaționale din acești ani. Marile realizări ale țărilor lagărului socialist pe tărîm politic, economic, social și cultural, și în primul rînd succesele istorice obținute de Uniunea Sovietică — mărturii grăitoare ale politicii pașnice constructive duse de aceste țări și ale superiorității orînduirii socialiste față de orînduirea capitalistă —, au sporit forța țărilor socialiste, luptătoare hotărîte pentru pace.

Puternicul lagăr socialist, în frunte cu Uniunea Sovietică — unit prin caracterul orînduirii social-economice a țărilor socia-

liste, prin identitatea intereselor vitale și a scopului lor final, prin ideologia unică, marxist-leninistă, a partidelor comuniste și muncitorești care conduc aceste țări — reprezintă bastionul de neclintit al păcii. Unitatea lagărului socialist și colaborarea frățească a statelor socialiste este chezașia nu numai a progresului fiecărei țări socialiste, ci și a succesului luptei comune a tuturor forțelor iubitoare de pace împotriva agresiunii, pentru securitatea popoarelor și pacea generală.

Lupta consecventă dusă de lagărul socialist pentru promovarea principiilor leniniste ale coexistenței pașnice între țările cu sisteme social-economice diferite, pentru rezolvarea pe calea tratativilor a problemelor litigioase, justetea, realismul și spiritul constructiv al propunerilor făcute de U.R.S.S. și sprijinite de celelalte țări socialiste au avut un mare răsunet internațional, au mobilizat opinia publică mondială să acționeze în apărarea păcii, au avut ca rezultat obținerea unor succese importante pe calea destinderii în relațiile internaționale.

În 1953 s-a pus capăt agresiunii militare a S.U.A. în Coreea. Aceasta a fost posibil datorită luptei eroice a poporului coreean, sprijinului internaționalist acordat acestuia de către țările lagărului socialist, precum și presiunii opiniei publice mondiale. În 1954, cu sprijinul activ al Uniunii Sovietice și al celorlalte țări socialiste, Republica Democrată Vietnam și forțele democratice din Cambodgea și Laos, în ciuda împotrivrării înverșunate a puterilor imperialiste, au impus încetarea războiului din Indochina. În felul acesta a fost stins încă un focar de război.

Țările socialiste și-au întărit și lărgit legăturile cu țările care și-au cucerit independența de stat (India, Indonezia, Birmania etc.). Relațiile dintre statele socialiste și aceste țări constituie un exemplu de colaborare rodnică pe baza egalității depline, a neamestecului în treburile interne și a avantajului reciproc.

Uniunea Sovietică a întreprins totodată o serie de acțiuni menite să ducă la slăbirea încordării internaționale în Europa. În 1955 s-a încheiat tratatul de stat cu Austria, s-au stabilit relații diplomatice între U.R.S.S. și Republica Federală Ger-

mană, s-a ajuns la o îmbunătățire a relațiilor dintre U.R.S.S. și Iugoslavia. Țările socialiste au lărgit pe toate căile contactele și legăturile internaționale în toate domeniile: contactul personal între oamenii de stat, schimburi de delegații parlamentare, comerțul internațional, legături culturale etc.

Perioada aceasta a marcat o creștere a mișcării muncitorești, o întărire a legăturilor dintre partidele comuniste și muncitorești din întreaga lume. Partidele comuniste și muncitorești au făcut schimb de experiență, au dezbătut în comun problemele cele mai importante ale luptei politice și ideologice, elaborând un punct de vedere comun.

Lupta pentru pace, în care, alături de popoarele Uniunii Sovietice și ale celorlalte țări socialiste, s-au încadrat multe milioane de oameni din întreaga lume, a crescut în intensitate, exercitând o uriașă influență asupra mersului evenimentelor internaționale. Mișcarea partizanilor păcii a devenit cea mai puternică și cuprinzătoare mișcare de masă din istoria omenirii. Principiul leninist al coexistenței pașnice între țări cu sisteme sociale diferite s-a afirmat cu tot mai multă putere în viața internațională, fiind împărtășit de un număr tot mai mare de țări din Europa, Asia și Africa, care alcătuiesc împreună cu țările sistemului socialist vasta zonă a păcii.

Desfășurarea evenimentelor din această perioadă a demonstrat cu limpezime popoarelor opoziția dintre interesele lor vitale și politica de agravare a încordării internaționale și de pregătire a unui nou război dusă de cercurile imperialiste agresive din S.U.A., Anglia, Franța și din alte țări capitaliste. Succesele obținute de U.R.S.S. în construirea comunismului și de țările de democrație populară în construirea socialismului, întărirea unității dintre țările socialiste, creșterea influenței lor internaționale în condițiile slăbirii continue a capitalismului, ale ascuțirii tuturor contradicțiilor lui și destrămării rapide a sistemului colonial au făcut să crească teama cercurilor guvernante imperialiste de a nu-și pierde pozițiile. Continuând să ducă așa-numita politică „de poziții de forță“, aceste cercuri agresive au căutat să impună, cu ajutorul presiunii economice, politice și militare, prin amenințări și provocări războinice, voința lor altor țări, și în primul rând țărilor socialiste.

Tendința cercurilor agresive de a-și instaura dominația mondială, de a pune la cale aventuri războinice împotriva lagărului socialismului, de a reprimă mișcarea muncitorească și mișcarea de eliberare națională și-a găsit expresia în numeroase acte samavolnice de încălcare a voinței de pace a popoarelor și de nesocotire a celor mai elementare norme ale dreptului internațional.

În mod sistematic cercurile imperialiste agresive au otrăvit atmosfera internațională cu psihoza războiului, ațîțind în mod artificial anticomunismul, organizînd provocări împotriva țărilor socialiste, trecînd la represiuni sîngeroase împotriva popoarelor din colonii, accelerînd cursa înarmărilor, construind baze militare pe teritoriul altor țări etc. Totodată ele și-au intensificat acțiunile menite să sugrume lupta popoarelor pentru libertate și independență.

După ce au pus în 1949 bazele principalului bloc agresiv imperialist, N.A.T.O. (pactul Atlanticului de nord), promotorii „războiului rece” au continuat politica creării de blocuri militare, atrăgînd numeroase țări, împotriva voinței popoarelor, în grupări agresive cum sînt: S.E.A.T.O. (blocul militar pentru Asia de sud-est) și pactul de la Bagdad¹.

Luptînd cu consecvență pentru triumful coexistenței pașnice, țările lagărului socialist nu au uitat nici o clipă că agresivitatea reprezintă o trăsătură caracteristică a imperialismului și au manifestat o vigilență neîntrepută față de uneltirile lui. Căci atîta timp cît există imperialism continuă să existe pericol de război.

În politica lor externă țările socialiste n-au ținut însă seama numai de acest aspect al lucrurilor. În epoca noastră, în lume s-a creat o situație nouă. A trecut pentru totdeauna timpul cînd imperialismul domina întreaga omenire. El nu mai este în stare să impună întregii lumi să trăiască potrivit legilor lui. Pe arena mondială au apărut forțe puternice care acționează împotriva războiului.

¹ După răsturnarea odiosului regim proimperialist al lui Nuri Said la 14 iulie 1958 și ieșirea Irakului din acest pact agresiv, pactul de la Bagdad a căpătat denumirea de pactul C.E.N.T.O.

Existența și întărirea într-un ritm rapid a puternicului lagăr al socialismului, destrămarea sistemului colonial și cucerirea independenței naționale de către o serie de țări foste coloniale care se pronunță pentru o politică de coexistență pașnică, dezvoltarea mișcării muncitorești mondiale, creșterea influenței partidelor revoluționare ale clasei muncitoare, apariția și dezvoltarea mișcării organizate a partizanilor păcii au dus la schimbarea tot mai mult a raportului de forțe pe plan internațional în favoarea socialismului și păcii, făcînd posibilă coexistența pașnică, preîntîmpinarea războiului în epoca actuală. „În prezent — arăta tovarășul N. S. Hrușciov în Raportul prezentat la Congresul al XX-lea al P.C.U.S. — există puternice forțe sociale și politice care dispun de mijloace serioase ca să nu îngăduie dezlănțuirea unui război de către imperialiști, iar dacă aceștia vor încerca să-l înceapă, să dea agresorilor o ripostă nimicitoare, să zădărnicească planurile lor aventuriste... Cu cît popoarele vor apăra mai activ pacea, cu atît sînt mai mari garanțiile că nu va fi un nou război”¹.

„Principiul leninist al coexistenței pașnice a statelor cu orînduiri sociale diferite — afirma cu același prilej N. S. Hrușciov — a fost și rămîne linia generală a politicii externe a țării noastre”².

Imperialiștii încearcă pe toate căile să împiedice creșterea forțelor păcii, să oprească desfășurarea acestui proces obiectiv pe care-l constituie schimbarea raportului de forțe în favoarea socialismului și a păcii. Dar încercările lor se dovedesc sortite eșecului. În ciuda eforturilor desperate făcute de cercurile imperialiste cu scopul de a dezbină și a subjuga popoarele țărilor slab dezvoltate cu ajutorul pactelor și blocurilor agresive de tipul S.E.A.T.O. sau al pactului de la Bagdad, solidaritatea acestor popoare în lupta împotriva colonialismului și ațîțătorilor la război a crescut. Conferința de la Bandung, care a avut loc în 1955, a demonstrat cu tărie creșterea solidarității popoarelor din Asia și Africa, a demonstrat forța de atracție a

¹ N. S. Hrușciov: „Raportul de activitate al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice la Congresul al XX-lea al partidului”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 45.

² Op. cit., pag. 40.

principiilor coexistenței pașnice, adoptate de majoritatea țărilor participante la conferință ca bază a politicii lor externe.

Sforțările imperialiștilor de a rupe prietenia și colaborarea dintre popoarele țărilor care au sfărâmat jugul colonial și popoarele lagărului socialist s-au dovedit zadarnice. Prietenia și colaborarea dintre țările care alcătuiesc împreună zona păcii au crescut și s-au întărit simțitor.

Ducînd consecvent o politică de pace, pentru slăbirea încordării internaționale, Uniunea Sovietică a făcut în repetate rînduri propuneri privind dezarmarea, interzicerea armei atomice, a propus măsuri menite să înlesnească celor două state germane unificarea țării pe baze democratice, a propus crearea unui sistem de securitate colectivă în Europa etc.

Astfel, în 1954, continuînd politica sa de pace și înțelegere între popoare, de rezolvare a problemelor litigioase pe calea tratatelor, guvernul sovietic a propus statelor europene precum și S.U.A. proiectul unui „tratat general de securitate colectivă în Europa“, care s-a bucurat de sprijinul activ al maselor largi populare. Puterile occidentale însă, urmărind scopuri agresive, au respins aceste propuneri și, în toamna aceluiași an, au încheiat un tratat care prevedea remilitarizarea Germaniei occidentale și atragerea ei în blocul militar al Atlanticului de nord. Aceasta prezenta un mare pericol pentru pacea generală. În această situație, statele lagărului socialist s-au văzut nevoite să ia măsuri pentru întărirea securității lor, pentru apărarea cuceririlor lor revoluționare. Astfel, în mai 1955 a fost încheiat la Varșovia un tratat de prietenie, colaborare și ajutor reciproc între statele socialiste din Europa, necesar pentru apărarea țărilor socialiste în cazul unei eventuale agresiuni imperialiste. Tratatul de la Varșovia a devenit un important factor de stabilizare în Europa, deschis tuturor statelor care ar vrea să adere la el, indiferent de orînduirea lor socială.

Datorită eforturilor depuse de statele și popoarele iubitoare de pace, în frunte cu Uniunea Sovietică, în 1955 s-a ajuns la o anumită slăbire a încordării internaționale. Aceasta a făcut cu puțință ținerea Conferinței de la Geneva a șefilor guvernelor U.R.S.S., S.U.A., Angliei și Franței. Șefii de guverne au declarat atunci că doresc să contribuie la slăbirea încordării inter-

naționale, dar numai guvernul sovietic și-a întărit declarația prin fapte, prin măsuri practice menite să contribuie la întărirea păcii.

Uniunea Sovietică și alte state socialiste, printre care și țara noastră, au trecut, începînd din 1955, la reducerea forțelor lor armate.

Acționînd împotriva destinderii, cercurile agresive, adepții „războiului rece“ din S.U.A., Anglia, Franța și din alte țări membre ale blocurilor agresive, au continuat să ridice piedici în calea destinderii și colaborării internaționale, pentru a învenina din nou atmosfera internațională. Acest fapt a rezultat din remilitarizarea Germaniei occidentale, care a început să-și manifeste din ce în ce mai puternic tendințele revanșarde, din continuarea politicii de înghebare a tot felul de grupări militare agresive, din abandonarea de către puterile occidentale a propriilor lor propuneri în problema dezarmării și din intensificarea cursei înarmărilor inclusiv cu arme atomice, din poziția ostilă a acestor puteri față de propunerile U.R.S.S. în problema securității europene. Datorită acestei atitudini, Conferința de la Geneva din 1955 a miniștrilor de externe ai U.R.S.S., S.U.A., Angliei și Franței nu a avut rezultatele pe care le așteptau și pe care le cereau popoarele.

În fața pericolului agresiunii imperialiste, țările socialiste, strîns unite, și-au întărit și mai mult colaborarea în vederea asigurării păcii și securității popoarelor.

Oamenii muncii din țara noastră consideră unitatea și prietenia dintre popoarele țărilor socialiste, și în primul rînd prietenia frățescă cu popoarele U.R.S.S., drept o necesitate vitală, garanția asigurării libertății și independenței țării. Prietenia romîno-sovietică, făurită în lupta armată comună pentru eliberarea țării noastre de sub jugul fascist, pentru zdrobirea hitlerismului, s-a dezvoltat în anii puterii populare, cînd poporul nostru, smulgîndu-se din cătușele regimului burghezo-moșieresc, a reușit prin munca sa plină de avînt, în condițiile ajutorului multilateral al Uniunii Sovietice și ale colaborării frățesti cu celelalte țări socialiste, să-și consolideze independența națională, să obțină succese hotărîtoare în construirea socialismului.

Prestigiul internațional al R.P.R. a crescut continuu. Lărgirea continuă a legăturilor politice, economice și culturale dintre țara noastră și alte țări constituie o expresie concretă a creșterii prestigiului ei internațional. În decembrie 1955, R.P.R. a fost primită în rândurile Organizației Națiunilor Unite, ocupînd locul ce i se cuvine de drept în O.N.U. Aceasta a fost un succes al politicii externe a statului nostru, un rezultat al întăririi regimului nostru democrat-popular, o înfrîngere a adversarilor păcii și independenței popoarelor.

Credincioasă marelui steag al păcii, democrației și socialismului, Republica Populară Romînă a continuat să meargă cu hotărîre mai departe pe drumul colaborării strînse și al prieteniei indestructibile cu U.R.S.S. și cu celelalte țări socialiste, singurul drum care poate asigura dezvoltarea multilaterală a economiei socialiste și ridicarea bunăstării materiale și culturale a poporului nostru, apărarea și întărirea independenței de stat și o adevărată înflorire națională.

Factor activ în lupta pentru apărarea păcii, R.P.R. înfăptuiește în politica sa externă principiile respectării suveranității naționale și egalității în drepturi în relațiile între toate statele, ale neagresiunii și rezolvării pașnice a tuturor diferendelor, ale coexistenței pașnice între țări cu sisteme sociale diferite și neamestecului în treburile lor interne.

2. Hotărîrile C.C. al P.M.R.

privind primul plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale și planul decenal de electrificare a țării

Pînă la sfîrșitul anului 1950 sarcina refacerii economiei naționale fusese rezolvată și se dobîndiseră primele succese pe drumul construirii socialismului. Fuseseră obținute unele realizări în dezvoltarea industriei, în primul rînd a industriei grele, precum și în transformarea socialistă a agriculturii.

În aceste condiții se impunea luarea unor noi măsuri pentru înfăptuirea liniei generale a partidului de construire a bazei economice a socialismului.

Sarcinile mari ale construcției socialiste pentru perioada 1951—1955 s-au concretizat în primul plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale și în planul de zece ani de

electrificare, care au fost aprobate de plenarele C.C. al P.M.R. din octombrie și decembrie 1950.

Adoptarea planului cincinal și a planului de electrificare arăta că conducerea de către partid a construcției societății socialiste se ridicase pe o treaptă superioară.

Acest fapt a fost posibil datorită: consolidării dictaturii proletarietului; creșterii conștiinței politice a clasei muncitoare, a experienței acesteia în conducerea construcției socialiste; succeselor și experienței dobîndite în primii ani de dezvoltare planificată a economiei naționale (1949—1950); creșterii cadrelor; ajutorului multilateral și frățesc al Uniunii Sovietice etc.

Pentru realizarea politicii partidului de construire a socialismului în țara noastră, în planul cincinal se prevedeau ca obiective următoarele: industrializarea socialistă a țării; trecerea treptată a micii producții țărănești spre socialism; dezvoltarea și întărirea comerțului socialist; ridicarea continuă a productivității muncii, înrădăcinarea tot mai adîncă a atitudinii socialiste față de muncă și aplicarea consecventă a principiului socialist de retribuire după cantitatea și calitatea muncii; o justă repartitie teritorială a industriei în vederea ridicării și dezvoltării regiunilor lăsate în stare de înapoiere economică de către regimul burghezo-moșieresc; folosirea rațională a bogățiilor naturale și construirea de noi întreprinderi industriale, realizarea condițiilor tehnice-economice pentru întărirea capacității de apărare a țării și creșterea permanentă a nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii.

Primul plan cincinal, prin sarcinile ce le conținea, oglindea politica fermă a P.M.R. de industrializare socialistă a țării, de dezvoltare cu precădere a industriei grele și în primul rînd a industriei constructoare de mașini.

Existența mării industrii mecanizate, a unei puternice industrii grele constituie o condiție esențială, hotărîtoare și obligatorie pentru asigurarea victoriei socialismului. Victoria socialismului în țara noastră nu putea fi obținută decît printr-o dezvoltare puternică a industriei grele, capabilă să ducă înainte întreaga economie națională, să ridice bunăstarea poporului și să asigure întărirea capacității de apărare a patriei.

Numai marea producție mecanizată poate servi ca bază pentru dezvoltarea și consolidarea proprietății socialiste, a relațiilor de producție socialiste, ca mijloc de ridicare a productivității muncii sociale.

Creșterea neconținută a productivității muncii — lege economică a socialismului — este una dintre cele mai importante condiții ale victoriei socialismului asupra capitalismului, ale construirii comunismului. Cu privire la aceasta, Lenin a scris :

„Productivitatea muncii este, în ultimă analiză, factorul cel mai important, cel mai de seamă al victoriei noii orânduirii sociale. Capitalismul a creat o productivitate a muncii pe care n-a cunoscut-o feudalismul. Capitalismul poate fi și va fi învins definitiv prin aceea că socialismul creează o productivitate nouă a muncii, o productivitate cu mult mai înaltă”¹.

Necesitatea dezvoltării cu precădere a industriei grele rezultă din esența legii economice fundamentale a socialismului, care cere dezvoltarea continuă a producției pe baza tehnicii celei mai înalte și a creșterii sistematice a productivității muncii sociale. Numai astfel se poate asigura creșterea venitului național și ridicarea bunăstării materiale și culturale a celor ce muncesc.

Industrializarea socialistă a țării noastre se desfășoară în condiții favorabile datorită în primul rând puternicului sprijin economic, tehnic și științific pe care ni-l acordă Uniunea Sovietică și relațiilor de colaborare și întrajutorare tovarășească statornicite între țările lagărului socialist.

În vederea lărgirii și întăririi continue a sectorului socialist, a construirii bazei economice a socialismului, în planul cincinal au fost prevăzute investiții masive orientate cu precădere spre ramurile principale ale economiei naționale și în primul rând spre industria grea, cu pivotul său industria construcțiilor de mașini. Ca urmare a investițiilor masive — de neînchipuit în România burghezo-moșierească —, valoarea fondurilor de bază, a mijloacelor de producție din industria socialistă avea să se dubleze aproape în perioada cincinalului.

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 411.

Oglindind politica partidului de industrializare socialistă a țării, planul cincinal a prevăzut ca din volumul total al investițiilor, mai mult de jumătate să fie alocat pentru industrie, din care peste 80% să fie pentru industria din grupa A (producătoare de mijloace de producție). În cinci ramuri principale ale industriei, și anume: industria constructoare de mașini, industria petroliferă, energia electrică, siderurgia și industria chimică, s-au concentrat $\frac{2}{3}$ din totalul investițiilor industriale. Necesitatea unui ritm rapid în procesul industrializării socialiste a țării a fost dictată de sarcina transformării României, dintr-o țară înapoiată, agrară, într-o țară cu o industrie proprie puternică, capabilă să asigure în măsură din ce în ce mai mare mijloacele tehnice pentru toate ramurile economiei naționale.

Pe această bază s-a prevăzut ca în 1955 producția globală industrială să depășească de peste două ori producția globală industrială din 1950.

O atenție deosebită s-a acordat prin prevederile primului nostru plan cincinal creșterii producției unor importante ramuri ale construcției de mașini: întreprinderilor constructoare de utilaj destinat industriei extractive (petrol, cărbune, minereuri), de tractoare și mașini agricole, mașini-unelte pentru prelucrarea metalelor, motoare termice, pompe și compresoare, mijloace de transport feroviar și fluvial etc.

Mobilizând eforturile poporului muncitor în direcția făuririi bazei tehnice-materiale a socialismului, Partidul Muncitoresc Român a arătat că, pentru lichidarea înapoierii economice și culturale a țării pe baza dezvoltării industriei grele și a trecerii la marea producție socialistă în agricultură, este necesară electrificarea țării.

Învățătura leninistă și experiența Uniunii Sovietice arată că electrificarea are o mare însemnătate pentru dezvoltarea forțelor de producție ale societății. Pentru a asigura baza energetică necesară introducerii tehnicii moderne în industrie, în agricultură și în transporturi, electrificarea țării trebuie să se înlăturească cu un pas înaintea dezvoltării industriei socialiste, să premerge dezvoltarea acesteia.

Partidul Comunist Român, încă de la Conferința națională din octombrie 1945, a înscris printre obiectivele sale de perspectivă electrificarea țării.

În raportul politic al C.C. la Conferința națională a P.C.R. din 1945 se arăta că prin crearea în țară a unei rețele de centrale electrice „se va putea purcede la electrificarea căilor ferate și întrebuințarea masivă a energiei electrice în dezvoltarea tuturor industriilor noastre. De asemenea, prin extinderea rețelei de curent electric se va putea introduce lumina și forța electrică pînă și în cel mai depărtat cătun al țării, ridicîndu-se astfel nivelul de viață și de cultură al plugărimii noastre”¹.

Planul de electrificare a țării adoptat de plenara C.C. ai P.M.R. din 26 octombrie 1950 avea ca obiective principale: asigurarea cu energie electrică a industriei existente și a industriilor noi ce se vor înființa, valorificarea rațională a resurselor energetice, electrificarea treptată a căilor ferate și a transporturilor în comun în centrele orășenești, pătrunderea electricității la sate, ridicarea regiunilor slab dezvoltate etc. În planul de electrificare a țării s-a prevăzut construirea mai multor centrale termoelectrice și hidroelectrice mari, precum și a numeroase centrale electrice mici. Una din principalele lucrări o constituie marea hidrocentrală „V. I. Lenin” de la Biczaz.

Pentru perioada 1951—1955 se prevedea o creștere însemnată a puterii instalate, introducerea energiei electrice în sate și în primul rînd în S.M.T.-uri, în gospodării agricole de stat și în gospodării agricole colective. În același timp, planul cuprindea și o serie de sarcini privind crearea unor baze proprii industriale pentru producerea mașinilor electrice și a utilajului respectiv.

Comitetul Central al partidului nostru a arătat importanța pe care o are pentru construirea socialismului îndeplinirea planului cincinal și a planului de electrificare.

În vederea îndeplinirii mărețelor obiective ale primului plan cincinal și a planului de electrificare, partidul a mobilizat clasa

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, editia a IV-a, pag. 71.

muncitoare, pe toți oamenii muncii să-și intensifice eforturile în producție, să demaște fără cruțare pe sabotorii perfizi care ar încerca să frîneze opera de construire a socialismului în țara noastră.

Trecînd la îndeplinirea sarcinilor primului plan cincinal și a planului de electrificare a țării, P.M.R. a acordat o atenție sporită pregătirii cadrelor necesare construcției socialiste. Realizarea marilor sarcini ale construirii socialismului în țara noastră era de neconceput fără creșterea într-un ritm rapid a zeci și zeci de mii de muncitori calificați și a numeroase cadre conducătoare în economie. Preocupîndu-se de pregătirea economică-tehnică a directorilor de întreprinderi, de formarea în școli speciale a noi și noi cadre conducătoare în economie, de ridicare a noi ingineri, tehnicieni, agronomi din sînul clasei muncitoare și al țărănimii muncitoare, de ridicarea nivelului tehnic-științific al muncitorilor la locul de muncă și în școli de calificare, partidul nostru a determinat cursul unei adevărate mișcări de creștere a cadrelor necesare economiei naționale.

Dezvoltarea industriei și agriculturii socialiste, îndeplinirea revoluției culturale și asigurarea bunăstării celor ce muncesc sînt posibile numai pe baza celei mai active participări a maselor de oameni ai muncii, și în primul rînd a clasei muncitoare.

„...Socialismul — spunea V. I. Lenin — ...este opera maselor populare înseși”¹.

Organizațiile de partid au asigurat însușirea de către oamenii muncii a prevederilor planului cincinal și a sarcinilor ce le reveneau în îndeplinirea planului. Ele au stat în fruntea luptei pentru realizarea planului cincinal, mobilizînd în acest scop toate forțele organizațiilor de masă (sindicate, Sfaturi populare, U.T.M., organizația de femei etc.), au stimulat largă desfășurare a întrecerii socialiste. Muncitorii din întreprinderile industriale ale țării au răspuns cu entuziasm chemărilor partidului.

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 26, Editura politică, 1959, pag. 278.

„Vom trimite sondorilor din schele tot mai mult utilaj petrolier“, se angajau muncitorii de la uzinele „23 August“ din București; „Vom lucra la mai multe mașini“, „Vom munci mai mult și mai bine pentru cincinal“, „Nici un absent, nici o întârziere“, „12 tone ciment zilnic peste plan“ erau angajamentele colectivelor de muncitori din marile întreprinderi industriale.

Mii și mii de muncitori, individual, pe echipe și brigăzi, în cadrul întreprinderilor sau între întreprinderi se angajau în întrecere socialistă. Străduindu-se să-și însușească și să perfecționeze tehnica nouă, mii de muncitori au făcut numeroase propuneri de inovații și de raționalizări privind utilizarea integrală a capacităților de producție existente și creșterea randamentului lor, îmbunătățirea procesului tehnologic etc. Toate acestea au dus la creșterea producției și a productivității muncii, precum și la reducerea prețului de cost, oglindind atitudinea nouă, socialistă față de muncă.

În același timp, C.C. al P.M.R. a chemat organizațiile de partid, organele de stat și economice și organizațiile sindicale să lupte permanent pentru lichidarea lipsurilor ce se manifestau în privința calității producției, disciplinei în muncă, disciplinei de plan și financiare, normării muncii, gospodăririi întreprinderilor, proiectării și executării lucrărilor de construcții, încheierii contractelor economice etc.

Prin dezvoltarea întrecerii socialiste pentru îndeplinirea planului cincinal, masele muncitoare, conduse de P.M.R., își continuau ofensiva împotriva dușmanilor dictaturii proletarietului, rezolvau victorios, în favoarea socialismului, sarcinile lozincii leniniste „care pe care“.

Pentru a se asigura îndeplinirea în bune condiții a primului plan cincinal se impunea ca una dintre condițiile hotărâtoare întărirea rolului mobilizator, organizator și conducător al partidului, era necesar să se întărească unitatea de monolit a partidului, să se îmbunătățească mai departe întreaga muncă de partid.

3. Întărirea unității partidului și a legăturilor sale cu masele. Zdrobirea grupului fracționist, antipartinic și antistatal din partid

O măsură importantă pentru întărirea continuă a partidului, pentru lărgirea democrației interne de partid a constituit-o trecerea, începând de la 31 martie 1951, la alegerea organelor conducătoare de partid prin vot secret și individual.

Alegerea organelor conducătoare de partid s-a desfășurat sub semnul analizei critice și autocritice a activității organizațiilor de partid. Aceasta a dus la ridicarea de cadre noi, capabile și devotate partidului, la întărirea spiritului de inițiativă și de răspundere al conducătorilor organizațiilor de partid, la strângerea legăturilor dintre organizațiile de partid și mase. Alegerile au dus la dezvoltarea democrației interne de partid, la creșterea combativității și vigilenței revoluționare a comunistilor.

În acțiunea de pregătire și desfășurare a alegerilor organelor conducătoare, organizațiile de partid au intensificat lupta pentru ridicarea nivelului muncii de partid, pentru întărirea disciplinei de partid și a disciplinei de stat, pentru lărgirea întrecerii socialiste în vederea îndeplinirii și depășirii planului de producție, pentru realizarea cu succes a campaniei agricole de primăvară etc.

Munca desfășurată în vederea alegerii organelor conducătoare de partid s-a împletit strâns cu aniversarea, la 8 mai 1951, a 30 de ani de la crearea Partidului Comunist din România.

A 30-a aniversare a partidului a constituit un eveniment important în viața partidului și a poporului nostru. Oamenii muncii de la orașe și sate și-au manifestat cu acest prilej dragostea și atașamentul lor față de partidul comunistilor, care de la crearea sa a luptat neîntrerupt pentru cauza proletarietului, pentru binele întregului nostru popor muncitor. În cadrul adunărilor festive ținute în întreaga țară au fost trecute în revistă momentele cele mai importante ale luptei partidului comunist pentru pace, pentru socialism, pentru bunăstarea poporului muncitor.

Evocînd trecutul eroic de luptă al partidului, făcînd bilanțul marilor izbînzii obținute de poporul nostru muncitor, raportul C.C. al P.M.R., prezentat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la adunarea solemnă ținută în cinstea celei de-a 30-a aniversări a creării Partidului Comunist din România, a subliniat lupta permanentă și necruțătoare a partidului pentru întărirea continuă a unității de neclintit a partidului, pentru păstrarea purității rîndurilor sale, împotriva abaterilor dușmănoase de la linia partidului.

Analizînd momentele principale din istoria partidului nostru, raportul a adus o contribuție prețioasă la lămurirea, clarificarea unor probleme importante, teoretice și practice, ale istoriei partidului nostru.

Ocupîndu-se de sarcinile organizațiilor de partid în etapa respectivă, raportul a arătat că preocuparea pentru unitatea de neclintit a partidului, pentru puritatea rîndurilor sale, pentru întărirea disciplinei de partid, pentru educarea membrilor de partid în spiritul vigilenței împotriva dușmanului de clasă și al intransigenței față de abaterile de la linia partidului trebuie să fie o sarcină permanentă a fiecărei organizații de partid, a fiecărui comunist.

„Pe alocuri — se arată în raport — mai există o atitudine liberalistă în fața unor elemente strecurate în partid, care nu sînt de acord cu linia partidului. Un asemenea liberalism nu are ce căuta în rîndurile noastre. Partidul nostru este un partid marxist-leninist, avînd drept model marele partid bolșevic. Membrii unui asemenea partid trebuie să fie elementele de avangardă ale clasei muncitoare, elementele cele mai conștiente, cele mai combative, gata de orice sacrificiu pentru cauza proletariatului”¹.

Cu deosebită tărie s-a subliniat sarcina pe care o au organizațiile de partid de a perfecționa continuu metodele de conducere a economiei, de a înrădăcina metodele socialiste de gospodărire a întreprinderilor pe baza aplicării consecvente a regimului de economii și a principiului socialist al repartiției după cantitatea și calitatea muncii.

În fața tuturor organelor de partid, a întregului aparat de

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 411.

partid s-a pus sarcina întăririi și consolidării organizațiilor de bază, veriga principală în întreaga muncă de partid. „Putem să elaborăm cele mai bune hotărîri și directive, putem să redactăm cele mai bune circulări și să trimitem pe teren cei mai buni instructori, dar dacă organizația de bază nu va fi capabilă să traducă în viață directivele conducerii partidului, dacă ea nu va fi capabilă să se orienteze în diferitele situații ce se pot crea în sectorul ei de activitate, atunci hotărîrile și directivele cele mai bune nu vor valora decît prea puțin”¹.

Organele de partid erau chemate să se ocupe sistematic de organizațiile de bază, să studieze temeinic activitatea lor, să popularizeze și să răspîndească neconținut experiența avansată a organizațiilor de partid fruntașe.

Participarea largă a oamenilor muncii la întrecerea socialistă pornită în cinstea aniversării partidului a constituit o contribuție la realizarea și depășirea sarcinilor de plan.

O însemnătate vitală pentru întărirea unității și coeziunii partidului, pentru aplicarea fermă a politicii marxist-leniniste de construire a socialismului în țara noastră a avut demascarea și zdrobirea în această perioadă a grupului fracționist, antipartinic și antistatal Pauker-Luca.

Activitatea grupului fracționist, antipartinic și antistatal A. Pauker-V. Luca a adus mari prejudicii partidului și poporului nostru muncitor, statului democrat-popular, construcției socialiste în patria noastră.

După cum s-a mai arătat, încă în perioada de după eliberarea țării, cînd în fața partidului se puneau sarcini mari legate de reorganizarea partidului în noile condiții, de conducerea luptei maselor muncitoare pentru instaurarea și consolidarea regimului democrat-popular, aceste elemente dușmănoase au promovat o linie lichidatoristă în construcția de partid. Ele au încălcat în mod grosolan linia stabilită de Comitetul Central al partidului pe baza principiilor organizatorice leniniste de primire individuală în partid și de asigurare a unei juste compoziții sociale, au deschis larg porțile partidului, practicînd metoda „întreținerilor” pentru primirea în partid și „înscrierea în partid în bloc”, ceea ce a dat posibilitate unor elemente dușmănoase, carieriste, necinstite și

¹ Op. cit., pag. 409—410.

descompuse să pătrundă în partid. Fraționiștii au făcut apel direct la elementele legionare, chemându-le să intre în partid. Această politică oportunistă, lichidatoristă, care deschidea larg porțile partidului pentru tot soiul de elemente fasciste, străine, mic-burgheze și înrăutățea compoziția socială a partidului, pune în primejdie însăși existența partidului ca avangardă a clasei muncitoare.

Încă în acea vreme, când grupul fracționist, antipartinic și antistatal nu era demascat, partidul s-a ridicat cu hotărâre împotriva acestor încercări provocatoare și a luat măsuri pentru zădărnicierea înfăptuirii liniei lichidatoriste a acestui grup. Astfel, în 1947, Comitetul Central al partidului a întrerupt primirile în partid; totodată, potrivit hotărârii Congresului I al P.M.R., Comitetul Central a organizat în perioada 1948—1950 verificarea tuturor membrilor de partid. Analizând rezultatele acțiunii de verificare, plenara C.C. al P.M.R. din iulie 1950 a combătut cu tărie denaturarea grosolană a liniei partidului în problemele construcției de partid și a subliniat încă o dată, ca o sarcină de prim ordin, aplicarea neabătută a principiilor leniniste de primire în partid.

Elementele fracționiste, antipartinice au încălcat în mod grosolan normele leniniste ale vieții de partid, s-au constituit în grup fracționist, călcând unul dintre principiile de bază ale partidului marxist-leninist, potrivit căruia partidul este unitatea de voință incompatibilă cu existența fracțiunilor. Constituindu-se în fracțiune, aceste elemente carieriste, politicianiste, roase de ambiții personale, au desfășurat o activitate complotistă în interiorul partidului. Fraționiștii au încălcat principiul muncii colective, au încercat să se ridice deasupra partidului însuși, au calomniat sistematic conducerea partidului, au negat rolul Comitetului Central și au practicat pe scară largă cultul personalității, proslăvirea propriei lor persoane. Ei s-au înconjurat de tot soiul de elemente străine, mic-burgheze, declasate, care se prosternau în fața lor, îi tămăduiau și-i adulau. Ei duceau o politică de înnăbușire a criticii, de cultivare a ploconelilor și servilismului, de încălcare sistematică a liniei și hotărârilor partidului în cele mai importante probleme, încercând să se suprapună partidului, conducerii sale.

Prin intrigi și calomnii, fracționiștii căutau să întrețină o atmosferă de bănuieli și suspiciuni față de cadrele de bază, devotate, ale partidului, duceau o politică de lovire, înjosire și timorare a cadrelor cinstite și devotate care se opuneau politicii lor aventuriste, antipartinice, căutau să le defăimeze, să le discrediteze, în scopul izolării și înlăturării lor. Aceste elemente dușmănoase, descompuse au încercat să determine organizarea unor represiuni împotriva unor cadre de bază ale partidului, să împingă la acte judiciare ilegale împotriva lor. Partidul a opus însă o rezistență hotărâtă acestor încercări provocatoare și a reușit să împiedice luarea de măsuri represive, de exterminare a cadrelor de partid. Cadrele de partid au fost apărate și salvate.

În același timp, fracționiștii oblăduiau și promovau tot felul de elemente dușmănoase, legionari, elemente descompuse, certate cu legalitatea socialistă și cu disciplina de partid și de stat, care roiau în jurul lor și pe care se sprijineau în activitatea lor antipartinică și antistatală. Aceasta nu era întâmplător, însuși Luca fiind un vechi agent al siguranței, demascat în 1952.

Grupul fracționist, antipartinic și antistatal Pauker-Luca și-a îndreptat acțiunea dușmănoasă în special împotriva rolului conducător al partidului, încercând să abată partidul de la linia marxist-leninistă în principalele probleme ale construcției socialiste. Ei au căutat să împiedice controlul partidului asupra sectoarelor de stat importante care încăpuseră pe mâna lor, încercând să le transforme în feude personale, au creat obstacole în calea dezvoltării ramurilor hotărâtoare ale economiei și a îmbunătățirii condițiilor de trai ale oamenilor muncii.

Partidul nostru a formulat cu claritate și consecvență în toate documentele sale și a aplicat cu fermitate principiul leninist de construire a socialismului pe temelii puternice ale industrializării socialiste, ale dezvoltării cu precădere a industriei grele, cu pivotul ei — construcția de mașini. Acestei politici juste, marxist-leniniste, a partidului nostru de construire a socialismului pe baza industrializării socialiste, grupul fracționist, antipartinic și antistatal i-a opus propria lui linie dușmănoasă, antimarxistă, de creștere și de îmbogățire a elementelor capitaliste de la orașe și sate, lovind în alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, în rolul conducător al clasei muncitoare în

această alianță. Ei au dus o politică de frînare a dezvoltării industriei mijloacelor de producție și a industriei grele în general, sabotînd politica de investiții a partidului, în scopul încetînirii ritmului de industrializare socialistă a țării.

Grupul fracționist, antipartinic și antistatal s-a ridicat împotriva transformării socialiste a agriculturii. Impletind devierea de dreapta cu aventurismul „stîngist”, fracționiștii au dus, pe de o parte, o politică de protejare și de stimulare a elementelor capitaliste de la orașe și sate, iar pe de altă parte au încălcat principiul liberului consimțămînt în transformarea socialistă a agriculturii, în atragerea țăranilor muncitori pe calea socialismului. Ei au sabotat timp îndelungat organizarea întovărășirilor agricole, au încercat să încetinească ritmul de înființare de noi gospodării agricole colective, au frînat dezvoltarea sectorului socialist de stat al agriculturii.

Fracționiștii urmăreau să îndrepte mijloacele materiale ale statului și ale poporului muncitor spre sectorul capitalist privat, în vederea îmbogățirii elementelor capitaliste. Ridicîndu-se împotriva rolului regulator al statului în schimbul dintre oraș și sat, ei au mers pe linia încurajării speculei, a sprijinirii elementelor speculative, care căutau să înfometeze pe muncitorii de la orașe și să jefuiască pe țăranii muncitori.

Grupul fracționist, antipartinic și antistatal A. Pauker-V. Luca a încălcat în mod abuziv și grosolan legalitatea populară. Fără știrea Comitetului Central, aceste elemente dușmănoase au luat măsuri provocatoare, punînd la cale arestarea și înscenarea de procese unui mare număr de țărani muncitori, provocare ce lovea în alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. Prin asemenea acțiuni provocatoare, anarhice, potrivnice liniei și metodelor partidului, fracționiștii urmăreau să creeze în rîndurile oamenilor muncii confuzii și nemulțumiri, să compromită partidul în fața maselor.

Activitatea dușmănoasă, contrarevoluționară a grupului fracționist, antipartinic și antistatal Pauker-Luca primejduia cuceririle revoluționare ale oamenilor muncii, construirea socialismului în patria noastră ; ea urmărea să lovească în interesele parti-

dului, ale poporului muncitor, să restaureze rînduielele capitaliste în țara noastră.

Datorită faptului că Comitetul Central al partidului nostru, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a stat ferm pe pozițiile leninismului, luptînd cu hotărîre și perseverență împotriva liniei lichidatoriste, contrarevoluționare a fracționiștilor, datorită faptului că oamenii muncii mobilizați de partid munceau cu entuziasm pentru construirea socialismului, grupul fracționist, antipartinic și antistatal Pauker-Luca — cu toate încercările pe care le-a făcut de a abate partidul de la linia sa marxist-leninistă, de a slăbi forța partidului și de a diminua rolul său conducător — nu și-a putut realiza scopurile sale dușmănoase. Este un merit al conducerii partidului nostru, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, că, în condițiile grele ale activității elementelor fracționiste, antipartinic, a asigurat aplicarea cu consecvență a învățăturii marxist-leniniste de întărire continuă a partidului, de industrializare socialistă, de transformare socialistă a agriculturii, de dezvoltare a culturii socialiste și de ridicare a nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii.

În 1952, partidul, în frunte cu Comitetul său Central, a demascat și zdrobit cu hotărîre activitatea dușmănoasă, contrarevoluționară a grupului fracționist, antipartinic și antistatal Pauker-Luca și a chemat pe toți membrii de partid, întregul popor muncitor să respingă și să condamne cu asprime activitatea criminală a acestora.

Pe baza hotărîrilor plenarei C.C. al P.M.R. din 29 februarie-1 martie 1952 a fost pusă în discuția întregului partid activitatea fracționistă, antipartinică și antistatală a acestui grup. Întregul partid a înfierat activitatea dușmănoasă a fracționiștilor, făcînd zid în jurul conducerii leniniste a partidului.

În scrisoarea C.C. al P.M.R. din 15 martie 1952 către toate organizațiile partidului și către toți membrii de partid s-a analizat, în spiritul intransigenței revoluționare, al luptei pentru unitatea și puritatea rîndurilor partidului, activitatea grupului fracționist și au fost chemate toate organizațiile de partid, toți membrii de partid să muncească cu abnegație pentru aplicarea liniei partidului.

Plenara C.C. al P.M.R. din 26—27 mai 1952 a zdrobit grupul fracționist, antipartinic și antistatal și a înlăturat aceste elemente dușmănoase din conducerea de partid și de stat.

Măsurile luate de partid pentru zdrobirea grupului fracționist, antistatal și antipartinic Pauker-Luca și înlăturarea acestora din partid s-au bucurat de sprijinul unanim al întregului partid, al tuturor oamenilor muncii.

Demascînd și zdrobind activitatea dușmănoasă a grupului A. Pauker-V. Luca, Comitetul Central a luat totodată măsuri în vederea înlăturării efectelor economice, organizatorice și ideologice ale activității acestora, chemînd pe comuniști și pe toți oamenii muncii să lupte pentru completa lichidare a urmărilor politicii fracționiste, antipartinice, pentru întărirea rolului conducător al partidului în statul democrat-popular. Comitetul Central al partidului a arătat că sarcinile principale în această direcție erau: lupta împotriva oricărei încercări de a slăbi unitatea partidului, pentru întărirea unității lui de monolit; întărirea disciplinei de partid, lupta împotriva oricăror abateri de la principiile și de la linia partidului; aplicarea întocmai a hotărîrilor C.C. al P.M.R. și ale Consiliului de Miniștri; consolidarea prin toate mijloacele a alianței muncitorești-țărănești, baza regimului democrat-popular și chezașia succesului deplin al construirii socialismului; întărirea neconținută a legăturilor partidului cu masele.

Zdrobirea activității grupului fracționist, antipartinic și antistatal Pauker-Luca a avut o însemnătate vitală pentru partid, pentru întregul nostru popor muncitor. Partidul și construcția socialismului în patria noastră au fost salvate de gravele primejdii care le amenințau. Măsurile hotărîte pe care Comitetul Central al partidului le-a luat pentru lichidarea urmărilor activității dușmănoase a grupului fracționist, antipartinic și antistatal au dus la întărirea unității și coeziunii partidului, la îmbunătățirea radicală a muncii de partid, au mărit capacitatea de luptă a partidului și au întărit rolul său conducător, creînd condiții pentru înfăptuirea politicii leniniste, ferme și unitare de construire a socialismului la orașe și sate.

În condițiile unui avînt sporit al luptei maselor pentru înfăptuirea liniei partidului de construire a socialismului în țara noastră, pentru lichidarea urmărilor activității grupului fracționist,

antipartinic și antistatal, Comitetul Central al P.M.R. a hotărît reînceperea primirii de noi membri și candidați în partid în conformitate cu prevederile Statutului și ale rezoluției ședinței plenare a C.C. al P.M.R. din iulie 1950. Comitetul Central a atras atenția organelor și organizațiilor de partid ca la primirea noilor membri să aplice principiile leniniste de primire în partid. „Organele conducătoare de partid, organizațiile și toți membrii partidului nostru, pătrunși de răspundere și vigilență revoluționară, trebuie să împiedice pătrunderea în partid a elementelor străine și dușmane și să primească în partid numai pe cei care s-au dovedit a fi demni de a face parte din rîndurile avangărzii clasei muncitoare” — arătau instrucțiunile din 8 martie 1952 ale Comitetului Central.

Reînceperea în 1952 a primirii de membri în partid din rîndurile celor mai înaintați și mai combativi oameni ai muncii a constituit o contribuție de seamă la întărirea continuă a organizațiilor de partid, la creșterea prestigiului și a puterii lor de mobilizare. Primirea de noi membri și candidați de partid pe baza respectării normelor leniniste ale construcției de partid a dus la întărirea unității sale, a legăturilor sale cu masele largi ale poporului muncitor. În urma aplicării ferme a normelor leniniste cu privire la reglementarea creșterii rîndurilor partidului, compoziția socială a partidului nostru a trecut printr-un proces de continuă îmbunătățire. Pe de o parte, din 1952, cînd a reînceput primirea în partid, au fost primiți în rîndurile membrilor și candidaților de partid un număr însemnat dintre cei mai înaintați oameni ai muncii, în primul rînd dintre muncitori, devotați cauzei construcției socialiste, iar pe de altă parte partidul și-a curățat treptat rîndurile de un număr însemnat de elemente carieriste, străine de clasă și dușmănoase.

S-au luat măsuri pentru îmbunătățirea structurii aparatului de partid, au fost întărite comitetele raionale și orașenești, nemijlocit legate de unitățile de producție; structura aparatului de partid a fost modificată în raport cu nevoile asigurării conducerii de partid și a controlului de partid asupra ramurilor de activitate economică și de stat.

În urma aplicării tot mai consecvente a normelor leniniste ale vieții de partid s-a dezvoltat democrația internă de partid.

S-au ținut regulat în întreaga țară, la termenele stabilite, adunările și conferințele de dare de seamă și de alegere a organelor de conducere, prin vot secret, în toate organizațiile de partid. Adunările, conferințele și plenarele comitetelor de partid au contribuit în mare măsură la dezvoltarea muncii colective a organelor de partid, la activizarea masei membrilor de partid, la creșterea combativității organizațiilor de partid față de lipsuri. S-a dezvoltat autocritica și îndeosebi critica de jos în organizațiile partidului.

Datorită îmbunătățirii generale a activității sale politice și organizatorice, partidul a asigurat conducerea cu succes a tuturor sectoarelor de activitate economică, de stat și a organizațiilor de masă în lupta pentru traducerea în viață a liniei politice a partidului. Membrii de partid au luptat cu energie sporită pentru îndeplinirea necondiționată a hotărârilor partidului și guvernului, una dintre cele mai elementare și în același timp cea mai importantă îndatorire statutară a oricărui membru de partid.

4. Lupta oamenilor muncii, conduși de P.M.R., pentru construirea bazei tehnice-materiale a socialismului. Înfăptuirea cu succes a primului plan cincinal

Măsurile luate de C.C. al P.M.R. în 1952 cu prilejul demasării și zdrobirii grupului fracționist, antipartinic și antistatal, reînceperea primirii de noi membri în partid au dus la întărirea partidului și a legăturii sale cu masele largi populare, la intensificarea luptei oamenilor muncii, conduși de partid, pentru înfăptuirea cu succes a sarcinilor primului plan cincinal.

P.M.R. a luat totodată o serie de măsuri pentru întărirea și consolidarea statului nostru democrat-popular, măsuri printre care un loc important îl ocupă adoptarea în septembrie 1952 a noii Constituții a R.P.R., care a consfințit schimbările economice, politice și sociale survenite în viața statului nostru democrat-popular.

Expresie a democratismului profund al orînduirii noastre democrat-populare, textul proiectului a fost supus dezbaterii pu-

blice, în cadrul a numeroase mitinguri și întruniri la care au participat peste 10.000.000 de cetățeni. Prin amploarea sa, dezbaterea proiectului de Constituție s-a transformat într-un adevărat referendum popular.

Constituția adoptată în septembrie 1952 consfințește marile drepturi și libertăți dobândite de poporul muncitor, eliberarea maselor muncitoare de sub crunta asuprire a regimului burghezo-moșieresc, consolidarea definitivă în țara noastră a regimului democrat-popular.

În Constituție este înscris pentru prima dată rolul Partidului Muncitoresc Român ca forța conducătoare în viața politică și de stat a țării.

„Partidul Muncitoresc Român — se arată în Constituție — este forța conducătoare atît a organizațiilor celor ce muncesc cît și a organelor și instituțiilor de stat. În jurul lui se strîng laolaltă toate organizațiile celor ce muncesc din R.P.R.“¹

P.M.R., partidul leninist al clasei muncitoare, a dovedit în tot timpul existenței sale de peste trei decenii că nu cunoaște alte interese decît acelea ale poporului muncitor, pe care le slujește cu abnegație.

În decursul existenței sale, masele muncitoare au văzut în partidul comuniștilor singurul partid politic care a înscris pe stindardul său, ca program de luptă, revendicările vitale ale celor ce muncesc: lichidarea oricărei forme de exploatare a omului de către om și construirea societății noi, socialiste.

„Recunoașterea de către întreg poporul muncitor a rolului conducător al partidului se datorește faptului că masele înainte exploatare și asuprite, care n-au avut un partid, și-au găsit în partidul comuniștilor un partid *al lor*, de care se simt legate cu trup și suflet, partid care a organizat masele muncitoare și le-a condus în lupta de eliberare de sub jugul exploatării, care le conduce spre victoria deplină a socialismului“².

Constituția consfințește o cucerire de mare însemnătate a oamenilor muncii din țara noastră: făurirea sectorului socialist al economiei naționale, în care este lichidată exploatarea omului

¹ „Constituția Republicii Populare Române“, pag. 41.

² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 530.

de către om. Formațiunea socialistă, căreia îi aparține rolul conducător în economia națională a R.P.R., constituie baza dezvoltării țării pe calea socialismului.

În Constituție este consfințit de asemenea faptul că statul democrat-popular a lichidat complet asuprirea națională, a acordat drepturi egale tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate. În ea se înscrie principiul potrivit căruia „oamenilor muncii, cetățeni ai Republicii Populare Române, fără deosebire de rasă sau naționalitate, le este asigurată deplina egalitate de drepturi în toate domeniile vieții economice, politice și culturale. Orice fel de îngrădire directă sau indirectă a drepturilor oamenilor muncii, cetățeni ai Republicii Populare Române, stabilirea de privilegii directe sau indirecte pe temeiul rasei sau al naționalității cărora le aparțin cetățenii, orice manifestare de șovinism, ură de rasă, ură națională sau propagandă naționalistă șovină este pedepsită de lege“.

O expresie grăitoare a politicii leniniste a partidului nostru în problema națională o constituie crearea și dezvoltarea Regiunii Autonome Maghiare, care se bucură de autonomie administrativă în cadrul prevederilor Constituției R. P. Române.

În procesul construirii socialismului, între oamenii muncii români și ai minorităților naționale s-au stabilit raporturi de strânsă prietenie pe baza unității intereselor și scopurilor lor, pe baza muncii comune desfășurate în toate domeniile pentru înflorirea patriei comune, Republica Populară Română.

Regimul de democrație populară a rezolvat pe baze marxist-leniniste problema națională. În țara noastră egalitatea deplină a naționalităților conlocuitoare în toate domeniile a devenit politică de stat, care este oglindită și consfințită în Constituția Republicii Populare Române. În lupta și munca comună pentru construirea socialismului s-a cimentat prietenia frățească și unitatea de nezdruccinat între oamenii muncii români și cei aparținând minorităților naționale.

În politica P.M.R. se îmbină armonios internaționalismul proletar cu patriotismul socialist. Partidul și statul nostru democrat-popular duc o luptă neîncetată împotriva oricărui rămășițe ale naționalismului, șovinismului, antisemitismului.

Constituția adoptată în 1952, consfințind marile transformări petrecute în țara noastră, a reprezentat în același timp o bază importantă pentru asigurarea în viitor a unor noi succese în construirea socialismului și în consolidarea statului nostru de democrație populară.

În cadrul sistemului de măsuri politice-organizatorice luate de partid pentru întărirea muncii de partid, pentru simplificarea și apropierea aparatului de partid de unitățile economice, de sarcinile construcției socialiste, pentru îmbunătățirea activității partidului la sate, un rol important l-a avut hotărârea C.C. al P.M.R. din 26 septembrie 1952 cu privire la întărirea comitetelor raionale sătești ale partidului și intensificarea muncii politice de masă la sate. Hotărârea a trasat comitetelor regionale de partid sarcina să selecționeze și să trimită în munca de partid la comitetele raionale sătești și în gospodăriile agricole colective 4.000 de membri de partid muncitori proveniți din întreprinderile industriale, aleși dintre absolvenții școlilor de partid, dintre membrii comitetelor de partid din întreprinderi, ai birourilor organizațiilor de bază, de atelier, din rândurile membrilor de partid cu experiență în muncă.

În acest sens s-au luat de asemenea măsuri pentru întărirea conducerii de partid a gospodăriilor de stat și a S.M.T.-urilor, s-au trimis organizatori de partid în aceste unități socialiste, ulterior au fost create secții politice etc. Sute de muncitori au fost selecționați și pregătiți pentru întărirea muncii în organele locale ale puterii de stat, fiind trimiși să lucreze mai ales în Sfaturile populare comunale.

Urmărind intensificarea muncii pentru consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor agricole colective existente și consultarea frunțașilor recoltelor bogate din gospodăriile colective asupra căilor de consolidare a gospodăriilor colective și de răspândire a experienței înaintate în această privință, Comitetul Central al P.M.R. a luat inițiativa organizării unui Congres al frunțașilor din G.A.C. Congresul a avut loc la București între 20 și 23 mai 1953. Acesta a fost primul congres al reprezentanților părții celei mai înaintate a țărânimii noastre muncitoare, țărâtimea colectivistă. Congresul frunțașilor din G.A.C. a scos în evidență și a analizat realizările și lipsurile din munca gospodă-

riilor agricole colective, arătînd — pe baza îndrumărilor partidului — sarcinile imediate și perspectivele de viitor ale gospodăriilor colective.

Congresul a adoptat Statutul model al G.A.C. și a subliniat marea importanță pe care o are respectarea lui pentru consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor agricole colective. Statutul model precizează principiile pe baza cărora se constituie și-și desfășoară activitatea G.A.C. și prevede drepturile și îndatoririle colectivștilor.

În lupta oamenilor muncii pentru îndeplinirea cu succes a primului plan cincinal, un loc important îl ocupă plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din 19—20 august 1953. Continuînd cu consecvență politica leninistă a partidului de industrializare socialistă a țării, de dezvoltare cu precădere a industriei grele, plenara a elaborat un ansamblu de măsuri economice care prevedeau lichidarea rămîinerii în urmă a agriculturii și a unor ramuri din industria ușoară, măsuri necesare rezolvării sarcinilor construcției socialiste și ridicării nivelului material și cultural al oamenilor muncii.

Plenara C.C. al P.M.R. a considerat ca necesară acordarea unui sprijin sporit gospodăriilor agricole colective și întovărășirilor agricole, extinderea mecanizării în agricultură, răspîndirea agrotehnicii înaintate, sporirea suprafețelor cultivate, dezvoltarea considerabilă a creșterii animalelor etc.

Comitetul Central a luat cursul spre schimbul de mărfuri între oraș și sat pe baze economice, care să lărgescă inițiativa producătorilor agricoli, să-i cointereneze materialicește la mărirea producției agricole și a producției de cereale-marfă, a luat o serie de măsuri care reprezentau o trecere treptată de la sistemul cotelor la sistemul de contractare și achiziții.

Comitetul Central a arătat din nou că singura cale pentru dezvoltarea economiei naționale și pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii este industrializarea socialistă a țării pe baza dezvoltării cu precădere a industriei grele, în primul rînd a industriei constructoare de mașini, transformarea socialistă a agriculturii, ridicarea productivității muncii, reducerea prețului de cost al produselor, îmbunătățirea calității acestora. Hotărîrea plenarei C.C. al P.M.R. din

august 1953 a cerut să se intensifice munca de lămurire a maselor în vederea îmbunătățirii calității produselor, pentru obținerea de economii, pentru valorificarea mai sistematică a rezervelor interne prin folosirea rațională a materiilor prime, a materialelor, a energiei electrice, folosirea integrală a zilei de muncă etc.

În Hotărîrea plenarei C.C. din 19—20 august 1953 cu privire la îmbunătățirea muncii de partid și întărirea legăturilor partidului cu masele s-a subliniat că în centrul atenției întregului partid trebuie puse problemele întăririi muncii colective în activitatea tuturor organelor de partid, ale dezvoltării criticii și autocriticii, ale întăririi democrației interne de partid, ale creării unui activ de partid puternic și a unui larg activ fără partid în jurul organizațiilor de partid etc., pentru educarea oamenilor muncii în spiritul devotamentului față de partid, față de clasa muncitoare, față de popor — făuritorul istoriei. Plenara a subliniat de asemenea că tăria conducerii de către partid constă în caracterul ei colectiv. Ea a cerut organelor și organizațiilor de partid să acorde o atenție deosebită întăririi continue a unității rîndurilor partidului — izvor al forței sale de neînving —, întăririi coeziunii partidului în jurul Comitetului Central, ridicării nivelului muncii de pregătire politică-ideologică a cadrelor de partid prin însușirea temeinică a învățaturii marxist-leniniste, combaterii tendințelor de rupere a teoriei de practică.

La sfîrșitul anului 1953, C.C. al P.M.R. a luat măsuri de mare importanță pentru pregătirea și perfecționarea activiștilor de partid și de stat cu munci de conducere. Astfel, prin Hotărîrea C.C. al P.M.R. din 8 septembrie 1953 s-au luat măsuri pentru reorganizarea școlilor și cursurilor de partid. Școlilor superioare de partid li s-a trasat sarcina de a pregăti activiști de partid și de stat pentru organele centrale și regionale, cadre teoretice pentru instituțiile centrale ale partidului, pentru conducerea învățămîntului de partid și a muncii științifice, redactori ai revistelor ideologice etc. De asemenea hotărîrea a stabilit crearea școlilor regionale de partid cu durata de 1 an.

Măsuri de mare importanță au fost luate în această perioadă

și în ceea ce privește evidența membrilor de partid. Astfel, pe baza directivei C.C. al P.M.R. din 17 iunie 1953 s-a efectuat preschimbarea carnetelor de partid și introducerea cărților de evidență personală pentru toți membrii de partid. Cu acest prilej, din rândurile partidului au fost înlăturate numeroase elemente străine de partid. Preschimbarea carnetelor de partid și introducerea cărților de evidență personală a constituit o acțiune politică-organizatorică de mare importanță pentru întărirea organelor și organizațiilor de partid.

Mobilizînd întregul nostru popor muncitor la lupta pentru construirea socialismului, P.M.R. a manifestat o grijă permanentă pentru îmbunătățirea continuă a activității Uniunii Tineretului Muncitor. U.T.M., sub conducerea și îndrumarea partidului, a mobilizat mii și mii de tineri muncitori la îndeplinirea sarcinilor planului cincinal și ale planului de electrificare a țării, la realizarea unor importante construcții ale socialismului încredințate de partid tineretului.

Deosebit de importantă pentru îmbunătățirea muncii organizației de tineret a fost analiza făcută de Biroul Politic al C.C. al P.M.R., în iunie 1954, activității Uniunii Tineretului Muncitor. Biroul Politic al C.C. al P.M.R., apreciind succesele obținute de Uniunea Tineretului Muncitor, a scos totodată la iveală o serie de lipsuri și de slăbiciuni. Conferința pe țară a U.T.M., care s-a ținut la puțin timp după aceasta, a analizat lipsurile semnalate și a luat măsuri pentru grabnica lor lichidare.

Mobilizați de partid, oamenii muncii de la orașe și sate au desfășurat o muncă susținută pentru realizarea sarcinilor construcției socialiste, pentru dezvoltarea economiei naționale și ridicarea nivelului lor material și cultural.

Datorită succeselor obținute în dezvoltarea industriei și agriculturii și creșterii producției în toate ramurile economiei, schimbul de mărfuri dintre oraș și sat s-a intensificat, iar aprovizionarea populației s-a îmbunătățit. În aceste condiții, ca urmare a hotărîrii C.C. al P.M.R. și a guvernului, începînd de la 26 decembrie 1954 s-a desființat sistemul de aprovizionare pe bază de cartele și rații, trecîndu-se la comerțul desfășurat al produselor alimentare și industriale cu prețuri unice de stat.

Creșterea productivității muncii, reducerea prețului de cost și creșterea volumului de mărfuri pe piață au creat posibilități reale pentru efectuarea treptată a unor reduceri de prețuri la mărfurile industriale și alimentare. Astfel, în cursul anului 1955 statul nostru democrat-popular a efectuat două reduceri de prețuri (la 25 aprilie și la 5 decembrie) pentru o serie de mărfuri industriale și alimentare. Cele două reduceri de prețuri îndeplinite în 1955 au dovedit cu puterea faptelor că singura cale justă și posibilă pentru ridicarea reală a nivelului de trai al oamenilor muncii este industrializarea socialistă a țării, transformarea socialistă a agriculturii, creșterea producției, sporirea productivității muncii și reducerea prețului de cost.

Prin activitatea creatoare a maselor muncitoare conduse de P.M.R. pentru îndeplinirea sarcinilor primului plan cincinal au fost obținute succese hotărîtoare în construirea bazei economice a socialismului. Sarcinile primului plan cincinal au fost îndeplinite și depășite.

În 1955 sectorul socialist reprezenta în industrie aproape 100%, în transporturi 90%, în agricultură 35% din suprafața agricolă a țării, iar în comerțul interior peste 80%.

Datorită muncii însuflețite a clasei muncitoare, a inginerilor și tehnicienilor, datorită desfășurării largi a întrecerii socialiste, politica de industrializare socialistă a țării, elaborată de partid, a dat rezultate deosebit de bune. La sfîrșitul planului cincinal volumul producției globale industriale a fost de 2,9 ori mai mare decît în 1938. În anii puterii populare s-a schimbat radical structura industriei, producția industriei mijloacelor de producție a crescut de circa 3,9 ori față de 1948, iar producția obiectelor de consum de 2,9 ori. A crescut producția principalelor produse industriale pe cap de locuitor: la fontă de la 19,6 kg la 32,9 kg, la oțel de la 34 kg la 44,2 kg; la cărbune brut extras de la 238,7 kg la 352,3 kg, la energie electrică de la 129,5 kWh la 250,5 kWh etc.

Industria constructoare de mașini a asigurat peste 60% din valoarea utilajelor cu care a fost înzestrată economia națională în cursul primului plan cincinal.

În anii primului plan cincinal au fost create noi ramuri industriale, care nu existau în România burghezo-moșierească: industria constructoare de utilaj petrolifer, de utilaj minier, de utilaj energetic, de tractoare, mașini agricole și autocamioane, sectoare noi ale industriei chimice, extracția minereului de uraniu și altele.

Datorită dezvoltării rapide a industriei constructoare de mașini, în anii 1951—1955 în țara noastră s-au pus în fabricație peste 250 de tipuri de mașini, utilaje și aparate noi mecanice și electrice, realizând un însemnat progres tehnic.

Nivelul de dezvoltare atins de industria constructoare de mașini din țara noastră a permis asigurarea, din producția internă, a mașinilor și utilajelor industriale necesare unor ramuri importante ale economiei naționale, cum sînt agricultura, industria petroliferă, industria extractivă etc. De asemenea industria constructoare de mașini a dotat în mare măsură industria siderurgică cu utilajul necesar, asigurînd și o bună parte din utilajul pentru industria chimică. O deosebită însemnătate o are faptul că dintr-o țară care în timpul regimului moșieresc importa nu numai mașinile și utilajele industriale de care avea nevoie, ci și seceri, clești și ciocane, România a devenit o țară cu o industrie de mașini proprie, avînd posibilitatea să și exporte unele produse, ca turbine cu aburi, utilaj petrolifer, tractoare etc.

Succese însemnate s-au înregistrat și în direcția dezvoltării industriei extractive, îndeosebi în industria petroliferă, a cărei producție a fost în 1955 mai mare decît cea mai înaltă producție anuală obținută sub regimul burghezo-moșieresc, depășind cu aproape 600.000 de tone înseși prevederile planului cincinal. În același timp, rezervele geologice de țiței erau la sfîrșitul planului cincinal mult mai mari decît cele cunoscute în 1950.

Pe baza bogatelor rezerve de petrol, de gaze naturale, de sare și de alte materii prime, în anii primului cincinal a început să se dezvolte industria chimică. În 1955 producția industriei chimice a crescut de 8 ori față de cea a anului 1938.

Un loc deosebit în ansamblul preocupărilor pentru dezvoltarea armonioasă a industriei în primul cincinal l-a avut elec-

trificarea. În prima etapă a planului de electrificare, etapă încheiată la sfîrșitul anului 1955, pe harta țării noastre au apărut noi puncte luminoase: termocentralele Ovidiu, Doicești, Comănești, Sîngiorgiu de Pădure, Paroșeni, Borzești, Hunedoara, hidrocentralele Moroeni, Sadu și altele. În total, în anii primului cincinal au fost puse în funcțiune un număr de 20 de centrale electrice noi. Puterea instalată a centralelor electrice a depășit cu peste 200.000 kW puterea instalată a centralelor electrice din timpul regimului burghezo-moșieresc pe 14 ani (1925—1938).

O atenție deosebită din punctul de vedere al industrializării socialiste și electrificării a fost dată regiunilor pe care regimul burghezo-moșieresc le lăsase în stare de înapoiere economică și culturală.

În Oltenia, Moldova, Dobrogea, Regiunea Autonomă Maghiară și în nord-vestul țării au fost construite 9 centrale electrice, 52 de fabrici și uzine ale industriei grele, dintre care 24 de importanță republicană, 19 mine, 33 de întreprinderi ale industriei ușoare și alimentare. De asemenea au fost create numeroase S.M.T.-uri, centre mecanice, 15 institute de învățămînt superior și de cercetare, au fost construite și dezvoltate 860 de școli elementare și medii etc.

Pe scara producției mondiale de petrol, de gaz metan, mine-reu de mangan, uraniu, țara noastră ocupă un loc tot mai important.

În anii cincinalului au fost obținute succese și în industria producătoare de bunuri de consum, în industria ușoară și alimentară. Astfel au fost realizate cantități din ce în ce mai mari de produse textile, încălțăminte, îmbrăcăminte, produse alimentare și electrotehnice, de porțelan, mobilă etc. Cu toate acestea, nivelul producției industriei ușoare și alimentare era încă insuficient față de cerințele crescînde ale populației.

În primul cincinal, partidul și guvernul au dat o atenție deosebită dotării agriculturii cu mijloace mecanizate. Au fost organizate 16 întreprinderi industriale specializate în construcția tractoarelor și a mașinilor agricole, care au pus în fabricație peste 30 de tipuri de mașini agricole.

La sfârșitul anului 1955, agricultura noastră dispunea de peste 30.000 de tractoare (în tractoare convenționale de 15 CP), peste 1.500 de autocombine, peste 15.000 de batoze și de zeci de mii de alte mașini agricole.

Crearea bazei materiale pentru mecanizarea agriculturii, măsurile luate pentru mărirea suprafeței arabile a țării și munca politică-organizatorică desfășurată de partid au adus o contribuție importantă la dezvoltarea agriculturii și la înaintarea ei pe drumul socialismului. În ansamblul ei, producția agricolă a depășit nivelul din 1938, anul cu cea mai mare producție obținută în România burghezo-moșierească. Producția prevăzută la cereale pentru 1955 a fost depășită încă în 1954. Țărănimea muncitoare urma cu încredere pe aliatul său de nădejde, clasa muncitoare, pe drumul socialismului. La sfârșitul cincinalului, aproape o jumătate de milion de familii de țărani muncitori erau uniți în gospodăriile agricole colective, întovărășiri agricole și asociații simple. În regiunea Constanța, la sfârșitul anului 1955, 46,8% din totalul gospodăriilor țăranilor muncitori și 66% din suprafața arabilă aparțineau sectorului socialist al agriculturii.

Creșterea producției de bunuri de consum popular, dezvoltarea sectorului socialist în agricultură și creșterea producției agricole au dus la o dezvoltare rapidă a comerțului socialist. Volumul desfacerilor în 1955 a fost de 2 ori mai mare decât cel din 1950.

Succesele obținute în ansamblul construcției socialismului se oglindesc în structura și nivelul venitului național al R.P.R., care a fost în 1955 aproximativ de două ori mai mare decât în 1938. În 1955 cea mai mare parte din venitul național, circa 71%, a provenit din sectorul socialist al economiei noastre naționale, în primul rând din industrie. Față de 1938, venitul național creat în industrie reprezenta 358%, iar în construcții 524%.

Ca urmare a dezvoltării industriei, numărul muncitorilor din țara noastră s-a mărit ajungând în 1955 la aproximativ 2.000.000, față de 1.000.000 cit era în 1947.

În anii primului plan cincinal a crescut continuu greutatea specifică a populației ocupate în sfera producției materiale, reprezentând la sfârșitul primului cincinal circa 85% din totalul populației ocupate.

Punând în centrul preocupărilor sale grija pentru creșterea nivelului de trai al poporului muncitor, statul nostru democrat-popular a repartizat în anii primului plan cincinal aproximativ trei sferturi din venitul național ca fond de consum pentru folosința oamenilor muncii de la orașe și sate, pentru satisfacerea nevoilor materiale și culturale ale acestora.

Ca urmare, salariul real al muncitorilor a crescut în 1955 cu 28% față de 1950, atît prin creșterea salariului mediu nominal cît și pe calea reducerii prețurilor bunurilor de larg consum. Consumul familiilor de muncitori la alimentele de bază a crescut în 1955 față de 1948 la piine cu 52%, la grăsimi cu 203%, la carne cu 85%, la zahăr cu 138% și la lapte cu 25%. Alături de veniturile în bani, statul nostru de democrație populară a asigurat tuturor salariaților concedii plătite și asistență medicală gratuită. În același timp, unui număr tot mai mare de oameni ai muncii li se asigură case de odihnă, creșe și cămine de zi pentru preșcolari, burse și cămine pentru copiii aflați la învățătură etc. În anii 1951—1955, peste 2.000.000 de persoane — 1.500.000 de adulți și peste 500.000 de copii — au fost trimiși la odihnă și cură în stațiunile balneo-climaterice. În această perioadă s-au cheltuit 6,5 miliarde de lei pentru asigurări sociale (ajutor familial, pensii etc.), 12,5 miliarde de lei pentru cultură și învățămînt, 5,5 miliarde de lei pentru sănătatea oamenilor muncii de la orașe și sate.

Ca urmare a eforturilor făcute de statul nostru democrat-popular pentru asigurarea dezvoltării bazei materiale a culturii, sportului, pentru asigurarea sănătății oamenilor muncii, ca urmare a creșterii venitului național, în anii 1951—1955 au fost construite școli noi, institute pentru pregătirea de cadre superioare și pentru cercetări științifice, teatre, cinematografe, muzee, cămine culturale, spitale, dispensare, terenuri sportive etc. La

sfirșitul anului 1955 existau 85 de case raionale de cultură, 12.072 de cămine culturale și case de citit, 1.870 de colțuri roșii în G.A.C. și 5.337 de cluburi și colțuri roșii sindicale. În anii primului cincinal editurile de stat au scos 14.460 de titluri într-un tiraj de peste 233.000.000 de exemplare. A luat o mare dezvoltare editarea și difuzarea presei; astfel, de la 90 de titluri de ziare în 1950 s-a ajuns la 110 în 1955, cu un tiraj de 752.085.000 de exemplare.

Cele 18 ziare editate în limbile minorităților naționale se difuzau în 1955 într-un tiraj de 77.346.000 de exemplare.

Au fost create condiții de studiu și pentru oamenii muncii aflați în producție: școli pentru tineretul muncitoresc și sătesc, învățământul seral și fără frecvență etc.

În perioada primului plan cincinal, oamenii de știință au contribuit la valorificarea bogățiilor naturale ale țării, la dezvoltarea forțelor de producție, la rezolvarea problemelor legate de construirea bazei tehnice-materiale a socialismului în patria noastră. Oamenii de cultură și de artă au obținut succese remarcabile în făurirea unor opere cu un bogat conținut de idei și într-o înaltă ținută artistică.

Realizările obținute pe tărîmul științei și culturii au fost rezultatul griji de zi cu zi a partidului și guvernului, care au creat condiții favorabile pentru dezvoltarea științei și culturii.

Succesele obținute în construcția socialismului în țara noastră pînă în anul 1955 au avut drept rezultat schimbări corespunzătoare în structura societății, în natura claselor sociale.

După lichidarea moșierimii ca clasă, ca urmare a înlăptuirii reformei agrare din 1945, au fost lichidate, în lupta pentru construirea socialismului clasa burgheziei industriale și financiare și marea burghezie comercială.

În 1955 rămăseseră ca forțe sociale vechi clasa chiaburilor, cea mai numeroasă clasă capitalistă, comercianții particulari din anumite sectoare ale circulației mărfurilor și proprietarii de întreprinderi mici nenaționalizate.

Schimbări cantitative și calitative s-au produs în situația maselor de oameni ai muncii, producătorii bunurilor materiale.

Clasa muncitoare, clasă conducătoare în stat, a devenit stăpînă pe principalele mijloace de producție, eliberîndu-se din lanțurile exploatații.

În lupta pentru transformarea socialistă a agriculturii, a crescut neconținut numărul țăranilor colectivști și întovărășiți, s-a desfășurat procesul de naștere și dezvoltare a unei țărâni noi, care se orienta tot mai mult spre munca în comun, spre proprietatea colectivă.

Schimbări innoitoare au avut loc și în sînul intelectualității. Trecerea mării majorități a intelectualilor de partea clasei muncitoare și a socialismului, formarea în curs a unei noi intelectualități provenite din rîndurile muncitorimii și ale țărânimii muncitoare au dus la închegarea unei trainice și strînse legături între intelectualitate și poporul muncitor.

În frunte cu avangarda ei marxist-leninistă, folosind ca instrument puternic statul pe care l-a creat, clasa muncitoare călăuzește cu pricepere și fermitate masele de țărani muncitori și intelectualitatea pe drumul luminos al socialismului.

Succesele remarcabile obținute de țara noastră în procesul construirii socialismului au fost posibile datorită faptului că masele populare, în frunte cu clasa muncitoare, au urmat cu încredere politica partidului de construire a socialismului, luptînd cu eroism pentru industrializarea socialistă a țării și transformarea socialistă a agriculturii, datorită ajutorului frătesc multilateral acordat țării noastre de către Uniunea Sovietică, relațiilor noi, socialiste, de colaborare și întrajutorare tovarășească dintre țările lagărului socialist.

Îndeplinirea cu succes a primului plan cincinal a deschis noi și importante perspective pentru construirea socialismului în țara noastră. Realizările înlăptuite au stimulat eforturile clasei muncitoare, ale întregului popor muncitor, care s-a unit și mai strîns în jurul P.M.R., au mărit încrederea oamenilor muncii din țara noastră în justetea politicii Partidului Muncitoresc Român, inspiratorul, organizatorul și conducătorul operei de construire a socialismului în Republica Populară Romînă.

5. *Congresul al II-lea al P.M.R.*
(23—28 decembrie 1955)

La sfârșitul anului 1955 a avut loc Congresul al II-lea al P.M.R., eveniment istoric de seamă în viața partidului și a întregului nostru popor muncitor.

La congres au participat delegați aleși de organizațiile de partid din întreaga țară: oameni ai muncii din diferite domenii de activitate, de partid, de stat și economice, oameni de știință, profesori și cercetători, tehnicieni și ingineri, fruntași și inovatori în producție, colectivști și țărani fruntași ai recoltelor bogate, militari ai Forțelor Armate ale Republicii Populare Române. Dintre delegații cu drept de vot deliberativ, aproximativ 60% proveneau din rîndul muncitorilor.

La congres au participat 32 de delegații ale partidelor comuniste și muncitorești, în frunte cu delegația Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Prezența delegațiilor partidelor frățești și cuvîntările rostite de ei au constituit o puternică manifestare a prieteniei și frăției care leagă partidele comuniste și muncitorești din întreaga lume.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a prezentat la cel de-al II-lea Congres al partidului raportul de activitate al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

Raportul C.C. al P.M.R. a cuprins o profundă analiză marxist-leninistă a drumului străbătut de poporul nostru pe calea construirii socialismului, a etapelor revoluției populare din țara noastră. El a înarmat pe comuniști și pe toți oamenii muncii cu învățăminte de cea mai mare însemnătate pentru construirea societății socialiste în R.P.R.

În raportul de activitate al C.C. al P.M.R. și în celelalte documente ale congresului, precum și în discuțiile desfășurate pe baza lor, au fost profund analizate sub toate aspectele problemele vieții și muncii de partid, ale activității economice, de stat și culturale din țara noastră. Perioada analizată de Congresul al II-lea al P.M.R. (februarie 1948-decembrie 1955) constituie o perioadă importantă în istoria poporului român, caracterizată prin așinci transformări revoluționare. În această perioadă, oamenii

muncii din țara noastră au obținut succese mari pe drumul construirii socialismului, între care cele mai de seamă sînt îndeplinirea cu 50 de zile înainte de termen a sarcinii planului cincinal cu privire la volumul producției globale industriale și realizarea unor obiective importante în ceea ce privește industrializarea socialistă a țării.

Congresul al II-lea al P.M.R. a apreciat că sub conducerea Partidului Muncitoresc Român au fost obținute, ca rod al muncii entuziaste a clasei muncitoare, a țărănimii muncitoare și a intelectualității, „succese hotărîtoare în construirea bazei economice a socialismului”¹, în realizarea sarcinilor primului plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale.

Pe baza succesorilor obținute în toate ramurile economiei naționale în anii primului plan cincinal, Congresul al II-lea al P.M.R. a trasat calea de dezvoltare a țării noastre în perioada 1956—1960.

Tovarășul Chivu Stoica a prezentat raportul asupra proiectului de Directive ale Congresului al II-lea cu privire la dezvoltarea economiei naționale pe anii 1956—1960.

Sarcina centrală a construcției socialiste în perioada 1956—1960 a constituit-o dezvoltarea continuă a industriei socialiste — și în primul rînd a industriei grele, cu pivotul ei industria constructoare de mașini —, transformarea socialistă a agriculturii, astfel ca în 1960 sectorul socialist în agricultură să fie preponderent atît ca suprafață cît și ca producție-marfă.

Călăuzindu-se după învățătura leninistă cu privire la construcția socialismului, congresul a subliniat necesitatea dezvoltării cu prioritate a industriei mijloacelor de producție, a dezvoltării ramurilor principale ale industriei, de care depinde mersul înainte al întregii economii naționale.

Investițiile alocate pentru dezvoltarea economiei țării în perioada 1956—1960 erau orientate cu precădere spre dezvoltarea industriei, și în primul rînd spre ramurile de bază ale acesteia. Astfel, din volumul total al investițiilor pentru lucrări capitale, circa 56% a fost alocat pentru industrie, din care peste 85% pentru industria mijloacelor de producție.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări. 1955—1959*, Editura politică, 1959, pag. 28.

În industrie, producția globală trebuia să crească în 1960 cu 60—65% față de 1955, din care creșterea producției mijloacelor de producție cu 70—75%, iar creșterea producției bunurilor de consum cu 50—55%.

În vederea asigurării tuturor ramurilor economiei naționale cu energie electrică și pentru satisfacerea crescândă a nevoilor producției, prin construirea de noi hidro și termocentrale electrice și lărgirea celor existente, în Directivele Congresului al II-lea al P.M.R. s-a prevăzut sporirea puterii instalate cu circa 700.000 kW, din care 200.000 kW în centrale hidroelectrice și circa 500.000 kW în centrale termoelectrice.

Sarcini importante au fost puse în fața industriei grele, în special în fața industriei constructoare de mașini și extractive (cărbune, metal, petrol etc.). Industriei construcțiilor de mașini i s-a cerut să creeze unelte de producție de bună calitate, mijloace tehnice moderne cu ajutorul cărora să se asigure progresul tehnic și reutilizarea tuturor ramurilor industriei, a agriculturii, transporturilor și construcțiilor. S-a prevăzut ca producția industriei construcțiilor de mașini și de prelucrare a metalelor să ajungă în 1960 la un nivel de aproximativ 1,8—2 ori mai ridicat decât în 1955.

În domeniul agriculturii pentru perioada 1956—1960 congresul a trasat ca sarcină dezvoltarea și întărirea continuă a sectorului socialist prin organizarea de noi gospodării colective și alte forme de cooperare în muncă.

Congresul a pus un accent deosebit pe necesitatea sporirii randamentelor la hectar, prin mecanizarea și folosirea îngrășămintelor chimice, prin mărirea productivității muncii în agricultură.

Programul de dezvoltare a agriculturii trasat de congres urmărea asigurarea aprovizionării mai bune a industriei cu materii prime agricole și a oamenilor muncii cu produse agroalimentare, dezvoltarea schimbului dintre oraș și sat, întărirea continuă a alianței dintre clasa muncitoare și țărâimea muncitoare.

Creșterea productivității muncii în toate ramurile economiei naționale precum și reducerea continuă și sistematică a prețului de cost al producției în industrie, transporturi, construcții, agri-

cultură au fost prevăzute ca sarcini centrale ale activității economice în anii 1956—1960.

Pe baza sarcinilor însemnate privind dezvoltarea armonioasă a tuturor ramurilor economiei naționale, a creșterii producției și productivității muncii, a reducerii prețului de cost și creșterii cu circa 50% a venitului național, în Directivele Congresului al II-lea s-au prevăzut ridicarea continuă a nivelului de trai material și cultural al tuturor oamenilor muncii, lărgirea bazei materiale a învățămîntului și culturii, asistenței sociale, îmbunătățirea condițiilor de locuit etc.

Pentru îndeplinirea acestor sarcini mărețe, Congresul Partidului Muncitoresc Român a chemat „poporul muncitor ca, în frunte cu clasa muncitoare, să-și desfășoare larg uriașele forțe creatoare, să învingă toate piedicile și greutățile ce se ridică încă în construirea unei vieți fericite și îmbelșugate și să-și strângă rîndurile în jurul comuniștilor, luptători încercați și devotați pentru cauza socialismului și păcii“.

Congresul a subliniat că succesele obținute de poporul muncitor în frunte cu clasa muncitoare în îndeplinirea sarcinilor primului plan cincinal, experiența câștigată etc. constituie o garanție reală pentru traducerea în viață a sarcinilor trasate pentru dezvoltarea economiei naționale în anii 1956—1960.

Directivele Congresului al II-lea al partidului pentru dezvoltarea economiei naționale în anii 1956—1960 reprezintă aplicarea consecventă de către partidul nostru a învățaturii marxist-leniniste, care arată că singura cale de făurire a orînduirii socialiste este industrializarea socialistă, dezvoltarea cu precădere a industriei grele și îndeosebi a industriei constructoare de mașini, transformarea socialistă a agriculturii, revoluția culturală.

Congresul al II-lea al P.M.R. a analizat principalele probleme ale vieții interne de partid.

La sfîrșitul anului 1955, partidul număra în rîndurile sale 595.398 de membri și candidați de partid (dintre care 56.583 de candidați), cuprinși în 29.393 de organizații de bază.

Congresul al II-lea a constatat că nivelul muncii politice și organizatorice a partidului a crescut, că au fost îmbunătățite formele organizatorice și metodele de muncă în raport cu noile

sarcini, că s-a îmbunătățit simțitor activitatea organizațiilor de bază, că au fost obținute succese însemnate în educarea marxist-leninistă a membrilor de partid și în munca politică-educativă deslășurată în rîndurile maselor largi populare. Sarcina stabilită de plenara C.C. din august 1953 privitoare la crearea unui activ de partid de 80.000—100.000 de membri de partid a fost îndeplinită.

În anii puterii populare, sub conducerea partidului, din rîndurile oamenilor muncii au crescut zeci de mii de cadre pentru toate sectoarele de activitate de partid și de stat.

Munca de selecționare, de creștere și de repartizare a cadrelor s-a îmbunătățit. S-a dat o mai mare atenție promovării cadrelor al căror devotament față de partid a fost verificat în practică. În același timp, congresul a remarcat că în munca de selecționare, creștere și repartizare a cadrelor mai există lipsură. Nu se aplică încă pretutindeni principiul leninist de selecționare a cadrelor după criterii politice și profesionale. Congresul a cerut organizațiilor de partid să educe și să crească cu grijă, cu răbdare și cu dragoste cadrele, care constituie fondul de aur al partidului, și să promoveze cu precădere cadrele muncitorești.

Ca urmare a aplicării tot mai consecvente a normelor leniniste ale vieții de partid s-a dezvoltat democrația internă de partid, s-a întărit munca colectivă a organelor de partid, s-a dezvoltat auto-critica și critica de jos în organizațiile de partid.

Congresul a stabilit ca o sarcină de căpetenie îmbunătățirea mai departe a muncii organizatorice a partidului.

În raportul C.C. expus de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej se subliniază că „*centrul de greutate în munca organizatorică trebuie mutat în activitatea concretă de organizare a îndeplinirii hotărîrilor partidului și guvernului, acolo unde se decide însăși soarta lor* — în raioane, orașe, întreprinderi industriale, gospodării colective, S.M.T.-uri, gospodării de stat, în sate, în instituții”¹.

Congresul a trasat organizațiilor de partid sarcina de a munci neobosit pentru: neconținută întărire a rîndurilor partidului, a

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 129.

coeziunii sale interioare, a disciplinei de partid, a unității de fier a rîndurilor sale, a compoziției sale sociale; întărirea partidului ca forță conducătoare și călăuzitoare a poporului, consolidarea și lărgirea legăturilor partidului cu cele mai largi mase ale poporului; aplicarea neabătută a normelor leniniste ale muncii de partid, întărirea democrației interne de partid pe toate treptele muncii de partid; îmbunătățirea muncii de selecționare și de repartizare a cadrelor și a controlului îndeplinirii hotărîrilor.

Analizînd munca ideologică a partidului, Congresul al II-lea a apreciat că în educarea marxist-leninistă a cadrelor și membrilor de partid și în munca politică educativă în rîndurile oamenilor muncii s-au obținut succese importante. Ideologia marxist-leninistă, care stă la temelie vieții de partid și de stat în țara noastră, a exercitat o înfrîurire tot mai puternică asupra vieții sociale. Aproape un milion de oameni ai muncii, membri de partid, utemiști, oameni ai muncii fără partid, au fost cuprinși în învățămîntul de partid și U.T.M., în învățămîntul sindical sau studiau științele sociale în învățămîntul superior de stat.

Munca politică-educativă a partidului a dus la creșterea nivelului ideologic și a orizontului politic și cultural al membrilor de partid, la creșterea nivelului politic al maselor.

Îndrumînd organizațiile de partid să ducă o muncă politică de masă strîns legată de sarcinile mari ale politicii partidului și ale construcției socialiste, congresul a indicat ca principal criteriu al calității propagandei de partid rezultatele practice obținute în producție.

„Propaganda de partid trebuie să fie indisolubil legată de practica construcției socialiste, și îndeosebi de problemele concrete ale economiei...”¹

Arătînd că dușmanul zdrobit în sectoarele hotărîtoare ale economiei își îndreaptă tot mai mult eforturile pe tărîm ideologic, congresul a subliniat că partidul nostru privește lupta împotriva influențelor străine, în special împotriva influențelor ideologiei burgheze, ca una dintre cele mai importante sarcini ale sale. Nici vorbă nu poate fi de o cît de mică slăbire a luptei duse de partid împotriva ideologiei dușmane, nicidecum de o pretinsă „pauză” în lupta ideologică. Congresul a subliniat

¹ Op. cit., pag. 139.

necesitatea unei munci perseverente de educare a maselor în spiritul internaționalismului proletar, împotriva naționalismului și șovinismului, împotriva ideilor retrograde, a superstițiilor, împotriva misticismului și a diferitelor forme ale idealismului filozofic, paralel cu lupta necruțătoare împotriva liberalismului, a acțiunilor anarhice, care, chiar dacă uneori nu sînt manifestări directe ale dușmanului de clasă, slujesc interesele acestuia.

Congresul a cerut organizațiilor de partid să asigure în viitor un nivel și mai înalt în munca ideologică a partidului, sporirea combativității ei în lupta împotriva ideologiei burgheze, legarea strînsă a activității ideologice cu sarcinile practice ale partidului.

Pentru îndeplinirea acestor sarcini, Congresul al II-lea al P.M.R. a subliniat necesitatea ridicării nivelului ideologic al lucrărilor de știință, literatură și artă.

Congresul a chemat oamenii de știință și cultură la muncă pentru obținerea de noi succese, pentru o mai strînsă legătură a științei și culturii cu sarcinile construirii socialismului, pentru generalizarea teoretică a datelor practicii și elaborarea unor lucrări teoretice de sinteză.

Pentru atingerea acestor scopuri, congresul a recomandat oamenilor de știință și cultură să folosească în munca lor metoda dezbaterilor largi, colective, în cursul căroră, pe baza luptei de opinie, să stabilească un fundament teoretic al rezultatelor acumulate de cercetători, să se dezvăluie și să se combată concepțiile și influențele străine marxism-leninismului.

Congresul a cerut comuniștilor și a chemat pe toți oamenii muncii să nu se lase amețiți de succesele obținute. El a arătat că lupta de clasă rămîne o lege a dezvoltării societății noastre în perioada de trecere de la capitalism la socialism. Oamenii muncii, și în primul rînd comuniștii — căroră le este străină orice mușamalizare a contradicțiilor și luptei de clasă —, trebuie să-și întărească vigilența revoluționară.

Pentru a asigura formele organizatorice necesare ridicării întregii munci organizatorice și politice de partid la nivelul marilor sarcini care stau în fața partidului, Congresul al II-lea a adoptat Statutul modificat al partidului.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a prezentat raportul la proiectul de Statut modificat al P.M.R.

Unele prevederi ale Statutului adoptat la Congresul P.M.R. din 1948 erau depășite în raport cu noile sarcini ale partidului ca forță conducătoare a poporului muncitor în construirea socialismului. Printre aceste prevederi erau cele referitoare la definirea calității de membru de partid, la drepturile și îndatoririle membrilor de partid, la sarcinile organizațiilor de bază etc.

Sarcinile partidului cer o preocupare tot mai mare pentru ridicarea continuă a nivelului calității de membru de partid; ele cer creșterea exigenței partidului față de membrii săi.

În Statutul adoptat la Congresul al II-lea al P.M.R. se definește astfel calitatea de membru de partid: „Membru al Partidului Muncitoresc Român poate fi orice om al muncii, cetățean al Republicii Populare Romîne, care recunoaște programul și Statutul partidului, contribuie activ la realizarea lor, activează într-una din organizațiile partidului, îndeplinește toate hotărârile partidului și plătește cotizațiile stabilite. Cei care exploatează munca altora nu pot fi membri ai Partidului Muncitoresc Român“.

În ceea ce privește îndatoririle membrilor de partid, în Statutul adoptat la Congresul al II-lea au fost introduse unele completări, ca, de pildă: „Partidul are o singură disciplină, o singură lege pentru toți membrii de partid, indiferent de funcțiile pe care le dețin și de meritele lor. Încălcarea disciplinei de partid și de stat dăunează grav intereselor partidului și statului și de aceea se sancționează cu asprime“.

În Statut a fost introdusă prevederea care obligă pe fiecare membru de partid „să folosească în întreaga sa activitate și să stimuleze în fapt autocritica și critica de jos, să dezvăluie lipsurile și greșelile în muncă și să lupte pentru lichidarea lor, să lupte împotriva tendințelor de acoperire a lipsurilor, împotriva mulțumirii de sine și a ameteții de pe urma succesorilor în muncă, să lupte hotărît împotriva încercărilor de gîtuire a criticii. Gîtuirea criticii aduce daune grave intereselor partidului, poporului și statului și este inadmisibilă în activitatea unui membru de partid“.

În Statut se reflectă puternic grija partidului pentru întărirea rîndurilor sale prin îmbunătățirea continuă a compoziției sociale. Statutul stabilește trei categorii la primirea în partid și, în func-

ție de aceste categorii, stagii diferențiate de candidat, care să contribuie la creșterea cu precădere a elementelor muncitorești. De asemenea s-a introdus prevederea după care tinerii pînă la 20 de ani inclusiv sînt primiți în partid numai dacă sînt membri ai Uniunii Tineretului Muncitor.

Pentru prima dată a fost înscris în Statut dreptul de control al organizațiilor de bază din unitățile socialiste de producție și comerciale asupra activității administrației acestor unități. Acest drept acordat organizațiilor de bază întărește rolul lor în îndrumarea economiei, mărește răspunderea lor pentru îndeplinirea sarcinilor din planurile de producție.

Aplicarea cu consecvență a tuturor prevederilor Statutului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.R. duce la întărirea partidului, la creșterea prestigiului său în rîndurile oamenilor muncii.

Din amplele dezbateri care s-au purtat la congres au reieșit cu multă forță marile succese obținute de poporul nostru în construirea bazei economice a socialismului, în consolidarea statului democrat-popular, marile succese obținute de partid în întărirea unității rîndurilor sale.

Congresul a aprobat activitatea desfășurată de C.C. în perioada dintre primul și al II-lea Congres al P.M.R., a aprobat linia politică și sarcinile de viitor expuse în raportul C.C. al P.M.R., prezentat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, și le-a adoptat ca program de luptă și de muncă al partidului.

La discuțiile care au avut loc pe marginea documentelor prezentate la Congresul al II-lea al P.M.R. au luat cuvîntul un număr de 58 de tovarăși: activiști de partid și de stat, frunțași în producție din industrie și agricultură, reprezentanți de seamă ai artei și culturii etc.

În ultima zi a congresului a avut loc alegerea organelor centrale ale partidului. În Comitetul Central al P.M.R. au fost aleși 61 de tovarăși. Ca supleanți ai C.C. al P.M.R. au fost aleși 35 de tovarăși. În Comisia centrală de revizie au fost aleși 21 de tovarăși.

Plenara C.C. din 28 decembrie 1955 a ales Biroul Politic al C.C. al P.M.R., Secretariatul C.C. al P.M.R. și Comisia controlului de partid. Prim-secretar al Comitetului Central a fost ales tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej.

Înainte de încheierea lucrărilor sale, Congresul al II-lea al P.M.R. a trimis o telegramă de salut Comitetului Central al P.C.U.S., în care exprimă recunoștința partidului nostru pentru marele și frățescul ajutor acordat poporului român de poporul sovietic.

„Pentru partidul nostru și pentru toți oamenii muncii din Republica Populară Română — se spune în telegrama de salut — este cu desăvîrșire limpede că realizările noastre sînt de nedespărțit de marele și frățescul sprijin acordat poporului român de poporul sovietic. De la tribuna congresului partidului, muncitori, țărani muncitori și intelectuali au vorbit cu entuziasm despre marele sprijin frățesc pe care ni-l acordă permanent Uniunea Sovietică“.

Însemnătatea congresului constă în aceea că el a dovedit justetea deplină a liniei generale a partidului, unitatea politică-ideologică și organizatorică a partidului, coeziunea rîndurilor sale, legătura sa strînsă cu masele largi ale poporului nostru.

Congresul al II-lea al partidului a făcut bilanțul uriașelor realizări ale muncii eroice a clasei muncitoare, a țărănimii muncitoare, a intelectualității legate de popor și a elaborat un mare program de luptă a partidului și a întregului popor pentru noi victorii în construirea socialismului.

Lucrările Congresului al II-lea al P.M.R., Directivele sale pentru dezvoltarea economiei naționale în anii 1956—1960, Statutul modificat al P.M.R. au fost primite cu însuflețire de masele largi ale oamenilor muncii de la orașe și sate. Documentele Congresului al II-lea al P.M.R. au înarmat poporul nostru cu un program mareț de muncă și de luptă pentru construirea socialismului, pentru apărarea și întărirea păcii. Sarcinile trasate de Congresul al II-lea au fost însușite de oamenii muncii din întreprinderi, de pe ogoare, din instituții, care au trecut cu însuflețire la traducerea lor în viață.

*
* * *

Lupta desfășurată de partidul nostru confirmă cu tărie faptul că Partidul Muncitoresc Român exprimă interesele poporu-

lui muncitor și-l conduce pe calea socialismului, deschisă întregii omeniri de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie.

Poporul român a dus secole de-a rândul o luptă aprigă pentru libertate, independență națională și progres social. Partidul Muncitoresc Român este moștenitorul celor mai bune tradiții ale acestei lupte. El este rezultatul procesului istoric de dezvoltare a luptei revoluționare a clasei muncitoare și continuă cele mai bune tradiții ale mișcării socialiste, care a luat naștere în România în a doua jumătate a secolului trecut. Partidul Muncitoresc Român este continuatorul luptei eroice a Partidului Comunist din România împotriva reacțiunii și fascismului, pentru lichidarea exploatării capitaliste-moșierești, pentru înfăptuirea societății socialiste.

În întreaga sa activitate, Partidul Muncitoresc Român se călăuzește neabătut după învățătura atotbiruitoare a marxism-leninismului, după experiența istorică a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, învață din propria sa experiență și din experiența dobândită de celelalte țări care construiesc socialismul. El cimentează necontenit unitatea de nezdruccinat a rîndurilor sale în lupta împotriva tuturor dușmanilor partidului, ai clasei muncitoare. Partidul lărgește și consolidează neîncetat legătura sa cu masele; politica sa constituie expresia intereselor vitale și a năzuințelor poporului. În acestea constau tăria și invincibilitatea Partidului Muncitoresc Român.

În opera de construire a socialismului, masele populare, în frunte cu eroica noastră clasă muncitoare, a obținut sub conducerea P.M.R. realizări de însemnătate istorică.

Forțele de producție au crescut continuu, s-au lărgit și consolidat relațiile de producție socialiste, s-a asigurat dezvoltarea proporțională a economiei naționale pe o linie mereu ascendentă și, pe această bază, s-a ridicat nivelul de trai material și cultural al poporului muncitor.

S-au obținut mari realizări în industrializarea socialistă a țării, în dezvoltarea cu precădere a industriei grele și îndeosebi a industriei constructoare de mașini. Au cunoscut o însemnată dezvoltare ramurile principale ale industriei: industria siderurgică, industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, industria chimică. În anul 1960 volumul producției globale

industriale va fi de 5 ori mai mare decât în 1938. Au fost îndeplinite cu aproape un an mai devreme prevederile planului de zece ani de electrificare.

Transformări de însemnătate istorică au avut loc în agricultură. Sarcina trasată de Congresul al II-lea al P.M.R. ca în 1960 sectorul socialist din agricultură să devină preponderent ca suprafață și ca producție-marfă a fost realizată încă de la sfârșitul anului 1959. Exploatarea omului de către om a fost lichidată pentru totdeauna în țara noastră.

Realizările obținute în construirea socialismului au creat o bază sigură pentru îmbunătățirea traiului maselor muncitoare, au permis creșterea sistematică a salariului real al muncitorilor și tuturor salariaților, dezvoltarea construcției de locuințe, sporirea veniturilor țăranimii, lărgirea continuă a rețelei de instituții sanitare și culturale. Sarcina trasată de Congresul al II-lea al partidului cu privire la creșterea salariului real cu 30 la sută în 1960 față de 1955 a fost îndeplinită și depășită, realizându-se încă în 1959 o creștere de 33 la sută.

În lupta pentru lichidarea claselor exploatoare și construirea socialismului a crescut și mai mult prestigiul partidului nostru în rîndurile maselor, s-a întărit zi de zi alianța dintre clasa muncitoare și țăranimea muncitoare, s-au dezvoltat funcțiile statului democrat-popular ca principal instrument al clasei muncitoare în făurirea economiei și culturii socialiste.

Rupînd pentru totdeauna cu situația de țară aservită marilor puteri imperialiste, supusă bunului plac al acestora, România a devenit un stat pe deplin independent și care joacă un rol tot mai activ în viața internațională.

Toate aceste realizări, care nu puteau fi obținute nici în decenii de stăpînire a burgheziei, vorbesc despre superioritatea socialismului față de capitalism, confirmă pe deplin justetea liniei generale a partidului nostru, pentru care nu există interese mai înalte decât cele ale poporului.

Transformările revoluționare înfăptuite de poporul nostru sub conducerea Partidului Muncitoresc Român sînt o mărturie elocventă a forței invincibile a ideilor comunismului, a capacității creatoare a clasei muncitoare, care își îndeplinește cu succes misiunea ei istorică de a transforma societatea capitalistă

într-o societate socialistă. Mărețele realizări ale poporului nostru în opera de construire a socialismului demonstrează în chip strălucit ce poate înfăptui un popor descătușat, un popor care a pus imensa lui forță creatoare în slujba propriei sale bunăstări și fericiri.

La obținerea succeselor poporului nostru în opera de construire a socialismului, un rol deosebit de important îl au puternicul sprijin economic, tehnic și științific pe care ni-l acordă Uniunea Sovietică, relațiile de colaborare și întrajutorare tovarășească statornicite între țările lagărului socialist.

Realizările mărețe înregistrate pînă în prezent constituie o bază solidă pentru progresul continuu, într-un ritm și mai înalt, al economiei naționale în anii următori, pentru creșterea continuă a nivelului de trai material și cultural al poporului nostru.

Prin planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960—1965 și schița planului economic de perspectivă pe 15 ani, Partidul Muncitoresc Român pune în fața întregului nostru popor mărețe sarcini care deschid perspectiva însuflețitoare a terminării în linii mari în anii apropiați a construirii socialismului și trecerii la etapa desăvîșirii construcției socialiste. Aceste perspective luminoase mobilizează muncitorii, țărani, intelectuali din patria noastră la o muncă plină de avînt creator, pentru noi și noi realizări în toate domeniile construcției socialiste, pentru înflorirea continuă a patriei și creșterea propriei lor bunăstări.

Prin munca sa creatoare, poporul muncitor din Republica Populară Română, în frunte cu eroica sa clasă muncitoare, condus de Partidul Muncitoresc Român, își aduce contribuția sa la creșterea puterii sistemului socialist mondial, la obținerea victoriei socialismului în întrecerea pașnică cu capitalismul, la întărirea forțelor păcii în întreaga lume.

Încrezător în forțele sale, strîns unit în jurul Partidului Muncitoresc Român, pe care îl urmează cu dragoste și încredere nețărmurită, poporul nostru înaintează sub conducerea încercatului și înțeleptului nostru partid spre culmile înșorite ale socialismului și comunismului.

CUPRINS

	<u>Pag.</u>
<i>Prefață</i>	3

1

INCEPUTUL MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI ȘI AL RĂSPÂNDIRII MARXISMULUI ÎN ROMÂNIA. CREAREA PARTIDULUI SO- CIAL-DEMOCRAT AL MUNCITORILOR DIN ROMÂNIA (1893). P.S.D.M.R. ÎNTRE ANII 1893 ȘI 1899	5
--	---

1. Dezvoltarea capitalismului în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Formarea proletariatului industrial. Rolul istoric al proletariatului în transformarea revoluționară a societății 7
2. Primii pași ai mișcării muncitorești și socialiste. Inceputul răspîndirii marxismului în România 22
3. Programul cercurilor socialiste din 1886. Înființarea cercurilor muncitorești. Mișcarea muncitorească în deceniul al 9-lea și răscoalele țărănești din 1888 31
4. Lupta pentru crearea Partidului social-democrat al muncitorilor din România. Primul congres al P.S.D.M.R. 40
5. P.S.D.M.R. între 1893 și 1899. Trădarea săvîrșită de elementele burghezo-liberale 48

2

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN ROMÂNIA LA INCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA (1900—1917)	63
--	----

1. Situația social-economică și politică a României la începutul secolului al XX-lea. Mișcarea muncitorească între 1900 și 1904 65
2. Avîntul mișcării muncitorești din România. Influența primei revoluții burghezo-democratice din Rusia (1905—1907). Crearea Comisiei generale sindicale din România (1906) 82
3. Răscoala țăranilor din 1907. Poziția mișcării muncitorești față de răscoală 88
4. Lupta pentru refacerea partidului politic al clasei muncitoare. Crearea Uniunii socialiste din România. Congresul de refacere a P.S.D. (1910) 97
5. Activitatea P.S.D. între 1910 și 1914. Poziția mișcării muncitorești față de războaiele balcanice 108

6. Lupta clasei muncitoare împotriva participării României la primul război mondial imperialist 120

3

MAREA REVOLUȚIE SOCIALISTĂ DIN OCTOMBRIE — ÎNCEPUTUL UNEI ERE NOI ÎN ISTORIA OMENIRII. AVÎNTUL REVOLUȚIONAR DIN ROMÂNIA. CREAREA P.C.R. — VICTORIE ISTORICĂ A LENINISMULUI ASUPRA OPORTUNISMULUI ȘI REFORMISMULUI ÎN MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN ROMÂNIA (1917—1922) 131

1. Însemnătatea istorică mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 1917. Avîntul revoluționar al mișcării muncitorești internaționale în 1917—1923. Crearea Internaționalei a III-a, Comuniste 133
2. Desfășurarea luptelor revoluționare în România sub influența imediată a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 140
3. Situația economică și socială a României după primul război mondial. Criza politică a regimului burghezo-moșieresc 156
4. Luptele revoluționare din 1919 și de la începutul anului 1920 163
5. Greva generală din octombrie 1920 171
6. Congresul I al Partidului Comunist din România, din 8—13 mai 1921. Crearea Partidului Comunist din România — victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din România 183
7. Lupta P.C.R. în condițiile de semilegalitate. Congresul al II-lea al P.C.R. (octombrie 1922) 192

4

LUPTA P.C.R. PENTRU APĂRAREA INTERESELOR MASELOR MUNCITOARE ÎN PERIOADA STABILIZĂRII RELATIVE A CAPITALISMULUI (1923—1928) 201

1. Stabilizarea relativă a capitalismului în România 203
2. Lupta P.C.R. împotriva ofensivei patronale. Congresul de la Cluj al sindicatelor din România. Spargerea unității sindicale de către aripa social-democrată de dreapta. Crearea sindicatelor unitare 218
3. Scoaterea P.C.R. în afara legilor. Congresul al III-lea al partidului (septembrie 1924). Împletirea activității ilegale cu cea legală. Lupta P.C.R. împotriva tendințelor legaliste, lichidatoriste și rămășițelor reformiste din rîndurile sale 226
4. Luptele muncitorești și țărănești. Procesul de călire marxist-leninistă a P.C.R. 237
5. Sfîrșitul stabilizării relative a capitalismului în România. Congresul al IV-lea al P.C.R. (1928) 243

5

LUPTA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA ÎN PERIOADA CRIZEI ECONOMICE DIN 1929—1933 255

1. Criza economică din 1929—1933 în România. Politica anti-populară și antinațională a burgheziei și moșierimii 257
2. Luptele revoluționare ale maselor muncitoare în primii ani ai crizei economice — 1929—1931. Întărirea legăturilor partidului comunist cu masele 264
3. Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România 277
4. Creșterea luptelor muncitorești în 1932. Luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 289

6

LUPTA P.C.R. ÎMPOTRIVA FASCIZĂRII ȚĂRII, PENTRU CREAREA FRONTULUI POPULAR ANTIFASCIST (1934—FEBRUARIE 1938) 325

1. Victoria socialismului în U.R.S.S. Ascensiunea fascismului și creșterea pericolului de război 327
2. Politica burgheziei și moșierimii de intensificare a procesului de fascizare a României 336
3. P.C.R. — conducătorul luptei pentru crearea Frontului popular antifascist 345

7

LUPTA P.C.R. ÎMPOTRIVA DICTATURII REGALE ȘI MILITARE-FASCISTE, PENTRU APĂRAREA INDEPENDENȚEI NAȚIONALE A ROMÂNIEI (FEBRUARIE 1938—IUNIE 1941) 373

1. Extinderea agresivității fasciste. Lupta U.R.S.S. pentru pace și securitatea popoarelor 375
2. Instaurarea dictaturii regale de tip fascist (februarie 1938). România în ajunul celui de-al doilea război mondial 380
3. Lupta Partidului Comunist din România pentru mobilizarea maselor împotriva dictaturii regale de tip fascist și a expansiunii hitleriste în România 385
4. Lupta P.C.R. în primii ani ai celui de-al doilea război mondial, împotriva dictaturii de la Viena și sîngeroasei dictaturi militare-fasciste (1939—1941) 399

8

P.C.R. — ORGANIZATORUL ȘI CONDUCĂTORUL LUPTEI PENTRU RĂSTURNAREA DICTATURII MILITARE-FASCISTE ȘI ÎNTOARCEREA ARMELOR ÎMPOTRIVA GERMANIEI HITLERISTE. INSURECȚIA ARMATĂ DIN AUGUST 1944 417

1. Dezlănțuirea războiului criminal antisovietic de către Germania fascistă. Formarea coaliției antihitleriste, în frunte cu Uniunea Sovietică 419
2. Împingerea României în războiul criminal antisovietic. Lupta forțelor patriotice, conduse de P.C.R., pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste (1941—1943) 423
3. Pregătirea de către P.C.R. a insurecției armate din august 1944 442
4. Înfăptuirea insurecției armate din august 1944 în condițiile înaintării Armatei Sovietice eliberatoare pe teritoriul României 460

9

LUPȚA MASELOR POPULARE, CONDUSE DE P.C.R., ÎN PERIOADA 23 AUGUST 1944—6 MARTIE 1945 PENTRU INSTAURAREA PUTERII DEMOCRAT-POPULARE. PARTICIPAREA ROMÂNIEI LA RĂZBOIUL ANTIHITLERIST 471

1. Începutul revoluției populare. Situația politică și economică a României după 23 August 1944 473
2. Reorganizarea P.C.R. în condiții legale și lupta sa pentru organizarea clasei muncitoare și a celorlalte forțe revoluționare. Crearea Frontului național-democrat 479
3. Lupta maselor populare, sub conducerea P.C.R., pentru instaurarea unui guvern democrat. Închegarea alianței dintre clasa muncitoare și țărâimea muncitoare 488
4. Instaurarea primului guvern democrat în România. 6 martie 1945 497
5. P.C.R. — mobilizatorul maselor largi populare în lupta pentru eliberarea întregului teritoriu al țării, pentru sprijinirea războiului antihitlerist 502

10

P.C.R. — CONDUCĂTORUL LUPTEI MASELOR POPULARE PENTRU CONSOLIDAREA ȘI DEZVOLTAREA PUTERII DEMOCRAT-POPULARE, PENTRU INSTAURAREA DICTATURII PROLETARIATULUI (6 MARTIE 1945—30 DECEMBRIE 1947) 511

1. Sfirșitul celui de-al doilea război mondial. Schimbarea raportului de forțe pe arena internațională în favoarea democrației și socialismului 513
2. Măsurile luate de partid și guvern în vederea democratizării aparatului de stat, pentru combaterea speculei și sabotajului reacțiunii (martie-octombrie 1945) 517
3. Conferința națională a Partidului Comunist Român 524
4. P.C.R. — conducătorul luptei pentru întărirea regimului democratic, pentru izolarea completă de mase a partidelor reacționare. Alegerile generale din noiembrie 1946 531

5. Politica dusă de P.C.R. în anii 1946—1947 în vederea refacerii și dezvoltării economiei naționale, împotriva sabotajului reacțiunii 541
6. Schimbarea radicală a raportului forțelor de clasă în România în favoarea proletariatului și a aliaților săi. Îndepărtarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei și abolirea monarhiei. Proclamarea R.P.R. 550

11

PARTIDUL MUNCITORESC ROMÂN — CONDUCĂTORUL POPORULUI MUNCITOR ÎN LUPTA PENTRU CONSTRUIREA SOCIALISMULUI (1948—1950) 561

1. Începutul revoluției socialiste în R.P.R. Realizarea unității politice, ideologice și organizatorice a clasei muncitoare din țara noastră 563
2. P.M.R. în lupta pentru construirea statului socialist. Constituția R.P.R. din 1948 569
3. Trecerea la industrializarea socialistă a țării și la transformarea socialistă a agriculturii 574
4. Măsurile luate de P.M.R. pentru apărarea purității rîndurilor sale, pentru întărirea legăturilor sale cu masele 592

12

PARTIDUL MUNCITORESC ROMÂN — CONDUCĂTORUL POPORULUI MUNCITOR ÎN LUPTA PENTRU CONSTRUIREA SOCIALISMULUI (1951—1955) 601

1. Situația internațională în perioada 1950—1955. Lupta forțelor păcii și socialismului în frunte cu Uniunea Sovietică pentru slăbirea încordării internaționale 603
2. Hotărârile C.C. al P.M.R. privind primul plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale și planul decenal de electrificare a țării 610
3. Întărirea unității partidului și a legăturilor sale cu masele. Zdrobirea grupului fracționist, antipartinic și antistatal din partid 617
4. Lupta oamenilor muncii, conduși de P.M.R., pentru construirea bazei tehnice-materiale a socialismului. Înfăptuirea cu succes a primului plan cincinal 626
5. Congresul al II-lea al P.M.R. (23—28 decembrie 1955) 640

Dat la cules 26. 11. 1960. Bun de tipar 15. 12. 1960.
Tiraj 200.380 (150.201—200.380). Hirtie semivelină de
65 gr/m² 600×920/16. Coli editoriale 38.60. Coli tipar
41.25 A 00829/1960. Indice de clasificare pentru
biblioteci 3 C P (R) — 4,5 = R. Tiparul executat sub
comanda nr. 4.922/2.014 de Combinatul Poligrafic
Casa Științei „I. V. Stalin”, Piața Științei nr. 1
București — R.P.R.